

AZ ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZETEK TÖRTÉNETE DOKUMENTUMOKBAN

Gyűjtötte:
Dr. Szabó István

Állatorvostudományi Egyetem
Hutýra Ferenc Könyvtár, Levéltár és Múzeum
Budapest, 2016

Szerkesztette: *Orbán Éva*

A kötetet gondozta: *Sík Júlia*

© Dr. Szabó István, 2016

Segédlet az állategészségügy történetének oktatásához

ISBN 978-963-7149-23-8 (online)

Kiadja az Állatorvostudományi Egyetem
Hutýra Ferenc Könyvtár, Levéltár és Múzeum
A kiadásért felel Orbán Éva igazgató

Elérhetőség:

1078 Budapest, István u. 2.

Honlap: <http://www.konyvtar.univet.hu/index.php/hu>

Telefon: (+36-1)-478-4226, Fax: (+36-1)-478-4227, e-mail: library@univet.hu

Tartalom

A szerkesztő előszava.....	5
A szerző előszava	7
I. Az Országos Állategészségügyi Intézet.....	11
Az Országos Állategészségügyi Intézet története cikkekben	11
Igazgatók és helyettesek életrajzai, méltatásai	117
Meghatározó szakemberek életrajzai, méltatásai	235
Az Országos Állategészségügyi Intézet és a társintézményei története képekben.....	311
II. A vidéki állategészségügyi intézetek.....	391
A vidéki állategészségügyi intézetek története dokumentumokban (cikkekben és képekben)	393
Kolozsvári M. kir. Állategészségügyi Intézet.....	395
Debreceni Állategészségügyi Intézet.....	397
Kaposvári Állategészségügyi Intézet.....	461
Békéscsabai Állategészségügyi Intézet	498
Miskolci Állategészségügyi Intézet.....	505
Szombathelyi Állategészségügyi Intézet	541
Függelék – Az állategészségügyi intézeteket érintő szabályozások	553

A szerkesztő előszava

Több évvel ezelőtt keresett meg DR. SÁLYI GÁBOR az OÁI volt munkatársa, DR. SZABÓ ISTVÁN kedves kollégája azzal, hogy vegyek részt az Országos Állategészségügyi Intézet történetének összeállításában. Természetesen igent mondtam, hiszen az állatorvos-történeti emlékek egyedüli „hivatásos” gondozóiként ez is beletartozik könyvtárunk sokszínű feladatkörébe, bár nem tudtuk, pontosan mi lenne a teendőnk. Az élet számos akadályt gördített e kezdeményezés útjába, és hátráltatta az ötlet megvalósulását. Mígnem kiderült, hogy DR. SZABÓ ISTVÁN, az Országos Állategészségügyi Intézet ny. igazgatóhelyettese régóta gyűjti az állategészségügyi intézetekkel és a bennük dolgozókkal kapcsolatos dokumentumokat, sőt kialakította egy majdani könyv szerkezetét is. A mi feladatunk tehát a „szöveggyűjtemény” formába öntése volt.

A dokumentumok zömét az intézetekkel, illetve a munkatársaikkal foglalkozó cikkek teszik ki, amelyek korábban ugyan már megjelentek, de így összegyűjtve mégis más minőséget, nagyobb lélegzetű áttekintést nyújtanak.

A cikkek minősége és formája azok folyóiratbeli forrásainak különbözősége miatt igencsak változó volt. Ezért úgy döntöttünk, hogy dokumentumokat az utánkölés követelményeinek megfelelően szöveghíven, tehát nem átírva, a kiemeléseket és az eredeti helyesírást megtartva, de formailag egységesítve adjuk közre. Ha egy cikk különböző orgánumban több változatban megjelent, a legteljesebbet választottuk ki.

Sajnos a cikkekhez tartozó képekről le kellett mondanunk, mert ezeket – néhány kivétellel – nem lehetett megfelelő minőségben reprodukálni. Reméljük, hogy ezt a hiányosságot pótolja az a gazdag eredeti fényképanyag, amelyet Szabó doktor összegyűjtött, s amelyet a fejezetekhez kapcsolódóan albumszerűen mutatunk be.

A fotók besorolódnak a levéltári anyagok körébe. Idetartoznak még a szövegek között megjelenő ún. aprónyomtatványok (meghívók, oklevelek, programok stb.) is. Ezeknek gyakran csak a másolatai álltak rendelkezésre, így minőségük nem kifogástalan, de információtartalmuk miatt megjelentetésre érdemesek. A levéltári körbe kerültek azok a személyes iratok, levelek, hivatalos dokumentumok másolatai stb., amelyek közreadására nem vagyunk jogosultak. Ezek az Állatorvostudományi Egyetem levéltárában megtekinthetők, kutathatók.

A személyekről szóló irodalomhoz SZABÓ doktor – a szereplők jó ismerőjeként és a szolgálat egyik felelős vezetőjeként – szubjektív bevezetőket írt, amelyek bántó él nélkül ellensúlyozzák a méltatások természetsszerűen egyoldalú, dicsérő hangvételét.

A válogatás nem teljes. Az állategészségügyi intézetek munkássága – nagyobb részt – örömdetesen gazdagon és pontosan dokumentált, ugyanakkor egyes intézetek tevékenységéről kevésbé tájékoztatták a szakmai közösséget. Sajnálatos az is, hogy nem minden vezetőről és meghatározó személyiségről születtek megemlékezések. Így is mintegy 150 cikk és eredeti írás került a kötetbe.

Követtük a SZABÓ doktor által meghatározott fejezetbeosztást, de ragaszkodtunk az időrendhez. Míg az OAI esetében az intézménytörténet és a személyi rész szétvált, a vidéki intézetek esetében a dokumentumok mindkét körből egységes, kronologikus rendbe kerültek. Az olvasók eligazítására kétszintű tartalomjegyzéket alkalmaztunk. A kötet elején a rész cím-

oldalához utaljuk az érdeklődőket, amelyek után saját tartalomjegyzék vezet a fejezetekhez és az ezekben szereplő dokumentumokhoz.

A félezer oldalas szöveggyűjtemény kinyomtatása igen költséges lett volna, ezért az elektronikus kiadást választottuk. Az elektronikus könyv a Magyar Állatorvos-tudományi Archívumban (<http://www.huveda.hu>) szabadon hozzáférhető.

Elsősorban köszönettel tartozunk SZABÓ ISTVÁN doktornak, aki e kötettel méltó emléket állít az intézményeknek és nagyszerű kollégáinak, és ezzel a hazai állategészségügy történetének egy fontos fejezetét hozza közelebb az olvasókhöz. Szakmaszeretete és hűsége tiszteletet érdemel és példaként szolgál. Köszönetet mondok SÍK JÚLIÁNAK, akinek kiadói szakértelme és kitartó munkája nélkül e kötet nem született volna meg, valamint DR. ETTER LÁSZLÓNAK a kézirat átolvasása után tett értékes megjegyzéseiért.

Budapest, 2016. szeptember

Orbán Éva

A SZERZŐ ELŐSZAVA

Előszó helyett magyarázat

Magyarországon ez idő tájt (1987-ben) 60 év a férfiak nyugdíjkorhatára. Csak néhányan kerülnek ebbe az állapotba egy-két évvel korábban, ún. „korengedménnyel” (saját kérésükre vagy feletteseik „helyesnek” vélt döntése alapján).

A 21/1987 (VII. 10.) MT számú rendelet helyezte hatályon kívül az állategészségügyi intézetek létesítéséről szóló alaprendeletet, vagyis lényegében ez szüntette meg a majdnem 60 éves Országos Állategészségügyi Intézetet, a hozzá tartozó 38, 36, 34, 31, illetve 15 éves debreceni, kaposvári, békéscsabai, miskolci, szombathelyi (ún. területi) állategészségügyi intézetekkel együtt.

Mindez történt DR. VÁNCSA JENŐ mezőgazdasági és élelmezési miniszternek DR. DÉNES LAJOS állatorvos miniszterhelyettesével kapcsolatos állásfoglalása során, DR. PAPÓCSI LÁSZLÓ miniszterhelyettes (állatorvos, az állatorvos-tudomány kandidátusa) és DR. GLÓZIK ANDRÁS, az állategészségügyi és élelmiszerhygiéniai főosztály vezetője látszólagos (feltételezhető) közreműködésével.

A döntés helyességét talán majd az elkövetkezendő évek tisztázzák. Egyelőre az a legkevesebb izé, hogy ezt a döntést az érintett intézetek megkérdezése, véleményük meghallgatása nélkül hozták, demokratikus színezetét a már eldöntött tény utólagos nyilvánosságra hozatala során próbálták megadni. A szakmai indoklást DR. GLÓZIK fogalmazta meg a *Népszavában* közzét írásában. Ez a nyilatkozat a dokumentumok között megtalálható.

Bevezetés helyett indoklás

(Magamról, aki e sorokat „szubjektív érzéssel” írom)

1949. április 5-iki hatállyal az Országos Állategészségügyi Intézetbe (OÁI) szerződéses állami állatorvosnak – akaratom és kérésem ellenére – neveztek ki. Az akkori körülmények között nem volt más választásom. Amikor ugyanis az állatorvosi pályát választottam, mint legtöbben, én is gyakorló állatorvosként szándékoztam az életemet leélni. Az oklevelem megszerzése után körzeti állatorvos szerettem volna lenni és a klinikai gyakorlatban járatosnak kiképződni. Tovább érlelte bennem ezt az elhatározást a GUOTH GY. ENDRE professzor mellett eltöltött mintegy négy évig tartó tanársegédi munkaviszonyom, amely feltámasztotta bennem az oktatáshoz, a kutatáshoz és a szakirodalomhoz való kedvet is. Így amikor az 1948–49-es időszakban a „magukat erre illetékesnek” vélt hangadó kollégák főnökömet és velem együtt engem sem tartottak alkalmasnak az egyetemi hallgatók nevelésére (később az egyetem GUOTH professzort rehabilitálta, engem pedig az elsők között neveztek ki az Egyetem Tanácsának felterjesztésére c. egyetemi tanárnak), és állásomat egyik napról a másikra megszüntették, gyakorló állatorvos vagy az akkor szervezett és felállított állatkórházak valamelyikében kórházi állatorvos lettem volna legszívesebben és saját elgondolásom szerint leghasznosabban.

Az ezekben az években gyakori „káderezés” alkalmával arra a kérdésre, hogy alkalmazásom esetén hol szeretnék dolgozni, az előbbi lehetőségeket említettem. Ezzel szemben az OÁI-be helyeztek.

Az intézetről nem sokat tudtam addig, és nem is volt az intézeti munkáról különösebb elképzelésem. A járványtani gyakorlati időmet 1941 decemberében nyomtalanul – már mint tanársegéd – töltöttem le. Nem maradt az intézettel kapcsolatosan sem kellemes, sem kellemetlen emlékképem. Talán csak annyi, hogy az ott dolgozók velem gyakorlatilag nem sokat törődtek. Ennek természetesen oka lehetett, hogy klinikusnak készültem, s ezt ők is tudták rólam. (SÁLYI, valamint KOVÁCS JENŐ professzorok akkoriban kerültek át az egyetemre, már nem dolgoztak az intézetben.)

1949-től az 1983. év végéig, nyugállományba vonulásomig 34 éven át dolgoztam az OÁI-ben. Azóta is kötetlen időbeosztással, de rendszeresen bejárok, és időszakonként szerződéses kapcsolatban vagyok az intézettel. Nagyon megszerettem az intézeti munkát, főleg annak gyakorlati, komplex diagnosztikai részét és az alkalmazott kutatást. Megszerettem az intézeti munkatársaimat. Áldom a sorsot, hogy nem lettem elszigetelt, a problémákkal egyedül megbirkózni kénytelen állatorvos.

Ma, 1987-ben két év híján négy évtizedes az intézeti kapcsolatom, ami kötelezhet bizonyos korábbi dolgok, jelenségek, valamint jelenlegi változások írásbeli megfogalmazására, lehetőség szerinti dokumentálására. Tudomásom szerint más nem csinálja, a jövőben még kevésbé fogja.

Akkor, 1987-ben itt befejeztem, mert a következő években történtek elvették a kedvemet a folytatástól. Létezett ugyan ezekben az években is Országos Állategészségügyi Intézet, sőt léteztek még a területi intézetek is – ilyen vagy olyan szervezeti egységként – de azoknak a munkatílusa se, hangulata se, egymáshoz való szakmai kapcsolata se volt a régi. Mintha a szakmai munkájuk, még inkább a kutató jellegű tevékenységük meglehetősen mellékesé vált volna.

Folytatás 8 évvel később

*„Emberi törvény kibírni mindent
S menni mindig tovább,
Még akkor is, ha nem élnek
Már benned remények és csodák.”*
(Hemingway)

Az 1992-ben állandósultabbnak tűnő újraszervezés a saját „megalkuvó” kijózanodásom az eltelt évek során, de nem kevésbé a vezetőváltások azt sugallták, hogy mégiscsak próbálkozzam meg az intézet(ek) sok évtizedes működésének összefoglalásával – minél kevesebb szubjektív ismertetés, gondolat, vélemény leírásával, viszont minél több eredeti, megjelent dokumentum összegyűjtésével és időrendi sorrendbe szedésével.

Természetesen fel sem vetődött bennem a területi intézetek kihagyása, hisz a Kolozsvári Állategészségügyi Intézettel együtt mindegyik az Országos Állategészségügyi Intézetből

sarjadt ki, és igazán szakmai kibontakozásuk, fejlődésük időszakában közös intézeti hálózatot alkottak.

Az intézetekre vonatkozó dokumentumokon kívül súlyt helyeztem azoknak az intézeti szakembereknek a tevékenységét tartalmazó dokumentumok összegyűjtésére is, akik az intézetek feladatkörének valamely részét meghatározó jelleggel látták el.

A megjelent dokumentumok egymás mellé rakásakor jelentkeztek olyan hézagok, amelyeket saját meglátásom, élményeim alapján magam írtam. Ezek tehát „szubjektívak”. Az első ilyen megállapításom például, hogy GLÓZIK doktornak a *Népszavában* megjelent érvelése nem igazolódott be.

Budapest, 1994–1995

Dr. Szabó István

I. Az Országos Állategészségügyi Intézet

Az Országos Állategészségügyi Intézet története cikkekben

Tartalom

Az Állategészségügyi Intézet	14
A M. Kir. Országos Állategészségügyi Intézet	18
A M. Kir. Országos Állategészségügyi Intézet megnyitása	22
A M. Kir. Országos Állategészségügyi Intézet	24
Dr. Manninger Rezső távozása a M. Kir. Orsz. Állategészségügyi Intézet éléről	35
25 éves az Országos Állategészségügyi Intézet	37
Állategészségügyi intézményeink 20 éve	42
Meghívó az állategészségügyi intézetek jubileumi (1945–1965) tudományos ülészakára	48
Meghívó az állategészségügyi intézetek által hazánk felszabadulásának 20 éves évfordulója alkalmából rendezett jubileumi tudományos ülészakára	49
Meghívó az Országos Állategészségügyi Intézet fennállásának 40. évfordulója alkalmából rendezett ünnepi ülésre	50
Az Országos Állategészségügyi Intézet alapításának 50. és az első magyar nyelvű szakközlöny megjelenésének 100. évfordulója	51
Az Országos Állategészségügyi Intézet alapításának 50. évfordulója alkalmából Jubileum Emléklakettet adományoz az intézet vezetősége	52
Az Országos Állategészségügyi Intézet 50 éves évfordulójának megünneplése (1928–1978)	53
Manninger Rezső emléktáblájának elhelyezése az Országos Állategészségügyi Intézetben ..	58
A magyar állategészségügyi igazgatás és intézményrendszerének hatása az élelmiszer- termelésre az 1967–82 közötti években	60
Jogi szabályozások	60
Szervezeti kérdések	61
Anyagi-műszaki ellátás	63
A járványos betegségek leküzdésében elért eredményeink	65
Elismerés élelmiszer-higiéniai munkánknak	66
Az állategészségügyi intézetek az állatorvosi gyakorlat szolgálatában	68
Az állategészségügyi szolgálat új szervezeti rendje, tevékenységének új formái és feladatai	72
Az állategészségügyi szolgálat új szervezeti rendje	73
Szolgálatunk főbb szakmai feladatai	74
A feladataink ellátásának feltételei	76
Hírek [Jendrássik Alfréd műépítész halálának 50. évfordulója]	79
Az Állategészségügyi Intézetek Évkönyve újra megjelent	80
Az állategészségügyi intézmények korszerűsítéséről	82
Új szolgálat alakul: Megszűnik három állategészségügyi intézmény	83
60 éves az Országos Állategészségügyi Intézet	84
Tények és emlékképek az Országos Állategészségügyi Intézet 60 évéből	86
Az Országos Állategészségügyi Intézet feladatkörének alakulása 60 év alatt – vázlatosan	89
60 éves az Országos Állategészségügyi Intézet	90

Emlékezés az Országos Állategészségügyi Intézet elmúlt 60 évére	91
Intézetünk megváltozott szerepe a gümőkór és a mycobacteriosisok elleni küzdelemben az elmúlt 10 évben.....	92
Szemelvények az egzotikus vírus okozta betegségek intézeti diagnosztikájának történetéből	94
Az iparszerű haltenyésztés által támasztott halegészségügyi követelmények	95
A szarvasmarha mastitis hazai helyzetének megítélése az intézeti vizsgálatok tükrében...	96
A kémiai vizsgálatok szerepe nem fertőző betegségek oktanának felderítésében	97
A mikromorfológiai vizsgálatok szerepe az intézeti diagnosztikai munkában	99
Zárszó	99
Intézeti állásfoglalás a hazai állat-egészségügyi diagnosztikai intézetek működtetéséről.....	102
Szakmai visszatekintés az elmúlt 25 évre az Országos Állategészségügyi Intézet 75 éves jubileuma alkalmából	103
Kiváló intézet kitüntető cím	114
Kiváló intézet kitüntető cím 1981	114
Az Országos Állategészségügyi Intézet ismét elnyerte a Kiváló Intézet címet	114
Kiváló intézet kitüntető cím 1982	115
Tolnay Sándor díj 1997	116

Az Állategészségügyi Intézet

Forrás: *Állatorvosi Lapok*, 1928. 51 (22). 266–267.

Az állatorvosi közszolgálat államossítása alkalmával kiépítették a hatósági állatorvosi szolgálatot, de nem gondoskodtak arról, hogy az állategészségügyi igazgatásnak külön tudományos intézete legyen, ahol összpontosítva végeznék mindazokat a vizsgálatokat és felülvizsgálatokat, melyek a gyakorlatban működő állatorvosok munkakörét meghaladják. Az állatorvosi tudomány rohamos fejlődése folytán pedig állandóan szaporodtak azok az ügyek, melyeket ilyen tudományos intézet hiányában az állatorvosi főiskola egyes intézeteihez kellett utalni. Ámbár az állatorvosi főiskola intézetei mindenkor a legnagyobb készséggel vállalták a földművelésügyi ministerium által hozzájuk utalt azokat a teendőket is, melyek szorosán véve nem tartoznak a szakoktatás körébe, mégis e teendők szaporodása következtében az egyes intézeteknek amúgy is kicsiny személyzetét az ilyen megbízások idővel túlterhelték. Ezt a megterhelést úgy igyekeztek enyhíteni, hogy a járványtani és a bakteriológiai intézethez m. kir. állatorvosokat rendeltek ki az odautalt teendők végzésére, illetve az azok ellátásánál való segédkezésre.

Az állategészségügyi igazgatás köréből az állatorvosi főiskolához utalt teendők szaporodásával külön tudományos intézet hiánya mindjobban érezhetővé vált. Az állategészségügyi igazgatás köréből ezidőszert az állatorvosi főiskola bakteriológiai, járványtani és kórbonctani intézetei végzik határozatlan vagy kétes esetekben a beküldött állati hullákon, hullarészeken vagy vizsgálati anyagokon a hivatalos felülvizsgálatokat; a kórbonctani intézetben történnek nevezetesen a veszettség gyanúja esetén a göröcsövi vizsgálatok és kísérleti állatojtások, a járványtani intézetben végzik a takonykór, a tenyészbénaság és egyéb betegségek felderítésére szolgáló serologiai vizsgálatokat, itt vizsgálják bakteriologailag a tőgygümőkór gyanúja esetén beküldött tejet és járványos nyirokérgyulladás gyanúja esetén a fekélyekből vett kaparékot, ez az intézet bízott meg a *Calmette*-féle gümőkór ellen védőoltási kísérletek végzésével; a bakteriológiai intézetben vizsgálják és ellenőrzik az állatgyógyászatban használatos ojtóanyagokat és szérumokat, itt készítik a diagnosztikai eljáráshoz szükséges malleint és tuberkulint, itt végzik a veszettség ellen védőoltási kísérleteket. A sertéspestis elleni szérum kipróbálását pedig, minthogy az állatorvosi főiskola intézetei sertések elhelyezésére megfelelő férőhellyel nem rendelkeznek, megbízott szakközegek a szérumtermelő intézetek sertésszállásaiban végzik.

Az állategészségügyi szolgálat fejlesztésére irányuló törekvések között már régebb óta szerepelt olyan intézet létesítése, amely az állategészségügyi igazgatásnak tudományos szerve lenne, megvalósítását azonban az késleltette, hogy nem voltak meg hozzá a szükséges anyagi eszközök. Később a világháború, majd pedig az ország összeomlása voltak akadályai az ilyen intézetek létesítésének. A viszonyok javulásával állategészségügyi intézet létesítése ismét szóba került, de még mindig nem sikerült a szükséges fedezetet előteremteni. Amikor azonban 1926-ban a földművelésügyi ministeriumban *Mayer Károly* államtitkár úr felülvizsgálata alá utalták az állategészségügyet, újból szóba került az állategészségügyi intézet megvalósítása. Amidőn az államtitkár úr meggyőződött ilyen intézet létesítésének szükségességéről, melegen felkarolta az ügyet és *Mayer János* földművelésügyi minister úr mellett ő volt az, aki az intézet felállításához szükséges költségek biztosításán fáradozott és sikerült is neki az *Állategészségügyi Intézet* létesítésére, felszerelésére, berendezésére és egyéb felmerülő költségeire az

1927/1928. évi állami költségvetésben (1927. évi XI. t.-c.) 120.000 pengőt előirányoztatni. *Mayer* államtitkár úr ezzel is fényes tanujelét adta az állategészségügy iránt tanúsított meleg érdeklődésének.

Mint hogy a rendelkezésére álló összeg csupán kisebb intézet felszerelésére és berendezésére volt elegendő, az intézet részére megfelelő helyiségekről kellett gondoskodni. Az állatorvosi főiskola előzékenysége folytán ez sikerült azzal, hogy az új intézet elhelyezésére *Dr. Hutýra Ferenc*, az állatorvosi főiskola rektora és *Dr. Aujeszky Aladár*, a főiskola bakteriológiai intézetének igazgatója, a bakteriológiai intézetben hat szobát bocsátott rendelkezésre. Ilyen szerény keretek között indult meg az „*Állategészségügyi Intézet*” létesítése.

Az 1927/1928. évi állami beruházások tárgyalása alkalmával azonban az állategészségügyi intézet ügyében örvendetes fordulat állott be. A földművelésügyi minister úr képviselőjében *Dr. Mayer Károly* államtitkár úrnak sikerült az Állategészségügyi Intézet építési költségeire 290.000 pengőt kieszközölni és ezzel lehetővé tette, hogy az intézet részére új, megfelelő otthon építtessék. Az Állategészségügyi Intézet létesítése ilyen módon *Mayer János* földművelésügyi minister és *Dr. Mayer Károly* államtitkár úr nevéhez fűződik. Az Állategészségügyi Intézet létesítésével mindketten maradandó emléket biztosítottak nevüknek az állategészségügyi igazgatás történetében.

Az Állategészségügyi Intézet létesítéséhez szükséges költségek rendelkezésre állván, arról kellett gondoskodni, hogy az intézet hol építtessék fel. Az intézet részére külön telek vásárlásától el kellett tekinteni, mert annak ára nagyon megterhelte volna a rendelkezésre álló hitelt. Az mutatkozott tehát legcélszerűbbnek és leggazdaságosabbnak, hogy az új intézet az állategészségügyi célokat szolgáló valamelyik intézet telkén építtessék fel. Az állatorvosi főiskola Rottenbiller-utcai telkén az intézet nem volt elhelyezhető, mert a telek üres részei a főiskola létesítendő új intézetei részére vannak lefoglalva. A főiskola említett telkén kívül alkalmasnak mutatkozott az intézet elhelyezésére a főiskola bakteriológiai intézetének a Hungária-körúton levő telke, amelynek egy részén az Állami Ojtóanyagtermelő Intézet épült. Ennek a teleknek a Hungária-körúti beépítetlen részén azonban nem lehetett az intézetet elhelyezni, mert az a közeljövőben nyitandó utca tengelyébe esik. Nem volt tehát más választás, mint e teleknek az Állami Ojtóanyagtermelő Intézet mellett fekvő Tábornok utcai része. Egyéb alkalmas telek hiányában ez a hely jelöltetett ki az intézet részére, a telekrészt az állatorvosi főiskola rektora és tanári kara e célra készséggel átengedte.

Mielőtt az Állategészségügyi Intézet terveinek elkészítésére megbízás adatott volna, a földművelésügyi minister *Dr. Manninger Rezső* állatorvosi főiskola ny. r. tanárt az 1927. évi júniusban külföldre küldte, hogy a hasonló célt szolgáló intézeteket tanulmányozza. *Manninger* tanár külföldi útjáról hazatérve, elkészítette az intézet vázrajzát.

A földművelésügyi minister úr 1927. évi december 3.-án kelt rendeletével az Állategészségügyi Intézet terveinek és részletes költségvetésének elkészítésével és az építkezés műszaki vezetésével *Jendrassik Alfréd* nyug. h. államtitkár, építésmérnököt bízta meg, aki a m. kir. országos közegészségügyi intézet terveit is készítette. *Jendrassik* a részletes terveket *Manninger* vázrajza alapján elkészítette.

A földművelésügyi minister úr az építéssel és berendezéssel kapcsolatos teendők ellátásával *Dr. Mayer Károly* elnöklete alatt építőbizottságot bízott meg, melynek tagjai *Dr. Pasteiner Alfonz* miniszteri tanácsos, *Dr. Hutýra Ferenc*, az állatorvosi főiskola rektora, *Dr. Aujeszky Aladár*, az állatorvosi főiskola ny. r. tanára, *Dr. Fokányi László* állategészségügyi főtanácsos,

I. AZ ORSZÁGOS ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZET

Moravetz Zsigmond műszaki tanácsos, előadója *Dr. Manninger Rezső*, az állatorvosi főiskola ny. r. tanára, jegyzője pedig *Dr. Skála Ferenc* állategészségügyi tanácsos. A Jendrassik készítette és az építőbizottság által kivitelre alkalmasnak talált tervnek alapján az intézet építésével a földművelésügyi minister úr 1928. évi június 1.-én kelt 24.394. sz. rendeletével *Kappéter Béla* építőmestert bízta meg, ki az intézet építését 1928. évi július 24.-én megkezdte. Az építkezés ma már közel áll a befejezéshez.

Az Állategészségügyi Intézet részére a bakteriológiai intézet telkén levő istálló és ezzel kapcsolatos szolgálakás is átengedett, melyet régebben a belügyministerium a diftéria elleni szérum termelésére szolgáló lovak elhelyezésére építtetett. Ez az istálló a különböző kísérleti állatok elhelyezésére és tenyésztésére, valamint a sertéspestis elleni szérum kipróbálásához szükséges sertések elhelyezésére fog szolgálni. Az istálló átalakítása 14.613 pengő költségbe került.

A földművelésügyi minister úr az Állategészségügyi Intézet igazgatói teendőivel 1928. évi 26.139. sz. a. kelt rendeletével 1928. évi július 1.-től kezdődő hatállyal *Dr. Manninger Rezső* állatorvosi főiskolai ny. r. tanárt bízta meg. *Manninger* tanár neve a belföldi, valamint a külföldi tudományos körökben egyaránt jól ismert és az ő eddigi tudományos működése és agilitása minden tekintetben biztosíték arra, hogy az új Állategészségügyi Intézet szervezése, vezetése és megfelelő tudományos színvonalon tartása a legjobb kezekbe került.

Az Állategészségügyi Intézet személyzetét a m. kir. állatorvosi karból rendelik ki. Egyelőre négytagú szakszemélyzet kirendelése van tervbe véve. Ezt az aránylag csekély számú szakszemélyzetet előreláthatólag erősen igénybe fogja venni a folyómunka, pedig a tudományos munkálkodásra és kutatásokra is időt kell szentelniök, mert sok kérdés vár megoldásra.

Az Állategészségügyi Intézet az állategészségügyi igazgatásnak tudományos központja lesz és hatásköre az ország egész területére kiterjed. A jövő feladata lesz az intézetet továbbfejleszteni és idővel egyes vidéki gócpontokon, esetleg a kerületi állategészségügyi felügyelőségekkel kapcsolatban, a szükséghez képest tudományos vizsgáló-állomásokat mint vidéki fiókokat létesíteni, ahová az állati eredetű élelmiszerek vizsgálatát is lehetne utalni. Az Állategészségügyi Intézetnek bele kell kapcsolódnia az állategészségügyi szolgálatba; feladata lesz az állatorvosokat és a hatóságokat támogatni a fertőző betegségek elleni küzdelemben. Hogy feladatának megfelelhessen, lépést kell tartania a tudomány fejlődésével és figyelemmel lennie a gyakorlati élet követelményeire.

Az Állategészségügyi Intézet hatáskörébe azok a teendők fognak tartozni, melyeket az állategészségügyi igazgatás köréből most az állatorvosi főiskola egyes intézetei látnak el, de amelyek a szakoktatás keretén kívül esnek és ezenfelül más, az állatorvosi szolgálatban felmerülő, de a gyakorlatban működő állatorvosok munkakörét meghaladó teendők. Az intézet hatáskörébe fog tartozni nevezetesen határozatlan vagy kétes esetekben állati hullák, hullarészek és egyéb vizsgálati anyagok hatósági felülvizsgálata; veszettség gyanuja esetén górcsói vizsgálat és kísérleti állatojtások; különböző anyagok (gümőkór, járványos nyirokergyulladás stb. gyanuja esetén váladékok, a víz, a takarmányok stb.) bakteriológiai vizsgálata; serologiai vizsgálatok; az állatgyógyászatban használatos ojtóanyagok és szérumok ellenőrző vizsgálata, köztük a sertéspestis elleni szérum kipróbálása; a fertőző betegségek ellen ojtási kísérletek végzése és különböző betegségek ellen ajánlott ojtási módok kipróbálása; ojtási balesetek esetén vizsgálatok; diagnosztikai eljáráshoz szükséges anyagok (mallein, tuberkulin) készítése; tudományos vizsgálatok és kutatások; bakteriologusok képzése stb. A dolog természeténél

fogva az intézet működését nem lehet bizonyos szűk keretek közé szorítani, annak szabad mozgásúnak kell lenni, mert mint említettem, lépést kell tartania a tudomány fejlődésével és a gyakorlati élet követelményeivel.

Az Állategészségügyi Intézet nem tartozik az állatorvosi főiskola hatáskörébe, attól független, mégis feltétlenül szükséges, hogy az intézet és a főiskola között bizonyos kapcsolat legyen. Az állatorvosi főiskola által eddig végzett teendőknek az Állategészségügyi Intézet hatáskörébe utalásával a főiskola tananyaga s a tudományos vizsgálatra szánt anyaga csökkenni fog. Az intézetnek ennél fogva a főiskolát a tanításhoz, nemkülönben a tudományos kutatásokhoz szükséges anyagok átengedésével támogatnia kell; nem lehet kétséges, hogy szükség esetén a főiskola sem fogja támogatását az intézettől megtagadni. Az intézet igazgatójának személye abban a tekintetben is biztosíték, hogy a főiskola és az intézet között teljesen megértő és barátságos lesz a viszony s a két intézmény egymást kölcsönösen támogatni fogja.

Az elmondottakban csupán rá akartam röviden mutatni az intézet keletkezésének történetére és vázolni akartam saját elgondolásom szerint az intézet célját, illetve nagyjából teendőit. Az intézet igazgatójának lesz majd feladata az intézetet, annak munkakörét, szervezetét, szolgálati beosztását és célkitűzését részletesen ismertetni.

Dr. Fokányi László

A M. Kir. Országos Állategészségügyi Intézet

Forrás: *Állategészségügy*, 1929. 9 (11). 164–166.

Született 1929. május hó 1-én, amikor csendben megkezdte működését s folyó hó 9-én, mikor a szaksajtónak szóló bemutatás megtörtént, amelyet az intézet igazgatójának, *Dr. Manninger Rezső* m. kir. állatorvosi főiskolai nyilvános rendes tanár szervező és irányító munkásságának következményeként hat szakember produkált.

Ha röviden akarjuk az intézetet jellemezni, azt kell mondanunk, hogy az épület architektúrája, vonal és szinharmoniaja hangsúlyozottan nyugodt egységes és komoly. Az intézet egyes osztályának és a laboratóriumi helyiségeknek elhelyezésében, burkolásában, a fűtés és világítás, az ablakszerkezetek és vízvezetéki berendezések elhelyezésében a szakszemponatok szerint ítélő és rendelkező akarat érvényesül az egész vonalon. Mit, hogyan és miért: ennek a szeretettel gondos és alapos tervnek takarékos megvalósítása. Erről tanuskodik a laboratóriumi személyzet utcai ruhájának megőrzésére szolgáló és a földszinten elhelyezett külön garderober szoba, a kívülről nem nyitható, összesen négy típusú kulccsal nyitódó ajtózársi systema, az egymástól elkülönített osztályok érintkezésének gyorsaságát biztosító házitelefonberendezés, az asztalokba szerelt vízvezetéki berendezéseknek amerikai mintára való (kiemelhető aljzat) praktikus megoldása, a fertőzött anyagok gyűjtésére és sterilizálására szolgáló berendezések (pedálos szerkezetű gyűjtőedények, fertőzött anyagok és tárgyak autoclavja, syphon-rendszerű szagtalanul záródó hullagyűjtőkádak), hullák, hullarészek továbbítására szolgáló berendezések (hullakocsi, lift), bűzgerjesztőanyagok elvezetésére szolgáló berendezések (Kolle-féle egérszekrény, kémiai fülkék, fémsisakos szellőző berendezések, hullahamvasztó, fehér márványból sima boncoló-asztal) stb. stb.

Az alagsorban elhelyezett melegvízfűtésű két kazán kazánházának folyosója kísérleti állatok nagyban való tenyésztésére kiválóan alkalmas (egyenletes meleg temperatura).

Két symbolikus dolgot látunk még az intézeten. Az egyik a lépcsőházban elhelyezett magyar címet őrző, két kőturul, mely a sashoz viszonyított kicsiségében a magyar munka, akarat és cél teljességének jelképe. Erről tanuskodik a fennálló új intézmény, melyben a magyar állategészségügy kapta meg magas színvonalát méltóan reprezentáló tudományos intézetét. A másik symbolum meglátására az épületet kívülről borító nemes burkolóanyag, a „Semper nova” csábít. A hajlék a tudomány és az elismert tudás benne lakozó és magasra emelkedett szellemé, amely megteremtette és megkapta működésének méltó kereteit. Örömmel tudjuk, hogy ez a szellem meglátja és megfogja a gyakorlati élet mindenkor aktualitásait is, azt, ami semper novum. Így hordozza magával prosperitásának és fejlődésének komoly biztosítékait.

* * *

Folyó hó 9-én a déli órákban mutatta be az intézet igazgatója *Dr. Manninger Rezső* a szaksajtó meghívott kiküldötteinnek az új intézményt s ezt megelőzőleg szóbelileg is ismertette az intézmény létrejöttének történetét, berendezéseit, céljait s eddigi működését.

Megköszönte a sajtó képviselőinek megjelenését, mert mint mondá, nagy súlyt helyez arra, hogy azok, akik az ő hivatásuk körében állategészségügyi kérdésekkel foglalkoznak, személyesen és kissé intenzívebben szemlélhessék meg az intézetet, mint az a dolog természeténél

fogva lehetséges volna az ünnepélyes megnyitáson, mert csak arról lehetne szó, hogy átszaladjunk az épületen.

Majd így folytatta: Ennek az intézetnek létesítése abból a szükségből eredt, hogy az állategészségügyi igazgatásnak legyen egy saját, speciális szerve, mely szakszerű véleményt ad mindazon beküldött vizsgálati anyagokra nézve, amelyeknek megvizsgálását a hatósági és nem hatósági állatorvos a gyakorlatban szükségesnek látja. Tehát ez az intézet szorosan a gyakorlati érdekekkel számol s az a célja, hogy a gyakorló állatorvosnak legyen segítője, hogy az gyorsan és megfelelő módon jusson jó diagnosishoz birtokába.

Az intézet május elseje óta működik hivatalosan. Ezen hat hónap alatt élő állatot 31-et, hullát 178-at, egyes szerveket 91 esetben küldtek. Külön megemlíttette, hogy 439 agyvelőt küldtek be veszettségi diagnosis céljából. Emlősökből vérpróbákat – takonykór, tenyészbénaság és járványos elvetélés megállapítása céljából – 487 esetben, baromfivérpróbákat 18.961 esetben küldtek be.

A földművelésügyi miniszter megbizta az intézetet az állami baromfiakció lebonyolítása keretében az egészségügyi ellenőrzéssel. Az ide berendelt szakemberek a gyakorlatban veszik a vért az egyes állományokban, ott tuberkulinozzák is az egyes állatokat. Eddig 11.987 esetben végeztek tuberkulinozást.

Az összes vizsgálatok száma a hat hónap alatt 22.519 volt.

Az intézetnek hivatása többek között az is, hogy az állatorvosi gyakorlatban használatos ojtóanyagokat ellenőrizze. Az intézetnek ezirányú funkciója csak szeptemberben indult meg. 117 vizsgálat történt azóta az ojtóanyagok tisztaságára és hatékonyságára nézve.

Az intézet célja az is, hogy kétes esetekben, különösen hivatalból jelentendő betegségeknél különböző irányú módszerekkel a diagnosist biztosítsa. Bakteriologiai, serologiai, histologiai, parasitologiai módszerek jöttek szóba.

Másik irányú hivatása az ojtóanyagellenőrzés.

De van még az intézetnek egy harmadik fontos tevékenysége is: a kutatómunka. A kutatómunka terén általában az a felfogás, hogy az intézetnek elsősorban olyan problémákat kell megoldania, amelyek az életben adódnak, tehát főleg olyan fertőző betegségek okaival és elfojtásának lehetőségeivel és módszereivel kell foglalkoznia, amelyek ellen bizonyos irányban, bizonyos kívánságok még felmerülnének. Itt megint csak a gyakorlat irányítja az intézet tevékenységét. A fertőző betegségek oktanának és elfojtásának vizsgálataival foglalkoznak; három olyan témakörrel foglalkoznak, amelyek a legszorosabban összefüggésben vannak a gyakorlattal, e téren még sokat kell dolgozniok. Az egyik az, hogy meglehetősen *nagyarányú vizsgálatok folynak a száj- és körömfájás oktanának tanulmányozása tekintetében* és itt bizonyos eredményeket elértünk, amelyek biztatnak a jövőre vonatkozólag. *Intenzív munka folyik, a járványos elvetélés bakteriológiájának tanulmányozása terén*, mert úgy látják, hogy éppen ezen a ponton kell megfogni a kérdést, hogy a védekezés terén is megfelelő eredményt lehessen felmutatni. A harmadik témakör, amely igen intenzív megmunkálást kíván, *a fertőző baromfibetegségek kérdése*. E célra igen nagy anyag áll rendelkezésre, úgy hogy ennek alapján a fertőző baromfibetegségek pathológiáját kellően tanulmányozhatják. Itt is találtak egyet-mást, amely biztat arra, hogy eredményt fognak felmutatni, azonban azokról még nem nyilatkozhat.

Sok intézetben külön kutatóosztályt létesítettek. Ez elvben helyes, nekünk azonban ettől el kellett tekinteni, mert a mai viszonyok mellett a takarékoságot nemcsak hangoztatni, hanem

gyakorolni is kellett. Külön kutató osztály létesítése esetén csak egyes urak foglalkozhattak volna ilyen munkával, holott neki az a felfogása, hogy vizsgáló-állatorvosi munkát csak akkor lehet kellően elvégezni, ha a tudomány eredményeit nemcsak tudomásul vesszük, hanem bizonyos kérdések kutatásában is résztveszünk. Alkalmat kell adni a szakembereknek, hogy napi munkájuk, vizsgáló munkásságuk elvégzése után elmélyedhessenek valamilyen téma tanulmányozásában. Így sok apró részletkérdésre fognak akadni, amelyeket tulajdonképeni munkakörükben eredménnyel fognak felhasználni. Az intézet úgy van berendezve, hogy minden szolgálati ágon belül ki-ki megtalálja a lehetőségét annak, hogy tulajdonképeni munkássága mellett kutatómunkát is végezhesen.

Elsősorban természetesen a gyakorlati élet problémáinak megoldásával foglalkoznak, de nagy hibának tartaná, hogy elvontnak látszó témákat figyelmen kívül hagynának, mert hiszen azok a megállapítások, amelyek gyakorlati hasznot hoztak, rendszerint olyan kutatásokból eredtek, amelyekből akkor senki sem gondolt azoknak gyakorlati hasznosítására.

Becquerel-re hivatkozott, aki a béta-sugárzással foglalkozott és senki sem gondolt arra, hogy *Röntgen* ezeket a sugárzásokat tanulmányozva, olyan módszert dolgoz majd ki, amelynek az orvosi és technikai világban nagy gyakorlati eredménye lett.

Megemlékezett *Herz* szikráiról, amelyek később a rádió kidolgozására vezettek. Hivatkozott *Pasteur*-re is, aki mikor az erjedést tanulmányozta, nem gondolt arra, hogy kutatásainak eredményeit a fertőző betegségek elleni védekezés terén sikerrel fogják hasznosítani.

Ezek a meggondolások azok, amelyek arra készítetik őt és munkatársait, hogy elvont témákkal is foglalkozzanak, mert sohasem lehet tudni, hogy valamely elméleti témának megoldása milyen gyakorlati eredménnyel fog járni.

Továbbiakban megemlítette, hogy az intézetet a magyar állam kizárólag saját eszközeivel teremtette meg; a takarékoságot szem előtt tartva. A lehetőségig egyszerűen kellett megépítenie az intézetet, ezért igen sok eszköz két osztály használatára áll. A legtöbb eszköz a magyar ipar terméke. Az intézet felépítése 290.000 pengőbe, a berendezés cca 120.000 pengőbe került.

Manninger professzor tájékoztató beszéde után végigkalauzolta a jelenvoltakat az intézetben. A látottak közül különösen a következők ragadták meg figyelmünket.

Minden második szobában van házitelefon; a laboratóriumi helyiségek padlója aszfalttal van burkolva, amely megakadályozza az ott dolgozók felfázását. A laboratóriumi helyiségek mind észak felé esnek és a jól izoláló Gillard rendszerű ablakokon keresztül diffus világítást kapnak. A Kolle-rendszerű, szagmentes egérszekerény a magyar ipar terméke. Thermostat szoba helyett olyan thermostatszekerényeket használnak, amely gázüzemzavar esetén automatikusan kapcsolódik át villamos fűtésre. Az optikai szoba praktikus berendezésű vörös falakkal bír, külön fekete fülkével és quarc lámpával van felszerelve. A Hellacket gyártmányú komparator van használatban. A hűtőkészülékek Frigidaire rendszerűek, amelyek fentartási költsége – *Manninger* professzor szerint – olyan minimális, hogy két-három év alatt amortizálódik. A diagnosztikai osztályban magyar mérnökök találmányát, egy rázókészüléket mutattak be, amely rugók helyett pántokon mozog. A megoldás igen elmés és a rázókészülék maga olcsó. A hullatartó négyszögletes, kb. köbméter tartalmú syphon rendszerű, légmentesen záró cinkdoboz.

Hétfőn 11.-én, déli 12 órakor nyitotta meg ünnepélyes keretek között *Mayer János* m. kir. földművelésügyi miniszter a M. Kir. Orsz. Állategészségügyi Intézetet, mely a Tábornok-u. 2. sz. alatt az elmúlt esztendőben épült fel *Jendrassik Alfréd* h. államtitkár, építész mérnök tervei szerint. A megnyitón megjelent *dr. Győry Tibor* államtitkár a magy. kir. népjóléti és munkaügyi miniszter képviselőjében, *dr. Mayer Károly* földművelésügyi államtitkár, *dr. Vajna Ede* tanácsnok, a székesfőváros képviselőjében, *dr. Tauffer Vilmos*, az orsz. közegészségügyi tanács elnöke, *dr. Hutýra Ferencz*, felsőházi tag, az állatorvosi főiskola rektora, *dr. Farkas Géza*, a bpesti egyetem orvoskarának dékánja, *dr. Konkoly-Theghe Sándor*, gazdasági főtanácsos, az Omge képviselőjében, *Krompecher Szilárd*, központi állategészségügyi főtanácsos a MOÁE képviselőjében is, *dr. Czvetkovits Ferenc*, *dr. Nuszer János*, *Moravetz Zsigmond* min. oszt. tanácsosok, *dr. Kelecsényi Miklós*, *dr. Kund Ede*, *Holosnyay Iván* és *dr. Sárközy Róbert* min. titkárok, *dr. Preisz Hugó* és *dr. Johan Béla* egyetemi tanárok, *dr. Zimmermann Ágoston*, *dr. Groh Gyula*, *dr. Jármai Károly*, *dr. Deseő Dezső* és *dr. Fettick Ottó* állatorvosi főiskolai tanárok, *dr. Vas Bernát* a székesfővárosi bakteriologiai intézet igazgatója, *dr. Fokányi László* és *Mayer Ottó* állategészségügyi főtanácsosok, *dr. Balázs Sándor*, *dr. Skála Ferenc*, *Dávid Sándor* és *dr. Deák Sándor* állategészségügyi tanácsosok, *dr. Schmiedhoffer Gyula*, az Állami Ojtóanyag Termelő Intézet igazgatója, *dr. Kozma Gyula* őrnagy-állatorvos, *dr. Gombos Lajos* m. kir. gazdasági főfelügyelő és *Kappéter Béla* építész.

A megnyitó ünnepély az intézet irodájában folyt le. *Dr. Pasteiner Alfonz* min. tanácsos, a földművelésügyi miniszterium állategészségügyi főosztályának főnöke, ismertette az intézet célját és létrejöttének körülményeit, különösen kiemelve, hogy az állategészségügyi igazgatásnak ez az új szerve szorosan belekapcsolódik a gyakorlati életbe és hivatva van tevékenységével csökkenteni azokat a veszteségeket, melyek a mezőgazdaságot a fertőző állatbetegségek révén érhetik. Majd *Mayer János* földművelésügyi miniszter megnyitotta az intézetet és átadta rendeltetésének, beszédében kiemelte azt, hogy a földművelésügyi kormányzat abban a reményben határozta el magát a mai nehéz gazdasági viszonyok között ennek az új intézménynek létesítésére, hogy az megtermi gyakorlati eredmények produkálásával a reá fordított anyagi áldozatok gyümölcseit. A miniszter megnyitó beszéde után *dr. Manninger Rezső* állatorvosi főiskolai nyilv. rendes tanár az intézet igazgatója ismertette az intézet berendezését és szervezetét, reá mutatott azokra a feladatokra, melyek ez intézetre várnak. *Dr. Győry Tibor* államtitkár a m. kir. népjóléti és munkaügyi miniszter nevében, *dr. Vajna Ede* tanácsnok pedig Budapest székesfőváros közönsége nevében üdvözölte az új intézetet és kért áldást működésére.

A M. Kir. Országos Állategészségügyi Intézet megnyitása

Forrás: *Állatorvosi Lapok*, 1929. 52 (22). 289.

Hétfőn, 11.-én, déli 12 órakor nyitotta meg ünnepélyes keretek között *Mayer János* m. kir. földművelésügyi miniszter a M. Kir. Orsz. Állategészségügyi Intézetet, mely a Tábornok u. 2. sz. alatt, az elmúlt esztendőben épült fel *Jendrássik Alfréd* h. államtitkár, építészmérnök tervei szerint. A megnyitón megjelent *Dr. Győry Tibor* államtitkár a m. kir. népjóléti és munkaügyi miniszter képviselőjében, *Dr. Mayer Károly* földművelésügyi államtitkár, *Dr. Vajna Ede* tanácsnok a székesfőváros képviselőjében, *Dr. Tauffer Vilmos*, az orsz. közegészségügyi tanács elnöke, *Dr. Hutýra Ferenc* felsőházi tag, az állatorvosi főiskola rektora, *Dr. Farkas Géza*, a budapesti egyetem orvoskarának dékánja, *Dr. Konkoly-Thege Sándor* gazdasági főtanácsos, az OMGE képviselőjében, *Krompecher Szilárd* központi állategészségügyi főtanácsos a M.O.Á.-E. képviselőjében is, *Dr. Grabovszky Miklós*, *Dr. Gaszner Béla* min. tanácsosok, *Dr. Czvetkovits Ferenc*, *Dr. Nuszer János*, *Moravetz Zsigmond* oszt.-tanácsosok, *Dr. Kelecsényi Miklós*, *Dr. Kund Ede*, *Holosnyay Iván* és *Dr. Sárközy Róbert* min. titkárok, *Dr. Preisz Hugó* és *Dr. Johan Béla* egyetemi tanárok, *Dr. Zimmermann Ágoston*, *Dr. Gróth Gyula*, *Dr. Jármai Károly*, *Dr. Deseő Dezső* és *Dr. Fettick Ottó* állatorvosi főiskolai tanárok, *Dr. Vas Bernát*, a székesfővárosi bakteriológiai intézet igazgatója, *Dr. Fokányi László* és *Mayer Ottó* állategészségügyi főtanácsosok, *Dr. Balázs Sándor*, *Dr. Skála Ferenc*, *Dávid Sándor* és *Dr. Deák Sándor* állategészségügyi tanácsosok, *Dr. Schmiedhoffer Gyula* az állami ojtóanyagtermelő intézet igazgatója, *Dr. Kozma Gyula* őrnagy-állatorvos, *Dr. Gombos Lajos* m. kir. gazdasági főfelügyelő és *Kappéter Béla* építész.

A megnyitó ünnepély az intézet irodájában folyt le. *Dr. Pasteiner Alfonz* min. tanácsos, a földművelésügyi minisztérium állategészségügyi főosztályának főnöke, ismertette az intézet célját és létrejöttének körülményeit, különösen kiemelve, hogy az állategészségügyi igazgatásnak ez az új szerve szorosan belekapcsolódik a gyakorlati életbe és hivatva van tevékenységével csökkenteni azokat a veszteségeket, melyek a mezőgazdaságot a fertőző állatbetegségek révén érhetik. Majd *Mayer János* földművelésügyi miniszter megnyitotta az intézetet és átadta rendeltetésének, beszédében kiemelve azt, hogy a földművelésügyi kormányzat abban a reményben határozta el magát a mai nehéz gazdasági viszonyok között ennek az új intézménynek létesítésére, hogy az megtermi gyakorlati eredmények produkálásával a reá fordított anyagi áldozatok gyümölcseit. A miniszter megnyitó beszéde után *Dr. Manninger Rezső* állatorvosi főiskolai nyilv. rendes tanár, az intézet igazgatója, ismertette az intézet berendezését és szervezetét, reámutatott azokra a feladatokra, melyek az intézetre várnak. *Dr. Győry Tibor* államtitkár a magyar kir. népjóléti és munkaügyi miniszter nevében, *Dr. Vajna Ede* tanácsnok pedig Budapest székesfőváros közönsége nevében üdvözölte az új intézetet és kért áldást működésére.

*

Lapunk mostani számában közöljük *Manninger* professzornak, az új intézet igazgatójának a M. Kir. Országos Állategészségügyi Intézetről adott kimerítő, szakszerű leírását. E leírás s az ahhoz mellékelte képek arról tanúskodnak, hogy hazai állategészségügyünk mindenképpen egy, a mai kor színvonalán álló, külsőleg tetszetős, belsőleg a rendelkezésre álló anyagi eszközök ideális kihasználásával célszerűen megtervezett és berendezett intézettel gazdagodott.

Az új intézet nemcsak nagy nyeresége, de egyben büszkesége is hazai állategészségügyünknek. Becsessé fogja tenni azt mindnyájunk előtt az a tudat, hogy benne nemcsak a magyar állategészségügy hathatós új támaszra, hanem hazai állatorvostudományunk is új otthonra talált. S hogy valóban támasza lesz az egyiknek s melegágya, otthona a másiknak, arra kezességünk az, hogy földművelésügyi kormányunk az intézet vezetését s egész ügykörének ellátását a leghivatottabb kezekre bízta.

A M. Kir. Országos Állategészségügyi Intézet

Dr. Manninger Rezső állatorvosi főiskolai nyilv. r. tanár, az intézet igazgatója

Forrás: *Állatorvosi Lapok*, 1929. 52 (22). 289–295. és (23). 307–309.

Az állategészségügyi szolgálat fejlesztésére irányuló törekvések között már régebb idő óta szerepelt olyan tudományos intézet létesítése, melynek fő feladata, hogy elvégezze mindazokat a speciális vizsgálatokat, melyek az állategészségügyi intézkedések eredményes keresztülviteléhez szükségesek, amelyek azonban természetüknél fogva a gyakorlatban működő állatorvosok eszközeivel nem hajthatók végre. Az ilyen természetű vizsgálatokat eddigelé a m. kir. Állatorvosi Főiskola kórbonctani, bakteriológiai és járványtani intézeteiben végezték, részint az illető intézetek személyzetének rendes tagjai, részint az ebből a célból a főiskolához beosztott m. kir. állatorvosok. Ezideig azonban a világháború és az összeomlást követő pénzügyi nehézségek megakadályozták a földművelésügyi kormányzat abbéli törekvését, hogy külön állategészségügyi intézet létesíttessék az állategészségügyi igazgatás körébe vágó laboratoriumi vizsgálatok elvégzésére. De mihelyt javultak a viszonyok, a gondolatot lelkesen felkarolták *Mayer János* földművelésügyi miniszter és *Dr. Mayer Károly* államtitkár urak, kiknek sikerült az intézet felállításához szükséges hitelt az állami költségvetésbe beállítaniok. Az intézet épületének és berendezésének költségeire ugyanis Magyarország törvényhozása az 1927/28. évi állami költségvetésről szóló 1927. évi XI. t.-c.-ben 410.000 pengőt szavazott meg.

A rendelkezésre álló hitel lehetővé tette minden tekintetben jól felszerelt, modern intézet felépítését és berendezését. Nagyban hozzájárult a hitel eredményes felhasználásához az a körülmény, hogy a m. kir. Állatorvosi Főiskola átengedte az építkezéshez Hungária-úti telkének a Tábornok-utcára néző részét és hogy a kísérleti állatok számára istállóépület már rendelkezésre állt.

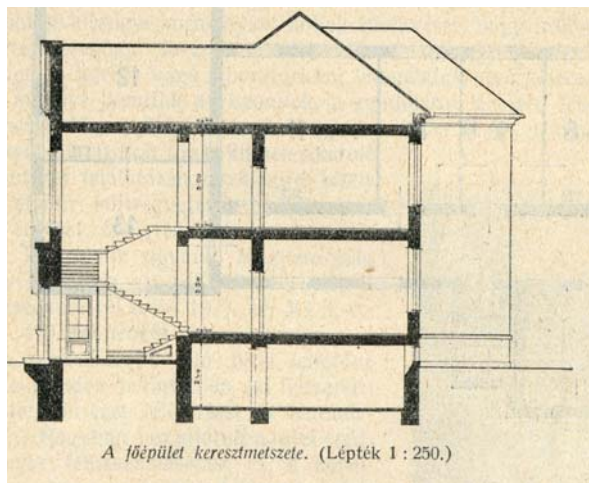
Az intézet tervének elkészítésére, *Jendrássik Alfréd* nyug. h. államtitkár, műépítész, a m. kir. Országos Közegészségügyi Intézet tervezője, 1927. júniusában kapott megbízást, aki a sorok írójának tervvázlatai alapján csakhamar elkészítette a részletes műszaki tervét. Miután a *Dr. Mayer Károly* államtitkár elnöklete alatt működő építési bizottság a terveket elfogadta, 1928. június hó 24.-én megtörténtek az intézet telkén az első kapavágások. Az intézet felépítésével *Kappéter Béla* építőmester bízott meg, aki 1929. április havának elején elkészült az építészeti munkálatokkal. Április havában megtörtént azután az intézet berendezése is, úgyhogy az új intézmény a m. kir. földművelésügyi miniszter úrnak 1929. március hó 19.-én kelt 31.000 sz. rendelete alapján május hó 1.-én, egyelőre csendben, megkezdte működését.

Az intézet létesítésének történetét már részletesen megírta nálam illetékesebb szakferfiú, *Dr. Fokányi László* m. kir. állategészségügyi főtanácsos, az intézet gondolatának felvetője, az *Állatorvosi Lapok* 1928. évi 22. számában. A részleteket illetőleg utalhatok tehát erre a hivatott tollal megírt cikkre.

*

Az intézet két épületből, a főépületből és az istállóból áll. A **főépület** hossza 43½ m., legnagyobb szélessége 11 m., magassága a párkányig 9½ m. A telek helyzete, az t. i., hogy Tábornok-utcai homlokzata délnek tekint, szükségessé tette, hogy a laboratoriumi helyiségeket a kert felé helyezzük, mert arrafelé van az északi oldal, tehát ott kaphattunk a laboratoriumi dolgozáshoz szükséges diffus világítást. Ezen az oldalon különösen jól izoláló

Gillard-rendszerű ablakok vannak, melyeknél a két-két ablaktábla közös vastokban van elhelyezve. Az ablakok alsó és felső része vízszintes tengely körül billen, a középső része pedig kétfelé nyílik. A déli, utcai oldalra kerültek a folyosók, melyek elég szélesek ahhoz, hogy ott lehessen felállítani majd az intézet jövőendő gyűjteménytárát.

A főépület keresztmetszete. (Lépték 1 : 250)

Az alapfalak és a földszint égetett agyagtéglából, az emelet a Magyar Tufaművek andornoki telepén készült tufatéglából épültek. A válaszfalak tufarabicból, a beléjük helyezett ajtótokok vasból készültek. A boltozat vasgerendák között tufatéglából van. A burkolat az alagsorban cementsimítású betonpadló, az öltözőben, a fürdőszobákban és a mellékhelyiségekben terazzo, a folyosókon betonlapzaton márványmozaik, az irodákban és a könyvtárban tölgyfaparketta, a többi helyiségekben pedig, nevezetesen a laboratóriumokban, a konyhában, a mosogatóban, a boncolóban és a kísérleti állatok szobájában aszfalt. Az aszfaltpadló nem nagyon tetszetős ugyan, mert egyhangúan szürkésfekete, mégis annak alkalmazására határoztuk el magunkat, mert olcsó, könnyen mosható és könnyen javítható, másfelől pedig rossz hővezető anyagból lévén, meleg. Az épület „Semper nova” nemes vakolattal és műkölabazattal van borítva, a tető pedig piros eternitlapokkal van fedve.

Mielőtt az épület beosztásának tárgyalására térnénk át, meg kell jegyeznünk, hogy a tervek elkészítésénél az intézet két feladatkörét tartottuk szem előtt, melyet az 1929. évi 31.000 sz. F. M. rendelet is világosan meghatároz. Gondoskodnunk kellett ugyanis egy diagnostikai és egy az ojtóanyagtermelés ellenőrzésére szolgáló osztály részére szükséges helyiségekről. Ennek megfelelően az emelet három helyiségben az ojtóanyagellenőrző osztály laboratóriumát, a földszint öt helyiségébe pedig a diagnostikai osztály laboratóriumait helyeztük el, a földszint és az emelet többi helyiségei, valamint az egész alagsor viszont a két osztály közös használatára szolgálnak.

Minthogy az volt a cél, hogy a rendelkezésre álló összegből olcsón a lehető legcélszerűbben rendezkedjünk be, hogy a laboratóriumi munka kevés kiadással és a lehető legkevesebb energiafogyasztással legyen elvégezhető, a belső berendezésnél a következőkre voltunk tekintettel. Eltekintve attól, hogy a két osztály részére költségkímélésből, amennyire csak lehetséges volt, bizonyos közös teendőkre közös helyiségek készültek (boncoló, kísérleti állatok szobája, fotografáló, gépszoba), törekedtünk arra, hogy a munka lehetőleg kevés zavarással történhessen. E célból minden szobának van külön bejárata a folyosóra, viszont

egy osztályon belül a szobák egymással is közlekednek. Ezenkívül az iroda kivételével, az összes ajtókra nem kilincsek, hanem gombok kerültek, úgyhogy a laboratóriumokba csak kulccsal lehet bejutni. Az intézetet felkereső felek tehát nem nyithatnak be akárminő szobába, hanem csak az irodába juthatnak be és ott kapják meg a szükséges felvilágosítást. Viszont az intézeti személyzet, minthogy a zárok csak néhány típusból állnak, néhány kulccsal akadálytalanul eljuthat abba a helyiségbe, ahol dolga van. Azonkívül a közös helyiségekben mindenütt, az osztálylaboratóriumokban pedig minden második szobában van házitelefon. Az érintkezés tehát könnyű és gyors, felesleges járkálásra nincs szükség és az altiszteket is könnyű értesíteni a laboratóriumban szükséges anyagok beszállítására. Ezért csengőt a kapucsenegön kívül sehol sem alkalmaztunk.

Van azután közös ruhatár. Az egyes laboratóriumokban ezért nincsenek ruhásszekrények, az átöltözködés a közös ruhatárban történik. A közös ruhatár ruhásszekrényei fölé, helykímélésből, raktárszekrények kerültek. Itt tartjuk el a kémiai szereket, valamint a könnyen romló anyagokból készült tárgyakat és eszközöket, míg az üvegneműeket az alagsorban levő nagyobb raktárhelyiségben tároljuk. Súlyt helyeztünk ezenkívül a tisztaság lehető biztosítására. Ezért a padlók moshatók, a falakon mindenütt csempeburkolat vagy olajfesték lábazat van, a szekrények pedig magas lábakon állnak, úgyhogy könnyen lehet alóluk a szennyet eltakarítani. Van azután a földszinten és az emeleten egy-egy fürdőszoba. Minden szobában van azonkívül vízvezeték (hideg és meleg vízzel), gáz és villany.

A világítás Schneider-féle lámpákkal történik. Súlyt helyeztünk arra, hogy minden laboratóriumban legalább egy kis íróasztal legyen és hogy írógépjé ne csak az irodának, hanem minden osztálynak külön-külön legyen. A később említendő speciális berendezésen kívül a laboratóriumokban két- és háromajtós üvegszekrények, az ablakfalnál pedig tölgyfalapok fiókokkal és faliszekrények vannak. Az asztalokon nincsenek zománcozott lávalapok. Ezek túlságosan drágák, helyettük a külföldön is bevált módon vagy feketére impregnáltattuk az asztalok tölgyfalapjait, vagy cinklapokkal vonattuk be azokat.

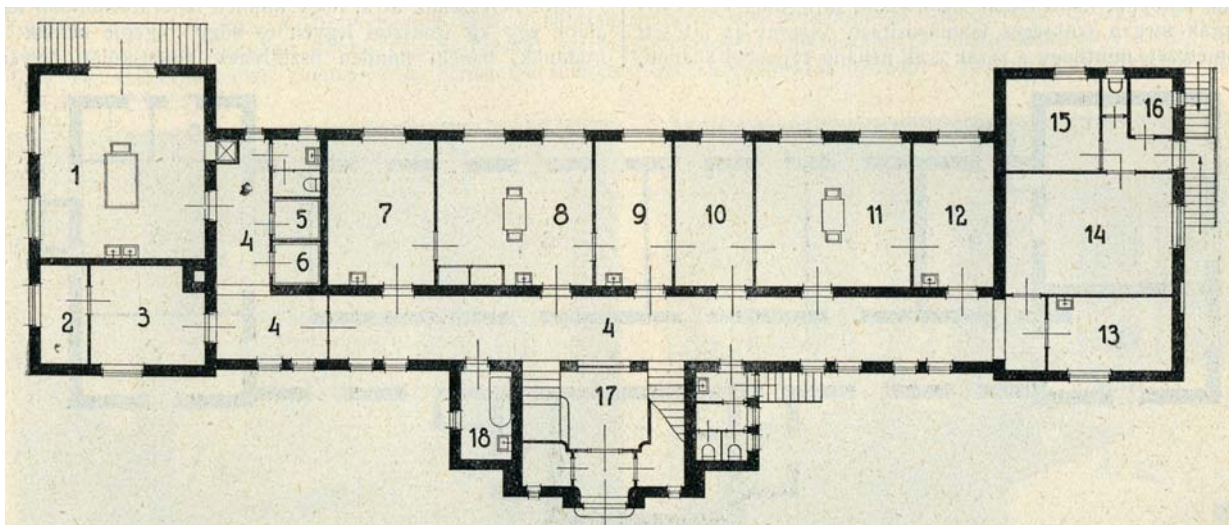
Előre kell bocsátanunk azt is, hogy a vegyi asztalok egyik oldalán a fiókok külön ládában vannak elhelyezve. A láda a fiókokkal együtt kiemelhető, úgyhogy könnyűszerrel, az asztal szétbontása nélkül hozzá lehet férni az asztal középső síkjában elhelyezett gáz- és vízvezetékhez. Ezt a típust *Johan* tanár az Országos Közegészségügyi Intézetben alkalmazta, ahol kitűnően bevált. Thermostat-szobát nem építettünk, mert költséges és üzemzavarok igen gyakoriak. Helyette nagyobb számban kisebb thermostatokat szereztünk be, ezeket azonban üzemzavarok biztos elkerülésére gáz- és villanyfűtésre rendeztettük be automatikus átkapcsolással oly módon, hogy ha a gáz valami okból elalszik, azonnal működésbe lép a villanyfűtés.

*

Ez általános szempontok előrebocsátása után áttérünk **az intézet beosztásának** ismertetésére.

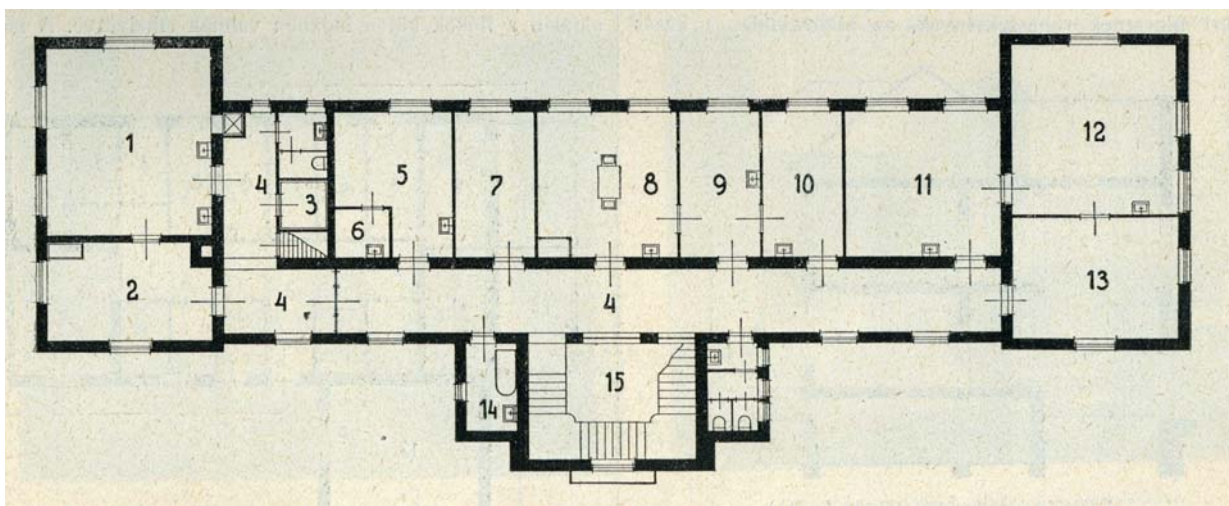
A földszinten 5 laboratóriumot a *diagnostikai osztály* foglal el. Ezek a laboratóriumok, melyek az épület középső részében vannak, a következők: Az osztályvezető kis laboratóriuma, mely egyuttal irodájának is szolgál (1. a földszint tervrajzán: 12), főleg mikroszkopos vizsgálatokra van berendezve. Ebből nyílik a serologiai dolgozó (11), mely függő centrifugával, thermostattal, vízfürdővel, mikroskoppal, műszerszekrényvel és vegyi asztallal van ellátva. Ezzel a nagyobb laboratóriummal szomszédos egy kisebb parasitologiai dolgozó (10), melyben

vegyi fülke és thermostat is van. Ennek a szobának egy szekrényében van elhelyezve az intézet baktériumtörzs gyűjteménye. Ebből a szobából nyílik a szövettani dolgozó (9), mely be van rendezve a histológiai dolgozáshoz szükséges legkülönbözőbb eszközökkel, villanyfűtésű paraffinkályhával, Albrecht-féle és fagyasztó mikrotomokkal, mikroskoppal, műszerszekrényel stb. Végül ezzel a szobával szomszédos a nagyobb bakteriológiai laboratórium (8), mely hasonlóképpen van berendezve, mint a serológiai dolgozó, de van itt azonkívül praecisiós mérleg és kettős vegyi fülke is és itt van elhelyezve az intézet vegyszerszekrénye. Az osztályhoz tartozik azonkívül egy hűtőkamra (6), melyben nagy automatikus (Frigidaire-rendszerű) hűtőszekrény van elhelyezve.

Alaprajz: Földszint. (Lépték 1 : 250)

1 boncoló, 2-3 kísérleti állatok szobái, 4 folyosó, 5 kamra, 6 hűtőkamra, 7 gépszoba, 8-12 a diagnosztikai osztály laboratóriumai, 13 öltöző, 14-16 laboráns lakása, 17 lépcsőház, 18 fürdőszoba

Alaprajz: Emelet. (Lépték 1 : 250)

1 konyha, 2 mosogató, 3 hűtőkamra, 4 folyosó, 5 optikai szoba, 6 előhívó kamra, 7 inspectiós szoba, 8-10 az ojtóanyagellenőrző osztály laboratóriumai, 11 központi iroda, 12 igazgató irodája, 13 könyvtár, 14 fürdőszoba, 15 lépcsőház

Az emelet középső részében három laboratóriumot foglal el az *ojtóanyagellenőrző osztály*. Az osztályvezető irodája (1. az emelet tervrajzán: 10) ugyanúgy van berendezve, mint a földszinten a diagnosztikai osztály vezetőjéé. Emellett van két egymásba nyíló laboratórium, melyek közül a kisebbik (9) az állatkísérletek kivételére szolgál. Ebben a szobában műszer-szekrényen, bakteriologiai felszerelésen és kis operálóasztalon kívül van egy a szellőztető kürtővel összekötött Kolle-féle egérszekrény, melyben nagyobb számú egeret lehet tartani anélkül, hogy kellemetlen szagot terjesztenének. Ugyanebben a laboratóriumban tartjuk el az ojtóanyagok ellenőrzésére szolgáló bakteriumtenyészeteket is. A nagyobbik laboratórium (8) az ojtóanyagellenőrzéssel kapcsolatos bakteriologiai és serologiai műveletek elvégzésére szolgál és ehhez képest mikroskoppal, thermostattal, vízfűdővel, praecisiós mérleggel, függő centrifugával, szívókészülékkel, vegyi asztallal és vegyi fülkével van felszerelve. Ehhez az osztályhoz szintén tartozik egy külön hűtőkamra (3).

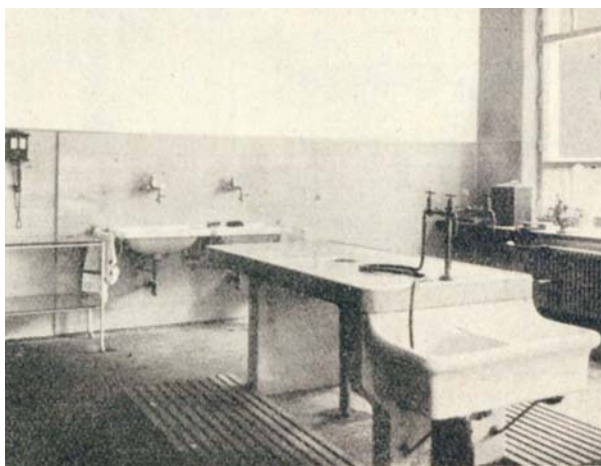

Egérszekrény

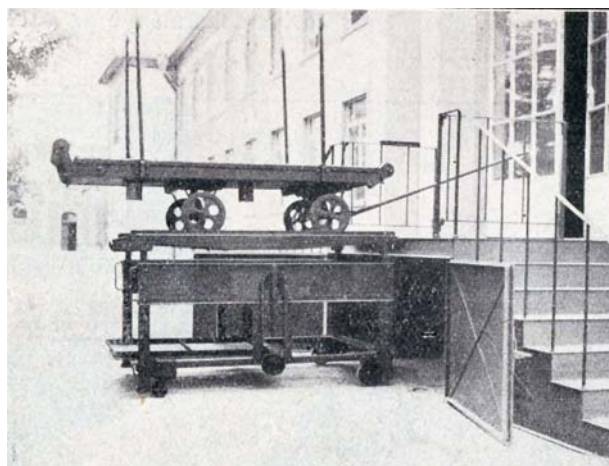
A két osztály laboratóriumait kiegészítik a következő helyiségek, melyek közösen használatnak. A földszint keleti végében van az egyik laboráns lakása (14–16) mellett az öltöző (13). A földszinten nyert továbbá elhelyezést a diagnosztikai osztállyal összefüggésben, de külön bejárattal a folyosó felé is, a gépszoba (7), melyben olyan eszközök és készülékek vannak, melyeket vagy költséges voltak vagy egyéb ok miatt nem lehetett vagy nem volt szükséges mindegyik osztály számára külön-külön beszerezni. Itt van egy nagyobb függő centrifuga, egy Faust-Heim-féle szárítókészülék, egy Pfeiffer-féle szívónyomó készülék Zeissler-féle anaerob tartályokkal, mérlegek, rázókészülékek, üvegfüvőasztal, dugófúró, külön asztalkán Zeissler-féle binocularis mikroszkop stb. A földszinti folyosó (4) nyugati végén, elzárható ajtóval elválasztva, derékszögben elhajló kisebb folyosóban folytatódik, melyből az egymásba nyíló két állatkamra (2, 3) és a boncoló (1), valamint egy kisebb kamra nyílik, melyben a takarítóeszközöket tartjuk (5). A két állatkamrában vaspolcokon kísérleti rágcsálók tartására szolgáló ketrecek, kis tizedes- és nyúlmérgek vannak, a boncolóban pedig, mely igen világos, nagy helyiség, közepén 2×1 m. nagyságú márványlappal bíró stabilis boncolóasztal és egy kisebb, kerekeken eltolható boncolóasztal van. Műszerszekrények, polcok, műszerasztal és hosszú asztal a hulla mellett végzendő bakteriologiai vizsgálatokhoz szükséges felszereléssel egészítik ki a boncoló berendezését. A boncolónak a kert felé eső falában nagy üvegajtó van,

melyen át vasból készült pihenőre és arról kétoldalt lépcsőkön a szabadba kerülhetünk. A pihenő alatti fülkében emelőszerkezet van, melyet, ha szükség van rá, a pihenő elé húzhatunk. Az emelővel nagy állatok (lovak, szarvasmarhák) hulláit a boncolóasztalul is szolgáló szállító kocsin a boncoló padlójának szintjére lehet emelni és a boncolóterembe juttatni. A boncolóból kézi lift vezet az alagsorban elhelyezett hullahamvasztóhoz és az emeletre a konyhába.

Az emeleten a nyugati szárnyban külön kis folyosóról, melyből ajtón keresztül jutni a folyosóra (4), nyílik a mosogató helyiség (2). Ide kerülnek a két osztályról a kimosandó üvegneműek, a megsemmisítendő baktériumtenyészetek és egyéb fertőző anyagokkal érintkezésbe jutott eszközök (elhasznált vatta, fémeszközök stb.) Az elmosandó, fertőző anyagokkal szennyezett üvegneműeket és eszközöket a laboratóriumokban elhelyezett Köves László-féle gyűjtőedénybe helyezük, melyek fedelét kézérítés nélkül pedállal lehet kinyitni. Ezeket a gyűjtőedényeket a mosogatóban levő nagy autoklávban sterilizálják és ezután a bennük levő üvegneműeket és eszközöket, nagy cementkád felett megmossák és szárítórostélyon és állványokban megszárazítják. Az eszközök azután visszakerülnek az illető laboratóriumokba, az üvegneműek pedig a konyhába, ahol száraz sterilizálóba kerülne, mire vagy így, vagy tenyésztőtalajjal megtöltve, visszajutnak a dolgozóknak. A konyhában (1), mely úgy a mosogatóval, mint a folyosóval közlekedik, főzzük a tenyésztőtalajokat. Fel van ezért szerelve daráló- és főzőberendezéssel, a hydrogenionconcentratio megállapítására szolgáló colorimetriás berendezéssel, két forrólég-sterilizátorral és egy nagyobb és egy kisebb autoklávval. A mosogatóban és a konyhában a kártékony gázok és gőzök elvezetésére a szellőző kémények nyílásai elé fémsisakok vannak erősítve.

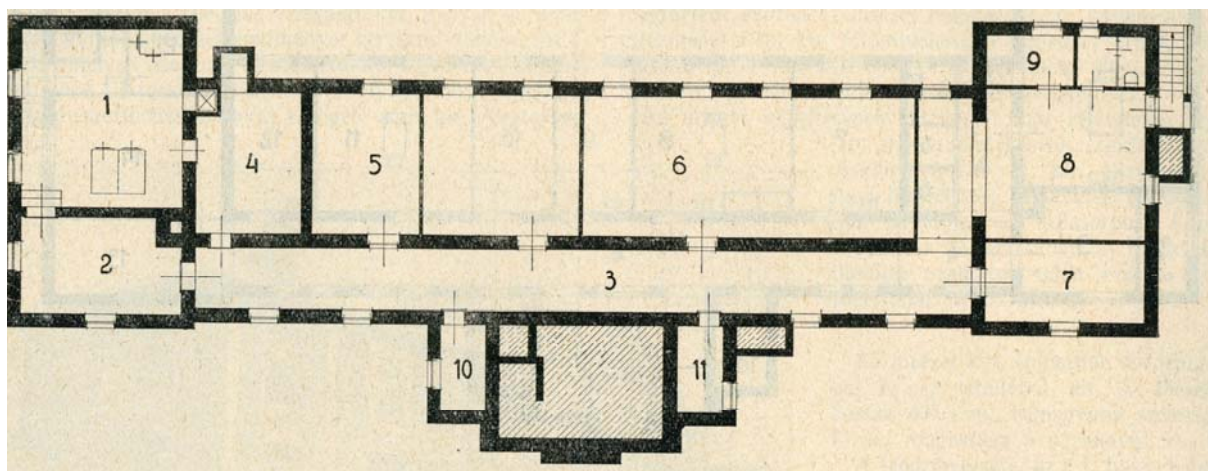
Boncoló

Emelőszerkezet a hullakocsinak a boncolóba juttatására

Az első emeleten van azonkívül egy nagyobb, vörösre mázolt falú, teljesen elsötétíthető szoba (5), a makro- és mikrophotografálás céljaira és egyéb optikai műveletek elvégzésére külön előhívó kamrával (6). Ebben az optikai szobában rendelkezésre áll nagy intenzitású elektromos áram és ebben a szobában van elhelyezve a hydrogenionconcentratió elektrometriás úton való megállapítására szolgáló berendezés, valamint egy hanai quarclámpa. Az optikai szoba mellett van az inspectiós szoba (7), az ügyeletes szolgálatot teljesítő állatorvos részére.

Végül az emeleten a keleti szárnyban van a központi iroda (11). Az irodában történik a beérkező vizsgálati anyag elosztása, melynek feldolgozása után innen megy el az értesítés. Az irodából nyílik az igazgató író- és fogadószobája (12). Ezzel függ össze a tanácskozó szobául is szolgáló könyvtár (13), melybe közvetlenül a folyosóról is be lehet jutni. A könyvtárban nagy asztal és vörösfenyőből készült könyvszekrények állnak. A könyvtár tartalmazza a szükséges kézikönyveket és néhány folyóiratot. A folyóiratok beszerzésében az az intentio vezetett, hogy meg legyenek a legfontosabb referáló művek (így az Ellenberger-Schütz-féle Jahresbericht über die Fortschritte auf dem Gebiete der Veterinärmedizin, a Centralblatt für Bakteriologie), ezeken kívül főleg csak olyan folyóiratokat járattunk (pl. a Veterinary Recordot), melyek más hazai könyvtárba nem járnak. Ehelyett inkább a más könyvtárakban könnyen hozzáférhető folyóiratok beszerzéséről mondtunk le.

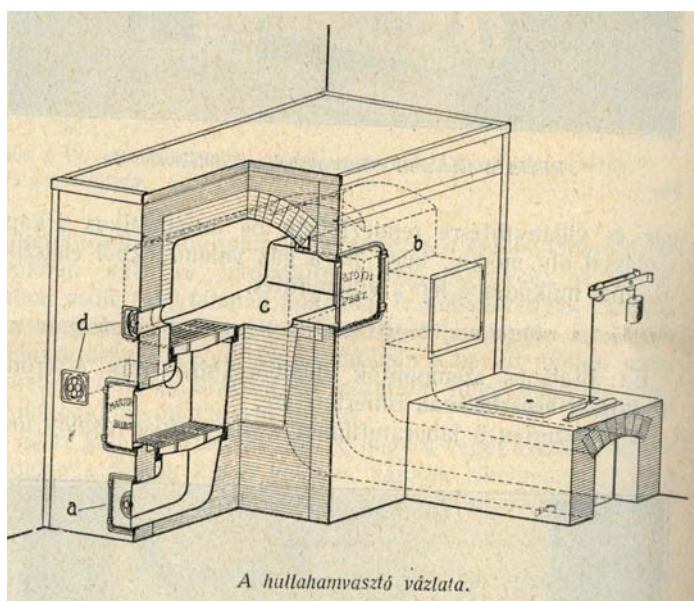
Alaprajz: Alagsor. (Lépték 1 : 250)

1 kazánház, 2 tengerimalactenyésztő, 3 folyosó, 4 szénraktár, 5 mosókonyha, 6 és az 5 és 6 közötti helyiségek, raktárnak, 7 üvegraktár, 8 előtér, 9–11 villany-, víz és gázórafülkék

Az alagsorban vannak külön fülkékben a gáz-, villany- és vízórák elhelyezve (1. az alagsor tervrajzán: 9, 10, 11). Itt van azonkívül a keleti szárnyban az üvegraktár (7). A nyugati szárnyban közvetlenül a boncoló alatt van a kazánház (1), mellette egy kis helyiség (2), mely igen alkalmas tengerimalacok tenyésztésére. A kazánházban van elhelyezve a Marabu-rendszerű, alacsony (0.1 atm) nyomású melegvízfűtési berendezés két kazánja. A melegvízszolgáltatást az ezekkel összefüggő boiler látja el, melyet nyáron külön kis kazán fűt. A kazánházban van azonkívül közvetlenül a boncolóból érkező lift mellett a hullahamvasztó kemence (1. a mellékelt vázlatrajzon), melyben óránként 60–100 kg súlyú hullanyag hamvasztható el. A hullahamvasztó megtöltése előtt 15 percig előtűzelésre van szükség, mely idő alatt a hamvasztótér chamotte-bélése annyira felmelegedik, hogy a hullanyag behelyezése után, sok nedve esetén, a hirtelen meginduló párolgás ne hűtse a keletkező éghető gázok gyulladási hőfoka alá a hullateret és ne okozzon füstképződést. Az előtűzelése befejezése után az a huzamajtót lezárjuk és a b töltőajtón át a c lapra helyezzük a hullanyagot úgy, hogy az a rostélyt ne takarja el. A töltőajtó bezárása után kinyitjuk a sekundár levegőt beeresztő d rosettákat annyira, hogy a láng vissza ne essék. Az így beáramló levegő hűti egyúttal a rostélyt és megakadályozza annak elégetését. Nagyon rosszul égő anyag hamvasztásakor az ajtón keresztül primár levegőt is kell adni az égés elősegítésére. Az elégetés teljesen füst nélkül

következik be s még a kemence közelében sem érezni kellemetlen szagot, mert a kemence az üzeméhez óránként szükséges 800–1000 köbméter levegőt a helyiségből szívja ki és így azt igen intenzíven szellőzteti.

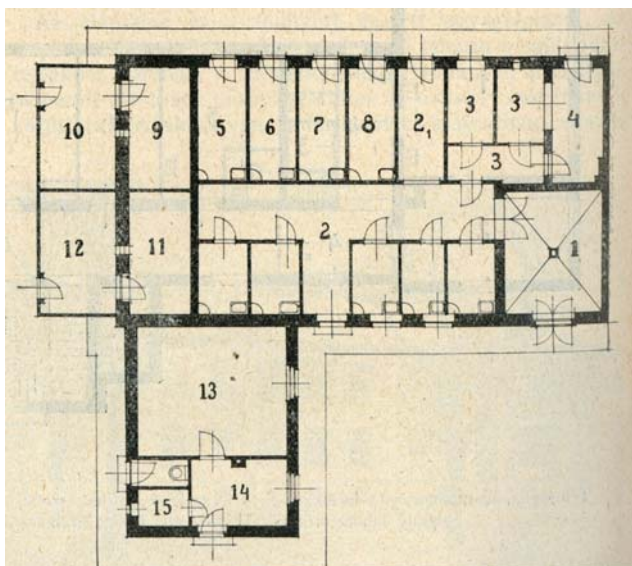
A hullahamvasztást az előtüzelés okozta költségek csökkentése céljából nem mindennap, hanem akkor végezzük, ha kellő mennyiségű anyag gyűlt össze. A hullanyagot légmentesen zárható vastartályokban őrizzük meg és ilyenekben szállítjuk le a boncolóból a hullahamvasztóhoz. A kazánházzal függ össze a szénraktár (4), melybe a kert felől aknán kerül a tüzelőanyag. Az alagsor folyosójára (3) nyílik azonkívül a mosókonyha (5) és két nagyobb helyiség (6 és 5 és 6 között), melyeket részben raktárhelyiségekül, részben bizonyos (pl. hidegvérű állatokon megoldható) kísérletek végzésére fogunk felhasználni.

A hullahamvasztó vázlatá

*

Az intézet **istállója** az állatorvosi főiskola bakteriologiai intézetének istállójával közös földszinti épületben, annak északi felében van. Ebben az épületben van az egyik laboráns lakása is (1. az istálló tervrajzán: 13–15). Az istálló több helyiségből áll. Egy nagyobb (vérvételre és más egyszerűbb műtétekre szolgáló) operáló teremmel (1) összefügg egy nagyobb helyiség (2), melyben öt, betonfalakkal elválasztott bokszt van nagy háziállatok tartására. Ez az istállórész közvetlenül az épület homlokzata felől is megközelíthető és ebből kis folyosón (2₁) át az épület hátsó homlokzata felé nyíló elkülönítő istállókhoz is el lehet jutni. Eljuthatni továbbá ebből az istállórészből két kisebb állatkamrába (3) is, melyeknek azonban kis folyosó (4) közvetítésével külön bejáratuk is van. Az épület hátsó homlokzatára nyílnak a négy elkülönítő istálló (5–8) ajtói, északi végében pedig sertések tartására két istálló (9, 11) van, melyek betonozott kifutókkal (10, 12) vannak összefüggésben. A takarmányt az épület padlásán raktározzuk el.

Alaprajz: Istálló. (Lépték 1 : 250)

1 operáló, 2 nagyobb istálló 5 boxszal, 2 folyosó, 3 állatkamrák, 4 folyosó, 5–8 elkülönítők, 9 és 11 sertésistállók, 10 és 12 kifutók, 13–15 laboráns lakása

Különösképen ki kell emelnünk, hogy az intézet berendezését, az optikai és néhány más, nálunk nem gyártott praecisiós készüléktől eltekintve, hazai cégek állították elő kifogástalan minőségben.

Említettük már, hogy **az intézet feladatkörét** a f. évi március hó 19.-én kelt 31.000. sz. F. M. rendelet körvonalazta. A rendeletben foglalt intézkedések alapján az intézet működésköre három részből áll.

Egyik hivatása az intézetnek *diagnostikai tevékenysége*. Ezt a feladatkört látja el a diagnostikai osztály. Minthogy minden orvosi beavatkozásnak, így az állategészségügyi igazgatás körébe tartozó ténykedéseknek is, alapja a helyes diagnosis, az intézetnek ez a feladata nagyon fontos és úgy hisszük, hogy ebben az irányban vár az intézetre a legtöbb munka is. Nagyon sok esetben előfordul ugyanis, hogy a gyakorlatban működő állatorvos, bármennyire áll is hivatása magaslatán, a saját eszközeivel nem képes eléggé határozottan vagy eléggé gyorsan megállapítani a diagnosist, sőt akadnak feladatok, melyek megfelelő laboratórium nélkül a gyakorlatban egyáltalán nem oldhatók meg. Elég pl. utalni e tekintetben valamely egészségesnek látszó állat fertőzöttségének megállapítására vérvizsgálat útján. Az intézet egyik feladata tehát, hogy speciális irányban kiképzett állatorvosok a jól berendezett laboratóriumok eszközeivel a gyakorló állatorvos segítségére siessenek, a beküldött vizsgálati anyagok feldolgozásával a helyes diagnosist megállapítsák és ezzel a gyakorlatban működő állatorvosnak megbízható alapot nyújtsanak az adott esetben célszerűnek és szükségesnek mutató intézkedések megtételére. Az intézet feladata ehhez képest a bejelentés kötelezettsége alá eső betegségek vagy azok gyanúja esetén hivatalból szükséges vagy magánfeleltől kért felülvizsgálat, ilyen betegségek vagy gyanújuk felmerülése esetén bakteriologiai, serologiai, parasitologiai és kórbonctani vizsgálatok végzése, így nevezetesen hullák vagy szervek vizsgálata, váladék (tej, hörgőváladék, genny stb.) bakteriologiai vizsgálata, víznek vagy takarmányoknak vizsgálata állategészségügyi szempontból, serologiai vizsgálatok takonykór és tenyészbénaság esetén, veszettség gyanújának fennforgásakor az agyvelő

szövetteni vizsgálata és állatojtások stb. Az intézetnek azonban nem merül ki diagnosztikai tevékenysége a bejelentés kötelezettsége alá eső betegségek vagy azok gyanújának felmerülése esetén végzendő vizsgálatokban, hanem hivatása az is, hogy a bejelentés kötelezettsége alá nem eső betegségek vagy ilyenek gyanúja esetén kívánatos laboratoriumi vizsgálatokat elvégezze. Feladatkörébe tartozik ennél fogva bármely betegség esetén hulláknak, hullarészeknek, vérnek, váladékoknak, víznek, takarmánynak stb. vizsgálata kórbonctani (kór-szövetteni), bakteriologiai, serologiai és parasitologiai módszerekkel.

A diagnosztikai osztály szép feladata továbbá a f. évi május hó 10.-én kelt 7733. sz. F. M. rendelet értelmében a baromfitelepek állami ellenőrzése egészségügyi szempontból. Az e célra berendelt állatorvosok a vidékre kiszállnak, megvizsgálják az állami támogatásban részesülő baromfitelepek állatállományát, többek között tuberkulinozzák az állatokat és vért vesznek belőlük a tyúkyphusszal való fertőzöttség kiderítésére, megadják a tenyésztőknek a szükséges utasításokat és a magukkal hozott vizsgálati anyagokat az intézet diagnosztikai osztályában megvizsgálják.

Második feladatköre az intézetnek, amely az előbbinél nem kevésbé fontos, az állatorvosi gyakorlatban használatos *ojtóanyagok kötelező állami ellenőrzése* tisztaságukra és hatékonyságukra. Ebbe a feladatkörbe tartozik ojtási balesetknél a kifogásolt ojtóanyag vizsgálata is, valamint a fertőző állatbetegségek megelőzésére és gyógyítására ajánlott ojtási módszerek és eljárások kipróbálása.

Az ojtóanyagellenőrző osztály egyik laboratoriuma

Jól látszik a vegyi asztal kihúzott ládája, a fiókokkal)

Harmadik feladata az intézetnek *a kutatómunka*, mely elsősorban a gyakorlati élet nyújtotta problémák megoldására irányul. Ebből a szempontból természetesen elsősorban a fertőző betegségek elleni védekezés tökéletesítése lesz a feladat és ezért az intézetben elsősorban a fertőző állatbetegségek oktanának, valamint megelőzésük és elfojtásuk módjának tanulmányozására irányuló vizsgálatok indulnak meg. Az azonban, hogy főleg a gyakorlati élet felvetette kérdések vizsgálata az intézet kutató munkájának feladata, természetesen nem zárhatja ki azt, hogy bizonyos gondolatok felmerülése esetén a legelvontabbnak látszó kérdéseket is ne vonjuk vizsgálataink körébe, hiszen éppen a leggyakorlatiasabb eredmények a legtöbbször olyan kutatásokon alapulnak, melyek megindulásakor senki még csak nem is gondolt gyakorlati célokra. Külön osztálya az intézetnek a kutató munkára nem lesz, de nincs is szükség reá, mert az intézet szakszemélyzetének minden tagja megtalálja a két jól felszerelt osztály keretén

I. AZ ORSZÁGOS ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZET

belül is annak lehetőségét, hogy az állatkórtan legkülönbözőbb ágaiba tartozó kérdésekkel behatóan foglalkozhassék. Arra pedig súlyt is kell helyezni, hogy az intézetbe berendelt szakférjak a napi folyó vizsgálatok elvégzése mellett, önálló tudományos kutatásokkal foglalkozhassanak és foglalkozzanak, mert valóban értékes munkát a vizsgálóállomási teendők ellátása közben is csak az olyan szakember végezhet, aki nemcsak tudományt vesz szaktudományának haladásáról, hanem maga is tevékenyen részt vesz tudománya fejlesztésében.

*

Az intézet **személyzete** a következő tagokból áll. Az intézet feladatának teljesítésére az igazgatón kívül négy m. kir. állatorvos van az intézetbe berendelve, kik közül kettő, *Dr. Marcis Árpád* m. kir. főállatorvos és *Dr. Csontos József* m. kir. állatorvos – mindkettő állatorvosi főiskolai magántanár is – a diagnosztikai, ill. az ojtóanyagellenőrző osztályt vezeti. A két osztályba be vannak osztva azonkívül *Dr. Sályi Gyula* és *Dr. Nyíredy István* m. kir. állatorvosok, a baromfitelepek állami ellenőrzését pedig két napidíjas állatorvos *Dr. Hodosy József* és *Vizy László* végzi. Az irodai teendőket egy gépíró látja el. Az intézetnek van azonkívül két laboransa, kiknek a takarításban két takarítónő segédkezik.

A m. kir. földművelésügyi kormányzatnak és a magyar törvényhozásnak a hazai állategészségügy fejlesztését célzó törekvése megadta az eszközöket arra, hogy jól felszerelt, minden tekintetben modern intézet álljon az állategészségügyi igazgatásnak és közvetve a magyar mezőgazdaságnak, sőt bizonyos vonatkozásokban közegészségügyünknek is, rendelkezésére. Az intézet személyzetének lesz már most kötelessége, hogy az intézetben, mely felszerelés és berendezés dolgában semmiben sem áll a hasonló rendeltetésű külföldi intézetek mögött, szoros együttműködésben az állategészségügynek a gyakorlatban működő munkásaival, áldásos tevékenységet fejtsen ki. A szellem, melyben a személyzetnek működnie kell, szükségszerűen nem térhet el attól a tudományos szellemtől, mely hazánk állatorvosi főiskolájának intézeteiből árad ki, ahonnan az új intézet szakemberei kiképzésüket magukkal hozták. Az Állategészségügyi Intézet független az Állatorvosi Főiskolától, de symbolumát szeretnénk látni a közös tudományos szellemben való működésnek abban, hogy az új intézet a főiskola egyik telkén, annak épületei között kapott kitűnően berendezett, szép hajlékot.

Dr. Manninger Rezső távozása a M. Kir. Orsz. Állategészségügyi Intézet éléről

Forrás: *Állatorvosi Lapok*, 1943. 66 (10). 59–60.

„A m. kir. földművelésügyi miniszter *dr. Manninger Rezső* egyetemi tanárt – saját kérelmére – a M. Kir. Országos Állategészségügyi Intézet igazgatói teendőinek ellátása alól folyó évi április 30-i hatállyal felmentette s egyidejűleg az intézet igazgatói teendőivel *dr. Marcis Árpád* m. kir. Állategészségügyi főtanácsost, egyetemi magántanárt bízta meg.”

„Ez alkalomból a m. kir. földművelésügyi miniszter *dr. Manninger Rezső* egyetemi tanárnak az intézet megszervezésre és fejlesztése körül teljesített, valamint igazgatói minőségben kifejtett buzgó és eredményes működéséért elismerését és köszönetét fejezte ki.”

Nyilván meglepetéssel olvassák e sorokat lapunk olvasói. Érthető. *Manninger Rezső* és az intézet egy fogalom volt. *Manninger* professor ott volt az intézet fogamzásánál, születésénél, nevével elválaszthatatlanul összefügg az intézet naggyá fejlődése, virágzása és országhatárokon túlnőtt hírneve.

Annakidején szerencsés gondolat volt a járványtan professorát, a fertőző állatbetegségek egyik legkiválóbb ismerőjét az állategészségügyi igazgatás e nagyfontosságú közintézetének élére állítani. Nyert ezzel az állategészségügyi igazgatás, az állatorvosképzés, a tudományos kutatás egyaránt s mindezeket át a magyar mezőgazdaság. Az állategészségügyi igazgatás rendelkezett egy olyan szakemberrel, akinek tudására bátran építhetett a bajba jutott gazda, bátran építhetett a felülvizsgálatot kérő szakközeg, s akinek széleskörű ismereteit közvetlenül, a legrövidebb úton igénybe vehette az állategészségügyi igazgatás legfelsőbb szerve. A szakoktatás is nagy hasznát látta e szerencsés társulásnak, mert a hallgatóság az intézet vizsgálati anyagán – tehát a gyakorlati élet felvetette és emellett nem mindennapi vizsgálati anyagon – tanulhatta meg a fertőző betegségek – a nemzetgazdasági szempontból legfontosabb állati betegségek – elleni védekezés nézőpontjából különösképpen fontos körmegállapítást. De a tudományos kutatás is sokat nyert e társulással, mert a laboratóriumot közvetlenül kapcsolta az életbe. Érthető, hogy ez a szerencsés társulás mindhárom vonatkozásban igen bő termést hozott. Meghozta a járványtani szakoktatás elsőrendűségét és meghozta a nagyfontosságú tudományos megállapítások hosszú sorozatát, egész tárházát és emellett igen jelentős része volt a magyar állategészségügyi igazgatás eredményeinek elérésében és külföldön is elismert jó hírnevének megalapozásában.

Mindezt éreznie, tudnia kellett *Manninger Rezsőnek* is. S hogy mégis indítatva érezte magát e fontos őrhelyről való távozásra, annak oka az volt, hogy a vizsgálatok nagyarányú megszaporodása, az adminisztrációnak egyre nagyobb munkája olyan terhet rótt rá, hogy nem tudta volna egyetemi tanári feladatait s az intézet vezetését megnyugtatóan ellátni.

Bármilyen fájdalmasan érint bennünket *Manninger* professor távozása, megnyugvást adhat az a tudat, hogy az ő kivételesen nagy tehetségét, tudását és teljes energiáját ezentúl az átfogó, jelentős problémák megoldására szentelheti s ezúton fog kárpótolni azokért a hátrányokért, amelyek az intézettől való távozásával érték a magyar állategészségügyet.

De megnyugvást ad az is, hogy helyét *dr. Marcis Árpád* m. kir. állategészségügyi főtanácsos személyében olyan szakember foglalja el, aki igen hosszú ideig együtt működött *Manninger*

professzorral s eddig is erőssége volt az intézetnek s akinek széleskörű tudása, lelkiismeretessége közismert.

Manninger Rezső 1928 óta volt a M. Kir. Országos Állategészségügyi Intézet igazgatója. Az intézet az ő irányításával készült tervek szerint épült fel és ő rendezte is be. Az intézet 1929 május hó 1-én kezdte meg nyilvános működését. Noha az intézet elsősorban az állategészségügyi igazgatás szolgálatába állított intézményként hivatott életre, *Manninger Rezső* törekvése kezdettől fogva oda irányult, hogy az intézetben ne csak a legkényesebb igényeket kielégítő vizsgálóállomási munka folyjon, hanem tudományos és kísérletes vizsgálatok végeztessenek abból a célból, hogy a fertőző állatbetegségek elleni védekezés minél biztosabb alapokra helyeztessék. Evégből kitűnő gárdát nevelt, melynek két tagja azóta főiskolai, illetőleg egyetemi tanszékre került, két tagja pedig egyetemi magántanárrá habilitáltatott.

Manninger Rezsőnek az intézetben végzett kutató munkásságából különösen ki kell emelnünk az ultravírusok természetrajzáról általában és az általuk okozott betegségekről, így különösen a tyúktyphusról, a baromfipestisről, a sertéspestisről, az Aujeszky-féle betegségről, a juh- és malachimlőről, a ragados száj- és körömfájásról, a lovak fertőző kevésvérűségéről, továbbá a baktériumos fertőző betegségek közül a pasteurellosisról, a paratyphusról és a brucellosisról folytatott tanulmányait.

Különös szeretettel karolta fel kezdettől fogva a régebben kevés figyelemben részesült baromfibetegségek ügyét. E célból megszervezte az állami ellenőrzés alatt álló baromfiprodukciók egészségügyi ellenőrzését is. Az intézet ebbeli működéséről, amelyhez hasonló szervezet külföldön még nincsen, a külföldi szakkörök is elismeréssel nyilatkoztak.

Igazgatása alatt az intézetből kereken 250 dolgozat jelent meg. Minthogy ezeknek egy része külföldi folyóiratokban is napvilágot látott, az intézetnek nemzetközi viszonylatban is jólhangzó nevet biztosítottak.

Manninger Rezső az Országos Állategészségügyi Intézet megszervezésével, felvirágoztatásával és tudományos színvonalának a külföld által is elismert magas fokra emelésével, aranybetűkkel írta be nevét a magyar állategészségügyi igazgatás történetébe. Meggyőződésünk, hogy a magyar állategészségügyi igazgatás minden munkásának szívből fakadó óhaját tolmácsoljuk, amikor az intézet éléről való távozásakor azt kívánjuk, hogy további munkásságát sok siker és a jó Isten áldása kísérje.

– **Az Orsz. Állategészségügyi Intézetben** folyó hó 7-én bensőséges háziünnepély volt. *Dr. Manninger Rezső* egyetemi ny. r. tanártól, az intézet eddigi igazgatójától vett az intézet egész személyzete búcsút, a jelen és volt munkatársak nevében *dr. Marcis Árpád* állategészségügyi főtanácsos mondott meleghangú Istenhozzádot. Beszédében kiemelte, hogy *Manninger* professor közel 15 évig állt az intézet élén. Ez a 15 éves munka erős érzelmi és tudományos kötelekeket fejlesztett ki az Ő személye és az intézet között. Annak a reményének adott kifejezést, hogy ezek a szálak továbbra is megmaradnak és erősödni fognak. Végül *Manninger* professornak az intézetben kiadott szakdolgozatainak díszkötetét nyújtotta át emlékül. *Manninger* professor meghatottan köszönte meg a búcsúztatást, az iránta megnyilvánuló szeretetet. Most, amikor hosszú és munkás évek után vesz búcsút az intézettől az új igazgatónak és a személyzetnek munkájához Isten áldását és sok szerencsét kíván.

25 éves az Országos Állategészségügyi Intézet

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1954. 9 (6). 181–186.

1929. május havában kezdte meg működését az Országos Állategészségügyi Intézet.

Negyed század egy Intézet működésében is hosszú idő. Ez a 25 év arra készítet bennünket és egyben arra kötelez, hogy visszatekintsünk az eltelt 25 évre, felmérve, mit adott az Intézet a köznek az állatorvosi gyakorlat támogatása és kutató jellegű munkássága által. Nézzük először is, mi tette sürgetően szükségessé annak idején az Intézet megépítését.

Már jóval az 1929. évet megelőzően az állategészségügy fejlesztése érdekében szükségesnek látszott egy tudományos intézet létrehozása. Erre azért volt elsőrendűen szükség, mert az állategészségügyi igazgatásnak nem volt olyan szerve, ahol a gyakorló állatorvos működését elősegítő, az állatorvosi gyakorlatban végre nem hajtható különböző vizsgálatok elvégezhetőek lettek volna, továbbá, ahol a már akkor nagyszámban forgalomban lévő, különböző oltóanyagok és szérumok ellenőrzését, kipróbálását elvégezhetnék volna. Az ilyen vizsgálatokat mindaddig, amíg az Országos Állategészségügyi Intézet működését meg nem kezdte, az akkori Állatorvosi Főiskola kórbonctani, valamint bakteriológiai és járványtani intézetében végezték.

Az Intézet megindulásakor 2 osztályból állott, éspedig a diagnosztikai és az oltóanyag-ellenőrző osztályból. Feladata a következőkben volt lefektetve:

1. Hullák, szervek, vér, váladék, ürülék és vízminták stb. vizsgálata alapján megállapítani a betegség nemét és annak megfelelően tanácsot adni a védekezés módjára vonatkozólag. A vizsgálatok kórbonctani, kórszövettani, bakteriológiai, szerológiai vagy egyéb jellegűek lehetnek. A vizsgálatok nem csak a hivatalból jelentendő, hanem bármely más betegséggel kapcsolatban történnek.
2. Szakkérdésekben hatóságoknak, állatorvosoknak és gazdaságoknak felvilágosítást adni.
3. Az állami ellenőrzés alatt álló baromfityénysztelepek állategészségügyi ellenőrzése.
4. Az állatorvosi gyakorlatban használatos oltóanyagok (vakcinák, szérumok, tuberkulin stb.) ellenőrzése és az oltások alkalmával kifogásolt oltóanyag megvizsgálása.
5. A takonykór felismerésére használatos mallein termelése.
6. A fertőző betegségek oktanának megismerése, valamint megelőzésükre és leküzdésükre irányuló módszerek tökéletesítése.
7. Végül a kutató jellegű munkák eredményének szakfolyóiratokban, népszerű cikkekben, rádióelőadásokban való közlése, úgyszintén az érdekelt mezőgazdasági szervezeteknek a tájékoztatása.

Az Intézet megalapítója és első igazgatója *Manninger Rezső* professzor volt, akinek az építési tervek elkészítésében és az Intézet feladatainak meghatározásában elvülhetetlen érdemei vannak.

Az Intézetről annak idején *Manninger* professzor az *Állatorvosi Lapok* 1929. évi számában fényképekkel illusztrált tájékoztatót közölt, melyben az épületről, a helyiségekről, a laboratóriumok felszereléséről ad átfogó képet.

Az Intézet ma is ugyanabban az épületben van, amely 25 évvel ezelőtt épült. Megindulásakor dolgozóinak száma 10 fő volt az igazgatón kívül.

I. AZ ORSZÁGOS ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZET

A diagnosztikai osztály *Marcis Árpád* egyetemi magántanár, az oltóanyagellenőrző osztályt *Csontos József* egyetemi magántanár vezette, a beosztott szakállatorvosok *Sályi Gyula*, *Nyiredy István*, *Hodosy József* és *Vizy László* állatorvosok voltak. Az említett állatorvosokon kívül 2 laboráns és 2 takarító dolgozott meg az intézetben, *Németh József*, *Heidrich János*, *Németh Józsefné* és *Simon Andrásné*,

A második világháború kitöréséig az állandó dolgozók létszáma alig változott, kivéve azokat a berendelt állatorvosokat, akik az Intézetben egynéhány hónaponként cserélődtek, a baromfitelepek ellenőrzése volt a feladatuk.

A háborús évek alatt az Intézet dolgozóinak létszáma a szükségletnek megfelelően megnövekedett, és munkaterülete is nagyobb lett. Az ezt követő években alakultak ki a ma is meglévő osztályok: így a kórbonctani, szerológiai, parazitológiai és kórszövettani osztály, a már működő oltóanyagellenőrző osztály mellett. A munka szaporodásával kapcsolatosan a kísérleti állatok férőhelye is szűknek bizonyult és 1941-ben megépült a kísérleti állatok tervezett házának a fele.

A háború egyéb változást is hozott az Intézet életében. Dolgozóinak egy része ugyanis *Csontos József* vezetésével Kolozsvárra költözött, ahol az ottani Állategészségügyi Intézet munkakörét vette át. Munkásságuk e helyen 1944-ig tartott. Az emiatt bekövetkezett létszámcsökkenés folytán az Intézet szakembereinek és kiegészítő munkaerőinek kiegészítéséről gondoskodni kellett. A dolgozók összlétszáma a feladatok megnövekedésével arányosan már lényegesen nagyobb volt, mint a meginduláskor. A háború alatt nagyobb mérvű károsodás az Intézet felszerelését nem érte. Főépülete jobb szárnyának egy része bombatámadás következtében megsérült. Közvetlenül a felszabadulást megelőzően az Intézet szakszemélyzetének létszáma 5 főre csökkent. Az 1945 január hónapjában bekövetkezett felszabadulás után az állatorvosok és a segédszemélyzet néhány nap alatt rendbe hozták a berendezést ért károkat, pótolták a hiányosságokat úgy, hogy az Intézetben ismét megindulhatott a szakmunka. A főépület sérült szárnyának újjáépítése 1949-ben történt meg.

Az Intézet vezetésében is változás állott be, 1943-ban ugyanis *Manninger* akadémikus más irányú nagy elfoglaltsága miatt *Marcis Árpád dr.* egyet. m. tanárnak adta át a vezetést, aki 1946-ig, nyugalomba vonulásáig volt igazgatója az Intézetnek. Utóda *Csontos József dr.* egyet. m. tanár, aki 1950 februárjában, amikor az Állategészségügyi Kutató Intézet igazgatója lett, vált meg az Intézettől. Ekkor *Hirt Géza dr.* egyet. m. tanárt nevezték ki az Intézet igazgatójává.

A felszabadulás után az Intézetre nagy feladatok megoldása hárult egyrészt a háború következtében leromlott állatállományunkban megszorodott betegségekkel kapcsolatban, másrészt azért, mivel államrendszerünk megváltozott és népgazdaságunk tervgazdálkodást folytat. Az Intézet az 1947-ben meginduló három éves, majd az azt követő öt éves tervben az állategészségügyre háruló feladatok végrehajtásában tervszerűen részt vett. Nem kétséges azonban, hogy mivel feladatköre az étellel szoros kapcsolatban áll, így munkájának mennyisége is az élet változó körülményeitől, az állatbetegségektől függően változik.

Közvetlenül a felszabadulás után a tenyészbénaság igen elterjedt, ennek a betegségnek a felszámolását illetően az Intézet *szerológiai osztályára* nagy, egyben sikeres munka hárult, úgyszintén a *malleus* felszámolásában is.

A *baromfibetegségek* közül a baromfityphus a háború befejezte előtt és azt követően ismét komoly gondot okozott. A *baromfiosztály* szakemberi által tervszerűen végrehajtott vérvizs-

gálatok révén ma már ott tartunk, hogy a tenyésztelepek és a keltető állomások részére megfelelő számú egészséges tojást tudnak biztosítani.

A *parazitás eredetű betegségek* kiderítésére irányuló vizsgálatok ugyancsak tervszerűen történnek. A *parazitológiai osztály* nagyarányú szűrővizsgálatokat végez az állami gazdaságok, a tsz-ek, sőt az erősen fertőzött dunántúli megyék egyes részein az egyénileg dolgozó parasztok birtokában lévő szarvasmarha- és részben juhállományokban is, a *mételyes* fertőzöttség megállapítására. A csikótelepek állományának szűrővizsgálata az *orsóférgesség*, a juhállományok vizsgálata pedig a *gyomor-bélférgesség* és *tiűdférgesség* szempontjából szintén folyamatban van. A bélsárvizsgálatokon kívül a parazitológiai osztály feladata még a bőrkaparék-, vér-, és izomminták laboratóriumi vizsgálata is.

Állatállományunk, főleg sertés- és szarvasmarha-állományunk a háború alatt és az azt követő időben a tartási és takarmányozási viszonyok hiányossága folytán leromlott és így az egyes betegségek több áldozatot követeltek. A betegségek nemének megállapítása végett felküldött hullák és hullarészek vizsgálata a *kórbonctani osztály* egyébként is sok munkáját tetemesen megnövelte. Szükségszerűen ez osztállyal szorosán együttműködő *kórszövettani osztály* feladata is megszaporodott.

A *mérgezési és gyógyszerellenőrző osztály* 1949-ben azzal a céllal alakult, hogy a mérgezés gyanújával beküldött vizsgálati anyagokat (belső szervek és tartalmuk) megvizsgálja, egyben a gyógyszerterek működését magisztrális vényre felírt gyógyszerek útján ellenőrizze, továbbá, hogy a forgalomban lévő gyógyszerkülönlegességek kémiai és biológiai vizsgálatát elvégezze.

A *tejbakteriológiai osztály* ugyancsak az 1949. évben alakult meg. Feladata tejvizsgálatok végzése, *tőgygyulladás*, *brucellosis*, *gümőkór* szempontjából, egyben a növényi és állati eredetű takarmányok, különböző váladékok, vizeletminták stb. bakteriológiai vizsgálata. Ennek az osztálynak ügykörébe tartozik mindazoknak a bakteriológiai vizsgálatoknak (baktériumtörzsgyűjteményének fenntartása stb.) elvégzése, amelyek a többi osztály munkájához kiegészítésként szükségesek, de azok feladatkörén kívül esnek.

Az *oltóanyagellenőrző osztály* 1952-ben kivált az intézet köréből és önálló intézetté alakult. Ez az osztály kiválásáig is, különképzés az egyes szérumok és vakcinák szabványtervezeteinek összeállításában és azokban foglaltak végrehajtásának ellenőrzésében végzett értékes munkát.

Mezőgazdaságunk fejlesztésével kapcsolatos 1953. évi párt- és kormányhatározat folytán az Intézet a *brucellosis* felszámolásával kapcsolatban nagyobb feladat megoldásával bízta meg. Ennek a feladatnak egy részét az Intézet már eddig végezte, a további vizsgálatok pedig a rendelkezések értelmében folyamatban vannak.

Mint az elmondottakból kitűnik, az Intézet feladatköre lényegesen megnövekedett, ez azután szükségessé tette a szakállatorvosok, a laboratóriumi segédzsemetényzet létszámának a felemelését. Az Intézet bővült munkakörével, megszaporodott munkájával és a dolgozók létszámának emelkedésével a *laboratóriumi helyiségek bővülése nem tartott lépést*. Az 1941-ben épült kísérleti állat-háznak 1953-ban megépült a másik fele és ezzel némileg enyhült a helyzet, de még korántsem tartunk ott, hogy a munkánkhoz szükséges helyiségekkel rendelkezünk. Összehasonlításképpen nem érdektelen, ha megemlítem, hogy 1929-től 1945-ig évenként átlagban 12 állatorvos dolgozott az Intézetben, jelenleg pedig 29 állatorvos, 2 vegyész és 1 gyógyszerész. A kisegítő munkát végzők (gépiró, irodakezelő, laboratóriumi segéderő, laboráns, felcser, gépkocsivezető stb.) száma 1945 májusáig átlagban évenként 12 fő volt,

I. AZ ORSZÁGOS ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZET

1954-ben pedig 45 főre emelkedett. *Amíg tehát 1939-ben az Intézet vezetőjével együtt a dolgozók létszáma 11 volt, jelenleg már 77.*

Népgazdaságunk és közvetlenül az állategészségügy fejlesztése szükségessé tette, hogy a budapesti Országos Állategészségügyi Intézet némi tehermentesítése céljából a kormányzat vidéki intézeteket is létesítsen. Ennek folytán 1948-ban a debreceni, 1951-ben a kaposvári és 1953-ban a békéscsabai Állategészségügyi Intézet kezdte meg működését. Minden intézethez meghatározott terület, több megye tartozik.

A vidéki intézetek az említett tehermentesítés céljából kezdték meg működésüket. Az időközben adódott újabb feladatok folytán azonban, mint azt az egyes osztályainkban végzett vizsgálatok száma bizonyítja, a budapesti intézet munkája ezáltal egyáltalán nem csökkent. A vidéki intézetek hasonló munkakört látnak el, kivéve a mérgezési és gyógyszerellenőrző osztály munkakörét, valamint a fertőző sertésbénulás megállapítását.

Az Intézet tevékenységei közé tartozik az állami gazdaságokkal, termelőszövetkezetekkel, úgyszintén az egyénileg dolgozó paraszttal való szoros kapcsolat fenntartása. Amennyire az intézet szakállatorvosaink létszáma ezt lehetővé teszi, a helyszínrre kiutaznak kórmeállítás céljából és ott beszélnek meg az illetékes szervekkel a kérdéses betegségekkel kapcsolatos teendőket. Ezt a tevékenységet azonban nemcsak felkérésre, hanem saját elhatározásunkból is végezzük, ha az Intézet a beküldött anyagok vizsgálata alapján szükségesnek látja a helyszínrre az előbb említett célból való kiszállást.

Az intézet feladata egyúttal az is, hogy szakállatorvosokat képezzen és neveljen, akik a *speciális laboratóriumi* vizsgálatok elvégzésére alkalmasak. Az Intézet állatorvos-létszámának egy-néhány százalékát azok a kiképzés alatt álló állatorvosok adják, akik a vidéki intézetek szakállatorvos-hiányát pótolják, illetve a jövőben létesítendő új Állategészségügyi Intézetekhez kerülve, mint speciális feladatok elvégzésében gyakorlott szakállatorvosok működnek majd.

Az Intézet a földművelésügyi minisztérium operatív szerve, tehát rutin-intézet, feladata elsősorban a különböző jellegű vizsgálatok elvégzése. A beküldött vizsgálati anyagokkal kapcsolatos kórisme-megállapításon, valamint a tanács- és javaslatadáson kívül azonban az önként adódó kutatómunkát sem mellőzhetjük. Amikor 1929-ben az Intézet megkezdte működését, határozott feladata volt a kutatómunka is. Bár jelenleg a kutatás az 1950. évben megszervezett Állategészségügyi Kutató Intézetnek egyetlen és kizárólagos feladata, mégis a gyakorlati élet adta tudományos problémák megoldását, még ha azok elméleti vonatkozásúaknak látszanak is, Intézetünk nem mellőzheti. Az utóbbi években részt vettünk – jelenleg is részt veszünk – tudományos tervtémák kidolgozásában.

Az Intézet megindulása óta 325 értékes dolgozat látott napvilágot. A kutatások eredményei a 25 év folyamán a különféle állatbetegségek oktanának tisztázására, a betegségek megelőzésére és az ellenük való védekezés terén jelentettek meg sok esetben újat és tisztáztak olyan kérdéseket, amelyek nemcsak hazánkban, hanem határainkon túl is, elméleti és gyakorlati vonatkozásban nagy hasznára voltak az állategészségügynek, sőt a közegészségügynek is. Így időrendi sorrendben: a száj- és körömfájás vírusáról, a baromficholeráról, a malacok himlőszerű bőrkiütésének okáról; a sertéspestis, a paratyphus és az Aujeszky-féle betegség kapcsán észlelt kórszövetteni elváltozásokról; a kancák járványos elvetélésének oktanáról és kórszövettanáról; a baromfipestis elleni immunizálásról; a tenyészbenaság, a brucellosis, a gümőkór és a tehének fertőző tőgygyulladásának diagnosztikájáról; a coccidiosis gyógy-

kezeléséről; a májmételyes fertőzöttség laboratóriumi diagnosztizálásáról stb. jelentek meg különböző szerzők tollából értékes dolgozatok.

Az elmondottakban igyekeztem az Országos Állategészségügyi Intézet 25 éves múltját, egyben jelenét röviden vázolni. Az Intézet eddigi munkásságából annak jelenlegi dolgozói, a 25 év mezsgyéjén új erőt merítenek és újabb ösztönzést kapnak a további kitartó munkára. Ez a jubileum dolgozóinkat állandóan serkenteni fogja, hogy a párt és kormányzat 1953. évi határozata értelmében munkájukkal mindjobban elősegítsék a mezőgazdaság fejlesztését és ezáltal népünk jólétének állandó javulását.

Hirt Géza dr.
az intézet igazgatója,
az állatorvosi tudományok kandidátusa

1954. május 8-án ünnepelték az Országos Állategészségügyi Intézet dolgozói az Intézet fennállásának 25. évfordulóját. Az ünnepélyen megjelentek a Magyar Tudományos Akadémia, a földművelésügyi minisztérium és az élelmiszeripari minisztérium, az Állatorvostudományi Főiskola, az Agrártudományi Egyetem, az Állategészségügyi és az Állattenyésztési Kutató Intézet, a Honvéd Állategészségügyi Intézet, a Phylaxia, az Állatgyógyászati Oltóanyag-ellenőrző Intézet, az Állami Vakcinateremlő Intézet, továbbá a debreceni, kaposvári és békéscsabai Állategészségügyi Intézetek vezetői, ill. képviselői. Részt vett a jubileumon a budapesti XIV. ker. Pártbizottság és a Föv. Tanács megbízottja.

Hirt Géza dr. igazgató üdvözölte a megjelent vendégeket, majd megtartotta „25 éves az Országos Állategészségügyi Intézet” című, a fentiekben olvasható előadását. Ezután *Pusztai Oszkár*, az állategészségügyi igazgatóság vezetője mondott üdvözlő szavakat, amelynek során kiemelte azt az állandó támogatást, amelyet az Intézet a gyakorlatnak, az ország állategészségügyének nyújtott és ma is nyújt. Majd átadta a földművelésügyi miniszter kitüntetését és dicséretét annak a 4 dolgozónak, akik egyhuzamban 25 éve teljesítenek szolgálatot az Intézetben: *Vizy László dr.* oszt. vezető és *Németh József* restaurátor a Mezőgazdaság Kiváló Dolgozója kitüntetését, *Heidrich János* telepfelügyelő és *Németh Józsefné* hivatalsegéd miniszteri dicséretet kapott. Ugyanekkor adta át *Pusztai Oszkár* a Mezőgazdaság Kiváló Dolgozója kitüntetését *Hajdu Gusztáv dr.*-nak, a debreceni Állategészségügyi Intézet igazgatójának.

Manninger Rezső akadémikus emelkedett ezután szólásra, aki az Intézet alapítója és 15 éven át igazgatója volt. Hangsúlyozta az Intézet és az Állatorvostudományi Főiskola kapcsolatának fontosságát; ez mind az Intézet diagnosztikai munkájára, mind pedig a Főiskola oktató munkájára termékenyítőleg hat. *Manninger* professzor örömeinek adott kifejezést, hogy mindazokat a dolgozókat, munkatársait, akik 25 évvel ezelőtt együtt munkálkodtak az Intézetben, *Marcis Árpád* kivételével, itt üdvözölheti az ünnepségen. Ezután a Kisállattenyésztési Kutató Intézet képviselője részéről hangzottak el üdvözlő szavak. Ezt követően *Hirt* igazgató felolvasta az Országos Közegészségügyi Intézet főigazgatójának és munkatársainak, valamint a Hungária-körúti postahivatal dolgozóinak üdvözlő táviratát. Végezetül *Hirt* igazgató átnyújtotta *Manninger* akadémikusnak az Intézet szakembereinek tollából 25 év alatt megjelent 325 dolgozatot tartalmazó, négy kötetből álló díszes gyűjtemény első példányát, amelyért *Manninger* akadémikus meghatottan mondott köszönetet.

Állategészségügyi intézményeink 20 éve

Hazánk felszabadulásának 20. évfordulójára, Lapunk 20. évfolyama számára a szerkesztőség felkérésére irt közlemény

Állategészségügyi intézetek

Szabó István dr., az Országos Állategészségügyi Intézet igazgatóhelyettese

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1965. 20 (6). 244–248.

Az Országos Állategészségügyi Intézet főépületének keleti szárnya a második világháború alatt légitámadás következtében beomlott, az intézet felszerelését azonban jelentős károsodás nem érte, s így a munka közvetlenül a háború befejeződése után megindulhatott. A sérült rész 1949-re épült újjá, addig az adminisztrációs feladatok és az egyik szakosztály munkájának ellátására átmenetileg a Phylaxia Lyssa Osztálya adott megfelelő iroda- és laboratóriumi helyiségeket.

Az intézet feladata általánosságban – a felszabadulás után is – a régi maradt, de a megváltozott körülmények nagymértékben befolyásolták továbbfejlődésének ütemét és irányát. A háborús évek alatt egyes betegségek, mint pl. a rühösség, a tenyészbénaság, a takonykór, a sertéspestis, a baromfipestis stb. jelentősen elterjedt. Az ezek felszámolásával kapcsolatos diagnosztikai vizsgálatok tervszerű elvégzése és a vizsgálatok során felvetődött problémák kutatása az intézet dolgozóitól a korábbiaknál sokkal több áldozatvállalást követelt, *Tenyészbénaság* és *takonykór* szempontjából pl. az ország egész lóállománya szerológiai vizsgálatra került, részben ismételt is. Ennek következtében az intézet dolgozóinak a létszáma, amely 1945-ig a baromfitelek állami állategészségügyi ellenőrzésére berendelt állami állatorvosokkal együtt sem haladta meg a 24-et, már a 40-es évek végén megkétszereződött.

A tenyészbénaság és a takonykór felszámolásával, valamint a rühösség elterjedtségének csökkenésével sem mérséklődött azonban az intézet igénybevétele, sőt a mezőgazdasági nagyüzemek kialakulásával egymás után jelentkeztek olyan *újabb problémák*, amelyeknek megoldásában az állategészségügyi intézeteknek is részt kellett vállalniok.

A 31 000/1929. FM. sz. rendelet — az állategészségügyi szolgálat fejlesztésére irányuló törekvések között — az intézet diagnosztikai tevékenységét elsősorban a *bejelentési kötelezettség alá tartozó betegségek* vagy azok gyanúja esetén a hivatalból szükséges *laboratóriumi vizsgálatok* elvégzésében jelölte meg. A megélénkült állatforgalom, az állatállományoknak az ismételt átszervezésekkel járó – sokszor már túlzásba vitt – átcsoportosítása, sőt még az egyéni tulajdonában levő állatokkal való kereskedelem is igen kedvezett egyes fertőző betegségek, mint pl. a brucellosis, a sertés fertőző gyomor- és bélgyulladás, a vírus okozta tüdőgyulladások elterjedésének. Mezőgazdasági körülményeink és állattenyésztési módszereink átalakulásával, a minél gazdaságosabb többtermelésre irányuló törekvés során az állattenyésztés legkülönbözőbb ágaiban előtérbe kerültek a *tartási és takarmányozási tényezőkkel összefüggő megbetegedések*, különösen az anyagforgalmi és parazitás bántalmak, továbbá egyes állatfajok esetében a különböző gyomor- és bélgyulladások. Az ilyen természetű bántalmak diagnosztikai vizsgálata és különböző irányú kutatása bizonyos mértékben megváltoztatta az intézet munkájának jellegét. Mind gyakoribbá váltak pl. az olyan problémák, amelyeknek megoldása csak a helyszínen vált lehetségessé, és mindinkább felmerültek olyan kívánalmak, hogy az

intézetben dolgozó szakemberek az adott problémák megszüntetésére a *helyszínen* tegyenek javaslatot, vagyis közvetlenül nyújtsanak segítséget.

A gyakorlati élethez való közelebb jutás tette indokolttá, hogy az ország fővárosán kívül *vidéken* is létesüljenek állategészségügyi intézetek. Az első ilyen intézet 1948-ban *Debrecenben* létesült. 1951-ben *Kaposvárott*, 1953-ban *Békéscsabán*, 1956-ban pedig *Miskolcon* épült még állategészségügyi intézet. Annak ellenére, hogy ezek az intézetek beváltották a hozzájuk fűzött reményeket, és illetékességi területükön maradéktalanul ellátják a feladatukat, a Dunántúl északnyugati részére eredetileg tervezett hatodik intézet felépítése mostanáig elmaradt.

A várakozásokkal ellentétben a vidéki állategészségügyi intézetek működése nem csökkentette a központi Országos Állategészségügyi Intézet elfoglaltságát. Sőt, az említettek miatt, az intézet diagnosztikai tevékenysége annyira kiszélesedett, hogy szakszemélyzetét még növelni kellett. Az intézetben – ha nem is külön osztályok keretében – korábban is rendszeresen végzett kórbonctani, kórszövettani, parazitológiai, bakteriológiai és szerológiai vizsgálatok, valamint az oltóanyag-ellenőrzés mellett a feladatkör először (1949-ben és 1950-ben) toxikológiai vizsgálatokkal, gyógyszerellenőrzéssel, különböző irányú tej vizsgálatokkal bővült ki. Az oltóanyag-ellenőrzési munka pedig mértékében és jelentőségében annyira megnőtt, hogy 1952-ben az intézet oltóanyag-ellenőrző osztályából külön Állatgyógyászati Oltóanyagellenőrző Intézet alakult. Az 50-es évek végén az intézet szakmai tevékenysége méh- és halegészségügyi vizsgálatokkal, majd a gümőkór-mentesítés és a járványos betegségek elleni védekezés érdekében szakigazgatási teendőkkel egészült ki. A munka ilyen sokrétűségén és a dolgozók létszámának emelkedésén kívül *a szakemberek specializálódása* fokozatosan alakította ki a jelenleg működő 10 szakosztályt. A vizsgálatok és a többi intézeti munka anyagi feltételeiről a gazdasági osztály gondoskodik.

Az intézet jelenlegi feladatkörének kialakulásával kapcsolatosan megemlíthetem, hogy az utóbbi 10-12 évben létesült szakosztályok között vannak olyanok is, amelyek a laboratóriumi jellegű vizsgálataik mellett nemcsak hogy közvetlen tevékenységet fejtenek ki a gyakorlatban, hanem feladatuknak éppen ez képezi a legjelentősebb részét. A szarvasmarhagümőkór-mentesítési osztály feladata pl. a gümőkór-mentesítéssel kapcsolatban működő szakállatorvosok munkájának összehangolása, a gümőkór-mentesítési munkák szervezése és ellenőrzése. A járványügyi osztály munkája elsősorban a bejelentési kötelezettség alá tartozó fertőző állatbetegségek leküzdésére irányuló rendszabályok végrehajtásának ellenőrzése. Kiterjedt még a hal- és a méhbetegségekkel foglalkozó osztálynak is az ilyen jellegű tevékenysége. Általában szoros a *szakmai kapcsolat az intézetek minden szakembere és a gyakorlatban működő állatorvosok között*. Egyre inkább tapasztaljuk, hogy kollégák és gazdaságok egyaránt szívesen veszik igénybe az állategészségügyi intézetek vizsgálatát, egyre gyakrabban kéri javaslatait, és fogadják el azokat. A gyakorlati problémák és körülmények ismerete nélkül erre a feladatra viszont nem vállalkozhatnánk.

Az Országos Állategészségügyi Intézet számszerűleg kimutatható munkájának alakulását az *1. táblázat*, a vidéki állategészségügyi intézetekét együttesen a *2. táblázat* foglalja magában.

I. AZ ORSZÁGOS ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZET

1. táblázat. Az Országos Állategészségügyi Intézet 20 éves működésének fontosabb adatai

A vizsgált minták	1945–49.	1950.	1951.	1952.	1953.	1954.	1955.	1956.	1957.	1958.	1959.	1960.	1961.	1962.	1963.	1964.
Emlőshulla és -szerv	A rendelkezésre álló adatok hiányosak	4 216	4 450	6 182	6 617	4 256	4 980	3 269	2 369	2 996	3 293	5 019	6 292	6 511	6 237	6 682
Baromfihulla és -szerv -szerv		3 432	9 931	18 144	14 782	3 076	5 524	4 598	3 853	4 596	5 043	16 971	20 346	13 817	15 334	18 256
Kórszövettani		1 353	1 417	2 104	2 388	2 149	3 929	2 453	5 545	5 851	4 939	7 436	7 670	6 524	7 597	6 513
Parazitológiai		20 726	33 073	53 775	50 106	52 789	59 553	29 094	20 755	23 543	29 689	33 524	28 167	35 787	29 569	24 157
Bakteriológiai		8 754	13 769	35 052	52 318	54 037	37 367	18 443	16 521	32 237	22 882	24 718	51 715	59 372	34 725	40 583
Viroológiai															167	1 085
Szerológiai		201 615	330 003	141 326	243 183	248 834	176 327	77 483	45 977	59 476	52 089	57 081	56 562	159 072	142 870	115 711
Hal											222	498	945	971	987	1 499
Méh											6 706	30 806	20 996	17 410	36 932	23 937
Toxikológiai		554	1 563	2 197	2 512	2 440	3 666	1 792	2 298	2 713	2 624	3 174	4 328	3 389	3 740	5 614
Gyógyszerellenőrzési		110	281	614	485	528	582	393	461	278	616	434	457	342	343	353
Kiszállások ¹							158	107	251	284	446	651	630	536	665	641
Tudományos közlemények ^{2,3}	26	13	30	19	21	29	22	17	25	21	23	29	24	33	28	30

¹ A kiszállások számában nem szerepel a járványügyi osztály és a szarvasmarhagümökör-mentesítési osztály helyszínen végzett igazgatási és ellenőrzési tevékenysége. A fentebb közölt számadatokhoz tehát még hozzá kell számítani, hogy a járványügyi osztály dolgozói 1961-ben 251, 1962-ben 253, 1963-ban 204, 1964-ben pedig 340 munkanapot töltöttek el kiküldetésben. A gümökör-mentesítési osztály szakállatorvosai 1963-ban 314, 1964-ben pedig 265 szocialista mezőgazdasági üzem szarvasmarha-állományában végeztek ellenőrző vizsgálatot, miközben 28 000, illetőleg 43 879 állat tuberkulinozását végezték el, illetve tuberkulin-próbájának elbírálásában működtek közre.

² A közlemények között nem szerepelnek az ismeretterjesztő cikkek, melyeknek száma a táblázatban feltüntetett tudományos közlésekével ér fel, valamint az a 8 könyv, amelyből 2 második kiadásban, 1 pedig német nyelvű kiadásban is megjelent.

³ Az intézet szakszemélyzete a 20 év alatt mintegy 500 tudományos és ismeretterjesztő előadást tartott, közülük többet (1963-ban pl. 4-et, 1964-ben 6-ot) külföldi konferenciákon és kongresszusokon.

2. táblázat. A vidéki állategészségügyi intézetekben végzett munka fontosabb adatai

A vizsgált minták	1948.	1949.	1950.	1951.	1952.	1953.	1954.	1955.	1956.	1957.	1958.	1959.	1960.	1961.	1962.	1963.	1964.
	D	D	D	D + K	D + K	D + K + B	D + K + B	D + K + B	D+K+B+M	D+K+B+M	D+K+B+M	D+K+B+M	D+K+B+M	D+K+B+M	D+K+B+M	D+K+B+M	D+K+B+M
Emlőshulla és -szerv	87	757	1 373	2 002	4 441	6 157	5 924	7 049	5 525	4 570	6 095	8 536	11 142	11 957	12 821	12 446	13 396
Baromfihulla és szerv	25	744	1 055	3 587	12 710	10 843	6 576	7 687	20 854	5 715	8 541	15 990	29 982	31 591	24 645	23 607	35 782
Kórszövettani					73	414	691	1 188	1 040	1 717	2 560	2 191	4 008	5 857	6 900	8 687	9 305
Parazitológiai		90	17 364	5 359	34 158	58 392	74 167	107 434	84 674	58 087	96 775	64 715	69 601	49 308	45 414	28 307	26 350
Bakteriológiai		45	73	166	841	2 108	1 543	2 276	5 185	16 719	37 999	44 263	55 033	58 750	69 717	74 376	109 163
Viroológiai																349	741
Szerológiai	862	3 451	6 023	29 109	65 030	127 589	221 355	117 685	63 530	47 333	51 672	46 606	36 968	29 499	96 772	85 745	92 278
Hal									3			15		82	160	311	910
Méh														10 009	27 373	59 412	41 058
Kiszállások					117	206	95	103	256	388	411	729	977	977	729	751	952
Tudományos közlemények		1	2	1		6	1	5	4	4	1	13	5	9	6	3	16

D Debreceni Állategészségügyi Intézet.
D+K Debreceni + Kaposvári Állategészségügyi Intézet.
D + K + B Debreceni + Kaposvári + Békéscsabai Állategészségügyi Intézet.
D + K + B + M Debreceni + Kaposvári + Békéscsabai + Miskolci Állategészségügyi Intézet.

Annak ellenére, hogy az intézet munkája a gyakorlati állatorvoslás felé közeledett, és hogy szakembereink nagy része a gyakorlati problémákkal szoros kapcsolatba került, nem ment feledésbe az sem, hogy egyik feladatunk a gyakorlati élet nyújtotta problémák megoldására irányuló kutatómunka. *Manninger* akadémikus, az intézet első igazgatója annak idején (1929-ben) ezt úgy körvonalazta, hogy nincs „külön osztálya az intézetnek a kutatómunkára, de nincs is szükség reá, mert az intézet szakszemélyzetének minden tagja megtalálja annak lehetőségét, hogy az állatkórtan legkülönbözőbb ágaiba tartozó kérdésekkel behatóan foglalkozhassék”. Intézeteink szakemberei ma is ennek az irányvonalnak a megvalósítására törekednek. Fő feladatuknak elsősorban az olyan speciális diagnosztikai vizsgálatok elvégzését tartják, amelyek az állategészségügyi igazgatás eredményes keresztülviteléhez szükségesek, és amelyeket, természetüknél fogva, a gyakorlatban működő állatorvosok akár felkészültség, akár laboratóriumi felszerelés hiányában elvégezni nem tudhatnak. Ezt a munkát azonban ma is szervesen egészítik ki olyan kutatásokkal, amelyek az intézet feladatához megalakulása óta hozzátartoztak. Az állategészségügyi intézetek szakembereinek tollából 1945 óta megjelent több mint 400 *szakdolgozatban* leírt vizsgálatok legtöbbször szorosan kapcsolódik diagnosztikai feladatainkhoz. Az intézet dolgozói 20 év alatt 8 *szakkönyvet* írtak és 8 egyéb *önálló kiadványt* állítottak össze. A könyvek közül 2 rövid időn belül 2 kiadást ért meg, 1-et pedig német nyelvre is lefordítottak. Ezenkívül mintegy 500-ra tehető az *ismeretterjesztő cikkek* száma, és legalább ugyanennyi *tudományos és ismeretterjesztő előadást* is tartottak szakembereink. A tudományos előadások közül több (pl. 1963-ban 4, 1964-ben 6) külföldi szakülésen vagy kongresszuson hangzott el. Mindezekről itt talán nem is szükséges részletesebb tájékoztatást adni, mert e Lap majdnem mindegyik száma tanúskodik az említett szakirodalmi működésről, és évkönyveink is tartalmazzák diagnosztikai, valamint kutató tevékenységünk adatait.

Kutatásaink több betegség oktanának tisztázását, megelőzésük, esetleg gyógykezelésük lehetőségének megoldását célozták. Többször a gyakorlat vonatkozásában, de elméleti vonalon is hasznára voltak az állategészségügynek, sőt a közegészségügynek is. Jelentősebb *kutatási eredmények* születtek az intézetekben az elmúlt 20 év során a baromfipestis elleni védekezés, a brucellosis, a szarvasmarha, a sertés és a juh felnevelési betegségeinek, fertőző eredetű elvetéléseinek, a clostridiumok és coli-baktériumok állatkórtani jelentőségének, az antibiotikum-étetés takarmányozás-élettani hatásának vizsgálatában és egyes betegségek elleni védekezésben, a baromfikolera járványtana és felszámolása, több parazitás bántalom (köztük főleg a mételykor, a trichinellosis és a tüdőférgesség) kórjelzése és gyógykezelése terén, egyes kórfolyamatok szövettani diagnosztikájában és kórfejlődésének vizsgálatában, a háziállatok között előforduló mérgezések diagnosztikájában, valamint klinikai tüneteinek megállapításában, az aflatoxin kimutatásában és az aflatoxin-tartalmú tápetetés kórtani hatásának megállapításában, továbbá a kérődzők normál és kóros emésztésének, nitrogén-körforgalmának a vizsgálatában. Az említett szakterületekről megjelent közlemények egy része külföldi szakemberek körében is jelentős visszhangra talált. Külföldiek gyakran keresték fel az intézeteket, hogy általában a szakmai működés, vagy bizonyos meghatározott vizsgálati módszerek és a kutatások felől érdeklődjenek.

Az állategészségügyi intézetek diagnosztikai munkája során hazánkban először kerültek megállapításra a következő betegségek: a ló-babesiosis, a juh enterotoxaemiája, a malacok fertőző elhalásos bélgyulladás, a juh vírus okozta fertőző elvetélése, a listeriosis egyes kórformái, a sertés methaemoglobinaemiája, a malacok oedema-betegsége, a konyhasómérgezés

okozta eosinophil-sejtes agyhártya- és agyvelőgyulladás, a sertés-, a szarvasmarha- és a juh-demodiosis, a sertés torzító orrgyulladása, a malacok vírusos hasmenése, a kutya generalizált cryptococcosis, a juh súrlókórja, a szarvasmarha sporadikus agy-gerincvelőgyulladása, a méh atkákórja, a libainfluenza.

Az állategészségügyi intézetek munkáját kormányzatunk és felettes hatóságunk is méltányolta. Néhány dolgozó kormánykitüntetéssel, többen miniszteri kitüntető jelvényt, a dolgozók nagy része többször jutalmat kapott. 2 dolgozónk szerezte meg a tudományok doktora és 3 a tudományok kandidátusa fokozatot. Könyvtári állományunkat sikerült bővítenünk. Az utóbbi években 21 hazai és 58 külföldi szakfolyóiratot járathatunk. A költségvetési előirányzat jóváhagyásakor is érezhető az intézetek munkájának érdemi elismerése. Állóeszköz-beszerzésre, ill. gyógyszer-, vegyszer-, kísérleti állat- és üvegáru-beszerzésre évenként átlagosan 1–1 millió forintot biztosít költségvetésünk.

A bombatámadás érte épületrész helyreállításán kívül 1953-ban a kísérleti állatház átépítésével és megtoldásával, 1959-ben az Országos Mesterséges Termékenyítési Központ épületeinek az intézethez csatolásával és átalakításával, továbbá vegyi fülkék, sterilfülke, sötétkamra, hűtőkamra stb. építésével és egyéb kisebb jellegű belső átalakításokkal próbáltuk a megnövekedett munka legszükségesebb feltételeit biztosítani. 1956-ban különálló kultúrtermet építettünk. Hasonló átalakítások és bővítések kisebb mértékben a vidéki állategészségügyi intézetekben is történtek. A vidéki intézetekben a dolgozók életkörülményein nagyot lendített a készenléti lakások megépítése. Sajnos azonban, így sem oldódott meg az intézetek, különösen az Országos Állategészségügyi Intézet túlszűfolttsága. Jelenleg *az állategészségügyi intézetek dolgozóinak az összlétszáma 205 fő, akik közül 71 rendelkezik felsőfokú szakképzettséggel. Ebből 112 dolgozik Budapesten az Országos Állategészségügyi Intézetben.* Ez azt jelenti, hogy alig valamivel nagyobb légterű épületekben, mint ahol 1945-ig legfeljebb 24-en dolgoztak, most 112-en kénytelenek ellátni feladatukat. Az intézetben dolgozók létszámának megnövekedése a 20 éves fejlődés eredményeként jött létre, de most már ez a túlszűfolttság a továbbfejlődés fékjavá vált. Az illetékesek megértő hozzáállásán fordulhat meg, hogy az ország állategészségügyi szervezetének ez a központi intézménye és vele együtt a vidéki állategészségügyi intézetek – talán szerénytelenül mondhatjuk – eddigi eredményes fejlődése megakad-e, vagy pedig továbbfejlődnek-e úgy ezek az intézmények, hogy a jövőben is meg tudjanak felelni a rájuk váró szakmai feladatoknak.

**Meghívó az állategészségügyi intézetek jubileumi
(1945–1965) tudományos ülészakára**

Budapest, 1965. szeptember 24–25.

MEGHÍVÓ

AZ
ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI
INTÉZETEK

*jubileumi
 tudományos ülészakára*

Budapest, 1965. szeptember 24-25.

részére

**Meghívó az állategészségügyi intézetek által hazánk
felszabadulásának 20 éves évfordulója alkalmából rendezett
jubileumi tudományos ülészakára**

Budapest, 1965. szeptember 24–25.

MEGHÍVÓ

AZ ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZETEK ÁLTAL
HAZÁNK FELSZABADULÁSÁNAK 20 ÉVES ÉVFORDULÓJA
ALKALMÁBÓL RENDEZETT

**jubileumi
tudományos ülészakára**

Az előadások helye:
a Közalkalmazottak Szakszervezete Székháza

**Meghívó az Országos Állategészségügyi Intézet fennállásának
40. évfordulója alkalmából rendezett ünnepi ülésre**

1969. május 9.

1929–1969

AZ ORSZÁGOS
ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZET
FENNÁLLÁSÁNAK
40. ÉVFORDULÓJA ALKALMÁBÓL
1969. MÁJUS 9-ÉN

ÜNNEPI SZAKÜLÉST

RENDEZ

MEGHÍVÓ

AZ ÜLÉS HELYE
AZ ORSZÁGOS
ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZET
(BUDAPEST XIV., TÁBORNOK UTCA 2.)
KULTÜRTERME

Az Országos Állategészségügyi Intézet alapításának 50. és az első magyar nyelvű szakközlöny megjelenésének 100. évfordulója

1978. október 12–13.

A
Magyar Agrártudományi Egyesület Állatorvosok Társasága,
az
Országos Állategészségügyi Intézet,
a
Magyar Állatorvosok Lapja szerkesztő bizottsága
és az
Állatorvostudományi Egyetem

az Országos Állategészségügyi Intézet alapításának 50.
és az első magyar nyelvű állatorvosi szakközlöny megjelenésének 100.
évfordulója alkalmából

1978. október 12–13-án

ÜNNEPI JUBILEUMI ÜLÉST

tart,
amelyre Önt tisztelettel meghívják
a rendező szervek

Az ülés helye: az Állatorvostudományi Egyetem aulája

**Az Országos Állategészségügyi Intézet alapításának
50. évfordulója alkalmából Jubileum Emlékplakettet
adományoz az intézet vezetősége**

1978. október

**VETERINARIUS
ÁLLATORVOSI LAPOK**
Magyar
Állatorvosok Lapja

Az Országos Állategészségügyi Intézet 50 éves évfordulójának megünneplése (1928–1978)

Forrás: *Állategészségügyi és Takarmányozási Közlemények*, 1979. 1. 29–33.

Az akkori nevén Magyar Királyi Országos Állategészségügyi Intézet létesítése az állatorvos-tudomány és állategészségügyi igazgatás fejlődésének halaszthatatlan szükségszerűsége volt. Az állategészségügyi szolgálat és igazgatás kibontakozása ugyanis már a századfordulón felvetette azt az igényt, hogy az állatorvosi gyakorlat lehetőségeit meghaladó diagnosztikai munkák elvégzésére megfelelő laboratóriumi kapacitás álljon rendelkezésre. Az Intézet felépítéséig, amely hamarosan követte az OKI megnyitását, ezeket a teendőket az Állatorvosi Főiskola egyes intézetei látták el. Területileg és szakmailag körülhatároltan ilyen feladatok elvégzésére hozta létre 1926-ban a Duna–Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara Kecskeméten az állatbakteriológiai és kórdiagnosztikai intézetet is, amelyet annak idején *dr. Buzna Dezső* vezetett.

Az Országos Állategészségügyi Intézet létesítésének döntő mozzanatai 1927–1929. évekre estek, a meghatározó jellegűek azonban főleg 1928-ban zajlottak le. Az állatorvosi szaksajtóban található közlemények tanúsága szerint létrehozásában *dr. Fokányi László* állategészségügyi főtanácsosnak, az állategészségügyi szolgálat akkori vezetőjének volt legnagyobb szerepe. Az Intézet vezetését már az előkészítő munkákban és a tervezésben is részt vett *dr. Manninger Rezső* egyetemi tanárra bízta, aki ezt a feladatot közel 15 éven át ellátta. Az Intézet akkori két osztálya közül a diagnosztikai osztályt *dr. Marcis Árpád* egyetemi magántanár, az oltóanyagellenőrző osztályt pedig *dr. Csontos József* egyetemi magántanár vezette. (Az utóbbi feladat 1952. augusztus 1-ig tartozott az intézet feladatkörébe.) Időközben és azóta az intézet feladata sok irányban bővült és ma 10 osztály és két különálló laboratórium keretében végzi azokat. A laboratóriumi diagnosztika iránti igény fokozódásával a fővárostól távoli országrészekben hasonló feladatok ellátására állategészségügyi intézet épült 1948-ban Debrecenben, 1951-ben Kaposvárott, 1953-ban Békéscsabán, 1956-ban Miskolcon és 1971-ben Szombathelyen.

Az állategészségügyi igazgatás szempontjából szükséges diagnosztikai tevékenységnek és az állatorvosi gyakorlatban használatos oltóanyagok kötelező állami ellenőrzésének ellátásához már kezdettől fogva társult harmadiknak az a kutatómunka, amely elsősorban a fertőző betegségek oktanának, megelőzési és elfojtási módjának tanulmányozására irányul. Ennek ellenére az Intézetnek kezdetben éppen úgy nem volt a kutatómunkára külön osztálya, mint manapság, de a vezetői már akkor súlyt helyeztek arra, hogy az intézet szakemberei a napi vizsgálatok mellett tudományos kutatással is foglalkozzanak és foglalkozhassanak. Az volt a felfogás, hogy „valóban értékes diagnosztikai munkát csak az olyan szakember tud végezni, aki nemcsak tudományt szerez tudományterületének haladásáról, hanem maga is részt vesz annak fejlesztésében”. Az Intézet munkatársainak kutatási tevékenysége az 50 év alatt más-más formában történt. Az első időszak kutatásaira és ezek eredményességére *Manninger* professzor szellemi irányítása nyomta rá bélyegét. Az utóbbi két évtizedben a korábbinál nagyobb mértékű szakmai tagozódás, a fejlettebb műszaki-technikai felszereltség és a koordinált tervszerűség a diagnosztikai munkán kívül a kutatásban is tükröződik. Mindenkor jellemezte és ma is jellemzi azonban az intézeti kutatásokat a diagnosztikai módszerek fej-

I. AZ ORSZÁGOS ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZET

lesztésére, az állatorvosi gyakorlatban jelentkező problémák tisztázására, az állattenyésztésben legnagyobb veszteséget okozó betegségek megelőzésére és leküzdésére szolgáló törekvés.

Az *Országos Állategészségügyi Intézet fennállásának 50 éves évfordulóját 1978. október 12-én és 13-án* ünnepelte az Állatorvostudományi Egyetem aulájában az első magyar nyelvű állatorvosi szakközlöny megjelenésének 100 éves jubileumával közös rendezvény keretében. A szakmai programmal megtöltött 2 napos ünnepi jubileumi ülés az ez évi Állatorvosi Tudományos Napokat is helyettesítette. Ezért a rendező szervek között szerepelt a MAE Állatorvosok Társasága és az Állatorvostudományi Egyetem is.

Az első nap délelőttje az Országos Állategészségügyi Intézet, a második nap délelőttje a Magyar Állatorvosok Lapjának jubileuma jegyében zajlott le. A szakmai programot pedig az állategészségügyi intézetek munkatársainak összesen 28 tíz-tíz perces előadása képezte, melyeket a két nap délutánján tartottak ugyancsak az aulában.

A jubileum alkalmából alapító igazgatójának portréja és régi épületének homlokzata alapján az Intézet *Tóth Sándor* szobrászművésszel emléklakettet készíttetett. A Magyar Állatorvosok Lapjának pedig ez alkalomból különszáma jelent meg. A jubileumi emléklakett kicsinyített pénzverdei hasonmását a résztvevők az ünnepség előtt és szüneteiben vehették át. A különszámot a lapok valamennyi előfizetője a 8.–9. számmal együtt kapta meg. (Megmaradt példányok az Állategészségügyi Intézet könyvtárától korlátozott számban még igényelhetők.)

Az Intézet jubileumi ünnepségén megjelent és az elnökségben foglalt helyet *dr. Soós Gábor* MÉM államtitkár, c. egyetemi tanár, *dr. Dénes Lajos*, a MÉM Állategészségügyi és Élelmiszerhigiéniai Főosztályának akkori vezetője, *dr. Várnagy László* egyetemi tanár, az Állatorvostudományi Egyetem rektora, *dr. Kovács Ferenc* akadémikus, a Magyar Állatorvosok Lapja szerkesztő bizottságának elnöke, *dr. B. Kovács András* egyetemi tanár, a MAE Állatorvosok Társaságának elnöke, *dr. Muray György*, az MSZMP Budapesti Bizottsága kulturális osztályának vezetője, *Kolacskovszky Zoltánné*, az MSZMP XIV. kerületi Bizottságának képviselője, *Holl József*, a XIV. kerületi Tanács VB általános elnökhelyettese, *dr. Csáky Csaba*, a MAE ügyvezető titkára és *Micsuk László*, a MEDOSZ titkára.

Megjelent az ünnepségen *dr. Manninger Rezsőné*, az Intézet alapító igazgatójának özvegye leányával *dr. Pajkossyné Manninger Olgával*, *dr. Marcis Tiborné*, az Intézet második igazgatójának menyé, *Balla Margit*, *Németh Józsefné*, *dr. Nyiredy István* és *dr. Vízny László*, az Intézet alapító tagjai és *dr. Kádár Tibor*, az Intézet volt igazgatója. Jelen voltak *dr. Horn Artúr* akadémikus, egyetemi tanár, *dr. Mészáros János* akadémikus, egyetemi tanár, az MTA Állatorvostudományi Kutatóintézetének igazgatója, *dr. Szent-Iványi Tamás* akadémikus, egyetemi tanár, valamint a társintézetek és intézmények vezetői és munkatársai, az Állatorvosi Kar különböző területeken dolgozó népes tábora.

Az intézettel kialakult szakmai-baráti kapcsolat jeléül több baráti ország képviselője is megjelent az ünnepségen. Így Ausztriából *dr. Krocza*, a mödlingi Állategészségügyi Intézet igazgatója. Csehszlovákiából *dr. Antonin Tesár*, a prágai, *dr. Balascak*, az eperjesi és *dr. Halasa Milos*, a pozsonyi Állategészségügyi Intézet igazgatója, *dr. Rencz Szilárd*, az eperjesi Állategészségügyi Intézet osztályvezetője, az NDK-ból *dr. Zimmerhackel*, a drezdai Állategészségügyi Intézet igazgatója, Lengyelországból *dr. Tereszczuk*, a pulawy-i Állategészségügyi Kutatóintézet osztályvezetője és *dr. Milos Petrovic*, az újvidéki Pasteur Intézet

igazgatója, továbbá a Magyar Állatorvosok Lapjának bolgár, lengyel, NDK-beli és szovjet vendégei.

B. Kovács András dr. elnöki megnyitójában vázolta az évforduló jelentőségét és a közös rendezés célját. Rámutatott a jubiláló intézetnek és a szaksajtónak az állatorvostudomány és az állatorvosi gyakorlat fejlesztésében, ezen keresztül a mezőgazdaság termelésének szolgálatában végzett munkájára és jövő feladataira. Az utóbbit *dr. Dénes Lajos* főosztályvezető „Az Állategészségügyi Intézet szerepe az állategészségügyi szolgálatban” című előadása elemezte részletesen. Az Országos Állategészségügyi Intézet 50 éves tevékenységéről pedig *dr. Ványi András* igazgató adott tájékoztatót. Az utóbbi két előadás kivonata megtalálható a Magyar Állatorvosok Lapjának az Intézet 50 éves jubileuma alkalmából kiadott 1978. évi októberi különszámában.

A jubiláló Állategészségügyi Intézetet elsőnek *dr. Soós Gábor* államtitkár köszöntötte és „Kiváló Munkáért” miniszteri kitüntetésekkel adta át *Besze Ilona* pénztárosnak, *dr. Héjj László* osztályvezetőnek, *Hilbertné dr. Miklovich Magdolna* biológus-vegyésznek, *Kopljányi László* gépkocsivezetőnek, *dr. Stirlingné dr. Mócsy Mária* osztályvezetőnek és *Varga Lászlóné* laboránsnak, akik hosszú idő óta végeznek eredményes intézeti munkát. A magyar állategészségügyi intézmények nevében *dr. Várnagy László* rektor mondott meleghangú és elismerő szavakat.

A külföldi vendégek közül *Krocza* (Ausztria), *Halasa* (Csehszlovákia), *Zimmerhackel* (NDK), *Petrovic* (Jugoszlávia) igazgatók és a *Tereszczuk* (Lengyelország) osztályvezető köszöntötték az 50 éves intézetet.

Halasa dr.-nak a csehszlovák vendégek nevében mondott köszöntését eperjesi kollégája, *Rencz Szilárd*, aki az állatorvosi oklevelét a budapesti Állatorvosi Főiskolán szerezte, tolmácsolta magyar nyelven. *Petrovic* igazgató pedig saját maga mondta el jó kívánságait magyar nyelven. Kifejezésre juttatta azt a külön örömet, „hogy az újvidéki Pasteur Intézetnek már az első igazgatóit, *Hempt* és *Nikolic* doktorokat is szoros szakmai és baráti kapcsolat fűzte az Országos Állategészségügyi Intézet első igazgatójához, *Manninger* professzorhoz és hogy ez az intézeteink közötti két irányú kapcsolat még napjainkban is fennáll.” Azt kívánta, „hogy egyik közös gondunk, a veszettség mielőbb szűnjön meg, de ez a két intézet közötti tradicionális kapcsolat továbbra is maradjon meg.”

Az Intézet 50 éves jubileuma alkalmával készült emléklakettet *dr. Manninger Rezsőnének*, az intézet alapító igazgatója özvegyének és az intézet alapító tagjainak, *Balla Margitnak*, *Németh Józsefnének*, *dr. Nyiredy Istvánnak* és *dr. Vízny Lászlónak* *dr. Ványi András* igazgató adta át. *Sályi Gyula* akadémikushoz, nyugalmazott egyetemi tanárhoz, aki ugyancsak az Intézet alapító tagja volt, külön juttatták el az emléklakettet. Az ünnepi ülésen vette át azt *dr. Kádár Tibor*, az Intézet volt igazgatója is. Majd az ülés elnöke bejelentette, hogy az állategészségügyi Intézetekkel szoros szakmai kapcsolatban levő intézményeknek, az ilyen intézmények vezető beosztású dolgozóinak, az Országos Állategészségügyi Intézetben hosszabb időn át elismerésre méltó munkát végzett több nyugdíjasnak, valamint az Országos Állategészségügyi Intézetben és a vidéki állategészségügyi intézetekben hosszú idő óta dolgozóknak az intézet vezetősége más időben és helyen kívánja átadni a nekik szánt emléklakettet.

A déli órákban történt az Országos Állategészségügyi Intézet múlt évben elkészült új laboratóriumi épületének hivatalos átadása, amelynek keretében *dr. Soós Gábor* államtitkár

vázolta az állategészségügy mind anyagi, mind szakmai szempontból jelentős beruházásának fontosabb adatait és jövő feladatait. Az épület beruházása a 60-as évek végére nyúlik vissza. Tervezése 1969-ben készült el. Kivitelezése 1970 szeptemberében kezdődött, beköltözhetővé 1977 augusztusában vált. A kilencszintes, 6941 m²-nyi alapterülettel és 21 867 légméterrel rendelkező épület beruházási végösszege 79,2 millió forint volt. Az új beruházással az Intézet műszerezettségé is megközelítőleg 20 millió forint értékkel gyarapodott.

Az új épület üzembevételével az Intézet virológiai osztálya két szinten helyezkedett el. Az egyik szinten (a Gazdasági Bizottság korábbi határozatának megfelelően) zárt víruslaboratórium létesült a különösen veszélyes és egzotikus vírusok okozta betegségek kórjelzésére és az ezzel kapcsolatos kutatásra. Az új épületben vált lehetővé az elektronmikroszkóp laboratórium mintegy 6 millió forint műszer beruházási költséggel és a KGST Mycobacterium Referencia Központ beindítása. Ezzel egy időben jött létre átszervezés folytán a vadegészségügyi és parazitológiai osztály.

A Magyar Állatorvosok Lapjának az Országos Állategészségügyi Intézet jubileuma alkalmából megjelent különszáma elsősorban az intézeti munka 50 évéről ad tájékoztatást. A benne található összeállítások az Intézet történetével, diagnosztikai tevékenységével, annak fejlődésével és kutatási eredményeivel foglalkoznak.

Megemlékezéseket találunk a különszámban az Intézet néhai igazgatóiról: *dr. Manninger Rezsőről*, *dr. Marcis Árpádról*, *dr. Csontos Józsefről* és *dr. Hirt Gézáról*, mindegyikről fényképpel illusztrálva. *Manninger* akadémikus jól ismert képe alá az 1930-as évekből származó intézeti aláírásának fénymásolatát helyezték el.

Az összefoglaló ismertetéseket az Intézet vezető beosztású szakemberei és olyan dolgozói állították össze, akik az adott szakterület, illetve téma legjobb ismerői és hosszabb idő óta művelői. Bár az összeállítások egy-egy szerző neve alatt jelentek meg, azok nem az adott személy munkáját, hanem az intézet egészének, vagy esetleg valamennyi állategészségügyi intézetnek a témában végzett munkásságát és annak rövidebb vagy hosszabb időszakokra vonatkozó eredményeit foglalják magukban. A különszámban található összefoglaló ismertetések a következők: a szarvasmarha-állományok gümőkór- és brucellosis-mentesítésének alakulása az elmúlt 16 évben (*Héjj L.*); a leptospira fertőzöttség vizsgálata nagyüzemi szarvasmarha- és sertésállományainkban (*Stirlingné Mócsy M.*); tej- és mastitis vizsgálatok (*Quarini L.*); a takarmányok mikrobiológiai és toxikológiai vizsgálata (*Quarini L.* és *Bodnár M.*); mycotoxikózisok (*Ványi A.*); hal- és méhegészségügyi tevékenység (*Búza L.*); gyakoribb juhbetegségek és kór jelzésük (*Tóth I.*); *Escherichia coli* okozta betegségek (*Szabó I.*); a vírusdiagnosztikai és víruskutató tevékenység fejlődése (*Csontos L.*); a parazitológiai diagnosztika és kutatás eredményei (*Nemeséri L.*); környezetvédelmi vizsgálatok és kutatások (*Szakolczai J.*); gyógyszerellenőrzés az Országos Állategészségügyi Intézetben (*Bagó Gy.*); néhány gondolat az elektronmikroszkópos vizsgálatok szerepéről a diagnosztikai és kutatómunkában (*Rátz F.*); KGST Mycobacterium Referencia Központ (*Körmendy B.*). Az intézet szervezeti fejlődését, szakmai kibontakozását és diagnosztikai feladatait *dr. Ványi András* „50 éves az Országos Állategészségügyi Intézet” címen foglalta össze. Az Országos Állategészségügyi Intézet, majd a sorban létesülő területi állategészségügyi intézetek 50 éven át végzett és a felsorolt összeállításokban nem szereplő kutatótevékenységéről pedig *dr. Szabó István* igazgatóhelyettes készített összefoglalót.

Az Országos Állategészségügyi Intézet és a hozzátartozó területi állategészségügyi intézetek jelenlegi tevékenységét a kétnapos ünnepség délutánján elhangzott előadások voltak hivatva tükrözni. A MÁL különszáma ezeknek összefoglalóit is tartalmazza. Az összefoglalókat a külföldi vendégek a programmal együtt orosz, német és angol nyelven kapták kézhez. Ezenkívül mindegyik külföldi vendégnek szakmai tolmács rendelkezésére állt.

A 28 szakelőadás anyaga nem ölelte fel az állategészségügyi intézetek tevékenységének teljes keresztmetszetét. A több szakterületről kiragadott szemelvények csupán jelezték az állategészségügyi intézetek diagnosztikai és kutatómunkájának sokoldalúságát és azt, hogy a mindenkori követelményeknek megfelelően milyen széles szakterületre kell annak kiterjednie. Hogy ezeknek az előadásoknak a szakmai anyaga mennyire megfelelt az eredeti célkitűzésnek, azt legjobban a részvétel bizonyította. A második nap délutánján az utolsó előadás befejezéséig ugyanis a hallgatóság nem csökkenő érdeklődése kísérte azokat.

A jubileumi ünnepség első napján este a rendezőség fogadást adott az Országos Állategészségügyi Intézetben, amelyen a külföldi vendégeken kívül megjelentek a MÉM Állategészségügyi és Élelmiszerhigiéniai Főosztályának képviselői, valamint az Egyetem és a társintézmények vezető beosztású dolgozói. A jó hangulatú együttlétlen lehetőség nyílt a múltbeli szakmai-baráti kapcsolatok felelevenítésére, a jelenlegiek szilárdítására és a jövőbeli együttműködések gondolatébresztésére.

Az Országos Állategészségügyi Intézet létesítésével és 50 éves munkájának egyes időszakaira vonatkozó ismertetésével a következő forrásmunkák foglalkoznak:

Dr. Fokányi L.: M. Kir. Állategészségügyi Intézet. Állatorvosi Lapok, 1927. 50. 22., 281.

Uő.: Az Állategészségügyi Intézet. Állatorvosi Lapok, 1928. 51. 22., 266.

Dr. Manninger R.: A M. Kir. Országos Állategészségügyi Intézet. Állatorvosi Lapok 1929. 52. 22., 290. és 23., 307.

Dr. Hirt G.: 25 éves az Országos Állategészségügyi Intézet. Magyar Állatorvosok Lapja, 1954. 9. 6., 181.

Dr. Szabó I.: 40 éves az Országos Állategészségügyi Intézet. Magyar Állatorvosok Lapja, 1969. 24. 5., 506.

Uő.: Állategészségügyi Intézményeink 20 éve. Magyar Állatorvosok Lapja, 1965. 20. 6., 244.

Az Országos Állategészségügyi Intézet évkönyve 1961, az Állategészségügyi Intézetek évkönyve 1962, 1963–64, 1965–66, 1967–68, 1969–70, 1971–72, 1973–74.

A Magyar Állatorvosok Lapjának az Országos Állategészségügyi Intézet 50 éves jubileuma alkalmából megjelent különszáma. 1978. 33. Októberi különszám. 1–84.

Dr. Szabó István
igazgatóhelyettes

Manninger Rezső emléktáblájának elhelyezése az Országos Állategészségügyi Intézetben

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1981. 36 (2). 104.

Az Országos Állategészségügyi Intézet 50 éves jubileuma alkalmával született a gondolat, hogy alapító igazgatójának *Manninger Rezső* akadémikusnak emlékét az intézet emléktáblával és domborművel is megörökítse. Az emléktábla tervezésére a Képzőművészeti Lektorátustól *Tóth Sándor* szobrászművész kapott megbízást, aki több állatorvosi vonatkozású plakett mellett az intézet jubileumi emléklakettjét is tervezte, egyik oldalán *Manninger Rezső* portréjával.

Az emléktábla az Országos Állategészségügyi Intézet új laboratóriumi épületének halljában, a bejárattól balra, márványlappal fedett falon 1980. szeptember 12-én került kihelyezésre. Ez alkalomból *Dénes Lajos dr.* miniszterhelyettes emlékezett meg *Manninger Rezső* akadémikusnak az intézet létesítésében és a hazai, valamint a nemzetközi állatorvostudományban végzett tevékenységéről, amelyet – mint mondta – soha, egy napig sem szabad elfelejteni. Minden nap emlékezni kell azokra, akik az állatorvoslás alapítói, megszervezői, előbbre vivői voltak. Akik példaképeink! Emléküket elsősorban magunknak, állatorvosoknak kell ápolnunk.

A bronzból készült dombormű jellegzetesen adja vissza *Manninger Rezső* professzornak még sokunk által ismert arcvonásait. Mellette ugyancsak bronz táblán a „Manninger Rezső

akadémikus, az Országos Állategészségügyi Intézet alapító igazgatója 1928–1978.” szöveg betűi az összképbe illő plasztikussággal mintázva arányosan emelkednek ki a sík falfelületből.

A megemlékezést *Torday Ferenc dr.* állatorvos alkalmi szavalata zárta. *Illyés Gyula* „Óda a törvényhozóhoz” c. versének sorai is illettek az ünnepi alkalomhoz:

„... én őket, az így működőket,
a haladókat, s harcolókat
vallom – a terep-fölverőket –
példaképül! A holnap
felé ők jelzik az irányt!”

Manninger Rezső dr. akadémikus 1943-ig volt az FM tárca 1927–28. évi költségvetésében biztosított fedezetből létesített Országos Állategészségügyi Intézet igazgatója. A 15 éves igazgatói tevékenysége nagymértékben meghatározta az intézet feladatkörének és munkamódszereinek kialakulását, sőt személyisége is hozzájárult az Intézet jellegének kibontakozásához, annál inkább, mert – ahogyan utódja, *Marcis Árpád* igazgató remélte –, „a tudományos kötelékek” továbbra is az intézethez fűzték.

Minden alkotás és létesítmény jelentőségét annak időállósága mutatja meg igazán. Az Országos Állategészségügyi Intézet létjogosultságát is az bizonyítja legjobban, hogy immár 52 éve fejlődik, és feladatának ellátására a népgazdaságunknak ma is szüksége és igénye van. Ez a fejlődés az idők folyamán igen sokirányúvá vált. A fertőző betegségek felmérő és ellenőrző diagnosztikai vizsgálatán túlmenően a nagyüzemi és intenzív iparszerű állattenyésztés speciális problémáinak megoldásában is egyre több segítséget nyújt. Ennek érdekében bővítette vizsgálatainak körét, szélesítette szakembereinek ismereteit és fejlesztette laboratóriumi műszerezettségét. Fél évszázad alatt feladatai és vizsgáló módszerei meghatározódtak, hazai és nemzetközi kapcsolata jelentősen megnövekedett. Az Intézet 40 éves jubileuma alkalmával rendezett kis házi ünnepségen éppen *Manninger* akadémikus ezt találó hasonlaltal fejezte ki. Ezt mondta: „Annakidején elültettünk egy kis cserjét, amely aztán nagy fává nőtt, kiterébélyesedett és rendszeresen termést hozott.” Ehhez a gondolathoz ma annyit fűzhetünk, hogy az intézet, de mondhatnánk az állategészségügyi intézeti munka fejlődésében meghatározó szerepe volt, annak a talajnak, amelybe az alapítók „a cserjét” mélyen elültették, mi pedig úgy gondoljuk, hogy a kiterébélyesedett fa gyökerében és törzsében őrizze meg a cserje eredeti tulajdonságait. Legyen ez az emléktábla ennek maradandó jelképe!

A szűk körű rendezvényen a MÉM Állategészségügyi és Élelmiszerhigiéniai Főosztályának képviselői, az MSZMP XIV. kerületi Bizottságának titkára, a társintézmények vezetői, a megyei állategészségügyi állomások, valamint a területi állategészségügyi intézetek igazgatói és az intézet nyugdíjas állatorvosai vettek részt, akik közül sokan *Manninger* professzor tanítványai, az utóbbiak közül néhányan ebben az intézetben első munkatársai voltak.

Szabó István dr.
az Országos Állategészségügyi Intézet
igazgatóhelyettese

A magyar állategészségügyi igazgatás és intézményrendszerének hatása az élelmiszer-termelésre az 1967–82 közötti években *

Dénes Lajos dr. MÉM-miniszterhelyettes

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1984. 39 (1). 3–9.

1982. december 31-ével *lezárult* egy olyan 15 éves időszak, amely alatt a magyar állategészségügyi szolgálat egy korábitól eltérő, új, lényegében változatlan szervezeti forma keretei között dolgozott. E *szervezeti forma* alapvetően *megfelelt* azoknak a termelési- társadalmi viszonyoknak, amelyek 1967 és 1982 között hazai körülményeinket mindenekelőtt a mezőgazdasági és élelmiszeripari termelés területén jellemezték, de természetesen összhangban volt a társadalom fejlődésének korabeli helyzetével is. 1967-ben a magyar állategészségügyi igazgatásnak, elsősorban a megyékben egy olyan *intézményrendszere* alakult ki, amelyre az objektív feltételek hiánya miatt korábban nem is kerülhetett sor, s amely minden korábbi formációhoz képest új volt.

1967-ben lényeges változás következett be a szocialista építés irányításában, gyakorlatában. A meghozott politikai döntéseknek megfelelően jelentősen módosultak a gazdaság pártirányításának korábbi módszerei, határozottan kettéváltak a párt- és állami hatáskörök, és mindenekelőtt az állami irányításban a módosított politikai elvek igényelte új államigazgatási rend és az ennek végrehajtását lehetővé tevő szervezeti formák megalkotása vált szükségessé. Mindezek együtt a termelő szervezeteknek a termelésben, gazdálkodásban új feltételeket jelentettek, amelyek végső soron a vállalatok érdekeltiségének megteremtésére, feladataik teljesítésében közvetlen felelősségük kialakítására irányultak.

A mezőgazdaságra, mint alapanyag-termelő ágazatra és az élelmiszeriparra, mint elsődleges feldolgozóra vonatkozóan az államigazgatás legfelső szakmai szintjén az összevonásra született döntés: az 1967. évi 8. sz. törvényerejű rendelet Mezőgazdasági és Élelmiszerügyi Minisztérium létrehozásáról (is) rendelkezett. Az 1967. június 1-vel megalakult új minisztériumban a korábitól eltérően, önállóan szerveződött az állategészségügyi főosztály, amely 1970. február 15-ével bővítette feladatkörét az élelmiszeripar állatorvosi felügyeletével, és neve a mai napig használatos állategészségügyi és élelmiszerhigiéniai főosztályra módosult.

Jogi szabályozások

1967 derekáig az állategészségügy hatósági-igazgatási feladatait legmagasabb szinten minisztertanácsi, illetőleg kormányrendeletek szabályozták, határozták meg. Az idő tájt az alapvető kérdéseket 6 minisztertanácsi (kormány-) rendelet – mindenekelőtt az állategészségügyi rendezésről szóló 21/1953. (V. 15.) MT sz. és az állategészségügyi szolgálat egyes kérdéseinek újabb rendezéséről szóló 44/1957. (VII. 26.) Korm. sz. rendeletek (amelyeket később, de még 1967. június 1. előtt, két, illetve egy további kormányrendelet módosított) –, valamint 3 FM-rendelet – legfőként az Állategészségügyi Szabályzat kiadásáról szóló 5/1962. (II. 7.) FM sz. rendelet (amely három alkalommal került módosításra) – és egy FM–ÉlmM–EüM együttes rendelet szabályozta. A részletekről rendelkező hatályos, illetőleg módosított jogszabályok

* Az Állatorvosi Tudományos Napon (Budapest, 1983. október 13.) elhangzott előadás alapján. Az Összefoglalás a közleményben orosz, angol és német nyelven is olvasható.

pontos számát nem sikerült megállapítanom, az azonban a jogalkotók előtt széles körben ismert volt, hogy az állategészségüggyel foglalkozó jogszabályok száma és terjedelme szinte átfoghatatlan méretűvé növekedett 1967 júniusáig.

Az 1967. június 1-ét követő, 1982. december 31-ig tartó tizenöt és fél esztendő alatt 4 törvényerejű rendelet – köztük kiemelten az állategészségügyről szóló 1981. évi 3. tvr. –, 8 minisztertanácsi rendelet, 2 minisztertanácsi határozat, 46 önálló MÉM-rendelet, 7 együttes rendelet és 3 más tárca által kiadott rendelet, 22 önálló MÉM-utasítás és 2 együttes utasítás, összesen 94 jogszabály került kiadásra az állategészségügy és élelmiszer-higiénia (élelmiszer-egészségügy) területén. Ha figyelembe vesszük, hogy ugyanezek a kiadott jogszabályok időközben hatályon kívül helyeztek e 94 közül 14-et (8 MÉM-rendeletet és 6 MÉM-utasítást) és módosítottak 30-at (24 MÉM-rendeletet, 1 EüM-rendeletet és 5 MÉM-utasítást), akkor nem tűnik túl soknak az a hatályban maradt 80, amely mindössze 50 – kisebb vagy nagyobb – kérdés szabályozásáról rendelkezik.

Érdekes képet mutat az *egy év* folyamán *kiadott* jogszabályok számának vizsgálata. Az átlagos évi 5–6-tól csak két esztendőben volt – igaz jelentős – eltérés. 1968-ban – az új szervezeti forma beindulásával – 14, 1982-ben – az ugyancsak elhatározott módosítások következményeként – 12 jogszabály kiadása vált szükségessé.

A jogszabályokat *témáik* szerint a következőképpen csoportosíthatjuk. A legmagasabb szintűek, a *tvr*-ek és *MT-rendeletek* döntően a *szakigazgatás* szervezési, eljárási kérdéseit tartalmazzák. A *miniszteri rendeletek* nagyobb része a *termelés-szervezés* állategészségügyi oldalaival (10), munkaszervezéssel (7), az állatforgalmazással (5), az élelmiszer-higiénia (7) és üzemhigiénia (5) kérdéseivel foglalkozik. A *miniszteri utasítások* döntő többsége (14) az állategészségügyi tevékenységek szervezésére, kisebb része (3) a termelés-szervezésre vonatkozóan rendelkezik.

Szervezeti kérdések

1967 nyarán a legnagyobb feladatot az állategészségügyi szolgálat *megyei szervezetének* korszerűsítése jelentette. A korábbi állami állatorvosi szolgálat megyei irányítása lényegében nélkülözte a közvetlen szakmai felügyeletet. A megyei főállatorvosok a tanácsi osztály beosztott alkalmazottjai voltak, az állami állatorvosok pedig a járási tanácsoké. Ezekből következett, hogy a szakirányítás még az állatorvosi tevékenység szűkebb területének, a *gyógyításnak*, a *járványfelszámolásnak* irányítási igénye szerint szerveződött, vagyis a közvetlen vezénylési, felügyeleti kapcsolat az állatorvosi hierarchiában csak ezekben az esetekben valósulhatott meg. Az állattenyésztésben, a nagyüzemi gazdálkodásban, a vállalati önállóság alapjainak kialakításban elért reménykeltő eredmények, csatlakozva a gazdaságirányítás általános reformjához, már más igényeket is felvetettek az állategészségügyi munkával, szakirányítással szemben, nevezetesen a *betegségmegelőzés* megszervezése új és alapigényként került megfogalmazásra az állategészségügy számára. Egy ilyen elvárás teljesítéséhez azonban a régi szervezeti forma már nem volt megfelelő, szükségessé vált egy szakmailag önálló, közvetlenül mozgósítható állategészségügyi megyei szervezet létrehozása, amely végül is a *megyei (fővárosi) állategészségügyi állomásokban* öltött testet.

Az új tanácsi szakigazgatási intézmény mellett elveiben – és gyakorlatának alapjaiban – változatlan formában működtek tovább az *állategészségügyi intézetek* (bővülve a szombathelyivel), valamint az Állatgyógyászati Oltóanyagellenőrző Intézet. Jelentősen bővült és

I. AZ ORSZÁGOS ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZET

módosult a HÁESZ feladatköre, amikor a korábbi, az állami húsiparra korlátozott tevékenységén túl szektorális hovatartozástól függetlenül valamennyi olyan húsüzem, vágóhid stb. is felügyelete alá került, amelynek termelése az állatorvos önálló, rendszeres jelenlétét megkövetelte. A feladatkört teljessé tette az a döntés, amely ellenőrzési tevékenységüket az élelmiszeripar minden ágára kiterjesztette. Méltán változott meg az új szervezet elnevezése is *MÉM Élelmiszeripari Higiéniai Ellenőrző Szolgálatra*. A most megnevezett intézmények másfél évtizedes tevékenységének részleteivel, továbbá a megyei (fővárosi) állategészségügyi állomások eredményeinek felsorolásával azért nem foglalkozom, mert erre a Tudományos Nap további előadói vállalkoztak.

1967 első félévében 2742 állatorvos dolgozott hazánkban, közülük 2220 a Földművelésügyi Minisztérium irányítása alatt álló állategészségügyi intézményeknél, 352 üzemi állatorvos volt, 170 pedig egyéb vállalatoknál és az oktatási intézményeknél volt alkalmazásban. Egy gyakorló állatorvosra abban az évben átlagosan 1296 számosállat ellátása jutott.

1967-ben 1944 állatorvos dolgozott *tanácsi* intézményeknél (állami állatorvos), 190 a *Húsipari Állatorvosi Ellenőrző Szolgálat*nál, 77 az *állategészségügyi intézetekben* és 9 az *Állatgyógyászati Oltóanyagellenőrző Intézetben*. Ennek a 2220 állatorvosnak munkáját 1130 egyéb végzettségű és eltérő feladatkörű személyzet segítette (*1. táblázat*). A kisegítő személyzet és az állatorvosok *aránya* állatorvosi megközelítésből – érthetően és nem jellemzően – az Oltóanyagellenőrző Intézetben volt a legjobb: 5 : 1, ugyanakkor az arány az állategészségügyi intézetekben 2 : 1, a HÁESZ-nél 1,2 : 1 és a tanácsi intézményeknél 0,3 : 1 volt. Ha itt azt is figyelembe vesszük, hogy a kisegítő személyzet körébe az irodai (pénzügyi stb.) alkalmazottak is bele tartoztak, akkor nyilvánvaló, hogy a bemutatott arány kedvezőbb helyzetet láttat a valóságosnál.

1. táblázat. Az állategészségügyi dolgozók intézményenkénti megoszlása – 1967

Megnevezés	Állatorvos	Egyéb	Összes
	dolgozók száma		
Tanácsi intézmények	1944	688	2632
HÁESZ	190	239	429
Állategészségügyi intézetek	77	156	233
Állatgyógyászati Oltóanyagellenőrző Intézet	9	47	56
Összesen	2220	1130	3350

A 352 *üzemi állatorvos* közül 274 állami gazdaságokban, 78 termelőszövetkezetekben dolgozott. Érdekes ezekkel az adatokkal összehasonlítani a 15 évvel későbbieket, az 1982. december 31-ig állapotot! A 20 megyei (fővárosi) állategészségügyi állomáson 1464 állatorvos dolgozott (közel 500-zal kevesebb, mint 1967-ben!), a MÉM Élelmiszeripari Higiéniai Ellenőrző Szolgálatánál 183, az állategészségügyi intézetekben 89 és az Állatgyógyászati Oltóanyagellenőrző Intézetben 11.

Az összesen 1747 állatorvos mellett 2121 egyéb alkalmazott és fizikai állományú dolgozó vett részt az előírt feladatok teljesítésében (*2. táblázat*). A kisegítő személyzet és az állatorvosok *aránya* ebben az időpontban a következők szerint alakult: 6 : 1 az Állatgyógyászati Oltóanyagellenőrző Intézetben, 3,2 : 1 az állategészségügyi intézetekben, 3,7 : 1 a MÉM ÉHESZ-

ben és 0,7 : 1 az állategészségügyi állomásoknál. Egyértelműen *javultak* tehát e tekintetben az állatorvosi munka feltételei a 15 év alatt, bár a javulás mértéke és az arányok az egyes intézményeknél változatlanul nagy, esetenként indokolatlan eltéréseket mutatnak.

2. táblázat. Az állategészségügyi dolgozók intézményenkénti megoszlása – 1982. dec. 31.

Megnevezés	Állatorvos	Egyéb	Összes
	dolgozók száma		
Megyei (fővárosi) állategészségügyi állomások	1464	1074	2538
MÉM ÉHESZ	183	690	873
Állategészségügyi intézetek	89	287	376
Állatgyógyászati Oltóanyag-ellenőrző Intézet	11	70	81
Összesen	1747	2121	3868

15 év alatt alapvetően változott az *üzemi állatorvosok* száma: 352-ről 1262-re *nőtt*, több mint megháromszorozódott. Az 1262-ből 812 termelőszövetkezetben, 350 állami gazdaságban, 37 egyéb nagyüzemben dolgozott, 63 állomási alkalmazott állatorvos pedig üzembe kihelyezett termelőszövetkezeti állatorvosként végezte munkáját.

1982. december 31-én 2068 állatorvos kollégánk dolgozott a *gyakorlatban*: 1262 üzemi és 782 körzeti, valamint 24 magángyakorlattól nem függetlenített járási/városi főállatorvos. A 2068 állatorvos közül csak 471 üzemi állatorvos nem folytatott *magángyakorlatot*.

Az állatorvosi gyakorlat mind egységesebb és tejelesebb körű ellátása érdekében az 1199 üzemi alkalmazott (tag) állatorvos közül 950 volt jogosult – meghatározott keretek között – *hatósági jogkörben* is eljárni.

Figyelembe véve egyrészt azt, hogy 1982. december 31-én 228-cal kevesebben dolgoztak kollégáink közül a gyakorlatban, mint 1967-ben, továbbá a magyar állattenyésztés mennyiségi fejlődését, a kettő eredményeként most egy gyakorló állatorvosra átlagosan 1436 számosállat ellátása jut, ami 140-nel *több* a 15 évvel ezelőttnél.

Anyagi-műszaki ellátás

A jogi, szervezeti-személyi kérdések után nézzük meg, hogyan alakult intézményeink anyagi-műszaki helyzete. Az állategészségügyi intézmények anyagi-műszaki ellátottságának legjellemzőbb adatait az alábbi mérőszámok mutatják:

- az *állóeszközök* (ezen belül az ingatlanok, gépek-műszerek, valamint egyéb berendezések, járművek) értéke.
- az éves *költségvetési kiadások és bevételek* alakulása.

Az állóeszközök 1967. évi értékéről a 3. táblázat, a működési költségek alakulásáról a 4. táblázat ad részletesebb tájékoztatást.

I. AZ ORSZÁGOS ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZET

3. táblázat. Az állategészségügyi intézmények állóeszközeinek értéke – 1967
(millió Ft-ban)

Megnevezés	Ingtatlan	Gépműszer	Egyéb	Összesen
Tanácsi intézmények	44,7	11,0	7,0	62,7
HÁESZ	0,1	4,1	1,0	5,2
Állategészségügyi intézetek	28,0	11,0	2,9	41,9
Állatgyógyászati Oltóanyag- ellenőrző Intézet	7,9	2,2	1,0	11,1
Összesen	80,7	28,3	11,9	120,9

4. táblázat. Az állategészségügyi intézmények költségvetési adatai – 1967 (millió Ft-ban)

Megnevezés	Bevétel	Kiadás	Költségvetési támogatás
Tanácsi intézmények	32,5	167,6	135,1
HÁESZ	1,5	18,3	16,8
Állategészségügyi intézetek	0,1	13,4	13,3
Állatgyógyászati Oltóanyagellenőrző Intézet	0,5	4,7	4,2
Összesen	34,6	204,0	169,4

A 15 éves fejlődést jól érzékeltetik az 1982. december 31-i adatok (5. és 6. táblázat). Az eltelt 15 év alatt az állategészségügyi szolgálat anyagi fejlődése lenyűgöző volt! Szakmánk történetében ilyen mértékű fejlődésre eddig még nem volt példa. A beruházások intézmények szerinti összegéről a 7. táblázat tájékoztat. Mindezek együttesen azt eredményezték, hogy a magyar állategészségügyi szolgálat végre rendelkezik mindazokkal a tárgyi feltételekkel, amelyek segítségével az állattenyésztés és az élelmiszer-előállító ipar termelését- az állategészségügy és élelmiszer-higiénia vonatkozásában – nagy biztonsággal folytathatja.

5. táblázat. Az állategészségügyi intézmények állóeszközeinek értéke – 1982. dec. 31.
(millió Ft-ban)

Megnevezés	Ingtatlan	Gépműszer	Egyéb	Összesen
Megyei (fővárosi) állategészségügyi állomások	267,7	33,0	138,8	439,5
MÉM ÉHESZ	33,1	18,9	0,3	52,3
Állategészségügyi intézetek	174,7	59,5	10,1	244,3
Állatgyógyászati Oltóanyag- ellenőrző Intézet	59,3	7,4	3,1	69,8
Összesen	534,8	118,8	152,3	805,9

6. táblázat. Az állategészségügyi intézmények költségvetési adatai – 1982. dec. 31.
(millió Ft-ban)

Megnevezés	Bevétel	Kiadás	Költségvetési támogatás
Megyei (fővárosi) állategészségügyi állomások	317,8	632,5	419,3
MÉM ÉHESZ	117,7	94,1	15,7
Állategészségügyi intézetek	21,5	74,6	63,1
Állatgyógyászati Oltóanyagellenőrző Intézet	1,1	17,9	17,4
Összesen	458,1	819,1	515,5

7. táblázat. Az állategészségügyi intézmények beruházási adatai – 1967–1982
(millió Ft-ban)

Megnevezés	Épület	Gépműszer	Egyéb	Összesen
Megyei (fővárosi) állategészségügyi állomások	236,2	120,7	33,5	390,4
MÉM ÉHESZ	41,6	19,9	3,3	64,8
Állategészségügyi intézetek	155,7	59,2	7,3	222,2
Állatgyógyászati Oltóanyag-ellenőrző Intézet	49,9	9,5	3,7	63,1
Összesen	483,4	209,3	47,8	740,5

A járványos betegségek leküzdésében elért eredményeink

Az 1967. június 1-ével életre hívott új állategészségügyi szolgálat, mint az a megelőzőkből is jól érzékelhető, a jog, a szervezet és a tárgyi feltételek tekintetében folytonosan fejlődött, erősödött. Erre nagy szüksége is volt, hiszen nemegyszer – különösen a születését követő első 5–6 évben – nagy feladatok elé állították a ki-kitörő járványok.

Az 1950-es éveket követően a legnagyobb veszélyt jelentő ragadós száj- és körömfájás járványok szinte periodikus jelleggel négy évenként jelentkeztek.

Annak idején, kollégáink fekete humorral állapították meg, hogy minden olimpiai évben ez a betegség a magyar állategészségügyi szolgálat külön „olimpiájául” szolgált: 1964-ben, 1968-ban és 1972-ben a mi „játékaink” is megrendezésre kerültek. Érdeemes néhány gondolat erejéig ezzel a témával külön is foglalkozni.

A betegség járványszerű megjelenésének periodicitását a járványtanból régen ismerjük. A mi esetünkben előfordulását, jelentkezését, – ezekben az években – a következő főbb okok idézték elő:

- a védekezés passzív jellege,
- a fagyasztott marhahús importja Dél-Amerikából,
- egyes környező országok kedvezőtlen járványhelyzete.

E három fő ok közül kettőt, sajátjainkat, meg tudtuk szüntetni. Javaslatunkra, a már mennyiségileg akkor sem jelentős húsimportot Dél-Amerikából megszüntették, majd 1972-t követően a betegség elleni védekezésünket új alapokra fektettük. A szomszédos országok szuverenitása abban is megmutatkozik, hogy mindenkori járványhelyzetüket maguk alakítják. Ennek esetenkénti, országunkra kedvezőtlen hatását megelőzni viszont már ismét a mi feladatunk.

A mi *földrajzi* viszonyaink között, amikor határaink legnagyobb része nem természetes határ, amikor folyóink szinte kivétel nélkül más országokon át érkeznek területünkre, amikor az átmenő személy- és áruforgalom – tréfásan szólva – lényegesen nagyobb és mindenekelőtt tartósabb, állandóbb, mint a népvándorlás valamikori idején volt, sajnos, nálunk nem vezethet huzamosabb időn át eredményre az ilyen nézőpontból irigylésre méltó azon országok gyakorlata, amelyek jól izolálhatóságukon alapulva megelőző védőoltást nem alkalmaznak, az esetleges betegségkitörést radikális intézkedésekkel számolják fel. Több mint egy évtizedes tapasztalatunk, hogy a mi helyzetünkben az 1972-t követően bevezetett gyakorlat: a veszélyeztetett területek fogékony szarvasmarha- és juhállományainak megelőző vakcinázása teremti (teremtette) meg a kedvező állategészségügyi helyzetet.

Hasonló problémákat jelentettek számunkra az első években a sertéspestis- és a baromfi-pestis járványok is. A járványok elleni küzdelem tetemes összegekbe került, ha csak a *közvetlen kiadásait* is tekintjük. 1967-től 1982. december 31-ig járványmegelőzésre, elfojtásra 2.038 *milliárd* forintot fordítottunk, beleértve ebbe az állattartók számára ingyenesen adott oltóanyagok árát is. És mit értünk el? A közvetlen kiadásokon felül *járványonként* – akkori értékben számolva – 1–3 *milliárd* forint közvetett kár elmaradását, és azt, hogy az 1973 óta tartó járványmentességünk nyugodt feltételeket biztosított állattenyésztésünk számára, amelynek eredményei jogosan a legnagyobb elismerést váltják ki itthon és külföldön egyaránt. Folyamatosan megteremtettük a vágóállatok és állati eredetű termékek, élelmiszerek állategészségügyi exportfeltételeit, amelynek évi bevétele megközelíti a 750 *millió* USA-dollárt.

Itt említem meg azt a kiemelkedő, közös munkánkat, amellyel elértük, hogy szarvasmarha-állományunk *güműkórmentes* lett. Ennek részleteivel a Magyar Állatorvosok Lapja hasábjain már korábban foglalkoztam. Előre haladtunk a szarvasmarha-brucellosis felszámolásában, és több idült, az állatok termelőképességét komolyan veszélyeztető fertőző betegségek megszüntetésében is.

Elismerés élelmiszer-higiéniai munkánknak

Megkülönböztetett *elismerés* illeti – e 15 évre visszatekintve – azoknak a *kollégáinknak* százait, akik a hazai élelmiszeripar, mindenekelőtt a vágóhidak és húsüzemek *higiénijának* fejlesztésén szívósan, gyakran fanatikusan dolgoztak. Ezek alatt az évek alatt az ő előrevivő „erőszakosságuk” eredményeként az ágazat és az egyes üzemek vezetői közül mind többen fogadták el a fejlesztésre tett javaslataikat, amelyek anyagi megvalósításában éppúgy, mint a szakemberek higiéniai szemléletének fejlesztésében, múlhatatlan érdemeket szereztek.

Vágóhidjainkon, húsüzemeinkben, de általában az állati eredetű élelmiszereket előállító üzemekben a megelőző években keveset törődtek a higiéniaival. Az állatorvosi tevékenység is inkább a feldolgozó vonalon futó alapanyag vizsgálatára szűkült, és kevésbé tulajdonított jelentőséget az összefüggő környezetnek. Kereskedelmi kapcsolataink bővülése, egyáltalán annak a lehetősége, hogy a jó színvonalú belső ellátáson felül jelentős mennyiségű, egyre

magasabb feldolgozottságú, minőségi termék kivitelére van módunk (és egyidejűleg szükségünk), elősegítette a szemléletváltás térhódítását az ipar országos és helyi vezetőinél, egyidejűleg további ismeretek szerzésére serkentette szakembereinket. Bár a legtöbbször az importáló országok higiéniai feltételeinek teljesítéséért folytatott elkeseredett vitákban a régi üzemek korszerűsítésekor, újak tervezésekor és kivitelezésekor gyakran igaztalanul marasztalták el kollégáinkat a régihez ragaszkodók, a rosszul dolgozók, a hozzá nem értők, végül mégis a szigorú előírásoknak *megfelelő üzemek* születtek. Az exporthigiénia tárgyi feltételeinek megteremtésével azonban automatikusan nem változott meg az iparosok szemlélete. Néha még ma is az az érzésünk egy-két üzemünkben járva, hogy mennyivel könnyebb volt a falakat felhúzni, mint a higiéniaát a gondolkodásban, a munkában mindennapossá tenni. Az elmúlt 15 esztendő elért eredményei között tartjuk nyilván, hogy nélkülözhetetlen *együttműködésünkkel* jöttek létre és végeznek értékes munkát exportüzemeink.

Állategészségügyi szolgálatunk közismerten *kétirányú*, de *azonos célú* tevékenységet folytat: hatósági igazgatási-szervezési és szolgáltató feladatokat végez, amelyek eredményeként az állattenyésztés zavartalan fejlődése, az élelmiszer-előállítás kedvező higiéniai színvonala joggal várható el. Szakmánk jellegzetessége, hogy e két terület *nehezen választható* külön, mert a szolgáltatások egy része maga is igazgatási előírások teljesítéseként valósul meg, másrészt a szolgáltatásoknak is számtalan esetben lehetnek hatósági-igazgatási következményei.

Talán nem szorul bővebb magyarázatra az a felfogásunk, hogy minél inkább kívánjuk érvényre juttatni szakmánkban a *megelőzés* elvének megvalósítását, annál több és nagyobb szerepe van munkánkban az *igazgatásnak*. Ennek tükrében érzem túlzástól mentesnek, sőt pontosnak előadásom címét, amely az állategészségügyi igazgatásnak ad *nagyobb rangot* és *felelősséget* a termelési eredmények alakításában és nem a szolgáltatásnak.

A magyar állattenyésztés és élelmiszer-termelés elmúlt 15 éves fejlődése, nemzetközileg elismert eredményei, amelyektől a mi végzett munkánk sem választható el, bizonyítják, hogy szolgálatunk történetében egy *sikeres periódusát* hagytuk magunk mögött.

Az állategészségügyi intézetek az állatorvosi gyakorlat szolgálatában *

Szentmiklóssy Csaba dr. igazgató

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1984. 39 (1). 17–19.

Magyarországon a mezőgazdaság fejlődésével az állattenyésztés is fokozatosan intenzívvé vált, ez az állategészségügyi szolgálatot igényes és szervezettebb tevékenységet megkívánó feladatok elé állította. Már több mint fél évszázada szükségessé vált egy olyan állategészségügyi intézet létesítése, amelynek fő feladata azoknak a speciális állategészségügyi diagnosztikai vizsgálatoknak az elvégzése, amelyeket természetüknél fogva a gyakorló állatorvosok nem tudnak megoldani. Ezt a feladatot kapta és végzi ma is az Országos Állategészségügyi Intézet és területi intézetei.

Intézeteinkben nagy számban kell végezni olyan vizsgálatokat, amelyek nagy értékű műszereket és speciálisan képzett szakembereket igényelnek, ennek következtében meglehetősen költségesek. Ezért sincs arra lehetőség, hogy minden intézet foglalkozzék ezekkel. Valójában erre nincs is szükség, mert figyelembe véve országunkban a távolságokat, nem okoz különös gondot a minták szállítása a vizsgálatokra kijelölt intézetek speciális laboratóriumaiba.

Az állategészségügyi intézetek a mindennapi gyakorlat munkahelyei, hiszen nap mint nap a legnehezebb, a sok szakmai nehézséggel járó feladatokat oldják meg. egyaránt támogatva ezzel a manuális munkát végző szakembereket és az állategészségügyi irányítást. Vizsgálataik helyességéért, szakszerűségéért és azok minél gyorsabb elvégzéséért erkölcsileg és jogilag felelősek.

A vizsgálatok eredményeiről az intézetek minden esetben annak adnak tájékoztatást, aki azok értékelésére és felhasználására hivatott.

A rendkívül szerteágazó feladatok akadálytalan ellátása érdekében az állategészségügyi intézetek közötti együttműködésben indokolt túltenni magunkat azokon a régmúltban gyökerező elveken, amelyek a laboratóriumi fázis céljait szolgáló gyors helyszíni szemléket, a kór-előzmények kiegészítését, ismételt mintavételeket – szerencsére már csak egy-két megyében – protokolláris megkötöttségekkel nehezítik, vagyis el kell határolni a kórhatározó munkát és az igazgatási feladatokat.

Az országos és a területi állategészségügyi intézeteket úgy szerveztük, hogy lehetővé váljék a vizsgálati anyagok sokoldalú feldolgozása, s végül a különböző osztályok eredményeinek összevetésével a megbízható kórhatározás.

A gyakorló állatorvosokkal legszorosabb kapcsolatuk *kórbonctani* osztályainknak vannak, a napi állategészségügyi megoldásokat igénylő anyagok zöme ezeken az osztályokon keresztül érkezik az intézetekbe, ezért a szakmai tevékenység ilyen szempontból a kórbonctani osztályok munkájából indul ki. Itt történik a hullák boncolása, a kórszövetetani metszetek értékelése, elvégzik a gyors kórhatározáshoz szükséges egyszerűbb bakteriológiai vizsgálatokat, nagy számban végeznek helyszíni állomány-, indokolt esetben környezetdiagnosztikai vizsgálatokat. A kórbonctani osztályok adják a további vizsgálatra a szükséges mintákat az egyes szakosztályoknak. Az Országos Állategészségügyi Intézetben négy kórbonctani egységet – a kór-

* Az Állatorvosi Tudományos Napon (Budapest, 1983. október 13.) elhangzott előadás alapján.

bonctani és állathigiéniai főosztályt, a baromfi-egészségügyi osztályt, a vadegészségügyi osztályt, a hal- és méhegészségügyi osztályt – alakítottunk ki. A területi intézetekben általában egy általános kórbonctani osztály működik, ahol feldolgozzák az intézetbe érkező teljes hullanyagot. A helyi igények miatt a Debreceni Állategészségügyi Intézetben az emlős kórbonctani osztály mellett önálló baromfi-egészségügyi osztályt is szerveztünk, a halegészségügyi teendők ellátását pedig az egész országban az Országos Állategészségügyi Intézet megfelelő osztályának irányítása mellett a Debreceni és a Kaposvári Állategészségügyi Intézet kórbonctani osztálya végzi, külön feladatként.

Az emlős kórbonctani osztályokra évente 35–40 000 esetben küldenek vizsgálati anyagokat, többnyire hullákat. Ez a szám az elmúlt években a 10 évvel ezelőttihez képest 10 000-rel növekedett. A növekedés a magzatok és a naposkorban elhullott állatok emelkedő számú vizsgálatából ered, az elhullott felnőtt emlős állatokból gyakorlatilag azonos számban – ló 90–120, szarvasmarha 3500–4000, sertés 7000–8000, juh 4000–5000 évente – küldenek már egy évtizede vizsgálati anyagot intézeti feldolgozásra.

Baromfi-egészségügyi vizsgálatra 200–230 000 minta érkezik évente. Hasonlóan az emlős-állatoknál észlelt tendenciához, azonos szinten áll évek óta a felnőtt (tyúk 6000, kacska 600–800, lúd 2000, pulyka 700 minta), viszont ugrásszerűen emelkedett a naposbaromfi (180–200 000 minta) száma a vizsgálati anyagban.

A napos- és növendék állatok felnevelésével – főleg a nagyüzemekben – rendkívül sok állategészségügyi probléma van. Az emlősállatoknál a szopóskori bélgyulladások számtalan okát és okozóját ismerjük, ezek kutatásában és napi vizsgálatában az intézetek világviszonylatban is elismert helyet vívtak ki maguknak, hasonlóan a vírusos felnevelési betegségekkel kapcsolatos diagnosztikai munkához. Gyakorlatilag kezünkben vannak a felnevelés időszakában veszteségeket okozó betegségek kórhatározásának és megelőzésének biztos módszerei, ennek ellenére még mindig nagyok ezen a téren állattenyésztésünk veszteségei. Ez az a terület, ahol – ha a mezőgazdasági üzemek következetes munkával előre akarnak lépni – az állategészségügyi szolgálat eredményesen nyújthat segítséget.

A speciális szakosztályok – feladataikat és elnevezésüket a későbbiekben röviden ismertetem – részben a kórbonctani osztályokra érkező esetek feldolgozásában vesznek részt (ezeket a vizsgálatokat nem lehet tervezni, naponként és évszakonként számuk jelentősen ingadozik), feladataik további része szervezett, jelentős járványvédelmi, anyagforgalmi vagy elhelyezési problémák megoldását, illetőleg megelőzését célozza.

Az Országos Állategészségügyi Intézetben bakteriológiai osztály, parazitológiai osztály, kórszövettani osztály, immunológiai és hematológiai osztály, virológiai főosztály, kémiai főosztály és KGST Mycobacterium Referenciaközpont dolgozik. A területi állategészségügyi intézetekben virológiai osztály, kémiai osztály, bakteriológiai és immunológiai csoport látja el a szakosztályok feladatait.

Szervesen kapcsolódnak a kórbonctani munkához a *kórszövettani* és *elektronmikroszkópos* vizsgálatok. A korszerű kórbonctani munka feltételezi a kórosan elváltozott területek ilyen jellegű feldolgozását is. Az elmúlt néhány esztendőben tervszerű továbbképzéssel megoldottuk a kórbonctani osztályokon dolgozó szakemberek felkészítését a kórszövettani metszetek elbírálására, s jelenleg minden állategészségügyi intézetben a kórszövettani munka szerves részévé vált a napi diagnosztikai tevékenységnek. Az intézet nagy teljesítményű elektronmikroszkópjával elsősorban a vírusos betegségek kórhatározása céljából végzünk

értékes vizsgálatokat, e mellett természetesen egyéb kórformák feldolgozásakor is értékes adatokat nyújt az elektronmikroszkópos vizsgálat. Az osztály évente 30 000 kórszövettani metszetet készít, s azok nagy részét további vizsgálatra a kórbonctani osztályoknak adják át.

Bakteriológiával az intézetek megalakulásuk óta foglalkoznak, igen szerteágazó területeken. Az állati hullák feldolgozása mellet a mastitis elleni küzdelemben, a különböző keveréktakarmány-alapanyagok, szalastakarmányok, az állatok itatására szolgáló víz bakteriológiai vizsgálatát végzik rendszeresen. Speciális tevékenységet folytat az országos intézetben a KGST Mycobacterium Referenciaközpont, ahol a gümőkór kórbonctani ellenőrzésének lényeges részét képező mikobakteriológiai vizsgálatokat végezzük. Ezek nélkül sok szakmai nehézséggel járt volna gümőkór-mentesítés befejezése. A következőkben ez a laboratórium fogja a paratuberculosisal összefüggő vizsgálatokat végezni. Felhasználjuk a bakteriológiai módszereket a környezetvizsgálatok, a fertőtlenítések eredményességének ellenőrzése, de a kémiai vizsgálatok kiegészítéséhez egyes takarmány-hatóanyagok vizsgálata során is. Rohamosan fejlődő részterület a mikológia, amely egyaránt szerepet kap a kórhatározásban és a takarmányvizsgálatok során.

Virologiai vizsgálatok nélkül napjainkban elképzelhetetlen a diagnosztikai kérdések megoldása. Az állategészségügyi intézetek virológus szakemberei elismertek, laboratóriumaik korszerűek, mindazokat a vizsgálatokat, amelyek szükségesek a kórhatározáshoz, a vakcinázási programok kidolgozásához, vagy azok hatékonyságának ellenőrzéséhez, megbízhatóan el tudják végezni. Az ország állatállományának védelmét szolgálja az Országos Állategészségügyi Intézet zárt járványlaboratóriuma, ahol exotikus állatbetegségek vagy egyéb nagy gazdasági kárt okozó fertőző betegségek vizsgálatára készültek fel, ha azokat valamilyen úton behurcolnák az országba. Az európai járványhelyzet ismeretében elsősorban az afrikai sertéspestis és a ragadós száj- és körömfájás jelent közvetlen veszélyt. Nélkülözhetetlen közegészségügyi jelentősége van a „veszettség-laboratóriumok”-nak, ezeket a vizsgálatokat kizárólag az állategészségügyi intézetek végzik hazánkban. Tovább gazdagítja munkánkat a halak vírusos betegségeinek kutatása és rendszeressé váló vizsgálata.

Hosszú évtizedeken keresztül a magyar állatorvosi *parazitológiai* tudomány kiemelkedő teljesítményt nyújtott nemzetközi összehasonlításban is, majd bekövetkezett egy időszak, amikor az Országos Állategészségügyi Intézetben megszűnt a parazitológiai osztály, feladatait az egyik kórbonctani osztály és a rutinvizsgálatokat az állomási laboratóriumok vették át. Az állattenyésztésben a parazitózisok jelentős veszteségeket okoznak napjainkban is, sőt jelentőségük növekszik. Ezért ebben az évben az Országos Állategészségügyi Intézetben újraszerveztük a parazitológiai osztályt, amelynek szakemberei az állategészségügyi állomások parazitológusaival együttműködve eredményesen tevékenykednek a parazitózisok által okozott veszteségek csökkentése érdekében. A diagnosztikai munka mellett részt vesznek új gyógyszerek kipróbálásában és bevezetésében is.

A mindennapi állatorvosi munkától elválaszthatatlan, azzal összefüggő terület az *immunológia*. Az elmúlt évtizedben elsősorban a szerológiai vizsgálatok voltak a gyakorlat számára közvetlenül felhasználhatóak. Az évente elvégzett több százezer szerológiai vizsgálat közül nagyságrendben a szarvasmarhák és a sertések brucellosisával és leptospirosisával kapcsolatos szűrővizsgálatok emelhetők ki. Az előbbieket mellett a szarvasmarhák leucosisának, a juhok *Brucella ovis* okozta megbetegedésének, brucellosisának, salmonellosisának, a chlamydiák okozta járványos vetélésnek, a lovak fertőző kevésvérűségének és a takonykórnak oldottuk

meg igen nagy számban az ellenőrző vizsgálatát. Természetesen számos egyéb immunológiai vizsgáló módszert is felhasználtunk a minél gyorsabb és szakszerűbb kórhatározás érdekében: a sejtes immunitás vizsgálata, elválasztástechnikai vizsgálatok, immunfluoreszcenciás technikával és az ELISA-módszerrel végzett nagyszámú immunológiai vizsgálat segíti a különféle betegségek gyors kórhatározását.

Az elmúlt pár esztendőben robbanásszerűen fejlődött az állategészségügyi intézetek *toxikológiai* és *biokémiai* tevékenysége. A korszerű állattenyésztés – összefüggésben a mezőgazdaság kemizálásával – rendkívül sok kémiai anyaggal dolgozik. A takarmányokat az állatok igényeinek megfelelően kialakított receptúrák szerint igyekeznek összeállítani. A takarmányok összeállítása, tárolása vagy maga a takarmányozás azonban még sok tekintetben nem felel meg a nagyüzemi állattartás igényeinek, ezért aztán rendkívül sok anyagforgalmi megbetegedéssel, károsodással találkozhatunk nap mint nap, a növényvédő szerek szakszerűtlen kezelése miatt pedig gyakran fordulnak elő tömeges állatmérgezések. Az előbbieket miatt a kémiai osztályokat igen érzékeny és nagy értékű műszerekkel kellett felszerelni, és gondoskodnunk kellett – tekintettel arra, hogy ezen a területen hosszabb időre visszanyúló tapasztalatokkal a szolgálat még nem rendelkezett – szakemberinknek az igényeknek megfelelő felkészítéséről. Több évi munkája eredményeként ma már elmondhatjuk, hogy – támaszkodva az intézetek egyéb szakosztályainak munkájára és eredményeire – a kémiai osztályok a toxikológiai és a biokémiai szakterületen is egyre nagyobb számú vizsgálatot tudnak elvégezni, eredményeiket a mezőgazdasági üzemek igen eredményesen kamatoztathatják. Az anyagforgalmi vizsgálatok mellett szükségessé vált a takarmányok beltartalmi – a biokémiai vizsgálatok eredményeit figyelembe vevő – vizsgálata is. Az állategészségügyi intézetek ma már képesek – egyelőre nem nagy sorozatban – igényes takarmányvizsgálatok elvégzésére is. Külön hangsúlyozni kell az intézet élenjáró szerepét a mikotoxinok kutatásában és azok vizsgálati diagnosztikájában, valamint a gyógyszerek és gyógyszerartalmú takarmánytápok vizsgálatában az azokkal összefüggő állategészségügyi problémák megoldásában.

Az állategészségügyi intézetek munkáját, kapcsolatát a gyakorlatban dolgozó állatorvosokkal csak nagy vonalakban lehet ezúttal összefoglalni. Azt, hogy az állategészségügyi szolgálat korszerű és színvonalas működéséhez *nélkülözhetetlen* az állategészségügyi intézetek munkája, fél évszázados hazai tapasztalatunk igazolja. A most röviden vázolt diagnosztikai tevékenység mellett természetesen az intézetek egyéb feladatokat is ellátnak, részt vesznek a kutatásban, az oktatásban, jelentős szakértői tevékenységet végeznek, és igen széles körű nemzetközi kapcsolatokat tartanak fenn. Az intézetekben feldolgozott vizsgálati anyagok eredményeinek összegyűjtése, azok különféle szempontok szerinti értékelése nagy jelentőségű az állategészségügyi szolgálat számára.

A jelenleg kialakítás alatt álló dokumentációs és információs rendszerünk azt a célt szolgálja, hogy az intézet birtokában levő vizsgálati eredmények, valamint az egyéb járványtani adatok segítségével bármikor részletes információkat nyújthassunk.

Rohanó világunkban az állategészségügyi szolgálatnak is nap mint nap új feladatokat kell megoldania, alkalmazkodnia kell ahhoz a gazdasági környezethez, amelyben élünk. Ezt a feladatot a magyar állategészségügyi szolgálat patinás hírnevéhez méltóan nyilvánvalóan meg tudja oldani. Az állategészségügyi intézetek szakemberei ehhez kívánnak hozzájárulni a lelkiismeretes munkájukkal.

Az állategészségügyi szolgálat új szervezeti rendje, tevékenységének új formái és feladatai*

Glózik András dr. MÉM-főosztályvezető

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1984. 39 (1). 20–25.

Intézményeink, az ott dolgozó szakemberek, vagyis a magyar állategészségügyi szolgálat mindig eredményesen töltötte be hivatását, ennek eredményeként munkája mindvégig összhangban volt az élelmiszer-termelés céljaival.

Az élelmiszer-gazdaság több év óta kettős feladatot lát el eredményesen:

1. magas színvonalon biztosítja lakosságunk számára az élelmiszereket, miközben a fogyasztás 25 év alatt 1 főre számítva megkétszereződött,
2. egyidejűleg lehetővé tette, hogy többszörösére növekedjék az élelmiszerexport.

Az élelmiszer-termelésünkben különleges szerepet betöltő állattenyésztési ágazatok fejlődését jól érzékelteti, hogy a hetvenes évtizedben termelésüket évente 3,7%-kal tudták növelni. A többlet 60%-át a mezőgazdasági üzemek, 40%-át a kistermelés adta. Külön figyelmet érdemel, hogy a kisüzemek is képesek voltak évente átlagosan 3,1%-kal többet termelni.

A kétségtelenül kedvező irányú mennyiségi fejlődés mellett azonban jelentkeztek olyan kedvezőtlen körülmények is, amelyek közül legalább kettőt meg kell említeni. Az egyik, hogy az élelmiszer-nyersanyagot termelő mezőgazdaságban a hozzáadott érték aránya 10 év alatt 47%-ról 38%-ra csökkent. A másik, hogy élelmiszeriparunk a termékek többségénél korábban nem találta magát szemben olyan minőségi gazdaságossági, a fejlesztés igényét jelző kívánalmakkal, amelyek alkalmazkodó képességét próbára tették volna. Így nem kényszerült rá arra sem, hogy az igényes piacok megnyeréséhez szükséges lépéseket megtegye. Ennek következményeként a termékek minősége és választéka, csomagolása csak szerény mértékben javult, amely ma már élesen kihat világgpiaci versenyképességünkre.

Ismertek más oldalú nehézségeink is. Körültekintő elemzést kíván, hogy állatállományunk mai nagyságrendje takarmánykészleteinkkel összhangban van-e? Ma hazánkban közel 2 millió szarvasmarha van. Ez 6%-kal magasabb az 1938. évi állománynál, de így csak Európa szarvasmarha-állományának mintegy 1,3%-át jelenti. Sertésállományunk meghaladja a 10 milliót, amely túlszárnyal minden eddigit. Majdnem három és félszerese az 1938. évi állománynak, Ez egyúttal azt jelenti, hogy hazánkban található kontinensünk sertésállományának közel 6%-a. A 3 milliót meghaladó juhállományunk közel kétszerese az 1938. évi állománynak, az európai állomány 1,2%-át teszi ki. Változatlanul nagy baromfiállománnyal rendelkezünk.

A fejlesztés fő útja az élelmiszer-termelés korszerűsítésének meggyorsítása. Az eszközök sokasága között meghatározó, hogy a biológia, a biokémia legújabb eredményeit, bevált módszereit mennyiben vagyunk képesek a termelés szolgálatába állítani. Ennek fontosságát az állatorvosi munka vonatkozásában élelmiszer-gazdaságunk exportorientáltsága mellett aligha lehet túlértékelni.

A korszerű állatorvosi munka iránt támasztott igényeket azonban csak olyan *szervezetek* képesek kielégíteni, amelyek helyzetüknél fogva szorosan beépülnek a termelésbe, annak

* Az Állatorvosi Tudományos Napon (Budapest, 1983. október 13.) elhangzott előadás alapján. Az Összefoglalás a közleményben orosz, angol és német nyelven is olvasható.

valamennyi irányítási szintjébe, és birtokában vannak a szükséges információknak, nemzetközi kapcsolataik és elismertségük révén képesek támogatni a szaktudomány, azon keresztül a termelés fejlődését. E szervezetek behálózzák az ország egész területét, központi irányítás alatt állnak, létszámuk, felszereltségük alapján képesek a szükséges – sok esetben tömeges – vizsgálatok elvégzésére, azok alapján a gyors beavatkozásra, mind a hatósági, mind a termelő munka területén.

Mindez az *állatlétszám* oldaláról megfelelő alapot jelent az állati eredetű élelmiszerek tervezett termelési szintjének eléréséhez. A megvalósulás azonban az említett takarmányhelyzeten kívül több más, az állategészségügyi munka eredményességét is magába foglaló feltétel alakulásától is függ.

Amikor kidolgoztuk az állategészségügy és élelmiszer-ellenőrzés új feladatkörét, az annak megvalósításához szükséges feltételrendszert és szervezeti formákat, akkor alapvetően az élelmiszer-gazdaság fejlesztésének fő irányait és az államigazgatás korszerűsítésének terveit vettük alapul.

A szervezeti változtatásoknál figyelemmel voltunk azokra a módosításokra is, amelyeket gazdasági irányító rendszerünkben már végrehajtottak, vagy most vezetnek be, amelyeknek meghatározó elemei a gazdasági érdekelttség, a vállalati önállóság. Ez különösen a hatósági és a szolgáltató feladatok elkülönítése miatt fontos.

Az államigazgatás korszerűsítésében alapvető törekvésünk volt a helyi hatáskörök bővítése, a túlszabályozás elkerülése, az ügyintézés, a hatósági eljárás egyszerűsítése. Mindezt kisebb államigazgatási létszámmal igyekszünk megvalósítani, ezzel is csökkentve a közkiadások mértékét.

Az állategészségügyi szolgálat új szervezeti rendje

Állategészségügyi szolgálatunk jelenlegi szervezeti rendjét az elmúlt évben minisztertanácsi jóváhagyással alakítottuk ki, és a megváltoztatott szervezet 1983. január 1-ével kezdte el működését. Intézményei a korábbi, hazai és nemzetközi vonatkozásban is elismert eredményeket elért állategészségügyi és élelmiszer-ellenőrző intézményekből szerveződtek. A szervezeti változtatás nem érintette az Országos Állategészségügyi Intézetet és az Állatgyógyászati Oltóanyagellenőrző Intézetet. Mind a két intézet változatlanul az állategészségügyi szakigazgatásnak, a megelőző és gyógyító munkának nélkülözhetetlen szakmai hátterét képezi.

Szakigazgatási intézményeink rendszerének, feladatkörének módosításához az állategészségügynek teljes, az élelmiszer-ellenőrzésnek pedig részleges joganyagát át kellett dolgoznunk. A jogszabályok a korszerű tudományos eredményekre támaszkodva átfogóan szabályozzák nemcsak a szoros értelemben vett állattartást, hanem az állatok takarmányozásával, szállításával, forgalmazásával, a gyógyszerellátással, a betegségek megelőzésével kapcsolatos előírásokat is, továbbá kiemelten egy esetleges rendkívüli járványveszély alkalmával szükséges tennivalókat. Figyelemmel az állategészségügynek a közegészségüggyel és az élelmiszer-előállításal való szoros kapcsolataira, ezeknek az érdekeknek a védelmét is szolgálva összefoglaltuk az erre vonatkozó legfontosabb követelményeket is. A jogszabályok tükrözik azt az elvet, hogy a *megelőzés* az állategészségügy alapja, egyidejűleg e munkában előtérbe helyezik az állattartók elsődleges felelősségét.

Tekintettel az állatok és az állati eredetű élelmiszerek nemzetközi kereskedelmi forgalmára, jogszabályaink összhangban vannak az ezekre vonatkozó követelményekkel is.

Jogszabályaink megfogalmazzák a hatósági feladatokat és hatásköröket, megjelölve azok végrehajtóit, illetve gyakorlóit. Jelentős változtatásokat végeztünk a *hatósági fórumrendszerben*. Szabályoztuk az állatorvosokra vonatkozó és az általánostól eltérő munkaügyi kérdéseket, ezen belül különös figyelemmel a gazdálkodó szervezetekben dolgozókra. Nagymértékben növeli a járványvédelem lehetőségeit, hogy járványveszély esetén valamennyi, MÉM-felügyelet alatt dolgozó intézmény, gazdálkodó szervezet állatorvosa központilag mozgósítható. Elmondhatjuk tehát, hogy az állategészségügy és az élelmiszer-ellenőrzés hatékony és operatív munkájához elengedhetetlenül szükséges jogi szabályozás az új igényeket maradéktalanul kielégíti.

Szolgálatunk változatlanul szakmailag központi irányítás alatt álló, a területi elv alapján felépített intézmények hálózatából áll. A központi irányítást a minisztérium általában közvetlenül, egyes területeken az ezekre vonatkozó országos hatáskörökkel felruházott, felügyeletünk alatt dolgozó *Állategészségügyi és Élelmiszer Ellenőrző Központon* keresztül végzi. A központi irányítás a hatósági fórumrendszerbe is beépül, mindazokban az esetekben, amikor az állami érdekek alapján kell a végső döntést meghozni.

A helyi állategészségügyi és élelmiszer-ellenőrzési feladatok ellátására valamennyi megyében (és a fővárosban) *megyei (fővárosi) állategészségügyi és élelmiszer ellenőrző állomásokat* hoztunk létre. Az állomások a megyei állategészségügyi állomások, a megyei élelmiszer- és vegyvizsgáló intézetek, valamint a MÉM ÉHESZ területi kirendeltségeinek *összevonásával* szerveződtek. Az állomások a MÉM és a megyei tanácsok kettős irányítása alatt állnak. Feladataikat, belső szervezeti rendjüket jogszabályok írják elő. A működésükhöz szükséges személyi és tárgyi feltételeket a MÉM a központi költségvetésen keresztül bocsátja rendelkezésre, természetesen figyelemmel a kiterjedt szolgáltatói tevékenységből eredő saját bevételi forrásokra is.

Szolgálatunk főbb szakmai feladatai

A szolgálat szakmai feladatai az állategészségügy és az élelmiszer-ellenőrzés vonatkozásában kiterjednek az élelmiszer-alapanyagtermelés – alapvetően az állattenyésztés – és a feldolgozás valamennyi területére. A feladatok *állami* (hatósági), valamint *termelői*, termelésfejlesztői részekre oszthatók.

Állategészségügyi feladatok

Az állami feladatok közül változatlanul első helyen kell kiemelni a nemzeti vagyonunk jelentős részét képező állatállományunk egészségvédelmével kapcsolatos hatósági állategészségügyi feladatokat, nevezetesen a járványvédelmet és a zoonózisok elleni védekezést. A járványos állatbetegségek közismerten óriási gazdasági károkat okozhatnak, gátolhatják a gazdaságos állati eredetű élelmiszer-termelést, mind mennyiségi, mind minőségi vonatkozásban, megbéníthatják élelmiszer-külkereskedelmünket. A zoonózisok elleni védekezés közegészségügyi összefüggései széles körben ismertek, és egyre nagyobb figyelemben részesülnek országunk közegészségügyi helyzetének alakításakor. Mindezek miatt a járványos állatbetegségek elleni védekezés, az endémiás betegségek felszámolása változatlanul az állategészségügy kiemelt feladatát képezik.

Az állattenyésztés és az állatiternék-termelés eredményessége alapvetően attól függ, hogy milyen gazdasági hatékonysággal sikerül a genetikai potenciált kihasználni. A gazdaságos

termelés, a genetikai potenciál minél magasabb arányú kihasználása az állományok általános állategészségügyi színvonalától, mint egyik alapvető feltételtől nem választható el. Állatfajonként, hasznosítási irányonként, sőt üzemenként is igen differenciált képet találunk. Konkrét gazdasági számításokkal bizonyított, hogy a termelő állatállomány számára ma még jelentős biológiai tehertételt jelentő – zömében tartási, takarmányozási problémákra visszavezethető – állategészségügyi problémák felszámolása vagy csökkentése sok százmilliós többlet gazdasági eredményhez juttathatja az állattartókat. Természetes, hogy ezeknek a terheknek megszüntetése, csökkentése összehangolt munkát igényel mindazoktól, akik az állattartás feltételrendszerét alakítják, és azoktól, akik a napi munkában vesznek részt. A kedvező tartási feltételek kialakításával sem várható azonban, hogy gyógyító munkára ne legyen szükség.

Az utóbbi években sajnálatos módon egyre inkább olyan szemlélet kezd elterjedni, amely szerint a gyógyító munkának a korszerű állattenyésztésben nincs jelentősége. Ennek a szemléletnek a kézzelfogható jeleit lépten-nyomon érzékeljük. Erre utal az is, hogy a jelentős állatvesztések ellenére csökken a gyógyszerfelhasználás. A felhasznált állatgyógyszerek értéke éves szinten mintegy 900 millió–1 milliárd Ft. Ez semmiképpen nem tükrözheti a tényleges szükségletet. Igaz, hogy ebben szerepe lehet annak is, hogy nem teljes körű az állatgyógyszerek választéka. Így pl. kevés és sok esetben nehezen szerezhető be több olyan gyógyszer, amelyet nagyüzemi tartási körülmények között (szabadtartás) megfelelően lehet applikálni.

Számítások szerint a dysenteria miatt évente 100 millió Ft-ot meghaladó kár éri a sertés-tenyésztést. Ugyancsak hasonló nagyságú a mycoplasmosisok kártétele. A malacok 5–10%-a hullik el coli-fertőzés következményeként. Folytathatnánk a példák felsorolását további olyan bántalmakkal, amelyek szintén jelentős kárt okozhatnak, viszonylag nem nagy összegű gyógyszerráfordítással azonban a veszteségek jelentősen mérsékelhetők lennének, és ezzel nagy értékeket sikerülne megmenteni.

Az eredményes állategészségügyi tevékenység nemcsak korszerű eszközöket és gyógyszereket igényel, hanem olyan szakembereket is, akiknek napi munkájában a megelőzés és gyógyítás a mindenkori helyzetnek megfelelően váltakozik.

Talán kevésbé látványos egy állat egészségét helyreállítani, mint egy állományban beavatkozni a tartás, a takarmányozás jelentős gazdasági eredményeket produkáló kérdéseibe. Mégis az a véleményem, hogy csak az képes állományszinten hasznos állatorvosi munkát végezni, aki „orvos” a szó igazi értelmében. Nem becsülöm le a megelőzést, és változatlanul azt sorolom állategészségügyi munkánk fontossági sorrendjében az élre, de a napi munkában a mindenkori helyzetnek megfelelően szükséges a helyes arányt megtalálni a prevenció és a gyógyítás között. A kettő egymástól elválaszthatatlan.

Élelmiszer-ellenőrzés

A legnagyobb változás az élelmiszer-ellenőrzés korábbi szervezeténél következett be. A korábban önálló központi és megyei (fővárosi) intézmények beolvasztása az állategészségügy szervezeti egységeibe az integrált élelmiszer-ellenőrzés létrehozását célozta. A fejlett élelmiszer-termelő országokban is egyre inkább az a törekvés figyelhető meg, hogy lehetőleg minél átfogóbb hatáskörű szervezeteket hozzanak létre az élelmiszer-termelés valamennyi szakaszának érdemi állami ellenőrzése céljából.

Jelenlegi szervezetünkkel el szeretnénk érni, hogy ez a nemzetközileg ma legkorszerűbbnek minősülő szervezeti forma a fogyasztó érdekeinek és az állam irányító feladatának egyaránt megfeleljen. A gyakorló állatorvosok munkájával már az állattartásban érvényre lehet juttatni több, az élelmezés-egészségügy szempontjából fontos követelményt, egyidejűleg megbízható információkat nyerhetünk az élelmiszer-nyersanyagok fogyaszthatóságának elbírálásához, valamint az állategészségügyi, a takarmányozási és a tartási viszonyokról.

Ma még sajnos előfordul, hogy az állami élelmiszeriparban sokan összetévesztik a tulajdonosi (állam) és a pillanatnyi „üzemeltető” (üzemvezetés) érdekeit. Az utóbbit nagyon gyakran népgazdasági érdekként próbálják közvetíteni. Holott az állam nyilvánvaló érdeke az, hogy a gazdaságos termelés keretei között a vállalatok egyre inkább javuló minőségű élelmiszerek termelésével elégítsék ki az állampolgárok – a fogyasztók – jogos igényeit, és ezen keresztül is fokozódjék bizalmuk az államban. Ebből eredően a nem ritkán tapasztalható, a gazdálkodó egységek számára esetleg pillanatnyi előnyöket eredményező higiéniai, technológiai fegyvelemsértések, és az azok következtében jelentkező minőségromlás nem lehet és nem is érdeke az államnak, a következmény viszont nemegyszer éppen súlyos bizalomvesztés a fogyasztó és az állam (intézményei) között.

Mindezt megemlítve nem az a célunk, hogy állami ellenőrt állítsunk minden élelmiszer-előállító helyhez az üzemelés egész ideje alatt. Ez képtelenség, megvalósíthatatlan. Kivételt képeznek a vágóhidak és húsfeldolgozó üzemek, ahol változatlanul szükség van a folyamatos ellenőrzésre, és amely a jövőben még intenzívebb, sokoldalúbb lesz. Ma hazánkban jogszabályok, szabványok írják elő a termelők kötelességeit, a termékek minőségi követelményeit. Az állami szolgálat feladata, hogy ellenőrizze az előírások teljesítését, szankcionálja a szabályok megsértőit. Az ellenőrzés elsődlegesen a termelésre, kisebb mértékben a tárolás és forgalmazás egyes területeire terjed ki. Valamennyi területen úgy szükséges szigorítani a hatósági munkát, hogy a mulasztók felelősségre vonása mellett az élelmiszer-előállítók az ellenőrzések tapasztalatait a termelőmunka minőségi fejlesztésében is hasznosíthassák.

A feladataink ellátásának feltételei

A végrehajtott átszervezés jelentős, 665 fős létszámcsökkentéssel járt, amelyből 303 állatorvosi álláshely volt.

Ma hazánkban az aktív állatorvosok száma 3680. Ennek 45%-a az államigazgatási intézményeknél (minisztérium, Központ, állomások, egyéb irányítás), 37,5%-a a mezőgazdasági nagyüzemekben és a rendszereknél, 5%-a az intézetekben, 9%-a egyéb szervezetek alkalmazásában, 3,5%-a pedig az oktatásban, kutatásban dolgozik. Összehasonlításképpen: az NSZK-ban az aktív állatorvosok 12%-a, Ausztriában 40%-a áll az állam alkalmazásában. Ugyanakkor a többi szocialista országban lényegében minden állatorvos állami alkalmazott.

Ma 1247 üzemi állatorvos és 808 állami (körzeti, kihelyezett üzemi) állatorvos végez gyakorló munkát. Az üzemi szolgálat immáron egyik alappillére az állategészségügynek. Az üzemi állatorvosok 80%-ának hatósági jogköre is van, tehát közvetlenül is részt vesznek az állategészségügyi szakigazgatás munkájában. Állatállományunk szektorális megoszlását és az állami feladatok ellátását figyelembe véve az állami (körzeti) és üzemi állatorvosok aránya kedvezőnek mondható. Nem minősíthető ilyennek az állatorvosok területi elhelyezkedése, mert állatorvosaink 22,7%-a a fővárosban él. Tíz év alatt 200-zal nőtt az állatorvosok száma Budapesten. Ugyanennyi idő alatt a legnagyobb állattartó megyékben: Bács-Kiskunban 20-

szal, Békésben 23-mal nőtt csak az állatorvosok száma, részarányuk az országos 5,8%-ról 5,5%-ra csökkent. Említésre méltó, hogy 1967 óta több mint 30%-kal nőtt az aktív állatorvosok száma. Jelentős, közel 300 azoknak az állatorvosoknak a száma, akik más népgazdasági ágazatokban – iparban, szolgáltatásban stb. – dolgoznak. Növekvő gondot okoz, hogy míg az étel- és élelmiszer-ellenőrzésben fokozatosan nőnek a feladatok, csökken azoknak a száma, akik ezeken a szakterületeken kívánnak dolgozni. Kifejezetten aggasztó a fiatalok érdektelensége.

Elismerést érdemel a szakirányú továbbképzés iránt megnyilvánuló érdeklődés. A szakállatorvosi diplomával rendelkezők száma ma már meghaladja az ezret.

Összességében az állatorvosi létszám, azon belül az egyes szakirányokban továbbképzettek száma, összhangban van feladatainkkal.

Meglehetősen differenciált viszont a kép az állomások szakmai vezetőgárdájának színvonalában. Elsősorban a megyei szakállatorvosoknak és az állategészségügyi kerületek főállatorvosainak kiválasztása esetleges, véletlenszerű, főleg egyéni ambíciók megvalósulását, nem pedig átgondolt káderpolitikát tükröz. Ugyanakkor e vezetői réteg mai és jövőbeni szerepe meghatározó a szakmai munka színvonalára, ezért ide kerülő kollégáinkat tudatosan kell *kiválasztani* és feladataikra *felkészíteni*. A fertőző és egyéb betegségek gyors, megbízható diagnosztizálása, a korszerű és sokrétű étel- és élelmiszer-ellenőrzés nem nélkülözheti a jól felszerelt laboratóriumi háttérrel. Ami *állomási* laboratóriumainkat illeti, rövid kilenc hónap alatt máris megállapítható, hogy ott tudtak eddig maradéktalanul megfelelni az elvárt színvonalú szakmai munkának, ahol a vezetésnek tárgyi lehetősége is volt a korábban különálló állategészségügyi és étel- és élelmiszer-vizsgáló egységeket egy fedél alá összevonni, és ezzel lehetővé tenni, hogy a szakemberek és a technika jó színvonalon, egymást segítve és kiegészítve végezzék feladataikat. Hangsúlyozottan azt várjuk el valamennyi megyei laboratóriumunktól, hogy színvonalas szakmai munkával segítsék az igazgatást és a gyakorlatot. Ide kapcsolható állategészségügyi intézeteinknek az a sürgető megoldást váró problémája, amely az intézeti állatorvosok és szakemberek relatíve *alacsony kereseti lehetőségeiből* adódik. Megoldást kell találnunk arra, hogy értékes szakembereink ne kényszerüljenek ilyen okok miatt elhagyni szívük szerint szeretett munkahelyeiket.

Napjainkban eltérő feltételek között, emiatt eltérő színvonalon 28 *állatkórház* működik az országban. Véleményünk, hogy minden megyében legalább egy, jól felszerelt, hozzáértő és elhivatott állatorvos által vezetett kórházra feltétlenül szükség van. Olyan kórházra, amely a napi munkán túl képes a gyakorló állatorvos klinikai továbbképzésének tovább nem odázható feladatát is betölteni.

A prevencióról nem szólhatunk az *oltóanyag-termelés* nélkül. Jelentős előrehaladás történt az elmúlt 1–2 évben, de nem csekély azoknak az okkal keresett oltóanyagoknak a száma sem, amelyeket egyre nehezebben nélkülözünk, amelyek birtokában biztonságosabbá válhatna a betegségmegelőzés.

Tisztában vagyunk azzal is, hogy az ehhez szükséges fejlesztési lehetőségek igen szerények. Bizonyos azonban, hogy a kutatómunka javításával, az elérhető nemzetközi tudományos eredmények szélesebb körű adaptálásával még ilyen körülmények között is érdemlegesebben javítható oltóanyag-ellátásunk.

Szolgálatunk intézményeinek élén tapasztalt vezető gárda áll. Felelősségük a hatáskörök bővülésével, a sokrétűbb feladattal erőteljesen megnőtt. Céltudatos vezetői munkájuk alapvetően meghatározza munkánk eredményességét.

I. AZ ORSZÁGOS ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZET

Feladataink számbavételénél az elért eredmények bemutatása mellett igyekeztem ráirányítani a figyelmet néhány olyan feszültségre is, amely már esetenként ma is gátolja, de a jövőben még inkább gátolhatja jó feltételekkel dolgozó állategészségügyi szolgálatunkat abban, hogy tevékenysége még eredményesebb legyen. Változó és fejlődő világunk az élet minden területén igényli a folyamatos megújulást. Különösen vonatkozik ez a mi munkánkra, ahol a szinte óráról órára változó gazdasági, tudományos és technikai feltételekhez a legrövidebb időn belül kell alkalmazkodnunk.

Úgy gondolom, céljaink reálisak, szervezeti rendszerünk összhangban van azokkal, de a szervezet még csak a forma, a célhoz kitartó munkával érhetünk majd el.

Hírek

[Jendrássik Alfréd műépítész halálának 50. évfordulója]

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1985. 40 (7). 417.

50 évvel ezelőtt, 1935. május 21-én hunyt el *Jendrássik Alfréd* műépítész, a budapesti Országos Állategészségügyi Intézet építője. *Jendrássik* 1866. július 1-én született; a Budapesti Műszaki Egyetemen szerzett építészeti oklevelet. Előbb magasépítészeti feladatkörben tevékenykedett, 1903-tól kezdve azonban már szinte kizárólag egészségügyi építészettel foglalkozott, különösen azután, hogy 1911-ben megnyerte a Magyar Orvosok és Természetvizsgálók Vándorgyűlései által a modern magyar közkórházépítészeti alapjainak kidolgozására kitűzött pályadíjat. *Jendrássik* műve a Mátraházai Állami Szanatórium, a székesfehérvári, a debreceni, az újpesti kórház és az Országos Közegészségügyi Intézet, amely példaként szolgált az Országos Állategészségügyi Intézet megépítéséhez. Egészségügyi építészeti munkái jeles képviselője helyettes államtitkárként vonult nyugalomba 60 éves korában. Neve állategészségügyi építészeti történetében mint az állategészségügy közegészségügyi feladatait építészeti formába önteni tudó kiváló műépítészé marad emlékezetes.

(K. D. [Karasszon Dénes] dr.)

Az Állategészségügyi Intézetek Évkönyve újra megjelent...

Forrás: *Állategészségügyi és Takarmányozási Közlemények*, 1986. 22 (1). 72–73.

Az **Állategészségügyi Intézetek Évkönyve** újra megjelent. Összeállította az állategészségügyi Intézetek munkaközössége. Felelős kiadó: *dr. Szentmiklóssy Csaba*, felelős szerkesztő: *dr. Szabó István*. MTI Nyomda. Budapest, 1984. 116 oldal, a borítón az intézetet ábrázoló 7 színes kép, a szövegben 51 fekete-fehér és 5 színes képpel, 32 táblázattal.

Az állategészségügyi intézetek működéséről 1961 óta 8 évkönyv jelent meg. Az Országos Állategészségügyi Intézet 50 éves jubileuma alkalmával, 1978-ban a Magyar Állatorvosok Lapja különszáma mutatta be az intézet történetét, munkáját, fejlődését, az állategészségügyi szolgálatban betöltött szerepét és 14 fontosabb szakterületén kifejtett tevékenységének eredményeit. Ez a mostani évkönyv az utóbbi években történt szervezeti és technikai változásokkal együtt a diagnosztikai és kutatómunka fejlődését és eredményeit közli. Az intézetek dolgozóinak szakirodalmi tevékenységét – a folyamatosság érdekében – 1978-tól tartalmazza.

A könyv szövege kétnyelvű (magyar és angol). *Az állategészségügyi intézetekről általában* c. fejezetben leírják, hogy a diagnosztikai tevékenység mellett alkalmazott kutatással is foglalkoznak – munkájuk eredményességének fejlesztése érdekében –, de részt vesznek az állatorvosok és mezőgazdasági szakemberek oktatásában, továbbá szakértői és szaktanácsadói feladatokat is ellátnak. Diagnosztikai munkájuk nemcsak az ország állategészségügyét szolgálja, hanem a zoonosisok vizsgálatával komoly támogatást nyújt a közegészségügynek is.

Az általános rész után a könyv sorra veszi a 6 állategészségügyi intézetet, elsőként és legrészletesebben ismertetve az Országos Állategészségügyi Intézetet. Fényképekkel is érzékeltetve olvashatjuk a *kórbonctani és állathigiéniai főosztály* és a hozzá tartozó osztályok feladatát, munkáját, kutatási céljait és személyi összetételét.

Ezután a diagnosztikai, a szövettani, virológiai, bakteriológiai és immunológiai munkákat kiegészítően támogató és közvetlenül az intézet igazgatóhelyettesének (*dr. Nagy Béla*) irányítása alá tartozó *E.coli- és enteralisdiagnosztikai laboratórium* leírása következik, majd a *baromfi-egészségügyi osztály*, a *vadegészségügyi osztály* a *hal- és méhegészségügyi osztály*, a *kórszövettani osztály*, a *bakteriológiai osztály* és a *parazitológiai osztály* feladatait, munkáját, kapcsolatait és személyi összetételét olvashatjuk. Részletes ismertetés révén betekintheünk a *virológiai főosztály* N és K (nagyállat – kisállat) osztályainak sokrétű diagnosztikai, kutató- és új oltóanyagokat is kidolgozó munkájába. A korábbi szerológiai osztály *most immunológiai és hematológiai osztály* néven működik a feladatkör jelentős bővülése miatt. A klasszikus szerológiai diagnosztika mellett az immunofluoreszcenciás, a vércép és a sejtes immunitás vizsgálata, az ezekhez szükséges antigének és konjugátumok biztosítása, a tárgykörükbe vágó fejlesztő- és kutatótevékenység is munkakörükbe tartozik, a *megyei állategészségügyi állomások szerológiai* munkájának összehangolásával együtt.

A *kémiai főosztály* feladata a nem fertőző oktanú, főleg anyagforgalmi betegségek és elhullások okainak kémiai laboratóriumi módszerekkel való vizsgálata és diagnosztizálása. Itt végzik a toxikológiai vizsgálatokat, beleértve a mikotoxikológiai vizsgálatokat is.

Az intézet kebelében működik a *KGST Mycobacterium Referencia Központ* is. A gümükór és brucellosis bakteriológiája mellett 1981 óta igen behatóan foglalkoznak a paratuberculosisal is.

Az Országos Állategészségügyi Intézet munkájának részletes ismertetése után rövidebb fejezetekben beszámolnak a gazdasági hivatal és a könyvtár tevékenységéről.

A budapesti intézet ismertetése a könyv felét tölti ki, a másik felén osztozik a *Békéscsabai*, a *Debreceni*, a *Kaposvári*, a *Miskolci* és a *Szombathelyi Állategészségügyi Intézet*. Minden ismertetés előtt az intézet színes képe látható, majd működési területük és feladataik felsorolása mellett személyi állományuk és munkájuk rövid, de beható ismertetése olvasható.

A 81–100. oldalon táblázatokban és szöveges beszámolókból kapunk képet az állategészségügyi intézetekben 1979–83. években végzett vizsgálatokról és azok eredményeiről.

A 101–115. oldalig elütő színű világossárga papíron felsorolják az állategészségügyi intézetekből 1978-1983. években megjelent tudományos közlemények szerző- és címjegyzékét, összesen 308 bibliográfiai adatot.

A könyv meggyőzően, jól tükrözi az állategészségügyi intézetek fejlődését, jelentős munkájukat, az ország állategészségügyét, de a közegészségügyet is szolgáló fontos feladataikat.

Az állategészségügyi intézmények korszerűsítéséről

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1987. 42 (5). 320.

Lapunk májusi számával kapcsolatos utolsó munkálatok végzése közben értesültünk arról, hogy – 1987. július 1-jei hatállyal – a MÉM szervezeti korszerűsítést végez az állategészségügyi és élelmiszer-ellenőrző intézmények rendszerében. E korszerűsítés legfontosabb részleteit módunkban áll már most olvasóink tudomására hozni.

A MÉM közvetlen felügyelete alatt álló három országos intézmény, az Állategészségügyi és Élelmiszer Ellenőrző Központ, az Országos Állategészségügyi Intézet és az Állatgyógyászati Oltóanyagellenőrző Intézet megszűnik, jogutódként *Állategészségügyi és Élelmiszer-ellenőrző Szolgálat* (ÁÉSZ) létesül. Az ÁÉSZ mindazokat a feladatokat ellátja, amelyek a megszűnő három intézmény feladatait képezték és eredményérdekeltségű költségvetési rendszerben gazdálkodik.

Az ÁÉSZ keretében Állategészségügyi Intézet, Állatgyógyászati Oltóanyag- és Gyógyszerellenőrző Intézet, valamint Élelmiszer-ellenőrző Intézet fog működni. Az Állategészségügyi Intézet külön meghatározott laboratóriumi és diagnosztikai vizsgálatokat az ország egész területén végez, továbbá Bács-Kiskun, Fejér, Komárom, Nógrád, Pest, Veszprém megye és Budapest főváros területén általános laboratóriumi és diagnosztikai feladatokat is ellát.

Állatgyógyászati Oltóanyag- és Gyógyszerellenőrző Intézet a hazai és külföldi oltóanyagok és gyógyszerek ellenőrzésével kapcsolatos munkát végzi. Az Élelmiszer-ellenőrző Intézet az élelmiszerhigiéniai, minőségellenőrzési feladatok ellátását szervezi.

A békéscsabai, debreceni, kaposvári, miskolci és szombathelyi állategészségügyi intézet az eddigi működési területük szerint illetékes megyei állomás szervezeti egységként végez általános laboratóriumi és diagnosztikai feladatokat.

A rendelet nem érinti a megyei tanács végrehajtó bizottsága mezőgazdasági és élelmiszerügyi feladatokat ellátó szakigazgatási szervének az állomásokkal kapcsolatos jogkörét.

A három központi intézmény összevonása az igazgatási-szakmai munka egyszerűsítése és jobb összehangolása, valamint a gazdálkodás nagyobb önállósága érdekében történik. Ugyanakkor mód nyílik arra, hogy az új szervezet tevékenységét – a hagyományos feladatok ellátása mellett – az élelmiszerek minőségellenőrzésével összefüggő új területekre is kiterjessze.

Új szolgálat alakul: Megszűnik három állategészségügyi intézmény

Forrás: *Népszava*, 1987. 06. 18.

Az állategészségügy és az élelmiszer-ellenőrzés szervezetét legutóbb 1982-ben *korszerűsítették*. Akkor – a jogi szabályozást követően – 15 százalékos létszámcsökkentést s a költségek 10 százalékos megtakarítását érték el úgy, hogy közben korszerűbb szervezeti rendszer alakult ki, aminek köszönhetően mind a hazai, mind a külföldi igényeknek sikerült megfelelni.

Az akkor elkezdett folyamat *folytatását* jelenti a mostani változás, amelynek értelmében – *július elsejével* – megszűnik az Állategészségügyi és Élelmiszer-ellenőrző Központ, az Állategészségügyi Intézet és az Állatgyógyászati Oltóanyagellenőrző Intézet. Munkájukat, feladatkörüket egy új országos intézmény: a *MÉM Állategészségügyi és Élelmiszerellenőrző Szolgálat*a veszi át.

Milyen okból döntöttek a három központi s a hozzájuk tartozó vidéki intézmények összevonása mellett – érdeklődtünk *dr. Glózik Andrásnál*, a MÉM állategészségügyi és élelmiszer-higiéniai főosztályának vezetőjénél.

– A politikai és kormányzati szervek döntése nyomán intézkedési terv készült a minisztériumban. A több területen elhatározott szervezeti *korszerűsítés* közül ez az első, legnagyobb horderejű változás, amit – később – *újabbak követnek majd* – nyilatkozott a főosztályvezető.

– A megszűnő három intézmény rendkívül széles, sokrétű feladatot látott el. E mostani átszervezés nem megy a végzett munka rovására?

– A korszerűsítés kezdetétől az egyik legfontosabbnak azt tartottuk, hogy a szakmai munka egy jottányit sem károsodhat, sőt, *javulnia* kell.

– Mitől remélhető mindez?

– Az új szervezeti keretek közt lehetőség lesz a felesleges párhuzamok elkerülésére, a hatósági eljárások egyszerűsítésére, a döntést lassító mozzanatok csökkentésére. Azt szeretnénk, ha a döntés azok kezébe kerülne, akik a legtöbb információval rendelkeznek, ahol a leginkább ismerik a helyi viszonyokat. Az élelmiszergazdaság számára létkérdés a minőség javítása. Ebben is szeretnénk előrébb lépni.

– Az érvényben levő élelmiszertörvény nem elegendő garancia erre?

– Az 1976-os törvény magasra tette a mércét, kellően figyelt a nemzetközi követelményekre is, de – az eltelt idő alatt – bizony szükség van a felülvizsgálatára, *korszerűsítésére*. Ez a munka már elkezdődött. Lényeges vonása lesz az új törvénynek, hogy a termelők az eddiginél *nagyobb felelősséggel* tartoznak áruikért. A fokozottabb ellenőrzésben nagyobb szerep jut az új intézményeknek is, hiszen a szántóföldektől – az állattartót telepeken, az üzemeken át – végigkövetjük a termék útját a fogyasztóig.

– Hány embert érint majd a korszerűsítés?

– Körülbelül 450–500 emberrel kevesebb lesz szükség a jövőben. Ők a *termelésbe* kerülnek át. Az érintettek közül többen *nyugdíjba* mennek. A létszámfelvételi korlátozás is segít a csökkentésben. A munkahelyváltásra szorulókat számíthatnak a *segítségünkre*, ebben a munkában részt vesznek a területileg illetékes szakszervezeti tisztségviselők is. *Az átszervezés másik eredménye pedig a költségvetési támogatás mintegy 10–15 százalékos mérséklése lesz.*

Cseh János

60 éves az Országos Állategészségügyi Intézet

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1989. 44 (2). 128.

A magyar állat-egészségügyi szolgálat legrégebbi intézményének dolgozói 1988. december 14-én szerény háziünnepség keretében emlékeztek meg az Országos Állategészségügyi Intézet fennállásának 60. évfordulójáról. Az intézet alapító állatorvos munkatársai közül jelen volt a 84 éves, gyémántdiplomás *Vizy László dr.*, aki a szerológiai osztálynak volt évtizedeken át a vezetője. A határainkon túl is ismert intézménynek *Manninger Rezső* professzor volt az első (15 éven át) igazgatója és *Vizy Lászlón* kívül olyan alapító munkatársai voltak, mint *Marcis Árpád*, *Csontos József*, *Nyiredy István*, *Sályi Gyula* és *Hodosy József*, akik a maguk területén elismerésre méltó iskolát alapítottak: sok-sok kiváló állatorvost neveltek.

Jelenleg a közelmúltban alakult Állategészségügyi és Élelmiszervizsgáló Szolgálat (ÁÉSZ főigazgatója: *Dénes Lajos dr.*) fogja át szervezetileg a 61 éves országos és az ennél jóval fiatalabb, 5 vidéki állategészségügyi intézetet (ezek közül a legidősebb – 40 éves – a debreceni).

A Szolgálathoz tartozó intézmények az (az előzőeken kívül az oltóanyagokat, valamint az élelmiszereket vizsgáló intézmények is) eredményérdekeltségű költségvetési intézményként működnek, így a központi finanszírozás helyett valójában maguk gondoskodnak, jórészt szerződések formájában, fenntartásukról (689/1988. sz. MÉM miniszteri határozat).

Az állat-egészségügyi intézetekben tevékenykedő kollégák diagnosztikai célú vizsgálataikkal, a 60 év alatt jelentős segítséget adtak – és adnak ma is – a magyar állategészségügyi számára: a végeken dolgozó körzeti és üzemi állatorvosok, nemkülönben a megyei állomásaink bizton remélik, hogy a gazdasági átállás a szakmai munkát nem fogja hátrányosan befolyásolni. Ez a remény hatotta át az ünnepség valamennyi résztvevőjét, akik végighallgatták *Szabó István* c. egyet. tanár, nyugdíjas igazgatóhelyettes emlékbeszédét, valamint az ezt követő szakmai előadásokat. Az előadók 15–20 perces áttekintést adtak az országos intézet főbb munkaterületeiről, az elért eredményekről, így a jelenlevők lelki szemei előtt a múltat a jelennel szinte összekötő hídként állt össze az országos intézet tevékenységét bemutató szakmai kép. (Itt jegyzi meg e sorok írója, hogy a múltban – jelenleg is – az állat-egészségügyi intézetek munkatársai dicséretes szorgalommal adtak számot munkájukról e lap hasábjain.) Az intézet több régi és nyugdíjas dolgozója, valamint a vidéki intézetekből is számosan mint egy nagy család tagjai vették körül a jubiláló anyaintézményt.

A program a következő előadásokból állt össze:

Szabó István dr.: Emlékezés az Intézet elmúlt 60 évére * *Körmendy Béla dr.*: Intézetünk megváltozott szerepe a gümőkór és a mycobacteriosisok elleni küzdelemben az elmúlt 10 évben. * *Mocsáry Endre dr.* – *Meder Magdolna dr.* – *P.-né Forgách Katalin dr.* – *Hornyak Ákos dr.* – *Sághy Erzsébet dr.*: Szemelvények az egzotikus vírusos betegségek intézeti diagnosztikájának történetéből. * *Szokolczay József dr.* – *Csaba György dr.* – *Kovács-Gayer Éva dr.* – *Pusztay Leventéné* – *Békési László dr.*: Az iparszerű haltenyésztés által támasztott halegészségügyi követelmények * *Etter László dr.* – *Tóthné Kovács Erzsébet* – *Takács Györgyi dr.* – *Quarini László dr.*: A hazai mastitishelyzet megítélése az Intézeti bakteriológiai vizsgálatok tükrében * *Sályi Gábor dr.*: Toxikológiai – biokémiai vizsgálatok a nem fertőző betegségek oktanának felderítésében * *Rácz Ferenc dr.* – *Glávits Róbert dr.*: A mikromorfológiai vizsgálatómódszer szerepe az intézeti diagnosztikai munkában.

Némely előadás valamelyik következő számunkban meg fog jelenni.

Talán nem lesz érdektelen – minden olvasónkat érdeklí – e helyen közölni az országos és az 5 vidéki intézet, továbbá a szolgálat további 2 intézete vezetőinek névsorát, különös tekintettel arra, hogy a közelmúltban számos személyi változás történt e posztokon:

ÁÉSZ Országos Állategészségügyi Intézet: *Mocsári Endre dr.*

ÁÉSZ Debreceni Állategészségügyi Intézet: *Tanyi János dr.*

ÁÉSZ Békéscsabai Állategészségügyi Intézet: *Gajdács György dr.*

ÁÉSZ Kaposvári Állategészségügyi Intézet: *Fülessy Emil dr.*

ÁÉSZ Miskolci Állategészségügyi Intézet: *Gabnay Sándor dr.*

ÁÉSZ Szombathelyi Állategészségügyi Intézet: *Gönye Sándor dr.*

valamint az Oltóanyag- és Gyógyszervizsgáló Intézet: *Soós Tibor dr.* és az Élelmiszer-vizsgáló Intézet: *Rayda Imre dr.*

Tények és emlékképek az Országos Állategészségügyi Intézet 60 évéből*

Szabó István dr., az intézet ny. igazgatóhelyettese, c. egyet. tanár, az állatorvos-tudomány
kandidátusa

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1989. 44 (6). 380–384.

„A M. Kir. Országos Közegészségügyi Intézet működését 1927. július 1-én megkezdte a IX. Gyáli u. 4. sz. alatt épült és mintaszerűen berendezett palotájában” – olvashatták az Állatorvosi Lapok 1927. szeptember 1-én megjelent számában. A folytatás ugyanitt: „Hasonló állategészségügyi intézmény létesítését a m. kir. Földművelésügyi miniszter is tervbe vette, és az erre vonatkozó előmunkálatok már folyamatban vannak.”

Az Országos Állategészségügyi Intézet létesítésének körülményeit *Fokányi László dr.* m. kir. állategészségügyi főtanácsos – az Intézet gondolatának felvetője – az Állatorvosi Lapok 1928. évi 22. számában ismertette szakavatottan. Ebből kiderül, hogy az állatorvosi közszolgálat államosítása alkalmával kiépített hatósági állatorvosi szolgálat támasztott igényt olyan vizsgálatok és felülvizsgálatok elvégzésére, amelyek a gyakorlatban működő állatorvosok munkakörét meghaladják. Az ilyen vizsgálatokat addig az Állatorvosi Főiskola egyes intézeteihez utalták. A bakteriológiai, járványtani és kórbonctani intézetben végezték a hullák és hullarészek hivatalos felülvizsgálatát. A veszetségi vizsgálatok főként a kórbonctani intézetben, a takonykórra, tenyészbénaságra stb.-re irányuló szerológiai vizsgálatok pedig a járványtani intézetben történtek.

A bakteriológiai intézetben ellenőrizték az állatgyógyászatban használatos oltóanyagokat és szérumokat, és itt állították elő a diagnosztikumokat, pl. a malleint és a tuberkulint. A két utóbbi intézetben m. kir. állatorvosok (pl. *Marcis Á., Csontos J.*) tartós kirendelésével biztosították az évről évre emelkedő számú vizsgálatok elvégzésének zavartalanságát. Noha az ilyen vizsgálatokra a Duna–Tisza közti Mezőgazdasági Kamara is felállított bakteriológiai és diagnosztikai laboratóriumot, amely *Buzna Dezső dr.* m. kir. állatorvos vezetésével 1927. január 1-től 6 éven át működött, és labor-diagnosztikai tevékenységet – főleg oltásokkal kapcsolatosan – ellátott a Phylaxia és a Hungaria Szérumművek is, az igények megszorodásával mind jobban hiányzott az állategészségügyi igazgatás külön tudományos vizsgáló intézetének létrehozása.

Az Intézet létesítését a háború, majd azt követően az ország rossz anyagi helyzete azonban egy ideig késleltette. *Fokányi* szerint *Mayer Károly dr.* FM- államtitkár – amikor 1926-ban felügyelete alá utalták az állategészségügyet – fáradozott sokat a szükséges költségek előteremtésén. Eredményeként a törvényhozás az 1927/28. évi állami költségvetésről szóló 1927. évi XI. t. c.-ben szavazott meg 410 000 pengőt az építkezés és berendezés költségeire. Ugyancsak 1927-ben terjesztette a földművelésügyi miniszter az országgyűlés képviselőháza elé az állategészségügyről szóló törvényjavaslatot, amelyet az addig érvényben lévő 1888. évi VII. t. c. életbelépte óta eltelt negyven éve alatt az állatorvos-tudomány jelentős fejlődése miatt bekövetkezett elévülés tett szükségessé.

* Az ÁÉSZ Országos Állategészségügyi Intézetében 1988. december 4-én rendezett tudományos ülésen tartott előadás alapján.

Amikor az építkezés helyének kijelölése került szóba, gazdaságosnak és legcélszerűbbnek az mutatkozott, hogy az új intézet állat-egészségügyi célt szolgáló valamelyik intézmény telkén épül fel. Az Állatorvosi Főiskola Rottenbiller utcai telke akkor már le volt foglalva a Főiskola új intézetei részére.

Alkalmasnak látszott viszont a Főiskola bakteriológiai intézetének a Hungária körúton lévő telke, amelyet „a Főiskola rektora és tanári kara e célra készségesen átengedett”. Mivel azonban a teleknek a Hungária krt-i Mogyoródi úti beépítetlen területe a nyitandó utca miatt nem volt igénybe vehető, maradt a Tábornok u. 2. sz. alatti telekrész.

Az Intézet terveinek, költségvetésének elkészítésére és az építkezés műszaki vezetésére *Jendrassik Alfréd* építészmérnök kapott megbízást, aki ezt megelőzően az Országos Közegészségügyi Intézetet is tervezte. A kivitelezéssel 1928. június 1-én megbízott *Kappéter Béla* építőmester 1928. július 24-én kezdte meg a tényleges építkezést, amely nem egészen 10 hónap alatt fejeződött be, és 1929 áprilisában az épület berendezése is megtörtént.

Manninger Rezső dr. főiskolai nyilv. r. tanárt 1928. július 1. hatállyal bízták meg az igazgatói teendőkkel. Az Állatorvosi Főiskola által a bakteriológiai intézetben rendelkezésre bocsátott 6 szobában „szerény keretek között” már az építkezés alatt folyt a munka. Hivatalosan az akkori nevén *M. Kir. Országos Állategészségügyi Intézet* 1929. március 19-én kelt 31 000 sz. FM rendelete alapján május 1-én kezdte meg működését. Amikor *Manninger* 1929. május 9-én a külsőleg tetszetős, belsőleg pedig a rendelkezésre álló anyagi eszközök ideális felhasználásával korszerűen berendezett intézetet a szakajtó képviselőinek bemutatta, már mintegy 22 000 vizsgálat elvégzéséről számolt be. Ezt követően 1929. május 11-én déli 12 órakor volt az ünnepélyes megnyitás, amelynek keretében a létesítményt *Mayer János* földművelésügyi miniszter adta át rendeltetésének.

A hivatkozott 31 000 sz. FM rendelet az intézet feladatkörét diagnosztikai és oltóanyag-ellenőrző tevékenységben körvonalazta.

Az Intézet létesítését és működését ismertető korabeli cikkek – ezekben főleg a legilletékesebbek, *Manninger* és *Fokányi* – azonban világosan utaltak arra, hogy van az intézetnek egy harmadik feladata is. Kutatómunkájával, amelynek elsősorban a gyakorlati élet felvetette kérdések megoldására lehet irányulnia, mind az állatorvosokat, mind a hatóságokat mindenk előtt a fertőző betegségek elleni küzdelemben szintén támogatnia kell. Ugyanakkor egyik feladatot sem tartották szűk keretek közé szoríthatónak, hanem kellően rugalmasnak, szabad mozgásúnak annak érdekében, hogy lépést tartson a tudomány fejlődésével és a gyakorlati élet követelményeivel. Az ilyen módon megnövelt feladatkör-változások az eltelt 60 év alatt nagy vonalakban a vázlatos felsorolás szerint alakultak (*lásd a mellékletet*).

1944. július 27-én bombatámadás során megsérült a Tábornok u. 2. sz. alatti épület bal szárnya, ahol a földszinten a telepfelügyelői lakás, az emeleten pedig az igazgatói iroda és a könyvtár volt. A dogozók a pincében tartózkodtak, szerencsére nem sérültek meg. Elmondás szerint az akkori lehetőségek és igények szerint már másnap dolgozni tudtak. Az újjáépítés 1949-re készült el. Addig az igazgatói iroda a jelenlegi kutatóintézet emeletén volt. Ugyanott működött a baromfi-egészségügyi laboratórium, majd 1949-től a mérgezési és gyógyszer-ellenőrzési osztályt is átmenetileg ott helyezték el.

Az Intézet 25 éves jubileuma alkalmával *Manninger* professzor azon örömének adott kifejezést, hogy *Marcis Árpád dr.* kivételével mindegyik alapító tagot (*Csontos József dr.*, *Sályi Gyula dr.*, *Nyiredy István dr.*, *Hodosy József dr.*, *Vizy László dr.*, valamint *Heidrich*

János, Németh József, Németh Józsefné, Simon Andrásné és Balla Margit) ott üdvözölhette. A 40 éves évforduló évében rendezett tudományos ülésen nagy megtiszteltetésben volt részünk, amikor *Manninger* akadémikus – akkor már nyugállományban – ismét meleg szavakkal emlékezett vissza az Intézet létesítésére és fejlődésére. Elindítását egy kis facsemete elültetéséhez hasonlította, amely nemcsak megfogant, hanem 4 évtized alatt – a területi intézetekkel együtt – terebélyes fává is nőtt.

Az 50 éves jubileumi ünnepségünkön a 12 alapító tag közül már csak négyen (*Balla Margit, Németh Józsefné, Nyiredy István dr. és Vízzy László dr.*) tudtak részt venni. A mostani 60 éves megemlékezésen az alapító tagok közül *Vízzy László dr.*-t üdvözölhetjük tisztelettel és szeretettel.

Ezek után az előadás néhány tömör mondatban összefoglalta az állatorvos alapító tagoknak az Intézettel kapcsolatos életrajzi adatait és szakmai tevékenységét. Kiemelte továbbá, hogy az 50-es és 60-as években az intézeti vizsgálatok színvonalára legnagyobb mértékben *Nyiredy, Székely* és *Vízzy* diagnosztikai és kutatói munkássága volt meghatározó hatással. Megemlítette *Kádár Tibor dr.*-t, akik 1956-tól 1971-ig állt az Intézet élén és elsősorban a fejlesztésben, az új laboratóriumi épület létrehozásának elindításával szerzett nagy érdemeket. A 100 millió Ft-os beruházás feltételeinek biztosításában különösen *Soós Gábor dr.* mezőgazdasági és élelmezésügyi államtitkár nyújtott neki támogatást.

Az Intézet egykori létesítésére és későbbi fejlődésére való emlékezést néhány olyan diakép is kiegészítette, amelyek a Tábornok u. 2. sz. alatti épületeknek ma már csak részben látható jellegzetességeire utáltak. A 60 évvel ezelőtti cikkekből kivét egyik ilyen képen előtűnt pl. a bejárati kapuval szembeni márvány emléktábla, melynek eredeti szövege valamikor az előbbieken ismertetett építkezésre vonatkozó adatokat is tartalmazta.¹

A mai táblán ugyanis csak az Intézet neve és építésének évszáma olvasható. Egy másik dia segítségével felhívta a figyelmet a korabeli magyar címet is magába foglaló domborműre, mely annak idején az épület utcai homlokzatának felső háromszög alakú részét (amely ma elsimított falfelület) díszítette. Szerencsére, ez a kődombormű kisebb sérülésekkel ugyan, de az épület padlásán (kb. eredeti helyével egy szintben) megvan, mintegy arra vár, hogy – helyére visszakerülve – az Intézet patináját nyíltan is jelképezhesse.²

Az előadás befejező része röviden felvillantotta az Intézet egykori bensőséges légkörét, amelynek része volt a telepen működő másik két állat-egészségügyi intézménnyel való aktív kapcsolat is. Ez abban nyilvánult meg, hogy a Járványtan, a Kutató és az Intézet dolgozói hosszú időn át együvé tartozónak érezték magukat. Közösen tartottak szakmai referálásokat hetenként, kölcsönösen ismerték egymás munkáját, feladat- és érdeklődési körét. Gyakran szálltak ki együtt és ebben kíségtették egymást közlekedési eszközzel is. Az előadáson felidézett emléképek arról tanúskodtak, hogy ez a kapcsolódás a szakmai munka fejlesztésének, a tudomány és a gyakorlat arányának lehetőség szerinti megvalósításában köszönetet érdemlő megértéssel párosult. (Végül az előadó megköszönte az Intézet dolgozóinak – elsősorban a vele korábban is együtt dolgozóknak – azt a megtisztelő bizalmát, amellyel a megemlékezésre alkalmasnak ítélték. Felkérésüknek a tőle telhető legjobb igyekezettel tett eleget. Annál inkább szívesen, mert a 25 éves első jubileum idején már 4 éve az Intézet dolgozója, a későbbi (40. és 50. éves) évfordulók rendezésének pedig beosztásához mérten aktív részese volt.)

¹ Visszakerült 1989 októberében – *a szerk.*

² Visszakerült 1989 októberében – *a szerk.*

Az Országos Állategészségügyi Intézet feladatkörének alakulása 60 év alatt – vázlatosan

1928. Diagnosztika tevékenység (*Marcis Á.*), oltóanyag-ellenőrzés (*Csontos J.*), utóbbi 1952-ig.
1929. Baromfitelepek állat-egészségügyi (tifusz, gümőkór) ellenőrzése (*Hodosy*)
- 1946–1948. * Szerológia
* Emlős-kórbonctan (akkor még veszettségi vizsgálat, hús- és tejbakteriológia stb. is)
* Baromfi-kórbonctan
- 1949–1951. Mérgezés és gyógyszerellenőrzés (*Abonyi, Geörch, Berendné*)
1950. * Parazitológia (*Pellérdy, Nemeséri*)
* Kórszövettan (*Széky*)
Tej- (kb. 1960-tól takarmány-) bakteriológia (*Nyiredy*)
1957. Hal- és méhegészségügy (*Búza*)
1960. Járványügy 1968-ig (*Kovács, Tímár*)
1962. Szarvasmarha-gümőkórmentesítés, 1968-tól brucellamentesítés, 1971-től leucosis-mentesítés (*Héjj*), külön osztályként 1980-ig
1968. Vírusdiagnosztika (1963-tól a kórbonctani osztály keretében külön laboratórium) (*Csontos L.*)
1973. Állat-egészségügyi állomások labor, állatorvosainak és laboránsainak képzése, továbbképzése, ellenőrzése (parazitológia, szerológia, bakteriológia)
1977. * Elektronmikroszkóp-laboratórium (*Széky*)
1977. KGST Mycobacterium Referencia Központ (*Körmendy*)
Vadegészségügy (*Sztojkov*)
Egzetikus betegségekkel foglalkozó zárt víruslaboratórium (*Csontos L.*)

Magyarázat: * A diagnosztikai feladatok jelentkezésének és specializálódásának folyamatában váltak önálló munkakörökké és szervezeti egységeké. A nem jelöltek főhatósági utasításra vagy rendeletre szerveződtek.

60 éves az Országos Állategészségügyi Intézet

Forrás: Phylaxia Állatorvosi Közlemények, 1989. 25 (2). 111–121.

Az Állategészségügyi és Élelmiszervizsgáló Szolgálat Országos Állategészségügyi Intézete az elmúlt 1988. évvel tudhatta maga mögött 60 éves működését. Ez alkalomból 1988. december 14-én 14 órakor szerény, családias jellegű, szakmai összejövetelen emlékeztek az intézet létesítésének körülményeire, alapító tagjaira, fejlődésének egyes mozzanataira. Néhány szakterület vezetője és munkakollektívája összefoglaló tájékoztatást adott munkájának jellegéről – különösen az utóbbi 10 év tapasztalatai alapján.

Az Országos Állategészségügyi Intézet elmúlt 60 évére *dr. Szabó István* nyug. igazgatóhelyettes, az állatorvostudomány kandidátusa, c. egyetemi tanár emlékezett vissza korabeli dokumentumok és saját emlékei alapján. Előadásának egy részét, az említett szakmai előadásoknak, valamint *dr. Dénes Lajos* ÁÉSZ főigazgató, c. egyetemi tanár zárszavának kivonatát ismertetjük.

Az ünnepélyes összejövetelre meghívót kaptak az intézet nyugdíjasai és a közös telken működő állategészségügyi intézmények volt és jelenlegi vezetői. Utóbbiak közül *Szent-Iványi Tamás* és *Mészáros János* akadémikus professzorok meg is jelentek, *dr. Varga János* professzor egyéb, halaszthatatlan elfoglaltsága miatt kimentette magát. Képviseltették magukat a Szolgálat társintézményei, közöttük a területi állategészségügyi intézetek vezetői néhány munkatársukkal együtt. A résztvevők között volt:

Dr. Kádár Tibor nyug. főosztályvezető, az állatorvostudomány kandidátusa, c. egyetemi tanár, aki közel 15 éven át volt az intézet vezetője, valamint *dr. Vízny László* nyug. osztályvezető, aki alapító tagként – oklevelének megszerzésétől nyugdíjba meneteléig – dolgozott az intézetben. Az első időben különböző szakterületeket látott el, majd szerológiával foglalkozott, és 1946-tól a szerológiai osztály vezetője volt. Szerológus generációkat nevelt, akik azután az intézetekben és az állomási laboratóriumokban jó ideig vele karöltve végezték ezeket – a mentesítések során egyre felelősségteljesebbé váló – vizsgálatokat. Ugyanebben az évben, amikor az intézet is „betöltötte” 60. évét, kapott *Vízny dr.* gyémánt diplomát. A jelenlévők ez alkalomból is nagy tisztelettel és őszinte szeretettel üdvözölték.

A nyugdíjasok közül – többek között – megjelentek még: *dr. Felkai Vilmos*, *dr. Berend Györgyné*, *dr. Gesztessy Tibor*, *dr. Hilbert Károlyné*, *dr. Kisgyörgy Zoltán* és *dr. Kovácsné Gayer Éva dr.*

A kb. 17 óráig tartott szakmai program után a résztvevők zöme még kb. 2 órán át maradt együtt és folytatott kötetlen baráti beszélgetést.

Dr. Szabó István c. egyetemi tanár, az állatorvostudomány kandidátusa:

Emlékezés az Országos Állategészségügyi Intézet elmúlt 60 évére

Az egykori nevén M. kir. Országos Állategészségügyi Intézet létesítésének körülményeit *dr. Fokányi László* állategészségügyi főtanácsos – az intézet gondolatának felvetője – ismertette az Állatorvosi Lapok 1928. évi 22. számában. Az intézet épületéről és berendezéséről fényképekkel és 1 : 250 léptékű vázrajzokkal illusztrált részletes leírást *dr. Manninger Rezső* főiskolai nyilv. r. tanár, az 1928. június 1-i hatállyal megbízott igazgatója adott e Lapok hasábjain. Mindketten körvonalazták az intézet feladatkörét is, amelyet az 1929. évi március 19-én kelt 31 000 sz. FM rendelet határozott meg. Az ünnepélyes megnyitásra 1929. május 11-én került sor, amelynek keretében *Mayer József* földművelésügyi miniszter adta át rendeltetésének az új intézményt. Előtte már elkezdődött azonban az intézeti munka az Állatorvosi Főiskola bakteriológiai intézetének 6 szobájában, úgy, hogy amikor *Manninger* ugyancsak május elején a szaksajtónak bemutatta az új intézetet, már mintegy 22 000 vizsgálat elvégzéséről számolhatott be. A bemutatásról az Állategészségügy c. tudományos szaklap ugyancsak részletes és fényképes beszámolót közölt. A szaklap névtelen krónikása kiemelte az épület vonal- és színharmóniáját, egységes és komoly architektúráját.

A hivatkozott cikkekből és rendeletekből kiderül, hogy az intézet két fő feladattal indult, ezek: a diagnosztikai tevékenység és az oltóanyag-ellenőrzés voltak. Az ennek megfelelő két osztályt *dr. Marcis Árpád* és *dr. Csontos József* egyetemi magántanárok vezették. Mellettük dolgozott *dr. Sályi Gyula* és *dr. Nyiredy István*. Alapító tag volt még *dr. Hodosy József* és *dr. Vízny László*, akik a baromfitelepek állategészségügyi ellenőrzését végezték, esősorban tífusz és gümőkór fertőzöttség szempontjából.

Mind *Fokányi*, mind *Manninger* kifejtették, hogy kutatásokra az intézetnek nincs külön osztálya. Ennek ellenére fontos feladatként tüzték ki az állatorvosok és a hatóságok támogatására – elsősorban a fertőző betegségek elleni küzdelemben – a gyakorlati élet felvetette problémák megoldására irányuló kutató munkát.

Az oltóanyag-ellenőrzési feladat 1952-ben megszűnt, mert ellátására külön oltóanyag-ellenőrző intézet alakult. A diagnosztikai feladatok és kutatómunka viszont a 60 év során jelentősen bővült, az adott körülményekhez igazodva változott.

Az Országos Állategészségügyi Intézet létesítésére és fejlődésére való visszaemlékezés néhány olyan diakép vetítésével egészült ki, amely a Tábornok u. 2. sz. alatti épületnek ma már csak részben látható jellegzetességére vonatkozott. Az épület bal szárnya, ahol az emeleten az igazgatói iroda és a könyvtár, a földszinten pedig a telepfelügyelői lakás volt, a háború során bombasérülést szenvedett. Helyreállítása 1949-re készült el. Az épületen és az épületben később több módosítást végeztek. Csak az új, hétemeletes laboratóriumi épület üzembe helyezése után került sor a régi épület rekonstrukciójára, eredeti állapotának szem előtt tartásával. Az eredeti állapot azonban nem minden részletben valósult meg. A bejárati kapuval szemben lévő – két ülő kőmadárral körülvett – márvány emléktábla eredeti – az építkezés adataira vonatkozó – szövege és a magyar címer nem került vissza. Tudomásunk szerint a szöveg jelenleg csak az Állategészségügy c. szaklap 1929. évi IX. évf. 11. számának 164. oldalán olvasható. A tábla szövege jelenleg: „Országos Állategészségügyi Intézet épült 1928. évben”. Egy másik diakép levetítése tanúskodott arról, hogy az intézet padlásán fekszik

– ugyan nagy tömege miatt biztonságban –, de mégis jobb sorsára várva az a magyar (Kossuth) címet is magába foglaló dombormű, amely eredetileg az épület utcai homlokzatának háromszög alakú felső részét díszítette. Ma ez sima fal felület. A már hivatkozott cikkekben a korabeli fényképeken a dombormű jól illik az épület összképébe.

Az előadás kitért az alapító állatorvosoknak az intézettel kapcsolatos életrajzára és tevékenységére, munkájuk jellegére és utalt arra is, hogy 1928 előtt az Állatorvosi Főiskola mely intézetei és melyik egyéb laboratóriumok végezték a legszükségesebb laboratóriumi vizsgálatokat. A vizsgálatok zavartalan elvégzése érdekében magyar királyi állatorvosokat is kirendeltek ezekbe az intézetekbe és laboratóriumokba. A vizsgálati igényt nagymértékben fokozta, hogy az akkori földművelésügyi miniszter 1927. december 2-án terjesztette be és a képviselőház 1928 elején hagyta jóvá az állategészségügyről szóló törvényjavaslatot, amelynek végrehajtására kiadott 1932. évi 100 000 sz. FM rendelet újabb 30 évre szabályozta az állategészségügyi szolgálat hatósági és egyéb teendőit, és meghatározta ezen belül az intézetre háruló feladatokat is.

Az eredeti intézet épületét és berendezését *Manninger* professzor vázrajzai alapján *Jendrassik Alfréd* építész-mérnök tervezte. (Ő tervezte előzőleg az Országos Közegészségügyi Intézetet is.) *Kappeter Béla* építőmester nem egészen 10 hónap alatt építette fel. Csak 1 hónapig tartott a berendezés. A kivitelezés az előirányzott 410 000 pengő költségből megvalósult. Az állategészségügyi intézmények fejlesztési programja keretében az intézet új laboratóriumi épületének tervezése a 60-as évek végén kezdődött. Kivitelezése 1972–1977 között történt. A kezdetben 20, majd 40 (ill. az egzotikus betegségek vizsgálatára is berendezett vírusdiagnosztikai laboratóriummal együtt 60) millió Ft előirányzattal szemben a végleges bekerülési költsége 100 millió Ft-ot emésztett föl.

Ezenkívül az előadás kitért a Hungária krt. és a Tábornok utcai közös telken működő Járványtani Tanszék és az Állatorvostudományi Kutatóintézet közös gyökereire, korábbi jó (szakmai és társadalmi stb.) kapcsolataira, amely a telepen sajátos légkört teremtett. Ezt legjobban azzal jellemezte, hogy a 3 külön intézmény dolgozói együvé tartozóknak érezték magukat. Ismerték egymás gondját, baját. Kölcsönösen segítették, kiegészítették egymás munkáját.

Dr. Körmendy Béla, az állatorvostudomány kandidátusa:

Intézetünk megváltozott szerepe a gümőkór és a mycobacteriosisok elleni küzdelemben az elmúlt 10 évben

Az Országos Állategészségügyi Intézet 1962-ben kapta azt a feladatot, hogy a szarvasmarha-állományok állami támogatással történő szervezett gümőkór-mentesítése céljából, operatív feladatok ellátására külön osztályt szervezzen.

A jól szervezett és időzített gümőkór-mentesítési program kezdetben főleg adminisztratív teendőket adott, de az intézet vezetése és a kérdésekkel közvetlenül foglalkozó szakemberek a programmal összefüggő laboratóriumi tevékenységet is hamarosan kezdeményezték. Ezek a lehetőségek a későbbi kutatások megalapozását szolgálták, amely azután néhány év múlva jelentős eredményekben kamatozott. Együttműködés alakult ki társintézményekkel és azok szakembereivel, így pl. az Állatorvostudományi Egyetem járványtani tanszékével, valamint az

igazgatási gyakorlatban széles körű tapasztalatokkal rendelkező állatorvosokkal, valamint orvosokkal.

A gümőkór elleni küzdelem sikerei a gümőkór-mentesítési osztály munkájában fokozatos változást eredményeztek. Az 1970-es évektől kezdve a szervezési és adminisztratív feladatok ellátása már jól kialakult gyakorlat alapján haladt. A gümőkórmentes állományokban a parallergiás reakciók viszont egyre gyakrabban jelentkeztek és ezért a mycobacteriosisok, a specifikus diagnosztikumok és az antigénszerkezeti kutatások szerepe és jelentősége megnőtt.

A gümőkór-mentesítési osztálynak a feladata 1980-tól még inkább módosult. A gümőkór-mentesítés befejezése után a gyakorlat csupán laboratóriumi vizsgálatokat, a parallergiás reakciók eredetének a felderítését igényelte. Az állományok mentessége ugyan stabilnak bizonyult, de a tuberculinnal nyert pozitív reakciók értelmezését célzó diagnosztikai vágások során évenként 350–450 szarvasmarha szerveit kell szövettani, bakteriológiai és állatoltási módszerrel vizsgálnunk. Ezek a vizsgálatok minden esetben járványtani elemzéssel is társulnak.

Az állategészségügyi jogszabályok szerint végzett ellenőrző tuberculinozások, selejtezések vágóhídi ellenőrzése és a laboratóriumi vizsgálatok évenként egy két gazdaságban (udvarban) *Mycobacterium bovis* vagy *M. tuberculosis* fertőzöttséget igazolnak. Az utóbbi 5 évben izolált *M. bovis* törzsek TGH (thiophen-2-carbonsavhydrazid) rezisztensnek bizonyultak, amely egyben a *M. bovis* fertőzött emberek szerepére utal. A járványtani nyomozások is majdnem minden esetben igazolták a gümőkóros fertőzést közvetítő szerepét.

A parallergiás reakciók eredetének kutatását kiterjesztettük a szarvasmarhák környezetében található élő- és élettelen világra. A vadállatok közül a pilisi hegyek térségében kilőtt vaddisznók közül csaknem minden évben izolálunk néhány *M. bovis* és *M. tuberculosis* törzset. A vadmadarak közül veréből, fácánból, vajúból, gólyából tenyésztettünk ki patogén *M. avium* törzseket.

Somogy megyében 5 község legelőterületének negyedévenként vett talajmintájából a humusztartalom, a kötöttség, a pH, az összes sótartalom, NO₃, NO₂, Na, K, Mg, Mn, Fe, Zn, Ca, Cu, PO₄, SO₄ tartalom vizsgálata során azt találtuk, hogy a talaj fizikai tulajdonságai szorosabb összefüggést mutatnak a különböző Runyon csoportba tartozó mycobacteriumok izolálhatóságával, mint a kémiai összetevőkkel.

A parallergia háttérében előforduló *M. paratuberculosis* fertőzöttség felderítésére 152 gazdaságban végeztünk vizsgálatokat és 67 gazdaságot találtunk fertőzöttnek.

A paratuberculosis felderítésére diagnosztikumokat állítottunk elő, amelyekből a paratuberculin és a komplementkötő antigén forgalomba hozatali engedélyt nyert. Ezzel párhuzamosan a szerológiai próbák összehasonlítására referens pozitív savót készítettünk, amelyeknek segítségével az ellenőrzések és a nemzetközi összehasonlítások megoldódnak. Az AGID próbához és ennek különböző változataihoz paratuberculosis antigént készítettünk, amelyet 8 éve rendszeresen használunk.

A paratuberculin alkalmazása lehetővé tette paratuberculosis gócreakcióban történő vizsgálatát is. Ezekben a kísérleteinkben azt tapasztaltuk, hogy a hőmérséklet emelkedése nem kifejezett, de a lymphocyt-leukocyt arány változása a vérképben szignifikáns.

Az antigének specifikusságának a kutatása során megállapíthattuk, hogy a *M. avium* referens törzsek közül kettő – a P55 és a Dent jelű – olyan immunválaszt ad a komplementumkötési próbában a paratuberculosis antigénnel, amelynek alapján nem különböznek

a paratuberculosis törzsektől. Ezt a megállapításunkat a törzseknek gázkromatográfiás lipid-analízisével is ellenőriztük, és igazolhattuk, hogy ez a rokonság valóban fennáll, és ezek a törzsek lipidjeik tekintetében a *M. avium* és a *M. paratuberculosis* között foglalnak helyet.

A paratuberculosis klinikai eseteiben és modellkísérletben tanulmányoztuk a betegség kórfejlődése szerint a vérsavó biokémiai összetevőinek (enzimjeinek) változásait. Ezekből a kísérletekből megállapíthattuk, hogy a betegség lepromatosus stádiumában az összprotein, albuminok, koleszterin, trigliceridek mennyisége csökkent és az aminotransferáz, aldoláz, kreatininkináz enzimaktivitás növekedett.

A hús- és tejtermelő gazdaságokban a paratuberculosis okozta veszteségek jelentősek. Retrospektív adatokra támaszkodva állattenyésztési és állategészségügyi mutatók alapján azt láttuk egy állományban, hogy a betegség klinikai stádiumában az első évben 30 literrel, a másodikban 400, a harmadikban pedig 1000 literrel csökkent tehenenként a termelés, mialatt a takarmányok hasznosulása egyharmadával romlott.

A jelentős gazdasági veszteségek és a paratuberculosis elterjedtsége miatt gondoltunk a védekezés specifikus lehetőségére is. Három éve a MÉM engedélye alapján tanulmányozzuk a paratuberculosis vakcina hatását, de erről érdemben még nem lehet nyilatkozni.

A fenti kutatási feladatokat széles körű együttműködésben, részben az intézetünk munkatársaival és a társintézetek kutatóival, az SZP-1 és az OTKA kutatási programok támogatásával oldottuk meg.

Dr. Mocsári Endre, az állatorvostudomány kandidátusa, **dr. Meder Magdolna, P.-né Forgách Katalin dr., dr. Hornyák Ákos** és **dr. Sággy Erzsébet**:

Szemelvények az egzotikus vírus okozta betegségek intézeti diagnosztikájának történetéből

Az Országos Állategészségügyi Intézet virológiai laboratóriumát 1963-ban *dr. Csontos László* hívta életre, amely az akkori kórbonctani osztály keretében egyre önállóbban működött. Öt év alatt osztállyá fejlődött és munkája nagymértékben hozzájárult ahhoz, hogy számos emlős- és madárfaj vírusos betegségét felismerhették, olyanokét is, amelyeknek az oktani kórjelzése korábban nem volt lehetséges. 1977 végén a modern virológiai munka követelményeit kielégítő elhelyezést és világviszonylatban is korszerű felszerelést kapott az osztály az új laboratóriumi épületben. Ekkor alakult az intézet legfelső emeletét elfoglaló az a zárt laboratórium is, amely országos hatáskörrel ellátja a ragadós száj- és körömfájás, az SVD, bluetongue, afrikai és klasszikus sertéspestis és más, hazánkban nem honos egzotikus betegséggel kapcsolatos vírusdiagnosztikai feladatokat.

Folyamatos feladattá vált, hogy az egzotikus vírusok okozta betegségekkel kapcsolatos diagnosztikai tevékenység járványmentes időszakban is naprakész legyen. Ezenkívül törekedni kell arra is, hogy a legmodernebb virológiai vizsgálómódszerek bevonásával a lehetőség határain belül ez a munka mind gyorsabbá és szélesebb körűvé váljék.

A sokoldalú és sokszor csak a háttérben zajló tevékenységből ez alkalommal csak az afrikai és klasszikus sertéspestis virológiai kórjelzéséről és a nyulak vírus okozta vérzéses betegségével kapcsolatos vizsgálatok eredményéről számolunk be.

Mivel Magyarország mind az afrikai, mind pedig a klasszikus sertéspestistől mentes, bármelyik betegség gyanúja esetén a virológiai vizsgálat mindkét kórokozóra kiterjed.

Afrikai sertéspestis esetében a szervek lenyomataiból direkt immunofluoreszcenciás (IF) módszerrel kísérik meg a vírusantigén kimutatását. A vírus izolálását sertésfehérvérsejt-tenyésztésben, azonosítását hemadszorpcióval és direkt IF módszerrel végzik. Az ellenanyagok kimutatására az ellenáramú immun-elektroforézist és az indirekt IF módszert alkalmazzák.

Klasszikus sertéspestis esetében a vírus izolálása PK-15 sejteken, azonosítása direkt IF módszerrel történik. Az ellenanyagok kimutatására korábban az IF próbával kombinált vírus-neutralizációs próbát vették igénybe, újabban pedig kompetitív típusú ELISA-t használnak.

A nyulak vírus okozta vérzéses betegsége 1984 tavaszán Kínában jelentkezett először. A közelmúltban számos európai országban is megállapították. Ennek a házinyúl-állományok kipusztulásával fenyegető új betegségnek a kórjelzésére és leküzdésére azonban sem hazánkban, sem pedig a környező országokban nem volt tapasztalat. Egy kínai tanulmányút tapasztalatait is felhasználva rövid idő alatt kidolgoztuk a betegség oktani kórjelzését (hemagglutinációs, hemagglutináció-gátlási próbával, elektronmikroszkópos, immun-elektronmikroszkópos vizsgálattal). A szerológiai diagnosztikában jelenleg a hemagglutináció-gátlási próbát alkalmazzuk.

A betegség ellen rekord idő alatt inaktivált, csapadékos vakcinát állítottak elő, amely a laboratóriumi és nagyüzemi kipróbálás során ártalmatlannak és hatékornak bizonyult. Gyártására és forgalmazására a Phylaxia Oltóanyagtermelő Vállalat kapott engedélyt.

Dr. Szakolczai József, az állatvostudomány kandidátusa, **dr. Csaba György**, **dr. Kovács-Gayer Éva**, **Pusztay L.-né** és **dr. Békési László**:

Az iparszerű haltenyésztés által támasztott halegészségügyi követelmények

A fejlett mezőgazdasággal rendelkező nyugat-európai országokban és az USA-ban az 1960-as évektől kezdődően az iparszerű haltenyésztés óriási fejlődésnek indult, és azóta is töretlenül tart. Nálunk pisztráng, illetve angolna intenzív rendszerekben történő tenyésztése a hetvenes évek közepétől kezdődött. Az első sikerek után ez a tevékenység 1984-ben megtorpant, bár ekkor már a hagyományosan tenyésztett – előbb említett- halfajok mellett egyéb halak (harcsa, csuka, ponty) is szerephez jutottak. A jelenlegi gazdasági körülmények ugyan az iparszerű haltenyésztésnek nem kedveznek, a módszerben rejlő óriási lehetőségek alapján azonban várható, hogy ez a semmivel össze nem hasonlítható termelékenységű módszer ismét előtérbe kerül. Így indokoltnak látszik, hogy a témában szerzett ismereteinket összefoglaljuk.

Az iparszerű haltenyésztés a hagyományostól számos – lényeges egészségügyi következményt előidéző – tényezőjében különbözik. Ezek közül a legfontosabbak, hogy az intenzív rendszerek igen zsúfoltak (egy liter vízben 1000 ikra vagy hallárva, másfél-két literben pedig egy pisztráng vagy angolna megtalálja életfeltételeit), a természetes táplálékot egészében biológiailag teljes értékű táppal kell pótolni, a víz oxigéntartalma csak mesterségesen biztosítható, a technológiai hiányosságok pedig szinte azonnal pusztulást idéznek elő. Az elmondottakból következik, hogy kevés kivételtől (vírus okozta pisztrángbetegségek) eltekintve az iparszerű haltenyésztés körülményei között elsősorban a feltételeken kórokozók

képesek kárt okozni. Közülük a csuka, illetve a harcsa *Rhabdo-vírus*, amelyeket a természetes körülmények között tartott tenyészállatok tünetmentesen hordoznak, a mesterségesen szaporított és nevelt zsengeivadékot károsítja és okoz 14 napos koron belül akár 100%-os pusztulást is. Kártételük ellen az ivartermék fertőtlenítésével és a tartási, takarmányozási viszonyok optimális szinten tartásával védekezhetünk.

A baktériumok okozta betegségek közül az *Aeromonas* vérfertőzés angolnában, a *Yersinia ruckeri* septicaemia pisztrángban, a *Flavobacterium*, illetve *Flexibacterium* kártétele pisztráng ponty, harcsa kopolyúján, kültakaróján és uszonyain érdemel figyelmet. E betegségek a tartási körülmények javításával előzhető meg, jelentkezésükkor a kár nagyságát antibiotikum-tartalmú táp etetésével csökkenthetjük.

A paraziták okozta kártételek sorában az első helyen a csillós egysejtű élősködők (kopolyú- és bőrparaziták), valamint a kopolyúférges okozta betegségek szerepelnek. Leküzdésük sikere a korai diagnózison, valamint a helyesen megválasztott ún. fürdetési eljáráson alapulhat.

A takarmány összetételének hiányosságai (Nephrocalcinosis), egyes összetevők romlottsága, avassága (bélgyulladás), gombatoxinok okozhatnak gondokat.

A technológiai hiányosságok között az oxigénhiány okozta fulladás, illetve a túlzott oxigénadagolás előidézte keszonbetegség áll az első helyen. Az ammónia felszaporodása látványos pusztulást ritkán, csak igen súlyos technológiai hiba esetén idéz elő, látens mennyisége azonban az étvágyat és a takarmányértékesítést nagyon visszavetheti.

A felsorolt károsodások az alábbiakban összegzett halegészségügyi követelmények megtartása mellett sikeresen megelőzhetőek:

Komplex és hatékony diagnosztikai rendszer a károsodások előrejelzésére.

Fertőzésmentes környezet biztosítása.

Rendszeresen alkalmazott tömegkezelési, megelőzési eljárások.

Dr. Etter László, Tóth Lászlóné, dr. Takács Györgyi és dr. Quarini László:

A szarvasmarha mastitis hazai helyzetének megítélése az intézeti vizsgálatok tükrében

A tőgy megbetegedése akár megnyilvánul látható tünetekben, akár nem, mindig a tejtermelés csökkenésével jár. A tőgygyulladásból eredő károkat hazánkban jó 10 évvel ezelőtt Kováts Jenő évi 720 millió forintra becsülte. Mai árakon ez változatlan helyzet esetén is legkevesebb 1,5 milliárd forint, ami a tőgygyulladások elleni küzdelem szükségességét önmagában is eléggé indokolja.

A magyar állatorvosi kar és ezen belül is az Országos Állategészségügyi Intézetben dolgozó állatorvosok kezdettől fogva sokat tettek a betegség kártételeinek csökkentése és megelőzése érdekében, elsősorban a tőgygyulladások diagnosztikai módszereinek fejlesztésével.

A tőgygyulladásokkal kapcsolatos vizsgálatok végzésére 1950-ben az akkori Földművelésügyi Minisztérium tejbakteriológiai osztály néven külön részleg létrehozását rendelte el. Az osztály munkáját első és 19 éven át volt vezetője, *Nyiredy István* alapozta meg. Munkatársaival

a tőgygyulladások kérdését minden oldalról vizsgálták. Új táptalajokat, meghatározási módokat, sejtképanalízist vezettek be. Kidolgozták a ma is leggyakrabban használt gyors istállópróbát, a Mastitest-próbát. Vizsgálták a fertőtlenítés és a gyógykezelés hatékonyságát. Eredményeik és tanításuk megfelelő és tartós alapnak bizonyult, ezeket ma a megváltozott fajtáknál, eltérő tartási és fejési körülmények között is jól használhatjuk.

1950-től máig az osztály (mai elnevezése: bakteriológiai osztály) évente átlag 10 360 (szélső értékek: 766–34 941) tejminta vizsgálatát végezte el. A vizsgálatok eredményeiből az alábbi következtetéseket vonhatjuk le:

1. A baktériumürítő (klinikai és szubklinikai tőgygyulladásos) tehenek aránya gyakorlatilag nem változott, 1960–61-ben 12,7%, 1970–71-ben 12,0%, 1982–83-ban 10,08% volt.

2. Emelkedett a bakteriológiailag pozitív minták aránya. 1960–69 közötti időszakban a minták 14,47%-ából, 1970–79 között 8,72%-ából, 1980–87 közötti időszakban 33,78%-ából lehetett valamilyen tőgypatogén baktériumot kitenyészteni. Ez az emelkedés két okra vezethető vissza, nagyobb részt annak tulajdonítható, hogy a laboratóriumi vizsgálatra főként az istállópróbával pozitív reakciót adó minták kerülnek, kisebb részben pedig a tökéletesebb bakteriológiai vizsgáló módszerek alkalmazásának.

3. Az első tömeges szűrővizsgálat (1960) óta jelentősen megváltozott a tejmintákból izolált kórokozók gyakorisága. A kórokozók döntő többsége (90–95%-a) akkor is és ma is a *Staphylococcus* és a *Streptococcus* nemzetség tagjai közül került ki. Amíg azonban a 60-as években az izolátumok 70–100%-a *Streptococcus*, többségében *Str. agalactiae* volt és csak 0–30%-a *Staphylococcus*, addig napjainkra ez az arány éppen a fordítottja lett és ma jelentős *Staphylococcus* túlsúlyt (60–65% *Staphylococcus* és 30–35% *Streptococcus*) mutat. Azok a kórokozók váltak gyakoribbá, amelyek az állat környezetében is képesek tovább élni, sőt szaporodni, ellenállóbbak a gyógy- és fertőtlenítőszerrel szemben, így elsősorban a staphylococcusok, a *Streptococcus dysgalactiae* és a fekál streptococcusok. Ez szoros összefüggésben áll az ipari jellegű tejhasznú tehenészetek kialakításával, nevezetesen a tenyésztett fajta, a tartási körülmények és a fejési mód jelentős megváltozásával.

4. A külföldi megállapításokkal egybehangzóan a tőgygyulladás tapasztalataink szerint is összetett kóroktanú, az állati szervezet és a környezetének bonyolult kölcsönhatásaként létrejövő betegség. Kártételeinek csökkentése és a betegség megelőzése ennek megfelelően szintén összetett feladat, amelynek megoldásában csak az állatorvosok, az állattenyésztők és a műszaki szakemberek együttműködése hozhat eredményt.

Dr. Sályi Gábor:

A kémiai vizsgálatok szerepe nem fertőző betegségek oktanának felderítésében

Közel négy évtizeddel ezelőtt az intézet Mérgezés- és Gyógyszerellenőrzési Osztálya a nevében meghatározott feladatok végzésére alakult. Az aktuális diagnosztikai problémák igénye és az analitikai lehetőségek szerint azonban tevékenysége napjainkra nagymértékben változott és bővült.

Intézetünk jelenlegi kémiai osztályának feladata a toxikológia, takarmánytoxikológia, hiánybetegségek fogalmkörébe tartozó, nem fertőző betegségek, ártalmak okainak felderítése, az

egyres állatfajonként (emlősök, madarak, vadak, hal és méh) működő kórbonctani osztályok közreműködésével.

A házi és vadonélő állatok mérgezései közül ma legnagyobb jelentőségűek a növényvédőszer okozta heveny mérgezések. Gyakoriságát tekintve első helyen áll a méhek mérgezése, de – az elmúlt 10 évre visszatekintve – szinte nem volt olyan állatfaj, amelyben kisebb vagy akár esetenként néhány milliós veszteséget ne okoztak volna e típusú mérgezőanyagok. A szerves foszforsavészter típusú növényvédőszereken túl megemlíthetők még az inszekticid karbamátok, gyomirtók, gombaölő szerek, defoliánsok, klórozott szénhidrogén, rágcsálóirtó- és gázosítószer, mint mérgezést okozó, a mezőgazdaságban alkalmazott kemikáliák.

A fémek közül elsősorban az ólom-, szelén- és rézmérgezés kerül viszonylag gyakran megállapításra. A növényi mérgezések (anyarozs, csattanó maszlag, keserű csillagfűrt, selyemkóró, tarka koronafűrt, cianglikozida tartalmú növények, bürök) sem ritkán teszik változatossá a diagnosztikai munkát. Esetenként erősen toxikus ipari eredetű anyagok (kőszénkátrány, szerves oldószer, ragasztókomponens, fagyásgátlók, fűróiszap stb.) felvétele vezet állatelhulláshoz.

Az állatorvosi toxikológia speciális területét képezik a gyógyszermérgezések, részünkre azok diagnosztizálása. Az elmúlt 3–4 évben elsősorban ionofór antibiotikumok okozta mérgezések sorozatos előfordulása jelentett érdekes szakmai feladatot. Más gyógyszerek toxicitását befolyásoló egyes takarmányozási tényezők tanulmányozására a jövőben több figyelmet kell fordítani. Esetenként a gyógyszer maradékanyagok azonosításával, eredetének felderítésével is foglalkoznunk kell.

A takarmánytoxikológia területén a hazai takarmánytermesztési és tárolási adottságoknak, de nem utolsósorban az analitikai és egyéb diagnosztikai munkának az elmúlt évtizedben végbement fejlesztése következtében az osztály mikotoxikológiai tevékenysége meghatározó jelentőségre tett szert. A takarmányok mikotoxin szennyezettségének kimutatásával szinte minden állatfaj esetében módunk volt szaporodási zavarok, enterális megbetegedések, a parenchymás szervek bizonyos károsodása és az immunosuppressív hatás okát felderíteni és az oktatni összefüggést kísérletes módon is igazolni. A különböző mikotoxinok – a dózistól, állatfajtól, korcsoporttól függően – igen változatos tünetegyütteseket képesek előidézni. Napjainkban elsősorban a trichotecén típusú fusariotoxinok okoznak egyes gazdaságokban a sertés-, ill. a baromfitartás rentabilitását megkérdőjelező gazdasági kárt. Külön figyelmet érdemel, hogy a szemestakarmányok évjáratoktól függő mikotoxin szennyezettsége, ha többnyire csekély mértékű is, a termelési eredmények romlását okozza, valamint a fertőző betegségek jelentkezésére hajlamosít. Ezen ún. másodlagos kártétel gyakorlati esetekben való igazolása bonyolult, inkább csak a modellkísérletekben tapasztalt hatás eredménye értékelhető és általánosítható.

A háziállatok anyagforgalmi betegségeit biokémiai-takarmányvizsgáló módszerekkel kísérjük meg felderíteni. A legtöbb feladat a szarvasmarhák állomány szinten előforduló anyagforgalmi betegségeinek, hiányállapotának diagnosztizálásából adódik. Napi feladatnak számít a kérődzők bendőemésztési rendellenességeinek felderítése is.

A néhány társintézménnyel együtt kidolgozott vizsgálo rendszer segítségével viszonylag jó hatásokkal és eredménnyel megállapítható az egyes termelési állatcsoportok energia, fehérje, makro- és mikroelem, vitamin ellátottságának mértéke, és feltárhatók egyes anyagforgalmi betegségek szubklinikai formái. A viszonylag szűk körben végzett takarmányelemzések

a biokémiai vizsgálatok eredményeinek értékeléséhez nyújtanak segítséget, de önállóan is számos takarmányozási ártalom tisztázását teszik lehetővé.

A vízvizsgálatok elsősorban a felszíni vizek minőségének meghatározására irányulnak, segítve ezzel a tömeges halpusztulások okainak felderítését, valamint a víz nem megfelelő minőségének, mint a különböző betegségek kialakulását segítő tényezőnek megállapítását vagy kizárását.

Az intézet anyagi lehetősége nyújtotta műszerfejlesztés, valamint az analitikai módszerek folyamatos tökéletesítése révén az elmúlt 10 évben a vizsgáló módszereink szinte minden területen megújultak, remélve hogy ezáltal a nem fertőző betegségek mind nagyobb hányadát tudjuk diagnosztizálni és okait felderíteni.

Dr. Rátz Ferenc és **dr. Glávits Róbert**, az állatorvostudomány kandidátusa:

A mikromorfológiai vizsgálatok szerepe az intézeti diagnosztikai munkában

A diagnosztikai feladatok megoldásában a patológiai vizsgálat alapvető módszer, mert segítségével számos betegség már a kórboncolás során felismerhető, vagy eredménye az oktani tényező(k) meghatározása érdekében irányt szab egyéb, kiegészítő eljárásoknak.

Szövevtani, azaz fény és/vagy elektronmikroszkópos vizsgálatot azokban az esetekben végzünk, amikor az elváltozások szabad szemmel nem ítélnél meg, vagy a kórelőzmény és a klinikai kép alapján olyan jellegű elváltozások feltételezhetők – pl. az idegrendszerben –, amelyek makroszkóposan nem ismerhetők fel. Ezenkívül mikromorfológiai vizsgálatot végzünk olyan esetekben is, ha csak körülményesen és hosszadalmasan, vagy egyáltalán nem izolálható kórokozónak a szövetekben, a sejtekben, a különféle testváladékokban való kimutatása szükséges.

A mikromorfológia vizsgáló módszerei nem ritkán a védekezés lehetőségeinek megválasztásához is alapvető ismereteket nyújtanak.

Az elektronmikroszkópos vizsgálatok hatékonyságát és eredményességét nagymértékben növelte annak a gyakorlatnak a kialakítása, hogy puffertolt formaldehidoldatban rögzített ugyanazon szervmintán fénymikroszkópos és – szükség esetén – annak eredménye alapján kiválasztott részlet elektronmikroszkópos vizsgálatát végezzük el.

Dr. Dénes Lajos c. egyetemi tanár:

Zárszó

Kedves Munkatársaim, Kedves Vendégeink!

Jóleső érzéssel hallgattam végig tisztelt munkatársaim összefogott előadásait, amelyek a mélyen emberi visszaemlékezéseken túl mai vizsgálódásaink fő területeit, helyzetét mutatták be.

Az Országos Állategészségügyi Intézet 60. születésnapja ismét összehozta köztünk élő valamikori és mai munkatársait, és ez különösen meleg léghört teremtett néhány órára számunkra. Mindenek előtt ezért is hálásan köszönöm kedves Mindnyájuknak, hogy elfogadták meghívásunkat.

Engedjék meg, hogy a lehetőséget megragadva néhány érzésemet, gondolatomat megosszam Önökkel.

Az első egy bizonyos fokú meglepődöttség, amely az elhangzott előadások, a végzett munka kapcsán, de mindenekelőtt az előadók személyén gondolkodva, őket értékelve alakult ki bennem. Az évforduló, a születésnap ugyanis elénk hozta elődeinket, akik között számosan, a mi generációnk számára felejtethetetlen, csupa nagybetűs nevek lettek. És most itt vannak a most szerepeltek és mellettük azok, akik az előadottakat munkájukkal létrehozták. Az itt ülők számára az ő neveiknek még csak a kezdőbetűi a nagyok. De dolgozik már a magyar állatorvosoknak az a generációja akik, okkal, mai munkatársaink közül egyre többet a szakma fémjelzettjei között tartanak nyilván. Munkájuk, tudásuk nemesíti nevüket. Ami emberileg talán ebben nem egyértelmű öröm: az ő szakmai aszúsodásuk korosodásukkal is együtt jár. Egyre több a fejükön az ősz színe és a karcsúságuk se a régi... Azonban valljuk be: lobogó hajjal, atléta alkattal talán nem is illő halhatatlannak lenni. Köszönöm végül is előadásaikat, köszönöm, hogy személyiségük ilyen gondolatok, szubjektív értékelés megszületéséhez segítettek.

Minden évforduló az emlékezés mellett jövőbe nézésre is ösztönöz. Mit rejt számunkra a jövő? Mai ismereteim szerint rövid távon, néhány évig talán, kevés örömet, sok gondot. Aminek alapja az anyagiak túlzott szűkösége. Néha úgy érzem: alaptalan szűkösége.

1989-től intézeteink kiadásait, működési költségeit nem kívánja fedezni a minisztérium, ezért az eddig döntően díjmentes szolgáltatásainkért a jövőben pénzt kell kérnünk megrendelőinktől. Tudott dolog, hogy ha valamiért fizetni kell, különösen olyan dologért, amelyekért 60 éven át nem kellett, a szolgáltatást igénybe venni szándékozó kétszer is meggondolja, hogy kinyissa-e a bukszáját.

A takarékoság mindenkor elvárt gondolkodás és gyakorlat. Az esztelen takarékoság viszont kárt okoz.

Az állatorvosi gyakorlat nem nélkülözheti az intézeti diagnosztika nyújtotta biztonságot. Azonban, ha ezt a biztonságot attól kell függővé tenni, hogy van-e megszerzésére pénz, vagy nincs, akkor nagy bajok fenyegetnek.³

Mindnyájan tudjuk, hogy a pazarlás megengedhetetlen. Tudjuk, hogy közös értékeinkkel ugyanúgy kell bánnunk, mint sajátunkkal. A valóság azonban soha sem a szélsőségek összegzése.

Az új helyzetben alapvetően gyakorló állatorvos kollégáink felfogása, a gazdálkodókkal eddig kialakult kapcsolata fogja egyik oldalról intézeteink kapacitásainak kihasználását, másik oldalról gyógyító-megelőző munkájuk eredményességét alakítani. Az előre meg nem jósolható ideig tartó átmenet, amely a túlzott takarékoságtól az ésszerű igénybevétel mértékéig tart, indokolatlan nehézségek forrása lehet.

Ha egy üzem, de még inkább egy kolléga, átesve annak a bizonyos lónak a túlsó oldalára, olyan korlátok közé szorítja vissza az intézeti diagnosztika igénybevételét, amivel elbizonytalanítja a felügyelete alá tartozó állatállomány pontos állategészségügyi helyzetének megítélésében, eleve feladja a gazdaságos, de legalábbis a minél kisebb veszteséggel járó termelés lehetőségét.

³ Lásd a Helyreigazítást a cikk végén – *a szerk.*

Én arra bátorítom e helyről is gyakorló kollégáimat és vezetőiket, hogy a jövőben is szakmai lelkiismeretükre hallgatva folytassák együttműködésüket intézeteinkkel. Megbocsát-hatatlan bűn lenne a jövő számára, ha működési gondok miatt, egy átmeneti helyzet kényszere következtében nemcsak az esetleg feleslegeset, de a megteremtett szellemi és fizikai alapokat is fel kellene áldoznunk a gazdasági kényszer oltárán.

Mai ünnepi megemlékezésünk, találkozásunk nem teszi lehetővé és indokolttá, hogy e nehéz és bonyolult kérdésről teljes részletességgel szóljak. Csupán érzékeltetni törekedtem annak a puttonynak sötét tartalmát, amit idei karácsonyfánk alá egy anti-télapó kiönteni tervez.

Mit kívánok magunknak a közeledő új esztendő alkalmából? Mindenekelőtt jó egészséget. Azt, hogy jövőre is és még sok éven át örüljünk egymásnak találkozásainkkor. Kívánom, hogy épségben vészelje át intézetünk a rá váró nehézségeket. És szívből kívánom, hogy a következő jubileumi megemlékezéskor ne hiányozzon senki a ma itt voltak közül. Még azt se bánom, ha mai előadóink egyike-másika addigra boldog nagypapa lesz.

Helyreigazítás [Forrás: *Phylaxia Állatorvosi Közlemények*, 1989. 25 (4). 319.]

Lapunk 1989/2 számában beszámoltunk az Országos Állategészségügyi Intézet 60 éves működésre alkalmából tartott szakmai összejevetelről.

Dr. Dénes Lajos főigazgató, c. egyetemi tanár zárszavát sajnálatosan hibásan idéztük. A 120. oldalon alulról számolva az 5. bekezdés első mondatából 3 szó hiányzik. A mondat helyesen: 1989-től intézeteink kiadásait, működési költségeit *a korábbiakhoz hasonlóan* nem kívánja fedezni a minisztérium, ezért az eddig döntően díjmentes szolgáltatásainkért a jövőben pénzt kell kérnünk megrendelőinktől.

A szerző és olvasóink szíves elnézését kérjük a hibáért.

Ez alkalmat felhasználva közöljük, hogy a minisztérium, mint állami megrendelő, nem elhanyagolható összeggel jelentkezik az intézetek szolgáltatásaiért, ezzel nemcsak az állatorvosi gyakorlat eredményességét, hanem az Állategészségügyi és Élelmiszervizsgáló Szolgálatot is segítve.

Intézeti állásfoglalás a hazai állat-egészségügyi diagnosztikai intézetek működtetéséről

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1990. 45 (10). 596.

Minden országban működni kell egy szakmailag felkészült önálló állami állat-egészségügyi intézethálózatnak. Ennek alapfeladata: a hatósági járványvédelmi döntések előkészítése; az általános állat-egészségügyi tájékozottság biztosítása; a közegészségügy és a környezetvédelem szolgálata, valamint a minőségi állati termékek előállításának segítése. E feladatok ellátására az Országos Állat-egészségügyi Intézet és az 5 területi intézet hálózata alkalmas, ezért azok fenntartása nem csak állat-egészségügyi, hanem államérdek is.

A 689/1988. sz. MÉM miniszteri határozattal létesített Állat-egészségügyi és Élelmiszer-vizsgáló Szolgálat az 1987. évi állapothoz képest erősen csökkentett hatáskörrel látja el feladatait egy olyan, az alapító határozatban előírt feltétellel, hogy bár költségvetési intézmény, a bevételeiből kell eltartania magát. Rövid időn belül beigazolódott, hogy a válságos gazdasági helyzetbe került mezőgazdasági termelők a vizsgálati díjakat nem tudják megfizetni. A vizsgálati anyag beküldését sok esetben nem szakmai szempontok határozzák meg, hanem a vizsgálatot igénybe venni kívánó anyagi helyzete. Következmény: beszűkült a vizsgálatok iránya, az intézeti szakembereknek nincs joga a szakmailag egyébként indokolt vizsgálatokat elvégezni, ha a beküldő arra az anyagi fedezet nem biztosítja, beleértve a rendkívül fontos helyszínen vizsgálatokat is. Mindezek következtében a hazai járványvédelem biztonsága is alapvetően veszélybe került.

A kialakult helyzetben nem marad idő és pénz a szakmai munka színvonalának a megtartására, egységesítésére és annak az emelésére. A kutatás-fejlesztés elmaradása a szakmai munka színvonalának elsekélyesedéséhez vezet, rövid időn belül nem csak a nemzetközi kereskedelem támasztotta követelményeknek nem tudunk megfelelni, hanem a diagnosztikai munka színvonala a hazai elvárásoktól is elmarad, ez pedig felmérhetetlen kárt okozhat.

Az állat-egészségügyi feladatok egy része az anyagi fedezet hiányában gazdátlan maradt. Így például nincs lehetőség vizsgálatot végezni az egyes betegségek területenkénti és országos előfordulásának a tisztázására, pedig ezek a rendkívül fontos adatok az előrejelzést és a megelőzést szolgálják. A jelenlegi helyzet szembeállítja az intézeteket a megyei állat-egészségügyi állomásokkal és a gyakorló kollégákkal. Az intézetek szervezeti és működési rendszere túlzottan megnöveli az adminisztrációt, ami egyrészt jelentős energiát von el a szakmai tevékenységtől, másrészt indokolatlanul növeli a működési költségeket.

Az elmúlt 3 év kedvezőtlen tapasztalatai alapján javasoljuk az intézetek jelenlegi szervezeti és működési rendszerének átalakítását: az alapvető diagnosztikai feladatok ellátásának tételes elszámoltatástól mentesülő, állami költségvetésből történő finanszírozását; az egyéb, szolgáltatás jellegű tevékenység maradjon továbbra is térítésköteles.

A mezőgazdasági termelők egyéni érdekétől független, önálló, állami állat-egészségügyi diagnosztikai intézethálózat nélkül Magyarországon sem nyújthatók megfelelő állat-egészségügyi garanciák sem hazai, sem pedig nemzetközi vonatkozásban.

*Az ÁÉSZ Országos, Békéscsabai, Debreceni,
Kaposvári, Miskolci és Szombathelyi
Állategészségügyi Intézet munkatársai*

Szakmai visszatekintés az elmúlt 25 évre az Országos Állategészségügyi Intézet 75 éves jubileuma alkalmából*

Összeállította: dr. Sályi Gábor

Forrás: Az Országos Állategészségügyi Intézet jubileumi emlékülésén tartott előadás,
2003. november 21.

Az Országos Állategészségügyi Intézet
2003. november 21-én 10 órai kezdettel
tiszteltetéllal
MEGHÍVJA
alapításának 75 éves jubileuma alkalmából
az Országos Állategészségügyi Intézet Dísztermében
tartandó emlékülésre

Program

Megnyitó
Benedek Fülöp közigazgatási államtitkár
Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium

Az Országos Állategészségügyi Intézet szerepe az állategészségügyben,
különös tekintettel az EU csatlakozásra
Dr. Bálint Tibor főosztályvezető
Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium

Visszatekintés az Országos Állategészségügyi Intézet elmúlt 75 évben
végzett munkájára, eredményeire, a feladatok jellegének változására –
különös tekintettel a labor diagnosztikai munka jövőbeni igényeire
Dr. Tekes Lajos igazgató, Országos Állategészségügyi Intézet

A hazai állatállomány egyes fertőző betegségektől való mentesítésének
lehetőségei, azoknak ellenőrzési módszerei és a mentesség megőrzésének
követelményei
Dr. Pálfi Vilmos osztályvezető, Országos Állategészségügyi Intézet

Az elmúlt 25 év szakmai tapasztalatai és kutatási eredményei
Dr. Sályi Gábor osztályvezető, Országos Állategészségügyi Intézet

Köszöntő a társintézmények nevében
Dr. Mészáros János akadémikus

Állófogadás

A diagnosztikai laboratóriumok munkája, szakmai eredményei elsősorban az általuk szolgáltatott vizsgálati eredmények, leletek, szaktanácsok minőségén mérhetők le. Hogy ennek a feladatnak miként tudott az elmúlt 75 év és azon belül az elmúlt negyedszázad alatt az Országos Állategészségügyi Intézet megfelelni, azt nem tisztem megítélni.

A visszatekintésként elemzendő negyedszázadban az állattenyésztésben szinte minden – így a fajták, a termelési eredmények, a tartási viszonyok, a gyógyszerek, a vakcinák, a takarmányok, a tulajdonviszonyok – megváltozott, csak az nem, hogy a haszon- és társállatok egészségét és termelését újabb és újabb, vagy esetleg korábban fel nem ismert fertőző vagy nem fertőző betegségek, ártalmak veszélyeztetik.

A munkatársaink a napi, rutin jellegű diagnosztikai munka során számtalan esetben találkoztak olyan kórképekkel, amelyek korábban hazánkban nem fordultak elő, vagy csak a szakirodalomból ismertük őket, esetleg megjelenési formájukban, vagy az általuk okozott kártétel súlyosságában tértek el az addig ismertektől. Emiatt ezek kóroktanának, járványtanának, kór-

* Kiegészítés dr. Szabó István gyűjteményéhez. (a szerk.)

fejlődésének tisztázása, az elkülönítő kórjelzés, valamint ritkábban a megelőzés, vagy az ellenük való védekezés módjának kidolgozása szép szakmai feladatot, kissé hangzatosan szólva szakmai kihívást jelentett. Ezen alkalmazott kutatások jelentős részének eredményei a későbbiekben beépültek a rutindiagnosztikai munkába. Más tanulmányozott megbetegedések ritkábban ismétlődtek, amiben esetleg a feltárt kórok kiküszöbölésének a szakirodalomban való közzététele is szerepet játszhatott.

Egyes kollégáinkat szakmaszeretete, szorgalma inspirálta abban a tekintetben is, hogy egy szűkebb szakterületen mélyebbre ássanak, alapkutatást is végezzenek. Ez azonban témáját tekintve mindig kapcsolatban maradt az intézet alaptevékenységével.

A kutatási tevékenységünk szerves részét képezi a legkülönbözőbb laboratóriumi diagnosztikai módszerek adaptálása, továbbfejlesztése, esetenként újak kidolgozása, hatékonyságának kipróbálása. Tekintve, hogy ezek a laboridiagnosztikai fejlesztések a szakemberek szűk körének érdeklődésére tartanak csak számot, így jelentős részük nem is került közlésre.

Hisszük, hogy jelentős szakmai értéket képviselnek azok az összefoglaló munkák is, melyekben valamely betegség átfogó szakismereteit, és ezen belül saját szakmai tapasztalataikat foglaltuk össze és adtuk közre.

A rutindiagnosztikai laboratóriumoknak nem érdeme, de igen nagy értéke, lehetősége az, hogy különböző szakterületek specialistái közötti közvetlen munkakapcsolat, egymásra utaltság van, illetve alakulhat ki. A különböző szakterületeken dolgozó kollégák együttműködésének szükségességét hangsúlyozza az a tény, hogy hosszú sora lenne felsorolni azon kórképeket, megbetegedéseket, melyek első jelentkezésekor hirtelen, vagy akár hosszabb ideig nem lehetett véleményt alkotni, hogy annak kiváltásában vírus, baktérium, gomba, parazita, vagy akár toxikus anyag felvétele, tartási hiányosságok, anyagforgalmi zavar szerepel önállóan, vagy az a felsoroltak közül több tényező együtthatásaként alakult ki. Végigtekintve az elmúlt negyedszázadban az intézeti munkatársak nevével (is) jelzett dolgozatokat, a szerzők között igen gyakran találkozni a területi állategészségügyi intézetekben, az Állatorvostudományi Egyetem (Kar) különböző tanszékein, az MTA Állatorvos-tudományi Kutatóintézetben, más társintézményekben, gyógyszer- és vakcina-gyártó üzemekben, sőt még a gyakorlatban dolgozó kollégák neveivel is. A közel ötven külső intézmény, munkahely szakembereivel közösen publikált dolgozat jelzi, hogy az adott szakmai feladat megoldására törekedve mindig készen voltunk és vagyunk segítséget kérni és adni, és ez természetes.

A kutatási eredmények többségét, részben a hazai szaktudás bővítése céljából a *Magyar Állatorvosok Lapjában* és az *Acta Veterinaria Hungaricában* tettük közvé, de mint a kivetített felsorolásból kitűnik, egyre több, a nemzetközileg kiemelten elismert szaklapokban megjelent közleményünk.

A mennyiség önmagában ez esetben sem döntő, de a vendégeink számára készült kis füzetecskében szereplő közlemények száma, ha elégedettségre nem is ad okot, de jó érzés visszatekinteni azokra, felidézni a megszületésük közbeni részsikereket, sikereket és természetesen a kudarccokat is.

A publikált kutatási eredményeket többféleképpen lehetne csoportosítani, de talán azok állatfajonként való csokorba szedése mutatja legjobban azt a széles skálát, melyet többnyire maga a gyakorlat vetett fel.

Az alkalom, a bőséges választék, valamint a rendelkezésekre álló idő rövidege miatt kevés az a téma, melynek ismertetésére, diagnosztikai, szakmai, gazdasági vagy akár humán egészségügyi jelentősége miatt mód nyílik...

A sertésbetegségekkel kapcsolatos intézeti virológiai kutatások a 70-es évek végén és a 80-as években a TGE és a TGE-szerű kórképek oktanára és a specifikus védekezés lehetőségére, a parvovírusoknak a szaporodásbiológiai zavarokban játszott szerepére, az Aujeszky-féle betegség diagnosztikájára és a mentesítés lehetséges módszereire irányultak. A 90-es évek visszatükrözik a kedvezően alakuló hazai járványtani helyzetet, ami összefüggött az Aujeszky-féle betegségtől való mentesítési program előrehaladásával és más fontos vírusos sertésbetegségektől (pl. az afrikai sertéspestistől) való mentességünk megtartásával.

Megjelent viszont Nyugat-Európában, majd hazánkba is behurcolásra került egy újabb ismeretlen oktanú vírusos betegség, amely légzőszervi tüneteket és anyakocákban vetélést, valamint halvaszülést, továbbá a malacok gyenge életképességét idézte elő. A kezdetben „kékfűl betegségnek”, „mystery disease”-nak később pedig PRRS-nek (porcine reproductive and respiratory syndrome) nevezett kórkép oktanában a *Togaviridae* víruscsalád *Arterivirus* nemzetségébe tartozó vírust sikerült izolálni. Lehetőségünk nyílt az először Hollandiában izolált „Lelystadt” vírustörzssel kísérletesen fertőzött anyakocák magzatainak és az azoktól született malacoknak a kórtani vizsgálatára, amely kiderítette, hogy a gyenge életképesség hátterében a vérerek falának megbetegedése és intralobularis intersticiális tüdőgyulladás kialakulása áll, amely szövődényes baktériumos fertőzésekre hajlamosít.

Ezután ismét újabb vírus, a cirkovírus jelent meg sertésállományokban, és fokozatos elterjedése miatt napjainkban az egyik leggyakoribb állategészségügyi problémát jelenti. Növendék korban a malacok sorvadását, csököttségét (postweaning multisystemic wasting syndrome, PMWS) idézi elő. Hízókorban pedig egy feltehetően immunpatológiai jelenségeken is alapuló, általános érfal-, és vesekárosodással járó megbetegedést, a dermatitis-nephropathiának nevezett kórképet hozzák vele összefüggésbe.

Járványtani és kórtani vizsgálataink szerint utóbbi betegség sporadikusan jelentkezik, és nem kíséri lázas hőmérsékletemelkedés. A kültakarón és a veséken kialakuló vérzések miatt a sertéspestis elkülönítő kórjelzésében is jelentősége van. Az említett elváltozások kórtani alapja a vérerek károsodása (gyulladás) és főként a vesében immunkomplexek lerakódása.

Az említett kórformákban a sertés cirkovírus 2-es típusának (PCV-2) szerepét molekulárbio-
lógiai módszerekkel is igazoltuk.

A közelmúltban pedig megállapításra került a malacok cytomegalovírus okozta sejtzár-
ványos orrgyulladás (sejtzárványos rhinitis), amelyek elterjedtségére, valamint kártételére
felmérő vizsgálatokat tervezünk.

A sertések baktériumos betegségei közül a *Haemophilus* (*Actinobacillus*) *pleuropneumoniae*
I-es biotípusa okozta, természetes körülmények között előforduló és a kísérletes fertőzéssel
előidézett kórképet tanulmányoztuk. A kórtani elváltozásokat összehasonlítottuk a II-es biotípus
által előidézett elváltozásokkal.

Vizsgálatok történtek a malacok, de egyben a borjak szopós és választáskori hasmenésében
oktani szerepet játszó *E. coli* törzsek virulencia faktorainak felderítésére. Ezáltal a betegség
kórfejlődése és a védekezés lehetősége vált világosabbá.

A sertésállományok leptospirózissal való fertőzöttségének vizsgálata során izoláltunk olyan *L. pomona* serovariánst, amely csak szerológiai áthangelődést váltott ki a fertőzött kocákban, vetélést nem. A csökkent virulencia létezését a törzzsel történt kísérleti fertőzéssel is igazoltuk.

A sertések mycotoxicosisai közül az F-2 és a T-2 fusariumtoxinok kocasüldők és tenyészkocák ivari aktivitására, valamint az újszülött malacok életképességére kifejtett hatását vizsgáltuk.

Megállapítottuk, hogy ezek a mycotoxinok hátrányosan befolyásolják a termékenységi mutatókat, cystás petefészek-elfajulást és anoestrust (trichotecének), illetőleg a nemi szervek oedemás beivódását és a petefészek, illetve a méh funkcionális asszinkronját (zearalenon) képesek előidézni. Az intrauterinalis életben, valamint a kolosztrummal bejutnak a magzat szervezetébe és az újszülött malacokban is csökkent életképességet, illetve az ún. perinatalis oestrogen syndromát idézve elő. Hímivarú állatokban az F-2 toxin a herecsatornák csírahám-sejtjeinek degenerálódását okozza.

Az ochratoxin-A az emberekben is előforduló ún. balkáni nephropathiahoz hasonló, fibrosissal és a veseszövet következményes sorvadásával járó vesekárosodást okoz sertésekben is, amelyet ugyancsak lehetőségünk volt tanulmányozni.

A különböző gyógyszerek és más kémiai anyagok okozta mérgezések közül az ionofor antibiotikumok a vérkeringés heveny összeomlását, a szív- és vázizomrostok elfajulását, elhalását okozva tömeges elhullással jártak. Az olaquinox tartós adagolását követően a malacok fejlődésének zavara és a mellékvesekéreg irreverzibilis sorvadása alakult ki. A szelénmérgezés heveny alakjánál máj- és veseelfajulással járó elhullásokat, elhúzódó formájánál pedig a gerincvelő szürkeállományának elhalásával és klinikailag a fertőző sertésbénuláshoz hasonló, a hátulsó testfél bénulásával járó megbetegedéseket figyeltünk meg. Növényi (keserű csillagfürt, szőrös disznóparéj) eredetű mérgezéseket is megállapítottuk. A szénmonoxid pedig vemhes kocáknál tömeges halvaellést idézett elő. Találkoztunk szopós-, illetve növendékkorú sertésekben egy eddig még tisztázatlan oktanú, a perifériás idegek (főként a nervus ischiadicus és a n. brachialis) elfajulásában megnyilvánuló kórképpel is, amely a végtagok mozgászavarával, sajátságos bénulásával járt, és a felnevelés során a beteg állatok rendszeresen másodlagos fertőzések következtében elhullottak.

A **szarvasmarha, juh- és kecske** betegségek közül a 70-es évek végén és a 80-as években az Állatorvostudományi Egyetem Járványtani és Mikrobiológiai Tanszékével együttműködésben tanulmányoztuk az intenzív báránynevelés térhódításával megjelenő különböző légző- és emésztőszervi megbetegedések kóroktanát és a védekezés lehetőségeit. E vizsgálatok során igazoltuk a Reo, Parainfluenza-3 és Adenovírusok valamint a *Mycoplasma ovipneumoniae* kóroktani szerepét. A kórképek közül a kiemelkedő gazdasági jelentőségű adenovírus fertőzéssel szemben specifikus védekezési eljárást dolgoztunk ki. Részletesen tanulmányoztuk az adenovírusok esetében az ún. visszahívó jelenséget, melynek az elméleti jelentőségen túl a gyakorlatban a különböző szerotípusokkal szembeni védekezésben van komoly jelentősége.

Felnőtt szarvasmarha-állományokban szezonálisan, járványszerűen jelentkező, a tejtermelés csökkenése révén komoly gazdasági veszteségeket okozó hasmenéses megbetegedésekből bovin coronavírusokat mutattunk ki. Ezzel igazoltuk az ún. téli hasmenés előfordulását szarvasmarha-állományainkban.

Megállapításra került a borjak cryptosporidiosis, coronavírus okozta enteritise a juhok dermatophylosisa.

A Magyar Tudományos Akadémia Állatorvos-tudományi Kutatóintézettel közösen kidolgozásra került a leucosisvírus-antigén nagy mennyiségben történő előállításának metodikája, amely megalapozta azokat a szerológiai szűrővizsgálatokat, amelyek végül az ország leucosismentesítésének sikeres végrehajtását tették lehetővé.

Az említett kérődzőfajok vírusos betegségei közül beszámoltunk a fertőző rhinotracheitis IBR szopósborjakban jelentkező, májgyulladásal járó formájáról, valamint ugyancsak fiatal borjakban a BVD és az IBR együttes előfordulásáról. Az IBR és az RS vírusok elleni ellenanyagok kimutatására ELISA módszert dolgoztunk ki. Juhban és kecskében egyaránt megállapítottuk a retrovírus okozta tüdőadenomatosiszt. Kecskéállományainkban megállapítottuk a lentivírusok okozta arthritis-encephalitis kórképet. Nagyüzemi kecskéállományaink felszámolásához e vírussal való fertőzöttségük is jelentősen hozzájárult. A juhok Aujeszky-féle betegségénél kísérletes körülmények között is sikerült igazolni a vírus horizontális (állatról állatra történő) terjedését.

Tanulmányoztuk ezenkívül a juhok BVD vírus okozta ún. border-disease kórképénél kialakuló patológiai elváltozásokat. A Visna/Maedi vírus által okozott kórképek vizsgálata során elváltozásokat mutattunk a fertőzött kosok heréjében és részletesen tanulmányoztuk az e vírus által előidézett tögyelváltozásokat. Vágóhídról származó minták patológiai és szerológiai vizsgálata során kapott eredményeink rámutattak arra, hogy Visna/Maedi fertőzött állatok az esetek csekély hányadában szeronegatívak maradnak, ami a mentesítési eljárások során komoly nehézséget okozhat.

Az ország szarvasmarha-állományának a gümőkórtól való mentesítése 1961-ben kezdődött és 1980-ban fejeződött be. A gümőkórtól való mentes státus ellenőrzése azonban azóta is tovább folytatódik. E diagnosztikai munka keretén belül a bakteriológiai vizsgálatokat az évek során kiegészítettük a DNS-hibridizációs próba bevezetésével. A napjainkban is jelentős számú ún. paraallergiás reakció hátterének tisztítására bevezettük a gamma interferon kimutatását szolgáló ELISA eljárást.

Széleskörű vizsgálatokat végeztünk az ország szarvasmarha-állományának a *Myc. Paratuberculosis*-al való fertőzöttségének feltérképezése céljából, amely vizsgálatok doktori értekezés összeállítását (dr. Körmendy Béla) tették lehetővé. E vizsgálatok alapján vált ismertté, hogy a szarvasmarhát tartó gazdaságok közel fele fertőzött a kórokozóval. Ugyancsak kimutattuk a kórokozót a farmszerűen tartott gímszarvasállományból is.

A kérődzők leptospirosisainak vizsgálata során izoláltuk a *Leptospira hardjo* szerovariánst mind szarvasmarhából, mind juhból. A vizsgálataink alapján a Holstein-fríz állományok 35–40%-a fertőzött volt a fenti kórokozóval.

Szarvasmarhákban és juhokban egyaránt ismételtén igazoltuk a *Coxiella burnetii* vetélést okozó szerepét és a Q-láz magyarországi előfordulását. Ugyancsak foglalkoztunk a chlamydiák, a *Corynebacterium* és a gombák (*Aspergillus* spp) szarvasmarha vetélésekben játszott szerepével, az általuk előidézett kórtani elváltozásokkal. Szarvasmarhában a *Haemophilus somnus* fertőzés thromboemboliás meningoencephalitissel, valamint elvetéléssel járó formáját egyaránt megfigyeltük, borjakban pedig *Mycoplasma bovis* fertőzéssel összefüggő meningitist és polyarthritist írtunk le. Több vizsgálat történt a *Mycobacterium-paratuberculosis* fertőzés oktatásának, kórfejlődése diagnosztikájának és az ellene való védekezés lehetőségeinek tanulmányozására.

Megállapítottuk a *Prototheca zopfii* alga szerepét szarvasmarha mastitisben.

A Miskolci Állategészségügyi Intézettel közösen végzett vizsgálatokban tanulmányoztuk az *Actinobacillus seminis*, a *Corynebacterium*, a *Brucella ovis* okozta kos here- és mellékhere-elváltozásokat, a juhok *Eperythrozoon ovis*, *Mycobacterium paratuberculosis* és *Sarcocystis* fertőzése során kialakuló megbetegedéseket.

A nem fertőző betegségek közül az egyes ionofór antibiotikumok okozta tömeges mérgezések előfordulásáról számoltunk be szarvasmarhában és juhban, selyemkoró mérgezésről szarvasmarhában, idült rézmérgezésről juhban. Ismeretlen eredetű szívizomfibrosist észleltünk szopósborjakban, tömegesen előforduló allergiás eredetű tüdőgyulladást nagyüzemi szarvasmarhaállományban, agykéregnecrosist, valamint ún. szimmetrikus agytörzsi elhalást juhállományokban.

Lovak fertőző eredetű vetéléseinek vizsgálata során tanulmányoztuk az EHV-1 vírus által, a vemhesség különböző szakaszaiban előidézett kórtani elváltozásokat, valamint igazoltuk a fertőző vírus arteritis okozta vetélés hazai előfordulását. Csikóállományokban a nagyszámú elhullással járó légzőszervi megbetegedések oktanában az equine herpeszvírus-2 és a *Rhodococcus equi* baktérium szerepét igazoltuk. Az elsődleges fertőzést okozó 2-es típusú equin herpeszvírusal szemben kancákban előállított hiperimmunsavó rendszeres adásával sikeresen megelőztük a kórkép kialakulását.

Szopós csikók *Bacillus piliformis* okozta Tyzzer-féle betegségről és a kancák *Chlamydia* okozta veteléséről számoltunk be. Immunhisztokémiai vizsgálatokkal tanulmányoztuk vetélt lómagzatokban a rhinopneumonitis vírus és a fertőző arteritis vírus, valamint a *Rhodococcus equi* kimutathatóságát és az általuk előidézett elváltozások diagnosztikai értékét. A fertőző arteritis vírus izolálása is megtörtént.

Házinyulak calicivírus okozta vérzésemű betegsége (rabbit viral haemorrhagic disease, RVHD) Kínából kiindulóan pandemiaként elérte Európát, és hazánkat is. A perakut lefolyású betegségben az állatok előzetes klinikai tünetek nélkül, hirtelen hullottak el.

Beszámoltunk a kórbonctani és kórszövettani elváltozásokról, valamint a kórokozó vírus májból történt elektronmikroszkópos kimutatásáról, továbbá az állatok életkortól függő (4–5 hetes kor feletti) fogékonyságáról. Kidolgoztuk a betegség megelőzésére a gyakorlatban is hatékonynak bizonyult vakcina előállításának metodikáját.

Az Állatorvostudományi Egyetem Takarmányozástani Tanszékével együttműködésben vizsgáltuk nyúlban a kísérletes akut és szubakut T-2 toxikózis során, valamint Pb, Cd, Se és Mo terhelés esetén kialakuló elváltozásokat, valamint a különböző emésztési és felszívódási paramétereket. Gyakorlatban előfordult ionofór antibiotikum (narazin) mérgezés tüneteit és szervi elváltozásait írtuk le.

A **vírusos baromfibelegések** közül a tojótőgyulladás és tojásbélyegképződési zavarával járó „egg drop syndrome” (EDS), valamint a gumboroi betegség a 70-es évek második felében jelent meg és került megállapításra hazánkban. Tisztázódott továbbá, hogy a Marek-féle betegség felnőttkori, neuritissal és végtagbénulással járó, valamint a növendékkori, lymphosid típusú daganatképződéssel járó formája mellett, a fiatal (3–5 hetes) életkorban a betegségnek egy átmeneti, oldódó bénulással járó jóindulatú formája is előfordul. Ilyenkor a csirkéken a nyak és a szárnyak petyhüdt bénulása figyelhető meg. Kórbonctani

elváltozások nem láthatók, de az agyban, a gerincvelőben és a perifériás idegekben szövettani vizsgálattal lymphocytás gyulladás mutatható ki.

A 80-as évek elején került ismertetésre a sejtzárványos hepatitis basophil (szövettani metszetekben hematoxilinnel festődő, kékre színeződő) zárványok képződésével járó alakja, valamint a „malabsorption syndrome”, „stunting disease” néven ismert tünetcsoport. A 90-es évektől pedig a gumboroi betegség erősen virulens vírusváltozata idézett elő súlyos veszteségeket.

Velogén baromfipestis vírustörzsszel kísérletesen fertőzött, különböző immunstátusú broiler-csirkékben tanulmányoztuk a klinikai tüneteket, valamint a zsigeri szervekben, az idegrendszerben és az immunszervekben kialakuló elváltozásokat. Felismerésre került, hogy az állatok egyedi immunállapota nem csupán a betegség kimenetelét, hanem a kórtani elváltozások jellegét is lényegesen befolyásolja. Galambállományainkban paramyxovírus okozta járványos megbetegedést állapítottunk meg.

A 2–4 hetes életkorú broilerszűcsikék fertőző satnyasága tünetcsoporton belül talákoztunk olyan kórképpel, amelynél mozgászavar és a csontképződés rendellenessége, a physis porc-rétegének megszálesbedése és hiányos elmeszesedése (angolkórra emlékeztető elváltozások) alakultak ki. A mellékpajzsmirigyben degeneratív elváltozások fibrosis és cystaképződés látszott. Állatkísérletben az elváltozások a megbetegedett csirkék béltartalmának homogenizátumával (p. o.) előidézhetőek voltak. Ha kórokának vizsgálatára irányuló erőfeszítéseink – másokéhoz hasonlóan – nem is vezettek eredményre, kórfejlődésével kapcsolatban érdeklődésre számot tartó eredményekről (a pajzsmirigy-hormon háztartása és emésztőenzim termelés zavara) számoltunk be.

Részt vettünk a gyöngyöscsibék reovírus okozta kórképeinek klinikai és morfológiai, valamint azokkal együtt járó kóréletteni változások tanulmányozásában.

A 90-es évek második felében jelent meg a hazai tyúkállományokban is a leucosis egy új formája, amelynél a képződő daganatszövetet nem lymphoid sejtek, hanem myelocyták vagy myeloblastok alkotják. Kórboncoláskor a daganatszövet a zsigeri szerveken kívül egyes csontok (főként a mellcsont, a koponyacsont és a bordák) felületén is gyakran megtalálható. Az előidéző vírus a tyúk-leukózis vírusok J-alcsoportjába sorolható.

A baktériumos parazitás és gombás betegségek közül szakirodalmi szinten foglalkoztunk a növendécszűcsikék és a felnőtt tyúkok staphylococcosisával, listeriosisával, a koponyacsont-, középful- és ízületgyulladással járó pasteurellosis, a *Clostridium perfringens* okozta elhalásos bélgyulladással és az ahhoz társuló, sajátságos vörösvérsejt-elváltozással (erythrocytosis) járó májgyulladással, valamint a csirkék *Clostridium septicum* okozta gangrénás bőrgyulladásával. Tanulmányoztuk a csirkékben előforduló histomonadosis, valamint cryptococcosis kórtanát.

Takarmányozási kísérleteket végeztünk különböző mikotoxinok (a T-2 toxin, a buteholid, az ochratoxin-A és a patulin), valamint a zearalenon (F-2 toxin) és az aflatoxin hatásának vizsgálatára és tanulmányoztuk a T-2 toxikózis, valamint a stachybotryotoxicosis gyakorlati körülmények között történt előfordulását. A baromfi különböző mycotoxicosisaival kapcsolatos irodalmi adatok, gyakorlati megfigyelések és kísérletes vizsgálatok eredményeit angol és magyar nyelvű összefoglaló közleményekben adtuk közre.

A baromfitartásban jelentőséggel bíró különböző immunszuppresszív hatások, valamint az immunizálási programok fejlődése indokolták a baromfi immunrendszerének alapkutatósi

szintű vizsgálatát, amely „A házityúk immunrendszerének histogenesis és egyes kórokozók (lentogen baromfipestis vírus, avian reovírus, *Salmonella typhimurium* és *Staphylococcus aureus*) által előidézett elváltozásai” c. kandidátusi disszertáció (dr. Glávits Róbert) megszületésében öltött testet. E vizsgálatok előzetes támpontot szolgáltattak a később széles körben bevezetésre kerülő in ovo vakcinázási programokhoz is.

A toxikózisok és anyagforgalmi betegségek közül ismertettük a broilercsirkék furazolidon-mérgezését, szelénmérgezését, karbadox-mérgezését, etilénlikol-mérgezését, a pulykák narin-mérgezését a tojótyúkok szalinomicin-mérgezését, valamint a riloflavin hiány következtében kialakuló, a perifériás idegek elfajulásával járó tömegesen jelentkező végtagbénulást. Tojótyúkállományban és növendék kacsákban vizsgáltuk a hiányos konyhasóellátásnak a tojástermelésre, illetőleg a testtömeg-gyarapodásra kifejtett hatását. A broilercsirkék megnövekedett izomtömegével, a szív és a tüdő viszonylag csökkent teljesítőképességével, valamint más külső és belső hajlamosító tényezőkkel áll összefüggésben az a kórkép, amelyet újabban egyre gyakrabban figyeltünk meg és a legjellemzőbb elváltozás alapján hasvízkór (ascites syndrome) elnevezéssel lehet jelölni.

A különböző **víziszárnyasfajok** (a liba, a pekingi kacska és a mulard kacska) diagnosztikai vizsgálatai és az ezzel kapcsolatos alkalmazott kutatások egyre jelentősebb arányban szerepelnek az Intézet baromfi-egészségügyi feladatainak sorában.

A libák évtizedek óta legjelentősebb vírusos betegsége a Derzsy-betegség mellett újabb vírusos kórképek jelentek meg és kerültek ugyancsak magyar szerzők által nemzetközi szakfolyóiratokban leírásra. Így 1988-ban a Debreceni Állategészségügyi Intézettel és az MTA Állatorvostudományi Kutatóintézetével együttműködésben egy retrovírus (a reticuloendotheliosis vírus) által előidézett, lymphoid típusú daganatszövet-képződéssel járó betegség előfordulását ismertettük. Beszámoltunk, továbbá egy barbari kacsákban előfordult parvovírus okozta járványos megbetegedésről, amelyet a ludak Derzsy-betegségétől eltérő vírustörzs idézett elő.

1988-ban több lúdállományban megfigyeltük a Derzsy-betegség tipikustól eltérő, súlyos fokú bélgyulladásban megnyilvánuló ún. enterális formáját.

2001-ben a Ceva-Phylaxia Virologiai Fejlesztési Igazgatóságával együttműködésben igazoltuk, hogy az EDS-vírus növendékludakban légzőszervi megbetegedést (tracheobronchitist) képes előidézni.

2003-ban ugyancsak a Ceva-Phylaxiával és az Állatorvostudományi Egyetem Kórbonctani Tanszékével együtt beszámoltunk arról, hogy a növendékludak tömegesen jelentkező, főként mozgászavarban, ízület- és ínhüvelygyulladásban megnyilvánuló tünetcsoportja egy reovírus okozta betegség része. A kórokozó izolálása, azonosítása és a betegség reprodukálása is megtörtént.

Ugyanebben az időszakban figyeltük meg a libák polyomavírus okozta – főként a vese- és bélcsatorna elváltozásaival járó – megbetegedését, valamint az immunszervek, főként a bursa Fabricii károsodásával járó cirkovírus fertőzését. A polyomavírus okozta betegség a 60-as évek végén már előfordult hazánkban naposlibák szérumozása kapcsán, oltási balesetként. A cirkovírus fertőzésére pedig immunszuppresszív állapot kialakulása, és szövődényes megbetegedések vagy társfertőzések halmozódó előfordulása jellemző.

A baktériumos betegségek közül a *Riemerella anatipestifer* okozta betegséget megállapítottuk kacsában, majd libában.

A növendék ludak mycoplasmosisáról – az MTA Állatorvos-tudományi Kutatóintézetével együttműködésben – nemzetközileg is elsőként számoltunk be. Az izolált *Mycoplasma* törzsek okozta patológiai elváltozásokat lúdembrióban és napolibákban kísérletes fertőzéssel is tanulmányoztuk. Növendékludak baktériumos betegségei közül beszámoltunk a vérfertőzéssel járó streptococcosisról, valamint a *Clostridium septicum* okozta elhullásról.

A trichotecénvázak mycotoxinok közül a T-2 toxin hatását kísérleti körülmények között tojóludakban, növendék barbari és pekingi kacskákban tanulmányoztuk.

Elsőként derítettük ki és kísérletesen igazoltuk, hogy a víziszárnyasok szinte teljes mérvű takarmány-visszautasításáért a takarmányukba tévedésből bekevert halofuginon hatóanyagú kokcidiosztatikum a felelős.

Tanulmányoztuk a fiatal ludak optimális kalcium és foszfor igényét, továbbá igazoltuk, hogy ezen állatfaj és korcsoport esetében a takarmányba kevert fitázenzim hatékonysága mesze elmarad az egyéb baromfifélékre jellemzőtől és így hajlamosít az angolkór kialakulására.

A **tenyésztett prémesállatfajok** közül nyércben – a Békéscsabai Állategészségügyi Intézetrel együttműködésben – elsőként számoltunk be hazánkban az aleuti-betegség megállapításáról. Megállapítottuk, továbbá nyércben a szopornyicát. Nutriában *Treponema hyodysentriae* fertőzéssel összefüggő dysenteriát, valamint tarka koronafürt mérgezést írtunk le, tenyésztett rókákban pedig tömegesen kialakuló biotinhiányt regisztráltunk.

A **vadon élő és az egzotikus fajok** közül beszámoltunk a fácánok adenovírus okozta márványlép betegségéről, az őz babeziózisáról, a mezei nyúl Tyzzer-féle betegségéről, a nyárlúd gümőkórjáról, az őzek listeriosisáról, a fácánok reticuloendotheliosisáról, a túzok yersiniosisáról, a hullámos papagáj papovavírus fertőzéséről, a nagy amerikai májmétely előfordulásáról szarvasokban, *Mycoplasma* fertőzés okozta perosis kialakulásáról sólyomfiókában, a vadkacsák idült ólom-mérgezéséről, valamint a növendék fácánok konyhasóhiány betegségéről.

Hazánkban elsőként állapítottuk meg három zoonotikus kórokozó, a *Babesia microti*, a *Trichinella britovi*, valamint az *Echinococcus multilocularis* előfordulását, kiemelve, hogy ez utóbbi okozta humánfertőzőség többnyire fatális következménnyel jár. Kimutattuk a kutyákban legsúlyosabb klinikai tüneteket okozó tüdőféregfaj, az *Angiastrongylus vasorum* előfordulását rókában.

Kutyákban a 80-as évek elején jelent meg hazánkban is járványosan a parvovírus okozta bélgyulladás. A hasmenésben megbetegedett és elhullott állatok béltartalmának elektronmikroszkópos vizsgálatával néhány esetben koronavírus fertőzés is kimutatható volt. Ugyancsak kutyában *Brucella suis* fertőzést sikerült igazolni. Elhullással járó coccidioidomycosisról, valamint involúcióban lévő thymusból történő belső elvérzés eseteiről számoltunk be. Tanulmányoztuk a paraquatmérgezés következtében kialakuló tüdőfibrosis kórtanát, valamint ionofór antibiotikum (narazin) mérgezés során kialakuló elváltozásokat.

A Kaposvári Állategészségügyi Intézetrel együttműködésben igazoltuk a herpesvírusok oktani szerepét kölyökkutyák elhullásában.

Egy parazita (az *Onchocerca lupi*) fertőzéssel kapcsolatos szemelváltozásokról (ocular onchocercosisről) Európában is elsőként számoltunk be, és szolgáltatunk adatokat a betegség laboratóriumi kórjelzéséhez.

Macskákban szerológiai felmérést végeztünk a szerzett immunhiányos betegséget okozó feline immundeficiency (FIV) vírus hazai elterjedtségére. Beszámoltunk a chlamydiosis előfordulásáról, valamint vemhes nőtények *Staphylococcus epidermidis* okozta elvetéléséről.

A **halkórtani** rutindiagnosztikai vizsgálatok zömét – a többi állatfajtól eltérően – döntően a negyedszázada oktanilag még fel nem ismert kórképek, és ebből a szempontból újak minősíthető betegségek megállapításai képezik. Gyakran került sor a hazánkba behurcolt kórokozók okozta megbetegedések felismerésére is.

A hazánkban honos, súlyos kártétellel járó, korábban „fertőző hasvízkór” néven ismert betegség külföldi kóroktani tisztázása után röviddel a diagnosztikai gyakorlatunkban lehetőség nyílt a pontyok tavaszi virémiáját az erythrodermatitistől elkülöníteni, melyeket korábban az ún. hasvízkór heveny, illetve idült formájának tekintettük.

A busák burokképző *Pseudomonas fluorescens* okozta septicaemiáját elsőként diagnosztizáltuk. Az Állatorvos-tudományi Kutatóintézettel együttműködve a nyolcvanas évek elején megállapítottuk, hogy a pontyok úszóhólyag-gyulladását a *Sphaerospora renicola* idézi elő. E nyálkaspórárs vérben keringő plazmódiumai az úszóhólyag ereiben megakadva és továbbfejlődve idézik elő az úszóhólyag károsodását.

Elsőként állapítottuk meg, hogy a ponty granulomatosisát egy *Dermocystidium* faj idézi elő, valamint a *Dermocystidium erschowi* okozta bőrbántalmat. Az utóbbi években jelent meg – egy Európában még le nem írt – galandféreg, az *Atractolytocestus huronensis* a tógazdasági pontyok belében.

A pisztrángok jelentős elhullással járó betegségét, yersiniosisát (vörösszáj betegségét) hazánkban elsőként állapítottuk meg.

Rendszeresen részt vettünk a természetes vizeinken történt jelentős halpusztulások okainak feltárásában. Az 1991. évi balatoni angolnapusztulás lehetőségét már az *Anguillicola crassus* fonalféreg 1990. évi felbukkanásakor előre jeleztük.

A Tiszán bekövetkezett 2000. évi cianidmérgezés halakra gyakorolt kórtani és toxikológiai hatását több halfajon is vizsgáltuk. A halak szerveiből korábban végzett nehézfém-tartalomra vonatkozó vizsgálataink eredményei összehasonlítási alapul szolgáltak a cianid szennyezéssel egyidejűleg levonult nehézfém-szennyezés hatásainak értékelésében is.

A **méhbetegségek területén** a Romániai határ mentén 1978-ban megjelent a *Varroa destructo* (régii nevéen *Varroa jacobsoni*) atka. E kártevő ellen füstölőcsíkos védekezési eljárást dolgoztunk ki. 1992-ben először figyeltünk fel hazánkban a méhek miyasisát előidéző *Senotainia tricuspis* légy kártételére.

Az egyes, mikotoxikózisok különböző állatfajokban történt leírásán, kísérletes reprodukálásán túl kiemelendő a mikotoxinok analitikájában történt előrehaladás, a takarmány alapanyagok mikotoxin szennyezettségének felismerésére irányuló vizsgálatok eredményei, de még hosszan lehetne sorolni az e kérdéskörhöz kapcsolódó kutatások sorát.

Munkánk során rengeteg tapasztalatot, elméleti és technikai tudást és készséget szereztünk, melyek különböző okokból nem kerültek közlésre, de a laboratóriumi munka és helyszínen végzett szaktanácsadás során meghatározó jelentőségűnek bizonyultak.

Érezzük, sőt tudjuk hiányosságainkat és reméljük, hogy az intézetünk alapításának centenáriumán fiatal kollégáink még több eredményről fognak számot adni.

Végezetül a vázlatosan ismertetett szakmai eredményeinkért köszönet illeti tanítómestereinket, a különböző intézmények kollaboráló szakembereit, és szeretném ez alkalommal is kihangsúlyozni, hogy az asszisztenseink, technikusaink és egyéb munkakört betöltő munkatársaink lelkiismeretes munkája nélkül mindez nem valósulhatott volna meg.

Kiváló intézet kitüntető cím

Kiváló intézet kitüntető cím 1981

Forrás: *Állategészségügyi és Takarmányozási Közlemények*, 1982. 18 (4). 245.

A mezőgazdasági és élelmiszerügyi miniszter az Országos Állategészségügyi Intézetet *Kiváló Intézet* címmel, a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Állategészségügyi Állomást pedig *Kiváló Intézmény* címmel tüntette ki az 1981. évben teljesített jó munkájuk és eredményeik alapján. A kitüntetésről szóló oklevelet mindkét alkalommal dr. Glózik András, a MÉM Állategészségügyi és Élelmiszerhigiéniai Főosztályának vezetője adta át. Mind az Országos Állategészségügyi Intézetnek, mind a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Állategészségügyi Állomásnak további jó, eredményes munkát és sok sikert kíván a Phylaxia kollektívája.

Az Országos Állategészségügyi Intézet ismét elnyerte a Kiváló Intézet címet

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1982. 37 (9). 637.

Glózik András dr., a MÉM Állategészségügyi és Élelmiszerhigiéniai Főosztályának vezetője 1982. május 19-én bensőséges ünnepség keretében adta át a megtisztelő kitüntetést Szentmiklóssy Csaba dr.-nak, az intézet igazgatójának és az intézet dolgozó kollektívájának. A MÉM és a Közalkalmazottak Szakszervezetének döntése alapján az intézet 1977 után immár másodszor részesült ebben az elismerésben.

Glózik dr. ünnepi beszédében kifejezésre juttatta a minisztérium elismerését az Országos Állategészségügyi Intézet és területi intézeti hálózat munkájával kapcsolatban. Megállapította, hogy az állategészségügyi szolgálat alapvető feladatának ellátásában a *fertőző állatbetegségek* felismerésében, leküzdésében és megelőzésében az intézet mindenkor a legszakosított és leghatékonyabb segítséget adta. E feladatok teljesítése érdekében az intézet az utóbbi időben igen sok új, a korábnál gyorsabb és biztosabb laboratóriumi diagnosztikai eljárást vezetett be. Az intézet kutatómunkája is elsősorban a diagnosztikai munka fejlesztésére, az új módszerek kidolgozására és alkalmazására irányult. Elismeréssel nyilatkozott az intézet vezetésének és szakembereinek azokról az erőfeszítéseiről és eredményeiről, amelyeket a *nem fertőző eredetű állatbetegségek* okainak felderítése és megelőzése terén is elkönnyelhet, és amelyek nagymértékben járulnak hozzá az állattenyésztés produktivitásához. Végezetül méltatta az intézet vezetésének azokat az intézkedéseit, amelyek a munkafeltételek javítását, a jobb munkahelyi légkör megvalósítását célozzák, alapot nyújtottak, keretül szolgáltak a szakmai munkában elismert sikerek eléréséhez, és biztosítékot jelentenek a további célok teljesítéséhez.

Az ünnepségen jelen volt Szabó Endre dr., a Közalkalmazottak Szakszervezete Központi Vezetőségének főtítkárhelyettese, Nyers Ferenc dr., a MÉM Költségvetési Főosztályának vezetője. Megjelentek a kerületi pártbizottság, a kerületi tanács, a társintézmények vezető munkatársai, az Országos Állategészségügyi Intézet működési területéhez tartozó megyei állategészségügyi állomások és a területi állategészségügyi intézetek igazgatói.

Kellemes hangulatú háziünnepséggel és vacsorával ünnepelték az intézet dolgozói és a részt vevő vendégek a kitüntető cím elnyerését.

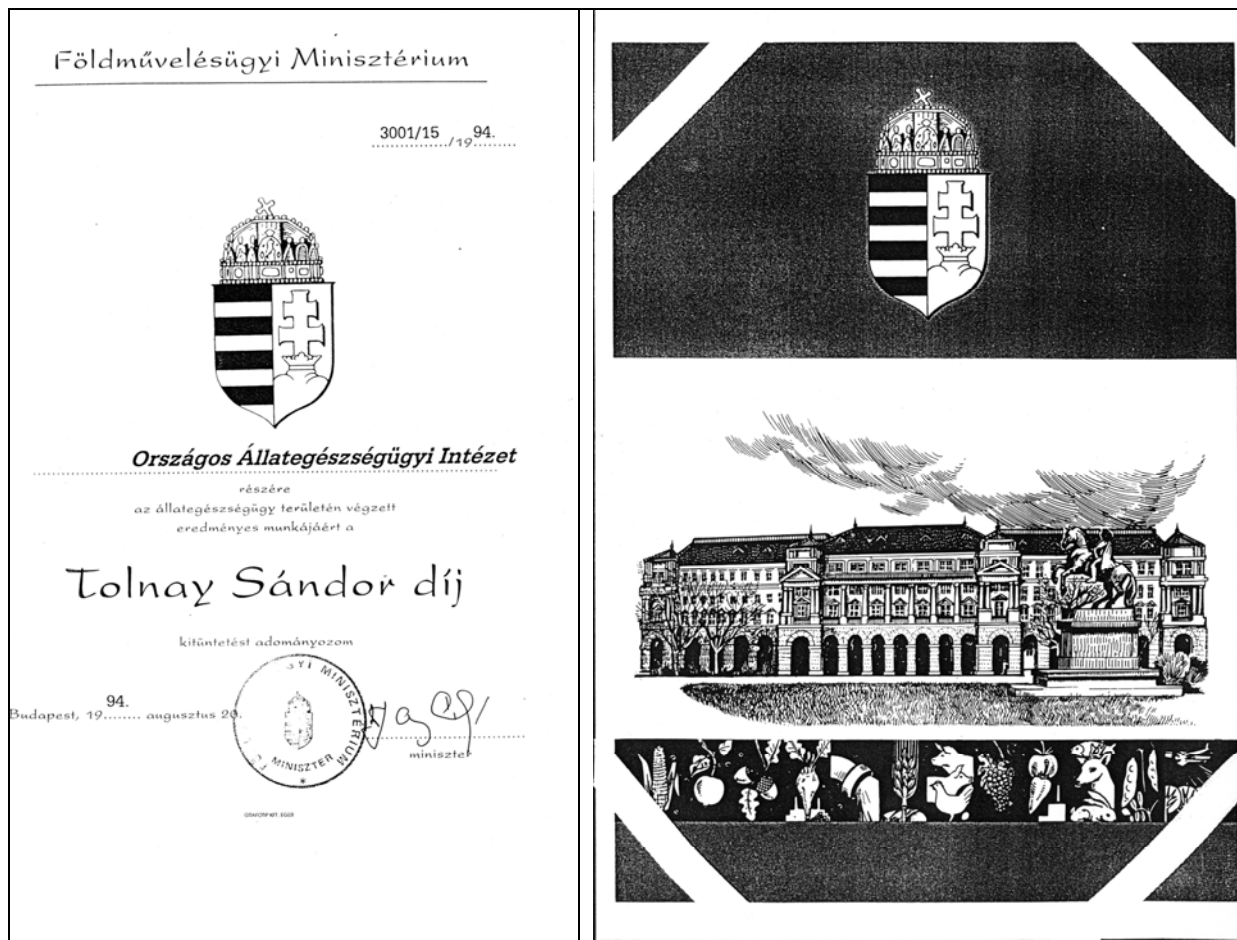
Quarini László dr.

Kiváló intézet kitüntető cím 1982

Forrás: *Állategészségügyi és Takarmányozási Közlemények*, 1983. 19 (3). 209.

Az 1982-ben teljesített kimagaslóan jó munka alapján az idén az Országos Állategészségügyi Intézet „Kiváló Intézet” címet kapott. A Pest megyei Állategészségügyi és Élelmiszer-Ellenőrző Állomás elnyerte a „Kiváló Intézmény” címet, míg a Heves megyei Állategészségügyi és Élelmiszer-Ellenőrző Állomás miniszteri dicséretben részesült.

Tolnay Sándor díj 1997

Igazgatók és helyettesek életrajzai, méltatásai

Igazgatók

1. Dr. Manninger Rezső	1928–1943
2. Dr. Marcis Árpád	1943–1946
3. Dr. Csontos József	1946–1949
(Marcis Á. 1941–1942 és Csontos J. 1942–1944 között igazgató volt a Kolozsvári M. Kir. Állategészségügyi Intézetben is.)	
4. Dr. Hirt Géza	1950–1956
5. Dr. Kádár Tibor	1956–1971
6. Dr. Ványi András	1972–1978
7. Dr. Szentmiklóssy Csaba	1979–1987
8. Dr. Szakolczai József mb.	1987–1988
9. Dr. Mocsári Endre	1989–1992
10. Dr. Tekes Lajos	1992–2010

Igazgatóhelyettesek

Dr. Szabó István	1956–1984
Dr. Nagy Béla	1980–1987

Tartalom

DR. MANNINGER REZSŐ (1890–1970).....	120
Manninger professzor 75 éves.....	124
Manninger professzor 75 éves.....	125
Manninger Rezső halotti értesítője.....	126
† Manninger Rezső dr. (1890–1970).....	127
Manninger Rezső és az „Állatorvosi Lapok” jelentősége a járványtan történetében	140
Az iskolateremtő tudós – Emlékezés Manninger Rezsőre	147
Emlékezés Manninger Rezső professzorra (1890–1970).....	150
Soproni diákok voltak: Hírneves tudóssá váltak	154
Emléktábla Manninger Rezső szülőházán.....	154
Manninger professzor portréjához	162
Hírek [Manninger Rezső professzor születésének 100-ik évfordulója].....	163
Manninger Rezső akadémikus születésének 100. évfordulója alkalmából... ..	164
Visszapillantás Manninger Rezső életútjára	164
DR. MARCIS ÁRPÁD (1884–1950).....	170
Marcis Árpád dr. (1884–1950) és a szerodiagnosztikai szűrővizsgálatok jelentősége az állatjárványok elleni küzdelmeink történetében.....	172
DR. CSONTOS JÓZSEF(1889–1962).....	178
Hírek [Csontos József dr. állami szolgálatba lépésének 40. évfordulója].....	179
Száz éve született dr. Csontos József	179
Csontos József emlékezete	182
Csontos József és a tudományos kutatómunka állatorvos-történelmi jelentősége.....	182
DR. HIRT GÉZA (1895–1957).....	187
†Mehalt Hirt Géza dr. kandidátus	189
Hirt Géza dr. egyetemi magántanár, az állatorvostudományok kandidátusa, az Intézet igazgatója (1950–1956).....	190
50 éve hunyt el Hirt Géza, az Országos Állat-egészségügyi Intézet egykori igazgatója ...	191
DR. KÁDÁR TIBOR (1911–1992)	193
Kádár Tibor dr., az állategészségügyi szolgálat vezetője nyugalomba vonult.....	194
Kádár Tibor dr. 75 éves.....	197
Dr. Kádár Tibor 75. születésnapja alkalmából rendezett ünnepség az Országos Állategészségügyi Intézetben	203
In memoriam †Kádár Tibor dr. (1911–1992).....	204
Apám Dr. Kádár Tibor	206
A család nevében.....	209
Emlékezzünk Dr. Kádár Tiborra	209
DR. VÁNYI ANDRÁS (1928–1997)	212
Hír [dr. Ványi András kandidátusi értekezéséről].....	213
In memoriam †Dr. Ványi András (1928–1997).....	214
DR. SZENTMIKLÓSSY CSABA (1938–).....	217
DR. SZAKOLCZAI JÓZSEF (1936–).....	218

DR. MOCSÁRI ENDRE (1937–)	220
Hírek [Dr. Mocsári Endre igazgatói kinevezése]	220
Dr. Mocsári Endre oklevele, szabadalmi okirata, kitüntetése	222
DR. TEKES LAJOS (1947–)	223
Levél Tolnay Sándor díj kiadásáról Tekes Lajosnak	223
1997. augusztus 18.	223
Csontos József emlékérem adományozása Tekes Lajosnak	224
2000. október 19.	224
DR. SZABÓ ISTVÁN (1919–)	225
Állatorvosok arcképcsarnoka Az önzetlen szakember	225
Saját portréhoz	227
Dr. Szabó István kitüntetése	227
DR. NAGY BÉLA (1941–)	230
Új állatorvos akadémikus: Interjú dr. Nagy Bélával	230
Meghívó Nagy Béla székfoglaló előadására	234

DR. MANNINGER REZSŐ (1890–1970)

**egyetemi tanár, akadémikus,
az Intézet alapító (1.) igazgatója (1928–1943)**

Mint emberről, mint tudósról és mint oktatóról avatottabbak megemlékeztek. Az én megemlékezésemben elsősorban intézeti tevékenységére szorítokozom és néhány olyan saját élményre, amelyek a többi megemlékezéseket részanyaggal egészítik ki. Persze ezek a saját élmények és ismeretanyagok közvetve Manningernek az Intézettel való kapcsolatára is vonatkoznak.

Például Manninger Rezső születését illetően pontosítanom kell Buza László ismertetését. Igaza van annyiban, hogy köztisztviselőben álló soproni családból származott, de szülei kereskedők voltak. Apja nem volt orvos, mint Buza írta. Szüleinek az üzlete a Várkerületen volt, annak a háznak a helyén (?), amelynek falán 1982-ben, egykori középiskolája alapításának 425. évfordulóján emléktáblát helyeztek el, ill. lepleztek le hálás tanítványai. „Ebben a házban született a soproni lyceum eminens diákja, Manninger Rezső – 1890–1970 – a Magyar Tudományos Akadémia alelnöke, a Mikrobiológiai Társaság elnöke, az állatjárványtan világhírű egyetemi tanára, tudósa.”

A Manninger család, amint azt a család másik ágának a TV-ben egyik elmúlt év, talán 1987 vagy 1988 év nyarán vetített két részes családi portréfilmjéből is megtudhattuk, a burgenlandi Kabold (Kobersdorf) községből települt át Sopronba. Ebben a másik ágban voltak neves orvosok (pl. M. Vilmos sebészprofesszor és M. Jenő traumatológus professzor) és vannak mezőgazdászok.

1989-ben Szent-Iványi Tamásékkal tettünk egy rövid turista utat Burgenlandba. A főútvonaltól kissé oldalt fekvő Kabold községbe is „elzarándokoltunk”. Igen meglepett, hogy ezt a kitérőt inkább nekem kellett szorgalmaznom, és Tamás barátom nálam kisebb meghatottságot mutatott ebben a kies, tiszta, rendezett faluban. Mindezt feleségem is észrevette. Persze bennem talán az „öreg licista” vér és érzés is dolgozott?

Az utóbbi mondat arra vonatkozik, hogy én is abba a soproni evangélikus líceumba (gimnáziumba) jártam és érettségiztem, amelyben Manninger, ahol ő 1908-ban érettségizett. Erről a közös alma materről azonban vele soha nem beszéltünk. (Lehet, hogy nem is tudott az én líceumi mivoltomról.) Bennem viszont azért élt ennek a tudata, mert állatorvostan-hallgató koromban sokat jártam praktizálni dr. Raiger Alfréddel, annak idején sajtoskáli körállatorvossal, aki nemcsak középiskolai, majd egyetemi osztálytársa volt Manninger Rezsőnek, hanem élete végéig jó barátja is. Frédi bácsi viszont Manningerrel ellentétben közlékeny ember volt, szívesen beszélgetett személyes dolgokról, diákeveikről. (Raiger Alfrédnek unokaöccse, keresztfia volt dr. Egerváry László velem egykorú kolléga, aki jelenleg Mátészalkán nyugdíjas. Egerváry László rövid ideig asszisztens volt Manninger mellett.) Frédi bácsira visszatérve, művelt, zenekedvelő, kissé bohém, de igen jól képzett és jól praktizáló állatorvos volt. Mint később a sebészeten dolgozó szakember is elmondhatom, hogy a gyakorlatban szokatlanul betartotta pl. a sterilitás szabályait. Kétúton miskarolt. Külön táskái voltak szülészeti beavatkozásokhoz, szimultánnozáshoz, amelyeknek a tartalmát, műszereit a többi táskáival, műszereivel soha nem keverte össze. Kollégái azzal magyarázták szakismereteinek naprakészségét, hogy szabadságát mindig a téli évszakban vette ki, általában Budapesten töltötte és szórakozás, színház, hangverseny

mellett sokat találkozott Manningerrel, s tőle felszedte egy-egy év szakmai tudományos előrehaladását.

No, ettől a Raiger Alfrédától, aki Sopronban lett később vágóhídi állatorvos és onnan ment nyugdíjba, sokat hallottam Manningerről. Mialatt elkísértem praxisába és segítettem is neki, sokat beszélt a szakmáról, az életről, saját életéről és életfelfogásáról, valamint kortársairól, diákéveikről. Manninger Rezsőt komoly, kitűnő fejű, kötelességtudó diákként emlegette, aki ugyanúgy, mint ő, „von Haus aus” tudott németül és eredményesen tanult zenét is. Közlése szerint Manninger mérsékelten vett részt a diák-csínytevésekben és kiruccanásokban.

A soproni liceum és saját diákéveim múltját böngésztem az utóbbi hónapokban, és ennek révén sokat forgattam az iskola annak idején kiadott értesítőit (évkönyveit). Ezekben Manninger Rezső neve az 1900/1901. tanévben szerepel először és 1907/1908. tanévben utoljára. Az értesítők szerint minden évben kapott valamilyen ösztöndíjat. VII. osztályos korában ő volt az iskola ének- és zenekarának könyvtárosa. Középiskolánkkal kapcsolatban még annyit, hogy az iskola múzeumában több könyvét őrzik. Intézetünk 50. éves jubileuma alkalmával az iskola múzeuma is kapott egy emléklakettet, melynek egyik oldalán Manninger képmása látható. Majd adományoztam 1989-ben egy példányt a Szent-Iványi által írt Manninger Rezső monográfiából is.

Az említettek ellenére szakmai pályám során sokszor találkozhattam vele. Egyetemi tanárság koromban még ő volt a törvényszéki állatorvostan előadója és a felülvéleményező tanács elnöke. A sebészeti és szemészeti klinikán pedig mindennaposak voltak a szavatossági és felülvéleményezési ügyek. Az ilyen célból a klinikára beállított lovak (ritkábban szarvasmarhák) bizottsági szemlélén rendszeresen részt vett. Ezen ügyek előkészítése és a bizonyítvány megszerkesztése, adminisztratív lebonyolítása 2 éven át az én feladatomban képezte. Egy-egy ügy kapcsán szinte mindig három ízben is találkoztunk: a szemle, a fogalmazványban elkészített bizonyítvány bemutatása és a végleges bizonyítvány aláírása alkalmával. Későbbi találkozásaink intézetiiek voltak.

Manninger Rezső 1912-ben szerzett állatorvosi, 1914-ben állatorvos-doktori oklevelet. 1918-ban immunitástanból egyetemi magántanárrá habilitálták. A következő években címzetes, majd nyilvános rk. tanár lett. Amikor Hutýra megvált a járványtani intézet vezetésétől, 1927-ben a járványtan nyilvános tanárává nevezték ki. A földművelésügyi miniszter 1928-ban bízta meg az OÁI igazgatói teendőinek ellátásával is. Előzetesen részt vett az Intézet terveinek elkészítésében, kivitelezésének és berendezésének irányításában. Intézetbe kerülésemkor a laboratóriumok berendezése az Országos Közegészségügyi Intézet laboratóriumainak teljes hasonmása volt. Igazgatói irodájának felét bomba tette tönkre. Megmaradt íróasztala, íróasztal-széke és könyvszekrénye az új épület elkészülte után a szobámba került, majd nyugdíjba menetelemkor Nagy Béla dr.-hoz. Az ő munkahely-változtatása óta ismét az én szobámban van. Egy nagyméretű kanapé, két fotel korábban, a szép stílusú dohányzóasztala valamivel később elkallódott az ismételt költöztetések, selejtezések során.

Amikor Szent-Iványi Tamás akadémikus *A múlt tudósai* sorozatban összeállította az 1990-ben megjelent *Manninger Rezső* című monográfiát, kérésre és érveléseimet elfogadva szentelt külön fejezetet intézetalapító és vezető tevékenységének (121–131. o.). Ebből az ismertetésből is kitűnik, hogy a főiskolai, majd egyetemi tanszéke, és az OÁI munkája Manninger vezetése alatt nemcsak támogatta és kiegészítette egymást (amint Fokányi remélte), hanem sok tekintetben össze is forrott.

Ez az összetartozás igazgatói tisztségétől való megválása után is folytatódott, amint azt a vonatkozó írásokból láthatjuk, vagy magam Hajdú Gusztáv és Szabó Albert akkori tanársegédeitől hallottam, majd 1949-től személyesen is tapasztaltam. Ez a kapcsolat azután utódai időszakában elsősorban a megváltozott körülmények folytán fokozatosan csökkent, ma már nem múlja felül az MTA Állategészségügyi Kutató Intézettel való kapcsolatunk mértékét. Szent-Iványi Tamás jó kapcsolatban volt egyes intézeti személyekkel (pl. Héjj, Csontos, Körmenyi, saját magamat is beleértve), de az intézet egészével, szakmai vezetésével nem tudta megvalósítani a manningeri kapcsolattartást. Még kevésbé érvényesült ez a munkatársainak az intézethez való viszonyában.

Buza László szerint Manninger professzor az alkalmazott kutatások művelője volt. Szakmai látóköre igen széles és átfogó volt. Amikor hangoztatta, hogy ehhez vagy ahhoz ő nem ért, hozzászólása és véleménye mindig széles körű tudást és komplex ítélőképességet, rendkívüli diplomáciai készséget tükrözött. Én is egyetértek Buzával abban, hogy Manninger irodalmi tevékenységének egyik legtermékenyebb korszaka arra az időre esett, amikor járványtani és bakteriológiai tanszék ellátásán kívül Intézetünk vezetője is volt. Kollaborációban írt dolgozatai zöme (pl. a sertés fertőző betegségeinek elkülönítő kórjelzése, himlő, hurutos lóinfluenza stb.) intézeti munkatársaival együtt készült.

Amikor 1943-ban megvált az intézet vezetésétől, akkor utóda, Marcis Árpád annak a reményének adott kifejezést, hogy azok a kötelékek, amelyek 15 év alatt Manninger Rezső személye és az Intézet között kifejlődtek, továbbra is megmaradnak és erősödni fognak. Ez így még hozzá hosszú távon meg is valósult. Az intézet, majd a területi intézetek szakmai működését állandóan figyelemmel kísérte, fejlődését támogatta. Intézeteink vezetőinek és hozzáfutató munkatársainak mindig segítségére volt.

Az Intézetbe kerülésem (1949) után jó ideig szinte rendszeresen tájékoztattuk az intézet szakmai ügyeiről. Ezt „kis” ügyekben a beosztottak is megtehették az igazgató vagy más vezető közreműködése, tudta nélkül. Az idősebb kollégák ajánlották a kezdőknek, hogy szárnypróbálgatásaikkal, szakmai problémájukkal vagy gondolatukkal menjenek át Manninger professzor úrhoz, kérjék ki véleményét, tanácsát vagy segítségét. Gyakran mutattunk meg neki olyan vizsgálati anyagot, amely szokatlan, újszerű vagy éppen időszerű jellege miatt felkeltette figyelmünket, vagy úgy gondoltuk, őt érdekli. Ezek a tájékoztatások, megbeszélések kizárólag szakmai természetűek voltak. Adminisztratív, szervezési, vezetési, hivatalos-hatósági állásfoglalásokba nem szólt bele. Egy-egy kérdéssel kapcsolatban, ha odáig jutott, ő maga jegyezte meg, hogy ez vagy az már csak az intézetre, vagy az FM-re tartozik. Néha tanácsolta, hogy ezt vagy azt beszéljük meg, ill. erről vagy arról tájékoztassuk Mócsy vagy Sályi professzorokat is.

Tanszéki munkatársainak ajánlotta, sőt elvárta tőlük, hogy a szomszédos intézetben folyó vizsgálatokat kísérjék figyelemmel, az intézeti szakemberekkel vállaljanak közös kiszállást, kollaboráljanak kutatásokban. Ez különösen Kemenes és Szent-Iványi esetében valósult meg.

Érdekesebb, országosan aktuális vagy az oktatás, ill. könyvének átírása miatt időszerű témákban maga is kiszállt a helyszínre. Ha közvetlenül őt vagy tanszéki munkatársait kérték helyszíni vizsgálatra, mindig súlyt helyezett arra, hogy az az intézet illetékes szakembereivel együtt történjen. Szerintem ugyanis figyelembe vette azt, hogy a gyakorlati esetek szélesebb körű és további vizsgálata, lefolyásának követése stb. hatóságivá válhat, és az intézet feladatkörébe tartozik. (Annak idején az Intézet bizonyos tekintetben hatóságnak számított.) Minthogy abban az időben az intézet kórbonctani (emlős-diagnosztikai) osztályának vezetője voltam, és ő

baromfival kevésbé foglalkozott, talán nekem volt a legtöbb alkalmam szakmai kiszállásokra elkísérni. Még hosszabb utazások alatt sem volt túl közlékeny. Főleg az adott szakmai kérdéssel kapcsolatban beszélgettünk. Legszívesebben a sofőr mellett ült. Útközben el kellett fogadni tőle egy-egy kávémeghívást. Voltak törzskávézó helyei. Ha nem ilyen útvonalon mentünk, javaslatot kért, és utána véleményezte a helyet.

Többször voltam vele kiszálláson:

- sertés-dysenteria (akkor fertőző gyomor és bélgyulladás),
- malac és borjú felnevelési betegség,
- szarvasmarha-rhinotracheitis,
- fertőző sertésbénulás,
- a sertések ún. fertőző tüdővizenyője és
- a sertéshizlaldákban nyáron előforduló hőgutaszerű, általa később leptospirosisnak diagnosztizált megbetegedések vizsgálata céljából.

Szent-Iványi Tamással folytatott kollaborációm során többször volt módomban cikkeink (hármában való) megvitatásán részt venni. Ilyenkor kellően tiszteletben tartotta a vizsgálatokat végzők véleményét, még a megfogalmazás terén is. A teljesen új dolgok elfogadásában rugalmas, kikristályosodott kérdések megváltoztatásában merevebb volt. Mégis ezek a szakmai eszmecserék sok szempontból igen tanulságosak voltak. Például tervtémának csak olyant jelentsünk, amellyel kapcsolatban már van valami biztató eredmény. A jelentési kötelezettségnél ugyanis hátrányos a negatív eredmény. Disszertáció témaválasztására ezt fokozottan szem előtt tartotta. – „A magyar nyelv névelős nyelv” – mondta, hogy tegyük ki bátrabban a határozott névelőket. – Ha a fogalmazásunkat „nem értette”, és elmondtuk szabadabban, egyszerűbb fogalmazásban, akkor azt mondta, no látjátok, most értem, ezt írjátok le. – „A színész lép fel, a betegség előfordul, vagy jelentkezik, van.”

Legalább 3-szor voltam olyan ad hoc bizottságban, amelynek ő volt az elnöke, és többnyire Derzsyvel mi voltunk a tagjai. A témák a sertéspestis, ill. a baromfipestis, a száj- és körömfájás elleni oltóanyagok termelésével voltak kapcsolatosak. Hogy ezekben részt vehettem, jó alkalmat nyújtottak a tanulásra, tapasztalatszerzésre, de részemre azt is jelezték, hogy az országos járványtani problémák bonyolításába mindig bevonta, illetékesnek tekintette az intézetünket.

Intézetünk jelentős rendezvényeire mindig eljött. Hozzászólásai a szakmai munkára, továbbhaladásra bátorítóak voltak. Ilyenkor az is érződött, hogy egy kicsit még mindig otthon érzi magát közöttünk.

Az Intézet 50 éves jubileuma alkalmából készített plakett egyik oldalán Manninger Rezső képmása látható. Ugyanakkor az új épületünk bejárati aulájának bal falán elhelyezésre került emléktábla is megőrökíti alapító igazgatói tevékenységét. Mind a plakett, mind az emléktábla Tóth Sándor nyíregyházi szobrászművész alkotása. Amikor képmásának felhasználásához felesége hozzájárulását kértük (Buza Lászlóval), Ő nagyon kedvesen mondta: „nem fontos ám, hogy hasonlítson az uramhoz. Az utókor, aki majd nézi, személyesen úgysem ismeri. Az a fontos, hogy gondolnak rá.” Egy ilyen alkalommal kérdeztem, hogy ismer-e, tudja-e ki és honnan vagyok. „Hogyne – mondta – olvasom az Állatorvosi Lapokban a cikkeit.” Manninger életében is jártam a lakásán. Mindig találkoztam a feleségével, ő engedett be és kalauzolt az „urához”. Mindig háttérben maradt a megbeszéléseinken, de figyelt, hogy egy kávéval vagy az

elköszönéssel nem lehet-e segítségére. Herta asszony haláláról az állatorvosi sajtóban Szent-Iványi a „Karunk nagyszonya”-ként emlékezett meg.

Dr. Szabó István

Manninger professzor 75 éves

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1965. 20 (7). 333.

Egy gazdag és szép életpálya 75. mérföldkövének Lapunk olvasói, az egész magyar állatorvosi kar tisztelettel és őszinte szeretettel köszönti nagy Mesterét, *Manninger* professzort! Alig van karunknak olyan, ma is aktív tagja, akinek legszebb szakmai élményei ne az Ő előadásaihoz fűződnének, aki ne Tőle tanulta volna szakmánk szeretetét, s akit ne Ő készített volna fel szűkebb szakterületének, a járványtannak magas színvonalú művelésére.

Ez a rövid megemlékezés nem életpályájának egyes állomásait, még csak nem is hazai és külföldi sikereit, munkásságát, az ezt elismerő számos kitüntetést kívánja felsorolni, hanem születésnapjához hasonlóan azt igyekszik átnyújtani, hogy mit jelent nekünk Manninger professzor, s mit köszönhet Neki minden magyar állatorvos.

Előadásai, szakcikkei, a világ minden táján ismert könyvei révén felvértezett bennünket azokkal az ismeretekkel, amelyek birtokában a járványos betegségek elleni küzdelmet olyan színvonalon tudtuk művelni, amelynek eredményei hazánk határain túl is ismertek. Bár volna valaki, aki ki tudná számítani, milyen anyagi előnyt jelentett ez országunknak! De nem hallgathatjuk el azt sem, hogy a Tőle kapott tudás birtokában a legnehezebb problémákban való eligazodás, a járványos betegségek elleni eredményes védekezés milyen nagy segítséget jelentett valamennyiünk egyéni boldogulásában is.

A szakmai ismereteken túlmenően megtanultuk Tőle azt a szemléletet is, amely alkalmassá tett bennünket ismereteink alkalmazására. Mire is tanította és tanítja Ő ma is az állatorvosokat? Arra, hogy a beteg állatot, a betegséget ne önmagában szemléljük, hanem a környezetével való szoros összefüggésben. Enélkül sem a kórjelzés bonyodalmaiban nem tudunk eligazodni, sem a betegségek ellen eredményesen védekezni. A környezeti feltételek javítása nélkül beavatkozásunk számos betegségben csak átmeneti sikereket hozhat, s a járványos betegségek elleni védekezés a fertőző anyag behurcolásának a megakadályozásával kezdődik. Azt is mindig hangsúlyozza, hogy az állatorvos csak akkor érhet el eredményeket a betegségek megelőzésében és leküzdésében, ha munkájához szövetségeseket keres, ha környezetét szívós és állandó felvilágosító munkával szüntelenül neveli, ha megérteti velük, hogy munkájukkal milyen cél megvalósulását segítik elő. Régebben is, de különösen a nagyüzemi mezőgazdaság kialakulása óta hányszor láttuk ezeknek a tanításoknak az igazát, s mennyi kár származott abból, hogy ezeket ilyen vagy olyan, sokszor rajtunk kívül álló okokból nem sikerült maradéktalanul megvalósítani!

Saját életével is példázza azt a tanítását, hogy az állatorvos messzemenően tartsa szem előtt szakmájának etikai kérdéseit, becsülje meg kollégái munkáját, segítse azt, s nehezebb esetekben kérje ki a tapasztaltabbak tanácsát.

Nem elvtelen, hanem nemes értelemben vett kari összetartásra nevelt, s éppen az utóbbi évek tapasztalatai bizonyítják, hogy egészséges egység nélkül mennyivel nehezebb az eredményes szakmai munka, s az egyéni boldogulás is. Annak a más szakmák által sokszor irigyelt kari egységnek a kialakításában azáltal is nagy szolgálatot tett, hogy igen nagy emberi és szakmai

tekintélyével méltóan és eredményesen tudta képviselni karunk egészséges törekvéseit, s tudott annak érvényt szerezni számos fórumon. Elősegítette ezt a sokoldalú szakmai-társadalmi tevékenységével is, amelyet a legkülönbözőbb területeken kifejtett. S ha valamit, kérhetünk Tőle születésnapján, az éppen az, hogy örvendetes szellemi és fizikai erejével ebben segítsen nekünk továbbra is, mert ilyen irányú tevékenységét aligha tudja más helyettesíteni.

Köszönhető Neki az is, hogy bármilyen nehézség adódik a fiatalabbak számára a munka közben, tanácsaira, útmutatásaira mindig számítani lehet, továbbá az, hogy mint Lapunk ma is legaktívabb lektora fémjelzi a szerzők közleményeit.

Az a hálaérzés, amely most valamennyi magyar állatorvost eltölt és az az óhajunk, hogy még sokáig teljesítse nemes misszióját, adjon Neki erőt további munkájához!

Manninger professzor 75 éves

Forrás: *Magyar Nemzet*, 1965. július 15. vasárnap

Manninger Rezső akadémikus, a magyar állatorvosi kar vezető személyisége 75 éves. Ezt a tiszteletre méltó kort jó egészségben, szellemi frissességének teljében érte el.

Eredményes, munkás évtizedeket vallhat magáénak. De nemcsak a magáénak: Budapesten és Moszkvában, Pekingben és Berlinben, Rómában és Madridban, Varsóban és Lipcsében, Kubában és az USA-ban – és még sok helyütt, a *Spezielle Pathologie und Therapie der Haustiere* című művéből tanulnak az állatorvosi kar hallgatói. *Manninger* professzor e műve hét nyelven jelent meg, több kiadásban.

Fél évszázada, hogy elnyerte első kitüntető minősítését: Summa cum laude állatorvosi oklevelet szerzett. És azóta foglalkozik a fertőző állatbetegségek tanulmányozásával, bakteriológiai, valamint immunitástani kérdésekkel.

Manninger Rezső 1927-ben a járványtan nyilvános rendes tanára lett a főiskolán. Emellett sokrétű más munkát is végez: vezetője a főiskola élettani intézetének is. 1934-ben már az egyetem nyilvános rendes tanára. 1927-ben levelező, 1939-ben pedig rendes tagsággal tiszteli őt meg a Magyar Tudományos Akadémia. Rendes tagja maradt az újjászervezett Akadémiának is: 1953-tól 1956-ig elnöke az Akadémia agrártudományok osztályának, tagja az Akadémia elnökségi tanácsának. Hetvenéves kora óta, öt éve tölti be az Akadémia alelnöki tisztét.

Hazai tudományos és társadalmi tisztségein kívül tiszteleti vagy levelező tagja több mint tíz akadémiának, nemzetközi tudományos társaságnak. E nemzetközi elismerés és megbecsülés útját kétszáznál több tanulmány jelzi az állatjárványtan, bakteriológia és immunitástan területéről, amelyek hazai és külföldi szaklapokban jelentek meg. Állatjárványtani tan- és kézikönyveit – a magyar nyelven kívül – több kiadásban, nyolc nyelven jelentették meg.

A nagy tudóst államunk kétszer részesítette a Kossuth-díj első fokozatában: megtisztelte a Munka Vörös Zászló Érdemrendjével. A Magyar Tudományos Akadémia ez évi közgyűlésén *Manninger* akadémikust az Akadémia aranyérmével tüntette ki.

Töretlen, felfelé ívelő tudományos pálya csúcsán köszöntjük a tudós férfiút, aki az elmélet és a gyakorlat egységének megvalósításán munkálkodva segíti a szocialista mezőgazdaság fejlesztését. Kívánjuk, hogy ezt a munkáját egészségben, még sokáig folytathassa.

r.f.k.

Manninger Rezső halotti értesítője

A Magyar Tudományos Akadémia, a Mezőgazdasági és Élelmiszérsügyi Minisztérium és az Állatorvostudományi Egyetem mély fájdalommal tudatja, hogy

Dr. MANNINGER REZSŐ

kétszeres Kossuth-díjas akadémikus, a Magyar Tudományos Akadémia volt alelnöke, az Állatorvostudományi Egyetem volt tanszékvezető egyetemi tanára, a Magyar Mikrobiológiai Társaságnak, a Magyar Agrártudományi Egyesület Állatorvosok Társaságának és az Országos Állategészségügyi Tanácsnak volt elnöke; a Munka Vörös Zászló Érdemrendjének kétszeres, a Magyar Népköztársaság Érdemrendje IV. fokozatának, a Magyar Tudományos Akadémia Aranyérmének és a Hutya éremnek tulajdonosa; a moszkvai Ősz-szövetségi Mezőgazdasági Akadémia, a Német Mezőgazdasági Akadémia, a francia Academie Nationale de Médecin, az Académie Vétérinaire de France levelező tagja; a Csehszlovák Tudományos Akadémia rendes tagja; a Bolgár Tudományos Akadémia külföldi tagja; az Állatorvosok Világszövetségének, a Royal College of Veterinary Surgeons, a Lengyel Állatorvosok Tudományos Egyesülete és a Cörög Állatorvos Egyesület tiszteleti tagja; honoris causa doktora a Lépcei Egyetem Állatorvostudományi Karának, a bécsi Állatorvosi Főiskolának, a Thessaloniki-i Egyetem Állatorvostudományi Karának és a budapesti Állatorvostudományi Egyetemnek; honoris causa tanára a madridi Egyetem Állatorvostudományi Karának, az állatorvostudomány kiváló művelője; a nemzetközi állatorvostársadalom kimagasló egyénisége, a hazai állatorvosi járványtani és mikrobiológiai iskolák megeremítője, a mai állatorvosnemenzedék felejthetetlen tanítómestere

X az Országos Állategészségügyi Intézet alapító, U. L. L. (1928-1938) első igazgatója

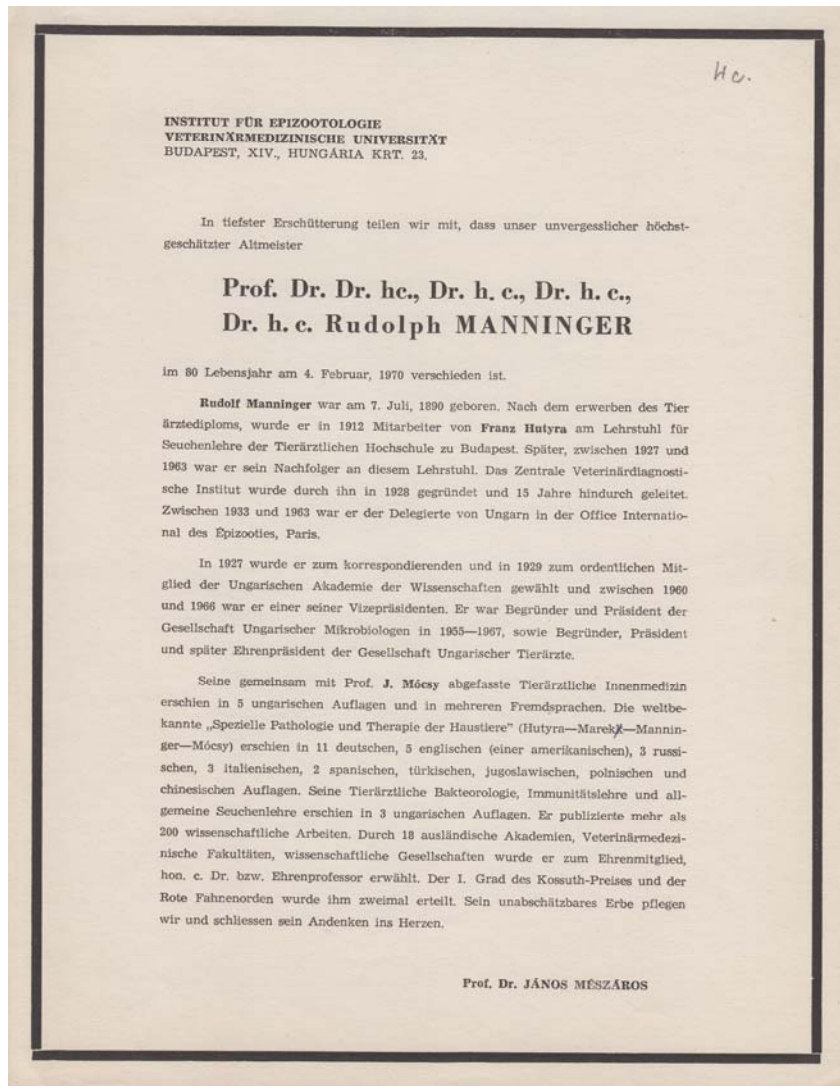
1970. február 4-én, életének 80. évében elhunyt. A Magyar Tudományos Akadémia volt alelnökét, a Mezőgazdasági és Élelmiszérsügyi Minisztérium, valamint az Állatorvostudományi Egyetem nagyrabecsült és szeretett professzorát saját halottjának tekinti.

Feladhatetlen emlékü halottunkat 1970. évi február hó 12-én, csütörtökön 13.30-kor búcsúztatjuk a Farkasréti temetőben.

EMLEKÉT KEGYELETTEL ŐRIZZÜK!

Magyar Tudományos Akadémia
Mezőgazdasági és Élelmiszérsügyi Minisztérium Állatorvostudományi Egyetem Tanácsa

*X bejegyzés az anyagi értelem-
előírásból (k. I.)*

† Manninger Rezső dr. (1890–1970)

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1970. 25 (4). 175–186.

1970. február 4-én futótűzként terjedt el a megdöbbentő hír: a mai állatorvos nemzedék nagy részének Tanítómestere, korunk legnagyobb állatorvosa, *Manninger Rezső*, életének 80. évében elhunyt. Halálával nemcsak a hazai és nemzetközi állatorvostudományt érte pótolhatatlan veszteség, távozása a magyar tudományos élet mélységes gyászát is jelentette, mivel személyében az egyetemes magyar tudományos élet egyik legkiválóbb egyénisége dőlt ki az élők sorából.

Nagy Halottunk élete, munkássága betetőzését jelentette a magyar mikrobiológia és járványtan épületének, amelynek alapjait nagy elődei, Preisz Hugó és Aujeszky Aladár a bakteriológia, Tolnai Sándor, Zlamál Vilmos, Azary Ákos és Hutýra Ferenc a járványtan vonatkozásában rakták le. Hazánkban Ő egyesítette 1933-ban ezt az addig külön művelt két tudományágat, s fejlesztette arra a magasságra, amelyre az egész világ a nagy alkotásnak kijáró tisztelettel és elismeréssel tekint. Életművével nemcsak magának, tudományágának szerzett

hazánk határain kívül is osztatlan tekintélyt, munkássága a magyar állatorvostudomány egészének is fémjelzését jelentette.

Manninger Rezső 1890. július 7-én született Sopronban. Miután 1908-ban a soproni líceumban (a mai Berzsenyi Dániel gimnáziumban) jeles eredménnyel érettségizett, *Hutýra Ferenc* javaslatára az Állatorvosi Főiskola hallgatója lett, ahol 1912-ben kitűnő jelzésű állatorvosi, 1914-ben pedig summa cum laude állatorvosdoktori oklevelet szerzett.

Állatorvosi oklevelének megszerzése után 1912. október 1-én *Hutýra Ferenc* meghívta a főiskola járványtani intézetébe gyakornoknak. Egész életében, több mint 50 éven át ezen a tanszéken dolgozott, annak ellenére, hogy később fényesebbnél fényesebb külföldi intézetekből kapott előkelő ajánlatokat. 1916-ban tanársegéddé, majd 1917-ben adjunktussá nevezték ki. 1918-ban az immunitástanból magántanárrá habilitálták. 1921-ben nyilván. rk. tanári címet és jelleget kapott. 1923-ban az immunitástan nyilván. rk. tanára, majd 1927-ben, midőn *Hutýra Ferenc* megvált az akkor már önálló Járványtani Tanszék vezetésétől, *a járványtan nyilvános rendes tanára* lett. Közben az 1925–26. tanévben a főiskola élettani intézetét is vezette.

Tanári kinevezését követő évben, 1928-ban megszervezte az *Országos Állategészségügyi Intézetet*, ezzel megteremtette az alapját a fertőző betegségek széles körű laboratóriumi kórjelzésének. Ennek az intézetnek 15 éven át, 1943-ig igazgatója volt, de az intézet működését haláláig figyelemmel kísérte, értékes tanácsaival segítette, s azt magához közelállónak tekintette. (Utolsó fényképe is ennek az intézetnek 40 éves jubileumi ülésén készült.)

Korán kibontakozó tudományos munkásságának elismeréseként *a Magyar Tudományos Akadémiának* már 1927-ben (37 éves korában) *levelező tagja* lett, majd 1939-ben a Magyar Tudományos Akadémia *rendes tagjává* választotta.

Ugyancsak egyéniségének és kimagasló tudományos tevékenységének elismerését jelentette, hogy az 1940–41-es tanévben a Műegyetem mezőgazdasági és állatorvosi karának dékánjává, majd az 1947–48. tanévben az Agrártudományi Egyetem rektorává nevezték ki. 1952-től 1963-ig tagja a Tudományos Minősítő Bizottságnak, 1947–1967 között elnöke *az Országos Állategészségügyi Tanácsnak*. Ezt a testületet igen nagyra értékelte, s annak már korábban is, *Hutýra* halálától a háborúig elnöke volt. Széles látóköre, kritikai érzéke, a lényegyet meglátó képessége folytán a Tanács döntéseinek kialakításában igen nagy szerepe volt.

A Magyar Tudományos Akadémia keretében is egyre nagyobb szerepet töltött be. 1953–1956 között az MTA Agrártudományok Osztályának elnöke volt, 1958-ban tagja lett az MTA elnökségi tanácsának, 1960–1967 között pedig, *a Magyar Tudományos Akadémia történetében először, személyében állatorvos töltötte be az egyik alelnöki tiszteletet*. Az MTA Agrártudományok Osztályának haláláig vezetőségi tagja volt. Akadémiánk *Manninger* professzor kimagasló tudományos és társadalmi szereplését azáltal is elismerte, hogy 1965-ben Neki ítélte oda a Magyar Tudományos Akadémia Aranyérmét.

Manninger professzort nemcsak az állatorvos-mikrobiológusok tekintették vezetőjüknek és példaképüknek, hanem valamennyi magyar mikrobiológus is. Megható és megtisztelő volt a magyar állatorvosokra, hogy *a Magyar Mikrobiológiai Társaság*, amelynek egyik alapító tagja volt, 12 éven át, 1955–1967 között újból és újból egyhangúlag választotta elnökévé, majd amikor ezt a tisztséget előrehaladott korára hivatkozva újból már nem vállalta, a Társaság örökös tiszteletbeli elnökévé választotta meg.

Manninger professzor nemcsak tanítója és nevelője volt a magyar állatorvosoknak, hanem érdekeiknek, törekvéseiknek következetes szószólója is. Talán ezért is vett aktívan részt a

Magyar Agrártudományi Egyesületen belül az *Állatorvosok Társasága* létrehozásában, s vállalta 1961–1967 között a Társaság elnökségét is. A Társaság vezetőségi tagjai a megmondható, hogy mennyire szíven viselte a magyar állatorvosok ügyét, idős kora ellenére mennyire aktív volt azokban a kérdésekben, amelyek a kar s az állategészségügyi szolgálat jövőjét érintették. Aligha kerülhetett ezért méltóbb ember tulajdonába a Magyar Agrártudományi Egyesület alapította Hutýra Ferenc-emlékérem első példánya 1961-ben mint az övébe. A Magyar Agrártudományi Egyesület elnökségének haláláig tagja, s az Állatorvos Társaság tiszteletbeli elnöke volt.

A magyar állatorvosoknak azonban nemcsak hazánkban, hanem a nemzetközi tudományos életben is kimagasló képviselője volt. Hazánkban 30 évig, 1933-tól 1963-ig állandó delegátusa volt a *Nemzetközi Állategészségügyi Hivatalban*, amelynek kebelében egy ízben az alelnöki és két periódusban az intézőbizottság tagsági tisztét töltötte be. A Hivatal ülésein ugyanúgy, mint számos más nemzetközi fórumon előadásával, hozzászólásaival elsőkézből és kitűnő tolmácsolásban ismerhette meg a világ a hazai állatorvostudomány legújabb eredményeit, a magyar állategészségügyi szolgálat hatékonyságát. Kiterjedt nemzetközi szereplése nagyban hozzájárult a hazai állatorvostudomány nemzetközi hírnevének öregbítéséhez. A nemzetközi állatorvostársadalom megbecsülését azáltal juttatta kifejezésre országunk nagy Fia iránt, hogy 1959-ben a madridi állatorvos-világkongresszuson az *Állatorvosok Világszövetségének tiszteleti tagjává* választotta.

A nemzetközi fórumokon való képviseleten kívül sokat tett Manninger professzor a magyar állatorvosok munkájának elismertetéséért a szaklapokban megjelent cikkeik gondos átnézésével. Sokan tudják, hogy milyen féltő gonddal őrködött a tudományos publikációk magas színvonalán. Nemcsak mint a Magyar Állatorvosok Lapjának, az Acta Veterinariának és az Acta Microbiologicának a szerkesztő bizottsági tagja, hanem mint e lapok leggyakoribb lektora, tanácsaival, meglátásaival, találó stiláris megjegyzéseivel nagyban emelte a szaklapokban megjelent közlemények színvonalát. Ezt a tevékenységét nyugalomba vonulása után is változatlan energiával végezte.

A Járványtani Tanszék éléről 1963. február 1-én vonult nyugdíjba, ez azonban csak oktatói működésének abbahagyását jelentette, egyéb aktivitását a halála előtti hetekig megtartotta.

Államunk mindig elismerte és nagyrabecsülte *Manninger* professzor munkásságát. Kétszer tüntette ki a *Kossuth-díj* I. fokozatával (1950 és 1961) és kétszer ítélte Neki a *Munka Vörös Zászló* Érdemrendjét (1954 és 1960), tulajdonosa volt a Magyar Népköztársaság Érdemrendjének (1954) is.

A külföldi tudományos világ azáltal fejezte ki nagyrabecsülését hazánk nagy Fiának, hogy a külföldi akadémiák, egyetemek, tudományos egyesületek egész sora választotta tagjává, adományozott Neki különböző megtisztelő címeket. *Rendes tagja* volt a Csehszlovák Tudományos Akadémiának (1962); *tiszteleti tagja* volt az Állatorvosok Világszövetségének (1959), a Csehszlovák Mezőgazdasági Akadémiának (1959), az angol Royal College of Veterinary Surgeons-nak (1960), a Bolgár Tudományos Akadémiának (1961), a Lengyel Állatorvosok Tudományos Társaságnak (1962) és a Görög Állatorvosok Egyesületének (1961). Levelező tagja volt a berlini Német Mezőgazdasági Akadémiának (1955), a Leninről elnevezett moszkvai Össz-szövetségi Mezőgazdasági Akadémiának (1957), a francia Académie Nationale de Médecine-nek (1964), az Académie Vétérinaire de France-nak (1958), valamint a Lengyel Tudományos Akadémiának (1967). *Honoris causa doktora* volt a lipcsei Karl Marx Egyetem Állatorvostudományi Karának (1955). A budapesti Állatorvostudományi Egyetemnek (1962),

a thessalonikii Aristoteles-Egyetem Állatorvostudományi Karának (1964) és a bécsi Állatorvosi Főiskolának (1968). *Honoris causa tanára* volt a madridi Egyetem Állatorvostudományi Karának (1959). Megható volt, hogy a Bolgár Nemzetgyűlés halála napján ítélte oda Neki az egyik legmagasabb kitüntetést, a Cirill és Metód Érdemrend I. fokozatát.

*

Manninger professzor tudományos munkássága részben saját, részben az irányítása alatt munkatársaival végzett kutatások révén felölelte az állatorvos mikrobiológia, immunitástan és járványtan csaknem egész területét. Reménytelen vállalkozás volna *több mint 200 magyar és több mint 100 idegen nyelven* készített publikációját összefoglalni, de ha még ez sikerülne is, akkor sem adna hű képet élete munkásságáról, mivel számos kutatási eredményét nem publikálta. Egy nekrológ keretében legfeljebb azokat a főbb kutatási területeket, jelentősebb kutatási eredményeit lehet megemlíteni, amelyek munkásságának nagyságát, eredményességét különösen jelzik.

Az állatorvosi mikrobiológia területén végzett kutatásai közül kiemelkednek a ragadós száj- és körömfájás vírusának pluralitására, a baktériumok mutációjára, egyes baktériumok rendszertani helyére, biológiai tulajdonságaira és meghatározására, a vérsavók antikomplementer hatására, általában a szerológiai próbák alkalmazására, a vírusok tulajdonságaira és a tuberkulinok hatásmechanizmusára vonatkozó kutatásai. Ezeken a területeken számos olyan alapvető elméleti megállapítást tett, amelyeket később a külföldi kutatók egész sora megerősített, s amelynek alapját képezték számos gyakorlati tevékenységnek.

Immunitástani vonatkozású kutatásai is igen széles körűek voltak, s ezek alapját képezték a fertőző betegségek elleni védekezésnek. Behatóan foglalkozott a baromfikolera elleni immunizálás kérdéseivel, s bár többször hangoztatta, hogy „nem vagyok büszke arra az oltóanyagra, amelyet a Phylaxia 1918-ban rólam elnevezve hozott forgalomba”, a kortársak véleménye szerint vakcinája hatásban semmivel sem maradt el az azóta forgalomba került vakcináktól. Igazolta, hogy a *sercegő üszök és a rosszindulatú vizenyő* ellen egyetlen beavatkozással lehet aktív immunitást létesíteni e betegségek kórokozóinak levestenyészeteiből előállított csíramentes szűrlettel (1923). Elsőként állapította meg, hogy a *ragadós száj- és körömfájás* vírusának típusai nem állandó tulajdonságokkal rendelkező változatok, hanem bizonyos körülmények között egymásba alakulhatnak. Ezt az 1930-ban tett alapvető megállapítását később mások is megerősítették, s alapja lett a száj- és körömfájás járványok értelmezésének és a betegségek elleni specifikus védekezésnek. Gyakorlati okokból mindig ellenezte ugyan az állatok gümőkórja *elleni immunizálást*, mégis arra nézve számos immunitástani szempontból lényeges kérdést tisztázott (1933, 1935, 1939, 1946, 1950, 1951, 1957, 1959, 1961). A *ragadós száj- és körömfájás elleni oltóanyag* előállításának számos technikai és immunitástani kérdését tisztázta. Ebben a témában munkatársaival végzett, több füzetnyi kísérleteinek jegyzőkönyveit (1938–1941) az ember csak megilletődéssel lapozgathatja, s arra gondol, hogy mekkora erkölcsi és gazdasági veszteséget jelent, hogy a technikai feltételek hiányában oltóanyagának gyártása nem indulhatott meg. Életének némi keserűségét jelentette, hogy azt az alapvető megállapítását, miszerint a *ló hurutos influenzáját és vírus okozta elvetélését* azonos vírus okozta (1940–1944), sokáig kétségbe vonták. Elégtételül szolgálhatott viszont, hogy megállapítását 1950 óta fokozatosan egyre több, majd az utóbbi időben valamennyi szerző magáévá tette. Abbéli törekvése viszont, hogy a szóban forgó betegség megjelölésére a többszörösen hibrid és szakmailag is kifogásolható „rhinopneumonitis” kifejezés ne terjedjen el, sajnos, eredménytelen maradt. A juhhimlő ellen kidolgozott oltóanyaga

(1948) kapcsolatban az ovinatio megszüntetésének lehetővé tételével e betegség teljes hazai felszámolását eredményezte. Hatalmas lépést jelentett a sertésorbánc kártételeinek csökkentésében az általa kidolgozott sertésorbánc elleni vakcina (1949). Azt a számos immunbiológiai kérdést, amelyet az általa vezetett tanszéken évtizedek óta irányítása mellett a Bac. anthracisszal kapcsolatban végeztek, 1962-ben foglalta összes. Ezek a vizsgálatok alapját képezték a lépfene laboratóriumi kórjelzésének és a betegség elleni specifikus védekezésnek.

Nagy egyénisége, a lényegyet meglátó és főleg kiváló szintetizáló képessége különösen a *járványtan terén* végzett munkásságában mutatkozott meg. Alig van olyan fertőző betegség, amelynek oktanához, kórfejlődéséhez, elkülönítő kórjelzéséhez és főleg az ellene való védekezéséhez ne tett volna alapvető megállapításokat. Különösen pályája kezdetén, de később is sokat foglalkozott a *paratífuszokkal és a baromfitífusszal*. Tisztázta ezek kóroktanát, elkülönítette azokat más betegségektől, rámutatott arra, hogy a paratífuszok csak az esetek kisebb részében tekinthetők önálló betegségnek, többnyire szövődményként csatlakoznak a korábban megindult, főleg vírusos alapbántalomhoz (1913, 1918, 1921, 1922, 1927, 1930, 1938, 1940). Különösen emlékezetesek a suipestifer septikaemiával szövődött sertéspestis kórfejlődésére és elkülönítő kórjelzésére vonatkozó, klasszikusnak számító megállapításai (1924, 1925, 1928, 1931, 1932, 1933, 1948). Ismételten tanulmányozta a *baromfikolera* járványtanát. Korábbi tanulmányaiban (1921, 1928) a betegség terjesztésében a hangsúlyt a bacillusgazda baromfira helyezte, később azonban, nyilván a bacillusgazdák széles körű elterjedtsége miatt, tanulmányaiban és könyveiben a hajlamosító tényezőknek a fertőzött állományokban kétségtelenül jelentős szerepét annyira hangsúlyozta, hogy egyes baromfikolera-járványok keletkezését csupán ezzel magyarázta (1935, 1939, 1941). A járványtani szempontból izolált nagyüzemi baromfiállományokban szerzett járványtani tapasztalatok korábbi megállapításait igazolták. Különösen értékesek – s nemcsak ma, hanem a jövőre nézve is iránymutatóak – a brucellosis elleni védekezés módszerére tett alapvető megállapításai. Ebben a hangsúlyt mindig a védekezés tárgyi és személyi feltételeire helyezte, s a nagyüzemekben látjuk, hogy ezek nem kellő figyelembevétel miatt milyen súlyos tandíjat fizetünk (1917, 1935, 1939, 1942, 1951, 1953, 1956). Hasonló alapvető megállapításokat tett a *gümőkór elleni védekezés* elsősorban diagnosztikai vonatkozásairól (1925, 1932, 1937, 1938, 1940, 1955, 1959, 1960, 1964). A sertéspestis vírusával végzett immunbiológiai vizsgálatairól fentebb már volt szó. A betegség elkülönítő kórjelzéséhez és az ellene való védekezéshez szintén nagyon lényeges adatokat és szempontokat szolgáltatott, s felhívta a figyelmet az afrikai sertéspestis veszélyére (1931, 1932, 1933, 1935, 1946, 1948, 1949, 1951, 1954, 1955, 1957, 1959, 1960, 1963). A hurutos lóinfluenza talán legkedvesebb kutatási témája volt, s e betegség kóroktanára, kórfejlődésére vonatkozó megállapításai ma már világszerte alapvetőnek számítanak, s azokkal a külföldi kutatók nagy részét megelőzte (1940, 1941, 1944, 1949, 1958, 1969). Nevéhez fűződik a *sertés sajátos himlője* (himlőszerű bőrkiütése) leírása, elkülönítése, a sertés (tehenhimlő-vírus okozta) valódi himlőjétől. Évtizedekkel korábban tett megállapításait többen „elfelejtve”, újabban ezt a tényt számos országban „felfedezik” (1939, 1940, 1962). Jóllehet a veszettség elleni védekezésben oltóanyag előállításával nem foglalkozott, de aktívan részt vett a betegség elleni védekezés megszervezésében, a betegség kórfejlődésének és az ún. oltás utáni bénulások lényegének tisztázásában. Igen nagy szerepe van abban, hogy nemzetközi fórumokon a betegség elleni védekezés hazai tapasztalatainak magasszintű ismertetésével, a veszettség elleni védekezés magyarországi tapasztalatait az egész világon klasszikusnak ismerik el (1934, 1938, 1942, 1950, 1966, 1969). Évtizedek óta

érdeklődéssel foglalkozott azzal a betegséggel, amelyet a *sertés fertőző gyomor-bélgyulladás* névvel illetett, s amelyről több ízben úgy nyilatkozott, hogy azt vírus idézi elő. Jóllehet bizonyos járványtani tapasztalatok e betegség fertőző természete mellett szólnak, s külföldön e bántalom oktatán többen szintén vírusra vezetik vissza, mégis bizonyos keserőséggel töltötte el, hogy az általa feltételezett vírust a legújabb módszerekkel sem sikerült megnyugtató módon izolálni, viszont bőséges tapasztalatok bizonyítják azon megállapításának helyességét, hogy a betegség kiváltásában és fenntartásában a hajlamosító tényezőknek döntő szerepe van (1943, 1944, 1948, 1958). Szellemi frissességét bizonyítja, hogy egészen az utóbbi időkig megkülönböztetett figyelemmel foglalkozott az ún. nagyüzemi betegségekkel, így a *sertések és a borjak* felnevelési betegségeivel, a légző- és emésztőszervi bántalmaival (1951, 1954, 1960, 1961, 1963, 1964). Korán felismerte, hogy általában a fertőző betegségek, de különösen a fakultatíve pathogen kórokozók által előidézett bántalmakban a *hajlamosító tényezők* szerepe mennyire döntő. Azok az újabb és széles körű vizsgálatok, amelyek ezekkel a kérdésekkel foglalkoznak, régebbi megállapításait messzemenően igazolták (1925, 1928, 1935, 1939, 1941, 1951). Az eddig nem tárgyalt betegségek egész sorával kapcsolatban tett időtálló megállapításokat.

Az előbb csak vázlatosan felsorolt kutatási eredmények magukban is egy rendkívüli életteljesítményről tanúskodnak. Mind hazai, mind nemzetközi tekintetben még kutatási eredményeivel, megállapításaival méltán kivívott megbecsülésénél is nagyobb az a tekintély és elismerés, amelyet *Manninger* professzor könyveivel váltott ki. Ezekben mutatkozott meg igazi nagysága, elemző, kritikai és főleg szintetizáló képessége, magyar és német nyelvű könyveinek magával ragadó stílusa.

Első könyvét Kotlán professzorral írta „A szárnyas baromfi fertőző és parazitás betegségei” c. 1931-ben. Kár, hogy ennek a még ma is kitűnő könyvnek nem volt folytatása. „*A házi emlősök fertőző betegségei*” c. könyve 1939-ben jelent meg, s előfutárja volt a későbbi híressé vált Belgyógyászatnak. Az „*Állatorvosi bakteriológia, immunitástan és általános járványtan*” c. könyvének 3 magyar kiadása van (1950, 1953, 1960). *Mócsy* professzorral közösen írta az „*Állatorvosi Belgyógyászat*” c. híressé vált tankönyvét, amelynek eddig 5 magyar kiadása jelent meg (1943, 1951, 1956, 1959 és 1965), ezen kívül megjelent szlovák (1954) és francia (1959) kiadásban is.

A *Hutjra* és *Marek* megkezdte „*Spezielle Pathologie und Therapie der Haustiere*” c. világszerte ismert és használt kézikönyvet megint tanártársával, *Mócsy Jánossal* folytatta, s vele közösen írta a 7–11. német (1938, 1941, 1945, 1954, 1959) kiadást. A fele részben elkészült 12. német kiadást a hatvanas évek elején abbahagyták, mondván, hogy annyi új betegséggel kellene benne foglalkozniuk, amelyekkel kapcsolatban nincs személyes tapasztalatuk. Könyvüknek ugyanis éppen az a vitathatatlan előnye, hogy minden betegséggel kapcsolatban határozott állásfoglalást s nem irodalmi közleményeket ismertetnek. A nemzetközi állatorvos-társadalom méltán fájlalta a könyv további kiadásának hiányát. Ez a könyv az említett 11 német kiadásán kívül a szerzők tollából megjelent: a 4. és 5. angol (1938, 1946), két spanyol (1947, 1959), egy szerb (1949), egy olasz (1949), egy orosz (1961), egy lengyel (1962) és egy kínai (1962–1964) kiadásban. Eddig még nem volt s aligha lesz még egy állatorvosi könyv, amely a világ nagyobb részén szolgálna az állatorvosok egyik legfontosabb kézikönyvéül. Egyszerűen felbecsülhetetlen az a szerep, amelyet ezekkel a könyvekkel a magyar állatorvostudomány nemzetközi hírnevének szereztek!

Jóllehet büszkén valljuk magunkat az említett több száz közleményben és a világszerte ismert könyvekben lefektetett hatalmas szellemi érték örököseinek, mégis azt hiszem, hogy halála fölött érzett mélységes fájdalomban is meghúzódik az a jogos büszkeség, amely azáltal tölti el a mai állatorvosgeneráció nagy részét, hogy *lenyűgöző előadásait* hallhatta. Ezek az előadások logikai felépítettségük, tiszta nyelvezetük, magas színvonaluk, s nem utolsó sorban eleganciájuk folytán valamennyiünkben kitörölhetetlen emlékeket hagytak. Nekem megadatott, hogy 1950-től 1959-ig minden évben végighallgathattam előadásait, s meglepett, hogy ugyanazt az anyagot évenként mennyire más és más taglalásban adta elő. Milyen pótolhatatlan veszteség, hogy az órakeret adta szűk lehetőségek miatt, felbecsülhetetlen tudásának csak egy töredékét közölhette hallgatóival.

Talán méltatlan, hogy utoljára hagytam az emberi tulajdonságairól való megemlékezést, hiszen lényegében mindaz, amit tett és ránk hagyott, éppen *kivételes emberi adottságainak* köszönhető. Emberi adottságai közül széles körű nyelvtudása emelkedik ki, a németet és a franciát mondhatni anyanyelvi fokon, az angolt kifogástalanul bírta, de olvasta az olasz és a spanyol nyelvű szakirodalmat is, ezenkívül méltán volt büszke a latin és a görög nyelvben való jártasságára. Cikkei, könyvei a legjobb dokumentumai logikai, kritikai és szintetizáló képességének. Joggal mondhatjuk, hogy az utolsó állatorvostudós volt, aki képes volt szakterületét teljes egészében átfogni. Segíteni akarása embertársain egyik legszebb tulajdonsága közé tartozott, s ez nemcsak a nap mint nap érezhető szakmai segítségben jutott kifejezésre; ahol tudott, segített, mint ember is. Istápolója volt az állatorvos özvegyeknek, az elesetteknek, s mindenkinek, aki bizalommal kérte segítségét.

Talán a közhiedelemmel ellentétes, ha nagyfokú szerénységét említem. Ez nemcsak magánéletében mutatkozott meg, egész életében mindössze egy harmadik emeleti 3 szobás öröklakást és egy balatoni kis nyaralót „szerzett”, amelyeket 6 tagú családjával használt. Szerénysége intézetében is megnyilatkozott. Talán példát akart mutatni (persze eredménytelenül) hasonló pozícióban levő tudóstársainak azzal, hogy soha nem követelőzött, intézete lényegében az 1900-as évek óta csak annyit változott, hogy a hatvanas években, rábeszélésünkre, az addigi vaskályhákat cserépkályhákra cserélték ki (a szobájában levő téglakandallót akkor sem engedte lebontani). Még tanársegédei is modernebb mikroszkópokat használtak, mint Ő, mondván, hogy azokon sem lehet többet látni, mint az övéén. Halála után is mondhatjuk, hogy ezt a puritányságot nem tartottuk helyesnek, de Ő mindig arra hivatkozott, hogy az ember számít, nem a felszerelés, s hogy lám *Pasteur* milyen körülmények között alkotta világhírű felfedezéseit. Ez volt egyébként az egyetlen tulajdonsága, amit nem tudtunk magunkévá tenni, mert láttuk, hogy mások nem úgy gondolkozván, mint ő, a jövő szempontjából szerénysége, a kutatások lehetőségeit illetően, megbosszulja magát.

A legjobb és legpéldamutatóbb „Főnök” volt. Soha nem sürgetett senkit, de nap mint nap (!) elhangzó kérdése, hogy „na mi újság, fiam?”, kapcsolatban az Ő rendkívüli munkateljesítményével, a legnagyobb erőfeszítésre sarkallta munkatársait. Mindent elnézett, ami munkatársai szakmai vagy emberi gyengeségéből fakadt, csupán egy dologban volt kérlelhetetlen és rendkívül szigorú, teljes őszinteséget követelt. Több mint 30 éves tanszékvezetői ténykedése alatt csupán két munkatársának „mondott fel”, mert azok egy-egy részletkérdésben félrevezették Őt (de elhelyezkedésükben még azoknak is messzemenő segítséget nyújtott). Munkatársai véleményét nagymértékben figyelembe vette. Különösen könyvei kéziratának „házi vitái” maradtak emlékeztetésekként, amikor is nem egy kérdésben, igaz, nem könnyen, engedte magát meggyőzni.

Egy-egy ellentmondó megjegyzésünkre ránk nézett szemüvege fölött, s kifejtette, hogy miért lát abban ellentmondást, de másnap visszatérve ezekre, már úgy nyilatkozott, hogy „van abban valami, fiam, amit tegnap mondtál”, s a szövegbe már a javasolt változat került. Érthetően nem tűrte viszont, ha valaki a háta mögött hirdetett az Övével ellentétes véleményeket, de még ezekre az emberekre is legfeljebb annyi megjegyzést tett, hogy „pedig az illető egyébként derék ember”.

Mindig csodáltuk példás, nagyszerű családi életét. Felesége, aki mindent alárendelt ura (soha nem hallottuk Tőle, hogy „férjem”) szolgálatának, csodálatra méltóan gondoskodott Róla, örködött egészségi állapotán, de kapott viszonzásul olyan szeretet és megbecsülést, amihez hasonló korunkban alighanem kivétel számban megy.

Ez az ember hagyott most itt bennünket. Dolgát elvégezvén, készült a halálra, s az azt megelőző hetekben megcsappant fizikai erejű test, változatlanul friss és érdeklődő szellemet foglalt magába. Halála mélyen megdöbbentette minden tanítványát s az egész magyar tudományos életet. Olyan magaslaton állt fölöttünk, hogy bár ismerve a biológia kérelmetlen törvényét, valahogy nem tudtuk elképzelni, hogy egyszer magunkra hagy bennünket. Nehéz beletörődni a megváltoztathatatlanba, még nagyon frissek Vele kapcsolatos személyes élményeink, s ma még nem hat elég megnyugvásul, hogy alkotása, gondolkodásmódja a miénk, amely a jövőben is segítségünkre lesz az élet tennivalóiban való eligazodásban. Koporsója mellett fogadtuk, hogy örökségét hűen megőrizzük, s ez nemcsak *Manninger* professzor emlékének megtartását jelenti, hanem a mi elsőrendű érdekeinket is szolgálja.

Mészáros János dr.

*

Február 12-én délben, szép napsütéses, téli napon szokatlanul nagy gyászoló közönség gyűlt össze a Farkasréti temetőben. Több száz állatorvos – mind tanítványai *Manninger* professzornak – jött el az ország minden részéből, megyénként legalább nyolcan-tízen, hogy utolsó búcsúzóit mondjanak Tanítómesterüknek. Az Egyetemről, a többi budapesti és vidéki állatorvosi intézményből szinte teljes számban voltak ott az állatorvosok.

A rövid egyházi szertartás után a halottas házból kihozott egyszerű koporsót pillanatok alatt a koszorúk tömege vette körül. Az egyik oldalról a gyászkarzalagos díszörség, az Egyetem teljes tanári kara, a másik oldalról a búcsúztatók, az állategészségügyi intézmények vezetői, továbbá Soós Gábor dr., a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium első miniszterhelyettese és Erdey-Grúz Tibor dr., a Magyar Tudományos Akadémia elnöke álltak körül a koporsót.

Elsőként *Mócsy János* dr. akadémikus búcsúzott.

„A Magyar Tudományos Akadémia, az akadémiai intézmények és szervek nevében búcsúzom *Manninger Rezső* akadémikustól. 43 évvel ezelőtt választották az Akadémia tagjává, volt osztályelnök, elnökségi tanácsstag és alelnök. De mindezeknél sokkal több volt, mint ember, egyéniség és tudós. Munkásságának tudományos és gyakorlati eredményeit hazája és az egész emberiség javára fordították mindenütt, ahol a latin vagy a cirill betűket olvasták vagy a kínai írásjeleket értették: 10 nyelven megjelent munkáit az egész világ ismerte és használta. De ez a hely és alkalom nem arra való, hogy élete művét, tudományos munkásságát és tanári működését méltassam. Az *embert* szeretném felidézni.

A Tőle távolabb állóknak elsősorban páratlanul széles körű szintetikus tudása tűnt föl, amelyet ragyogó előadásban tudott bemutatni. A Hozzá közelebb állók részesültek a belőle kiáradó emberi

melegségből, példát vehettek igazán puritán gondolkodásából, munkaszeretetéből, kötelességteljesítéséből. És élő példája volt az önzetlen segítőkészségnek. Nem hiszem, hogy bárki is, aki tanácsért, eligazításért fordult Hozzá, zárt ajtóra talált vagy üres kézzel távozott volna. Jó ember volt, nagyon jó ember. Nem tudott igazán intranszigenz lenni, mert minden embert és emberi gyöngeséget meg tudott érteni, és ha benne a következetesség vagy a határozottság került ellentétbe a megértéssel és engedékenységgel, akkor biztos, hogy a gyöngédebb érzelmek győztek.

Az a bizalom, amely munkatársait és volt tanítványait Hozzá fűzte, változatlanul megmaradt, amikor tanszéke vezetésétől megvált. Mert tudatosan nem úgy mondtam, hogy nyugalomba vonult. Hiszen az aktív szolgálatból való kiválása után sem szakadt el tudományterületéről és munkájától. Tudásának, bölcsességének tárházát azután is közkinccsé tette. Az életnek az a cezúrája, amelyet az aktív működéstől való visszavonulás jelent, nem a lényegben, hanem csupán a működési formában jelentett Nála változást.

Az a pont pedig, amelyet elmúlása tett élete végére, sem jelent szakadást, a semmi kezdetét, hanem a létnek egy új, alig ismert formában való folytatását. Azt, hogy a földi elmúlás után, amikor az ember leveti az elfáradt anyag terheit, és a test újra belekerül a természet örök anyagforgalmába, marad az emberből valami, azt tudatosan vagy a tudat alatt, de mindnyájan érezzük. Azok az energiák, amelyek *Manninger* professzorból az életben kisugároztak, a szeretet, a figyelmesség, a mélységes tudás és életbölcsesség, nem szűnnek meg és nem semmisülnek meg, hiszen gondolatai, tanácsai, példája, egyénisége inszenzibilis és fizikailag nem mérhető módokon tovább hatnak.

Amikor mélyen megrendülve itt állunk a ravatal mellett, és csendben lehajtjuk fejünket, megvigasztal bennünket az a tudat, hogy *Manninger Rezső* professzort nem veszítettük el, mert tovább él családja és barátai szeretetében, tisztelői megbecsülésében, és mindazok hálájában, akik élete és munkássága gyümölcseiben bármi módon részesültek.”

Az Akadémia és a barát búcsúszavai után *Ivanovics György dr.* szegedi orvosprofesszor, akadémikus állt a mikrofon elé.

„Kedves Rezső Bátyám!

Megrendülve állok ravatalod előtt, hogy búcsút mondjak Neked a *Magyar Mikrobiológiai Társaság* nevében, annak a társaságnak a nevében, amelynek több mint egy évtizeden át elnöke, majd díszelnöke voltál. Itt is megköszönni kívánom azt a sok segítséget, amelyet bölcs tanácsaiddal nyújtottál nekünk, világhíreddel és tekintélyeddel emelted fényét nemzetközi jellegű rendezvényeinknek, amelyeknek megvalósítására mindig annyira készségesnek bizonyultál.

Dr. Manninger Rezső professzor, akadémikus annak a világhírű állatorvosi iskolának tagja, amelynek alapjait *Hutýra Ferenc* és *Marek József* vetették meg, amelynek kiemelkedő mikrobiológus tagjai még *Aujeszky Aladár* és *Preisz Hugó* voltak. *Manninger Rezső* széles körű tudományos munkásságára és karrierjére itt csak vázlatosan lehet utalni, amely akkor kezdődött, amikor fiatalon *Hutýra Ferenc* tanszékére került. Ettől kezdve gyorsan ívelt karrierje: igen korán, már 33 éves korában az immunitástan ny. rk. tanára, majd 4 év múlva a járványtannak lett ny. r. tanára az Állatorvosi Főiskolán, és ugyanakkor – 37 éves korában – a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává választották. A továbbiak során kimagasló teljesítményét jelentette az Országos Állategészségügyi Intézet megszervezése, amelynek 1943-ig igazgatója volt. Az

egyetemi jellegűvé vált Állatorvosi Főiskolának továbbra is tanára maradt, és oktatási munkáját nyugdíjba vonulásáig folytatta.

Tudományos érdemeinek és munkásságának elismerését jelentette a Kossuth-díj I. fokozatával két alkalommal történt kitüntetése, és egyéb igen magas kitüntetések adományozása. Nemzetközi hírnevét jelzi több külföldi akadémiánál betöltött tiszteleti vagy rendes tagsága, valamint több egyetem állatorvos karának honoris causa doktori címe. Tudományos munkásságának gazdagsága rendkívüli termékenységről és munkabírásról tanúskodik. Több mint 250 eredeti közleménye, valamint számos nemzetközileg kimagasló hírnévre jutott tankönyve, illetve kézikönyve igazolják tudományos munkásságának sikerét. *Hutyra* és *Marek* profeszszorok kézikönyvének előbb társszerzője, majd később munkatársával szerzője, amely világhírű standard kézikönyv az állatorvosi diszciplínában. E munka számos nyelven forog a legkülönbözőbb nemzetek tanulóinak vagy tudósainak kezében. E munkán kívül *Manninger Rezső* egyéb könyvei is nemzetközi sikert értek el és forognak közkezen. Úgy hiszem, e rövid összefoglalással, ha talán nem is kellő méltatással, de bemutathattam azt a munkás életet, amely igen eredményes és sikerekben gazdag volt. Ezt a munkás életet, hazánk kimagasló tudósát ragadta el a halál tőlünk.

Emlékképpen él bennem, még nemrég is aktív személyiséged, előrehaladt korod ellenére egyenes tartásod, és élénk, fiatalos mozgásod, amint igen tevékenyen vettél részt üléseinken és Társaságunk vezetőségi megbeszélésein. Veled eggyel kevesebb lett azoknak a tagtársaknak, magyar tudósoknak a száma, akik a tudományt önzetlen szeretettel és lelkesedéssel egész életükön át népünk javára hasznosították. Bár elmentél közülünk, szellemed köztünk marad. Emlékedet kegyelettel őrizzük meg.”

Kádár Tibor dr., a MÉM főosztályvezetője, az Országos Állategészségügyi Intézet igazgatója volt a következő búcsúzó.

„*A Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium, valamint az állategészségügyi szolgálat nevében mély fájdalommal búcsúzom tisztelt és szeretett munkatársunktól, nagyrabecsült professzorunktól, Manninger Rezső akadémikustól.*

Nehéz elhinni, hogy *Manninger* professzor nincs többé. Munkássága elválaszthatatlanul összeforrt mindazokkal a küzdelmekkel és eredményekkel, amelyek az elmúlt 50 évben a magyar állategészségügy útját jelzik. Neve hazánk határain túl is fogalommalá lett, itthon rendkívüli tudása, bölcs ítélőképessége félévszázadon át biztos bázisa volt a mai állatorvosnemzedék munkájának.

Manninger akadémikus nagy volt mint tudós, nagy volt mint tanító, nagy volt mint ember. Az állatorvos-tudomány olyan kiemelkedő alakja volt, aki egy évszázadban is csak kivételesen születik. Olyan tudós, akinek tanítása, iskolája halála után is él. Hosszú ideig meghatározza tanítványai gondolkodását, ítéletalakítását, tanításaiból új meg új eredmények születnek még akkor is, amikor emlékét az utókor már csak kegyelettel őrzi. De nemcsak a munkában elfáradt tudós, professzor, tanítómester távozása fáj. Búcsúzunk attól az embertől is, aki kivételes tehetségével, fáradhatatlan munkájával *a gyakorlatba is átültette tudását*, aki félévszázadon át aktív szervezője, irányítója volt a járványos betegségek elleni védekezésnek.

Jó gyakorlati érzékkel korán felismerte egy országos diagnosztikai intézet szükségességét, és éveken át való fáradozásának eredményeként 1928-ban – Európában az elsők között – létrehozta az Országos Állategészségügyi Intézetet, melynek igazgatói teendőit tanszékének vezetése mellett 15 éven keresztül, 1943-ig vállalta. Irányítása alatt az Intézet munkája jelentős szerepet töltött be

sok fertőző betegség elterjedtségének a felderítésében, korai diagnosztizálásában és megelőzésének, leküzdésének szervezésében. Elévülhetetlen érdeme, hogy több mint 40 éve lerakta egy olyan országos diagnosztikai hálózatnak az alapját, amelynek munkája egyre inkább szélesedve, kibontakozva az állategészségügyi igazgatás, a tervszerűen irányított járványvédelem nélkülözhetetlen bázisa lett. Búcsúzom *Manninger* professzortól, az *Országos Állategészségügyi Intézet alapítójától, volt igazgatójától.*

Mély fájdalommal búcsúzom *Manninger* akademikustól, a *Földművelésügyi Minisztérium Országos Állategészségügyi Tanácsának 15 éven át volt elnökétől.* Ebben a munkakörben munkája elválaszthatatlanul összekapcsolódott a minisztérium szervező és irányító tevékenységével. Kiváló járványtani és igazgatási meglátásai felbecsülhetetlen segítséget adtak a minisztérium munkájához. A Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium és az Állategészségügyi Főosztály nevében köszönöm azt a sok felbecsülhetetlen tanácsot, a sokszor nagyon bonyolult kérdések ragyogó tisztázását, amellyel irányítása alatt a Tanács a munkánkat segítette.

Manninger akademikust nemcsak mint kiváló tudóst ismerte meg a világ. Megismerte mint olyan ritka tehetséget is, aki kiváló járványtani ismeretei mellett mint igazgatási szakember is rendkívüli képességeket árult el. Ezeknél a képességeinél fogva – a kormány megbízásából 30 éven át, mint delegátus képviselte az állatorvosok nemzetközi fórumán a magyar állatorvos-tudományt. Ezen a fórumon számtalan esetben fogadták el álláspontját, amikor kellőképpen nem ismert járványos betegségek megelőzésének és leküzdésének legeredményesebb módszereit vitatták és ajánlották más országoknak. *Manninger* professzor neve a Nemzetközi Állategészségügyi Hivatal tagjai között is fogalomná vált. Ebben a szervezetben végzett, nagy szaktudást és diplomáciai érzéket kívánó munkája maradandó megbecsülést szerzett a magyar állategészségügynek.

Búcsúzom *Manninger* akademikustól, a kiváló tudóstól, a nagyszerű szervezőtől, a nagy tanítótól. Búcsúzom a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium és az ország valamennyi állatorvosa nevében, mindazok nevében, akik ma tanítása nyomán dolgoznak, akik valamennyien tanítványai voltak. Búcsúzom annak a 3000 állatorvosnak a nevében, akiknek munkáját féltő gonddal figyelte, akiket tanácsaival segített, amíg elfáradt teste pihenni nem tért.

Búcsúzom a testtől, a szótól, a halandó embertől, de nem búcsúzom nagy tanítómesterünktől, aki örökké köztünk marad. Köszönjük azt, amit adott, hogy jó szakemberek legyünk. Köszönjük mindazt, amit a magyar állategészségügyért tett.”

És utoljára tanszéki utódja, az Egyetem Járványtani Tanszékének vezetője, *Mészáros János dr.* egyet. tanár, állt a mikrofon elé.

„Midőn 1934. december 22-én *Manninger Rezső*, a hűséges régi tanítvány és tanszéki utód megilletődve búcsúzott *Hutýra Ferenc*től, a nagy Előd koporsója melletti beszédét e szavakkal fejezte be: »Sikerült intézetedben olyan emelkedett gondolkodást meghonosítanod, melyet mint hatalmas szellemi örökséged egyik legértékesebb részét, féltő gonddal fogunk megőrizni és ápolni.«

E fogadalom elhangzása után 36 évvel, amikor a mai állatorvosnemzedék nagy részének Tanítómesterétől búcsúzom, a tanítványok, az *Állatorvostudományi Egyetem és ezen belül a Járványtani Tanszék*, lapjainak szerkesztő bizottságai, valamint a *Magyar Agrártudományi Egyesület Állatorvosok Társasága* és az *állategészségügyi intézmények nevében*, a ravatal melletti szavak

súlyával állapíthatom meg, hogy nagy Halottunk egész élete munkássága és gondolkodása a *Hutýra Ferenc* koporsója melletti fogadalom megvalósítását jelentette. Mindez nemcsak a nagy Előd iránti személyes ragaszkodásból, hanem abból a felismerésből fakadt, hogy a hagyományok ápolása, az Ősök tisztelete, a magyar állatorvosok számára nem fellengzős, üres szavakat jelent, hanem olyan szellemi erőt, amellyel könnyebben tájékozódhatunk a mában és a holnap tennivalóiban. *Hutýra* és kortársai örökségének megőrzését, ápolását, s e koporsó mellett állva nyugodtan mondhatjuk, annak továbbfejlesztését, ezért tartotta *Manninger* professzor élete munkássága, gondolkodása lényegének, s mert ennek szellemében munkálkodott, a legtöbbet tette, amit az állatorvostudományon keresztül szeretett hazájáért tehetett.

S ha ma a magyar állatorvostudomány nemzetközi tekintélyéről és hatékonyságáról, a hazai állatorvostudományban a legnagyobb értékről, a lényeg meglátásáról, a szintetizáló képességről hallunk, akkor egyértelműen megállapíthatjuk, hogy ezeket a pótolhatatlan értékeket elsősorban a *hagyományok ápolásának, a nagy Ősök nyomdokain való járásnak* köszönhetjük. Nekünk ez a legnagyobb erőnk. Hagyományaink azok, amelyekhez hűek maradva eddig ellensúlyozni tudtuk a külföldi állatorvostudomány lényegesen nagyobb technikai és személyi bázisából származó hátrányainkat.

A nagy hagyományok állandó szem előtt tartásának és *Manninger* professzor kivételesen nagy egyéniségének az ötvözetéből jött létre az az egyedülálló életmű, amelynek ismertetését akárcsak megkísérelni is, egy rövid nekrológ keretében, reménytelen vállalkozás volna. Úgy gondolom ugyanis, hogy még az olyan csodálatot kiváltó adatoknál is – mint amilyenek könyveinek 10 nyelven való megjelenése; 18 külföldi akadémiának, egyetemnek, állatorvosi fakultásának, tudományos egyesületnek a tagsága, tiszteletbeli címe; a Kossuth-díj I. fokozatának és a Munka Vörös Zászló Érdemrendjének kétszeri odaítélése; az MTA Aranyérmének elnyerése – többet mond, ha arra a hatásra utalok, amit *Manninger* professzor munkássága a nemzetközi és a hazai állatorvostudományra gyakorolt. Mert érhet-e el tudós nagyobb magasságot, mint hogy munkásságát már életében is nemcsak hazájában, hanem a világ nagy részén iránymutatónak tartják? A *Hutýra*, majd *Manninger* vezette Tanszék az e területen dolgozó külföldi állatorvostudósoknak, kutatóknak a Mekkája lett, amelyet felkeresni és ott gondolatokat cserélni valamennyiük legfőbb vágya volt. S a közvetlen munkatársak a megmondható, hogy e látogatások után hányan keresték annak az ellentmondásnak a magyarázatát, amit e Tanszék szűkös lehetőségei és az elért eredmények között láttak. A válasz megint csak egy lehetett: a korábbi hagyományok és a kivételes adottságokkal rendelkező géniusz szerencsés találkozása.

S mit jelentett nekünk, magyar állatorvosoknak *Manninger* professzor? Jelentette a magyar állatorvostudomány nemzetközi megbecsülésének öregbítésén keresztül valamennyiünk munkájának fémjelzését. Milyen büszkék lehettünk arra, hogy magyar állatorvosok vagyunk, amikor a nemzetközi kongresszusok forrón ünnepelték kis országunk nagy Fiát, amikor hallhattunk nagy nemzetközi elismeréseiről. Jelentette azt, hogy felejthetetlen előadásain keresztül a legmagasabb szinten sajátítottuk el a munkához szükséges ismereteket. Jelentette azt, hogy irányításával tevékenységünk biztos úton haladhatott, hogy szerény lehetőségeinket maximálisan tudtuk kihasználni. Jelentette azt, hogy bármilyen nehéz és bonyolult szituációkba kerültünk; tudtuk, van, akihez bizalommal fordulhatunk, van, akinek véleményében mindenki megnyugszik. s talán életében mindezt természetesnek véve nem is érzékeltük, hogy ez a biztos iránytű mit jelent nekünk. Elfogultak volnánk, ha nem látnánk, hogy külföldön születtek a magyarországinál nagyobb és lényegesebb kutatási eredmények, mutatott fel egyes területeken a hazainál nagyobb

eredményeket a külföldi állategészségügyi szolgálat. Más országokban járt kollégák azonban a megmondható, hogy egy olyan vezető egyéniség nélkül, mint amilyen nálunk *Manninger* professzor volt, hiányozván a szintetizáló elme, mennyivel kevesebbet jelentettek ezeknek az országoknak a még oly kimagasló részeredményei is az egyetemes állatorvostudomány részére, mint a magyarországiak. S ha a halála felett érzett mély fájdalomunkban joggal merítünk is vigasztalódást abból, hogy csak a biológiai értelemben vett ember hagyott itt bennünket: de mint embernek az elvesztése is azért jelent számunkra kitölthetetlen űrt, mert a *Manninger* professzor kimagasló egyéniségéből adódott óriási előnyöket veszítettük el. Ezt annak ellenére érezzük, hogy bár korának legnagyobb tudású állatorvosa volt, nem tartotta magát csalhatatlannak. Legközvetlenebb munkatársai tudják leginkább, hogy Neki is voltak kételyei. Hányszor idézte a goethei mondást: »A kevés tudás megnyugvást kelt, a sok tudás fejtörést okoz«. S bár az utóbbi években ismételten hangzott, hogy egy ember félreállása nem jelent semmit, halálát a magyar állatorvosok családfőjének elvesztése miatt tartjuk pótolhatatlan veszteségnek. Hány család esik atomjaira, az összetartó erőt jelentő családfő elvesztése után, s halálával most ez a veszély bennünket is fenyeget. S vajon tehetünk-e a koporsó mellett szentebb fogadalmat, mint azt, hogy a magyar állatorvosok nagy családjának nemes értelemben vett együttmaradására, egységére mint a mi legnagyobb erőnkre, a családfő elvesztése után is úgy vigyázunk mint szemünk fényére. A mi egységünk nem öncélú, s főleg nem a kéz kezét mos kicsinyes, és önző érdekeit szolgálja, hanem a korábbi hagyományok folytatásának előfeltételét, s ezen keresztül az állatorvostudomány anyagi erővé válását. Csupán ezzel kell most kiegészítenünk a *Hutýra* koporsója mellett elhangzott manningeri fogadalmat.

Manninger professzor hatalmas életművével kapcsolata össze a múlt ragyogó hagyományait, a mai feladatok megoldásához segítséget adó, felbecsülhetetlen ismeretanyaggal, kapcsolta így össze a múltat a jövővel. S ha mélyen megrendülve bocsátjuk is Őt utolsó útjára, s osztozunk annak a feleségnek és családnak mérhetetlen fájdalmában, akik egyetlen céljuknak a férj az apa szolgálatát tartották, hogy misszióját minél jobban betölthesse, mégis felemelő érzéssel távozzunk innen, mert büszkék vagyunk rá, hogy korunk legnagyobb állatorvosának lehettünk tanítványai és kortársai. Tanítása, gondolkodásmódja a miénk marad, örökségéből nap mint nap erőt meríthetünk, s ennek ápolásával, a mai viszonyokra való alkalmazásával és továbbfejlesztésével nemcsak elődeit és Őt tesszük halhatatlanná, hanem biztosítjuk az állatorvostudomány hatékonyságát s kapcsoljuk össze mi is a múltat a jövővel. Így válunk egy nagy és hosszú folyamat egyik láncszemévé, így valósítjuk meg azt a gondolatot, amit *Manninger* professzor úgy öntött *Hutýra* koporsója mellett szavakba, hogy »tanításod és szellemed élni fog bennünk, tanítványaidban és rajtunk keresztül utódainkban időtlen időnkig«. S ha mély és tartós gyásszal hagyják is el e temetőt a magyar állatorvosok nagy családja, azzal az érzéssel távozzunk innen, hogy csak a múlandó porhüvelyt adjuk át az enyészetnek, de olyan örökséget mondhatunk magunkénak, amihez hasonlót rajtunk kívül egyetlen ország ma élő állatorvosa sem kaphat, tanítómesterétől.

Nagy Halottunk, fogadalmad beváltva Te is megnyugodva térhetsz örök pihenődre,
 „Mert véghez vitted, amibe fogtál,
 s úgy mentél el, hogy megállapodtál,
 a múlhatatlan fényű csillagoknál”...

Manninger Rezső és az „Állatorvosi Lapok” jelentősége a járványtan történetében

Karasszon Dénes dr. c. egyet. docens és Holló Ferenc dr. főszerkesztő

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1978. 33 (8–9). 517–522.

„Grau, treuer Freund, ist alle Theorie und grün des
Lebens goldener Baum” (*Goethe*)

A járványok, köztük az állatjárványok történelemformáló jelentőségéről sokat olvashatunk. Ismerjük hatásukat a társadalmi-gazdasági fejlődésre, és tudjuk, miként befolyásolták hazánkban a közegészségügy megszületését, az orvos- és állatorvosképzés megindulását, a XVIII. században az állatorvostudomány teljes újjászületését. Számon tartjuk, hogy *Pasterur* korszakalkotó mikrobiológiai felfedezéseit miként indukálták a háziállatok között pusztító járványok, és miként tette híressé *Zlamál Vilmos* és *Hutýra Ferenc* nevét az állatjárványok elleni küzdelem. A Magyar Állatorvosok Lapja alapításának centenáris ünnepe most arra kötelez bennünket, hogy újból rámutassunk az állatjárványok és az ellenük irányuló védekezés jelentőségére, ezúttal a folyóiratot az 1927–1928. években szerkesztő *Manninger Rezső*, az akkori budapesti Állatorvosi Főiskolán a járványtan professzorának tevékenységén keresztül. Mielőtt azonban *Manninger* professzor pályafutásáról megemlékeznénk, kell szólnunk néhány szót magáról a járványtanról, valamint e köz- és állategészségügyi szempontból egyaránt különlegesen fontos tudomány fejlődéstörténetéről.

A járványtan (epidemiológia, ill. epizootiológia) a járványokkal, azaz a *tömegesen előforduló* megbetegedésekkel foglalkozó tudomány. A „tömeg” kifejezés pontos meghatározása nehéz; tömegesnek általában azt tekintik, ha 100 000 egyedre számítva legalább 200 vagy ennél több megbetegedés fordul elő.

A járvány fogalmát szeretik fertőzési lánchoz kötni és kizárólag a kontagiózus (ragályos) betegségekre korlátozni. Tömeges előfordulásuk esetén azonban ugyanilyen jogos a fertőző (bakteriális, parazitás stb.) eredetű, de nem ragályos betegségek járványos jelentkezéséről beszélni, sőt a köznyelv a középkori tánckór (choreomania), az ergotismus és a skorbut epidémiák után a sertés farokrágását, a baromfi tollcsipegetését, szokások, divatok, eszmék elharapódzását is járványnak nevezi. Napjaink modern orvos- és állatorvostudománya minden tömegesen előforduló megbetegedést járványtani módszerekkel vizsgál annak érdekében, hogy megfelelően fel tudja mérni azok köz- és állategészségügyi, valamint nem utolsósorban közgazdasági jelentőségét.

Járványon tehát valamely betegség tömeges, jellegét és nem magát a betegséget értjük. A járványtan sem a betegség, hanem a *tömeges jelentkezés oktanával*, a tovaterjedés törvényszerűségeivel foglalkozik. A tudományos módszerekkel feltárt törvényszerűségek ismeretében kidolgozza a járványfolyamat megszakításának, a tovaterjedés megakadályozásának módszereit; a járványok kiváltó okának ismeretében megoldja a megelőzés feladatait, kutató munkája során pedig modellkísérletben kidolgozza a specifikus és az aspecifikus védekezés módjait.

A járványtan mai fogalma természetesen nem egyszerre alakult ki ilyen egyértelműen. *Hippokrates* az epidémiákról írt könyvében számon tartotta ugyan a tömeges megbetegedéseket, de mint gyógyító orvos elsősorban az egyes betegekkel törődött, és nem a betegség terjedésfolyamatát, vagyis nem a járványt tanulmányozta. A betegségek keletkezéséről vallott tanításai is a vizsgált egyed betegségének, nem pedig a járvány terjedésének okára vonatkoztak. A mai felfogásunk szerinti járványtan megalkotójának ezért *Thomas Sydenhamet* (1624–1689), az „angol Hippokrates”-t, az újabkori állatjárványtan alapítójának pedig az őt követő híres olasz orvost, *Giovanni Maria Lancisit* (1654–1720) tekintjük.

Az ő nyomukba lépő epidemio-, ill. epizootiográfusok (*Adami, Cartheuser, Gensel, Hoffmann, Kanold, Leptin, Sagar, Schroeck, Schurrer, Stoll, Röhl, Zlamál* és mások) értékes felmérő tevékenysége után új szemléletet hozott a járványtanba a fertőzés fogalmának a bevezetésével és a mikrobiológiai korszak megteremtésével *Pasteur* és *Koch* fellépése. Hatásukra a járványtan egy időre szinte azonossá vált a *fertőző betegségekkel foglalkozó tudománnyal*, mindaddig, amíg a betegség (nosos) és a járvány (epidemia, ill. epizootia) fogalmának tisztázása e kifejezések jelentéstartalmának pontos meghatározása által a fertőző betegségektől is élesen el nem különítette a betegségek tömeges fellépését, a járványt. Ettől kezdve a tudományos járványtan kidolgozta a maga részletes és minden körülményt gondosan figyelembe vevő módszertanát; szoros kapcsolatot teremtett társtudományaival, majd létrehozta egy-egy betegség járványügyi helyzetének, ill. a járványfolyamatra ható tényezőknek aktív felügyeletét, ily módon a betegségek leküzdésén felül azok megelőzésének (prevenciójának) is hathatós eszközévé vált.

Az állatjárványtan hazánkban – a *Sydenhamet* követő *Zlamál Vilmos* alapvető állategészségügyi szervező tevékenysége után – a közegészségtan világhírű professzorának, *Fodor Józsefnek* (1843–1901) korszakalkotó munkássága révén indult fejlődésnek, kapott mikrobiológiai alapokat és nyert közegészségügyi szemléletet. *Fodor* először 1872-ben, a Tudományos Akadémia által nagydíjjal és éremmel, az Orvosegyesület és a Természettudományi Társulat által pályadíjjal jutalmazott „A közegészségügy Angolországban ... etc.” c. könyvének IV. fejezetében foglalkozott részletesen az állatjárványok helyzetével. Utána kiváló tanítványával, a kolozsvári Egyetem közegészségtan-professzoraként fiatalon elhunyt *Rózsahegyi Aladárral* (1855–1896) fordítottatta magyarra és adatta ki a Magyar Orvosi Könyvkiadó Társulat XL. köteteként a híres *Röhl* (1818–1907) bécsi professzor „Az állati járványok” c. könyvét (1882), majd előbb *Azary Ákost* (1886), annak 38 éves korában bekövetkezett váratlan halála után 1889-ben *Hutýra Ferencet* a Tudományegyetem orvosi karán az állatjárványtan magántanárává habilitáltatta. *Hutýra* itt tíz évvel később az állatjárványtan címzetes professzora lett, és működésével nemcsak tökéletesen megvalósította mesterének és példaképének, *Fodornak* az állatjárványügy és az élelmiszerforgalom egészségügyi rendezésére vonatkozó elképzeléseit, hanem azokat magasan túlszárnyalva építette fel hazánkban az állatjárványtan ragyogó palotáját. Ennek gondjait bízta 1927-ben kiváló tanítványára, *Manninger Rezsőre*.

Manninger Rezsőről, karunknak, az egész állatorvos-társadalomnak e kimagasló alakjáról nyugalomba vonulása (1963), majd elhunyt (1970) alkalmával jelent meg Lapunkban méltatás, ill. megemlékezés, amely életrajzi adatain kívül műveinek jegyzékét is közli. Nem lehet most célunk az abban foglaltak megisméltése. Nem vállalkozhatunk annak a tevékenységnek ismertetésére, ill. méltatására sem, amelyet *Manninger* akadémikus, az MTA alelnöke, mint a magyar állatorvosi kar fő reprezentánsa a felszabadulás óta kifejtett. Feladatunk ezúttal a jár-

ványtan helyzetének bemutatása abban a korban, amelyben *Manninger* professzor az Állatorvosi Lapok és mellékleteinek szerkesztését átvette (1927). Ehhez kell vetnünk egy pillantást életrajzára.

Manninger Rezső Sopronban született 1890. július 7-én. Középiskoláit szülővárosában az Evangélikus Lyceumban végezte. Kémikusnak készült, eredeti terveit azonban – sokáig úgy vélte, csak átmenetileg – módosította, amikor *Vilmos* bátyja bemutatta őt a magyar állategészségügy nagy reformátorának, *Hutýra Ferencnek*, az Állatorvosi Főiskola rektorának, aki tehetséges és jó megjelenésű ifjak megnyerése által kívánta elősegíteni az állatorvosi kar társadalmi felemelkedését. Annak reményében, hogy majd biokémiával foglalkozhat, örömmel iratkozott be az Állatorvosi Főiskolára (1908). Anatómiából *Nádaskay*, kémiából *Bugárszky*, élettanból *Farkas Géza*, bakteriológiából *Aujeszky*, kórbonctanból *Rátz*, belgyógyászatból *Marek*, járványtanból *Hutýra* előadásait hallgatta. Tanárai voltak még *Magyary-Kóssa Gyula* (gyógyszer- és méregtan), *Rhorer László* (fizika), *Telleyesniczky Kálmán* (fejlődéstan-szövettan), *Plósz Béla* (sebészet), *Győry Tibor* (állatorvostörténelem). Évfolyamtársai között látjuk pl. *Csontos József*, *Héjj József*, *Simonkay Bertalan* nevét. Harmadéves hallgatóként az Állatorvostan-hallgatók Körének titkárává választották (*Héjj József* volt a Kör alelnöke), ekkor 100 koronás „Liebermann-díjat” nyert és külön dicséretben részesült a pancreas-nedv enyv- és fehérjeemésztő reakció-optimumára vonatkozó pályamunkájával. A következő évben 20 korona jutalmat kapott legjobb belgyógyászati kórtörténetéért. Továbbra is biokémikus akart lenni, erre azonban az élettani intézetben akkor nem nyílt lehetőség, ezért „egyelőre” *Hutýra* professzor – aki mindenkor élénk figyelemmel kísérte az általa az állatorvosi pályára irányított növendékeinek sorsát, és támogatta fejlődésüket – biztosított helyet számára járványtani intézetében, ahol akkor a professzor mellett tanársegédként 1909 óta *Jármai Károly* és a vér- és tejvizsgálatok végzésére kirendelt állami állatorvosként 1910 óta *Marcis Árpád* dolgozott. Harmadiknak került oda a gyors felfogású ifjú *Manninger*, aki biokémiai terveinek megfelelően kapta disszertációs témáját (A baktériumok sav-agglutinációjának diagnosztikai értékéről). Feladatát nagyszerűen megoldotta, és így „summa cum laude” minősítésű doktori diplomát szerzett. A *Hutýra* elképzelései szerint immunológusnak készülő szorgalmas gyakornokból csakhamar tanársegéd, majd adjunktus lett (1917). *Fodor* és *Liebermann* példája lebegett szeme előtt, és remélte, hogy immunológusként kémiai elképzeléseit is valóra válthatja. Immunitástani tanulmányai érdekében fordította magyarra Müller Tivadarnak, a gráci egyetem közegészségtan- professzorának „Fertőzés és immunitás” c. könyvét (1918) és azonos címmel tartotta magántanári próbaelőadását is (1918). Extrovertált beállítottságával, logikus gondolkodásmódjával *Hutýra* teljes bizalmát megnyerve, pályája egyre emelkedett felfelé, különösen amikor *Rátz* professzor korai halála (1917), majd tanszéki utódjának *Entz Bélának* a pozsonyi Egyetemre történt kinevezése (1918) után *Jármai Károly* (1887–1941) lett a kórbonctan professzora, *Manninger* előrehaladása előtt szabaddá vált az út. Remek adottságain, magas alakján, elegáns külső megjelenésén, német, francia és angol nyelvtudásán, kitűnő, mondhatni művészi szintű előadói képességén, mások titkos gondolataiban mintegy olvasni tudó és a helyes utat különleges intuícióval mindig megtaláló tehetségén kívül ennek is köszönhető, hogy 1921-ben az immunitástan címzetes, 1932-ban pedig nyilvános rendkívüli tanár lett. Közben 1922-ben a Közgazdaságtudományi Kar kérte fel az állategészségtan-állatjárványtan előadására. Csak sajnálni lehet, hogy ezeknek az előadásainak anyagát nem ismerjük, ez a tevékenysége a róla szóló megemlékezésekben sem szerepel. Itteni működése egyébként nem is tartott soká, mert 1927-ben az akkor már 67 éves *Hutýra Ferenc* örökébe lépve a járványtani tanszék vezetését kellett átvennie.

Ez a sokak szemében talán irigylésre méltó gyors előrehaladás azonban a fiatal, alig 37 éves *Manninger* számára inkább áldozatvállalás volt, hiszen fiatalkori kémiai, majd biokémiai ábrándja után most már immunológiai terveit is fel kellett adnia, különösen, amikor *Hutýra* javaslatára nemcsak a Magyar Tudományos Akadémia választotta őt levelező tagjai sorába (1927), hanem az

akkor létesített Országos Állategészségügyi Intézet igazgatói teendőinek ellátásával is megbízták. Túl azon, hogy az első ilyen országos intézmény megszervezése nem kevés gonddal járt, a járványtan területén is jelentős nehézségekkel találta magát szemben. Az akkori földművelésügyi kormányzat ugyanis az állatjárványtan köz- és állategészségügyi jelentőségét nem ismerte fel helyesen, jóllehet példa is állott rendelkezésére: az 1927-ben a Rockefeller-alap támogatásával megnyitott Országos Közegészségügyi Intézetben *Johan Béla* járványügyi osztályt szervezett, és annak vezetését *Petrilla Aladár*ra (1903–1968) bízta. *Petrilla* ekkor dolgozta ki a fertőzőbeteg-bejelentés és központi nyilvántartás gépi adatfeldolgozására épített lyukkártyás rendszerét, amelynek alapján 1931. január 1-től – Európában az elsők között – megvalósította a bejelentési kötelezettség alá tartozó fertőző betegségek gépesített központi nyilvántartását. A fertőző betegek járványtani felderítésével, a területi járványügyi nyilvántartás naprakész tüzeléses térképének alkalmazásával, a bacillusgazdák bakteriológiai szűrésével már jól szervezett, tudományosan megalapozott aktív járványellenes tevékenységet fejtenek ki. Annál sajnálatosabb, hogy az akkori félfeudális földművelésügyi minisztérium vezetői ezt a jól bevált, azóta is érvényben levő és ma is Európa egyik legjobb szisztémájának bizonyult nyilvántartási rendszert az Országos Állategészségügyi Intézet* részére nem vették át, és az itt meginduló munkát – ez sem volt akkor kevés! – a kórbonctani, kórszövetteni, bakteriológiai és szerológiai diagnosztikára, valamint az oltóanyagok ellenőrzésére korlátozták. A földművelésügyi kormányzat vezetőinek maradi felfogására volt jellemző továbbá az is, hogy az állatorvost társadalmilag alacsonyabb rendű feladatkört ellátó adminisztratív ügyintézőnek, rendőri szakközegnek tekintették, működését is ehhez a felfogáshoz igazították. A járványtan fejlesztése helyett – a parancsuralmi rendszerekre jellemző módon – az állategészség-rendőri fegyelem szigorításával akarták megoldani a fertőző állatbetegségek elleni védekezést. Ennek egyenes következménye lett, hogy egyre gyakrabban maradt üresen a nemrégiben még *Hutýra* elnöklete alatt ülésező Nemzetközi Állategészségügyi (pontos fordításban: Állatjárványügyi) Hivatal (Office Internationale des Épizooties) Bulletinjében Magyarország helye: a magyar járványhelyzet bejelentése hiányos vagy esetleges volt, sorra szűntek meg a *Hutýra* által annak idején megindított állategészségügyi kiadványok.

Két év után *Manninger* az Állatorvosi Lapok szerkesztését is átengedte *Kotlán Sándornak* azért, hogy ő maga minden erejét a rábizott feladatok maradéktalan ellátására fordíthassa. Ez pedig nem csekély elfoglaltságot jelentett, hiszen *Manninger* 1930-ban – azon kívül, hogy a járványtani professzora volt – igazgatója volt az Országos Állategészségügyi Intézetnek, levelező tagja a Magyar Tudományos Akadémiának, rendes tagja az Országos Állategészségügyi Tanácsnak, az Országos Természettudományi Tanácsnak és az Állatorvosi Tisztivizsga Bizottságnak; tagja a Magyar Országos Állatorvos Egyesület igazgatóválasztmányának, alelnöke a Magyar Hygiénikusok Társaságának, tagja a Közegészségügyi Egyesület választmányának, a Magyar Orvosok és Természetvizsgálók Vándorgyűlései igazgatóválasztmányának és a Természettudományi Társulatnak. Mindez még nem is volt elég. A bakteriológiai tanszék világhírű vezetőjének, a hazai mikrobiológia egyik büszkeségének, több kitűnő tan- és kézikönyv szerzőjének, *Aujeszky* professzornak halála után (1933) az ő feladatkörének ellátásával is *Manningert* bízták meg. Az 1933. augusztus 2-án kelt 15 460/VII.1. F.M. sz. rendelet a két tanszékét *Manninger* professzor vezetése alatt „Járványtani és bakteriológiai intézet” néven összevonta. *Aujeszky* volt munkatársai azonban nem maradhattak a Főiskolán, őket az Országos

* Az Országos Állategészségügyi Intézetben 1960–1968 között működött járványtani osztály – *a szerk.*

Állategészségügyi Intézet fogadta be. Ezt látva az Országos Állategészségügyi Intézet létrehozásáért a legtöbbet küzdő *Fokányi László* – felismerve a kormányzat állategészségügyi politikájának helytelen voltát – kérte idő előtti nyugállományba helyezését (1933). Még ugyanebben az évben – öt évtizedre terjedő zseniális szervezői, oktatói és kutatói tevékenység után – véglegesen nyugalomba vonult *Hutýra Ferenc*, ekkor *Manningerre* maradt – a járványtani és a bakteriológiai tanszékek összeolvasztása után – még a törvényszéki állatorvostan oktatása is. Így a kormány és a földművelésügyi minisztérium hibáztatható azért a súlyos mulasztásért, hogy a fertőző betegségek kór- és gyógytanának, járványtanának, az ellenük irányuló védekezésnek, továbbá a mikrobiológiának, az immunitásnak és a törvényszéki állatorvostannak összesen egy tanszéket, egyetlen professzort és mellé egy tanársegédet engedélyezett. Annál nagyobb elismerés illeti *Manninger Rezsőt*, hogy ő ilyen nehéz körülmények között is helytállt, sőt még újabb feladatok ellátására is képes volt: 1933-tól hazánk állandó delegátusa lett a Nemzetközi Állatjárványügyi Hivatalnál. Az állatjárvány-jelentések akkori ellenőrizhetetlen rendszerében nem csekély diplomáciai érzék kellett ennek a felelősségteljes feladatnak kielégítő ellátásához. A megjelenő Állategészségügyi Értesítő pl. közölte ugyan a fertőzött udvarok számát, „a pontokat azonban már nem kötötték össze”, ezáltal a járvány folyamata ellenőrizhetetlenné vált. *Manninger* mégis el tudta látni ezt a feladatkört is, sőt az Office Intézöbizottsága tagjává, egy alkalommal alelnökévé is megválasztotta.

A nehéz helyzetet még csak tetézte, hogy 1934-ben, röviddel a már súlyos beteg *Hutýra* halála előtt *Hóman Bálint* vallás- és közoktatásügyi miniszter a reá jellemző erőszakossággal a Műszaki Egyetemet, a Tudományegyetem Közgazdasági Karát, az Állatorvosi Főiskolát, valamint a Bánya- és Erdőmérnöki Főiskolát egy egyetemmé tákolta össze: az 1934. évi X. tc. alapján *Hutýra* világhírű Állatorvosi Főiskolája névtelenül beleolvadt a „m. kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem”-be. A járványtani, a bakteriológiai és a törvényszéki állatorvostani tanszékek egyetlen professzor vezetése alá egyesítése, a tanszékek személyi állományának megnyirbálása, az előadási órák számának jelentős csökkentése után most egy időre teljesen megszűnt a gyógyszeres, a kémiai, a fizikai és a tejhigiéniai tanszék is. „A fúzió nem rombolás, hanem építés” – mondta a hivatalos propaganda, de arról nem esett szó, hogy a „Járványtani és bakteriológiai intézet” elnevezése alatt összevont és *Aujeszky* professzor volt bakteriológia intézetébe kiköltöztetett intézet azonkívül, hogy helyileg messze került, és így szinte teljesen elszakadt anyaintézményétől, új néven a Mezőgazdasági és Állatorvosi Kar állatorvosi osztályától, még klinikai férőhelyeit is elveszítette, hiszen *Hutýra* volt tanszékének és klinikájának összes helyiségeit a parazitológiai intézet örökölte. Ennyi nehézség láttán, a felsőházban hangoztatott hiábavaló, eredménytelen tiltakozás után idő előtt kérte nyugállományba helyezését *Marek József* (1935) is.

Úgy látszott, hogy minden összeomlik, szerencsére azonban *Manninger* ekkor is kitartott. Szinte már érthetetlennek és megmagyarázhatatlannak látszó, csaknem határtalan tűrőképessége akkor válik érthetővé, ha figyelembe vesszük, hogy a legnagyobb nehézségek idején is volt támasza, segítőtársa és minden kérdésben kiválóan okos tanácsadója. A legsúlyosabb helyzetekben is valóságos őrangyalként állt mellette felesége, *Tangl Herta*, aki minden nehézségen átsegítette férjét. Az ő áldozatvállalásának is köszönhető hogy *Hutýra* és *Marek* világhírű kétkötetes német nyelvű kézikönyvének hetedik kiadása (1938), majd a 8., 9., 10. és végül az utolsó kiadás, a 11. (1959) már *Manninger* átdolgozásában jelenhetett meg (a 10. és 11. kiadású könyveknek *Mócsy János* a 4. társszerzője). Újabb megtiszteltetés, de újabb és még

több elfoglaltságot jelentett számára, amikor 1939-ben a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagjává, a következő évben (1940–1941) a Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Mezőgazdasági és Állatorvosi Karának dékánjává választották.

Ennyi elfoglaltság mellett még arra is maradt ideje, hogy a szakirodalom terén működjék. Sorra jelentek meg könyvei, amelyek mellett különösen jelentősek az Állatorvosi Lapokban közzétett dolgozatai. Előadásai ugyanis az intézetek összeolvasztása és az óraszámcsökkentések következtében nagyon nehéz volt a rá bízott szaktárgyakat úgy megosztani, hogy a jövőbeni állatorvos a szerteágazó és sokrétű ismeretanyagot kifogástalanul elsajátíthassa. Ami az előadások és könyvek kereteibe nem fért bele, azt az állatorvosi lapok hasábjain pótolta. Talán soha azelőtt nem volt akkora jelentősége a továbbképzésben az Állatorvosi Lapoknak, mint ezekben az években, talán soha azelőtt nem reagált olyan frissen ez a folyóirat az állatorvostudomány fejlődésének új eredményeire, mint ebben a periódusban, amelynek kéthetenként megjelenő füzetei főként a fertőző és járványos állatbetegségek elleni védekezés céljait szolgálták.

Ha figyelmünket – egész életművéből önkényesen kiragadva – szakirodalmi tevékenységének csupán arra a 10 éves időszakára (37–47 éves korára) fordítjuk, amely a Járványtani Tanszék vezetői illetve az Országos Állategészségügyi Intézet igazgatói székének átvételével kezdődött (1927), és a csak talán mi szempontunkból legjelentősebb 3 magyar nyelvű folyóirat (Állatorvosi Lapok, Közlemények az összehasonlító élet- és kórtan köréből, az MTA Matematikai és Természettudományi Értesítő) megfelelő köteteit böngésszük át elsősorban munkásságának széles skálája tűnik szembe: a csirkék fehér hasmenése és tyúktypus, az újszülött állatok vérhasának okai, a havivakság oktana, az equidák vérsavójának complementumellenes hatása, a baromficholerabacillus biológiája, a száj- és körömfájás vírusának pluralitása, az 1930-as évek elejétől pedig a sertésbetegségek (a sertéspestis, a malacok heveny parathypusa, a malacok hurutos-, gennyes tüdőgyulladás, az Aujeszky-féle betegség) állnak elsősorban érdeklődése előterében. Hangsúlyozni szeretnénk ezúttal azt is, hogy saját és munkatársainak eredményeiről magyar nyelven még a Köztelekben, valamint szinte egyidejűleg több vezető német folyóiratban is mindig beszámolt.

1912 és 1963 között tehát több mint fél évszázadon át mint oktató szinte az egész magyar állatorvosi kar tanítója volt. Ebből több mint 30 év esik tanszék- és intézetvezetői tevékenységére. Ez idő alatt igen jelentős számban voltak azok – elsősorban tanszéki beosztottjai, a doktoranduszok egész sora, az Országos Állategészségügyi Intézet munkatársai, az intézet működésének első 15 esztendejében – akiknek szerencsénk volt az Ő munka- és vezetői stílusát, egyéniségét egészen közelről megismerni. Ők látták nap mint nap „Főnök”-ük rendkívüli munkateljesítményét, erőkifejtését, példamutatását, szigorúságát, de egyúttal segítőkészségét is. Részben közvetlen munkatársai közül kerültek vezető beosztásba más tanszékekre, más intézményekbe is többen, akik – a mikrobiológia, a fertőző betegségek tana terén – határainkon túl is ismert és elismert professzorokká, szaktekintéllyé váltak. A Phylaxiához fűződő kapcsolatát ezúttal még külön is kiemelkedőnek tartjuk: ez nem csak *Manninger* és *Köves* mindig kitűnő együttműködésének és annak volt köszönhető, hogy a jőnevű oltóanyag-termelő intézet legjobb szakemberei *Aujeszky*, *Hutjra* majd *Manninger* közvetlen tanítványai voltak. De a gyümölcsöző kapcsolat annak is betudható, hogy *Manninger* professzor szinte élete végéig sokat és aktívan törődött a járványos betegségek elleni specifikus védekezés terén ott folytatott munkálatokkal, számos vakcina és szérum kidolgozásában maga és tanszéki, intézeti munkatársai is részt kértek és kaptak. Nem véletlen tehát hogy az 50 éves Phylaxia emléklappal tisztelte meg a nagy Mestert.

Mindezek mellett Manninger állandó munkatársa volt Ellenberger és Schütz referáló szemléjének a „Jahresbericht für Veterinärmedizin”-nek. Fejezeteket írt *Stang* és *Wirth* többkötetes állatorvosi enciklopédiájába, fejezetet írt *Kolle* és *Wassermann* hatalmas mikrobiológiai könyvsorozatába, mint a professzori kar jegyzője szerkesztette az Állatorvosi Főiskola évkönyveit, rovatvezetője volt a Köztelek c. folyóiratnak, az Állatorvosi Lapok szerkesztőségében kifejtett tevékenységén kívül szerkesztőségi tagja volt a Mezőgazdasági Kutatások c. kiadványnak: senki ne kísérelje meg mindezt utána csinálni, mert úgysem fog sikerülni. De ezt a sokoldalú tevékenységet nem csak méltatni: felsorolni is nehéz.

A sikerek, az eredmények, az elismerés mögött azonban – mint *Horatius* mondja: „post equitem sedet atra cura” – *Manninger* mögött is ott ült a „sötét gond”, hiszen ennyi elfoglaltság, ennyi köteleességteljesítés, ennyi áldozatvállalás mellett hogyan maradt volna annyi ideje, hogy immunitástani kutatásokat végezzen. Az első önálló magyar nyelvű immunológiai könyvet „orvosok, állatorvosok és orvostant tanulók számára” ezért *Preisz Hugó* írta meg (Az infekció és immunitás tanának elemei, Budapest, 1936), *Manninger* pedig látva, hogy a földművelésügyi kormányzat az állatjárványtan helyzetén továbbra is csak az állategészség-rendőri intézkedések szigorításával hajlandó változtatni, az Országos Állategészségügyi Intézet vezetését átadta *Marcis Árpádnak* (1943), ő maga hozzálátott „Bakteriológia, immunitástan és általános járványtan” c. könyvének megírásához. A kézirat el is készült, de – mint az első kiadásban 1950-ben megjelent előszavában írta – „a budapesti hadműveletek idején összes jegyzeteimmel együtt elpusztult”.

Ki tudná megmondani mit érzett *Manninger* amikor a tanszékek összevonását, *Hutjra* és *Marek* főiskolájának beolvasztását, több tanszék megszüntetését az Országos Állategészségügyi Intézet hiábavaló erőfeszítéseit látta? Ma már senki nem tudja felmérni, micsoda kiegyensúlyozottság, micsoda optimizmus és micsoda vitalitás kellett ahhoz, hogy valaki mindezt elviselje. Életerejéből azonban még ennél többre is tellett: az ország felszabadulása után képes volt mindent újra kezdeni, sőt, mintha az Ő pszichés energiája is nyomás alól szabadult volna fel, még nagyobb lendülettel, még fokozottabb ambícióval látott munkához.

Egyikünknek módjában állt közvetlen közelről figyelemmel kísérni *Manninger* professzornak erre az időszakra eső azt a szerepét is, amelyet, mint a Magyar Állatorvosok Lapja szerkesztőbizottságának tagja a Lap egyik leggyakoribb lektora, kéziratának bírálója betöltött. Ez az időszak aktív professzori tevékenységének utolsó évtizedét, majd életének utolsó 7 esztendejét ölelte fel. Az ilyen felkéréseket mindig nagyon komolyan vette, nagy súlyt helyezett a szócikkek tartalmi korrektségén túl azok tiszta, világos stílusára és szerkezeti tagoltságára is. Szigorú kritikus volt, de kézírásos javításai és egyéb észrevételei mindig csak hasznára váltak a kéziratoknak, mindig csak tanulhattak belőle azok szerzői. Lektori véleményeivel, kézírataival – rendkívül nagy elfoglaltsága, később idős kora ellenére – igen gyakran személyesen kereste fel a szerkesztőséget; ezek a kettesben beszélgetések mindig emlékezetesek maradnak.

Manninger Rezső 80 éves korában hunyt el 1970. február 4-én. Alkotásait, tudományos eredményeit a jövő kor fogja mérlegre tenni. Az általa művelt szaktudományok fejlődése ma már messze túlhaladta azokat a határokat, amelyek egy tanszék keretei között összefoghatók. A többi között jelentős fejlődésen esett át a járványtan, amely különleges jelentőségre tett szert mai korunk megelőző állatorvostudományában. A megfelelő adatszolgáltatásra épített statisztikai felmérések az okozott gazdasági kár nagysága mellett a járványvédelmi intézkedések költségei és eredményességét is megmutatják. A korszerű járványtan módszereinek alkalmazásával a jár-

ványok elleni intézkedések megszervezése, a fertőző betegségek felszámolásának és megelőzésére tervszerű végrehajtása válik lehetségessé. Erre tanít a modern járványtan és ezt hagyta ránk örökül Manninger Rezső, akinek emlékét úgy ápoljuk legmértőbben, ha az általa művelt tudományokat tovább fejlesztve adjuk majd át utódainknak.

Az iskolateremtő tudós – Emlékezés Manninger Rezsőre

Forrás: *Magyar Nemzet*, 1980. július 2. szerda 6. kiegészítés

Az állatorvosi mikrobiológia és járványtan nemzetközi hírű tudósa és oktatója, Manninger Rezső, 90 éve született és 10 éve halt meg.

Sopronban, 1890. július 7-én született, abból a Manninger családból, amely hazánknak számos jelentős, köztük nemzetközi hírű orvost, és mezőgazdasági szakembert adott. Az akkori Állatorvosi Főiskolát 1912-ben végezte el. Hutýra Ferenc professzor, az Állatorvosi Főiskola több mint 3 évtizeden át volt rektora és a járványtan tanára, még hallgató korában felismerte kiváló szellemi képességeit és tanszékére maga mellé vette. Pályája itt meredeken ívelt a különböző egyetemi és tudományos fokozatok legmagasabb szintjéig. Már 1918-ban egyetemi magántanár. 1923-ban ny. rk. tanár, 1927-ben pedig a járványtan ny. r. tanára lett. 1933-ban őt bízták meg a mikrobiológiai tanszék vezetésével is, sőt Hutýra Ferencnek 1934-ben történt elhunytá után, a törvényszéki állatorvostant is oktatta. Közben 1927-ben a Magyar Tudományos Akadémia levelező, 1939-ben pedig rendes tagjává választották.

Manninger Rezső kerek fél évszázadokon át, 1912-től 1962-ben történt nyugalomba vonulásáig volt a hazai állatorvosi oktatás kiemelkedő letéteményese és minden túlzás nélkül állítható, hogy *a fertőző állatbetegségek oktatásában az ő munkái képviselték azt a mércét, amely a nemzetközi színvonalat határozta meg.*

A szellemi teljesítmények területén nehéz tárgyilagos mércét felállítani és minőségi sorrendet meghatározni. Még nehezebb egy-egy kutató vagy oktató nemzetközi elismertségét tárgyilagosan megítélni. Manninger Rezső esetében azonban van egy adat, amely minden elemző értékelésnél többet mond. Ez pedig az, hogy a háziállatok fertőző betegségeiről írott tan- és kézikönyvei számos kiadásban, 11 nyelven jelentek meg. Nemzetközi szervek becslése szerint, voltak évtizedek, amikor a világ állatorvostan- hallgatóinak a 2/3-a az ő tankönyveiből tanulta a fertőző állatbetegségek tanát.

A Hutýra Ferenc és Marek József által először 1905-ben kiadott „Spezielle Pathologie und Therapie der Haustiere” című belgyógyászati könyv első, fertőző betegségekkel foglalkozó kötetének az írását és újabb kiadásokban való folyamatos korszerűsítését 1938-ban vette át Hutýra Ferencről és 1959-ig, a 11. kiadás megjelenéséig adott német nyelven, mintegy 1000 oldalas olyan könyvet az egyetemi oktatók, hallgatók és igényes gyakorló állatorvosok kezébe, amely a fertőző betegségekkel kapcsolatos korszerű ismeretek nélkülözhetetlen tárházának számított. Ezt a művet lefordították angol (5 kiadás), olasz (3 kiadás), orosz (2 kiadás), spanyol (2 kiadás), kínai, szerb és lengyel nyelvre. A sors iróniája, hogy anyagi okokból ez a mű magyarul nem jelenhetett meg. De Manninger professzor gondoskodott magyar tanítványairól is, mert a „kis” járványtanban, a Mócsy János professzorral 5 kiadásban megjelentetett *„Állatorvosi belgyó-*

gyászat” első kötetében összesűrítette azt, amire hallgatóinak a fertőző betegségek megismerésére szüksége volt. Ez a „kis” magyar nyelvű könyv is a maga nemében nemzetközi színvonalú munka volt, amit bizonyít, hogy lefordították francia és szlovák nyelvekre. A francia változatot a 3 franciaországi és többi frankofon tengerentúli állatorvosi egyetemen hivatalos tankönyvként használták.

Manninger professzor kivételes tehetségű oktató volt, Egyetemi előadásai élményszámba mentek. Közvetlen munkatársai, akik az egymást követő években többször is hallották ugyanarról a témáról szóló egyetemi előadásait, bámulattal tapasztalhatták, hogy minden alkalommal új elemekkel gyarapítva, új nézőpontból tudta, lebilincselően megvilágítani előadásainak a tárgyát. Különös figyelmet szentelt annak, hogy tananyagát a változó gazdasági környezethez idomítsa. Előrevetítette a nagyüzemek létesítésével kapcsolatban várható szakmai követelményeket és a várható fertőzések megelőzésére és leküzdésére már az egyetem padjaiban felkészítette hallgatóit. Elve volt, hogy az egyetemen olyan magas szintű ismeretanyaggal és szakmai gondolkodásmóddal kell ellátni a hallgatókat, amely alkalmassá teszi őket arra, hogy a gyorsan változó követelményekhez igazodni tudjanak.

Manninger professzor azonban nemcsak az egyetemi oktatásban, *de a tudományos kutatásban is maradandót alkotott és iskolát alapított*. Évtizedeken át irányította azt a hazai kutatómunkát, amely a fertőző állatbetegségek leküzdésében nemegyszer nemzetközileg is figyelmet felkeltő eredményekhez vezetett. Alig van fertőző állatbetegség, amelyet az általa irányított kutatómunka ne érintett volna. Előrelátásának tudható be, hogy kis létszámú tanszékéről indult ki sok olyan kezdeményezés, mint például a *korszerű virológiai és immunológiai kutatások*, amelyek új oltóanyagok és védekezési eljárások kidolgozásához vezettek és ösztönzően hatottak ilyen vizsgálatok meghonosításához más intézményekben. Kutatási eredményeiről mintegy 200 szakdolgozatot közölt, de azért csak ennyit, mert a legtöbb kutatási eredményét, külön közlés nélkül, bedolgozta könyvének következő kiadásába és az rövidesen 9 nyelv közvetítésével a világ állatorvosainak közkincsévé vált. Munkatársainak a publikációiban ritkán szerepelt mint szerzőtárs, pedig igen aktív részese volt az eredményeiknek. Nem volt szüksége arra, hogy a ma divatos „scientográfia” mennyiségi bizonyítékot szolgáltatson munkásságára.

A tanácsért, véleményért hozzá forduló fiatal szakemberek előtt ajtója mindig nyitva állt. Nagyfokú elfoglaltsága mellett is, folyamatosan tájékozódott a kutatásban és gyakorlatban történekről. Ilyenkor is mindig oktatott és nevelt. Türelemesen, és akiket arra érdemesnek tartott, élesen is bírált. Egy-egy lektorálásra kapott dolgozatba beírt széljegyzetei a kutatási módszerekre, fogalmazásra, nyelvezetre vonatkozó irányt mutató tanácsok egész tárházát tartalmazták. Szenvedélyesen örködött szakmai nyelvünk magyarsága, világossága felett. Irtotta a felesleges idegen kifejezéseket, pongyola fogalmazást. Munkatársai által ma is idézett sok megállapítása között, vallotta, hogy ha egy mondat első olvasásra nem világos, azt ki kell javítani; és azt is, hogy ha valaki szövegébe sok idegen kifejezést kever, az többnyire kérkedni akar olyan nyelvben való jártassággal, amelyet valójában ugyanúgy nem ural, mint anyanyelvét.

Manninger professzor oktató és kutatómunkája mellett a hazai állategészségügyi intézethálózat kezdeményezője és szervezője volt. 1928-ban megalapította az Országos Állategészségügyi Intézetet, amelynek 15 évig igazgatója is volt, és amely az 50-es évek óta 5 vidéki intézettel bővült, hogy korszerű laboratóriumi vizsgáló és kutatómunkával, valamint szaktanácsadással támogassa a kiépülő nagyüzemi állattenyésztést és élelmiszertermelést. Mindezek mellett igen

széles körű társadalmi tevékenységet is kifejtett. Alelnöke volt a Magyar Tudományos Akadémiának, elnöke az Országos Állategészségügyi Tanácsnak, a Magyar Mikrobiológusok Társaságának, az Állatorvosok Társaságának, tagja volt több hazai és külföldi folyóirat szerkesztőbizottságának és 30 éven át képviselte Magyarországot Párizsban, a Nemzetközi Állatorvosi Hivatalban, amelynek alelnöke is volt.

Nemzetközi hírnevét és elismertségét, a már említett könyvein kívül, öregbítette az is, hogy hatalmas tudását, kiváló előadó- és vitakészségét „konvertibilissé” tette, minden finomságot kifejezni tudó, német, francia és angol nyelvtudása. Így érthető, hogy minden jelentősebb nemzetközi szakmai összefüggés ünnepelt előadója, vitavezetője volt. Számptalan magas szintű elismerésben részesült. Tagjává választotta a Német Mezőgazdasági Akadémia, a Francia Orvosi és az Állatorvosi Akadémia, a moszkvai Össz-szövetségi Mezőgazdasági Akadémia, a Cseh-szlovák és a Bolgár Tudományos Akadémia. Díszdoktora volt a bécsi, a lipcsei, a madridi, a thesszalóni és a budapesti állatorvosi egyetemeknek, tiszteleti tagja az Állatorvosok Világszövetségének, az angol, a görög és a lengyel állatorvosok társaságának.

Fél évszázados munkássága viharos időket ölelt fel. Manninger professzor széles körű szakmai tudása, szintetizáló képessége, logikus érvelése olyan tekintélyt biztosított neki, amellyel a viharos időkben is biztos kézzel tudta irányítani az állategészségügy széles területén dolgozó tudományos és gyakorlati szakembereket. Fontosabb állategészségügyi kérdésekben a magasabb kormányzati szervek sem döntöttek az ő meghallgatása nélkül, és éltek tekintélyével, amikor nemzetközi fórumokon, politikai előítéletekkel szemben kellett megvédeni a hazai érdekeket. Büszkén vallotta magát magyarnak és egy-egy ilyen feladat sikeres teljesítésére később is szívesen emlékezett.

Egyéniségét a magabiztos szerénysége jellemezte. Az anyagi javak hidegen hagyták. Egyéb ambíciói egybeolvadtak az ügy, a magyar és a nemzetközi állategészségügy és tudomány szolgálatával. Erre a magatartásra nevelte közvetlen munkatársait és azokat is, akik megtisztetésnek tekintették, ha feladattal bízta meg és irányította őket ezek végrehajtásában. Kora előrehaladásával megelégedéssel nyugtázhatta, hogy közvetlen munkatársai közül kerültek ki más tanszékek és intézmények vezetői és vezető munkatársai, akik eszméinek továbbvitelével *büszkén vallják magukat a manningeri iskola tagjainak.*

E kivételes életpályának az alakulásában döntő szerep jutott egy ugyancsak ritka családi környezetnek, amelyben a több nyelvet beszélő feleség ritka intelligenciával és tapintattal, a megfeszített alkotó munkához harmonikus nyugalmat tudott biztosítani.

Manninger Rezső professzor munkásságát kormányunk számos magas kitüntetéssel ismerte el, köztük a Munka Vörös Zászló Érdemrendjét kétszer, a Kossuth-díj első fokozatát kétszer kapta meg, és kitüntették a Magyar Tudományos Akadémia aranyérmével is.

A Magyar Mikrobiológusok Társasága volt elnöke tiszteletére Manninger-emlékérmet alapított, amellyel évente egy olyan hazai kutatót tüntetnek ki, akik a mikrobiológia valamelyik (orvosi, állatorvosi, mezőgazdasági vagy ipari) ágában kiemelkedő teljesítményt nyújtott.

Remélhető, hogy rövidesen az Állatorvostudományi Egyetem felállíthatja kertjében, más neves oktatói sorában, annak a tanárának szobrát, akinek a hazai és nemzetközi állatorvostudomány olyan sokat köszönhet.

Szent-Iványi Tamás dr.

Emlékezés Manninger Rezső professzorra (1890–1970)

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1980. 35 (8). 507–509.

90 évvel ezelőtt, 1890. július 7-én született és 10 évvel ezelőtt, 1970. február 4-én halt meg Manninger Rezső professzor, korunk állatorvos nemzedékének kimagasló egyénisége. A szellemi teljesítőképességben nehéz minőségi sorrendet felállítani. Sokszor talán túlzott nemzeti büszkeséggel is igyekszünk szellemi nagyságaink tényleges vagy vélt nemzetközi elismertségét meghatározni. Manninger Rezső professzor esetében azonban van egy olyan adat, amely minden értékelő érvelésnél világosabban bizonyítja helyét a nemzetközi állatorvostudományban és oktatásban. Az állatok fertőző betegségeiről írott tan- és kézikönyvei a magyaron kívül német, angol, orosz, olasz, spanyol, francia, kínai, lengyel, szlovák és szerb nyelven is megjelentek. Ez a tény világviszonylatban egyértelműen az állatorvosi tankönyvirodalom legismertebb tanítómesterévé emelte. Hiszen voltak évtizedek, amikor külföldi becslések szerint, a világ állatorvostan-hallgatóinak mintegy a 2/3-a az ő könyveiből tanulta a fertőző betegségek tanát, és még hosszabb időn át és szélesebb körben, az állatorvos társadalom legalapvetőbb kézikönyve volt a Hutýra Ferenc és Marek József által alapított belgyógyászati-járványtani könyv, a „*Spezielle Pathologie und Therapie der Haustiere*”, amely évtizedeken át világszerte megbízható forrásként szolgált tudományterületünk megismerésére. Ennek a könyvnek 1938 és 1959 között megjelent 5 német nyelvű kiadásában ő írta az „I. Fertőző betegségek”-ről szóló kötetet, amelyet azután további 8 nyelvre lefordítottak.

Manninger professzor egyetemes tanítómesteri szerepét jól példázza az amerikai „*Modern Veterinary Practice*” szemleírója, amikor az 1959-es madridi állatorvosi világkongresszuson az Állatorvosi Világszövetség tiszteleti tagságával történt kitüntetéséről, többek között, így számolt be: „A kongresszus több ezres közönsége, amelynek minden tagja szakmai tudásának egy részét ennek az embernek köszönhette, állva ünnepelte Manninger professzort kitüntetése átvételkor...”

Egyértelműen nemzetközi rangot jelentett egy hivatkozás erejéig bekerülni ebbe a könyvbe. Évekkel halála után a Madrasi Egyetem egyik professzora büszkén ütötte fel nekem az íróasztalán levő könyv utolsó angol kiadásában azt az oldalt, amelyen egyik közleményére történt hivatkozás és ezt ugyanolyan hatásos „névjegy”-nek tekintette, mint amelynek magam voltam többször élvezője olyan távoli országokban, ahol nemigen tudtak arról, hol is keressék a térképen hazámat.

A 90 éves születésnapról való megemlékezés alkalmával Manninger professzor életének és munkásságának a részletes ismertetésétől, sajnos, el kell tekintenem. Ezzel kapcsolatban utalok lapunkban a nyugalomba vonulása (Magy. Áo. Lapja, 1963. 18. 137.), 75 éves születésnapja (Magy. Áo. Lapja, 1965. 20. 333.), majd halála alkalmából (Magy. Áo. Lapja, 1970. 25. 175.) megjelent megemlékezésekre. Ezekben az írásokban többször is olvasható a megállapítás „a ma élő állatorvosok többségének tanítómestere”.

Minthogy azonban az 1963-ban történt nyugalomba vonulása óta alma materünkben 17 évfolyam kapott állatorvosi oklevelet, és ezek a fiatal kollégák a ma aktív magyar állatorvosi karnak mintegy a felét teszik ki, szükségesnek látszik, a teljesség igénye nélkül, életpályájának néhány adatát felidézni.

Manninger Rezső 1890. július 7-én Sopronban született. Az Állatorvosi Főiskolát 1912-ben végezte el, és még ugyanabban az évben a Hutýra Ferenc professzor által vezetett járványtani

tanszékre került. Itt 1918-ban magántanárrá habilitálták, majd 1923-ban egy évig az élettani tanszékot is vezette, majd 1927-ben a járványtani tanszék vezetésével bízták meg. 1933-ban átvette a Főiskola bakteriológiai tanszékének a vezetését is, és az így beleolvadt a járványtani tanszékbe, amely ekkor a Hungária körúti épületbe költözött. Hutýra Ferencnek 1934-ben történt elhunytá után, évtizedeken át oktatta a törvényszéki állatorvost is. Közben 1927-ben a Magyar Tudományos Akadémia levelező, 1939-ben rendes tagjává választották. Egyetemünknek 1912-től 1962-ig, kerekén 50 évig volt oktatója.

Munkássága jóval meghaladta az egyetemi oktatás és a tanszék tudományos kutatásának a körét. 1928-ban megszervezte az Országos Állategészségügyi Intézetet, amelynek első 15 évében igazgatója volt. Az akkori Földművelésügyi Minisztérium Országos Állategészségügyi Tanácsának nyugdíjba vonulásáig elnöke volt.

Nehéz lenne röviden megfogalmazni, mi is emelte annyira kortársai fölé. Nyilván közrejátszott ebben óriási tételes tudása, határozott egyénisége, kiváló retorikai készsége, a német, francia és angol nyelv minden finomságát kifejezni tudó uralása, de legfőképpen kristálytisza logikája és szintetizáló képessége. Az ő kezdeményezéséhez fűződött a veszettség elleni országos védekezés megindítása ugyanúgy, mint állatállományainknak a tenyészbénaságtól, malleusztól, juhhimlőtől, sertéspestistől, majd a gümőkórtól és brucellózistól való mentesítésének a kezdeményezése és szellemi irányítása.

Szakmai munkásságának 50. évére viharos idők is estek, amelyek állatorvosi karunk történetében is válságokkal jártak. Visszapillantva ezekre, megállapítható, hogy Manninger professzor óriási tekintélye a karon belül és a legfelsőbb kormány és tudományos szervezetek előtt, valamint higgadt megfontoltsága és diplomáciai érzéke sok sorsdöntő jelentőségű helyzetet megoldáshoz segített. Tudatában volt szava súlyának, és ahhoz mérten élt vele.

Tudományos munkássága kiterjedt az állatorvosi mikrobiológia és járványtani széles területére. Az 1910-es évek elején, amikor szakmai pályáját megkezdte, Pasteur és Koch első generációs utódainak korszakában, a mikrobiológia még könnyen átfogható tudomány volt, benne az embrionális állapotban levő virológiával; az immunitástan pedig alig haladta meg a fertőző betegségekkel kapcsolatos immunjelenségek empirikus magyarázatát. A háziállatok fertőző betegségei között alig van olyan, amelyben munkatársaival együtt ne tett volna alapvető megállapításokat. Ezek mai ismeretanyagunknak alaptételei, még ha azóta velük kapcsolatban el is maradt a nevére történő hivatkozás. Egyébként is a ritkán publikáló szakemberek típusa volt. Munkatársai publikációiban, amelyek kezdeményezésétől, szellemi irányításukon át, a kézirat igen alapos átdolgozásáig döntő szerepet vállalt, csak igen ritkán szerepelt, mint szerzőtárs. Véleménye az volt, hogy az intézetvezetőt fémjelzi az általa vezetett intézményből kikerülő munka anélkül, hogy abban szerzőként szerepelne. Mindig gyanakodva tekintett a sokat publikálókra. A modern „scientográfia” aligha tudta volna hatalmas munkásságát reálisan megítélni. Publikációinak jegyzékét lapunk (Magy. Áo. Lapja, 1970. 25. 183.) nekrológiájának mellékleteként közölte.

Ezen a helyen csak annyit idézünk fel, hogy alapvető és eredeti megállapításokat tett a lépfenebacillus, a komplementkötési próba mechanizmusa, az emlősök és madarak szalmonellózisai, a pasteurellózisok, a klosztridiumos fertőzések, a fiatal állatok fakultatív kórokozók okozta megbetegedései, a sertésorbánc, a gümőkór, a brucellózis, a száj- és körömfájás, a sertéspestis, a lovak rinopneumonitise, a fertőző sertésbénulás, az Aujeszky-féle betegség, a juhhimlő, a veszettség és több más fertőző betegséggel kapcsolatban.

Manninger Rezső azonban elsősorban tanítómester volt, a szó igazi értelmében. Hallgatói részére emlékezetesek maradtak egyetemi előadásai. Ezek személyes megtartását minden funkciója elé helyezte. Még külföldi útjait is igyekezett az előadási szünetekre ütemezni.

1962-ben azért határozta el magát visszavonhatatlanul arra, hogy nyugdíjba menjen, mert orvosa tanácsára kímélnie kellett hangszálait. Munkatársainak maradására irányuló kísérleteit egyetlen érveléssel utasította el, mondván, „egy egyetemi tanár legfőbb kötelessége, hogy oktasson”. Amikor úgy érezte, hogy ennek nem tud maradéktalanul eleget tenni, megvált tanszékétől. Szűk körben még hozzátette, hogy már 40-szer kezdte el a járványtan előadását a lépfenével, nem akarja 41-edszer is elmondani. Mi, akiknek a sors megadta azt a kivételes szerencsét, hogy ennek a kiemelkedő egyéniségnek a közvetlen munkatársai lehettünk, és a 40 alkalom közül jó néhány-szor meghallgattuk ugyanarról a témáról szóló egyetemi előadásait, bámulattal tapasztalhattuk, hogy minden alkalommal másként, korszerűbb megvilágításban, újabb tapasztalatokkal tarkítva adta elő azt az anyagot, amely az ő előadásában nem vált tankönyvszerű rutinná, pedig kitűnő tankönyvei egyik kiadástól a másikig jól állták a tudományterület rohamosan fejlődő követelményeinek a viharát.

A szakmaterület széles köreit megmozgató szaküléseken egy-egy éppen aktuális kérdés (sertéspestis, baromfipestis, brucellózis stb.) tárgyalása emlékezetes maradt a résztvevőknek. Emlékeinkben nem annyira az előadó vagy jól összeállított mondanivalója, hanem az maradt meg, hogy a vita előrehaladásával a figyelem az első sor közepén ülő Manninger professzorra irányult, akinek a rövid és éles logikával felépített érvelése úgy világította meg a kérdést, hogy abból mindenki biztos irányítást meríthetett, és az előadót is mentesítette a vita összefoglalásától. Szakmai vitákban nem ismert köntörfalazást, de nagyfokú humánuma abban is megnyilvánult, hogy nála csak azok kaptak az „egyébként derék emberek”-nél gyengébb minősítést, akik nem voltak hozzá őszinték, vagy tudatosan félrevezették. Rendkívüli emlékezőtehetsége minden mellébeszélést lehetetlenné tett. Igaz, azt is nehezen tudta megérteni, hogy közvetlen környezetében nem is tűrte meg, ha valaki nem teljes erőfeszítéssel szolgálta az „ügyet”, amelynek ő egész erejével a szolgálatába állt.

Manninger professzor saját nagyságának tudatában volt szerény, és ez nem ellentmondás. Óriási nemzetközi és hazai tekintélyét, ha kellett, tudatosan használta fel az „ügy” szolgálatában. Tradíciótiszteletét egyesek maradiságnak tekintették. Ragaszkodott ahhoz az íróasztalhoz, amelyet egykori főnökétől, Hutýra professzortól még adjunktus korában örökölt, és amely olyan kicsi és alacsony volt, hogy csak féloldalt tudott leülni melléje, de egyik fiókja – Hutýra professzor egyes irataival, az Ehrlichtől kapott szalvarzános fiolával – tabu volt, pedig az idő előrehaladtával már őt is nyomasztotta a tudományszervezés fokozódó papíradata.

Manninger professzor sok társadalmi funkciót is betöltött. Alelnöke volt a Magyar Tudományos Akadémiának, elnöke az Állatorvosok Társaságának, az Országos Állategészségügyi Tanácsnak, a Magyar Mikrobiológusok Társaságának, szerkesztő bizottsági tagja folyóiratainknak, a Magyar Állatorvosok Lapjának és az Acta Veterinariának. Minden funkcióját komoly feladatnak tekintette, és megvolt a szervezőkészsége ahhoz, hogy ezeknek eleget is tegyen. Tudta, mit kell személyesen csinálnia, és milyen feladattal kit kell megbízni. Válogatta az embereket már az egyetem padjaiban. Kis zsebnaptárjába évről évre feljegyezte a legjobb tanítványai nevét, akiknek a sorsát, elhelyezkedését figyelemmel kísérte, sokszor irányította. Örömmel látta, hogy a bővülő intézethálózat felelősségteljes beosztásaiba sok olyan fiatal szakember került, akik büszkén vallották magukat a Manninger-iskola tagjainak. Élesen bírált, legalábbis azokat,

akiket erre érdemesnek tartott. Kegyelettel őrizzük kéziratainkat, amelyek margójára a stílusra, logikára vagy tartalomra olyan megjegyzéseket írt, amelyekkel nemigen dicsekedhettünk. De csakhamar megtudtuk, hogy ceruzája csak akkor fogott élesen, ha arra érdemesítette a kézbe vett írást. Amit közömbös igenléssel, javítások nélkül kaptunk vissza, arra különösen nem lehettünk büszkék.

Életpályáján szükségszerűen akadtak kisebb ellentétei, mint amikor 1943-ban lemondott az általa alapított Országos Állategészségügyi Intézet igazgatóságáról. De visszatekintve erre a kivételes életpályára, elmondható, hogy ívelése töretlen volt. A szavakba nehezen foglalható elismerés még életében a legmagasabb bel- és külföldi kitüntetésekben is megnyilvánult. Kormányunk a Munka Vörös Zászló Érdemrendjével kétszer, a Magyar Népköztársaság Érdemrendjével és a Kossuth-díjjal kétszer, a Magyar Tudományos Akadémia aranyérmével tüntette ki. Hat külföldi tudományos akadémia és négy tudományos társaság választotta tiszteleti tagjává, öt egyetem pedig honoris causa doktorává, ill. tiszteleti tanárává, hogy csak a legkiemelkedőbbeket említsük.

Amikor 1963-ban nyugállományba vonult és gyors egymásutánban lemondott társadalmi jellegű vezető tisztségeiről is, jóleső érzéssel állapíthatta meg, hogy kiemelkedő teljesítményét kortársai elismerték és nagyra becsülték. Kegyes volt hozzá a sors, hogy 80 éves korában bekövetkezett haláláig teljes szellemi frissességet élvezhetett.

A szükségszerűen hiányos megemlékezés végére kívánczik egy utalás családi életére, amely a mai életritmus mozgalmasságából nézve, ugyanolyan kivételes ritkaságnak tűnik, mint egész lénye és szellemi hagyatéka. Felesége olyan támaszt jelentett ezen az életpályán, amely csak kevés szakembernek adatik meg. Ebben a családban olyan tudatos szellemi harmónia uralkodott, amelyben nem voltak különféle érdekek, és ezért ellentétek sem lehettek. A több nyelvet beszélő, széleskörűen művelt feleség, aki együtt élt ura (mindig így, és nem férjének nevezte) minden problémájával, biztosította az alkotómunka feltételét, az igényes magánélet harmóniáját, és viszonzásul olyan végtelen figyelmességet kapott, amelynek a meghittségét a közelállók is csodálták. Óriási lelkiere utal, hogy özvegye férjének és később egyetlen leányuknak az elvesztése után sem roppant össze, és ma is élénken érdeklődik karunk és szakmánk eseményei iránt, amelyet férje oldalán a maga finom, de hatásos eszközeivel olyan nagy odaadással szolgált.

Nekünk, akik Manninger professzornak nem csak tanítványai, de hosszabb-rövidebb ideig közvetlen munkatársai is voltunk, már csak saját jól felfogott érdekünkben sem lehet szebb hivatásunk, minthogy ki-ki a maga területén ápolja és adja tovább azokat a manningeri eszméket, amelyeknek döntő hatásuk volt szakmánk mai nemzetközi színvonalának, ill. tekintélyének a kialakításában.

Szent-Iványi Tamás dr.
egyet. tanár, akadémikus

Soproni diákok voltak: Hírneves tudóssá váltak

Forrás: *Kisalföld*, 1982. október 3. vasárnap. 3.

[...]

„Ebben a házban született a Soproni Lyceum eminens diákja, *Manninger Rezső*, a Magyar Tudományos Akadémia alelnöke, a Mikrobiológiai Társaság elnöke, az állatjárványtan világ-hírű egyetemi tanára, tudósa” – hirdeti tegnaptól egy másik emléktábla a soproni Lenin körút 30. számú ház falán. A négy és negyedszázados intézmény másik híres növendékének emléktábláját *dr. Szentágothay János*, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke leplezte le.

Manninger Rezsőnek a háziállatok fertőző betegségeiről írott könyvei tizenegy nyelven jelentek meg, a világ állatorvostan-hallgatóinak hétharmada évtizedeken keresztül az ő tan-könyveiből tanulta szakmájának ezt az ágát. Őt akadémia tagja, öt egyetem díszdoktora volt a Sopronból származott tudós, akinek tanszékéről olyan kezdeményezések indultak ki, mint *a korszerű virológiai és immunológiai kutatások*.

Kutatómunkája mellett kezdeményezője és szervezője volt *a magyar állategészségügyi intézményhálózat* kialakításának is: megalapítója és első igazgatója az Országos Állategészségügyi Intézetnek. Kereken fél évszázados munkásságának harmadik, talán legfontosabb területe az állatorvosi oktatás volt: „A fertőző állatbetegségek oktatásában az ő munkái képviselték azt a mércét, amely a nemzetközi színvonalat határozta meg.”

Munkásságának elismerését bizonyítja, hogy Manninger Rezső kétszer kapta meg a Kossuth-díj első fokozatát és részesült a Magyar Tudományos Akadémia legmagasabb kitüntetésében, az aranyéremben is.

(Muck)

Emléktábla Manninger Rezső szülőházán

Sopron, 1982. október 2.

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1983. 38 (1). 59–62.

Bensőséges ünnepség színhelye volt Sopron városa, a civitas fidelissima. Bensőséges, amilyent csak olyan hálás tanítványok tudnak rendezni, akik annak idején feszült figyelemmel hallgatták nagy tanítójuk, *Manninger Rezső* briliáns előadásait, és akarva-akaratlan magukba szívták az állatorvosi járványtan és a fertőző betegségek tana ismereteit. 35 egyetemi évfolyam hallgatói, sok-sok hazai továbbképző szakülés és konferencia, számos nemzetközi kongresszus részvevői sohasem felejtik el valóságosan lebilincselő előadásait és megnyilatkozásait. Az ország legtávolabbi megyéjéből is eljöttek az ország nyugati sarkába, hogy emlékezzenek alakjára és sokszínű egyéniségére. E napon ünnepelte a soproni Berzsényi Dániel Gimnázium 425 éves fennállását, és megemlékezett legkiválóbb tanáraitól és tanítványairól. Mi, magyar állatorvosok örömmel ragadtuk meg ezt az alkalmat arra, hogy megemlékezzünk az egykori lyceum részünkre legjelesebb volt diákjáról, későbbi professzorunkról, Manninger Rezsőről, az MTA alelnökéről, akinek a szülőházát e naptól az MTA adományából állított emléktábla jelöli meg.

A déli órákban elkezdődött emlékülésen 3 méltatás hangzott el a manningeri életműről és a személyével kapcsolatos emlékekről, élményekről.

Elsőként *Szent-Iványi Tamás dr.* professzor, akadémikus, a közvetlen tanszéki munkatárs, tanítvány és egyetemünkön a Manninger-tanszék jelenlegi vezetője tartott emlékbeszédet. Bevezetője után a diák *Manninger Rezső* pályaválasztásáról szólt.

Manninger Vilmos, a századforduló jeles sebészprofesszora, akiről utcát neveztek el Sopronban, látva a maturandusz unokaöccs kiváló szellemi képességeit, 1908-ban barátjával, *Hutýra Ferenc*cel elhatározta, hogy az állatorvosi főiskola elvégzését javasolja a fiatalembernek. Lehet, hogy a mai felfogás szerint ez az elhatározás, a biokémia iránt vonzódó fiatalember életébe erőszakos beavatkozásnak minősülne. Az azonban vitathatatlan, hogy a *Hutýra Ferenc* vezetése alatt aranykorába lépő magyar állatorvosi iskola fejlődése szempontjából egyik legeredményesebb beavatkozás volt, egy sokat ígérő és később a várokozásoknak messzemenően megfelelő fiatalember pályaválasztásába.

A ránk maradt adatok és a kortársak elbeszéléséből tudjuk, hogy az 1912-ben jelesen diplomázó fiatalemberben *Hutýra* már korán meglátta az ígéretet arra, amire később céltudatosan nevelte, hogy többek között tanszéki utóda legyen. *Hutýra* választása döntő jelentőségű volt, hiszen ő akkoriban nem kisebb művön dolgozott, minthogy a tiszteletre méltó mesterembereket képező tanintézetet, nemzetközi mércével is, orvosi műveltségű szakembereket képező főiskolává fejlessze, ami formailag már 1899-ben megtörtént. Hozzátartozott *Hutýra Ferenc* céljaihoz az is, hogy az ebből a főiskolából kikerülő szakembereknek méltó megbecsülést vívjon ki. Az akkori társadalmi körülmények és az állatorvosi foglalkozással szembeni előítéletek közepette ez sem volt kis feladat. Bízvást mondhatjuk, *Hutýra Ferenc* ebből a szempontból sem találhatott műve folytatására és továbbfejlesztésére méltóbb utódot.

Két éve, 1980-ban a szakmai és napisajtóban megemlékeztünk *Manninger Rezső* születésének (1890. júl. 7.) 90. és halálának (1970. febr. 4.) 10. évfordulójáról. A mai rövidre szabott megemlékezésekben meg sem kísérelhetjük felsorolni, még kevésbé elemezni és értékelni, mit adott *Manninger Rezső* a hazai és nemzetközi állatorvostudománynak, az a kerek fél évszázad alatt, amíg diplomája megszerzésének másnapjától, 1912-től 1962-ben történt nyugalomba vonulásáig az állatorvostudományi kutatás, oktatás és a magyar állategészségügy hazai és nemzetközi képviselésében munkálkodott.

Az 1927-ben történt professzori kinevezését követő 35 évfolyam magyar állatorvosai őt tartották legkiválóbb oktatójuknak, és ez idő alatt hivatalosan is ő volt a magyar állategészségügy „nagykövete” hivatalos nemzetközi fórumokon. Ránk, akik tanítványai voltunk, hárul az a feladat, hogy ne csak szépen csengő jelzőkkel, hanem tanítása lényegének a feltárásával és azoknak a mai követelményekhez való alkalmazásával adjuk át fiatalabb kollégáinknak örökségét, amelynek korszerűségét és időtállóságát ma tisztábban látjuk mint akkor, amikor elképzeléseiből sok mindent, nemegyszer tekintélytiszteltből hajtottunk végre, de amelynek mélyebb értelmét az idő csak később igazolta. És ez a felelősség nem csekély, hiszen amióta 1962-ben *Manninger* professzor nyugalomba vonult, 20 évfolyamon kereken 2000 állatorvos, a ma aktív korban levő kollégáinak 60 %-a szerzett diplomát.

Sok kollégám – akikkel együtt több évtizedes személyes élmények alapján tiszteljük emlékét – ma kételkedve fogadhatja, ha megkockáztatom azt a megállapítást – folytatta emlékbeszédét *Szent-Iványi Tamás* –, hogy *Manninger* professzort külföldön, évtizedeken át talán osztatlanabb elismerés övezte, mint idehaza. Nem azt akarom mondani, hogy nem volt próféta a

saját hazájában. Sőt, olyan szellemi vezető egyéniség volt, akit nagyon sokan tiszteltek, mert meggondolt szavával szemben igen nehéz volt ellenérveket felsorakoztatni, és a világegést megelőző és követő zavaros években mindig hallatta szavát, amikor tekintélyére szakmánk, Alma materünk és intézményeink fejlődése és elismertetése érdekében szükség volt. Egy szakma évtizedeken át vitathatatlan vezető egyéniségének azonban – aki nem rejtőzködött el a tudományos műhelyben, hanem első sorbeli közéleti vezető szerepet vállalt és töltött be – tevékenységével együtt járt kritikát mondani és rangsorolni, ami nemegyszer szűk látókörű egyéni elképzeléseket keresztezett, egyáltalán nem volt könnyű. Döntő szerepe volt pl. abban, hogy magasabb körök ilyen irányú törekvései ellenére sem létesült hazánkban külön Mezőgazdaságtudományi Akadémia, vagy második állatorvosi főiskola, és egységes maradt egyetemi oktatásunk, pedig tervek készen álltak arra, hogy a hallgatók a 2. évfolyam után specializálódjanak. Hány egyetemünkön beszélnek ma arról, hogy túlfutottak az alapképzés „felrostozásával”, és ezért újra szélesíteni kell az ismeretanyagot az alapképzésben. Mi pedig élvezzük annak előnyét, amit az jelent, hogy minden magyar állatorvos ugyanabból a közel 2 évszázados Alma materből, egységes lehetőségekkel és szakmai útravalóval a tarsolyában indul el, hogy tehetségének, szorgalmának és érdeklődési körének megfelelő területen, ha kell, nagyobb megrázkódtatás nélkül, a változó körülményekhez alkalmazkodva, szakterületet váltva is legyen társadalmunk hasznos tagja.

Azt a megállapítást kockáztattam meg, hogy *Manninger* professzor tekintélye külföldön még osztatlanabb volt, mint idehaza. Kézi- és tankönyvei, amelyek a magyaron kívül német, angol, orosz, olasz, spanyol, francia, kínai, lengyel, szlovák és szerb nyelven is megjelentek, évtizedeken át – nemzetközi szervek becslése szerint – a világ állatorvostan-hallgatói 2/3-ának képezték a fertőző betegségek bibliáját. Az amerikai és nyugat-európai szakfolyóiratok azzal magyarázták, hogy az 1959-ben Madridban tartott állatorvosi világkongresszuson az egész világról összesereglett több ezer állatorvos szokatlanul kitörő lelkesedéssel, felállva ünnepelte őt tiszteleti tagságának átvételekor, hogy ebben az ünneplésben kifejezésre jutott, hogy amint egy angol folyóirat írta: „a kongresszus minden tagja tudásának egy részét ennek az embernek köszönhette”.

Mindannyian, magyar állatorvosok, akik hosszabb-rövidebb időt külföldön dolgoztunk, tapasztalhattuk, hogy az előbb felsorolt 11 nyelven megjelent könyveinek valamelyike még akkor is ott volt vezető minisztériumi, laboratóriumi vagy éppen gyakorló szakemberek kezeügyében, amikor az 1959-ben megjelent 11. német kiadással és annak több nyelvű fordításával megszakadt annak a Hutýra–Marek–Manninger–Mócsy-féle kézikönyvnek a világirodalomban is példátlan pályafutása, amely 1905 és 1959 között az állatorvosi belgyógyászat és a fertőző betegségek tanának egyedülálló történelmet megélt műve volt, és amely még ma, 23 évvel az utolsó kiadás megjelenése után is gazdag forrást jelent annak, aki a napi feladatokon túl e szakmák történelmi mélyébe is bele akar tekinteni.

A kutató, oktató, intézményalapító és vezető vagy közéleti tevékenysége bármelyikének csak kissé részletesebb ismertetése is meghaladná a rendelkezésre álló keretet. Ami azonban még fontosabb, bizonytalanná tenne akár több, e területeken dolgozó volt munkatársát, vajon képesek-e együttesen felmérni e kivételesen nagy egyéniség tevékenységének maradandó örökségét. Engem, akinek a sors azt a kivételes lehetőséget adta meg, hogy 15 évig közvetlen irányítása alatt dolgozhattam, a róla való emlékezésben, a hálás tisztelet mellett is az a szorongó érzés fog el, amit akkor éreztünk, ha munkánkról referáltunk neki, és eleve tudtuk, hogy éles logikájával érvelésünk minden gyengéjére azonnal rátapint. De

talán éppen ez a minden lehető alkalommal megnyilvánuló oktató és nevelő tevékenysége volt az, amelyről szűkebb és az egész állatorvosi társadalmat jelentő tágabb iskolájának minden tagja ma is őriz maradandó emlékeket. Számos megjegyzése, mondása szállóigeként, és még inkább mérceként, nap mint nap emlékezetünkbe ötlik.

Manninger professzor az oktatásban nemcsak hivatást látott, de ez életeleme is volt, ami minden tevékenységében megnyilvánult. Mi is volt a tulajdonképpeni magyarázata annak, hogy egyetemi hallgatókként előadásait zsúfolt padosorokban, áhítattal hallgattuk, pedig nem olvasott katalógust, és kitűnő tankönyveiből el lehetett sajátítani a vizsgaanyagot. Tudom, nem sokat mond, ha azzal próbálok érvelni: varázsa volt a személyiségének. Kitűnő retorikai, logikai és didaktikai készsége révén megérettük – hiszen akkor az egyetem padjaiban még nem tartottunk ott, hogy szakmailag fel tudtuk volna mérni –, milyen értéket kapunk tőle útravalóul. És még egy, megérettük, milyen komolyan veszi ő maga előadásait. Később tanúja voltam, amikor legfelsőbb kormány- és tudományos fórumokkal kapcsolatos, vagy akár külföldi kötelezettségeit is mindig úgy ütemezte, hogy egyetemi előadásait maga tarthassa meg. Ha felmerült a kérdés, röviden csak azzal érvelt: egy egyetemi tanárnak az az elsődleges feladata, hogy oktasson. És még egy: óriási területet átfogó elmélyült ismeretanyaga birtokában is, minden előadására a legnagyobb gonddal készült fel. Ezért volt minden előadása olyan kristálytisza logikával felépített mű, amely számolt a hallgató befogadóképességével és órája soha nem azzal fejeződött be, hogy majd legközelebb folytatja a témát, hanem összegező gondolattal, amelynél csak azért pillantott olykor egyidejűleg zseb- és karórájára, hogy megbizonyosodjon az időzítés helyességéről. Olyan elkötelezettséggel és retorikai kvalitásokkal oktatott, amit aligha pótolhattak volna a mai korszerű technikai eszközök. És akkor még csak az egyetemi előadásairól szóltam. Pedig minden tevékenységét felhasználta arra, hogy oktasson és neveljen, mert érezte a felelősséget, ami abból hárult rá, hogy szava mind döntőbbé vált szakmai életünk egész területén. Vállalta ezt a felelősséget és munkálkodott azon, hogy állatorvosi karunk szoros szakmai és társadalmi kapcsolatokat építsen ki az orvosi karral, pl. a Magyar Mikrobiológiai Társaságon keresztül. Az MTA Agrártudományok Osztályában és Elnökségében betöltött funkciói során is példát mutatott abban, hogy az állatorvosoknak egyrészt orvosi műveltségű, másrészt az állattenyésztésben is járatos szakemberként kell szolgálnia, a tőle elvárt, sokszor nagyon szerteágazó szakmai és közéleti feladatokat.

Manninger Rezső professzor gonddal munkálkodott azon, hogy művét és eszméit tanítványai és munkatársai a legszélesebb körben folytassák és továbbfejlesszék. Büszke volt arra, hogy közvetlen munkatársai közül számos vezető egyéniség került ki, így Alma materünk több tanszékének professzorai, több agárintézmény tanárai és különféle intézményeink, igazgatási egységeink vezető munkatársai. Elhivatottságot érzett arra, hogy rajta tartsa az ujját az állategészségügy ütőerén, és nem késlekedett a cselekvéssel, amikor annak szükségességét érezte. Megalapította 1928-ban és első másfél évtizeden át vezette is az Országos Állategészségügyi Intézetet, amelyből később diagnosztikai intézeteink egész hálózata fejlődött ki. Támogatta az állatorvosi kutatás fejlesztésének minden egészséges kezdeményezését, köztük azokat is, amelyek nem az ő elképzelése szerint valósultak meg.

Manninger professzor élete a szó szoros értelmében azonosult széles körű szakmai munkásságával. Vagyona az a felmérhetetlen szellemi örökség volt, amit ránk hagyott. Ezért mély-séges hálát érzünk munkájában is vele tökéletesen azonosult élettársa iránt, aki a sors kegyetlen

megpróbáltatásai közepette sem roppant össze, és magas korát meghazudtoló éles elmével és érdeklődéssel követi, hogyan gazdálkodunk azzal a szellemi és erkölcsi hagyatékkal, amely aligha teljesebben volna ki az eszményi élettárs mindig háttérben maradó, de annál hatékonyabb támogatása nélkül.

Manninger Rezső professzor munkásságát életében az állami, társadalmi és nemzetközi szervek legmagasabb kitüntéseivel ismerték el. Ismételt kitüntették Kossuth-díjjal és a Magyar Népköztársaság Zászlórendjével, az MTA pedig aranyérmét adományozta neki. Tíz külföldi tudományos akadémia és ilyen jellegű társaság választotta tiszteleti tagjává, öt egyetem honoris causa doktorává.

Úgy érzem, mi magyar állatorvosok azzal áldozhatunk legméltóbban emlékének, ha – ki-ki a maga posztján – igyekszik megfelelni a felejthetetlen tanítómester által kitűzött szakmai és erkölcsi követelményeknek. A ma leleplezendő emléktábla felállítását az MTA Elnöksége anyagi és erkölcsi támogatásán kívül annak köszönhetjük, hogy a Győr-Sopron megyei állatorvosok hivatali és társadalmi szervei példát mutattak abban – ami a jelenleg folyó ünnepeksorozat tanúsága szerint Sopron város hagyománya is –, hogy nagy tanítómesterünkről való méltó megemlékezéssel önmagunkat és karunkat becsüljük meg. Biztos vagyok abban, hogy erőfeszítéseik nem maradnak visszhang nélkül, és viszonylag kis létszámú állatorvosi karunk a jövőben is a manningeri szellemben vállalja az állattenyésztés és a közegészségügy érdekében hazai és nemzetközi vonatkozásban egyaránt rá háruló és állandóan fokozódó feladatok teljesítését – fejezte be emlékbeszédét Szent-Iványi professzor.

Ezután *Fornosi Ferenc dr.*, az Országos Közegészségügyi Intézet főosztályvezetője, a Magyar Mikrobiológiai Társaság főtitkára emelkedett szólásra.

Társaságunk büszke arra, hogy *Manninger Rezső* személyében olyan mikrobiológust vallhat magáénak – kezdte emlékbeszédét *Fornosi dr.*, akinek a munkássága, egész élete a szakma határait jóval meghaladó területen is példaként állítható. Magam ezúttal csak néhány mozaikképet szeretnék felvillantani a humán egészségügyhöz és Társaságunkhoz fűződő kapcsolatairól.

Manninger Rezső fiatalon bekapcsolódott az egykori „Országos Közegészségügyi Egyesület” munkájába, mely elsődleges feladatának az egészséges életre nevelést, az egészségügyi felvilágosítást tekintette. Aktivitását jelzi, hogy a húszas években az Egyesület másodtitkáraként vett részt választmányának munkájában. Az „Egészségpolitikai Szemle” című folyóirat szerkesztő bizottságának már a lap indulásakor, 1934-ben tagja lett. Az Országos Közegészségügyi Intézet Tudományos Tanácsában pedig nyugdíjba vonulása után is aktív szerepet töltött be. Ez a néhány tény is utal érdeklődési körének a pályakezdekori megindult és az évek előrehaladtával töretlenül erősödő terebélyesedésére, ill. ennek legteljesebb mértékű elismerésére. Ő adta elő a hatósági orvosok akkor „közigazgatási”-nak nevezett tanfolyamán „Az állategészségügy közegészségügyi vonatkozásai”-t. Gondosan követte a szakirodalmat, és ha szükségesnek tartotta, reagált a „Levelek a szerkesztőséghez” rovatban közöltekre is. Nyíltan megmondta, mit tartott hibásnak, és mit jónak. Ha bírált, nem a szerzőt, hanem a tények interpretálását, a következtetéseket, a véleményt marasztalta el. Hajlamosak vagyunk ezt a magatartást a humánus számlájára írni, holott, ha alaposabban meggondoljuk – legalábbis én úgy vélem – ez a legszigorúbb objektivitásra való törekvés. Az „Acta Microbiologica Hung.” szerkesztő bizottsági tagjaként ugyanezek az elvek vezérelték.

Az érdeklődési kör, a témák komplex, összefüggéseikkel együttes elemzése és az objektivitás találkozása *Manninger Rezső* személyében érthetővé teszi, hogy aktivitását a humán orvosok is igényelték és nagyra becsülték. Mindezek után egyáltalán nem meglepő hogy *Tomcsik Józseftől*, az Országos Közegészségügyi Intézet egykori igazgatójáról, a II. világháború éveiben a bázeli egyetemre tanszékvezetőnek meghívott, nagy nemzetközi elismerésnek örvendő immunológusról, 1934 végén bekövetkezett halála után az Orvosi Hetilapban *Manninger Rezső* írta a megemlékezést. Az utóbbi tárgyyszerű és egyben meleg hangvételében jól tükröződik, hogy szakmai kapcsolatait egyidejűleg milyen mély emberi tartalom is áthatotta.

A Magyar Mikrobiológiai Társaságnak alapító, egyben megalakulásától vezetőségi tagja, 1955–1967 között pedig 12 éven át elnöke volt. Amikor a nagyfokú szakosodás következményeként újabb és újabb társaságok létesítésének igénye merült fel, mindig a mikrobiológia minden ága egységének megtartása mellett foglalt állást. Különösen fontosnak tartotta ezt olyan kis ország szakemberei számára, mint amilyen Magyarország. Társaságunk ma is gondosan őrzi ezt a szellemet, és együtt tartja a bakteriológusokat, virológusokat, mikológusokat, a fertőző betegségek immunológiájával foglalkozókat, tekintet nélkül arra, hogy tevékenységük közvetlenül humán- vagy állategészségügyi kihatású-e, valamint a mezőgazdasági és ipari mikrobiológiával foglalkoznak-e. Elnökségének 12 éve alatt voltak problémával terhes időszakok is. Vezetőségi üléseinken személyét higgadtsággal, humánnummal, szakmai etikával és korrekt szakmai tárgy-szerűséggel telített gravitációs tér övezte, amelynek vonzáskörében a felborzolt kedélyek is lecsillapodtak. Ennek folytán már pusztán személyes jelenléte a legbonyolultabb helyzetben is mindig biztosította a józan mérlegelés és a reális kibontakozás útjának megtalálását. Elnökké mindig egyhangúan választották. És 1967-ben, amikor már semmiképpen sem volt hajlandó az elnöki funkciót tovább betölteni, a Társaság megválasztotta első, tiszteletbeli örökös elnökének. Vezetőségi üléseinkre, ha csak tehette, élete végéig mindig eljött, és tanácsaival, nagy hazai és nemzetközi súlyával, tekintélyével segítette Társaságunkat. Nekem még abban a szerencsében volt részem, hogy az elmondott tapasztalatokat mind a Társaság életében, mind szakmai tevékenységében személyes élményekként is őrizhetem Társaságunk tudományos rendezvényeinek súlyát aktív részvételével növelte. Az előadásokat, a legfiatalabbakat is mindig meghallgatta, és kérdéseivel, észrevételeivel segítette elő fejlődésüket. Megjegyzései azonban sohasem „felülről” hangzottak el, azok súlyát tartalmi értékük adta meg.

1970-ben bekövetkezett halálával, amint az *Ivánovics György*, Társaságunk akkori elnöke nekrológiájában mondta „eggyel kevesebb lett azoknak a tagtársaknak, magyar tudósoknak a száma, akik a tudományt önzetlen szeretettel és lelkesedéssel egész életükön át népünk javára hasznosították”. A pályatársak mély tiszteletét és nagyrabecsülését tanúsítja, hogy a Magyar Mikrobiológiai Társaság már 1973-ban, tehát nem egészen 3 év múltán „*Manninger Rezső-Emlékérmét*” alapított. Ahogy az alapítólevél írja: „a Társaság ezen emlékéremmel emléket kíván állítani *Manninger Rezső*nek, Társaságunk első örökös elnökének, a mikrobiológia világhírű kutatójának, a nagy tanítómesternek és kiváló szervezőnek, aki az állatorvosi mikrobiológia fejlesztésében hervadhatatlan érdemeket szerzett”. Az Emlékérmét eddig 19 mikrobiológus kapta meg. Az Emlékérem létesítésével és az átadásával együttjáró, évről évre elhangzó tudományos előadásokkal Társaságunk egyben hű is kíván maradni ahhoz a szellemhez, amelyet *Manninger Rezső* örökségül ránk hagyott.

Manninger Rezső életműve a magyar mikrobiológusoknak a hazaszeretet, a tetterő és a büszke önértet bőséges forrásául szolgál; munkánkat az ő nyomdokain folytatni köteleességünk.

Az emlékülés harmadik, egyben utolsó szónoka Szabó Gyula dr. ny. főállatorvos, a Manninger-emlékbizottság elnöke volt.

Manninger Rezső számunkra nemcsak egyetemi tanár, akadémikus, a nagy tudós – kezdte megemlékezését *Szabó Gyula dr.*, hanem *Manninger Ágoston* és *Schneker Lujza* soproni Várkerület 29. számú lakos kereskedő család elsőszülött fia, aki a soproni evangélikus egyházközség keresztelési anyakönyv XIII. kötet 378. oldal 147. sorszama alatt lett anyakönyvezve 1890. augusztus 3-án. 1900-tól kezdve a Soproni Lyceum főgimnáziumának tanulója, végig eminens, ösztöndíjas és tandíjmentes diákja. A szülői háztól hozott német nyelvtudását itt tökéletesítette, s ezt a későbbiekben angol és francia nyelvtudással gyarapította. Nyolcadikos gimnazista korában a főgimnáziumi magyar társaság rendes gyűlésén felolvasta „*Csokonai* és a *Lilla-dalok*” című munkáját, az év végi pályázaton pedig mint VIII. osztályos diák „*Kleanthes himnusza Jupiterhez*” című görög műfordításával egy aranyat nyert. A főgimnáziumi ének- és zenekar főjegyzőjévé választotta, s tagja volt a gimnáziumi zenekör cigányzenekarának. Erről a zenekarról birtokomban van egy fotófelvétel, ahol a zenekar primása *Raiger Alfréd*, aki évfolyamtársa lett az állatorvosi főiskolán is. E képen látható *Manninger Rezső*, kezében a hegedűvel: a zenekarban másodhegedűs volt. Amint pályája felfelé ívelt, már egyetemi tanár lett, felkereste *Raiger Alfréd* simasági körállatorvost, s ekkor *Raiger*, a maga humorával megjegyezte: „tudod Rezső, valamikor én voltam a primás és Te a szekundáns, most Te vagy a primás és én a szekundáns”. A fotó kedves és értékes emlék, amely nem a világhírű tudóst ábrázolja, hanem a kis soproni diákot. Egy másik fotó, amely már lomként a padlason hevert, a *Manninger* családot örökíti meg, amint egyik esős napon 1895–96-ban a Várkerület 29. szám alatti üzlethelyiség előtt állnak. A képen jól látható az üzlethelyiség, a tulajdonos, *Manninger Ágost* feliratával, s jól látható a kis 5–6 éves Rezső s a ház, amely a további rendezések során a Lenin körút 30-as számot kapta. Itt nevelkedett *Manninger Rezső* 1912-ig, amikor a család e házból elköltözött, de továbbra is Sopronban maradt. Tehát az emléktábla valóban a szülőházat örökíti meg.

1908-ban *Raiger Alfréd* osztálytársával együtt eminens érettségi bizonyítvánnyal a zsebében beiratkozott az Állatorvosi Főiskolára, ahol 1912-ben oklevelet szerzett. Mindig szorosan tartotta a kapcsolatot kollégáival, *Raiger* barátját is minden egyes alkalommal felkereste hivatalos útjai alkalmával, mind Simaságon, mind Sopronban, s jóízű adomákkal szórakoztatták társaságukat.

Sok-sok alkalommal tartott előadást Sopronban és a környező megyékben, sohasem utasította vissza felkérésünket. Mindig feleségével, valóban munkatársával együtt jelent meg vett részt mind a szakmai, mind a kötetlen, kollegiális-társadalmi rendezvényeinken. Ez utóbbiak mindig családias, kedélyes összejövetelek voltak, amelyeket – míg élünk sohasem felejtünk el. Részt vettek egy alkalommal pl. egy brennbergbányai, tómalomi, fertőrákosi, fertődi és nagycenki kiránduláson, soproni sétákon, s mindenhol a professzor töltötte be az idegenvezető szerepét, felidézve diák- és felnőtt emlékeit, megmutatta, hogy ő „soproni”.

Sok-sok emlék, élmény felidézése után *Szabó Gyula dr.* így folytatta: „Mindezeket azért említem meg, mert jólesik meríteni a múltból, mert jólesik régi élményeket felidézni, s mert ezzel is dokumentálni akartam azt a szívélyes, kollegiális, kölcsönös megbecsülésen alapuló viszonyt, amely a világhírű professzor, a tudós, 50 éven át tanítómesterünk és az állatorvosok között kialakult. Neki köszönheti a megye néhány állatorvosa, hogy türelmes, figyelmes, készséges irányítása és tanácsai mellett intézetében állatorvosdoktori címet nyerhetett. De hálámat, fejezem ki azok nevében is, akiknek velem együtt módjában állott, mint egyetemi hallgatóknak,

mint okl. állatorvosoknak előadásait végighallgatni, s azok eredményéről mind a szigorlaton, mind a tiszti vizsgán beszámolni.

Emlékét, dicsőségét, világhírét szülőházán a Magyar Tudományos Akadémia által ajándékozott emléktáblával örökítjük meg jelképként, hogy tudásával, munkásságával hű maradt hazájához, hű maradt Sopronhoz, a hűség városához, de a hűség városa is Manningerhez.”

Végezetül *Szabó dr.* köszönetét mondott mindazoknak, akik hathatósan hozzájárultak az emléktábla létesítéséhez és elhelyezéséhez.¹

A szép számban összejött hallgatóság ezután átsétált az egykori Várkerület, ma a Lenin körút 30. sz. házhoz, a nagy tudós szülőházához, ahol *Szentágothai János dr.* akadémikus, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke leplezte le a kis ház kapuja fölött elhelyezett emléktáblát. *Szentágothai* professzor a ház körül az ünnepi alkalomra összegyűlt számos vendég és soproni lakos előtt röviden ismertette Manninger Rezső életútját és méltatta tudományos és közéleti szerepét, kiemelve az állatorvosi járványtan területén elért eredményeit, amelyek elismeréseként az MTA 1927-ben levelező, majd 1939-ben rendes tagjává választotta. Az MTA-nak 1960–67 között alelnöke volt. Kiemelte munkássága nemzetközi visszhangját, amit bizonyít, hogy könyvei a magyaron kívül 10 idegen nyelven is megjelentek, és évtizedeken át, világszerte az állatorvostudomány nélkülözhetetlen tan- és kézikönyvei voltak. Kormányunk magas kitüntetésekkel, az MTA aranyérmével, 10 külföldi akadémia pedig tiszteleti tagsággal, 5 egyetem honoris causa doktorátussal tüntette ki.

Amikor *Szentágothai* professzor a műemlékké nyilvánított ház bejárata felett elhelyezett művészi kivitelű emléktáblát² leplezte, meleg elismerő szavakkal méltatta *Manninger Rezső* szélesebb körű tanítványainak, a magyar állatorvosoknak ma az állati eredetű élelmiszertermelés érdekében kifejtett tudományos és gyakorlati tevékenységét, amellyel nagymértékben hozzájárulnak a szocialista népgazdaság fejlesztése érdekében e termékek gazdaságosságának és exportképességének a fokozásához, és egyben jelentős közegészségügyi érdeket is szolgálnak.

Az Akadémia elnökének meleg hangú avatóbeszéde után babérkoszorút helyeztek el az emléktáblán a *Manninger* család, az MTA Elnöksége és Agrártudományok Osztálya, a MÉM Állategészségügyi és Élelmiszerhigiéniai Főosztálya, a Magyar Mikrobiológiai Társaság, az Állatorvostudományi Egyetem, az Országos Állategészségügyi Intézet és 5 vidéki Állategészségügyi Intézet, az Állatgyógyászati Oltóanyagellenőrző Intézet és a Phylaxia Oltóanyagtermelő Vállalat nevében, amelyek vezetői és vezető munkatársai Sopron város tanácsának elnöke és a jubiláló Berzsényi Dániel gimnázium igazgatójának társaságában vettek részt az ünnepségen.

Az ünnepségeket követően *Gombóczi Károly*, a Soproni ÁG igazgatója, a MAE soproni csoportjának elnöke, a gazdaság központjában baráti fogadáson üdvözölte és látta vendégül a Sopron környéki élelmiszerfeldolgozó vállalatok nevében is, az emlékünnepekre Sopronba látogató vendégeket.

¹ Az emlékbizottság egyik alelnöke *Szent-Iványi Tamás dr.* professzor, másik alelnöke *Preinsperger József dr.* igazgató-főállatorvos, titkára pedig *Mészáros László dr.* igazgatóhelyettes-főállatorvos (Győr-Sopron megyei Állategészségügyi Állomás) volt.

² Az emléktáblát *Kovács György* szobrászművész készítette, tervezéséhez *Dávid Ferenc* műtörténész adott hasznos tanácsokat.

Manninger professzor portréjához

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1987. 42 (10). 580.

Nem feladatom, de nem is vállalkoznék rá, hogy a Manninger-„iskoláról” írjak. *Manninger Rezső* professzor a Magyar Tudományos Akadémiának három tagot nevelt (*Sályi Gyula*, *Szent-Iványi Tamás*, *Mészáros János*). A közvetlen munkatársai az illetékesek az állatorvosi kar eme nagy nemzetközi tekintélyének a méltatására.

De milyennek is láttam én Manninger professzort, mint hallgató, mint tanársegéd, s negyven éven át, mint gyakorló állatorvos.

Professzor a katedrán? Ilyen nem volt! Az állattani előadóteremben adott elő, a járványtani intézet csupán gyakorló helyiséggel bírt (bakteriológia). Az „állattanon, a parazitológián” egy kis szobácska állt a rendelkezésére – „tanárinak”. De amikor belépett a terembe, néma csend lett. Megjelenésével, fellépésével, magával a küllemével mindannyiunkat elbűvölt. Ez előadásával pedig lenyűgözött. Soha nem kellett katalógust olvasnia – nem is olvasott, mert mindenkor „telt házat” talált. Negyedévesen hallgattuk a járványtant. Tankönyvétől eltérően, mely e tanévben (1939) jelent meg első kiadásban, előrevette – 1938 őszén – a ragadós száj- és körömfájást, ami akkoron pándémia volt. A szülészeti klinika „tancélú”, húsz egyedből álló tehénállományában is fellépett. *Szepeshelyi* tanárral szérumozgattunk.

Az Országos Mezőgazdasági Kiállítások idején – mindig márciusban – a megszokott évi egyszeri szakülésen tartotta tárgyából az éppen aktuális előadást a Magyar Országos Állatorvos Egyesület tagságának. 1939-ben azon mint negyedévesek mi is részt vehettünk. A hátulsó két padosor – a belklinikai előadóteremben – a részünkre volt fenntartva. Akkor nem hittem volna – meghallgatva a malacok himlőszerű kiütését –, hogy húsz esztendő után ez nekem is bensőmhöz nőtt témám lesz olyannyira, hogy a reflexiót Ő füzi hozzá (*Magy. Áo. Lapja*, 1962. 121.) – majdan.

1940 januárjában az Országos Állategészségügyi Intézetben töltöttem a kötelező egy hónapos járványtani gyakorlatot. Ott személyesen tanúja lehettem annak, hogy Ő, mint igazgató – kettesben *Sályi* tanárral, vagy hármásban *Csontos* és *Sályi* tanárokkal – mint értékelte az érdekesebb, a nem mindennapi eseteket a boncolóban. Az akkor lezajlott polémiákat „szájtátva” mi is hallgattuk *Romváry Józseffel*.

S ki javasolhatott volna rátermettebb embert a kórbonctani és kórszövettani tanszék és intézet élére, *Jármai Károly* utódként, mint *Manninger Rezső Sályi Gyulát*.

Elnöke volt az Állategészségügyi Tanács Felülvéleményező Bizottságának. Mint ilyen, minden egyes törvényszéki eset elbírálásánál megjelent a belgyógyászat, a sebészet, a szülészet tanszékvezető professzora kíséretében. De hogyan zajlott ez le? A jegyzőkönyvvezető – a rangidős tanársegéd – felolvasta az elkészítet tervezetét, mialatt Ő még a „szőrfésűket, szőrforgókat” is ellenőrizte, nem szólva a jegyekről, bélyegekről, színről. A sebészeti és szemészeti tanszék és klinikán én végeztem a „papírmunkát” (1941–1942). Akkoriban a felülvizsgálatok zömét a lovak „havivaksága” adta (a belgyógyászatban a fulladozás). De engem sem kellett féltetni a kórelőzmény, a nacionálé, a klinikai leírás terén. Ismertem erre vonatkozó nagy irodalmi munkásságát. Viszont én a szemészeti témákban éltem ki magam; s akkor se vége, se hossza nem volt a „szemesetek” tárgyalásának. Jóllehet *Guoth* professzor már napokkal előbb kimondta a „perdöntő” véleményét. Itt találkoztam össze igazából *Manninger Rezső* profesz-

szorral. Nyilván hogy közös volt a megegyezés. Sőt a leírásomat olykor-olykor „túl precíznek”, részletesnek is tartotta. Beszélgetésünket a bizonyítvány aláíratásakor még folytattuk, mert mindig „kilestem”, hogy mikor van több ideje az „egyszemélyes” irodahelyiségében, ahol egy íróasztal, egy szekrény és két szék képezték a bútorzatot. Azután a „tisztivizsgai bizonyítvány” pecsétje hitelesítette az egész élten át tartó szívélyes, kollegiális, de a „professzor és tanítvány” közötti emberi kapcsolatunkat.

A háború elviharzásával, a felszabadulás után, a „hőskorban” pedig fáradhatatlanul járta az országot. Akkoron egy megyei továbbképző előadás és értekezéslet *Manninger* professzortól két napot rabolt el. Előző napon érkezett meg vonattal – átszállással – Orosházára *Sándor* doktor – szülész főorvos – baráti vendégeként, onnét „bumlizott át” másnap reggel vicinálissal Békéscsabára, az új megyeszékhelyre. Ott barátságosan üdvözölt, s már hangzottak is kérdései: „Mi van a takonykórral, a tenyészbenasággal? Mik voltak a háborús események során a tapasztalatok?” A városháza dísztermét megtöltöttük mi, állatorvosok. De volt ott szép számmal orvos, igazgatási szakember és állattenyésztő is. Az előadásának a címe maga is kecsesgató volt: „Zoonózisok!”. Fejembe véstem még a hangsúlyát, kézmozdulatát is, midőn elmesélte az egyik olaszországi útját, hol egy mintagazdaságot látogatott meg – meghívottként. Rápillantott az egyik tehenésznőre, szemügyre vette annak homlokát, s megszólalt a földbirtokos és a jószágigazgatója előtt: „Ennek a nőnek lupusa van!”.

Nagyon szerette a gyakorlati életet, az roppant érdekelte. De kedvelte a gyakorló állatorvosokat is. Mindenkor megértette azok problémáit, kételyeiket, nehézségeiket, de kudarcaikat is. Saját szemével láthatta, hogy például Mezőberényben a vásártéri „latyakban” mint végezzük a malleines szem- és bőrpróbákat. Utóbbiak kísérleteinek a tárgyát képezték. Elnézte, miként szedjük a vért a lovak százaiból az időben. Nem sajnálta az időt a munka befejeztével körünkben tölteni, Kardeván László dr. minisztériumi osztályvezetővel. Mindnyájunkat egyenként kifaggatott, a „tapasztalatainkról, meglátásainkról”.

Engem szerény otthonomban meglátogatott, érdeklődve a sertés-tüdővizenyő, a lóinfluenza helyzetéről. Szakmai levelezést folytattunk. S az üdvözetét küldte Egyiptomból. Azután Párizsban, a Louvre-ban „futottunk” össze. A Mona Lisa előtt! Azzal kapcsolatban, ami kételyét akkor nekem előadta – a kép tárgyára, eredetére vonatkozóan – az ma is a művészettörténészek sokat vitatott témája, s lesz még a jövőben is.

Eltávozása lényemben is, mint „külső” munkatársának”, nagy űrt hagyott maga után. S több mint három évtizedes személyes emlékeim *Manninger* professzorral ma is elevenen élnek. Drága kincsként őrzöm minden egyes levelét, nemkülönben az özvegye által rám hagyott dedikált fényképét is „portréjáról”.

Domán Imre dr.
Szarvas

Hírek [Manninger Rezső professzor születésének 100-ik évfordulója]

Forrás: *Állatorvosi Közlemények*, 1990. 26 (2). 185.

Manninger Rezső professzor születésének ez évi 100-ik évfordulója alkalmából az Állatorvostudományi Egyetem elkészítette mellszobrát, amelyet az egyetem rektora 1990. június 8-

án (péntek) fél tizenegykor kezdődő ünnepség keretében leplez le az egyetem kertjében. Az ünnepségen megemlékezés hangzik el *Manninger* professzor munkásságáról, szellemi örökségéről és a járványtani tanszék fejlődéséről *Manninger* professzor visszavonulását (1963) követően.

A tervek szerint, e három előadás után hazai és külföldi társintézmények rövid megemlékezései hangzanak el századunk e kiemelkedő egyéniségéről.

A centenáriumi alkalmából az Akadémiai Kiadó gondozásában „A múlt magyar tudósai” sorozatban megemlékezés jelenik meg *Manninger* professzor életútjáról, tanítványa *Szent-Iványi Tamás dr.* tollából. A mintegy 4 nyomdai ív terjedelmű könyvecske fejezetcímei: bevezetés, családi háttér és tanuló évek, tudományos kutatás, oktatás, intézetalapítás és vezetés, közéleti tevékenység, az ember. A szöveget könyveinek jegyzéke egészíti ki. A könyv megjelenését a kiadó ez év augusztusára ígéri.

Manninger Rezső akadémikus születésének 100. évfordulója alkalmából...

Forrás: *Állatorvosi Közlemények*, 1990. 26 (4). 374.

Manninger Rezső akadémikus születésének 100. évfordulója alkalmából 1990. július 6-án megkoszorúzták az Országos Állategészségügyi Intézet aulájában 10 évvel ezelőtt elhelyezett emléktáblát. A rövid ünnepség idejére a dolgozók megszakították munkájukat. Átjöttek az aulába a szomszédos állat-egészségügyi intézményektől és eljöttek a területi állat-egészségügyi intézetek képviselői. Meghívást kaptak és megjelentek az Intézet nyugdíjas állatorvosai, köztük dr. Vízny László alapító tag is. Megemlékeztek arról, hogy *Manninger Rezső* nem csak alapítója, hanem az első 15 évben igazgatója is volt az Intézetnek, sőt szakmai kapcsolata azután sem szűnt meg. Személyisége az Intézet feladatkörének, vizsgáló módszereinek és kutató tevékenységének a kialakítására, sőt későbbi alakulására is rányomta bélyegét. Ezért emléket az Intézetben is hálával ápolják.

Visszapillantás Manninger Rezső életútjára

Szent-Iványi Tamás dr. ny. egyetemi tanár, az MTA rendes tagja

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1990. 45 (10). 628-63.

Alig 3 év telt azóta, hogy a felsőfokú állatorvosképzés hazai megalapításának 200-ik évfordulóját ünnepeltük.

A történeti visszapillantásból kikerült, hogy a 2 évszázad első felében tanintézményünk pusztán fennmaradása is többször veszélyben forgott. Csak a második 100 év küszöbén, a múlt század 80-as éveinek a végén összpontosulhatott a figyelem arra, hogy az állatorvosi hivatás más egyetemi végzettséget igénylő szakmákkal azonos társadalmi és tudományos elismertségre tegyen szert. Ennek a feladatnak későbbi vitathatatlan karmestere *Hutýra Ferenc* éppen az intézmény 100. évfordulójának évében 1887-ben kezdte el működését intézményünk oktatói karában. Három

évvel később, 1890. július 7-án született Sopronban *Hutýra Ferenc* későbbi tanszéki utóda *Manninger Rezső*.

Manninger Rezsőről, századunk egyik legnagyobb állatorvos egyéniségéről, még 20 évvel ezelőtt, 1970-ben, 80 éves korában bekövetkezett halálakor, mint az akkor aktív túlnyomó többségének tanáráról szóltak a megemlékezések. Minthogy azonban 1963. február 1-én történt nyugalomba vonulása óta közel 30 év telt el, ma már legfiatalabb tanítványai is az 50 éves korosztályhoz tartoznak, így az állatorvosi kar jelenleg aktív tagjainak nagy része már nem ismerhette őt személyesen. Ezért engedjék meg, hogy – a közvetlen tanítványban ma is elevenen élő és a kortársak között oly gyakran emlegetett személyiségjegyein túl, születése centenáriumán – felidézsem életpályájának legfontosabb állomásait és munkásságának legmaradandóbb eseményeit.

A *Manninger* család a szélesebb értelemben vett biológiai és ezen belül az orvosi és az agrártudományok különböző területeit gazdagító számos szakemberrel írta be nevét kultúr-történetünkbe. A család egyik kézműves őse Kaboldról, a mai burgenlandi Kobersdorfsból költözött át a közeli Sopronba. *Manninger Rezső* egy kiskereskedő 4 gyermekének legidősebbi-keként született. Tanulmányai során a soproni evangélikus líceumban egy elképzelt értelmiségi pálya érdekében céltudatos szorgalommal bontakoztatta ki tehetségét.

Gyermekkoráról, a szülői ház előtt, édesapja üzletének cégtáblája alatt, valamikor a századforduló körül készült fényképen kívül gyakorlatilag semmilyen adat sem maradt fenn. *Manninger Rezső* ezekről mint „nem lényegesről” közvetlen munkatársainak, sőt családtagjainak sem beszélt. Csak annyit tudunk, hogy 1908-ban a soproni líceumban jeles eredménnyel érettségizett. A klasszikus görög és latin irodalomban, valamint a zenében való jártassága mindenesetre arra utal, hogy az akkoriban már 3 és fél évszázados soproni líceum méltó módon készítette fel tanítványait értelmiségi pályákra.

Amit később ismételen emlegetett, az érettségi után biokémikusnak készült. Talán egy véletlen körülménynek köszönhetjük, hogy állatorvos lett. Az történt ugyanis, hogy *Manninger Vilmos*, a kor neves sebészprofesszora bemutatta érettségizett unokaöccsét barátjának, *Hutýra Ferencnek*, az Állatorvosi Főiskola rektorának, és ez a bemutatás meghatározó lett életének további alakulására. A fennmaradt egyetemi anyagönyvek és irattári adatok szerint, mint évfolyama kiemelkedő tehetségű és szorgalmú hallgatója 1912-ben kitűnő minősítésű állatorvosi oklevelet szerzett. Közben pályadíjat nyert az élettani tanszéken, és jeles minősítésű szigorlatokkal és díjazott kórtörténetekkel ösztöndíjat és tandíjmentességet érdemelt ki. Közvetlen baráti köréhez tartoztak évfolyamtársai közül olyanok, mint *Bálint Ferenc*, *Csontos József*, *Héjj József* és mások, akik később az állat-egészségügyi igazgatásban és kutatásban jelentős szerepet töltek be. Utóbbiak visszaemlékezéseiből tudjuk, hogy a jó fellépésű, kellemes modorú, széles általános műveltségű és szorgalmas hallgatójával *Hutýra Ferencnek* már akkor távolabbi tervei voltak. Így nem volt meglepő, hogy a fiatal diplomást a főiskola járványtani intézetébe maga mellé vette. Ez a lépés meghatározta *Manninger Rezső* pályáját, és kereken 50 évvel később, 1963-ban fél évszázados oktató, kutató és széles körű hazai és nemzetközi közéleti tevékenység utána ennek a tanszéknek az éléről vonult nyugalomba.

A rendelkezésemre álló idő természetesen csak arra ad lehetőséget, hogy e kivételesen gazdag pálya egyes kiemelkedő és szakmánk, valamint tudományterületünk fejlődésére gyakorolt hatásának legemlékezetesebb eseményeire mutassak rá, vállalva a válogatás minden hiányosságát,

beleértve a szubjektivitást is. Mentségem legyen, hogy szégyellném, ha nem lennék szubjektív annak az egyéniségnek a felidézésekor, akinek a közvetlen környezetében 15 évig dolgozhattam.

Manninger Rezső pályakezdésére – a rendelkezésünkre álló okmányok alapján – legalább 2 körülmény nyomta rá meghatározó értékű bélyegét. Az egyik, hogy intézményünkben a járványtani tanszék, amely később a mikrobiológiát is integrálva oktatta és kutatta a fertőző betegséget oktanát, járványtanát és a védekezés lehetőségeit, csak alig 16 évvel korábban, 1901-ben vált le a belgyógyászatról. A másik meghatározó tényező volt *Manninger Rezső* életében, hogy a tudományos infektológia megalapítóival, *Paseur*, *Koch*, *Mecsnyikov* és *Behring* első generációs utódaival párhuzamosan élte meg és járult hozzá századunk első felében az állatok fertőző betegségeivel kapcsolatos tudományos ismeretek kibontakozásához.

Egyetemünk a két világháború viharai közben a csodával határos módon fennmaradt gazdag irattári anyaga világosan mutatja, hogy a szakmailag kitűnően felkészült, gazdag, általános és nyelvi műveltséggel rendelkező fiatalembert *Hutýra Ferenc* már kezdettől a széles körű járványtan művelésére készítette. Bár doktori értekezése még a dédelgetett biokémiai érdeklődésre utal, rövidesen bakteriológiai és immunológiai közleményei jelentek meg, majd magyarra fordítja és állatorvosi részekkel kiegészíti *Paul Th. Müller* „Fertőzés és immunitás” c. könyvét (1918), amely hosszú időn át tankönyvül is szolgált.

Az állategészségügy és ezen belül a gyakorlati járványvédelem megismerése érdekében *Hutýra* a Mezőhegyesi Állami Ménesbirtokra, majd a Felvidékre és az erdélyi határszélre küldi, és elviszi magával 1914-ben Bulgáriába, majd Lengyelországba, a háborús események következtében ott újra megjelent keleti marhavész tanulmányozására. Említést érdemel, hogy 1914-ben Bulgáriában az akkoriban nem kis mesterségbeli felkészültséget igénylő színes fényképeket készített a keleti marhavész kórbonctani elváltozásairól, amelyeket évtizedeken át a nemzetközi szakirodalom értékes ritkaságként vett át.

Pályakezdésébe azonban több vonatkozásban is beleszólt az I. világháború. A járványtani tanszék rangidős tanársegéde, *Jármai Károly*, a kórbonctani tanszék későbbi vezetője bevonult és így a tanszéki gyakorlatok vezetése egyedül rá hárult. A tanári kar által 1914-ben részére megszavazott 1 éves külföldi ösztöndíjjal nem tudott élni, és a mindinkább sokasodó feladatai később sem tették lehetővé, hogy huzamosabb időt külföldi intézményekben töltsön. Annál nagyobb odaadással dolgozott itthon, és eredményes bakteriológiai és immunológiai kutatómunkájának köszöntette, hogy 1917-ben segédtanárrá nevezték ki, majd 1918-ban az immunológia magántanárává habilitálták, és 1921-ben rendkívüli tanári címet kapott. Miközben már nyilvánvaló volt, hogy *Hutýra Ferenc* tanszéki utódját látja benne, az élettani tanszékre kiszemelt tanár egyéves külföldi tanulmányútja alatt, 1925–26-ban az élettant is oktatta. Akkori hallgatóinak a visszaemlékezése szerint teljes odaadása tükrözte az élettani és biokémiai folyamatok iránti érdeklődését.

Pályájának alakulását döntően befolyásolta, hogy *Aujeszky Aladár* halála után 1933-ban megbízták a bakteriológiai tanszék vezetésével. Még ugyanabban az évben *Hutýra Ferenc* nyugalomba vonulásakor átvette a járványtani tanszék vezetését, és *Hutýra* 1934-ben bekövetkezett halála után évekig oktatta a törvényszéki állatorvostant is.

Az oktatást a szó szoros értelmében szent hivatásának tekintette. Tantárgyainak gyakorlatilag minden előadási óráját maga tartotta meg, és szerteágazó egyéb intézeti, akadémiai és közéleti tevékenységét, beleértve a külföldi útjait is lehetőleg úgy ütemezte, hogy azok minél kevésbé zavarják oktatási feladatainak az ellátásában.

Vallotta és gyakorolta, hogy egy egyetemi tanár legfontosabb kötelessége az oktatás. Kiváló retorikai készségével, logikus gondolatfűzésével és szuggesztív egyéniségével óráin olyan légkört teremtett, amelyben a hallgatóság mindig tömött padosorokban nagy figyelemmel hallgatta előadásait. Pedig közismert volt, hogy jelenlétet nem ellenőrzött, és kitűnő tankönyveinek folyamatosan megjelenő kiadásaiból a hallgatóság a vizsgákra felkészülhetett. Igaz, hogy az akkor még valóban szóbeli vizsgán, ahol a feltett kérdésekre azonnal kellett válaszolni, kiderült, hogy kiben hogyan fogant meg az elhintett mag. Egy-egy logikusan felépített, tömör feleletet többre értékelt, minden sok izzadtsággal begyűjtött adathalmaznál. Ezért nem volt ritkaság, hogy addig sorozatban jeleseként produkáló szorgalmas hallgató nála halványabban szerepelt, vagy fordítva, szerezte első jelesét egy éleseszű és előadásainak lényegét visszaadni tudó vizsgázója.

Manninger Rezső kutatómunkájának főbb területei, amelyekből mintegy 200 hazai és 100 külföldi publikációja jelent meg, és amelyeknek számos részletét közleményekben nem közölte, de bedolgozta tan- és kézikönyveinek újabb kiadásaiba, aligha ismertethetők ebben a keretben (Az Akadémiai Kiadó gondozásában „A múlt magyar tudósai” c. sorozatban megjelent kis könyv részletesebben ismerteti ezek lényegét.)

Munkásságának bibliográfiája mutatja, hogy alig van a háziállatok fertőző betegségeinek, a szélesebb értelemben vett járványtannak a hazai szakembereket is érdeklő olyan területe, amelyben ne végzett volna személyesen is kutatásokat. Csupán az általa művelt tudományterület sokszínűségének a jellemzésére sorolok fel, tematikai csoportosításban, munkái közül egyeseket.

Behatóan foglalkozott a szerológiai és allergiás diagnosztikai módszerek hatásmechanizmusával, a *Salmonella* baktériumok rendszertanával és kórhatásaival egyes háziállatfajokban, a *Bacillus anthracis* és rokonainak tulajdonságaival és genetikai kölcsönhatásaival, a sertésorbánc, a sertések fertőző jellegű bélgyulladásai és az ún. feltételesen kórokozó baktériumok okozta betegségek kórfejlődésével és immunológiájával.

A bovin tuberculosis és brucellosis elleni specifikus védekezéssel kapcsolatos kutatásai megalapozták annak szükségességét, hogy a preventív immunizálás helyett az állományok egyes kórokozóktól való mentesítésének az útjára térjünk, amelynek sikeres befejezése érdekében szakmai irányító szerepet is vállalt. Kemenessel kezdeményezte a hazai állatorvosi leptospira-kutatásokat.

A vírus okozta betegségek közül munkatársaival alapvető felfedezéseket tett, pl. *Lászlóval* a száj- és körömfájásvírus típusváltozásait, *Csontos Józseffel* pedig a lovak ún. hurutus lóinfluenzája és vírusos vetélése oktatán illetően. Folytatta *Hutýra* és *Köves* kutatásait a sertéspestis elleni immunizálás területén, és kezdeményezte a hazai sertésállományok sertéspestistől való mentesítését. Oltóanyaga lehetővé tette a hazai juhállományoknak a juhhimlő vírusától való mentesítését. *Csontossal* és *Sályival* elsőként írták le a sertés saját himlőjét (Suipoxvírus). Később kezdeményezte munkatársai virológiai kutatásait a sertések Aujeszky-féle betegsége, a bovin herpes- és adenovírusok, valamint a sertések enterovírusai területén.

Mint az említett tárgyak oktatója és kutatója számos aktuális szakmai kérdéstről írt ismeretterjesztő és továbbképző jellegű közleményeket többek között egyes kórokozócsoportokról, az ún. egzotikus fertőző betegségekről, a zoonosisokról és vált ezekkel gyakran kezdeményezőjévé hazai és nemzetközi intézkedéseknek, e kórokozók elleni védekezésben.

Manninger Rezső az 1920-as évek második felében az Országos Állat-egészségügyi Intézet építési bizottságának tagja és előadója volt. Tervezéséhez külföldi tanulmányúton szerzett tapasztalatai alapján részletes vázrajzot készített. Majd 1928-ban az új intézet igazgatójává

nevezték ki, amely tisztelet 15 éven át töltötte be. Ezzel meghatározta az intézet diagnosztikai és kutatási feladatait. Az intézet szakmai működését folyamatosan figyelemmel kísérte azt követően is, hogy 1943-ban lemondott igazgatói tiszteréről.

Manninger professzor tanári, kutatói és intézetvezetői tevékenysége fokozatosan kiegészült egész sor olyan hazai és nemzetközi szakmai tevékenységgel, amely jóval szélesebb körben hatott, mint amit a járványtan és mikrobiológia területének elméleti és gyakorlati irányítása jelentett. Támaszkodhatott ebben széles körű irodalmi tájékozottsága mellett vitaképes német, francia és angol nyelvtudására.

Tudományos munkássága elismeréseként 1927-ben, 37 évesen az MTA levelező, majd 1939-ben rendes tagjává választották. Itt az Agrártudományok Osztályának elnöke (1953–1956), majd az MTA alelnöke (1960–1968) volt. A hazai állat-egészségügyi igazgatás legmagasabb tanácsadó testületének, az Állat-egészségügyi Tanácsnak évtizedeken át elnöke volt. A párizsi Office International des Epizooties-ban (Nemzetközi Állat-egészségügyi Hivatal) 33 éven át képviselte Magyarországot, miközben e szervezet alelnöke és intézőbizottságának tagja is volt.

Ha most, 20 évvel halála után azt vizsgáljuk, mik voltak életművének a legmaradandóbb vonásai, a sok funkció egybeolvad, és azt sugallja, hogy századunk derekán évtizedeken át tanítómestere volt nemcsak a hazai, de bizonyos értelemben a nemzetközi állatorvos-társadalomnak is. Nem volna azonban méltó szigorúan puritán és az objektív természettudományokhoz hű életfelfogásához, ha egy ilyen kijelentést ne támasztanánk alá tényekkel is. Számos, több kiadásban megjelent hazai tankönyve mellett azzal vált nemzetközi tanítómesterré, hogy a *Hutjra Ferenc* és *Marek József* által 1905-ben alapított, eredetileg német nyelven írott „Spezielle Pathologie und Therapie der Haustiere” című könyv 7. kiadásának (1938) teljes átdolgozásával átvette és 11. kiadásáig (1959) folytatta e kézikönyvnek a fertőző betegségekről szóló mintegy 1000 oldalas első kötetét, amelyet németről további 7 nyelvre fordítottak le. A kisebb terjedelmű, magyar hallgatóinak írott tankönyve is további 4 nyelven jelent meg, Kelet- és Nyugat Európán át Kínáig és Vietnámig. Találón mondta – e nagy munkában szerzőtársa, a mű második kötetének *Marek József* után folytatója – *Mócsy János*, *Manninger* ravatalánál: „ahol a latin és ciril betűket vagy a kínai írásjeleket olvasták, ott 11 nyelven megjelent tankönyveiből tanultak”. Nemzetközi szervek becslése szerint ez pedig az 1930-as és az 1960-as évek között a világ állatorvosainak több mint 2/3-át jelentette. Találón írta egy amerikai szaklap szemleírója az 1959-ben Madridban tartott állatorvosi világkongresszusról és azon *Manninger* professzornak az Állatorvosok Világszövetsége tiszteletbeli tagjává történt választásáról: „...a kongresszus többeszes közönsége, amelynek minden egyes tagja szakmai tudása egy részét ennek az embernek köszönhette, felállva ünnepelte *Manninger* professzort kitüntetések alkalmából.”

Manninger Rezső még életében, működése közben elérte, hogy személyisége intézménnyé vált. Kreativitását, puritán életmódját, mély humánusát még azok is tisztelték vagy legalábbis kénytelenek voltak figyelembe venni, akiknek viharos politikai időkben olykor útjában állt határozott és szuggesztív egyéniségével. Csak kortársai tudják igazán értékelni, mit jelentett ez egyetemünk és az állatorvosi kar egésze számára. Kifinomult érzéke volt a zátonyok kikerülésére, miközben szakmai és erkölcsi meggyőződése nem ismert megalkuvást. Ezért azok közé tartozott, akik emelt fővel járhattak akkor is, amikor mások a politikai irányzatok változásakor hamis ideológiák befolyása alatt tett kijelentéseiket és tetteiket igyekeztek magyarázni vagy korrigálni. Hálásak lehetünk a sorsnak, hogy ilyen tanítómesterünk volt, akinek a nevelési módszere egyszerű és világos volt; példát mutatott a munkában és erkölcsi magatartásban. Türelmes volt

abban, hogy a munkatársaitól csak azok képességeinek megfelelő teljesítmény várt el. Csak egyet nem tűrt el, ha tudatosan félrevezették, vagy jelentős kérdésekben nem voltak hozzá őszinték.

Egyéniségétől távol állt a cinizmus. Megnyugtatta, ha tanácsait elfogadták és elképzelései valóra váltak. Erkölcsileg elég magasan állt ahhoz, hogy kellemetlenkedő szerencselovagokat távol tartson magától és meg tudja óvni tőlük az ügyet is, amelyet teljes meggyőződéssel képviselt.

Mindezekért idehaza és külföldön egyaránt magas kitüntetésekkel ismerték el munkásságát. Hogy csak néhányat említsek: az MTA-tól megkapta az Akadémia aranyérmét, a kormánytól számos kitüntetés mellett kétszer Kossuth-díjat. Az Állatorvosok Világszövetségének már említett tiszteletbeli tagsága mellett hasonló tagságokkal tisztelte meg 4 külföldi tudományos akadémia és 3 tudományos társaság, honoris causa doktorátussal, a sajátján kívül, négy külföldi egyetem.

Most, két évtizeddel halála után, egy-egy életbölcseletből fakadt, közmondássá vált, megjegyzésének a felidézésekor döbrentünk rá, mennyit jelentett társadalmilag viharos időkben az önmagával szemben igényes és a közösség iránt elkötelezettséggel mindenkor biztos irányt mutató egyénisége.

Mi – akiknek a sors különös kegye folytán megadatott, hogy Manninger Rezső közvetlen tanítványai és munkatársai lehettünk – csak remélhetjük, hogy a ma leleplezendő szobra a későbbi állatorvos-generációknak is a szakmai és erkölcsi igényesség általa képviselt szellemét sugallja.

DR. MARCIS ÁRPÁD (1984–1950)

egyetemi magántanár, az Intézet (2.) igazgatója (1943–1946)*

Marcis Árpád dr. a M. Kir. Országos Állategészségügyi Intézet alapító tagja. Széles járványtani és immunológiai képzettséggel és tapasztalatokkal 44 éves korában bízták meg az új (1928–29) diagnosztikai létesítmény diagnosztikai osztályának vezetésével. Az osztály feladatát az egész országra kiterjedően a fertőző állatbetegségek felismerésére szolgáló valamennyi szerológiai, kórbonctani, bakteriológiai és a parazitológiai vizsgálatok képezték.

Marcis Árpád egész pályafutása során a rendszerető, pontos, szorgalmas ember mintaképe volt, köztiszteletben álló tagja a korabeli állatorvosi karnak. Mindig elegánsan öltözött. Ezt tükrözik a munkatársaival együtt készült fényképek is.

1929-től 1946-ig dolgozott az állategészségügyi intézeti hálózatban, először mint a diagnosztikai osztály vezetője, majd mint a M. Kir. Kolozsvári Állategészségügyi Intézet igazgatója (1941–1943), ill. az Országos Állategészségügyi Intézet igazgatója (1943–1946).

Budapesten 1884. február 17-én született. Az Állatorvosi Főiskolára 1903-ban iratkozott be. Állatorvosi oklevelet 1908-ban kapott. Pályája az Állatorvosi Főiskola járványtani intézetében Hutýra mellett indult. 1911-ig tanársegéd, majd az állatorvosi tisztvizsga letétele után a járványtani intézethez kirendelt m. kir. állatorvos, az OÁI-ba kerülésekor m. kir. főállatorvos, ill. később állategészségügyi tanácsos, majd főtanácsos.

Tanársegéd korában a takonykór szerodiagnosztikájának tanulmányozására kapott megbízást. A szükséges alapismeretek megszerzése érdekében Berlinbe Schütz professzorhoz küldték 6 hetes tanulmányútra. Itt nemcsak az agglutinációs és komplementkötési próbával ismerkedett meg, hanem a szerológiai szűrővizsgálatok eredményeire is alapozott takony kórirtás Németországban bevált módszerével is. Ebben a témában „A vérvizsgálatok értéke a takonykór kórjelzésénél” c. disszertációjával 1913-ban szerzett állatorvosdoktori oklevelet.

1914-ben ő is részt vett Hutýra vezetésével azon a bulgáriai tanulmányúton, amelynek keretében az ott pusztító keleti marhavész klinikai tüneteit, kórbonctanát, valamint leküzdési és megelőzési módszereit tanulmányozták.

Az I. világháború kitörése után egy ideig az I. hovéd-gyalogezeredben szolgált állatorvos-hadnagyként, miközben a III. osztályú hadi érdemkereszttel tüntették ki. Hazatérve, a háborús események következtében megromlott állat-egészségügyi viszonyok között ismét a takonykór szerológiai szűrővizsgálataival és az arra alapozott mentesítési programmal kellett foglalkoznia. A rendszeres malleinezések ellenére ugyanis 1915-ig évente 500–1000 friss esetet regisztráltak. 1916. április 1. és 1917. április 1. között például a különböző szerológiai vizsgálatok eredményeinek összesítése alapján 417 ló bizonyult fertőzöttnek. Utoljára 1920-ban 200 lovat találtak fertőzöttnek. Ezek kiirtásával és a folyamatos ellenőrzéssel aztán a II. világháborúig sikerült az ország egész területét ettől az emberre is biztosan halálos lóbetegségtől mentesíteni. Hogy szerológiai módszereit sikerrel alkalmazta az ember takonykórjának diagnosztikájában is, arról 1919-ben az Orvosi Hetilapban megjelent cikke tanúskodik.

Az Állatorvosi Lapokban és a Közlemények az összehasonlító élet- és kórtan köréből c. folyóiratban olvashatók a lovak vérsavójával végzett komplementkötési próbák során fellépő

* Dr. Marcis Árpád igazgató volt a Kolozsvári M. Kir. Állategészségügyi Intézetben (1941–1942) is.

aspecifikus reakcióról, a malleus-antitestek diapacentáris transzportja alapján tanulmányozott maternalis immunitásról és a mailéin tökéletesítése érdekében folytatott kísérleteiről írt dolgozatai.

A takonykór kiirtása után a tenyészbénaság szerológiájával foglalkozott. Az I. világháború során két megyében jelentkezett betegséget is hamarosan sikerült felszámolni és rendszeres vérvizsgálatokkal folyamatos ellenőrzés alatt tartani.

Marcis Árpád ezután a brucellosis elleni küzdelembe kapcsolódott be. Különösen a hímállatok és a sertések brucellosisa terén tett korszakalkotó megállapításokat. Szakmai tevékenységének elismerésül Hutýra előterjesztésére az Állatorvosi Főiskola 1925-ben a szerológiai diagnosztika magántanárává habilitálta. Járványtani és kórtani előadások tartásával bízták meg, majd az Országos Állategészségügyi Tanács rk. tagjává (1935) nevezték ki. Erdély visszacsatolása után (1941) állategészségügyi tanácsosi rangban őt nevezték ki a M. Kir. Kolozsvári Állategészségügyi Intézet igazgatójának. Az ottani igen leromlott állategészségügyi helyzetben nemcsak a takonykór és tenyészbénaság diagnosztikája és irtása terén kellett korábbi tapasztalatait hasznosítania, hanem a bivalyvész, a rühösség, a juhok és kecskék fertőző tüdőgyulladás, a parazitás betegségek elterjedtsége is sok új és sokrétű feladatot rótt az Intézetre és annak vezetőjére. Persze ebben a munkában nem volt egyedül, neki éppúgy, mint néhány évvel később utódjának, Csontos József dr.-nak kitűnő segítője volt az intézetben Derzsy Domokos dr., a gyakorlatban és az igazgatásban pedig többek között Kollonay Endre és Benedek László dr.-ok. Az Intézet berendezésén, működésének megszervezésén és elindításán kívül nem sokra jutott ideje, mert kolozsvári kirendelése hamarosan véget ért. Amikor ugyanis 1943-ban Manninger professzor visszavonult a budapesti Országos Állategészségügyi Intézet igazgatói tisztjéből, az FM Marcis Árpádot bízta meg az intézet vezetésével. Egyidejűleg kinevezték póttagnak az Állatorvosi Tisztvizsga Bizottságba a járványtan vizsgáztatására és a baromfibelegények szakfelügyelőjének.

Marcis tanár igen nehéz időszakban lett az OÁI igazgatója. A háborús események miatt válságossá vált az állategészségügyi helyzet. Mind a diagnosztikai munka, mind a kutatások végzésének lehetőségei igen lecsökkentek. Csökkent az állatállomány, elterjedtek a járványos betegségek. Ismét jelentkezett a takonykór és a tenyészbénaság, valamint az ország egyes területein a veszettség. A baromfipestis és a baromfikolera korábban nem ismert méreteket öltött. Minthogy Marcis a baromfipestis elleni specifikus védekezés elkötelezett híve volt, 1946-ban megválasztották az Országos Kisállattenyésztő Tanács tagjává.

Elérve a nyugdíjkorhatárt, 1946-ban nyugállományba helyezését kérte. Tevékenységét azonban nem hagyta abba, kutató munkáját a Magyar Oltóanyagtermelő Intézetben a rutin-feladatoktól mentes, a korábbinál nyugalmasabb légkörben folytatta. Elsősorban a sertések és juhok fiatalkori betegségeivel, a baromfipestis vakcina kipróbálásával és a brucellosis elleni védekezéssel foglalkozott. Eredményes kísérleteket végzett a B-19 törzsből készült vakcinával. A brucellosisban való jártasságát – melyet 1922-től szerzett –, a témakörben való felkészültségét, a járványtanban gyakorlatias éleslátását jól tükrözi az Állatorvostudományi Közlemények 1. kötetének 2–4. dr. Marek József születésének 80. évfordulóján kiadott füzetében „A brucellosis mai állása és az ellene való védekezés” címen írt közleménye.

„A fertőző emberi és állati megbetegedések és azok leküzdése” címen tervbe vett könyv írását nem tudta befejezni, mert 1950. június 21-én „szívszélhűdés” következtében meghalt.

Marcis Árpád nevét halála után keveset emlegették. Elvéve az OÁI-ban maradt volt munkatársai hivatkoztak rá szinte kivétel nélkül, mint „Marcis tanár úrra”. Ez utóbbiból mindig

a tisztelet érződött. Hagyatékul kutatási eredményei maradtak, melyek később vagy igazolódtak (például a sertésbrucellosis, a juhok fertőző elvetélése terén) vagy továbbfejlesztődtek (például a szerodiagnosztikában). Megemlékeztek róla az Állatorvosi Lapoknak az OÁI 50. éves jubileumi számában (Buza), mint alapító tagról és igazgatóról, születésének 100. évfordulója alkalmával pedig mint a Hutýra-iskola tagjáról, és hazánkban az állatorvosi szerodiagnosztikai szűrővizsgálatok bevezetőjéről.

Fia, Tibor is állatorvos lett, Budapesten vágóhídi állatorvosi szolgálat (HÁESZ) osztályvezetője volt.

Dr. Szabó István

Marcis Árpád dr. (1884–1950) és a szerodiagnosztikai szűrővizsgálatok jelentősége az állatjárványok elleni küzdelmeink történetében

Karasszon Dénes dr. c. egyet. docens, az állatorvostudomány kandidátusa

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1985. 40 (8). 501–505.

A baktériumok betegségokozó szerepének megismerésével újabb tápot kapott az a sokak által már régtől fogva hangoztatott vélemény, amely szerint látszólag egészséges, ám a „ragály csíráit” magukban hordozó egyedek lennének az újabb járvány kitörések forrásai. Külön figyelemreméltó jelentőséggel érvényesültek ezek a nézetek az állatokról emberre terjedő fertőző betegségek megítélésében.

A klinikailag tünetmentes járványterjesztők fertőzőtségének bizonyítására elsőnek *Koch* tuberkulinja bizonyult alkalmasnak (1890). Ennek mintájára még ugyanabban az évben Dorpatban *Kalning* és Pétervárott *Helman* – egymástól függetlenül – előállította a malleint, s ezáltal végre megindulhatott a sok emberáldozatot követelő – köztük állatorvosok tragikus halálát is okozó – fertőző betegségnek, a takonykórnak a felszámolása.

Az allergiásnak nevezett immundiagnosztikai próbák után a vérsavó ellenanyagainak kimutatására alapozott szerodiagnosztikai vizsgáló eljárások bevezetése fényszóróként világított be a fertőző betegségek során a szervezetben lejátszódó, de mindaddig misztikusnak tűnő folyamatok rejtekébe.

Hazánkban a tuberkulinnal és a malleinnal 1891-től kezdődően *Hutýra Ferenc* és *Preisz Hugó* végezte az első vizsgálatokat. *Preisz* a tuberkulin és a mallein előállítása, továbbá a szérumtermelés megindítása, a szeroterápia bevezetése terén végzett úttörő munkát, *Hutýra* intézetében, és az ő közvetlen irányításával pedig az a tevékenység kezdődött meg, amely az allergiás próbák, majd a szerológiai diagnosztikai eljárások igénybevételel sok járványosan pusztító állatbetegség, köztük több zoonózis teljes eradikációjához vezetett.

A „Hutýra-iskola” tagjai közül – születésének 100. évfordulója alkalmából – ezúttal *Marcis Árpád dr.* (1884–1950) állategészségügyi főtanácsos, egyet. m. tanár, a felszabadulás után, a budapesti Országos Állategészségügyi Intézet első igazgatójának nevét és tevékenységét emeljük ki.

Marcis Árpád Budapesten született 1884. február 17-én. Középiskoláinak befejeztével (1903) – biológiai érdeklődéstől indítva – az akkor már híres tanáraitól nevezetes budapesti Állatorvosi Főiskolára iratkozott be. Tanárai között *Nádaskay*, *Bugárszky*, *Magvary-Kossa*, *Aujeszky*, *Hutýra*, *Marek*, évfolyamtársai között pedig karunk több, később ismertté vált személyiségének (*Bla-*

zsevátz Józsefnek, Hradil [Hámory] Dezsőnek, Nyiri Edének, Vajda Tódornak, Wollák Károlynak) nevét láthatjuk.

Hutýra mellől, az Állatorvosi Főiskola járványtani intézetéből indult *Marcis Árpád* pályafutása. Pályakezdése éppen egybeesett az immunanyagok kimutatására alkalmas szerodiagnosztikai eljárások bevezetésével. A toxin-antitoxin kötődés, a bactericidia, opszoninhatás, agglutináció, precipitáció, komplementkötés megismerésének hatására a bakteriológia levált a kórszövettanról, és az immunitástannal kiegészülve önálló tudománnyá fejlődött. Hamarosan megindult a szerológiai reakciók gyakorlati alkalmazása. *Widal*, *Uhlenhuth*, *Landsteiner*, *Wassermann*, *Ascoli* neve mind az általuk akkoriban kidolgozott szerodiagnosztikai eljárások révén vált ismertté. Hazánkban *Marcis* előtt *Aujeszky*, *Detre*, *Liebermann*, *Preisz* és tanítványaik tűntek ki a kórtan ez új területén végzett jelentős önálló kutatásaikkal.

Hutýra ebben az időszakban doktoranduszainak mind ebből az új tudományszakból adott disszertációs témát. *Marcisra* a malleus szerodiagnosztikájának tanulmányozását bízta, s őt a szükséges alapismeretek megszerzése, ill. előtanulmányok végzése céljából tanulmányútra küldte Berlinbe *Schütz* professzorhoz, a malleus neves kutatójához, e betegség kórokozójának egyik felfedezőjéhez.

Németországban *Marcis* az agglutinációs próba végrehajtásának elsajátítása után a takonykóros fertőzöttség kimutatásának *Schütz* és *Schubert* által kidolgozott komplementkötési reakciójával is megismerkedett. Nemcsak magát az eljárást, annak elvégzését és elbírálását gyakorolta be alaposan, hanem a szerológiai szűrővizsgálatok eredményeire alapozott malleuse-radikáció Németországban bevált módszerét is tanulmányozta. Hazatérve, a hatósági képesítés és jogkör megszerzése érdekében állatorvosi tisztvizsgát tett (1911), és ettől kezdve az Állatorvosi Főiskola járványtani intézetéhez kirendelt „m. kir. állami”, azaz hatósági állatorvosként végezte munkáját. Doktori disszertációjának („A vérvizsgálatok értéke a takonykór kórjelzésénél”) elkészítése és az állatorvosdoktori diploma megszerzése (1913) után még elkísérte *Hutýrát* Bulgáriába, az ott fellépett keleti marhavész tanulmányozására. Rövidesen azonban kitört az I. világháború, s ezért a járványok elleni küzdelem helyett egy időn át az 1. honv. gyalogezred állatorvoshadnagyaként kellett szolgálatot teljesítenie.

A világháborúból III. oszt. hadi érdemkereszttel hazatérve töretlen lendülettel látott hozzá félbehagyni kényszerült munkája folytatásához. Szükség is volt erre, hiszen a háborús események következtében az ország állategészségügyi viszonyai jelentős mértékben romlottak. A malleus pl., amelyet a malleinpróbákkal korábban már sikerült az országból kiirtani, újból jelentkezett és sok gondot okozott.

A korabeli viszonyok érzékeltetésére érdemes feleleveníteni, hogy a háború első évében pl. a keleti fronton ezrével kellett a lovakat malleus miatt agyonlővetni. A német hadsereg lóállományából 1915-ben 125 000 vérpróba közül 9139 (7,31%) mutatott takonykóros fertőzöttséget. A következő (1916.) évben 3 900 297 vérminta szerológiai vizsgálata alapján 8489 ló, a megvizsgált állomány 0,22%-a bizonyult takonykórosnak. Az Állategészségügyi Értesítő adatai szerint 1916-ban a budapesti Állatorvosi Főiskola Bakteriológiai Intézete 144 230 adag mailleint szolgáltatott ki. Ugyanakkor az 1916. április 1-től 1917. április 1-ig terjedő időszakban 2163 vérminta érkezett az Állatorvos Főiskola Járványtani Intézetébe. Az itt ekkora már a frontszolgálatból visszatért *Marcis dr.* által végrehajtott komplementkötési, agglutinációs, konglutinációs és precipitációs próbák összesített eredménye alapján 417 ló bizonyult takonykórral fertőzöttnek. Ekkor derült ki, milyen jelentős lépés volt a magyar állategészségügy

történetében a malleus szerodiagnosztikájának bevezetése. Ismeretes ugyanis, hogy a takonykór felismerése akár klinikai vizsgálattal, akár boncolással nem könnyű feladat. A malleinpróbák megbízhatóságát a nem specifikus reakciók gyakorisága miatt sokan kétségbe vonták, sőt támadták. A Marcis által meghonosított szerológiai vizsgálatok viszont – megbízhatóságuk révén – rövid idő alatt állatorvos körökben is népszerűvé váltak, mivel megbizonyosodtak arról, hogy ezeknek kórjelző értéke a rejtett (inapparens) fertőzés felismerésére minden más diagnosztikai módszert felülmúl.

A kedvező tapasztalatok alapján, a súlyos veszélyt jelentő malleusfertőzöttség tovaterjedésének meggátolására, elsősorban a biztosan halálos kimenetelű emberi megbetegedések prevenciója érdekében ekkor (1916-ban) mozgó táborig állatorvosi laboratóriumot is felállítottak. Ennek vezetését *Hutýra* egy másik kiváló tanítványára, akkori tanársegédjére, a későbbi nagyhírű kórboncnok-professzorra, *Jármai Károlyra*, bízta. *Jármai* akkor fél év alatt 5375 ló vérért vizsgálta meg, ezek közül 69 bizonyult takonykórosnak.

A rendszeres malleinezések ellenére 1915-ig évente folyamatosan 500–1000 friss fertőzést regisztráltak. A *Marcis* által szervezett és irányított, folyamatosan végzett szerológiai szűrővizsgálatokra alapozott mentesítési program következetes végrehajtásának eredményeként utoljára 1920-ban szűrtek ki 200 fertőzött lovat. Az általa fertőzöttnek nyilvánított lovak kiirtásával és a folyamatos ellenőrzés fenntartásával egészen a II. világháborúig sikerült az országot ettől az emberre is biztos halált jelentő súlyos lóbetegségtől megszabadítani.

Marcis sikerrel alkalmazta módszerét az ember takonykórjának szerodiagnosztikai kimutatására. Eredményeiről az Orvosi Hetilapban (1919) is beszámolt. Ugyanakkor figyelemreméltó eredményeket ért el a malleuskutatásban. Az Állatorvosi Lapokban és a Közlemények az összehasonlító élet- és kórtan köréből c. folyóiratban olvashatjuk értekezéseit a lovak vérsavójával végzett komplementkötési próbák során fellépő aspecifikus reakcióról a malleusantitestek diaplacentaris transzportja alapján tanulmányozott maternális immunitásról és a mallein tökéletesítése érdekében folytatott kísérleteiről. Malleuskutatásainak eredményére támaszkodva, az unitárius felfogással szemben állást foglalt az antitestek heterogenitása mellett. Megállapításai nemcsak önmagukban figyelemreméltók, hanem azért is, mert a szerológiát ebben a korban sokan hajlandók voltak a bakteriológia amolyan egyszerű technikai segédeszközeként kezelni. *Marcis* számára azonban a szerológia „opera princeps et prope omnis” volt. *Pasteurrel* vallotta, hogy „nincs alkalmazott tudomány, csak a tudomány alkalmazása. A tudomány egy, legfeljebb az ember az, aki szellemi képességeinek korlátolt volta révén kategóriákat különít el abban”. Ez a felfogása eredményezte, hogy ő a szerológiát önálló tudományként kezelte és a járványtan szolgálatába állította. Felfogásának helyes voltát mutatják a takonykór felszámolásán túl a tenyészbénaság és a brucellosis elleni küzdelem terén elért eredményei.

A malleus eradikációja után ugyanis rögtön újabb feladattal találta magát szemben. A háborús események következtében 1921-ben újból fellépett az előző században sok kárt okozott, de azóta már az országból kiirtott másik veszedelmes lóbetegség, a tenyészbénaság. Ez a trypanosomák okozta, bár az emberre nem fertőző, a lótenyésztést azonban annál súlyosabban veszélyeztető bántalom 1921-ben két megyénkben is jelentkezett. A hazánkban *Marcis* által bevezetett, szerológiai szűrővizsgálatoknak köszönhető, hogy ezúttal mindössze rövid néhány hónap alatt sikerült a tenyészbénaságot maradéktalanul felszámolni, sőt a folyamatosan végzett rendszeres vérvizsgálatokkal a járványtani felügyeletet is megszervezni.

A takonykór és a tenyészbénaság felszámolásán felül különleges hely illeti *Marcis Árpádot* a fertőző elvetélések, elsősorban a brucellosis elleni hazai küzdelem történetében. Ő ugyan is kezdettől fogva részt vett azokban a kutatásokban, amelyek nálunk *Preis* és *Hutýra* kezdeményezésére és irányításával a brucellosis elterjedtségének felderítésére és kártételeinek leküzdésére irányultak. Különös jelentőséggel érvényesül ez a szempont elsősorban a sertés-brucellosisra. A sertések brucellosisát ugyanis a világon elsőként *Hutýra* állapította meg 1909-ben. A szarvasmarhák fertőző elvetélésének Bang nevéhez fűződő felderítése, oktanának tisztázása szolgáltatta az ötletet s miután Csanád megyében a sertések között 1890 óta folyamatosan észleltek abortusokat, *Hutýra* vezetésével *Marcis* is hozzálátott a bakteriológiai és szerológiai vizsgálatok végzéséhez, s így ő volt az, aki 1909-től 1924-ig folyamatosan végzett beható vizsgálataival megállapította, hogy a sertések fertőző elvetélését is brucellák okozzák. Megállapításai helyességét Amerikában és Európa több más országában is megerősítették. *Marcis* ennek kapcsán behatóan tanulmányozta a hím nemi szervek brucellosisát, és már az 1920-as évek elején hangoztatta, hogy a sertésabortumokból kitenyésztett brucellák nem mindenben azonosak a szarvasmarhákból izolált törzsekkel. Felfogását szerológiai vizsgálatokkal is igyekezett alátámasztani, az akkori felfogás azonban az emberből, szarvasmarhából és sertésből származó brucellákat még egységesnek tekintette, a sertésvérsavóval végzett komplementkötési próbák eredményeit pedig az idő tájt még nem tekintették elfogadhatónak. *Marcis* így felfogásával egyedül maradt, megállapításainak helyességét ezért csak a brucellosis későbbi kutatóinak eredményei igazolják.

Közben *Marcis* szépen haladt előre pályáján. Előbb az állatorvosi tisztvizsga-előkészítő tanfolyamon bízták meg őt a „gyakorlati járványtan” előadásával (1922), majd – *Hutýra* előterjesztésére – az Állatorvosi Főiskola habilitálta a „szerológiai diagnosztika” magántanárává (1925). Néhány évvel később az akkori József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Mezőgazdasági és Állatorvosi Karán lett az „állatkórtan” meghívott előadója (1933).

A szerológiai szűrővizsgálatok országos méretekben történő kiterjesztése számára különösen kedvező helyzetet teremtett az Országos Állategészségügyi Intézet megnyitása (1929. május 1.), midőn *Marcis* tanár m. kir. főállatorvosként ez új intézmény legfontosabb ún. diagnosztikai osztályának vezetését vette át. A diagnosztikai osztály ugyanis akkor az egész ország állatjárványügyi helyzetének felügyelete és ellenőrzése érdekében központosítva végezte az állatjárványok felismerésére szolgáló valamennyi szerológiai, kórbonctani-kórszövettani, bakteriológiai és parazitológiai vizsgálatot. Itt találta meg *Marcis* a valóban neki való munkakört s tevékenységével nagymértékben járult hozzá az Országos Állategészségügyi Intézet szakmai tekintélyének megalapozásához és megerősítéséhez. Eredményes munkásságának köszönhető, hogy állategészségügyi tanácsossá léptették elő, és kinevezték az Országos Állategészségügyi Tanács rk. tagjává (1935), majd – midőn Erdélyt Magyarországhoz csatolták – állategészségügyi főtanácsosi rangban őt nevezték ki a kolozsvári állategészségügyi intézet igazgatójává (1941).

Erdély állategészségügyét akkor kétségbeejtően leromlott helyzetben találta. Takonykór, tenyészbénaság, veszettség, száj- és körömfájás, bivalyvész, a juhok és kecskék fertőző tüdőgyulladás, májmételykór, rühösség tombolt Erdélyben. A legsürgősebb teendők közé tartozott a katonai szolgálatra igénybe vett, majd ismét polgári tulajdonba, de a legtöbbször mégsem eredeti tulajdonosához visszakerült, valójában tehát ismeretlen anamnesisú lovak legalább kétszeri

malleinezése és szerológiai vizsgálata mind takonykór, mind tenyészbénaság szempontjából. Végre kellett hajtani a lépfene elleni kötelező védőoltásokat; sürgősen meg kellett szervezni az ebek veszettség elleni kötelező védőoltását és – a súlyosan elterjedt echinococcusfertőzöttség visszaszorítása érdekében halaszthatatlanná vált – féregellenes kezelését.

E munka szervezésében – Marcis szűrővizsgálatainak eredményeire támaszkodva – oroszlánrészt vállalt az akkori kerületi felügyelő, Kollonay Endre dr. A Magyarországhoz visszacsatolt Erdélyben a magyar állategészségügy vezetőinek új, soha addig nem észlelt, csak a szakirodalomból ismert járványos állatbetegségek terjedését elősegítő tényezőket új helyzetben, új természeti viszonyok között kellett ismerniük. Marcis itt is kitűnő munkát végzett, erdélyi szolgálatára mégsem tartott soká. Manninger professzor ugyanis – a budapesti Országos Állategészségügyi Intézet igazgatója – sokirányú egyéb teendőinek ellátási kötelezettsége miatt – visszavonult az országos intézmény igazgatói tisztéből, amellyel Marcis Árpádot bízta meg (1943).

A legnehezebb háborús időkben lett tehát Marcis az Országos Állategészségügyi Intézet igazgatója. A II. világháború végéhez, a fasiszta rémuralom összeomlásához közeledve a fejvesztett politikai gazdasági viszonyok között az ország állategészségügyi helyzete is válságossá vált. Ugyanekkor nevezték ki Marcist az állatorvosi tisztvizsga-vizsgálóbizottság póttagjaként a „járványtan” vizsgáztatójává is. Újabb fontos és felelősségteljes megbízást jelentett számára, amikor a baromfibelegések szakfelügyelőjévé tették (1944).

Marcis szakértelmét, tapasztalatait és minden igyekezetét az állategészségügyi helyzet megszilárdítására, a háborús nehézségek miatt visszaesett kutatómunka fokozására s minden humanitását az igazságtalan politikai rendszer üldözötteinek megsegítésére koncentrált. Így mindenki tisztában volt azzal, hogy szakértelmén kívül emberi magatartásának, mélységes humanitásának is köszönhető, hogy a felszabadulás után is igazgatói székében maradhatott, s ő lett hazánk legfontosabb, központi állategészségügyi intézményének, az Országos Állategészségügyi Intézetnek felszabadulás utáni első igazgatója.

Az esztelen háború az ország állatállományát erősen lecsökkentette, a megmaradtakat járványok decimálták. A loállomány maradékának létét, fennmaradását takonykór és tenyészbénaság veszélyeztette. Sertéspestis, a szarvasmarhák és sertések tuberculosis és brucellosis szedte tömegével áldozatait. Baromfipestis és baromfityphus tombolt a szárnyasok között, és az ország egyes részein fenyegető arányokat öltött a veszettség. A zoonózisok elterjedése révén újból előtérbe lépett az állatjárványok elleni küzdelem közegészségügyi jelentősége. Égető problémát jelentett a baromfipestis elleni védekezés országos megszervezése. Meg is választották ekkor Marcist az Országos Kisállattenyésztési Tanács tagjává (1946), és ő volt, aki a specifikus prevenció híveként a baromfipestis elleni védőoltások, az oltóanyagok gyakorlati kipróbálása, a baromfipestis elleni szérumok értékmérése céljait szolgáló kutatásokat megindította. A szakadatlan, megfeszített munka azonban már túlságosan igénybe vette szervezetét, s ezért 62 éves korában nyugállományba helyezését kérte (1946), egyidejűleg átlépett a Magyar Oltóanyagtermelő Intézet állományába, hogy képességeit a kutatólaboratórium nyugalmasabb légkörében továbbra is az állategészségügy érdekében gyümölcsöztesse.

Az oltóanyag-termelő intézetek államosítása után a Phylaxia neve alatt egyesített Állami Oltóanyagtermelő Intézet szaktanácsadójaként Marcis újabb kedvező lehetőségeket talált kutatómunkája számára. A Magyar Állatorvosok Lapjának azokban az években megjelent számait lapozva látjuk, hogy folytatta a sertések és juhok fiatalkori (felnevelési) betegségeire vonatkozó –

korábban megkezdett – vizsgálatait; beszámolt a baromfipestis elleni vakcinával végzett területi kipróbálás eredményeiről; a Marek tiszteletére kiadott emlékkötetben összefoglalta brucellosiskutatásainak addigi eredményeit, és lefektette a fertőző elvetélések elleni védekezés irányelveit; régi barátjával, Wollák Károly dr.-ral közösen megírta és kiadta az oltóanyag-termelés gyakorlatáról készített első – és azóta is egyetlen – magyar nyelvű szakkönyvet. Folytatta 1922-ben megkezdett és azóta állandóan végzett brucellosis elleni védőoltási kísérleteit. A B19-törzsszel kapott eredményes oltásai is hozzájárultak e módszer gyakorlatba történt bevezetéséhez.

Addigi eredményes munkássága alapján az 1950-ben induló ötéves terv keretében ő kapta tervfeladatul az allergiás próba kidolgozását a brucellosis megállapítására, a sertések brucellosis elleni aktív immunizálásának megoldását, a sertések felnevelési betegségeinek tanulmányozását és a vírusbetegségek szerodiagnosztikájának kutatását, ill. rutin vizsgálatok céljaira alkalmassá tételét. A nagy lelkesedéssel megindított kutatások mellett Marcis még hozzákezdett „A fertőző emberi és állati betegségek és azok leküzdése” c. könyvének megírásához, midőn 1950. június 21-én, könyvének írása közben szívszélhűdésben meghalt.

Marcis Árpáddal a magyar állategészségügy jelentős egyéniség dőlt ki a sorból. A Hutýra-iskola tagjaként a szerodiagnosztikai szűrővizsgálatok bevezetésével, köz- és állategészségügyi szempontból jelentős fertőző állatbetegségek leküzdésével, az állategészségügyi-járványügyi kutatómunka fejlesztésével maradandót alkotott. Bár nevét az utóbbi években keveset emlegették, tevékenysége nem múlt el nyomtalanul. Kutatásainak eredményeit utódai megerősítették és tovább fejlesztették, születésének 100. évfordulója pedig alkalmat nyújtott arra, hogy emlékét felidézve nevét s eredményes munkásságát újból megvilágítsuk.

Az életrajzi adatok és sok értékes dokumentum szíves átengedéséért özv. Dr. Marcis Tibornénak tartozom köszönettel.

DR. CSONTOS JÓZSEF (1889–1962)

**egyetemi magántanár, az állatorvostudomány doktora,
az Intézet (3.) igazgatója (1946–1949) ***

Csontos Tanár Úr (mert mindenki így titulálta) volt az igazgató, amikor 1949 tavaszán az Intézetbe kerültem. Sajnos csak egy szűk esztendeig dolgozhattam a vezetése alatt. Szerény véleményem szerint ugyanis ő volt az „igazi” igazgató az elsősorban fertőző betegségekkel és az ellenük való védekezéssel foglalkozó diagnosztikai intézetben. Hosszabb időn át Marek, majd Aujeszky, majd az Intézetben Manninger mellett dolgozott. Meglátásom szerint ő nem mikrobiológus volt – mint egyes megemlékezések állítják –, hanem elsősorban járványtanos, aki a komplex diagnosztikának is mestere volt. Az intézeti diagnosztikát, ennek a gyakorlattal való kapcsolattartását, a fertőző betegségek mellett egyéb témák megragadását, a legkülönbözőbb vizsgálatok eredményeinek komplex értékelését elsősorban tőle tanultam.

Intézeti szolgálatom első évében Hodosy József dr. mellett a baromfi-betegségek osztályán dolgoztam. Időszakonként mindig Csontos tanár úr eseti rendelkezése alapján kiségittem az emlős kórbonctani osztályon. Itt akkor Romváry József dr. volt a vezető. Akkor kellett kiségitenem, ha ő távol volt. Csontos tanár úr a boncolási anyagokat mindig átnézte. A látottakat mindig megbeszélte velünk. Ha Romváry távol volt, az eredmények kilevelzésének a módját is megbeszélhettük Csontos tanár úrral. Később – amikor a vérvételt a sertés elülső üres vénájából begyakoroltam – többször is elvitt magával kiszállásra. Feltételezte ugyanis, hogy a heveny beteg sertések véréből lehet (kell) a vírust kimutatni. Amikor pl. a fertőző gyomor és bélgyulladás okának kutatása céljából végzett helyszíni kiszállást, akkor is mindig sokrétűen, komplexen vizsgált és gondolkodott. Vele mindig megnéztük a takarmányozást és ezzel kapcsolatban a keverést (keverőt) is. Minden hullát felboncoltunk. A boncolóban, a levelezések és a kiszállások során egyaránt igen sokat tanultam tőle. (Az utazásaink közben sem pletykáltunk, nem vicceket meséltünk, nem is politizáltunk, hanem az éppen aktuális szakmai problémákról beszélgettünk.)

Mindenki nagyon sajnálta, én különösen, mikor az intézettől megvált, és átment az Állatorvostudományi Kutató Intézetbe igazgatónak. Emlékezetem szerint ő azonban nem fájt szívvel ment. Nem is igen búcsúzott. Olyan alkalmazott kutató munkát folytatott, amilyen szinten korábban a diagnosztikai tevékenységét is végezte. Az Intézetből a legjobb, még fiatal, de már bizonyított munkatársai (Derzsy, Murányi, Romváry), a két legjobban begyakorlott laboráns és egy hivatalsegéd is ment vele. Még a Kutatóban is többször felkereshettem, az első két évben többször voltam vele kiszálláson. Első dolgozataimat átnézte, javította. Az általa vezetett közös referáló üléseken gondolatokat adott, irodalmi összefoglaló referátumaim közlésére ösztönzött.

Aztán egyszer csak meglazult a kapcsolata az Intézetünkkel és velem is. Ez egybeesett a szopós malacok gyomor- és bélgyulladása oktanának vizsgálatáról Murányi Ferencsel és Romváry Józseffel írt dolgozatuk megjelenésével, 1954 januárjában. Ebben ugyanis a nagyüzemi sertésállományokban gyomor- és bélgyulladással, illetve sápadtsággal járó malacbetegségek hátterében a sertéspestis vírus szerepét állapították meg. Akkor ez a megállapítás igen váratlanul

* Dr. Csontos József igazgató volt a Kolozsvári M. Kir. Állategészségügyi Intézetben (1942–1944) is.

jött és a vezető szakkörök nem fogadták el. Ezért hasonló esetekben „bizottsági” vizsgálatok történtek, amelyen a szerzők közül Murányi, a diagnosztikai vizsgálatokban illetékes Intézetünk és az FM részéről én vettem részt. Mindig velünk jött Köves János professzor úr is, aki akkor a Kutatóban dolgozott, de a cikk megállapítása iránt nem volt elkötelezve, viszont mint a témában járatos, bölcs szakember igen jó villámhárító szerepet töltött be. Nekem az észleltekről nemcsak az akkori igazgatóknak, hanem Manninger professzor úrnak is be kellett számolnom, aki többnyire elküldött még Mócsy és Sályi professzorokhoz, hogy őket is frissen tájékoztassam. Aztán a téma – mely egy ideig „malacpestis” néven futott – lassan feledésbe ment. Sajnos azonban Csontos tanár úrral és Murányi Ferenc dr.-ral a korábbi jó viszony nem állt helyre. Mindketten sértődött emberekké váltak, jöllehet a Kar mindkettőt értékes tagjának tekintette.

Ennek ellenére én mindig tisztelettel és szeretettel viseltem iránta, és főképpen hálával gondolok rá. Egyik tanítómesteremnek vallom. Pályám egyik legnagyobb megtiszteltetésének tartom, hogy részemre is adományoztak (1995) Dr. Csontos József-emlékérmet. Amivel pedig a Kutatóintézet vezetősége ezt indokolta – ha az igaz – arra emlékeztet, hogy ezt a munkastílust nagymértékben Csontos tanár úrtól tanultam.

Karasszon Dénes emlékelőadását azzal egészítem ki, hogy az említett biográfia több magántanárrol megfeledezett, például Köves Jánosról, a szerző – Kovács Gyula – saját magáról. Hiánytalanul szerepelnek azonban a magántanárok a „200 éves a magyar állatorvosi felsőoktatás” c. (1987) kiadványban.

Dr. Szabó István

Hírek [Csontos József dr. állami szolgálatba lépésének 40. évfordulója]

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1954. 10 (4). 139.

Csontos József dr., a Magyar Tudományos Akadémia Állategészségügyi Kutató Intézetének igazgatója, az állatorvosi tudományok doktora a napokban ünnepelte állami szolgálatba lépésének 40. évfordulóját. A Kutató Intézet bensőséges házi-ünnepségen emlékezett meg Csontos dr. jubileumáról, amelyben a Tudományos Akadémia és a társintézetek is üdvözölték a jubilálót.

Száz éve született dr. Csontos József

Szent-Iványi Miklós dr.

Forrás: *Állatorvosi Közlemények*, 1989. 25 (2), 135–136.

Dr. Csontos József, az állatorvostudomány doktora, az MTA Állatorvostudományi Kutatóintézete (akkori nevén Állategészségügyi Kutató Intézet) első igazgatója száz évvel ezelőtt 1889. február 23-án született a Zemplén megyei Nagygyéresen.

Csontos dr. korának egyik legkiválóbb mikrobiológus kutatója volt, akik elsőként állapított meg hazánkban több fertőző betegséget. Más járványos megbetegedések kóroktanát tisztázta, illetve részt vett számos új oltóanyag kidolgozásában. Munkája több vonatkozásban is kap-

csolatban volt a Phylaxia tevékenységével, egyes közleményeinek társszerzői is a Phylaxia vezető munkatársai voltak.

Diplomájának 1912-ben történt megszerzése után Marek professzor mellett dolgozott 1919-ig. Ekkor a Főiskola Bakteriológiai Intézetébe kérte áthelyezését, ahol Aujeszky professzor munkatársaként vett részt az oktató- és kutatómunkában. 1925-ben magántanári képesítést nyert. „A madarak fertőző betegségeinek kór- és gyógytana” című disszertációjával. 1929-ben az akkor létesült Országos Állategészségügyi Intézetbe helyezték. 1942-ben a Kolozsvári Állategészségügyi Intézet első igazgatója lett. Kimagasló kutatási eredményeit az MTA Tudományos Minősítő Bizottsága 1953-ban az állatorvostudomány doktora tudományos fokozattal ismerte el. 1959-ben nyugállományba vonult, 1962. október 1-én hunyt el.

Szakmai érdeklődése munkahelyi feladatainak megfelelően igen széles körű volt. Kutató vénája fiatal, kezdő állatorvos korában már megnyilvánult. Mint belgyógyász a kutya gümőkórjával foglalkozott és annak allergiás próbával történő kimutatását oldotta meg. A parazitológia sem esett távol érdeklődésétől, ennek eredményeként elsőnek állapította meg hazánkban a szarvasmarha bunostomosisát (abban az időben dochmiasisát) és szövettani vizsgálatokkal járult hozzá a háziállatok sarcoptes rühössége kártételének tisztázásához. A belgyógyász korszak legnagyobb eredménye azonban az abban az időben tetemes kárt okozó májmételykór gyógyszeres leküzdésére irányuló kutató munkában való aktív részvételével a Distol kidolgozása volt. Amit azonban ebből a korszakból a legtöbbre értékelt, az a *Marek* professzortól megszerettetett és megkövetelt munka rendszeres elvégzése és az az útravaló, amelynek egész életében hasznát vette, ahogy 1951-ben írt életrajzában említi.

A Bakteriológiai Intézetben feladata többek között az oltóanyagok ellenőrzése volt. Érdeklődése a bakteriológia, főként azonban a járványtan és az immunológia irányába fordult. Munkásságának egy része a baromfi betegségeire (baromfikolera, baromfitífusz) vonatkozott. Ezekkel kapcsolatban a kórokozók bakteriológiai jellemzői körének (pl. a pasteurellák indoltermése) kiszélesítésével járult hozzá akkori ismereteink bővítéséhez. Az ott eltöltött 10 év legjelentősebb munkája *Aujeszky* professzorral együtt a veszettség elleni megelőző védekezés kidolgozása volt. Előbb a fix vírussal éteres, majd karbol-glicerines kezeléssel készített vakcinával végzett vizsgálatairól számol be 1924-ben és 1928-ban. Mint minden újdonság, a betegség elleni védekezésnek ez a módja is jó ideig ellenkezésre, meg nem értésre talált. Az ebek kötelező védőoltásának a bevezetésével elért eredmények azonban fényesen igazolták elképzelésük helyességét és jogosságát és a vakcina hatékonyságát. Ez a vakcina, ha nem is az eredeti formájában, a közelmúltig használatban volt.

Az Országos Állategészségügyi Intézetbe helyezésekor az oltóanyagok ellenőrzésére megszabott munkakört magával vitte. Tudományos kutató munkára is bőséges lehetősége nyílt, foglalkozott baktériumok és vírusok okozta betegségekkel egyaránt. Az előbbieket közül az ún. lebenybetegség kóroktanát és kórfejlődését írta le, valamint a baromfikolérának az abban az időben még tisztázatlan kórfejlődéstani kérdéseivel foglalkozott behatóan. Megállapításainak jó része még ma is érvényes. Elsőnek állapította meg a madarak paratífuszának germinatív úton való terjedését, s leírta a védekezés módját is.

*Az MTA
Állategészségügyi Kutató
Intézetének 25 éves
jubileumi érme
dr. Csontos József
arcmásával
(Martsa István műve)*

A virológiai kutatások akkori, kezdetleges módszerei és eszközei dacára elsőként állapította meg, hogy a malacok himlőszerű kiütését, mai nevén a sertéshimlőt vírus okozza, s később *Manninger* és *Sályi* professzorokkal közösen ugyancsak elsőként elkülönítették a tehénhimlőt a vakcina vírustól. Egy tehénhimlő járvánnyal kapcsolatban emberek kezén jelentkező ún. fejési csomókat tehénhimlő vírus eredetűnek állapított meg, s azok jelentkezése és az emberi himlővel szembeni védettség állapota között szoros összefüggést talált. *Manninger* professzorral közösen ugyancsak elsőként állapították meg, hogy az akkoriban hurutos lóinfluenzának, ma rhinopneumonitisnek nevezett betegség és a kancák járványos elvetélésének okozója azonos vírus, s hogy a vetélés a betegségnek csak egyik megnyilvánulása. Elsőként állapította meg a vidrák szopornyica vírus iránti fogékonyságát. Az ebek szopornyicája ellen aktív védekezési eljárást és oltóanyagokat dolgozott ki. Az *Aujeszky*-féle betegségnél a fiatal szopós malacok parenchymas szerveiben észlelhető elhalásos gócot Kolozsváron írták le elsőként *Derzsy dr.*-ral. Sokat foglalkozott a sertésbetegségekkel. *Manninger* professzorral együtt hosszú időn keresztül tettek erőfeszítéseket az ún. fertőző gyomorbélgyulladás oktatni tisztázására. Ragályos természetét tisztázták, az igazi kórokozóra azonban nem sikerült rátalálniuk.

1945 után jelentős munkája volt a *Mócsy* professzor által behozott baromfipestis elleni H vakcina laboratóriumi és széles körű gyakorlati kipróbálása, illetve annak irányítása. Élharcosa volt annak az elvnek, hogy a sertéspestistől az ország állományát mentesíteni kell és ez csak az élő virulens vírus használatának a megszüntetésével lehetséges. A csaknem teljes mentesség állapotának az elérését még megérhette.

Dr. Csontos József tudományos munkásságának csupán a leglényegesebb eredményeit foglaltuk össze az elmondottakban. Több mint 120 közleménye jelent meg az állatorvosi kutatás legkülönbözőbb témáiról. Negyvenhét évet töltött a magyar állategészségügy szolgálatában, tevékenységét a kiemelkedő szakmai tudás mellett a gyakorlatiasság jellemezte. Nagy érdemei voltak a második világháború után a háborús események miatt elterjedt fertőző betegségek

felszámolásának irányításában. Kiváló szervezőkészsége, tudományos felkészültsége, kitartó szorgalma, sokoldalú tapasztalata alapján bízták meg az Állategészségügyi Kutató Intézet igazgatásával, a szervezett kutatás beindításával. Születésének századik évfordulóján a magyar állatorvosi kar tisztelettel és kegyelettel adózik a nagy tudású, de mindig szerény és közvetlen *dr. Csontos József* emlékének.

Csontos József emlékezete

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1993. 48 (5). 298.

Az MTA Állatorvos-tudományi Kutatóintézete első igazgatója, *Csontos József dr.* (1889–1962) halálának 30. évfordulóján – a Magyar Országos Állatorvos Egyesület Állatorvos-történelmi Szakosztályával közösen – 1992. október 16-án emlékülést rendezett.

Az emlékülésen került első ízben kiadásra a kutatóintézet 25 éves évfordulója (1975) alkalmával alapított *Csontos József-emlékérem*. Az emlékéremmel kitüntetett *Csontos László dr.* és *Prohászka László dr.* egy-egy előadással is szerepelt a programban (*Csontos László dr.*: Az állatorvosi virológiai diagnosztika fejlődése és *Prohászka László dr.*: Visszaemlékezés a kutatóintézet első évtizedére), majd *Mocsári Endre dr.*: Orális vakcinázással a vadon élő állatok veszettsége is megfékezhető c. előadást hallgathatták meg az ülésen megjelentek. Az emlékülést megnyitotta és az emlékérmeket átadta *Bartha Adorján dr.*, a kutatóintézet igazgatója.

Lapunk is – amelyben oly sok esetben jelentek meg *Csontos József* kiváló cikkei – tiszteleg a nagy állatorvos diagnosztika és kutató emléke előtt, és az alábbiakban közli *Karasszon Dénes dr.*, az Állatorvos-történelmi Szakosztály elnöke emlékelőadását, valamint a két emlékérmes laudációját (*Kováts Jenő dr.*, a szakosztály titkára tolmácsolásában).

Csontos József és a tudományos kutatómunka állatorvos-történelmi jelentősége[†]

Dr. Karasszon Dénes, az állatorvos-tudomány doktora

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1993. 48 (5). 298–301.

„Elvész az én népem – kiálta – elvész, mivelhogy tudomány nélkül való” – írta Arany János „Széchenyi emlékezete” c. gyönyörű költeményében. A tudomány jelentőségét felismerték az ókori egyiptomiak is, akik mindennél magasabbra értékelték a tanulást és a tudást. „A tudatlanság egyértelmű a halállal”, mondja i. e. 2500 évvel, a III–VI. dinasztia korában készült Prisse-papyrus szövege, de felismerték a tudomány jelentőségét azok a kiváló férfiak is, akik – mint *Bod Péter*, *Bessenyei György*, *Révai Miklós* és mások – a Magyar Tudós Társaság létrehozásán fáradoztak.

Felismerték a tudomány feladatát és jelentőségét a nemzet felemelkedésében az 1867-es kiegyezés utáni korban felsőoktatás-politikánk hivatott vezetői: *Eötvös József* és *Trefort Ágoston* is, akik az orvosképzéstől 1852-ben különválasztott és önállóvá tett, ezzel azonban az iparostanoncok betanításává süllyesztett állatorvosképzést újból egyetemi színvonalra kívánták emelni. Ennek a szellemi fellendülésnek az élén –

[†] Az 1992. okt. 16-án rendezett Csontos József-emlékülésen elhangzott előadás alapján.

tudjuk – *Thanhoffer* és *Tormay* professzorok álltak. Elsősorban az ő tevékenységüknek köszönhető, hogy Állatorvosi Tanintézetünk az Állatorvosi Akadémia rangjának elérésével egyidejűleg 1890-ben a *magántanárrá képesítés jogát is elnyerte*, és pedig azért, hogy – a korábbi szakiskola szigorú órarendi keretek között szorított, kompendiumokká sűrített s még ebből is vizsga-előkészítő kurzusokká kurtított – szegényes kötelező tananyagát kiszélesítve lehetőség nyíljk tudományos igényeket is kielégítő, korszerű orvostudományi ismeretek nyújtására. A tanszékek számának szaporítását nem engedélyezték. *A magántanároktól* remélhették, hogy ők – mint kitűnő szaktudósok – gazdag oktatási anyagot is biztosítanak az állatorvosképzés, a tudományos kutatás és a tudományos utánpótlás számára. Az első magántanári habilitációra már *Hutýra* rektorsága idején, 1901-ben került sor: *Szakáll Gyula* nyerte el összehasonlító anatómiából a *venia legendit*. Utána *Rhorer László*, *Aujeszky Aladár*, *Zimmermann Ágoston*, majd – többek között – *Köves János*, *Manninger Rezső* és mások szereztek magántanári képesítést.

A magántanárok sorából ezúttal – születésének nemrégiben ünnepelt századik, halálának most e hó 1-jén elmúlt harmincadik évfordulójára való kegyeletes megemlékezésünk alkalmával – *Csontos Józsefnek*, az Országos Állategészségügyi Intézet volt igazgatójának és az MTA Állatorvos-tudományi Kutatóintézet első, alapító igazgatójának nevét emeljük ki.

Tesszük ezt azért is, mert a magántanárok működéséről pl. a nemrégiben második kiadásban is megjelent díszes „Elhunyt tanáraink és előadók életrajza (1787–1987)” c. biográfiai album nem tesz említést, pedig már *Kölcsey Ferenc*, a Himnusz halhatatlan költője megírta: „Minden nemzet, mely elmúlt kora emlékezetét semmibe veszi, vagy semmivé lenni hagyja, saját nemzeti életét gyilkolja meg.” Az állatorvos-történelem feladata, hogy szakmánk, hivatásunk elmúlt korának emlékezetét ápolja és semmivé lenni ne hagyja.

Dr. *Csontos József* életét és működését, születésének 100. évfordulója alkalmából a *Phylaxia* azóta sajnálatos módon megszűnt Állatorvosi Közleményeinek 1989. évi 2. füzetében *Padányi dr.* ismertette. E szép megemlékezésben foglalt adatokat ismertnek feltételezve, ezúttal *Csontos József* működésének jelentőségét a biográfiai adatok felsorolása helyett inkább speciális szempontok, nevezetesen a tudományos kutatás állatorvos-történelmi jelentősége szempontjából világítom meg. Életrajzából, pusztán emlékeztetőül, annyit, hogy a Zemplén megyei Nagygéresen született; középiskoláit a Sárospataki Református Főgimnáziumban végezte: itt oltották bele azt a hitet, szorgalmat, kitartást és fegyelmezettséget, amely egész életét és pályafutását meghatározta. Állatorvosi tanulmányait Budapesten végezte, 1912-ben avatták állatorvossá. *Marek* professzor asszisztense lett a belgyógyászati klinikán: ez idő alatt tette le az állatorvosi tiszti vizsgát (1916) és szerzett állatorvos-doktori címet „Szövetani vizsgálatok a Sarcopetes-rühösség különböző eseteiben” c. disszertációja alapján (1917). *Marek* professzor hét év alatt gondosan kitapasztalva tanársegédjének kiváló képességeit, a kórtani, járványtani és diagnosztikai kérdések tanulmányozása iránti hajlamait, ajánlólevéllel *Aujeszky* professzor bakteriológiai intézetébe irányította át *Csontos Józsefet* (1919), aki itt sajátította el az egyetememes mikrobiológia világhírű tanítómestere mellett nemcsak az orvosi szemléletet és gondolkodásmódot, hanem örökre elkötelezte magát a mikrobiológiával és a fertőző állatbetegségek elleni küzdelemmel. A szaklapokban rendre jelentek meg szakavatott, alapos felkészültségről tanúskodó tudományos értekezései, amelyek mind egy-egy mindaddig nyitott kérdés megoldásával tanúsították szerzőjük elhivatottságát. Elismerést érdemlő tudományos működése alapján folyamodhatott 1924-ben a magántanári képesítésért, amelyet *Aujeszky* és *Jármay* professzorok pártfogó véleményezése alapján a főiskola tanári testülete elfogadott, és őt 1925-ben „A madarak fertőző betegségeinek kór és gyógytana” tárgykörének magántanárává habilitálta. Az új magántanár ekkor már

professzorával közösen végezte kísérleteit a veszettség elleni immunitás létrehozására a Högyes-féle fix vírustörzs felhasználásával előállított karbol-glicerines vakcina egyszeri beoltása alapján. A Magyar Természettudományi Kutatóalap támogatásával folytatott eredményes kutatómunkájának köszönhető hazánkban a kutyák kötelező védőoltásának bevezetése és a kutyaveszettség akkori felszámolása. E vizsgálatok élén *Aujeszky Aladár* mellett *Csontos József* is ott ragyog.

A veszettség leküzdését megvalósító egyoltásos immunizáló módszer kidolgozása mellett *Csontos* magántanár munkaköréhez tartozott a M. kir. Állami Bakteriológiai intézet hatósági oltóanyag-ellenőrzési feladatainak ellátása is. E feladatkör 1929-ben az akkor megnyitott Országos Állat-egészségügyi Intézethez került át, éspedig az akkor már *Aujeszky* professzor által tanszéki utódjának is kiszemelt *Csontos* magántanárral együtt, akinek zavartalanul ívelő pályafutását a későbbiekben a sors különös szeszélye meglehetősen göröngyös utakra terelte. 1933-ban meghalt a példakép és tanítómester, *Aujeszky* professzor. A következő évben meghalt *Hutjra Ferenc*, akinek halála után a világhírű Állatorvosi Főiskolát beolvasztották a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetembe. A fúzió során a bakteriológiai intézet és tanszék önállóságát megszüntették; munkatársait szétszórták, s az intézményt beolvasztották a járványtani intézetbe, amely ekkor foglalta el a bakteriológiai intézet Hungária körúti gyönyörű épületét és jól felszerelt laboratóriumait. Szaktudományunk történetének egyik fájó pontja, s ezért külön megjegyzést érdemel, hogy a bakteriológia, virológia, mikrobiológia és immunológia elmúlt 60 év alatt bekövetkezett hatalmas fejlődése ellenére a magyar állatorvos-tudománynak azóta sincs önálló mikrobiológiai és immunológiai tanszéke!

Csontos tanár kutatótevékenységét nem befolyásolták a körülötte zajló események. Akkoriban ő éppen a paszteurellákkal foglalkozott, s kimutatta az ún. lebenybetegség baromfikolerás eredetét. Elsőként állapította meg a madarak paratífuszának germinatív úton történő terjedését, majd érdeklődése hamarosan a vírusok okozta betegségek tanulmányozása felé fordult: elsőként állapította meg a sertéshimlő önálló vírusos eredetét; hazánkban elsőként izolálta fejesi csomóból a tehénhimlő vírusát; *Manning*errel közösen elsőként mutatott rá arra, hogy az annak idején hurutos lóinfluenzának, ma a ló rhinopneumonitisének nevezett betegséget és a lovak vírusos elvetélést azonos vírus okozza; elsőként bizonyította a szopornyicavírus vidrák iránti fertőzőképességét; új, hatékony és hosszú éveken át jó eredménnyel alkalmazott oltóanyagot dolgozott ki a kutyák szopornyica elleni aktív immunizálására.

Bárki azt hihetné, hogy ilyen szép eredmények csak kedvező körülmények között születhetnek, a sors azonban mindig alaposan próbára tette *Csontos József* kitartását. 1943-ban Erdély egy részének visszacsatolás után a Kolozsvári Állat-egészségügyi Intézet igazgatójává nevezték ki *Marcis Árpád* utódjaként. Az intézmény az ő hozzáértő vezetése alatt rendezett állat-egészségügyi viszonyokat tudott teremteni a hatalomváltás, katonai csapatmozgások és zűrzavaros politikai és közigazgatási viszonyok által felkavart Erdélyben. A napi hivatali igazgatási teendők ellátása mellett *Csontos* tanárnak mindig jutott ideje kutatómunkára: kolozsvári évei alatt észlelte és írta le munkatársával és tanítványával, *Derzsy Domokossal* az *Aujeszky*-betegség vírusa által okozott, elhalásos góccok formájában megnyilvánuló elváltozásokat szopós malacok parenchymás szerveiben. Erdély kiürítése után, már az anyaországban, előbb a győri sertéshizlaldában nyert beosztást, innen nevezték ki ugyancsak *Marcis* dr. utódjaként a súlyos bombakárosodást szenvedett budapesti Országos Állategészségügyi Intézet igazgatójává.

A romok eltakarítása, az intézet újjáépítése és az új politikai viszonyoknak megfelelő újjászervezése mellett a háborús események által feldúlt országban pusztító járványos állapotbetegségek megfékezése mind az ő feladatkörébe került. Első és legfontosabb feladatának a sertéspestistől való mentesítést tekintette, ezért tüstént hozzákezdett a mentesítési program kidolgozásához. Ennek egyik feltételeként határozta meg az élővírusos (szimultán) oltások megszüntetését. A sertéspestis felszámolását célzó kutatásainak eredményeit cikksorozatban közölte, egyidejűleg hozzákezdett a baromfipestis elleni küzdelem megszervezéséhez. Kidolgozta a H-vakcina kipróbálásának és tömegoltásának módszerét. Nevéhez fűződik a juhok járványszerűen fellépő csontváz- és szívizom-elfajulásának – ma szelénhiányként ismert megbetegedésének – első hazai felismerése és leírása.

Eredményes kutatómunkássága alapján osztatlan elismerést váltott ki az új tudományos minősítési rendszer bevezetésekor *Csontos* magántanár számára a „tudományok doktora” fokozat odaítélése, majd a kutatóintézeti hálózat kiépítésekor az MTA Állat-egészségügyi Kutató Intézet vezetésére való felkérés, ill. megbízás. Az új kutatóintézet *Csontos* vezetése alatt – *Bamberger Károly*, *Derzsy Domokos* és *Murányi Ferenc* doktorok együttműködésével megalakult bakteriológiai és virológiai osztállyal és 5 technikai asszisztenssel – 1950. február 15-én nyitotta meg kapuit. Az azóta eltelt időszakban a kutatóintézet által elért eredmények bemutatása főleges lenne, hiszen azzal valójában egész karunk tisztában van és igen nagyra értékeli; azt mégis hangoztatni kell, hogy az intézet első vezető munkatársainak kiválogatása, mikrobiológiai, immunológiai kutatási profiljának kialakítása és ezáltal a további, ma is követett fejlődési irányának, sőt ütemének meghatározása mind az első, alapító igazgató, *Csontos József* érdeme. Emellett *Csontos* tanár nem hagyott fel saját tudományos kutatómunkájának folytatásával sem: 1959-ben, 70 éves korában, 47 évi aktív szolgálat után történt nyugállományba helyezéseiig 9 év alatt több mint 20 szakközlemény és egy szakkönyv megírása tanúskodik szorgalmáról. Ez időszak alatt kifejtett sokoldalú tudományos munkásságából kiemelkedik a ma sertésdysenterianak nevezett betegség első hazai felismerése, leírása és fertőző eredetének hangoztatása; több közleményben – munkatársai bevonásával – foglalkozott a leptospirosisokkal és más, akkor még „újnak” számító fertőző betegség oktanával és járványtanával. E vizsgálatokat később munkatársai önállóan folytatták.

Bárki azt gondolhatná, hogy könnyű volt *Csontos József*nek a kényelmes kutatóintézeti székben, tehetséges és szorgalmas munkatársakkal együttműködve nagyszerű eredményeket elérni. Ezzel szemben emlékeznünk kell arra, hogy éppen az ő működésének éveire esik a szovjet tévtanoknak hivatalos ránk erőltetése, ill. ennek kísérlete. A hivatalos tudománypolitika a magántanári intézményt eltörölte, az egyetemeken az oktatómunkát, az Országos Állat-egészségügyi Intézetben a rutindiagnosztikai tevékenységet, az oltóanyag-termelő intézetben a termelőmunkát részesítették előnyben. Karunk kiemelkedő egyéniségei, felelős tudományos vezetői kezdettől fogva elutasították, megmosolyogták a megalapozatlan, akkor egyes hazai biológiai körökben is divatos lett tévtanokat. *Csontos* tanár *Pasteurrel* vallotta, hogy nincs alkalmazott tudomány, csak a tudomány alkalmazása, alapkutatói témákhoz is hozzányúlt, s munkatársait is erre serkentette. Az elért eredményekről a megjelent évkönyvekben felsorolt közlemények is tanúskodnak. Az általa vezetett intézetben nem juthattak szóhoz a hamis doktrínák. Mindehhez mélységes humánus, erős vallásos hit, szerénység, magyarságtudat és a tiszta tudomány iránt hallatlan elkötelezettség kellett. Ezt tanítványaiba és munkatársaiba is át tudta ültetni. *Csontos József* nem lett akadémikus, mellére nem tűztek állami- és kormány-

kitüntetések. Munkáját hivatásnak, feladatát elkötelezettségnek, nehézségeit a hivatásért tett áldozatvállalásnak tekintette, ezért egész tevékenysége példamutató jelentőségű.

Közéleti-egyesületi (ún. szakmai-társadalmi) tevékenységét is meg kell említeni: Az Állatorvosi Lapok 1944 előtti példányai bizonyítják, hogy *Csontos József* a Magyar Országos Állatorvos Egyesület szakmai munkájában igen tevékenyen vett részt. Országos és fiókosztályi szaküléseken nemcsak előadóként szerepelt, hanem választott szakülési elnök, egyesületi pénztáros is volt. 1943 elején pedig *Kollonay Endrével* abban is megállapodtak, hogy kéthetenként szombaton délután a Kolozsvári Állat-egészségügyi Intézet helyiségeiben állatorvosi összejöveteleket tartanak, amelyeken időszerű szakkérdéseket tárgyalnak meg. Ennek mintegy folytatását képezte, hogy az Országos Állat-egészségügyi Intézetbe való visszakerülése után kezdeményezte az ún. intézeti referálásokat, melyek később az állat-egészségügyi intézetekben rendszeressé váltak. 1946 után nyugdíjba menetelig gyakran volt központi (országos) és területi szakülések előadója.

Az állatorvos-történelem művelői fő feladatuknak tartják, hogy napjainkban – amikor vissza kell adni a tudományos kutatómunka rangját és becsületét – segítsünk megmutatni: nagynevű elődeink, a magyar állatorvos-tudomány, állatorvosképzés és állategészségügy nemzetközi hírű hivatott vezetői nem a hivatali címek, rangok, pozíciók halmozásában, nem is anyagi javak könnyebb és jobb megszerzési lehetőségében, hanem a szakmai felkészültség, a tudományos eredmények, a kötelességtudás és az etikai színvonal emelésében határozták meg karunk felemelkedésének útját. *Csontos József* is azok sorába emelkedett, akik tudományos kutatómunkájukkal vívtak ki hírnevet a magyar állatorvosi kar, az állatorvos-tudomány egésze számára, de így biztosította saját helyét is a magyar járványtan és mikrobiológia történetében. Tántoríthatatlanul folytatta kutatómunkáját egészen nyugdíjba vonulásáig (1959). Ettől kezdve visszavonultan, a volt munkatársak által is elhagyatva, a kar által elfeledve, családjában élt 3 évvel később bekövetkezett haláláig (1962. október 1.). „Nemo ante mortem beatus” (senki sem boldog a halála előtt) – szoktuk latinul idézni a bölcs *Szolón* mondását. *Csontos József*, ha boldog nem is, elégedett azonban lehetett. Munkásságán végigtekintve *Széchenyi* szavai jutnak eszünkbe: „Nem termékeny lapály, hegyek, ásványok, éghajlat tesz a közérőt, hanem az Ész, mely azokat józanon használni tudja. Igazibb súly s erő az emberi agyvelőnél nincs. Ennek több vagy kevesebb léte a nemzetnek több vagy kevesebb szerencséje.” *Csontos József* nehéz körülmények között is képes volt tudományos eredményeket létrehozni. Reá emlékezve a tudományos kutatómunka jelentősége kerül reflektorfénybe, tanúsítva annak meghatározó szerepét a szakma, a hivatás és a nemzet felemelkedésében. *Csontos József* példamutató személye, működése így válik jelképpé is, őt előkelő hely illeti meg az állatorvosi járványtan és mikrobiológia történetében s ezáltal kiérdemli, hogy egy következő évforduló alkalmával emléktábla örökítse meg nevét.

A felhasznált személyi adatok és dokumentumok szíves rendelkezésemre bocsátásáért *Csontos László* doktornak tartozom köszönettel.

DR. HIRT GÉZA (1895–1957)

**egyetemi magántanár, az állatorvostudomány kandidátusa,
az Intézet (4.) igazgatója (1950–1956)**

Amikor 1950. márciusában megbízták Csontos tanár urat az Állategészségügyi Kutató Intézet vezetésével, helyére Hirt Géza dr.-t, a Phylaxia osztályvezetőjét nevezték ki igazgatónak.

Hirt Géza az Állatorvosi Főiskola kórbonctani tanszékéről indult. Állatorvosi diplomájának (1915–1918 között katonai szolgálat miatt kénytelen volt megszakítani főiskolai tanulmányait) megszerzése után ott volt gyakornok, majd tanársegéd és ott készítette el doktori disszertációját is. 1922. okt. 22-én avatták doktorrá mint főiskolai tanársegéddé. (A malleines ophthalmo- és intrapalpebralis reakciók alkalmával lezajló kórszöveti elváltozások.) Annak idején ez a tanszék végzett egy csomó olyan diagnosztikai munkát (pl. veszettségre), amely később az Intézet feladatkörébe tartozott. Nem volt tehát idegen részére az intézeti diagnosztikai munka egyik jelentős része.

A Phylaxia Szérumtermelő Intézetbe 1923-ban került, ahol az oltóanyagtermelés mellett a diagnosztikai osztályt is vezette. Az itt eltöltött 27 év alatt együtt dolgozott Kövessel, Hegyelivei, Biróval, Hoffmannal, Schneiderrel stb., de jó kapcsolata volt a humán részleg szakembereivel, pl. Bachausz Richárddal is. Szaktudományunkkal viszonylag lépést tartott, jártas volt a kórbonctan, kórszövettan és a bakterológia vizsgáló módszereiben, elsősorban a sertés és a baromfi fertőző betegségeinek körjelzésében. Igazi szakterülete a kórbonctan-kórszövettan volt, e témakörben lett egyetemi magántanár (1945).

Akik az Intézetben vele dolgoztunk, tudjuk, hogy szakterületét szerette, szorgalommal és fejlesztő szándékkal művelte. Tudomásom és megítélésem szerint azonban nem szakmai felkészültsége folytán, hanem politikai céllal helyezték az Intézet élére. 1948–1950-ben ugyanis köztudomásúan minden munkahelyen erősödött a politikai nyomás – még szűk szakterületen is –, a Párt törekedett vezető szerepének kialakítására és megszilárdítására. Intézetünkben 1950-ben a gerincet alkotó szagárda (Buzna, Hodosy, Vizedy) egyáltalán nem foglalkozott politikával. Eszük ágában sem volt a Pártba lépni. Egy-két kisegítő beosztású személy mellett csak az akkor friss diplomás Szakál Sándor dr. volt a marxizmus-leninizmus híve és szószólója. Ő próbálkozott is a Párt irányvonalát képviselni és meghonosítani, de érdemi követői nem akadtak. Ezenkívül egyedül volt, kezdő volt és jó szakemberként akart kibontakozni. Hirt Géza viszont az e téren előbbre lépett Phylaxiánál az állatorvosok egy csoportjával – „érdekből” – már korábban párttag lett, esetleg átigazolással. Ugyanígy volt Bamberger, aki Hirttel egyidejűleg került ugyancsak a Phylaxiától a szomszédos kutató intézetbe. Kézenfekvőnek látszott, hogy ennek a két – életpályájuk derekán tartó – elég jó szakembernek a segítségével megvetheti a lábát a Párt a Tábornok utcai telepen is. Ebben persze kívülről is segített a Szakszervezet és a mindkét intézménybe pártérdekből bejuttatott, főleg segéd-, adminisztratív és gazdasági személyzet. Ennek eredményeként meg is alakult a Párt közös helyi alapszervezete, melynek titkára hosszú időn át Bamberger (Kutató), helyettese Mihályiné (OÁI) lett.

Persze Hirt nem volt meggyőződéses kommunista, de kiszolgálta a Párt iránymutatását, célkitűzéseit, mert érezte, hogy ezen nyugszik pozíciója. Ellenkezés nélkül elfogadta dr. Beer István, dr. Zalán Jenő intézetbe helyezését, a minisztérium létszámcsökkentése idején gazdasági vezetőnek Harmat Ferencet, majd személyzeti vezetőnek Gombost.

Szakemberek és nem szakemberek jöttek-mentek, váltották egymást. Szakál Sándor elment a minisztériumba. Lényegében mindkét intézetben, különösen a Kutatóban főleg a segéd-személyzet soraiban emelkedett a párttagok száma. A pártonkívüli szakemberek mellett a kommunista (érdekeltségű) laboránsok dolgoztak. Kialakult a Pártszervezet hangadó csoportja (Mihályinén kívül Báthory, Beer, Zalán stb.). Ványi András szerepe is egyre nyilvánvalóbbá vált, bár nem mindig látszott tisztának. Ugyanúgy, mint Báthory, átmenetileg szakszervezeti főfunkciót töltött be. Báthory és Ványi sok tekintetben nem pendültek egy húron a többi hangadóval. Mindketten igyekeztek jó kapcsolatot tartani a párton kívüli szakemberekkel és a Mészáros vezette politikai irányvonallal. Ugyanakkor Ványi szinte tüntetőleg merev volt politikai kérdésekben, úgy mutatva, hogy megingathatatlan komolyan veszi a párt elvi feladatait. Az említettek és csatlósai mellett Hirt politikai („párt-”) küldetése háttérbe került. Ugyanakkor ő megismerte az Intézet lényegi, szakmai feladatait és ezeket szívvel-lélekkel, de jó felkészültséggel is ellátó szakembereket. Az utóbbiakat lehetőségeinek és érdekeinek (ez volt a hiba) megfelelően megbecsülte. Saját érdekeit nemcsak erős elhatározottsággal, hanem makacs akaratossággal és hiúsággal is szolgálta. Feltétlenül vezető akart maradni. Ennek érdekében azonban nem az akkor szokásos politikai kapcsolatokat erősítette, hanem inkább szakmailag akart megszilárdulni. Az intézeteknek kutatással is foglalkozó szakembereivel jó kapcsolatot igyekezett kiépíteni, munkakapcsolatra lépni, kollaborálni. Minden erejével és lehetőségével arra törekedett az átlagnál erősebb önzéssel, hogy az akadémiai doktori fokozatot megszerezze. Erre azonban már nem jutott ideje, mert a fertőző gyomor és bélgyulladásos kapcsolatos kutatásai nem vezettek eredményre. A Manninger által javasolt valamelyik téma (salmonellosisok kórszövevénye, parenteralis injekciók localis reakcióinak kórszövevénye) kidolgozásához évekre lett volna szükség. A pártot pedig már igazából nem szolgálta az elvárt mértékben és formában (talán nem is tudta volna). 1956 elején úgy ítélték meg, hogy leváltásával az Intézet sem szakmai, sem politikai szempontból nem veszít.

A pozíciójára pedig szükség volt. Egyéni ambícióját nem értékelték, figyelembe sem vették. 1956. év közepén áthelyezték a Kőbányai Állategészségügyi Hivatalba. Itt azonban már csak rövid ideig dolgozott, mert 1957. június 20-án hirtelen, aránylag fiatalon meghalt. Lakhelye szerint a Rákoshelyi Temetőben temették el.¹

Hirt Géza, mint sokan mások amennyire a kommunista rendszer híve akart lenni, ugyanolyan mértékben ennek a rendszernek az áldozata is lett. A Phylaxiában felkészültségének megfelelő munkaköre volt. Onnan kizárólag politikai érdekből emelték ki. Mivel inkább szakmailag próbált, mintsem politikailag aktivizálódni, és az általa betöltött pozícióra a rendszer káderpolitikájának szüksége lett, kérlelhetetlenül félreállították.

Azért írtam, hogy áldozat volt, mert nem bizonyíthattak rá semmi szabálytalanságot. Az intézetek szakmai feladataikat a népgazdaság adott követelményeinek megfelelően jól ellátták. Az intézetek tevékenysége szervezeten, olajozottan ment. Ő maga is részt vett a munkában. Mindent megtett az Intézet szűkös laboratóriumi helységeinek bővítésére és korszerűsítésére, a területi intézetek hálózatának a Kormányzat által előírt kialakítására.

A szerény gazdasági keretek között létrehozott intézetek (Kaposvár, Békéscsaba, Miskolc) építkezését és berendezését lelkiismeretesen felügyelte. Mindegyik intézetbe sikerrel képezett ki szakszemélyzetet. Megküzdött az önállóságunk átmeneti elvesztésével, 1950-ben az OMMI-hoz

¹ Ismereteink szerint az Újköztemetőben nyugszik (a szerk.).

csatolásunk következményeivel. Igen jól szolgálta az Intézet érdekeit, hogy kapcsolatot épített ki a humán vonalhoz. Mint az Orvosegészségügyi Szakszervezet patológus szakcsoportjának vezetőségi tagja az Intézet több szakemberét toborozta e szakcsoport munkájába való bekapcsolódásra. Jó szakmai kapcsolatot tartott fenn a Főiskola járványtani és kórbonctani intézetével, valamint a Kutató Intézettel is. Manninger támogatását szinte kereste. Csontossal és Sályival közös kutatásokat végzett.

Törekvése szerint az Intézetet demokratikusan vezette. Ezt legfeljebb hiúsága, türelmetlen, indulatos természete zavarta néha. Rendszeresen tartott osztályvezetői értekezletet, ahol érdemi megbeszélések voltak és állásfoglalások születtek. Arra alkalmas embereket bizonyos részlegfeladatokkal bízott meg. Ilyen reszortfelelős volt a könyvtár, a táptalajkonyha, a polgári védelem felelőse, az OMMI összekötő, az FM összekötő stb.

Az intézeti állásfoglalásokhoz általában kikérte munkatársai véleményét. Elviselte az ellentétes véleménynyilvánítást is. Nem fogadta azonban el a pusztán kritikai megnyilatkozást, javaslatot kért a jobb megoldás mikéntjére is.

Dr. Szabó István

† Meghalt Hirt Géza dr. kandidátus

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1957. 12 (6). 197.

Hirt Géza dr. 1957. június 20-án, aránylag fiatalon és hirtelen elhunyt. Temetése nagy részvét mellett zajlott le a gyászoló család, sok barát, kolléga és ismerős részvételével. Az országos és a vidéki állategészségügyi intézetek dolgozói képviselőiben *Horváth László dr.*, a Kőbányai Állategészségügyi Hivatal részéről pedig *Pintér Péter dr.* mondott kegyeletes búcsúbeszédet, ismertetve *Hirt Géza* pályafutását és méltatva az elhunyt érdemeit. Emléket kegyelettel megőrizzük.

*

Hirt Géza 1895. július 27-én Pakson született. Gimnáziumi tanulmányainak befejezése után az Állatorvosi Főiskola hallgatója lett, ahol 1920-ban állatorvosi, 1922-ben állatorvos-doktori, 1945-ben pedig magántanári oklevelet nyert. A Magyar Tudományos Akadémia részéről a tudományos minősítés során az állatorvosi tudományok kandidátusa címet nyerte el.

Állatorvosi oklevelének megszerzése után azonnal a *Főiskola Kórbonctani Intézetében*, előbb mint gyakornok, később mint megbízott tanársegéd kapott beosztást. Innen 1923. szeptemberében a Phylaxia Szérumtermelő Intézethez hívták meg, ahol annak különböző osztályain megszakítás nélkül 27 évet töltött. 1950-ben az Országos Állategészségügyi Intézet vezetésével bízták meg.

Mint az Országos Állategészségügyi Intézet igazgatója felelősségteljes és fárasztó munkát végzett a szakmai, személyi és igazgatási teendők ellátása terén. Igazgatósága alatt épült fel a Kaposvári, Békéscsabai és a Miskolci Állategészségügyi Intézet, és bővült ki, az adott körülményekhez mérten, az Országos Állategészségügyi Intézet.

A korábban említett beosztásaiból kifolyólag a mindennapi munkán túl széleskörű kutató munkát is végzett, amelynek eredményét a hazai és idegennyelvű szakirodalomban megjelent, mintegy félszáz dolgozata jelzi. Dolgozatainak legtöbbje *kórbonctani.* és *kórszövettani* kérdé-

sekkel, elsősorban a sertés egyes fertőző betegségeivel (Aujeszky-betegség, paratyphus, fertőző gyomor-bélgyulladás) foglalkozik.

Állandó összeköttetést tartott fenn az orvos-kórboncnokokkal, s részben az ő érdeme, hogy a két rokonszakma között szívélyes együttműködés alakult ki.

Hirt Géza dr. egyetemi magántanár, az állatorvostudományok kandidátusa, az Intézet igazgatója (1950–1956)

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1978. 33 (október). Különszám.

Hirt Géza 1885. július 27 Pakson született. Iskolai tanulmányait Orsován kezdte, majd Budapesten folytatta, ahol 1913-ban érettségizett. Főiskolai tanulmányai az első világháború alatt megszakadtak, 1915–1918 között katonai szolgálatot teljesített.

Állatorvosi oklevelét 1920-ban szerezte meg. Ekkor az állatorvosi főiskola kórbonctani intézetébe került gyakornoknak, majd hamarosan megbízott tanársegéd lett. Itt készítette el doktori disszertációját (1922), majd letette az állatorvosi tisztvizsgát.

1923-ban a Phylaxia Szérumtermelő Intézetéhez hívták meg, ahol több osztályon dolgozott, hosszú időn át a diagnosztikai osztályt vezette, 1945-ben magántanári oklevelet nyert.

1950. március 1-től 1956. június 30-ig állt az Országos Állategészségügyi Intézet élén. Sokat és fáradhatatlanul tevékenykedett az Intézet és az intézeti hálózat fejlesztéséért. Igazgatása alatt épültek Budapesten a hal- és méhbetegségek és részben a baromfibetegségek osztálya elhelyezését szolgáló épületek, az ebédlőépület, a gazdasági osztály épületrésze, a vidéki intézetek közül a Kaposvári, a Békéscsabai és a Miskolci Állategészségügyi Intézet.

Az általános igazgatói teendőkön túl mindig nagy érdeklődéssel követte az Intézet szakmai tevékenységét, naponta meglátogatta a diagnosztikai osztályt és aktív részese volt az élénk szakmai vitáknak.

Intézeti működése során is széles körű kutatómunkát végzett, elsősorban a kórbonctan és kórszövettan területén. Mintegy félszáz tudományos közleménye jelent meg. Dolgozatai többségükben az *Aujeszky*-féle betegség, a paratifusz, a sertés gyomor-bélgyulladásai stb. témákkal foglalkoztak. A tudományos minősítés során addigi tudományos tevékenységét az „állatorvostudományok doktora” fokozat odaítélésével ismerték el.

Az Országos Állategészségügyi Intézet igazgatójaként tagja volt az MTA IV. (Agrártudományok) Osztálya Állatorvostudományi Főbizottságának, az Országos Állategészségügyi Tanácsnak, az MTA Állategészségügyi Kutató Intézete tudományos tanácsának, a Magyar Állatorvosok Lapja és az *Acta Veterinaria* szerkesztő bizottságának, vezetőségi tagja az Orvos-Egészségügyi Szakszervezet pathologus szakcsoportjának.

1956 nyarán megvált igazgatói tisztségétől, ezután viszonylag fiatalon, hirtelen elhunyt. Emlékét hűen megőrizzük.

Héjj László dr.

50 éve hunyt el Hirt Géza, az Országos Állat-egészségügyi Intézet egykori igazgatója

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 2008. 130 (1). 63–64.

50 éve hunyt el HIRT GÉZA, a kórbonctan és kórszövettan neves művelője, a sertésbetegségek kiváló ismerője, az Országos Állat-egészségügyi Intézet egykori igazgatója.

1895. július 27-én született Tolna megyében, Pakson. Iskolai tanulmányait Orsován kezdte, majd Budapesten folytatta. 1913-ban érettségizett, majd egy évvel később, 1914 őszén beiratkozott a M. kir. Állatorvosi Főiskolára.

Katona szolgálat miatt kétszer is megszakított tanulmányait 1920-ban fejezte be, ekkor kapta kézhez állatorvosi oklevelét.

Végzése után a Főiskola Kórbonctani Intézetében kezdett el dolgozni, előbb mint gyakornok, később mint megbízott tanársegéd. JÁRMAI professzor irányítása mellett kórbonctani gyakorlatokat vezetett.

1922-ben szerezte meg doktorátusát, ugyanebben az évben letette az állatorvosi tisztvizsgát is.

1923 szeptemberében meghívták az alig 10 éve létesült Phylaxia Szérumtermelő Részvénytársasághoz. 27 éven keresztül dolgozott a gyár különböző részlegeiben. Leghosszabb ideig a Diagnosztikai Osztályon tevékenykedett, itt szerezte meg lenyűgöző kórszövetteni tudását.

A gyár igazgatója, KÖVES JÁNOSnak a bizalmát élvezve, rövidesen megbízták az osztály vezetésével. 1946-ban a kórszövettan egyetemi magántanárává habilitálták.

1950-ben kinevezték az Országos Mezőgazdasági Minőségvizsgáló Intézet (OMMI) Állat-egészségügyi Osztályának igazgatójává. (Az intézmény eredeti nevét, az Országos Állat-egészségügyi Intézet elnevezést 1951-ben kapta vissza.)

Vezetői tevékenységét öt pontban foglalhatjuk össze.

1. Mindent elkövetett annak érdekében, hogy a háború alatt szétzilálódott állategészségügy újraszerveződjön. A romjaiból akkorra (1949-re) már újjáépült intézet laboratóriumainak számát belső átrendezésekkel gyarapította. Sikerült elérnie egy új épületrész megépítését, és így az intézmény területi bővítését.

2. Megpróbálta folyamatosan pótolni a háború alatt tönkrement és „eltűnt” műszerparkot. Az új műszerek vásárlása az 1950-es években nem csak anyagi, hanem (a külföldi beszerzések miatt) sokszor politikai nehézségekbe is ütközött.

3. Meg kellett oldani az intézet folyamatos „átprofilírozását”, hogy az képes legyen a lassanként kialakuló, formálódó nagyüzemi mezőgazdaságban jelentkező új állattenyésztési és állategészségügyi problémák megoldására.

4. Ezen közben le kellett „vezényelnie” az intézet bizonyos fokú megcsonkítását is: az oltóanyag-ellenőrző osztály kiválását és a mallein-, ill. baromfitífusz-antigén gyártásának megszüntetését. Az előbbi feladatkört egy új intézet, az utóbbit a Phylaxia vette át. A feladatkör megszűnésével az intézet tisztán diagnosztikai feladatokat ellátó intézménnyé vált.

HIRT GÉZÁnak nagy szerepe volt a hazai állat-egészségügyi intézetek korábbi hálózatának létrehozásában. Vezetése alatt létesült a kaposvári (1951), a békéscsabai (1953) és a miskolci (1955) állat-egészségügyi intézet.

Szerteágazó vezetői elfoglaltságai mellett a kutatómunkára is szakított időt. Vizsgálatai elsősorban a sertések egyes fertőző betegségeinek [ezen belül is a sertéspestisnek, az Aujeszky-

I. AZ ORSZÁGOS ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZET

betegségnek, a paratyphusnak, valamint a fertőző gyomor- és bélgyulladásnak (mai nevén: sertésdysenterianak)] kórbonctani, ill. kórszövettani kérdéseire irányultak, de tanulmányozta a meddő tehenek nemi szerveinek és belső elválasztású mirigyének elváltozásait is.

Tudományos tevékenységét mintegy félszáz dolgozata jelzi. Munkásságát 1952 októberében – disszertáció nélkül – az állatorvos-tudományok kandidátusa cím odaítélésével ismerték el.

Szenvedélyes patológus volt. Vezetői elfoglaltsága mellett is mindig szakított időt arra, hogy közvetlenül részt vegyen a napi kórbonctani és még inkább a kórszövettani diagnosztikai munkában. Irányítása alatt az intézet az elsődleges járványtani profil mellett – mind diagnosztikai, mind kutatási vonatkozásban – hatékonyan kibontakoztatta a patomorfológiai tevékenységet is.

Aktívan részt vett a közéletben. Tagja volt az MTA IV. (Agrártudományok) Osztálya Állatorvos-tudományi Főbizottságának, az Országos Állat-egészségügyi Tanácsnak, az MTA Állat-egészségügyi Kutató Intézete tudományos tanácsának, a Magyar Állatorvosok Lapja és az Acta Veterinaria szerkesztőbizottságának, valamint vezetőségi tagja az Orvos-Egészségügyi Szakszervezet patológus szakcsoportjának.

Az utóbbi szakcsoport munkájába számos fiatal munkatársát is bevonta, akik később is aktívan részt vettek ennek a szakmai közösségnek a tevékenységében.

Becsületes, közvetlen, de mégis tekintélyt parancsoló ember volt. Igen becsülte azokat a munkatársait, akik diagnosztikai munkájuk mellett fejlesztő- és kutatótevékenységet is végeztek. Kollektív vezetésre törekedett.

Az intézetet egy nehéz politikai korszakban irányította.

1956-ban áthelyezték a Kőbányai Állat-egészségügyi Állomás állományába, innen vonult nyugalomba. 1957. június 20-án hirtelen hunyt el. Ravatalát tisztelőinek sokasága állta körül a Budakeszi temetőben. Temetésére az Újköztemetőben került sor 1957. június 25-én.

Dr. Kótai István

DR. KÁDÁR TIBOR (1911–1992)

**FM (MÉM) főosztályvezető, az állatorvostudomány kandidátusa,
c. egyetemi tanár, az Intézet (5.) igazgatója (1956–1971)**

Az állategészségügyi intézeti tisztség betöltése eredményekben és elismerésekben gazdag pályafutásának csak „köztes” része volt. Intézetbe kerülését ugyanis nemcsak diákévei, magán-, járási állatorvosi működése előzte meg, hanem előtte már vezette az FM állategészségügyi osztályát (1948–1953), ahonnan koholt vádak alapján fegyelmileg eltávolítva (elsősorban Magyar Andrásnak „köszönhette”) 3 évig Debrecenben üzemi főállatorvosként dolgozott, később pedig 10 éven át újból főosztályvezető volt.

Debreceni „száműzetéséből” 1956-ban térhetett vissza a fővárosba, amikor is rögtön az Országos Állategészségügyi Intézet igazgatójának nevezték ki. „Személyében ennek a nagy múltú intézetnek első olyan igazgatója lett, akinek intézeti laboratóriumi előélete nem, annál inkább – mai szóhasználattal élve – menedzseri, szervezési irányítási tapasztalata volt” (cit. Holló). Ennek következtében egyik kikötése volt a kinevező hatóság felé, hogy laboratóriumi ismeretekkel rendelkező kinevezett helyettese legyen. (Addig ilyen státusz az intézetben nem volt. Intézetbe kerülése után erre hamarosan sor került. Mivel egész intézeti ténykedése alatt e beosztásban voltam, tudomásom van arról – mégpedig tőle – és ezt nem lenne helyes elhallgatnom, hogy igazgatói kinevezésének legfőbb indítéka és indoka a „méltó rehabilitációja” volt. Korábbi tevékenységét ismerve bizton lehetett remélni, hogy a feladatnak meg tud felelni. Fegyelmi eltávolítása ellenére ugyanis jó kapcsolatokkal rendelkező, meggyőződéses („hithű”) párttag maradt. Ezért politikailag egyértelműen alkalmasnak tartották az országos intézmény vezetésére. Egyébként tőle hallottam először azt a korabeli „szabályt”, hogy aki egyszer felkerül a magasabb vezetők listájára („nomenklatúra”), ha életben marad, újra előveszik, mégha közben ki is esett a felszínen szereplők közül. Akkor, 1956 elején más megfelelő vezető állást nem tudtak neki biztosítani. Ő sem tekintette az intézetet véglegesnek. Szóba került az Egyetemen Schwanner utódként, több termelő üzemben menedzser-igazgatónak, de ezek megvalósulása akkor nem volt időszerű, később pedig a minisztériumi kilátások miatt nem vállalta. Nem leplezte, hogy előbb vagy utóbb újra az állategészségügy elsőszámú irányítója akar lenni. Erre érezte magát másoknál jobban felkészültnek. Erről sokat beszélgettünk őszintén. Kádár Tibor kellően szerény, puritán, csendes viselkedésű és hangú egyéniség volt, de ha nem is kihívóan, tudott kitartó és szívós lenni. Az állategészségügy felső irányításában éppen szereplő, vagy szóba kerülő személyeknél magát nemcsak jobban felkészültnek, de többet megvalósítani akarónak és tudónak is tartotta. Az igazgatási tanszéket maga részére szűknek érezte.

Ahogy Holló írja „ab ovo tudományos érdeklődésű ember volt”. Debrecenben kényszerű üzemi szolgálata során nagyüzemi tudományos kísérleteket végzett a sertés és a baromfi-takarmányozás korszerűsítésére. De igazi szakterülete az állategészségügyi igazgatás volt. Főleg e területről jelentek meg további közleményei, e témákban tartotta későbbi tudományos előadásait. 1959-ben (akkor egyedülálló volt) külön eljárás nélkül nyerte el az állatorvostudomány kandidátusi fokozatot.

Az intézetben nemcsak könnyű, de jó volt vele együtt dolgozni. Intézeti munkatársai éppúgy szerették és becsülték, mint az állatorvosi kar nagy része. Teljes őszinteséggel lehetett vele beszélni. Amit azonban ilyen beszélgetések során bizalmasan megtudott, gyakran továbbmondta,

felhasználta, de soha sem bántóan, soha sem egyéni érdekből, soha sem rosszindulattal. Ha valakiért kiállt, csak mértéktartóan tette, hogy azért sem az illető, sem saját maga ne károsodjék. Eleve falba ütköző dolgokért nem exponálta magát, inkább elviselte, hogy az érdekelt neheztel érte.

Ahogy az intézetből nézve megismerte a munkáknak az igazgatásban betöltött szerepét és jelentőségét, úgy becsülte meg egyre jobban az intézeti munkát. Jelentősen sikerült javítania az intézet anyagi helyzetén. Mindent megtett az intézetek fejlesztése terén mind a személyi állomány, mind a felszereltség tekintetében. A fejlesztő kezdeményezéseket mindig pártolta. Takács József feleségét titkárnőnek is odavette, jól dotálta, mert tőle az állategészségügy gazdasági támogatását remélte. Kiállt az intézetek laboratóriumi épületeinek és műszaki berendezéseinek bővítése, új szakterületek (pl. hal-méhegészségügy, vadegészségügy, takarmányellenőrzés, speciális járványügy, gümőkórmentesítés stb.) intézeti feladatkörbe vonása mellett. De végső soron mindent az igazgatás szemszögéből ítélte meg. Az Országos Állategészségügyi Intézet és a területi intézetek fejlesztését is csak az állategészségügyi állomási hálózat kialakításával párhuzamosan tudta (volt hajlandó) elképzelni. Igen sokat adott Soós Gábor államtitkár állásfoglalásaira. Saját állásfoglalásait nagymértékben befolyásolta Csukás András, de különösen Takács József véleménye és támogatása.

Nyugalomba vonulása után többéves munkával összeállított, doktori disszertációnak is szánt „Az állategészségügy története 1938–1972” című alkotása csak 2012-ben jelent meg könyv formájában (a szerk.).

Dr. Szabó István

Kádár Tibor dr., az állategészségügyi szolgálat vezetője nyugalomba vonult

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1973. 28 (5). 291–292.

Kádár Tibor dr., a MÉM Állategészségügyi és Élelmiszerhigiéniai Főosztályának vezetője 1972. december 31.-ével, nyugállományba vonult. Közel négy évtizedes munkásságának jelentős részében, mintegy 15 éven át, a magyar állategészségügyi szolgálat vezetőjeként működött, és neve összeforrott a felszabadulás utáni magyar állategészségügy fejlődésével, a szocialista állategészségügy kialakításával. Személye azonban nemcsak ezért érdemel megemlékezést és rövid méltatást a mostani alkalomból, hanem azért is, mert hivatali funkcióját messze meghaladó, széles körű társadalmi tevékenysége révén is az egész magyar állatorvosi közélet előtt nemcsak ismertté, hanem elismertté és megbecsültté vált.

Kádár dr. 1934-ben nyerte el az állatorvosi oklevelet. Kezdetben 5 éven át magánállatorvosként, majd 9 éven át több állomáshelyen járási főállatorvosként működött. 5 évig a Debreceni Sertésenyésztő Vállalat főállatorvosa volt, 11 éven át pedig ellátta az Országos Állategészségügyi Intézet igazgatói feladatait. Állategészségügyi szolgálatunk legfőbb irányítójának funkciójában két periódusban, először 1948–1953 között, majd a második alkalommal 1963-tól nyugállományba vonulásáig tevékenykedett.

Vezetői működésének első szakaszában nevéhez olyan tervszerű, központilag irányított akciók kapcsolódnak, amelyek révén a II. világháború után rövid néhány év alatt sikerült megszüntetni a takonykórt, a tenyészbenaságot, a száj- és körömfájást, a juhhimlőt, és erősen visszaszorítani a fertőző sertésbénulást, a sertésorbáncot, a baromfipestist, a rühösséget, és el lehetett kezdeni a sertéspestis megszüntetését célul kitűző előkészítő munkálatokat. Mindezekkel egy időben azokkal a szervezési intézkedésekkel vívott ki magának elévülhetetlen érdemeket, amelyekkel nemcsak a munkához teremtette meg a szervezeti feltételeket, hanem amelyek egyúttal állategészségügyünk későbbi fejlődésének is döntő meghatározói voltak. Ez utóbbiak egyik tényezője volt a valamennyi állatorvos állami szolgálatba vételével kialakított *egységes állatorvosi szervezet*. A másik tényezőt *Kádár dr.*-nak az a szemlélete képviselte, hogy az állategészségügyi szolgálat csak akkor lehet igazán hatékony, ha szervezetében minél jobban dominál az *intézményi jelleg*. E szemlélet végső kibontakoztatására ugyan csak vezetői működésének második periódusában nyílt igazán lehetősége, de már az első szakaszban is elgondolásait tükrözi a 4 vidéki állategészségügyi intézet építésének megkezdése, a 36 állatkórház, illetve rendelőintézet létrehozása, az oltóanyag-termelés egységes bázisának kialakítása és intézményi fejlesztése, az oltóanyag-ellenőrzés külön intézményi megszervezése.

Kádár dr. már első alkalommal is az állatorvosi gyakorlat és az állategészségügyi igazgatás figyelemre méltó tapasztalatainak birtokában került a magyar állategészségügy élére, 1963-tól kezdve azonban már időközben a szocialista nagyüzemi állattenyésztésben közvetlenül személyesen szerzett tapasztalatait, valamint az Országos Állategészségügyi Intézet igazgatói minőségében nyert állategészségügyi élményeit is hasznosíthatta a vezetésben. Az állategészségügy további fejlesztésének keretében nevéhez fűződik a megyei állategészségügyi *állomások* hálózatának kialakítása és az üzemi állatorvosi szolgálat rendszerének megteremtése. Rendkívül fontosnak tartva az állategészségügyi szolgálat működéséhez szükséges műszaki-technikai bázis megteremtését, intézkedései nyomán ma befejezés előtt áll a megyei állategészségügyi állomások 20 központjának megépítése, korszerű felszerelése, az állategészségügyi intézetek, a HÁESZ-laboratóriumok, az Állatgyógyászati Oltóanyagellenőrző Intézet bővítése, korszerűsítése, s szükség szerint sok más intézkedést is tett az állategészségügyi szolgálat egyéb műszaki-technikai ellátásának fejlesztésére. Jelentős szervezeti fejlődés volt az is működésének ebben az időszakában, hogy megvalósította az *állategészségügyi vezetés specializálódását* és a szolgálatnak az országos, a középírányító és a megyei szervekre kiterjedő *specializált, vertikális szervezetét*.

Írányító egyénisége nemcsak az állategészségügy szervezetében, működésének feltételeiben hozott sok újat, hanem szisztematikus fáradozásai révén kialakította a *korszerű és elsősorban a nagyüzemek felé orientálódó szocialista állategészségügyi szemléletet*. Ennek nyomán működéséhez fűződik jelentős előrehaladás több állategészségügyi feladat megoldásában. Idetartozik a sertéspestisnek mint az országban állandóan jelenlevő járványnak a megszüntetése, lényegében ugyanez vonatkozik a fertőző sertésbénulásra és a baromfipestisre is. Több súlyos száj- és körömfájásjárvány eredményes leküzdésében ugyancsak csillogtatta vezetői erényeit, és példát mutatott a kitarító vezetői szívósságából. Szervező-írányító munkája folyamánaképpen tervszerűen halad a szarvasmarha-állomány gümőkór-mentesítése, és szép kezdeti eredményekkel megkezdődött a szarvasmarha- és sertésállomány burcella-mentesítése is. Egyúttal vezetése idején több más betegség elleni szervezett védekezés is megkezdődött vagy ezek módszereinek kidolgozása folyamatba lépett.

Állategészségügyünknek az imént röviden bemutatott eredményeiről ugyan néhány sorban számot lehetett adni, mégis ezek mögött az állategészségügy vezetőjének mennyi töprengése, gondja, álmatlan vagy éppen átdolgozott éjszakája, hány szakemberrel és más partnerrel folytatott megbeszélés, egyszóval mennyi munka és küzdelem húzódott meg. Azok, mint e sorok írója, akik *Kádár dr.*-nak közvetlen munkatársai is lehettek, mindezt jól ismerik, s tudják azt is, hogy eredményes munkásságának egyik fontos tényezője éppen ez a szívós, kitartó, sokszor önmagát sem kímélő, az itt-ott elkerülhetetlen átmeneti sikertelenségről soha vissza nem riadó és vissza nem húzódó, mindig csak a nemes célt szem előtt tartó munka volt, amellyel – egyébként szerény, csendes és puritán egyénisége ellenére – lendületbe tudta hozni az egész magyar állatorvosi kart.

Sikereinek másik titka *politikai műveltségében* és *szilárd politikai magatartásában* rejlett, amely nemcsak saját megnyilatkozásaira, cselekedeteire nyomta rá bélyegét, hanem arra is indította, hogy sokat fáradozzék az *egész magyar állatorvosi kar szocialista gondolkodásmódjának kialakításán, majd fejlesztésén.*

Nagyban hozzájárult igazgatási eredményeihez, hogy az *intézkedések tudományos megalapozottságára* mindig nagy súlyt fektetett. Erre egyébként mindig meglévő tudományos irányú érdeklődése is indította, amelynek jele a járványtan témakörében 1939-ben készített doktori disszertációján kívül az, hogy 1953–1956 között – részben akadémiai ösztöndíjjal támogatva – elsőként dolgozott ki hazai alapanyagból penicillin-tartalmú takarmánykiegészítőket sertés és baromfi számára, 1953–1966 között pedig különféle antibiotikumok, B₁₂-vitaminkészítmények és a furazolidon takarmányértékesítési és egyéb biológiai hatásának vizsgálatával foglalkozott. S külön érdemes hangsúlyozni, hogy magát az állategészségügyi igazgatást is tudományként tekintette, s ezzel a szemlélettel művelte is. 1938-tól kezdve hazai szaklapokban 28, külföldi lapokban 12 szakmai, szakmapolitikai és tudományos közleménye jelent meg. Tudományos munkásságának eredményeképpen nyerte el külön eljárás nélkül 1959-ben az *állatorvistudományok kandidátusa* tudományos fokozatot.

Az állategészségügy vezetői feladataival járó sok elfoglaltság mellett időt talált arra is, hogy részt vállaljon az állatorvostan-hallgatók *oktatásában*, az államvizsgáztatásban, és rendszeresen tartott előadásokat az *állatorvos-továbbképzés, szakállatorvos-képzés* keretében is. A jövő állategészségügyéért érzett felelőssége nyilvánult meg ebben, csakúgy mint abban, hogy – kérésre – mindig tudott időt szakítani az állatorvostan-hallgatókkal a kollégiumban vagy a KISZ-klubban való, sokszor a késő esti órákba nyúló találkozásokra. Ezekért a tevékenységeiért tisztelte meg a mezőgazdasági és élelmiszerügyi miniszter 1972-ben a *c. egyetemi tanári* címmel.

A hivatali munka mellett más *széles körű társadalmi munkát* is végzett, amelyek nemcsak közösségi életszemléletét tükrözik, hanem amelyekre alapozta is hivatali munkáját, s ez is egyik tényezője volt hivatali munkája sikereinek. Csupán a legfontosabbakat említve, éveken át titkára, majd elnöke volt a Közalkalmazottak Szakszervezete állatorvosi szakbizottságának; megalakulása, 1961 óta alelnöke a MAE Állatorvosok Társaságának, tagja az MTA Állatorvistudományi Bizottságának, a Magyar Állatorvosok Lapja szerkesztő bizottságának, vezetőségi tagja a Mikrobiológiai Társaságnak, alelnöke az Országos Állategészségügyi Tanácsnak.

Kádár dr. több évtizedes munkája nem maradt időközben magas állami és társadalmi elismerések nélkül.

1960-ban megkapta a „Munka Érdemérem”, 1968-ban és 1973-ban a „Munka Érdemrend arany fokozata”, 1970-ben a „Felszabadulási Jubileumi Emlékérem”, 1972-ben „Mongol Népi Forradalom 50. Évfordulója Emlékérem” kitüntetést, a Magyar Agrártudományi Egyesület pedig társadalmi tevékenységét 1961-ben a „MAE Aranykoszorús Jelvényé”-nek, társadalmi-tudományos munkásságát pedig 1963-ban a „Hutýra Ferenc-emlékérem” odaítélésével ismerte el.

Úgy vélem azonban, hogy a legnagyobb elismerésnek azt tekintheti, hogy 4 évtizedes munkássága során tanúsított önzetlen fáradozásáért az egész magyar állatorvosi kar őszinte tiszteletét vívta ki magának, s ez övezni fogja a nyugalomba vonulási időkben is.

Bízunk azonban abban, hogy *Kádár dr.*-nak 1973. január 1-e után is ambíciója marad, hogy a magyar állatorvosi kar még további elismeréseire is rászolgáljon, hiszen csupán mint miniszteriumi főosztályvezető lépett nyugalományba, s ez azt jelenti, hogy c. egyetemi tanári és az imént felsorolt több társadalmi funkciójában az eredményes munkára zavartalanabban maradhat most már több ideje. Ezért úgy érzem, hogy e sorok megírásával az egész magyar állatorvosi testület nevében az elkövetkező évekre megérdemelt, nyugodt, de aktív pihenést annak reményében kívánhatok *Kádár dr.*-nak, hogy több évtizedes értékes szakmai tapasztalatait a nyugállomány ideje is hasznosítani fogja a magyar állategészségügy további felvirágoztatására.

Várnagy László dr.
egyet. tanár

Kádár Tibor dr. 75 éves

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1986. 41 (8). 501–504.

Kádár Tibor dr., a MÉM nyugalmazott főosztályvezetője, az Állatorvostudományi egyetem c. egyetemi tanára, az állatorvostudomány kandidátusa ez év szeptember 14-én tölti be 75. életévét. Erre a szép évfordulóra emlékezve szeretném úgy köszönteni Öt, hogy *szubjektív* módon felidézve életútjának jelentős állomásait, személyes gondolatokat, értékeléseket, esetleg korabeli hivatalos adatokat kapcsolok azokhoz, bemutatva egy kissé a kort is, amelyben a jubiláns dolgozott. S miután *Kádár dr.* immár 14. éve visszavonult az aktív munkától, a felidézés fiatal kollégáim számára egyben személyének bemutatására is szolgál. *Kádár Tibor* ugyanis a felszabadulást követő első negyedszázad olyan kiemelkedő *állatorvos vezető* személyisége volt, akinek nem csak nevét illő a ma állatorvosainak ismerniök. Megemlékezésemben azonban mégsem törekszem a szakmai életút maradéktalan felidezésére, már azért sem, mert annak főleg 1963-73 közötti eseményeit *Várnagy László dr.* igen szépen és részletesen foglalta össze *Kádár dr.* nyugállományba vonulása alkalmából írt értekezésében, lapunk 1973. évi 5. számában. Mondanivalóm így is maradt elegendő.

Székesfehérvárott született 1911. szeptember 14-én. Apja *Kárnik Vilmos*, cipésmester, édesanyja *Winter Julianna*, háztartásbeli volt. Iskoláit szülővárosában végezte, ott is érettségizett 1929-ben. A kor bizonyos divatjának is engedve, 1929 őszén önkéntesnek vonult be a honvédségbe, *katonatiszti* pályát választva magának. A Székesfehérvárott állomásozó 3. honvéd gyalogezred kenyérét azonban csak alig egy évig ette, amíg 1930 nyarán, mint rangsorban második, le nem tette a tiszti vizsgát. Ugyanis ez az egy esztendő is elég volt neki ahhoz, hogy bizonyos pályamódosítást határozzon el: Budapestre sikerült felvezényeltetnie magát az egyetemi zászlóaljhoz. Mint a zászlóalj tagja, 1930 szeptemberében ezután beiratkozott a bu-

I. AZ ORSZÁGOS ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZET

dapesti magyar királyi állatorvosi főiskolára. Még katonaként végezte el a főiskola három félévét, majd 1932 januárjában saját kérésére leszerelték. Mint *polgári* hallgató folytatta ezután tanulmányait, melyeket sikeresen befejezve 1934 decemberében kapta meg 50–1933/34. számú állatorvosi oklevelét.

Megszakítva itt egy pillanatra az életrajz ismertetését, *néhány statisztikai adatot* arról, hogy milyen volt a hazai szakmai világ helyzete 1934–35 fordulóján, amikor a fiatal *Kádár* diplomával a kezében kilépett a főiskola kapuján az életbe.

1934. év végén a trianoni határokon belül összesen 1170 *polgári állatorvos* dolgozott, akik közül 231 volt *magyar királyi* állatorvos (5 állategészségügyi főtanácsos – az V. fizetési osztályban, 23 állategészségügyi tanácsos – VI. fo. o., 51 m. kir. főállatorvos – VII. f. o., 52 m. kir. főállatorvos – VIII. f. o., 52 m. kir. állatorvos – IX. f. o., 39 m. kir. állatorvos – X. f. o., 9 m. kir. állatorvos-gyakornok), 3 *gazdasági m. kir. állatorvos* (a m. kir. ménesbirtokon), 489 *helyhatósági állatorvos*, 6 *egyéb közszolgálatban* álló és gyakorlatot űző állatorvos és 441 *magánállatorvos*. az ország területi *három állategészségügyi kerületre* volt osztva: I. Budapesti déli (benne 7 vármegye, 4 törvényhatósági jogú város és Budapest székesfőváros), II. Budapesti északi (9 vármegye és 2 thj. város) és III. Budapesti nyugati (9 vármegye és 4 thj. város) kerületekre. A 25 vármegyében 146 járási állatorvos (a magyar királyi állatorvosok sorából), az egész országban pedig 131 városi, 115 községi és 243 kőrállatorvos (a helyhatósági állatorvosok sorából) dolgozott. Országos átlagban egy állatorvosra 79.44 km² esett.

Nincs tehát semmi meglepő abban, hogy *Kádár* dr. 1935 márciusában *magánállatorvosként* kezdte állatorvosi pályafutását a Fejér megyei Seregélyesen. Alig két hónap elmúltával átköltözött a közeli Gárdonyba, ugyanilyen pozícióba. Itt dolgozva 1936-ban családot alapított és 1939 tavaszán járványtani témában *állatorvosdoktori* képesítést szerzett. Ennek birtokában jelentkezett a királyi Magyarországon az 1888. évi. VII. törvénycikk 130. §-a által szabályozott állami szolgálatra *minősítés* megszerzése érdekében – az *állatorvosi tisztvizsgára*. Az 1939. április 19-ére meghirdetett vizsgán 26 jelölt jelent meg. Köztük kettő jeles, hat jó, kilenc kielégítő osztályzattal kapott bizonyítványt, 9 jelölt megbukott. *Kádár* Tibor dr. az állatorvosi tisztvizsgán az alábbi osztályzatok alapján: állattenyésztés – kitűnő, járványtan – kielégítő, kórbonctan – jó, hússzemle – jó, közigazgatás szervezete stb. – jó-jó minősítéssel kapta meg 363/1939. számú bizonyítványát.

Az ország területén ekkor már – amely az első bécsi döntés és Kárpátalja megszállása következtében közel 24 ezer négyzetkilométerrel nagyobb, a királyi magyar közigazgatás térképe Bars-Hont, Nyitra-Pozsony, Bereg-Ugocsa vármegyékkel, a beregi, máramarosi és ungi közigazgatási kirendeltségekkel és Kassa valamint Komárom törvényhatósági jogú városokkal bővült – *négy állatorvosi kerület* működött.

Kádár dr. a sikeres tisztvizsga eredményeként előbb a IV. Budapesti nyugati kerülethez tartozó Tolna megyei Szekszárdra, majd – 1935-ös pályakezdéséhez hasonlóan, alig két hónap után – 1939. június 27-én a III. Budapesti keleti kerülethez tartozó Szabolcs megyei Nagykállóba kapott kinevezést a X. fizetési osztályba sorolt (*járási*) állatorvosként.

Ezen a munkahelyen sem tudott azonban még két teljes évet sem végigdolgozni, mert életébe – ezúttal először – beleszólt a történelem. 1941. április 11-én a magyar királyi honvédség bekapcsolódott a németek Jugoszlávia ellen korábban megindult támadásába és megszállta a Délvidéket. Rövidesen visszacsatolták az országhoz a Bácskát, a baranyai háromszöget, a Muraközt és a Muravidéket, s ez a magyar közigazgatás bevezetését is igényelte. *Kádár* dr.-t 1941. június 1-i

hatállyal *kirendelték* a Bács-Bodrog megyéhez csatolt *hódsági járásba* (szerb nevén Odzaci) előbb az ott működő katonai közigazgatáshoz, majd annak megszűntével a polgári állatorvosi szolgálat járási szintű megszervezésére és ellátása. Itt Hódságon, 1943. január 1-vel került sor első előléptetésére: IX. fizetési osztályba sorolták át.

Hódságon nemcsak magyarok és délszlávok, hanem jelentős számban svábok is éltek. A nemzeti szocialista eszmét a német, illetve magyar bevonulás után az itt is megszervezett Volksbund a rendelkezésre álló minden eszközzel terjesztette, s „felsőbbrendűségét” fizikai erővel is gyakorta igyekezett bizonyítani. Természetes, hogy ez nemcsak a kétszeresen elnyomott délszlávokat, de a magyarokat is mérhetetlenül irritálta. *Kádár* dr. ennek a német erőszaknak ellensúlyozására vállalt aktív szerepet az ott élő magyarság szervezésére, ebben az időben még csak a nemzeti hovatarozás alapjáról. Foglalkozástól függetlenül segítette szervezni a magyarokat és más nemzeti érzelmű honfitársaival együtt sport- és kulturális egyesületbe. Zenekart alakítottak, sportpályát építettek, sportünnepélyeket, kulturális előadásokat rendeztek. Szervezettségük eredményeként kérésükre a község magyar polgári iskolát kapott. A volksbundista kilengések ellen megszervezték a magyar lakosság fizikai védelmét is. A fiatal magyar állatorvos nevét a járásban élők, nemzetiségüktől függően ilyen vagy olyan jelzővel, de megjegyezték.

Az állatorvosi gyakorlat és a nemzeti lét mozgalmas hétköznapijain azonban Hódságon sem tartottak túl sokáig *Kádár* dr. számára.

1944 februárjában ismét *katonai szolgálatra* hívták be, a 13. hadihíd csoporthoz, igaz állatorvos beosztásba. A csoport azonnal a már az ország határához igen közeli galíciai frontra került, ahonnan fokozatosan szorította nyugatra őket is az előrenyomuló Vörös Hadsereg előbb Erdély, majd az ország belső, végül nyugati részei felé. *Kádár* dr. és alakulata a visszavonulás során egész Mosonmagyaróvárig hátrált, ahol a közeli Sérfenyőszigeten 1945. április 1-én megadták magukat. *Hadifogolyként* – mint állatorvos hadnagy – előbb különböző havasalföldi táborokba került. Ezekben a táborokban találkozott életében először baloldali politikai jellegű könyvekkel, amelyeket válogatás nélkül olvasott. A bennük megismertekből egyre többet és többekkel vitatkozott. Mindez oda vezetett, hogy 1945 decemberében egy Moszkva környéki tábor antifasiszta iskolájában találta magát. Az iskolát 1946. május végén elvégezte, és nyilván ennek eredményeként harmincadmagával *1946. június 15-én* repülővel hazaszállították, elengedték.

Az ország, a nép felszabadítása a német és az úri magyar elnyomás alól, akárhogy is fogalmazzuk – korábban még elő nem fordult – eredményeként következett be. A felszabadulás semmihez sem hasonlítható eredménye mellett azonban az országot, a népet súlyos veszteségek is érték: ártatlan emberek százezrei pusztultak el, az ország romokban, kifosztva hevert és a győztesek újból felélesztették Trianont. Ez is és sok más, addig ismeretlen új dolog fogadta a hazaengedett *Kádár* Tibort: az újjáépítés optimizmusa, a belső politikai harc szokatlan módjai, méretei, és egy *első látásra* csak szakmainak tűnő helyzet: az ország területén ezúttal *hat állategészségügyi* felügyelői kerület működött, a budapesti, miskolci, debreceni, szegedi, kaposvári és szombathelyi.

Ismét magyar földön tehát, igaz minden személyes holmi nélkül. Amit életében eddig ingóságot szerzett, Odzáciban maradt. Hazaérkezte másnapján jelentkezett a Földművelésügyi Minisztériumban (FM), de állami állást azonnal nem kapott. Harmadnap, 1946. június 17-én belépett a Magyar Kommunista Pártba. Állása nem lévén, a nyarat feleségével apósának földosztáskor kapott földjén dolgozták le. 1946 szeptemberében Csákvárra települt, magánállatorvosként kezdett el dolgozni. Időközben a magyar köztársaság kormányának 1946. május 1-én

kelt 5000/1946. M.E. sz. rendelete – amely az államháztartás egyensúlyának helyreállítása érdekében szükséges egyes rendelkezések tárgyában került kiadásra – alapján létesített bizottság *Kádár* dr.-t „az ország demokratikus szellemű átalakítására” alkalmasnak és szakmailag felkészültnek találta, s ezzel közszolgálati alkalmazotti státuszát fenntartottnak minősítette. Így lehetővé vált, hogy októberben megbízzák a megüresedett *székesfehérvári* járási és városi, valamint a *váli* járási állatorvosi szolgálat ellátásával. 1946 decemberében belépett az 1945 májusában alapított Magyar Állatorvosok Szabad Szakszervezetébe.

Ismét egy kis történelmi kitérő. A háború, a fasiszta terror az állatorvosokat sem kímélte. Bár pontos adatok soha nem készültek ezekről a veszteségekről, az életben maradt és az ismét kialakított trianoni határokon belül munkára jelentkező állatorvosok számát alig 1000-re becsülték 1945-ben. A tisztviselők és alkalmazottak háború alatti magatartását minősítő ún. igazoló bizottságok „vizsgálata” azt eredményezte, hogy 1946 nyarán a helyhatósági állatorvosok 70 %-át elbocsátották állásából. Ezek a kollégák ebben az időben csak magánállatorvosként dolgozhattak. Így állt elő az a furcsa helyzet, hogy a háborús cselekmények következtében elterjedt állatjárványok felszámolására összesen csak az állami szolgálatban megtartott mintegy 250 állatorvos volt hivatalból mozgatható.

Kádár dr. – ahogy ezt már mi, életrajzának mai olvasói „megszokhattuk” – néhány hónap után ismét új fedél alatt volt: 1947 áprilisában *Sárbogárdra* helyezték járási állatorvosnak. 1948. január 1-jével megkapta a VIII. fizetési osztályba sorolását: ismét feljebb lépett a ranglétrán. Azonban Sárbogárdon sem tölthetett túl hosszú időt: 1948 áprilisában felrendelték Budapestre az FM-be, ahol a koalíciós pártok közötti megállapodás alapján, mint az MKP képviselője előbb az Állategészségügyi Főosztály személyi ügyosztályának, majd ugyanez év augusztusától az időközben létrehozott Állattenyésztési és Állategészségügyi Főosztály állategészségügyi osztályának vezetője lett. Utóbbi beosztásában 1421 Ft munkajárandóságot és 640 Ft magángyakorlat-megváltást kapott, havonta.

Ezzel és ekkor indult tehát *Kádár* Tibor dr. *országos* szakmai karrierje, hogy az – mint később következik, kisebb megszakítással – közel negyedszázadon át tartson.

A minisztériumi szakmunka mellett 1948 júliusában felelősségteljes politikai feladatot is kapott: az MKP és az SZDP egyesüléséből született *Magyar Dolgozók Pártja* minisztériumi pártszervezetének titkára is lett. Ebben a kettős funkcióban kapta 1948 októberében újabb hivatali előléptetését, ezúttal már a VI. fizetési osztályba került. Első hazai politikai iskolájának elvégzése is erre az időre esik: 1948. október 20. és november 20. között egy hónapos pártiskola hallgatója volt. A párttitkárság azonban ennek ellenére is csak rövid ideig tartott, mert újabb pártutasítás 1949. április végén lemondásra szólította fel. Társadalmi tevékenysége így is maradt. 1949 januárjában a Közalkalmazottak Szakszervezetének is tagja lett, nem sokkal később pedig már annak Központi Vezetőségébe is beválasztották. Ugyanakkor vezetőségi tagja lett a Magyar Állatorvosok Szabad Szakszervezetének.

A fiatal minisztériumi szakvezetőnek volt mivel foglalkoznia. Demokratikus alapokra helyezni az állatorvosi kart, szervezetét alkalmassá tenni a megváltozott feltételek között dolgozó mezőgazdaság munkájában való minél eredményesebb részvételre, hozzákezdeni az állategészségügyi intézményhálózat bővítéséhez, korszerűsítéséhez, és így tovább. Mindezek közepette pedig vállalni az ötvenes évek elejének mindennaposá vált összeütközéseit valós vagy kisajátított politikai célok képviselővel, akik egy részének szemében az állatorvos az úri rendszer kiszolgálója volt csupán, és mint ilyen a dolgozó nép országa számára megbízhatatlan. Folyamatosan

derült csak ki, hogy a megbízhatatlanok körébe egyre inkább azok is bekerültek, akik nevében – mind kevesebben – a bizalmat gyakorolták. Egyenes volt tehát az út 1949 novemberéhez is, amikor a Magyar Állatorvosok Szabad Szakszervezete határozatilag kimondja megszűnését és felkérte tagjait, hogy lépjenek át az Orvos-Egészségügyi Szakszervezetbe, ahol összefogásukra Állatorvosi Szakosztályt hívtak életre. De egyenes volt az út összetevőit tekintve abban is, hogy ha nem mentek az ország dolgai a felsőbb vezetők elképzelési szerint, akkor inkább *felelősöket* kerestek, semmint az okok teljes körű feltárását és annak megfelelő orvoslását. Így ismerte meg Kádár dr. is 1953. február 16-án a Magyar Köztársaság Minisztertanácsa 159/1950. (IV. 14.) MT számú rendeletének – a közszolgálati alkalmazottak fegyelmi szabályzatáról – *súlyát*, amelynek 5. §-a 1. bek. 3. a) pontjában meghatározott vétséget olvastak fejére: „Fegyelmi vétséget követ el az a közszolgálati alkalmazott, aki ... a munkafegyelmet, vagy a szocialista munkaerkölcs szabályait megsérti, különösen az, aki ... jogszabályokat a felsőbb hatóságok általános érvényű rendelkezéseit vagy határozatait, vagy a szabályszerűen kiadott, személyére szóló utasításokat nem teljesíti vagy nem kellőképpen teljesíti, ...”

A rendelet szóbeli feddéstől az azonnali hatályú elbocsátásig terjedő büntetéseket sorol fel 6 fokozatban a vétkesek elmarasztalására: Kádár dr. az utolsó előtti – *áthelyezés* alacsonyabb illetménnyel járó munkakörbe – kapta. S, hogy mást ne kapjon, el is tűnt nyomban Budapestről, s meg sem állat az északkeleti végekig.

Hogy mennyire indokolt volt e semmiképpen nem felelmes futás, annak alátámasztására egy példát hadd emeljek ki a Magyar Közlönynek ugyanabból a számából (az 1950. évi 100.), amelyben az előbb citált MT-rendelet megjelent. F földművelésügyi miniszter – ekkor éppen *Erdei Ferenc* – 06068/1950. (VI. 14.) FM sz. rendelete, amely előírta a felhasználásra nem kerülő *cséplőgépszájak* bejelentését, hat hónapig terjedő *elzárással* fenyegeti azt, aki „bejelentési kötelezettségének nem tesz eleget” vagy ... a cséplőgépszíjat „megsemmisíti”.

Ezek után ne csodálkozzunk azon, hogy Kádár dr. minél messzebbre igyekezett a budapesti Belvárostól. Előbb *Sátoraljaiújhelyen*, majd *Szerencsen* dolgozott mint járási állatorvos, majd 1953 júniusától a Debreceni Sertésenyésztő és Hizlaló Vállalat főállatorvosa lett. Ezzel egyben gazdát is váltott, mert a vállalat az Élelmiszeripari Minisztérium felügyelete alatt működött. Az élet fricskája az is, hogy ebben a debreceni munkakörében vált először lehetővé számára, hogy nemcsak a maga, hanem a szakma számára is új *orvosi* ismereteket szerezzen, amelyeket később kibővítve, tudományos igényvel rendszerezve lapunk hasábjain nyilvánosságra is hozott.

Három év telt így el, amikor a *politika változásával*, 1956 nyarán megnyílt előtt az út a visszatéréshez a vezetés fel: 1956. július 1-jével kinevezték az *Országos Állategészségügyi Intézet igazgatójává*.

Kiemelkedő szakmai sikerek fémjelzik az ezekben az években végzett munkáját. 1959-ben elnyerte a *kandidátusi* tudományos fokozatot, 1960-ban a Munka Érdemrend *bronz* fokozatával tüntették ki. 1961-ben a Magyar Agrártudományi Egyesület *aranykoszorús jelvényét*, majd 196-ban a *Hutýra Ferenc-émlékérmét* kapta meg.

1963. július 15-ével furcsa állapot kezdődött számára: másodállásban megtartva intézeti igazgatói feladatit kinevezték az FM Állategészségügyi Főosztálya vezetőjévé. E kettős funkciója közel nyolc évig tartott. Ma már csak játék lenne a gondolatokkal, ha azzal foglalkoznánk, hogy volt-e ez a minisztériumi döntés, és miben tért volna el az állategészségügyi igazgatás, valamint

az intézeti munka feltételrendszere, eredményessége a közben létrejöttől, ha a két szakterület más-más irányítja. Ami viszont tény: ezek alatt az évek alatt mai munkánkban is érződő nagyszerű eredmények éppúgy születtek, mint országos állatjárványokból származó nagy veszteségek. Az *egyenleg* azonban *Kádár* dr. számára is mindenképpen *pozitív* volt: 1968-ban először kapta meg a Munka Érdemrend *arany* fokozatát. 1971 nyarán végül mégis maga kéri felmentését intézeti igazgatói tisztéből, s ekkor a furcsa helyzet még furcsább lépéseként igazgatói állásából is ketten mentik fel: 1971. június 15-i kelettel Soós Gábor dr., a miniszter első helyettese, majd 1971. augusztus 19-én – Dimény Imre dr. miniszter. A felmentés napjának hatálya a hivatal szerencséjére egyező: 1971. június 30.

Még másfél évet dolgozik minisztériumi vezető beosztásában. 1972-ben *címzetes egyetemi tanár* lesz egyetemünkön, majd 1973-ban nyugállományba vonulása alkalmából másodszer tüntetik ki a Munka Érdemrend arany fokozatával.

Az *aktív* életpálya ezzel *lezárult*. Eredményeit ismerjük, alapjaival minden nap találkozunk. Szerencsére *Kádár* Tibor dr. személyi dossziéja még mindig *nyitott*. Így nem nehéz abba újabb lapot fűzni. 1978 októberében, amikor *Kiváló Munkáért* miniszteri kitüntetést kapott lapunk 100. születésnapja alkalmából, annak szerkesztőbizottságában hosszú évekig végzett érdemdús tevékenységéért.

Mit lehet kívánni ezek után a 75 éves *Kádár* Tibor dr.-nak?

Mindenekelőtt jó egészséget. Sok örömet a gyerekekben, unokákban. Megelégedettséget, de legalábbis jó érzést: ez a hosszú életút nem volt hiábavaló. Szocialista állategészségügyünk épületének alapjai őrzik keze munkáját.

Köszönjük *Kádár* Tibor.

(*Dénes Lajos dr.*)

Dr. Kádár Tibor 75. születésnapja alkalmából rendezett ünnepség az Országos Állategészségügyi Intézetben

Forrás: *Állatorvosi Közlemények*, 1987. 23 (1). 62.

A Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium, valamint az Országos Állategészségügyi Intézet közös rendezésében *Kádár Tibor dr.*-nak, a MÉM nyugalmazott fősztályvezetőjének, c. egyetemi tanárnak, az OÁI egykori igazgatójának 75. születésnapja alkalmából 1986. szeptember 12-én rövid, bensőséges ünnepségre került sor az Országos Állategészségügyi Intézetben, amelyen a MÉM, az OÁI, az ÁOI, az ÁÉÉK vezetői, továbbá az Állategészségügyi és Élelmiszer Ellenőrző Állomások igazgatói, valamint az ünnepelt néhány közeli munkatársa és barátja vettek részt.

A MÉM vezetősége és az állategészségügyi szolgálat nevében *dr. Dénes Lajos* miniszter-helyettes köszöntötte *Kádár dr.*-t, részletesen méltatva a változatos és küzdelmes életutat, amelynek eddig a közelállók is csak egyes részleteit ismerhették. Ennek méltó ismertetését illetően utalunk *Dénes dr.*-nak a Magyar Állatorvosok Lapja 1986. 8. számában megjelent, „*Kádár Tibor dr. 75 éves*” c. írására. *Dénes dr.* beszédéből is kirajzolódott az a sokoldalú szakmai, emberi diplomáciai tehetség és politikai elkötelezettség, amelynek segítségével *Kádár dr.* az oly gyakran változó feltételek között, a legnehezebb időken is helyt tudott állni.

Kádár dr. válaszában megilletődve mondott köszönetet, majd csendes humorral színezett kiegészítést rögtönzött életrajzi adatairól és jelenlegi életéről, munkájáról, amely az ünneplőkhöz *Kádár Tibort*, mint embert, még közelebb hozta.

A baráti hangulatot tovább élénkítette *dr. Holló Ferencnek*, a Magyar Állatorvosok Lapja főszerkesztőjének, valamint *dr. Szent-Iványi Tamás* ny. egyetemi tanárnak, az MTA rendes tagjának „műsoron kívüli”, de osztatlan sikert arató nyilvános köszönete mind azért a baráti és szakmai segítségért, amelyet az ünnepelt különböző alkalmakkor és módon, munkájához nyújtott. *Holló dr.* röviden méltatta *Kádár dr.*-nak a lap szerkesztőbizottságában végzett munkáját és örömének adott kifejezést, hogy a mostani ünnepségre sor került, hogy köszönetét méltóképpen kifejezhette.

Szent-Iványi professzor *Kádár dr.*-nak mint embernek köszönte meg azt a támogatást, amelynek segítségével szakmai munkáját egy ideig külföldön is végezhetette és nyilvánosan is kifejezte nagyrabecsülését azért, hogy politikai meggyőződését sorsának kedvezőtlen időszakában sem adta fel.

Kádár dr.-nak az állategészségügyi szolgálat és az OÁI nevében *Dénes dr.* az alkalomhoz méltó ajándékot nyújtott át, majd az OÁI igazgatója, *Szentmiklóssy Csaba dr.* az intézet ezüst plakettjének átadásával fejezte ki valamennyiünk elismerését, köszönetét és jókívánságait.

A jelenlévők örömmel értesültek arról, hogy *Kádár Tibor dr.*-t ez alkalmából az elnöki Tanács a Szocialista Magyarországért Érdemrend kitüntetésben részesítette – amelyet az ünnepelt azóta kézhez vett – s amelyhez ezúton is szívből gratulálunk!

DR. NAGY BÉLA
igazgatóhelyettes

In memoriam

† Kádár Tibor dr. (1911–1992)

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1992. 47 (4). 179–180.

A ma élő magyar állatorvosok mintegy felének a 45–50 évesnél idősebbeknek szakmai főnöke, a hazai állategészségügy 15 éven át legfőbb irányítója, *Kádár Tibor dr.*, az FM (MÉM) nyugdíjas főosztályvezetője 1992. március 4-én életének 84. évében elhunyt. E búcsúztató nem sorjázza életútjának minden állomását, inkább egy-egy esemény vagy tevékenység kiemelésével óhajtja a gazdag életpálya egyes összefüggéseit feltárni, és bemutatni az ő személyét mindazoknak, akik nem ismerték.

Kádár Tibor 1911. szeptember 14-én született Székesfehérváron. 1934-ben nyert jeles minősítésű állatorvosi, 1939-ben járványtani köréből állatorvos-doktori oklevelet, ugyanebben az évben állatorvosi tisztvizsga-bizonyítványt. Hogy 1948-ban ő lett a főhatóság első állatorvos végzettségű (!) osztályvezetőjeként az *állategészségügy első számú irányítója*, az a következő körülményekre vezethető vissza.

Kádár Tibor szovjet hadifogságban antifasiszta tanfolyamot végzett, majd hazatérően a Magyar Állatorvosok Szabad Szakszervezete ún. kommunista csoportjának tagjaként – aki Sárbogárdon és másutt, összesen 8 évig szolgált mint járási főállatorvos, aki kifejezett járványtani érdeklődéssel és bőséges igazgatási tapasztalattal rendelkezett – szakmai és politikai szempontból egyaránt alkalmasnak találtatott e posztra. Több évtizedes távlatból is úgy tűnik: nagy vívmánya volt ez az ún. szakosítás a karnak, és *Kádár Tibor* az országos állategészségügyi szervezet élén maradandót alkotott.

Az Állat-egészségügyi Osztály vezetőjeként (1948–1953) a minisztériumból irányított (elsősorban a fertőző betegségek elleni) akciók szervezésével és e munkához elengedhetetlen szervezeti feltételek megteremtésével írta be nevét állategészségügyünk történetébe. Mik voltak ezek a feltételek? Elsősorban az egységes állami állatorvosi szervezet létrehozása (ún. államosítás) 1949-ben a helyhatósági, majd 1950-ben a magánállatorvosok kerültek állami alkalmazásba. A másik feltételt, a szükséges szakmai háttérrel az intézményi hálózat megteremtése jelentette: a 4 vidéki állat-egészségügyi és a budapesti oltóanyag-ellenőrző intézet építésének megkezdése, ill. működésük megindulása, továbbá számos állatkórház és rendelő létesítése. Mindezek korszakos jelentőségű változásokat hoztak az állategészségügy-állatorvoslás területén.

Főosztályvezetőként, vezetői működésének második szakaszában (1963–1973) is nagyon jelentősnek mondhatók az általa kezdeményezett, új szemléletet is adó szervezeti-fejlesztési változások: nevéhez fűződik a *megyei állat-egészségügyi állomások hálózatának kialakítása és az üzemi állatorvosi szolgálat rendszerének jogi keretek közötti szabályozása*.

Vezetői működésének két szakasza között egy teljes évtized telt el, de nem hiába. A legkeményebb diktatúra vége felé, 1953 februárjában fegyelmileg távolítják el a minisztériumból, utána 3 éven át a Begyűjtési Minisztériumhoz tartozó Debreceni Sernevál (sertéstenyésztő és – hizláló vállalat) főállatorvosa volt, majd 1956-ban lett az Országos Állat-egészségügyi Intézet igazgatója, személyében ennek a nagy múltú intézetnek első olyan vezetője, akinek intézeti-laboratóriumi előélete nem, annál inkább, mai szóhasználattal, menedzseri, szervezési-irányítási tapasztalata volt. A sertéstelepeken szerzett nagyüzemi szemléletét hasznosan egészítette ki ennek az Országos intézetnek az igazgatói székében szerzett élményanyaga (7 évig fő-, majd 8

évig mellékállásban volt igazgató). Mindez érthetővé teszi, hogy Kádár dr. minisztériumi tevékenységének második fázisában miért lettek olyan súlypontosak a nagyüzemi állatorvoslás kérdései. Természetesen az országban időközben kiteljesedett „nagyüzemesítés” is sürgetővé tette a tsz-ek, állami gazdaságok állat-egészségügyi ellátásának rendezését. Elgondolásainak, terveinek csupán egy részét megvalósítva, 61 évesen nyugállományba vonult.

Másfél évtizedes vezetői munkakörben elért eredményeit, szervezeti és egyéb intézkedéseit *szakmai-tudományos szempontból is megalapozta*, jobban mondva azokat munkatársai közreműködésével tudományos módszerekkel munkálta ki. Azon kívül, hogy ab ovo tudományos érdeklődésű ember volt, 1953–1956 között több olyan nagyüzemi kísérletre támaszkodó eredményt ért el, amelyet a sertés- és a baromfi-takarmányozásban az ő neve fémjelez (antibiotikumok, a B12-vitamin és a furazolidon mint takarmánykiegészítők értéke és biológiai hatása). Igazi terrénuma, tudományos vizsgálódásainak tárgya azonban az *állategészségügyi igazgatástan* volt. Főleg ezt a diszciplínát érintő kérdéshalmaz volt cikkeinek, előadásainak tárgya. Közelebből az állategészségügyi szolgálat fejlesztésének irányelvei (az 1968-as új gazdaságirányítási rendszer feltételei között), a fejlesztés objektív és szubjektív feltételei, a megyei állomások feladatköreiről stb. cikkezett elsősorban a Magyar Állatorvosok Lapjában és tartott megyei értekezleteken, továbbképző ankétokon sok-sok előadást. A párizsi OIE Bulletinje is több dolgozatát közölte (a sertésbrucellosisról, a nagyüzemi sertésállományok egészségügyéről, a száj- és körömfájásról, az erdei veszettségről). De fő műve *Az állategészségügy története. 1938–1972* hat vaskos kötetben, 1120 kézirat oldalon kiadatlan maradt, de szerencsénkre hozzáférhető egyetemünk központi könyvtárában (1972–1976 között szinte mindennap dolgozott e témában, szigorú következetességgel és szorgalommal, óriási forrásanyagot gyűjtve és rendszerezve). Korai munkássága eredményeképpen 1959-ben nyerte el külön eljárás nélkül az állatorvostudományok kandidátusa fokozatot. MTA-doktori értekezésének szánt munkája *A nagyüzemi mezőgazdasági termelési viszonyoknak megfelelő korszerű állat-egészségügyi szervezet kialakítása hazánkban* címet viseli, és 1976-ban készült el vele, de nem került beadásra. Stílusa, nyelvezete könnyed és világos, (e sorok írója nem ért a grafológiához, de) apró betűs sorai igen jellegzetesek. Szeretett oktatni, előadni sokáig részt vett az alap- és posztgraduális képzésben. Ezért a tevékenységéért tisztelte meg a miniszter 1972-ben az egyetemünk állat-egészségügyi igazgatási tanszékére szóló c. egyetemi tanári címmel. 1984-ben megkapta a megérdemelt egyetemi aranydiplomát.

Kádár Tibor dr. széles körű társadalmi-közéleti tevékenységéről is ismert volt. Azt tartotta: a hivatali munka eredményeinek és a magas beosztásnak ez szoros velejárója. A szakszervezet, majd az állatorvos-társaság vezetőségének, az MTA szakbizottságának, lapunk szerkesztőbizottságának munkájában mindig is aktívan részt vett.

Szervező-irányító munkája országos elismerést váltott ki, de azt sohasem sajátította ki magának: mindig elismerte munkatársainak tevékenységét. Támaszkodhatott is rájuk, hiszen a főosztályon, a megyeházákban, majd a megyei állomások és intézmények élén a többi között olyan személyiségek álltak, mint (a kitűnő élőket nem említve) *Kardeván László, Mikes István és Ósz Gyula; Karátson Dezső, Kéri Miklós, Lelkes Ödön, Szőke Dezső, Török János és Zsigmond László; Áldásy Pál és Hajdu Gusztáv* (Orosz Dániel debreceni éveiben főnöke is volt neki). Ők – valódi és jó értelemben – főnöküknek vallották, tartották *Kádár Tibort*, aki véleményükre mindig kíváncsi volt, és szisztematikusan ki is kérte azokat. Egy-egy járvány megszüntetése, vagy a tervszerű mentesítési-védekezési munka elindítása az egész „vezérkar” érdeme volt. Persze

mindez sok gonddal, töprengéssel, még több munkával járt. *Kádár Tibor* ezt szívósan, kitartóan, nem kihívóan végezte, egyéniségét a szerénység, a csendes, puritán beszéd és viselkedés jellemezte.

Nyugállományba vonulása után a MÉM nyugdíjas vezető beosztású szakembereiből álló Tanácsadó Testület tagja, majd még évekig az állatorvosi intézmények, szervezetek kíváncsiak véleményére. Közben nagy szorgalommal gyűjt, kutat, ír. Aztán, kb. 10 évvel ezelőtt, szép lassan mindenhol önként visszavonul, mind mondta találkozásaink során: kapcsolata teljesen megszakadt, információi minimálisak, ezért nincs értelme, hogy passzív résztvevője legyen a különböző üléseknek. Utolsó szép aktus során őszintén és felszabadultan emlékezett, a 75 éves korában az Országos Állat-egészségügyi Intézetben a születésnapján rendezett kis ünnepségen (erről lapunk is képes beszámolót közölt). De az „elidegenülés” csak fokozódott, az elzárkózottság, a visszavonultság érzése csak erősödött. Csupán két állatorvos gyermeke és a család hozott számára felfrissülést, némi vigaszt. Igaza lehet Illyés Gyulának? „A magányérzet, a társtalanság, a cél nélküli élet, a halálfélelemnél is iszonyúbb.” Talán ezt tükrözi végakarata is? Ezért nem hangzott el sírjánál gyászbeszéd. Ezért temették el oly csendben a legszűkebb család részvételével (a Farkasréti temetőben, 1992. március 23-án). Mi emlékezni fogunk rá, maguk az állat-egészségügyi létesítmények, intézmények is emlékeztetni fogják rá az utódokat.

Holló Ferenc

Apám Dr. Kádár Tibor

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1992. 47 (4). 180–181.

Engedjék meg és nézzék el nekem a lap olvasói, hogy az elhunyt fiaként, a szubjektivitástól nem mentesen, tollat fogtam. Sokat töprengtem azon, hogy van-e jogom egyáltalán e lapban írni Apámról. Nem volt könnyű döntenem. Nem kívánok most élete aktív időszakának történetével foglalkozni. Azt igen részletesen leírta *Várnagy* tanár úr e lap 1973. évi májusi számában, Apám nyugdíjazása alkalmából és *Holló dr.* nekrológja sem egészíthető ki lényeges életrajzi adatokkal. Én arról, az 1973-mal kezdődő és haláláig tartó időszakról szeretnék beszámolni, amelyet csupán a család és néhány barát ismert ez idáig.

Apám felkészületlenül, életének 61. évében, nem csökkent szellemi és jó fizikai képességek birtokában vonult nyugdíjba. Nyilván ennek levezetése volt, hogy az intenzív munkát más elfoglaltsággal, az ország beutazásával, a korábban is kedvelt fotózással és kertészkedéssel igyekezett felváltani. A sok utazás során, a kellemes élményeken túl, bőséges, már a művészi színvonalat megközelítő fotógyűjtemény keletkezett. Szintén csak az utazgatásoknak az eredménye lett a lakóház kertjében évek alatt készült, nagyjából ritka növényekkel beültetett „sziklakert”, amelyet élete végéig, amíg csak egészsége megengedte, nagy gonddal ápolt.

Pályája iránt érzett elkötelezettsége és az állat-egészségügyi igazgatásban végzett sokéves munka adta meg az indítást arra, hogy több szakmai és társadalmi funkciójának további elvállalása és teljesítése mellett, belekezdjen két, több évig tartó kutatással járó munkába. Mindkettő az élete nagyobb részét kitöltő tevékenységével kapcsolatos témával foglalkozik. Az egyik, 1976-ig tartó munka eredménye, egy nagydoktori értekezés, „*A nagyüzemi mezőgazdasági*

termelési viszonyoknak megfelelő korszerű állat-egészségügyi szervezet kialakítása hazánkban” címmel, a másik, nagy terjedelmű, több mint ezer gépelt oldalon leírt mű, „*Az állategészségügy története. 1938–1972*”, címet viseli. Az élete munkásságát, eredményeit összefoglaló dolgozat és a többéves, levéltárakban és egyéb helyeken történt kutatással, anyaggyűjtéssel és rendszerezéssel járó munka eredménye azonban nem realizálódott. A doktori értekezés bekötött példányai a könyvespolcon porosodnak. A miértről nincsenek pontos ismereteim. Apám ennek okáról nem akart beszélni, az pedig nem áll jogomban, hogy minősítsem, értékeiről szóljak. A másikat azonban, úgy gondolom, ha vázlatosan is, ismertetnem kell.

Az anyag négy fejezetre tagolódik. Az első az állategészségügy 1938–1947 közötti szakaszát tárgyalja, a második az 1948-tól 1953-ig, a harmadik az 1954-től 1962-ig terjedő, a negyedik pedig az 1963–72-es időszak eseményeit rögzíti. Minden fejezet hármass felépítésű. Az első rész az állat-egészségügyi igazgatással, a második a bejelentési kötelezettség alá tartozó fertőző, a harmadik a bejelentési kötelezettség alá nem tartozó állatbetegségekkel foglalkozik. Az első rész a mezőgazdaság helyzetét (részben egyéb gazdasági, gazdaságpolitikai kérdéseket), ezen belül az állategészségügy, az állat-egészségügyi igazgatás szerepét taglalja. A leírás magában foglalja a tárgyalt időszak állategészségügyének szervezeti felépítését, működési kereteit, a szervezeti felépítés módosítására irányuló terveket, törekvéseket és ezen törekvések eredményeit. A második és harmadik rész állatfajonként és betegségenként tárgyalja a különböző kórformák előfordulását, az előfordulásuk, elterjedésük megakadályozása érdekében tett intézkedéseket, valamint az alkalmazott megelőző és gyógyító beavatkozásokat.

Ez a tervet, törekvéseket, történéseket taglaló és magyarázó, szöveges részében és táblázataiban nagyszámú statisztikai adatot tartalmazó munka – véleményem szerint – hasznos segítséget nyújthatna mindazoknak, akik az állat-egészségügyi igazgatásban, vagy az állategészségügy más területén dolgoznak, de azoknak is, akik határos szakterületeken tevékenykednek. Hasznos adatokkal szolgálhatna az agrárgazdaság s az ehhez szervesen kapcsolódó állategészségügy történetével foglalkozóknak. Netán egyes részei az egyetemi oktatás részévé is válhatnak. Sajnos azonban ez a munka nem vált ismertté. A könyv alakban történő megjelenéséhez szükséges anyagi és erkölcsi támogatást egyik mezőgazdasági intézmény sem vállalta.

A hetvenes évek utolsó éveiben, a két munka befejezésével, a műve kiadatásáért folytatott küzdelem közben kénytelen volt megállapítani azt, amit már korábban is, évről évre egyre jobban érzett, hogy csaknem teljesen egyedül maradt. Meg kellett állapítania, hogy annak ellenére, hogy tagja volt a miniszteri Tanácsadó Testületnek, a Magyar Állatorvosok Lapja szerkesztőbizottságának, a MAE Állatorvosok Társasága vezetőségének és még néhány társadalmi szervezetnek, már nem rendelkezett a további, vagy újabb munkához szükséges információkkal. Ilyenekhez csak a közelében élő, pályatárs lányától és néhány baráttól jutott. Talán a szakmaszeretet és közismerten erős akarata túljuttatta volna ezen a holtpontra, de az addigi munkája iránti csekély érdeklődés okozta elkeseredettséget betetőzte felesége 1981 őszén bekövetkezett halála.

Ez nemcsak szellemileg volt már túlzottan nagy teher, de egészségét is kikezdte. Úgy látszik, testében megbújt kór ekkor kapott erőre. Mindezek arra késztették, hogy lemondjon funkcióiról, végleg visszavonuljon a közszerepléstől. 1982. december 13-án kelt, *dr. Kovács Ferenc*nek a MÁL szerkesztőbizottsága elnökének, majd tartalmában szinte teljesen megegyező, *dr. Prokopp László*nak, a MAE Állatorvosok Társasága titkárának írt levele ezt bizonyítja.

Miután dolgait rendezte, úgy gondolta, hogy ezután már csak családja körében él és az éveken át nagy gonddal ápolt virágaival, fotóival foglalkozik majd. Csupán néhány régi barátal tartotta a kapcsolatot, azokkal is inkább leveleket váltott. Sajnos, az élet törvényei szerint ezek egyre kevesebben lettek. Személyes kapcsolatai, már a nyugdíjba vonulását követő években is csökkentek, ezek után pedig teljesen megszűntek. Lakásán szinte senki sem kereste fel. Lassan az az érzés alakult ki benne, hogy személyére a teljes felejtés borult.

Tévedett. Mert, ha nem is túl gyakran, mégis rendszeresen kapott meghívóleveleket a különböző tudományos szervezetektől, kollégáktól, barátoktól. Ezeknek azonban már csak ritkán tudott eleget tenni. Jólesett, amikor 75. születésnapja alkalmából az Elnöki Tanács magas kitüntetésben részesítette. Örült a szakminiszter gratuláló sorainak. Jól érezte magát a pályatársak között, amikor az Országos Állat-egészségügyi Intézetben tartott bensőséges ünnepségen köszöntötték, vagy amikor baráti társaságban kellemes órákat tölthetett Velencén.

Aztán jött a betegség. 1989-ben súlyos műtéten esett át, amiből már nem tudott teljesen felépülni. Szívós szervezete és szelleme küzdött a betegséggel. Még előlünk, gyermekei elől is igyekezett rejtegetni azt az emberfeletti küzdelmet, amit képességeinek visszanyerése érdekében folytatott.

Sajnos eredménytelenül.

Míndeközben gondolkodott, ha állapota megengedte, dolgozott, és egyre gyengülő kézzel írta le gondolatait. Bár volt olyan időszak, amikor elkeseredésében állatorvosi mivoltának értelmét is megkérdőjelezte, mégis szinte szünet nélkül az állategészségügy kérdései foglalkoztatták. Engedtessek meg nekem, hogy élete utolsó napjaiban, már alig olvashatóan leírt gondolatait idézzem, mintegy mementóként.

„Reformkorban élünk.

Állat-egészségügyi intézményrendszer.

Először a feladatokat kell tisztázni, azután az ehhez szükséges szervezetet.

Szervezési sorrend:

feladat

szervezet

jogkör.”

Élete fő célja a minden szempontból egységes állategészségügy létrehozása volt. A gátló és eltérítő erők hatására nem minden olyan formában realizálódott, ahogy tervezte. De ő és munkatársai, szellemi támogatói törekvése alapján mégis létrejött a korábbi szervezetlenségből, szétszórtságból egy ütőképes, a kor követelményeinek megfelelő szervezetet. Olyan, amelynek törzse erős, gyökérzete a kollégák egyetértésébe kapaszkodik, amelyet – ha szükséges – értő kertész módján, koronáját formázva kell a korhoz igazítani, ágait nyesegetve időnként megifjítani.

A munkát végigküzdötte. Érte gáncs, része volt elismerésben. Az előbbit leküzdötte, az utóbbit szerényen viselte. Majd amikor ki kellett állnia a sorból, leírta az állategészségügy – általa is formált – több mint 30 évének történetét.

Lesz-e vajon valaki, aki ezt a történetet továbbírja, továbbírhatja?

Budapest, 1992. március

Dr. Kádár István

A család nevében

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1992. 47 (4). 181.

Tisztelt Kolléganők, Kollégák!

Köszönetet mondunk azoknak, akik Édesapánkat, dr. Kádár Tibort, munkájában támogatták, kollégaként, barátként álltak mellette, akik élte alkonyán sem felejtették el, személyesen, vagy leveleikkel felkeresték, meglátogatták, látogatásra invitálták.

Köszönetet mondunk azoknak, akik elhunytja alkalmából levélben, táviratban, személyesen, vagy a sírjára küldött virággal fejezték ki együttérzésüket.

Köszönetet mondunk az intézmények vezetőinek, dolgozóinak, akik a gyász lobogóját kitézték.

Mindazoknak, akik hamvai végső nyugalomra helyezésekor gondoltak rá.

A család nevében

Dr. Kádár István, Dévainé dr. Kádár Mária

Emlékezünk Dr. Kádár Tiborra

Kádár Tibor emlékülés, Székeshehérvár, 2011. szeptember 14.

Forrás: <http://moaebt.hu/hazai-rendezvenyek/kada-tibor-ules-2011-09-14/>

Az idén szeptember 14-én lesz *dr. Kádár Tibor* születésének centenáriuma. Mint alább látjátok, okunk van felidézni emlékét. Székesfehérváron született nagyon szegény családban. Mint írja, végzés után is legalul kezdtem, egy kis falu magán-állatorvosaként, hiába volt jeles diplomám. Anyám feje felől elárverezett házzal és adóságot örökölve a tudományos munkáig nem juthattam el".

Mivel *feladatát mindig kifogástalanul látta el*, újabb és újabb „problémás” helyre vezényelték. Munkássága és az állategészségügyi helyzetről írt elemzése alapján 1946-ban kinevezték az FM Állategészségügyi Osztálya vezetőjének. Elévülhetetlen érdemeket szerzett a háború utáni nagyon súlyos állategészségügyi helyzet normalizálásában, s a politikában a földbirtokosok és kulákok volt kiszolgálójává minősített és uzsorával vádolt karunk becsületének helyreállításában, a politikai okokból félreállítottak rehabilitálásában. Mindig sikerült az adott korszak helyzetéhez igazodó állatorvosi szervezetet kialakítania.

Szűkebb szakmánknak is nagy szolgálatot tett az újkori Phylaxia, a debreceni, kaposvári, békéscsabai, miskolci és a *szombathelyi* állategészségügyi és az oltóanyag ellenőrző intézetek fejlesztésével. Az 1953/54-es száj- és körömfájás járvány alatt beosztásából felmentették és vidékre helyezték. 1956-ban rehabilitálták és kinevezték az Országos Állategészségügyi Intézet igazgatójává és 1963-ban foglalhatta el újra az FM állategészségügyi főosztályvezetői székét. A főosztályt nyugdíjaztatásáig, 1972 végéig vezette. Ebben az időszakban is sokat tett az állategészségügyi szolgálat fejlesztéséért és az 1967-ban létrehozott megyei állategészségügyi állomások létrehozásával olyan szervezetet alakított ki, melyet sokan visszasírunk.

Társaságunk elnöksége elhatározta, hogy *dr. Kádár Tibor* születésének centenáriuma egy emléktáblával tisztelgünk személyiségének. Ezt a márványtáblát szeptemberben egy szakülés keretében kívánjuk leleplezni a (volt) Országos Állategészségügyi Intézet halljában. A bronzból

I. AZ ORSZÁGOS ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZET

öntött betűk emlékeztetik majd az utókort, hogy az emléktáblát a Baromfi-egészségügyi Társaság állította. Szimbolizálni kívánjuk ezzel Kádár Tibor munkájának elismerését, de azt is, hogy összetartó Társaságunk cselekvően vesz részt a magyar állatorvosi kar egészségének érdekeit szolgáló ügyekben és az elődök tiszteletében is.

Dr. Benyeda János
a Baromfi-egészségügyi Társaság elnöke

<p><i>Fejér Megyei Állategészségügyért Közhasznú Alapítvány</i></p> <p>tisztelettel meghívja Önt</p> <p><i>Dr. Kádár Tibor</i></p> <p>egykori országos főállatorvos születésének 100. évfordulója alkalmából rendezett emlékülésre és emléktábla avatásra.</p> <p><i>Időpont: 2011. szeptember 16. 9.00 óra</i></p> <p><i>Helyszín:</i></p> <p><i>Fejér Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc- biztonsági és Állategészségügyi Igazgatóság Tanácsterme, Székesfehérvár, Csikvári út 15.</i></p> <p><i>Egykori szülőház helye: Székesfehérvár, Palotai u. 17.</i></p>	<p><i>Program:</i></p> <p><i>9.00-11.30 A magyar állategészségügyi szolgálat története Dr. Kádár Tibor munkásságától napjainkig</i></p> <p><i>Előadók:</i></p> <p><i>Dr. Dénes Lajos Dr. Simor Ferenc Dr. Nagy Attila Dr. Fehérvári Tamás Dr. Bálint Tibor Dr. Németh Antal Dr. Süth Miklós Dr. Kardéván Endre</i></p> <p><i>11.30-11.45 A Kádár család megemlékezése</i></p> <p><i>12.00-12.30 Emléktábla avatás az egykori szülőház helyén álló épületen. Dr. Cser-Palkovics András, Székesfehérvár polgármestere Dr. Kardéván Endre államtitkár</i></p> <p><i>13.00- Állófogadás az Igazgatóság tanácstermében</i></p> <p><i>Megtisztelő jelenlétére feltétlenül számítunk.</i></p>
---	--

„A múltat tiszteld a jelenben,
s tartsd a jövőnek.”
(Vörösmarty Mihály)

M e g h í v ó

2011. szeptember 16.

Meghívó

a Hatodik
Fejér Megyei
Állatorvosi emléknapra

Dr. Kádár Tibor

FN (NEM) első fősztályvezetője,
az Országos Állategészségügyi Intézet igazgatója,
címzetes egyetemi tanár

emlékülésére

„Valamely esemény csak akkor válik
történelemmé, ha megjárák”
(Kádár Tibor)

Székesfehérvár

2007.

DR. VÁNYI ANDRÁS (1928–1997)

az állatorvostudomány kandidátusa, az Intézet (6.) igazgatója (1972–1978)

Ványi András a mycotoxicosis-diagnosztika fejlesztésében és kutatásában jelentős koordináló szerepet töltött be: nemcsak az OÁI, hanem a területi intézetek ilyen irányú munkájában is. Az eredményeket ügyesen és hasznosan szintetizálta, főleg kórtani szempontokból.

E témában gyümölcsöző kapcsolatot épített ki a Műegyetem kémiai tanszékével (Lásztity professzor tanszékén Bata Árpáddal) és egyes külföldi kutatókkal, részben igen jól felkészült felesége (Sándor Gabriella) kémiai munkájának közreműködésével.

1970–1972-ben igazgatóhelyettesként került az Intézetbe. De lényegében én maradtam továbbra is Kádár Tibor helyettese. Hozzám tartozott a gazdasági osztály, a személyzeti ügyeket is Kádár Tibor keze alá én adminisztráltam le. Szakmai hatáskörömbe tartozott a kórbonctani, kórszövettani, virológiái, kémiai osztály és a könyvtár. Ványihoz tartoztak a baromfi, a bakteriológiai, szerológiai, parazitológiai, a hal- és méhbetegségek és a gümőkór- és brucellosis-mentesítési osztályok. A területi intézeteket még ekkor én koordináltam. A Pártszervezettel és Szakszervezettel – mint párttag – természetesen Ványi tartotta a közvetlen kapcsolatot, de Szokolczai párttitkárral és Berényi pártvezetőségi taggal én is igen jó kapcsolatban voltam. Különben is ez olyan időszak volt, amikor az Intézetben már több komoly szakember párttag volt, akikkel lehetett együttműködni.

Ványi igazgatói kinevezésekor egyértelműen átvette a gazdasági és személyi ügyeket, s ezután én elsősorban „csak” szakmai ügyekkel foglalkoztam.

Megelőzően Kádár Tibor főosztályvezető volt az FM-ben, igazgatói teendőit másodállásban – onnan – látta el. Lassan azonban már minden jel arra mutatott, hogy ezt a kettősséget megszüntetik, és ő minisztériumi helyét tartja meg. Mivel Kádár szerint én párttagság nélkül nem jöhettek számításba, egyértelmű volt Ványi kinevezése. Szerintem benne volt a baráti-kortársi kör szerepe is. Kádár Tibor, aki akkor a főosztályon elég döntő szavú ember volt, Ványit tartotta alkalmasabbnak. Mészáros János viszont a személyi váltást megelőzően órákon át próbált meggyőzni, hogy az Oltóanyag-ellenőrző Intézetben nincs Simonyinak utóda, menjek el oda igazgatónak. Ezen kívül ekkor indult el a Szombathelyi Intézet, melynek létrehozásában sokat tevékenykedtem. Kádár Tibor – Soós Gáborra is hivatkozással – arra akart rávenni, hogy oda menjek el, hisz szűkebb hazám. Ványi pedig azzal érvelt, hogy ha egy vezető helyett új jön, az előző el szokott menni, vagy el szokták tenni. A válaszom az volt, hogy én eddig sem voltam igazgató.

(Egyébként azért nem mentem el Szombathelyre, mert 53 éves koromban nem akartam újramezdeni. Az OÁI-ban viszont évtizedes gyökereim voltak, amelyeket semmilyen formában nem akartam elszakítani. Ezek a gyökerek nem az igazgatói státuszhoz kötődtek, hanem az intézet(ek)ben végzett szakmai tevékenységemhez. Úgy véltem, talán építhetek rájuk. Bejött!)

Dr. Szabó István

Hír [dr. Ványi András kandidátusi értekezéséről]

Forrás: Phylaxia Állatorvosi Közlemények, 1987. 23 (3). 218–219.

Az **MTA Tudományos Minősítő Bizottsága** 1987. március 19-én tartotta *dr. Ványi András A fusariotoxikosisok előfordulása, kórtana és állategészségügyi jelentősége* című kandidátusi értekezésének nyilvános vitáját. A bírálóbizottság elnöke *dr. Kardeván Andor*, az állatorvostudomány kandidátusa; tagjai *dr. Bokori József*, *dr. Gimesi András*, *dr. Lami Gyula*, *dr. Palyusik Mátyás* és *dr. Simon Ferenc*, az állatorvostudomány kandidátusai voltak. *Dr. Szabó István*, az állatorvostudomány kandidátusa, a bírálóbizottság titkára ismertette *dr. Ványi András* tudományos életrajzát.

Dr. Ványi András 1952-ben – mindjárt állatorvosi oklevelének megszerzése után – került az Országos Állategészségügyi Intézetbe, ahol labordiagnosztikai területen dolgozott, miközben kórtani és járványtani ismeretek szerzésére nyílt lehetősége. Ezzel a felkészültségével került 1955-ben az akkor létesített Miskolci Állategészségügyi Intézetbe, ahol a kórbonctani-diagnosztikai vizsgálatok végzésével bízták meg. A mindennapi diagnosztikai feladatainak ellátása mellett már itt több – a diagnosztikai munkájával kapcsolatos, időszerű – kutató munkát is végzett. 1961-től 1969-ig a Borsod-Heves megyei Állami Gazdaságok Igazgatóságán vállalt főállatorvosi munkakört. Ebben az időszakban két évet Kubában töltött szakértőként.

1969-ben az Országos Állategészségügyi Intézet igazgatóhelyettesévé, 1971-ben pedig igazgatójává nevezték ki. E beosztásában szervezte meg az állategészségügyi intézetekben a mycotoxicosisok széles körű és beható kutatását. A vizsgálatokban részt vett, különböző felkészültségű intézeti szakemberek munkáját részben mint e kutatási téma vezetője koordinálta, részben – főleg az igazgatói teendők alóli felmentése után – azokban közvetlenül is részt vett. Maga elsősorban a zearalenon fuzárium- (F-2) toxin kórtani hatásával, a haszonállatok termelési és szaporodási folyamataiban jelentkező következményeivel foglalkozott. A téma laboratóriumi vizsgálatához szükséges néhány metodikai kérdés megoldásának is részese volt.

Eddig összesen 61 tudományos közleménye jelent meg nagyjából – team-munkáról lévén szó – társszerzőkkel, főleg hazai szakfolyóiratokban (actákban is) és kongresszusi kiadványokban, kisebb részben külföldi szaklapokban. A fusariotoxikosisokkal foglalkozó, 1973–1980 között sorozatban megjelent I–IX. közleményének egy részében első szerző, a többinek pedig egyedüli szerzője. Munkatársaival két ízben részesült akadémiai jutalomban, egy alkalommal akadémiai díjat nyertek.

Az utóbbi 10–15 évben végzett intézeti mikotoxin-kutatások során széles körű együttműködése alakult ki hazai kutató intézményekkel (pl. az Állatorvostudományi Egyetemen, a Műszaki Egyetemen, az MTA Állatorvostudományi Kutatóintézetével) és külföldi kutatókkal egyaránt. A mikotoxin-témában megjelent tudományos közleményei és a nemzetközi rendezvényeken tartott előadásai visszhangjaként több mikotoxinokkal foglalkozó neves nemzetközi szakember fordult meg az intézeteinkben.

Dr. Ványi András főmunkatárs neves nemzetközi és teamekben végzett és közölt mikotoxin-kutatásai mind tudományos, mind gyakorlati jelentőségűek, eredményeit a népgazdaság a különböző állatfajok takarmányellátásában hasznosíthatja.

Ványi dr. kandidátusi tézisei alapján írt közleményét kiadványunk következő száma tartalmazza. Az értekezés opponensei *dr. Szokolczai József*, az állatorvostudomány kandidátusa és

dr. Szigeti Gábor, a mezőgazdasági tudomány kandidátusa voltak. Mindketten nagyon aktuálisnak tartották a témaválasztást, korszerűnek minősítették az értekezés vizsgálati módszerét és rámutattak az elért eredmények mind elméleti, mind gyakorlati jelentőségére.

Az opponensi véleményekre, valamint a bíráló bizottság által feltett kérdésekre a jelölt megfelelő választ adott.

A nyilvános vita végén a bíráló bizottság 95%-os szavazattal javasolta a Tudományos Minősítő Bizottságnak, hogy *dr. Ványi András* kandidátusi értekezését fogadja el, és részére az állatorvostudomány kandidátusa tudományos fokozatot adja meg.

In memoriam

† Dr. Ványi András (1928–1997)

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1997. 119 (9). 574–575.

Örökre itt hagyott bennünket VÁNYI ANDRÁS, az állatorvosi szakmát ízig-vérig szerető, a haláláig tanuló és tanító, a gyakorló állatorvosok munkáját önzetlenül segítő, a tudomány és a gyakorlat kapcsolatát élete végéig ápoló, a környezet- és az állatorvosi diagnosztikát kimagasló szinten művelő kollégánk, barátunk.

DR. VÁNYI ANDRÁS, az állatorvos-tudomány kandidátusa, az Országos Állat-egészségügyi Intézet közel egy évtizeden át volt igazgatója, az Állatorvos-tudományi Egyetem Állathigiéniai Tanszékének tudományos főmunkatársa 1997. április 28-án, 68 éves korában elhunyt. Végakaratát tisztelve, nem tudtunk Tőle búcsút venni a ravatalnál, kívánságának megfelelően, családja legszűkebb körében május 14-én temették el. Halála nemcsak a magyar állategészségügynek, hanem – a mikotoxinkutatást tekintve – a nemzetközi állatorvos-tudománynak is nagy vesztesége.

VÁNYI ANDRÁS 1928-ban született Porcsalmán. A paraszti családból származó gyermek képessége már az elemi iskolában feltűnt, ezért a család vállalta továbbtanulásának áldozatát. Budapesten, a Református Gimnáziumban, 1948-ban kitüntetéssel érettségizett. Még ebben az évben felvették az Állatorvosi Karra, ahol 1952-ben jeles minősítésű oklevelet szerzett.

Egyetemi tanulmányainak befejezése után, a tudományos kutatás és gyakorlat ápolásának középpontjába, az Országos Állat-egészségügyi Intézetbe került, ahol 3 éven át szakállatorvosként dolgozott. Az itt szerzett ismeretanyaga, tapasztalata birtokában került 1955-ben az ÁLDÁSSY PÁL vezette és már akkor kiemelkedő munkát végző Miskolci Állat-egészségügyi Intézetbe, ahol a Diagnosztikai Osztályt vezette.

A kollektivizált mezőgazdaság állat-egészségügyi gondjai, a termelés konszolidálása, és nem utolsósorban az intézetekben szerzett tapasztalata vezette, amikor 1961-ben elvállalta az Állami Gazdaságok Borsod-Heves megyei Igazgatóságának főállatorvosi állását. Az itt eltöltött nyolcéves munkája tette világossá számára és emelte igazán rangra a diagnosztikai munka fontosságát, de annak új értelmezését is. Reálisan mérte fel, hogy az üzemenként különféle kórformákat öltő, endémiás járványok formájában jelentkező betegségek zöme a szakismeret hiányából, a személyi és tárgy feltételek helytelen és rossz irányú alkalmazása miatt jönnek létre, s azt is, hogy a hibák nap mint nap újratermelődnek. Felismerte, hogy az ok és okozati összefüggésekben tisztán látni, a veszteségeket csökkenteni, csak a termelésben szereplő

tényezők láncolatának megismertetésével lehet. Csak ez vezethet a prevenciót szolgáló és helytálló diagnózishoz.

Jó iskola volt ez számára ahhoz, hogy 1969-ben, visszakerülve az Országos Állat-egészségügyi Intézetbe mint igazgatóhelyettes, majd 1971-től 1980-ig az Intézet igazgatója, most már nagyobb hatáskörrel és lehetőséggel folytassa a fertőző és járványos betegségek felszámolását és megelőzését szervező munkát és ennek szolgálatába állítsa az intézetek nagy szellemi potenciálját.

Igazgatósága alatt megépült a mai székház. Az intézeti hálózaton belül tovább ápolta a tapasztalatcserét, gyorsítva ezzel az információáramlást, segítve a gyors és mind realisabb alapokon nyugvó tanácsadói munkát és nem utolsósorban, a kollégák ismeretanyagának gazdagodását. Példát mutatott azzal is, hogy 1974-ben állat-egészségügyi és igazgatási szakállatorvosi diplomát szerzett. Meggyőződéssel vallotta, hogy a termelés szakosodása szakirányú ismeretet is igényel ahhoz, hogy a magyar állategészségügy történelmi múltjához méltóan teljesítse feladatát.

Egyirányú és felfelé ívelő pályája 1980-ban megtört, felmentették igazgatói állásából és 10 éven át, mint az intézet főmunkatársa végezte tovább kutatómunkáját, de mind nehezebb körülmények között. Nem e sorok írójának feladata, hogy ennek okát elemezze. 1990-ben került az Egyetem Állathigiéniai Tanszékre, ahol haláláig folytathatta azt a munkát, amelyen keresztül őt az ország határain túl és megismerhették.

Szakmai pályafutása kezdetén a diagnosztikai munkához kapcsolódó kutatásokkal foglalkozott: a baromfitífusz, a veszettség járványtana, a sertések torzító orrgyulladás, a sertéspestis járványtana, az immunizálás problémái, a TGE, a listeriosis, a heveny Marek-féle betegség kórtana és morfológiája (ez utóbbi témakörben végzett munkájáért két alkalommal részesült MTA-jutalomban), a mastitis témakörében bűvárkodott. 1970 óta kutatómunkája középpontjában a mikotoxikózisok kerültek. Ebben az időszakban, a hazai gabonatermesztés terén bekövetkezett változások miatt, különösen a fuzáriotoxinok okoztak sok gondot. Kezdeményezésére 1971-ben egy fuzáriumkutató csoportot hoztak létre, amelynek vezetésével őt bízták meg. Munkája eredményességét jelzi, hogy 1978-ban hazánkat már a nemzetközi irodalomban az USA, Finnország, Dél-Afrika, a Szovjetunió, Izrael mellett, a legfontosabb fuzáriumtoxin-kutató központok egyikeként tartják nyilván. Ez adott alapot ahhoz, hogy munkájával egy széles körű nemzetközi kooperációba kapcsolódhatott be. Így többek (KURATA és UENO professzorok, Univ. of Tokyo, W. HAGLER prof., USA) között: MIROCHA és KURZ professzorokkal (Univ. of Minnesota, USA) közös vizsgálatokat végeztek a zearalenonmetabolizációról, a -kiürülésről, különös tekintettel a tejre, valamint a perinatalis ösztrogén-szindróma patomechanizmusára; Krogh professzor (Purdue Univ. USA) kezdeményezésére közös felmérő vizsgálatot végeztek a sertések ochratoxin okozta nephropathiájának magyarországi előfordulására, mintegy kétmillió vágósertésen; PETERSEN professzorral (Uppsala, Svédország) indított egy közös programot a nivalenol toxin patológiájának a tanulmányozására, a berlini Állami Ellenőrző Intézettel közösen végeztek vizsgálatokat a T-2 toxin és az ochratoxin patomechanizmusának a feltárására. Több állatfajon tanulmányozta a trichotecén toxinok hatását a lymphoid és a myeloid rendszer szerveire. Vizsgálta a toxinmetabolizáció menetét kérődző és monogasztrikus állatokban. Megállapította a máj működésének a toxinmetabolizációval, ill. a szervezet mikotoxin iránti érzékenységgel való szoros összefüggését. Több állatfajon vizsgálta a toxin hatását a reprodukciós szervekre, az ovo- és embriogenezisre. Humán vérminták és kolosztrumminták

vizsgálata alapján megállapították, hogy a mikotoxinok az ember számára is komoly rizikófaktort jelentenek.

VÁNYI ANDRÁS mikotoxinkutatásaival ismertette meg magát és munkatársait a nemzetközi fórumokon. A teamben végzett munkát helyezte előtérbe, tekintettel a kutatott problémakör összetettségére, törekedve a megállapítások megbízhatóságára. Ezt erősíti az idegen és magyar nyelvű szakfolyóiratokban megjelent több mint 100 közleménye mellett, a nemzetközi fórumokon tartott előadásai is. Az analitikai munkában felesége, Sándor Gabriella vegyészmérnök volt legnagyobb segítőtje. E team-munkával iskolát alapozott. Saját kandidátusi értekezésének megvédése (1986) mellett még három munkatársa készítette el és védte meg kandidátusi értekezését a mikotoxikózis témaköréből. Munkáját 1977-ben Akadémiai Díjjal ismerték el. Sajnálatos, hogy élete munkásságára doktori értekezésének megvédésével nem tehetett fel a koronát.

Aktív részese volt az oktatásnak is. A graduális képzésben az Állathigiéniai Tanszék keretében 1971-től mint meghívott előadó, 1990-től pedig a „Penészgombák okozta takarmánykárosodások” c. tananyagrészt adta elő. Kutatási eredményeit azonban főként a posztgraduális képzés keretében hasznosították a gyakorlatban.

Pályafutása közben két évet töltött Kubában, ahol a diagnosztikai munkában szaktanácsadóként dolgozott. Megalapozta a hazai állat-egészségügyi intézetek és a kubai társintézetek együttműködését. Mexikóban is szaktanácsadó volt.

VÁNYI ANDRÁS meleg szívű, jóakarátú, nagy általános műveltségű, természetkedvelő, nagyvonalú, ugyanakkor szerény ember volt. Emberi magatartása szilárd alapokon állott, a parasztságtól, ahonnan kikerült, sem érzelmileg, sem értelmileg sohasem szakadt el. Ha segíteni tudott, azt sikernek érezte. Fanyar humora, a szellemességtől mindig sziporkázó és találó ironikus megnyilvánulása, differenciált magatartása olyan szituációkat tudott teremteni, melyekből mindenki megértette, hogy miről vagy kiről van szó, de azt is, hogy ki-ki hová tartozik.

Egészségi állapotának romlását csak az nem vette észre, aki nem akarta. Akik hozzá közelebb álltak, csak sejteni tudták azt, ami élete kulisszái mögött folyt, azt a sok-sok belső vívódást, szellemi feszültséget, biológiai leépülést, amelyről egyedül csak ő tudott. Óriási belső erőre utal, hogy felmérhetetlen küzdelemmel, erejének fogyásával senkit sem akart terhelni.

Szerette a társaságot. Olyan kapcsolatot tudott teremteni mindenkivel, amely a szeretet érzését ébresztette iránta. Akik félreismerték, ma már hiába bánják, mulasztásukat nem pótolhatják.

Kedves Kollégánk és Barátunk! Hiányodat csak ezután érezzük, életed munkásságát és eredményeit tekintve csak szellemi hagyatékodra támaszkodhatunk. Mindazt, amit tettél, köszönjük.

Nyugodj békében!

Dr. Kovács Ferenc

DR. SZENTMIKLÓSSY CSABA (1938–)**az Intézet (7.) igazgatója (1979–1987)**

A MÉM állategészségügyi és élelmiszerhigiéniai főosztályáról került az Intézetbe igazgató-helyettesi státuszba 1978 őszén. Pár nappal előbb Dénes Lajos (akkor főosztályvezető) behívott a MÉM-be és közölte velem ezt a tervét. Megkérdezte, akarok-e nyugdíjba menni, mivel akkor közeledtem a 60. évem betöltéséhez; vagy hajlandó vagyok velük (?) dolgozni tovább, mert nem miattam teszik oda Szentmiklóssyt másik igazgatóhelyettesnek, hanem Ványit akarja vele közömbösíteni. (Amint utána értesültem, ugyanezt a megbeszélést lefolytatta a helyi pártszervezettel is. Akkor Szokolczai volt a párttitkár).

Mivel közöltem, hogy szívesen maradok még egy-két évig (végül is 4 évig maradtam), ketten lettünk igazgatóhelyettesek. Én a szakmai ügyekkel, kutatásszervezéssel foglalkozhattam (ún. tudományos igazgatóhelyettes lettem), Szentmiklóssy pedig mint általános igazgató-helyettes gazdasági és személyi kérdésekkel foglalkozott, „politikai” tekintetben ő volt az „első” helyettes.

Mikor Ványi helyzete lehetetlenné vált, lemondott, és Szentmiklóssyt igazgatónak nevezték ki. Helyette hamarosan Nagy Béla dr. lett a 2. igazgatóhelyettes, aki természetesen már jelentősen foglalkozott szakmai feladatokkal is. Szentmiklóssy belső átszervezéseket csinált. Ezekben igyekeztem jószándékot feltételezni. Nagy Bélával többször voltunk eltérő nézeten, akivel azonban igen hasznosan lehetett együtt dolgozni.

Közben Dénes miniszterhelyettes lett, majd az intézmények összevonásakor a Szolgálat élére került mint főigazgató. Ebben a pozíciójában egyre jobban lazult a kapcsolata Szentmiklóssyval, míg végül az utóbbinak mennie kellett.

Az intézeti állatorvosok zöme – köztük az osztályvezetők is – nem kedvelték Szentmiklóssy tevékenységét, de távozásakor mégis elbúcsúztak tőle. Erre az alkalomra engemet is meghívtak, mert még szerződéses kapcsolatban voltam az intézettel, sőt az igazgatótól kaptam a feladataimat. Az utolsó pillanatban megkértek, hogy én szóljak pár búcsúztató mondatot. Nem igen volt idő vitára vagy meggondolásra s talán „az ördög is belém bújt” és Ady egyik versének (Címe: Ének a porban) néhány sora jött a nyelvemre:

„Nagy rokkánásom kinek se fájjon,
Nem első hullás ezen a tájon:
Ki magyar tájon nagy sorsra vágyik,
Lalla, lalla,
Rokkanva ér el az éjszakáig.”

Ki hogyan, s mint értette vagy mit gondolt, nem tudom. Azóta sem beszéltem erről a jelenlevőkkel. Különösebb megfontolás nélkül, talán az előző igazgató (Ványi) sorsa is eszembe jutott.

Dr. Szabó István

DR. SZAKOLCZAI JÓZSEF (1936–)

**az állatorvostudományok kandidátusa, az Intézet igazgatóhelyettese
(az Intézet 8. mb. igazgatója 1987–1988)**

Balassagyarmaton született 1936. június 26-án. Az általános iskolát és a gimnáziumot is itt végezte, és 1954-ben érettségizett jeles eredménnyel. Budapesten az Állatorvostudományi Főiskolán tanult tovább, „cum laude” minősítésű oklevelet kapott 1959 szeptemberében. A főiskola ideje alatt három éven át diákköri tagként volt a Járványtani Tanszéken.

Az Országos Állategészségügyi Intézetbe 1959. október 16-án került. Kezdetben a Hal- és Méhbetegségek Osztályán dolgozott. Részt vett a hal- és méhégészségügyi diagnosztikai munka megszervezésében, a halgazdaságok és a méhészszerzetekkel való kapcsolatok kialakításában. A diagnosztikai rutinmunkán túl kórtani, kórfejlődési, gyógykezelési kutatásokat folytatott. A hasvízkór tárgyköréből írt kandidátusi disszertációját 1970-ben védte meg.

Az Állatorvostudományi Egyetemen az 1966/67-es tanévben megbízást kapott a „Halbetegségek” című tárgy oktatására. Egyetemi oktatói működése elismeréseképpen 1977-ben „címzetes egyetemi docens”, 1986-ban „címzetes egyetemi tanár” címet kapott.

Kutatómunkája eredményeként – részben társszerzőkkel – negyvenöt tudományos közleményt publikált a következő folyóiratokban: Acta Veterinaria, Bulletin of EAAP, Hungarian Scientific Instruments, Journal of Fish Disease, Magyar Állatorvosok Lapja, Zeitschrift für Immunitätsforschung, a Zeitschrift für Fischerei, Zentralblatt für Bakteriologie. Az ötvenegy tudományos-ismeretterjesztő cikk zömében a „Halászat”, a „Méhészet” és a „Magyar Mezőgazdaság” című lapban jelent meg.

Dr. Molnár Kálmánnal közösen megírták a „Halbetegségek” című könyvet, melyet a Mezőgazdasági Kiadó 1973-ban, majd átdolgozva 1980-ban jelentetett meg. Azonos című jegyzetüket az Állatorvostudományi Egyetem 1976-ban és 1984-ben adta ki. Társszerzőként közreműködött Antalfi Antal és Tölg István: „Növényevő halak” című könyvének megírásában, amely 1968-ban magyarul, 1970-ben németül, 1972-ben pedig lengyel nyelven is napvilágot látott. Közreműködött továbbá a „Baromfiégészségtan”, „Szarvasmarha-egészségtan”, valamint a „Sertéségészségtan” című könyvek megírásában is, melyeknek a „Gyakoribb mérgezések” című fejezetét állította össze.

1970 és 1980 között a Toxikológiai és Gyógyszerellenőrző Osztályon dolgozott. Erre az időszakra esett az osztály ideiglenes, majd végleges helyére történő elhelyezésének megszervezése, az ún. nagy műszerek (gázkromatográf, atomabszorpciós spektrofotométer stb.) beszerzése és munkába állítása.

1980 és 1986 között ismét a Hal- és Méhbetegségek Osztályán kapott feladatot. Az osztály végleges elhelyezésének megszervezésével, munkarendjének átalakításával, a zavartalan diagnosztikai és kutatómunka feltételeinek biztosításával kellett foglalkoznia.

1986. január elsejével igazgatóhelyettesé nevezték ki. Munkája a diagnosztikai (Emlőskórbonctani, Baromfiégészségügyi, Vadégészségügyi, Hal- és Méhbetegségek) osztályok, valamint a Kémiai Főosztály felügyelete, az intézeti kutatások szervezése és állatgyógyászati szerekkel kapcsolatos valamennyi tevékenység irányítása és összefogása volt.

Tanulmányúton, illetve a növényevő halak betelepítésével kapcsolatban szakértőként 1963 és 1970 között többször járt a Szovjetunióban. 1972-ben KGST delegáció tagjaként az NDK-ban,

ugyanezen évben OMFB, valamint 1987-ben az MTA delegáció tagjaként Svédországban volt. 1980-ban, illetve 1985-ben a Varroa atka kártételével foglalkozó nemzetközi kongresszuson Majna-Frankfurtban, valamint Szófiában tartott előadást a kórokozó elleni hazai védekezésről. Nemzetközi szakértői tevékenységet halszállításokkal kapcsolatban 1983-ban Görögországban és 1984-ben Egyiptomban folytatott.

Munkáját számos alkalommal ismerték el. 1967-ben továbbá 1975-ben a „Mezőgazdaság kiváló dolgozója” címet, 1985-ben a „Munka érdemrend bronz fokozatát” kapta meg.

1960 júniusa óta nős, felesége Kálmán Mária laboratóriumi asszisztens. 1990-ben négy gyermekük és kilenc unokájuk volt.

Dr. Szabó István

DR. MOCSÁRI ENDRE (1937–)

az állatorvostudomány kandidátusa, az Intézet (9.) igazgatója (1989–1992)

Szentmiklóssy eltávozása után egészen rövid ideig Szakolczai József dr. igazgatóhelyettes volt a mb. igazgató. Mocsári Endrét 1988-ban nevezte ki a Szolgálat főigazgatója, 1989. január 1. hatállyal kezdte a működését.

Mocsári Endrét nem tudnám lelkiismeretem szerint jellemezni. Jó képességű, tevékeny, törekvő szakembernek tartottam, aki a határidők betartásában mindig pontos volt. Amilyen területen dolgoztak vele, teljes mértékben meg voltam elégedve a munkájával azon sem csodálkoztam, hogy a virológiai osztály felállásakor Csontos László őt választotta munkatársának. Hamarosan úgy éreztem azonban, hogy sem Csontos, sem a többi intézeti kolléga, sem általában a dolgozók nem kedvelik

Megítélésem szerint mind belföldön, mind külföldön megfelelően képviselte az Intézetet. Utóbbiban nyelvismerete sokat segített.

Szakmai tevékenységét tükrözik a mellékelt dokumentumok és az évkönyvekben található irodalmi jegyzékek.

Dr. Szabó István

Hírek [Dr. Mocsári Endre igazgatói kinevezése]

Forrás: *Állatorvosi Közlemények*, 1989. 2. 144–145.

Dr. Mocsári Endre állatorvost, az állatorvostudomány kandidátusát, pályázata alapján 1989. január 1. hatállyal az ÁÉSZ Országos Állategészségügyi Intézet igazgatójává nevezték ki.

Mocsári Endre 1939. augusztus 14-én, Budapesten született. Középiskolai érettségét az Apáczai Csere János gyakorló gimnáziumban tett 1957-ben. Ugyanebben az évben felvételt nyert az Állatorvostudományi Egyetemre, ahol tanulmányait „cum laude” minősítéssel fejezte be 1963-ban.

1963. szeptember 16-a óta az Országos Állategészségügyi Intézet munkatársa. Kezdetben az intézet emlős kórbonctani osztályán dolgozott patológusként, később pedig virológusként. A diagnosztikai osztály keretén belül megalakult víruslaboratórium önálló osztállyá szerveződése óta, 1968. február 1-től szakállorvosként, 1971-től megbízott osztályvezetőként, 1974-től osztályvezető-helyettesként, majd főosztályvezetőként megszakítás nélkül a virológiai osztályon dolgozott.

A napi rutinmunka mellett már kezdettől fogva kutatómunkát is végzett. Ez elsősorban a diagnosztikai tevékenység tökéletesítésére és meggyorsítására irányult. Elsőként honosította meg az immunofluoreszcensz vizsgáló eljárást a veszettség, toxoplasmosis, TGE, epidemiás diarrhoea, sertés rotavírus, sertés parvovírus, *Aujeszky*-féle betegség, a klasszikus- és afrikai sertéspestis, valamint a szopornyica kórjelzésében.

1968 és 1970 között a TESCO-val kötött szerződés alapján Kubában látott el szakértői feladatot. A Las Villas tartományi, majd a havannai Központi Állategészségügyi Laboratórium

diagnosztikai osztályán folyó munka megszervezése, irányítása és a laboratóriumi személyzet betanítása képezte feladatát.

Hazatérése után mind a napi rutin-, mind pedig tudományos kutatómunkájának legfontosabb részét a sertés vírusos betegségeivel kapcsolatos tevékenység képezte. A sertés vírusos eredetű gyomor- és bélgyulladásával a TGE hazai megállapítását követő időszak óta foglalkozik. 1975–76. években 7 hónapot töltött az Amerikai Egyesült Államokban a TGE modern diagnosztikai és immunológiai módszereinek tanulmányozása céljából. Kandidátusi értekezését is ebből a témakörből írta „A sertés vírusos hasmenése (TGE) elleni aktív immunizálás. Az átvészelés és vakcinázás után kialakuló immunválasz összehasonlítása” címmel 1977-ben.

Az epidémiás diarrhoe témakörrel ugyancsak a betegség hazai megállapítását követő időszak óta foglalkozik. Munkatársaival tisztázták a betegség vírusos oktatát, a kórokozó azonosságát a belga CV777 sertés coronavírussal és kidolgozták a betegség laboratóriumi kórjelzését. Kidolgozta a sertés rotavírus-fertőzés laboratóriumi diagnosztikáját és felmérő szerológiai vizsgálatot végzett munkatársaival a betegség hazai elterjedtségének megismerésére. A vírus izolálásával és azonosításával Magyarországon elsőként állapította meg a malacok adenovírus okozta bélgyulladását.

Munkatársaival igazolták a sertés parvovírus okozta szaporodási zavarának hazai előfordulását és elterjedtségére szerológiai felmérő vizsgálatot végeztek. A gazdasági kártétel csökkentése érdekében inaktivált, csapadékos vakcinát dolgozott ki.

Az *Aujeszký*-féle betegséggel kapcsolatos vizsgálatai ez ideig új diagnosztikai módszerek kidolgozására és kipróbálására (szempróba, ELISA, IF), a hazai vírustörzsek tulajdonságainak vizsgálatára és a juhok vírusűrítő szerepének megismerésére irányultak.

FAO ösztöndíjjal 1986-ban a holland Központi Állategészségügyi Intézet virológiai osztályán a ragadós száj- és körömfájás modern diagnosztikai módszereit tanulmányozta.

Kínai útjáról hazatérve, munkatársaival kidolgozta a nyulak vírus okozta vérzések betegsége laboratóriumi kórjelzését és a specifikus védekezés megteremtésére alkalmas vakcinát.

Ez ideig 78 tudományos közleménye jelent meg magyar és idegen nyelven.

A mezőgazdasági és élelmezésügyi miniszter 1973-ban a „Mezőgazdaság Kiváló Dolgozója”, 1987-ben a „Kiváló Munkáért”, 1981-ben pedig az Országos Állategészségügyi Intézet igazgatója a „Kiváló Dolgozó” kitüntetést adományozta részére.

Dr. Mocsári Endre angol és német nyelvből középfokú, spanyol nyelvből pedig felsőfokú állami nyelvvizsgát tett. Nős, felesége az Állatorvostudományi Egyetem takarmányozástani tanszékén dolgozik, két gyermekük van.

Dr. Mocsári Endre oklevele, szabadalmi okirata, kitüntetése

DR. TEKES LAJOS (1947–)

az Intézet (10.) igazgatója (1992–2010)

Levél Tolnay Sándor díj kiadásáról Tekes Lajosnak

1997. augusztus 18.

FÖLDMŰVELÉSÜGYI MINISZTER

☒ 1860 Budapest, Pf. 1.
☎ 301-4000 Fax: 302-0408

12.497/2/1997.

***Dr. Tekes Lajos igazgató úrnak
Országos Állategészségügyi Intézet***

Budapest

Tisztelt Igazgató úr!

*Az állategészségügyi oktatás, kutatás és gyakorlati tevékenysége elismeréséül
Augusztus 20-a alkalmából a*

TOLNAY SÁNDOR díjat

adományozom az Ön által vezetett intézménynek, és ezzel egyidejűleg

jutalomban részesítem.

További eredményes munkát kívánok.

Budapest, 1997. augusztus 18.

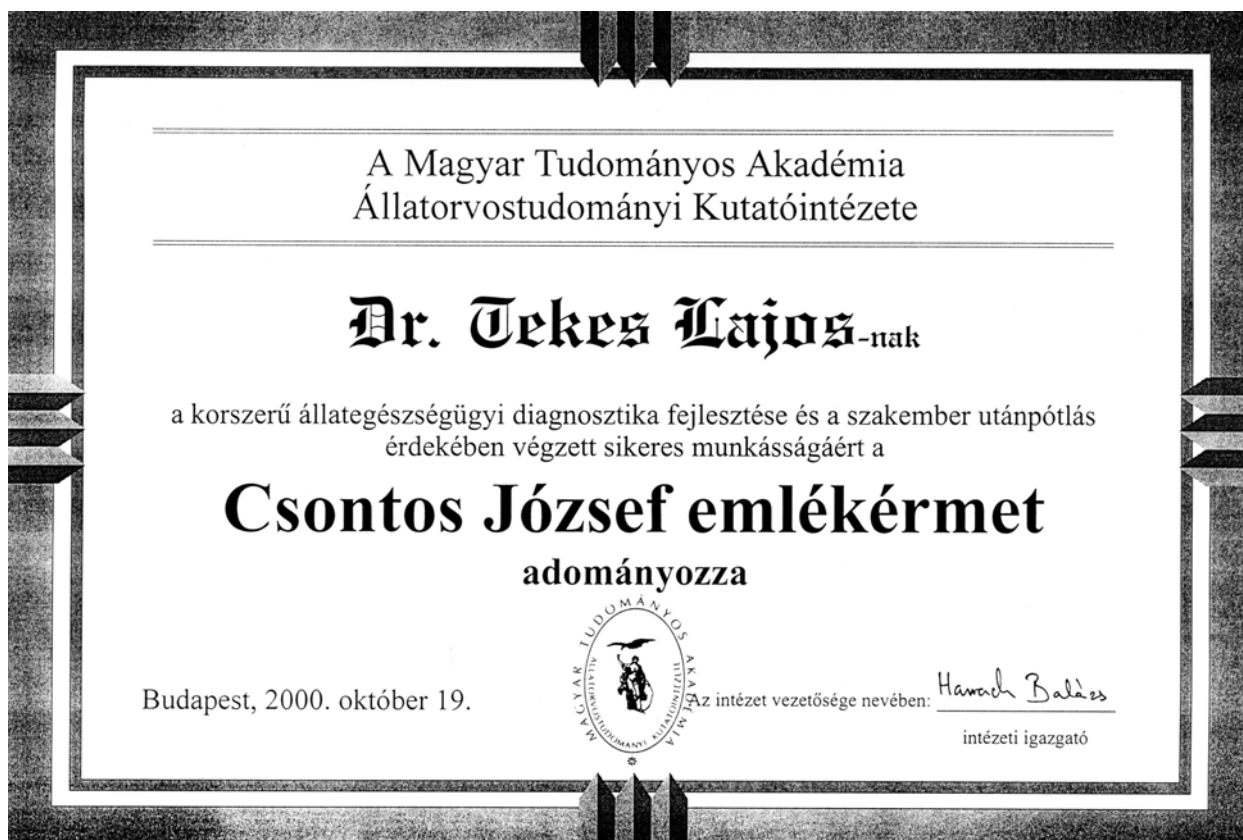

Tisztelettel:

Dr. Nagy Frigyes

Csontos József emlékérem adományozása Tekes Lajosnak

2000. október 19.

DR. SZABÓ ISTVÁN (1919–)

az állatorvostudomány kandidátusa, c. egyetemi tanár,
az Intézet igazgatóhelyettese (1956–1984)

Állatorvosok arcképcsarnoka

Az önzetlen szakember

Visszapillantás életpályámra

Forrás: *Állatorvosi Kamarai Hírek*, 1997. 8 (4). 30–31.

Pista bácsi szeretetet, emberséget sugárzó önvallomásához nem nyúltam és nem nyúlhattam hozzá, mert csak rontottam volna rajta. Így az életpályára történt visszapillantás egyes szám első személyben jelenik meg mindannyiunk örömére.

Szakonyban, 1919-ben születtem ötgyermekes kisbirtokos (akkor ez volt a hivatalos megjelölés) családban. Egy testvérem csecsemőkorban meghalt, ketten szüleink foglalkozását folytatták, kisbirtokosok, majd tsz-tagok lettek, kettőnket tanítottak. Engem 10 éves koromban (a négy elemi elvégzése után) írtak be a soproni evangélikus líceumba (8 osztályos gimnáziumba). Ettől kezdve kísért a család szeretete, a legszükségesebb anyagiakkal ellátták, de különben a tanulásomba, a pályaválasztásomba, elhelyezkedésemben nem szóltak bele. Én sem nagy öntudattal vagy hivatásérzettel készültem az életre. Csak kötelességszerűen tanultam és tettem a dolgomat. A középiskolában és az egyetemen sok kedvezményt kaptam, ezért nem mondhatnám, hogy a legszükségesebb dolgokban hiányt szenvedtem volna. Amit a kisebb diákok tanításával kerestem, bőven elég volt szerény költőpénznek.

Állatorvossá 1942 januárjában avattak, de már előtte fél évig fizetéses gyakornoki státusban a sebészeti és szemészeti klinikán dolgoztam. Itt összesen 4 évet töltöttem el. Közben doktoráltam, disszertációm témája a csonttörések velőüreg-szegecselese volt. Másfél évig voltam katona. Néhány hónapot a fronton (Galíciában) töltöttem és belekóstoltam a szovjet fogságba is.

Egyetemi alkalmazásomat 1948-ban szüntettem meg, mert az „illetékesek” politikailag alkalmatlannak találtak a fiatalokkal való foglalkozásra. Magánállatorvos lettem, majd az államosításkor (1949-ben) az Országos Állat-egészségügyi Intézetbe helyeztek. Ezt a munkakört egy ideig átmenetinek tekintettem, mert sokkal inkább állatkórházba vagy körzetbe szerettem volna kerülni. Ez azonban záros határidőn belül nem sikerült. Az intézeti kollektív munkát viszont hamar megszerettem, korábbi elképzelésemet pedig később intézeti tevékenységemnek a gyakorlattal való mindennapos kapcsolata hiánytalanul pótolta. Hallgató koromban minden szünetben Kolbenheyer Ottó (csepregi) vagy Raiger Alfréd (simasági) körállatorvosok mellett gyakoroltam. Mindketten igen jól képzett és etikusan gondolkodó, rendkívül művelt emberek voltak. Halálukig atyai jó barátaim maradtak. Szeretetem, tiszteletem és hálám azóta sem szűnt meg.

Az intézeti komplex diagnosztikai munkát elsősorban Csontos, kisebb mértékben Hirt tanár uraktól (mindkettő egyetemi magántanár) sajátítottam el. De sokszor képviselhettem az intézetet

Manninger professzor helyszíni vizsgálatain is. Intézeti beosztásomnál fogva többször voltam szakmai kiszálláson Köves professzorral, Ósz Gyula és Barabás István minisztériumi főállatorvosokkal. Mindegyiküktől sokat tanultam szakmailag, emberileg és a kollégákkal vagy gazdasági emberekkel való kapcsolattartás és a gyakorlatban való viselkedés tekintetében. A nem fertőző betegségek terén többször konzultálhattam Mócsy professzorral, akit egyre jobban megszerettem és egyre inkább tiszteltem. Sályi Gyula és Kovács Jenő professzorokkal való találkozásaim főleg azért emlékezetesek, mert ilyenkor mindig éreztem, hogy pályájuk kezdetén szerettek az intézetben dolgozni és elismerik intézeti munkánk jelentőségét. Nem múlt el nyomtalanul az a 4 év sem, amelyet Guoth professzor mellett töltöttem, aki többek között szaknyelvi igényességemre figyelt fel korán és „nyelvpurifikátornak” nevezett el. Kádár Tiborral mintegy másfél évtizedig dolgoztam együtt, jól kiegészítettük egymást. Tanultam tőle bizonyos fokú optimizmust és türelmet, mert – úgymond – a reménytelennek látszó dolgok is egyszer – gyakran önmaguktól is – megoldódnak. Neki köszönhetem, hogy annak idején sok kezdő kollégának – képességeim szintjén – foghattam a kezét.

Mindezek mellett olyan emberek szakmai barátságát élvezhettem, mint Szent-Iványi Tamás, Áldásy Pál, Hajdú Gusztáv, Zsigmond László, Temesi Zoltán, vagy hogy az élők közül is említsek, Kovács Ferenc, Holló Ferenc és nem utolsósorban Kojnok János. És még sokan mások.

Igen szerencsésnek tartom, hogy ez a sokrétű, sokszintű szakmai-emberi kapcsolat alakította pályámat, munkámat és gondolkodásomat. Nem én akartam, nem én terveztem így, munkaköröm ellátása hozta magával. A saját szerepem csak annyi volt, hogy elégedetlenség nélkül végeztem a munkámat és az ennek során adódott kapcsolatokat pedig igyekeztem megbecsülni.

Az intézetben aktívan eltöltött 35 év alatt széles területen tevékenykedtem. Főleg az emlős állatok legkülönbözőbb – elsősorban mégis a fertőző – betegségeinek fel(meg)ismerésével és az ellenük való védekezéssel foglalkoztam, mindig azzal, amit az intézetbe küldött vizsgálati anyagok a legidősebben jeleztek. Az e téren megjelent kb. 100 közleményem eredményeit itt nem sorolnám fel, másutt megtalálhatók.

Szerencsés voltam, hogy 28 éven át az intézetnek „csak” igazgatóhelyettese voltam és így teljes erőmmel „csak” a szakmai feladatokkal, munkatársaimnak is „csak” a szakmai tevékenységével, intézeteinknek is „csak” a szakmai fejlődésével kellett törődnöm. Nem voltam párttag, ill. azzá sem kellett lennem, mert a „legilletékesebbek” tisztán látták, hogy a szakmai munkámmal többet használok.

Sohasem volt olyan érzésem, hogy a munkámat nem becsülik meg, kitérítésekben is arányosan részesítettek. Az egyik legnagyobb elismerés (szinte rehabilitálás) az volt, amikor egyetemi tanári címet kaptam. Hogy sertés-egészségügyi szakember lettem, arról a szakosztály tagjainak egyértelmű mellém állása győzött meg. Ezt csak megerősítette a Sertés-egészségtan c. kézikönyv összeállítására való felkérés. Sajnálom, hogy a benne foglaltak egy része már elévült. A legnagyobb elismerést azonban azoktól az intézeti kollégáktól (és más dolgozóktól), valamint a gyakorlatban működött kortárs kollégáktól kaptam és kapom, akiknek talán valamit – még ha megnevezhetetlenül is – nyújtani tudtam segítő szándékkal, szakmai tanáccsal, esetleg csak példamutatással. Akik ma is az intézethez tartozónak és szakmai összejöveteleken még odaillő résztvevőnek tekintenek.

Sohasem voltam egyedül. Mindig mellettem éreztem az intézetet, ill. intézeteket. Mindig volt(ak), aki(k) velem törték a fejüket egy-egy probléma megoldásának lehetőségein. Többnyire

érezhettem a feletteseim bizalmát és támogatását is. Soha nem hiányzott a családom együttérzése és türelme. Szerencsés voltam, mert azt csinálhattam, amit szerettem. Végül szerencsés vagyok, hogy az intézetbe ma is „hazamegyek”, otthon érezhetem magamat, a társintézményekbe is bekapogtathatok.

Köszönet érte!

Mottó: „Ki-ki használjon, szolgáljon hazájának, amint legjobban lehet.” (Zrínyi Miklós)

Köszönjük, Pista bácsi!

DR. BARTALIS IMRE

Budapest, 1997. augusztus

Saját portréhoz

Bartalis Imre levélbeli felkérésére vettem papírra ezt a szöveget és küldtem el a „bánatos” képet. A felkérő levélből nem érződött ki, hogy a pályámra való visszaemlékezést milyen formában és milyen terjedelemben kéri és hogyan akarja közölni. Mindjárt másnap hajnalban „buggyantak” ki belőlem ezek a gondolatok és ezek a személyek, akik szakmai pályám alakulásában jelentősebb szerepet játszottak. Szokásomtól eltérően az eredeti szövegen én sem változtattam, úgy adtam tovább, ahogyan egy belső „lökés”-re megszületett – Bartalis szerint –, hogyan a szívemből kipattant.

Az általa adott címmel azonban nem értek egyet, mert nem tarthatom magamat „önzetlennek”. Érzésem szerint a leírtakból sem ez derül ki. Tűnhetek legfeljebb viszonylag szerénynek, meglegedettnek, aki akart ugyan érvényesülni a munkájában, de azért nem áldozott fel sok mindent, ami részére kedvezőbb volt.

Dr. Szabó István

Dr. Szabó István kitüntetése

Forrás: *Állatorvosi Kamarai Hírek*, 2000. 11 (4). 34–35.

Dr. Szabó István kandidátussal, c. egyetemi tanárral, az Országos Állat-egészségügyi Intézet ny. igazgatóhelyettesével az egyetemen beszélgettem az augusztus 20. alkalmával kapott kitüntetésről. Pista bácsi a Magyar Köztársaság Érdemrend Lovagkeresztjét vehette át az Országház kupolacsarnokában.

- *Részesült-e már más állatorvos ilyen magas kitüntetésben?*
- Erre nem tudok válaszolni! A több mint 100 kitüntetett között voltak művészek, egyházi személyiségek, orvosok, sportolók, írók és még nagyon sokféle foglalkozásúak, akik között egyedül én voltam állatorvos.
- *Milyen értékrendet képvisel ez a kitüntetés?*
- Magának a kitüntetésnek az értékrendjével nem vagyok tisztában. Talán most adományozták először? Tény azonban, hogy sokan gratuláltak olyanok is, akik pozíciójuknál fogva jobban tájékozódtak erről.

I. AZ ORSZÁGOS ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZET

- *Kik voltak ezek?*
- Felsorolni nem szeretném, mert kellemetlen lenne, ha bárkit is kifelejtének a sorból. Nekem természetesen az Országos Állat-egészségügyi Intézet kollektívájának köszöntése a legfontosabb, amelynek zárómondata így hangzott: „Ezután is mindig szívesen látjuk Pista bácsit az intézetben.” Köszönöm! Amíg egészségem engedi, élek a lehetőséggel.
- *Mikor tudtad meg, hogy kitüntetés kapsz?*
- A Magyar Köztársaság Elnökének Hivatalából váratlanul, nem sokkal augusztus 20. előtt érkezett a meghívó, amelyben csak a kitüntetés tényét közölték, a jellegét nem. Különösen meglepett a kitüntetés átadásának helye és időpontja.
- *Miért? Hol vehetted át a kitüntetés?*
- Az Országház kupolacsarnokában minden kitüntetettnek névre szóló helyet jelöltek ki, közvetlenül a Szent Korona közelségében. A terem perifériáján foglalhattak helyet a kísérők, hozzátartozók. Minden kitüntetett egy személyt vihetett magával. Engem a leányunokám kísért el, akinek ez legalább akkora élményt és megtiszteltetést jelentett, mint a nagypjának.
- *Hogy zajlik le egy ilyen ünnepség?*
- Az átadási ünnepség a Himnusszal kezdődött és a Szózáttal fejeződött be. Mádl Ferenc köztársasági elnök mondott bevezető köszöntőt. A kitüntetések átnyújtásánál mindvégig mellette állt Orbán Viktor miniszterelnök és Áder János, az Országgyűlés elnöke. Az utóbbiak is kézfogással köszöntöttek bennünket. Jelen volt az ünnepségen Göncz Árpád és felesége, az MTA elnök, néhány miniszter, több államtitkár és országgyűlési vezető személyiség. A fény- és tűzijátékok megtekintésére két személyre szóló meghívót kaptunk, ugyanúgy, mint az Országházban rendezett állami fogadásra. A miniszterelnök ünnepi köszöntője a külképviseletek tagjainak jelenléte miatt angolul is elhangzott.
- *Azt mondtad, hogy meglepett a kitüntetés átadására szóló meghívó. Miért?*
- Mert nem gondoltam arra, hogy közel 17 évvel nyugállományomba kerülésem után még értékelően számon tartják egykori tevékenységemet. Egyik állatorvos professzor kortársam így fogalmazott: „Ez megerősítése korábbi kitüntetéseidnek.” 35 éven keresztül folyamatosan egy intézményben dolgozhattam kitűnő munkatársakkal. Úgy érzem, hogy a kitüntetés nemcsak az én tevékenységemnek, hanem az állat-egészségügyi intézetek mintegy 4 évtizeden át elért diagnosztikai és kutatási eredményeinek elismerése is. Ezért tisztelettel és baráti szeretettel, sőt hálával gondolok a már elhalt és még élő kollégáimra, valamennyi intézeti dolgozóra, akik a maguk helyén, képzettségük és képességük szerint ebben a munkában részt vettek.
- *Kik azok, akiről ily nagy szeretettel emlékezel meg?*
- Mindenkiről, akik támogatták az intézeti munkákat, a legkisebbtől a legnagyobb beosztású személyekig. Azért érdemes megemlíteni, hogy a hálózat kiépítése 1941-ben kezdődött a Kolozsvári Állat-egészségügyi Intézet létesítésével, ahol Marcis Árpád, majd Csontos József vezetésével eredményes kutatómunka folyt. Derzsy Domokosnak innen jelentek meg az első figyelemre méltó szakcikkei. 1949-ben a debreceni intézet kezdte meg működését Murányi Ferenc és Temesi Zoltán vezetésével. A Kaposvári Állat-egészségügyi Intézetben 1951-ben Szécsényi István irányításával indult meg a diagnosztikai munka. Békéscsabán 1953-ban, Miskolcon 1955-ben történt a beruházás, melynek szakmai irányítója Héjj László volt. 1956-ban Kádár Tibor igazgatósága alatt lettem igazgatóhelyettes, amikor fő feladatomban lett az intézetek szakmai munkájának koordinálása. Könnyűvé tette munkámat, hogy mindegyik

intézetben kiváló partnereim voltak, közöttük több fiatal, akik szívesen vették az együttműködésre és az együttgondolkodásra való törekvést. Rájuk gondolok szeretettel!

- *A kitüntetésed alkalmával mindig a munkatársaidat helyezed előtérbe. Mi ennek az oka?*

- Az intézeti munka csapatmunka. Magamat mindig – ma is – átlagos felkészültségű szakembernek tekintetem. Talán egy kissé nagyobb volt a szorgalmam és a kötelesség-
teljesítési igényem, mint az átlagnak. Sokrétű lehetőségem volt a közös munkára, a gondolat-
és véleménycserékre. Ezekkel éltem is, ami természetesen a partnereimnek is köszönhető.
Ezért eredményeimet nagymértékben ennek a – nemegyszer barátsággá fejlődött – együtt-
munkálkodásnak tulajdonítom.

- *Köszönöm az interjút, és kívánom, hogy még sokáig munkálkodjál a kedvenc szakterü-
leteden mindannyiunk örömeire, az állategészségügy és ezen keresztül a haza javára jó erőben
és egészségben.*

DR. BARTALIS IMRE

DR. NAGY BÉLA (1941–)

az MTA rendes tagja, az Intézet igazgatóhelyettese (1980–1987)

Új állatorvos akadémikus: Interjú dr. Nagy Bélával

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1998. 120 (7). 387–389.

A Magyar Tudományos Akadémia 162. rendes közgyűlése DR. NAGY BÉLÁT, az MTA Állatorvos-tudományi Kutatóintézete igazgatóját, az Akadémia levelező tagjává választotta. Legújabb akadémikusunkat ebből az alkalomból kerestem meg, hogy olvasóink nevében is gratuláljak, továbbá, hogy eddigi munkájáról és terveiről beszélgethessünk.

NAGY BÉLA 1941-ben született Debrecenben. Középiskoláit Budapesten végezte, majd 1965-ben kapott diplomát az Állatorvos-tudományi Egyetemen. Ezt követően egy évig a Monori Állami Gazdaságban, majd a Miskolci Állat-egészségügyi Intézetben dolgozott. 1967–71 között az Egyetem Állathigiéniai Tanszékének volt tudományos munkatársa. 1971. végén az új Szombathelyi Állat-egészségügyi Intézet igazgatójának nevezték ki, ahol 8 éven át dolgozott. Közben 2 évig az USA National Animal Disease Centerben folytatott kutatásokat. 1979-ben helyezték át az Országos Állat-egészségügyi Intézetbe igazgató-helyettesnek. 1989-ben akadémiai státusba lépett: előbb 3 évig az Egyetem központi laboratóriumában dolgozott (melyből másfél évet újra az USA-ban töltött). 1991-től az MTA Állatorvos-tudományi Kutatóintézetében dolgozik, előbb mint igazgatóhelyettes, majd 1994. óta az intézet igazgatója. Az MTA levelező tagságra – az Állatorvos-tudományi Bizottság egyhangú támogatásával – DUDITS DÉNES (Szegedi Biológiai Központ) és MÉSZÁROS JÁNOS professzorok ajánlották. Az akkori adatok szerint közleményeire több mint 1000 alkalommal hivatkoztak.

– *Milyen szakmai munkásságot takar ez a 33 év?*

Mielőtt a munkásságra térnénk: meggyőződésem, hogy levelező taggá választásom nem kizárólag az elmúlt 33 évi munkámnak szól (hiszen több kiváló állatorvos kutatónk, oktatónk van, akik eredményeik alapján ugyanígy szóba jöhettek volna), hanem jelentős részben az MTA Állatorvos-tudományi Kutatóintézete korábbi és legutóbbi eredményeinek is. Annak a kedvező minősítésnek, ami az akadémiai intézetek közelmúltban lezajlott, nagyon szigorú átvilágítása, megmérettetése során kifejezésre jutott. Jelen munkánkat és jövőbeni terveinket elismeréssel illették, az intézet MTA státusát és önállóságát meghagyták. Megválasztásomat biztató jelnek tekintem az intézet jövője szempontjából is.

Ami a munkásságomat illeti, abban meghatározó volt a hazai és külföldi diagnosztikai, egyetemi és kutatóintézeti munkatársak és vezetők hathatós segítsége. Tudományos munkám egyébként a Miskolci Állat-egészségügyi Intézetben kezdődött, ahol ÁLDÁSY DR. a választott malacok bélfloájára irányította a figyelmemet. Azt vizsgáltuk, hogy milyen dietetikai hatásra szaporodnak jobban a kórokozó *E. coli* baktériumok. Az Állathigiéniai Tanszéken KOVÁCS FERENC professzornál a borjak újszülöttkori és a malacok választáskori hasmenésével, ezek környezeti hajlamosító tényezőivel foglalkoztunk. A szombathelyi intézetben az igazgatói feladatokon túl többirányú szakmai munkát is végeztem: kiváló munkatársaimmal – a környék

akkori adottságainak megfelelően – elsősorban egyes szarvasmarha-megbetegedések diagnosztikájának fejlesztésén dolgoztunk, melyen belül én a borjak hasmenésére irányuló vizsgálatokat végeztem, továbbá a bakteriológiai osztályt vezettem. Az USA-ban – DR. H. W. MOON akkor újraalakult munkacsoportjában – nagy önállóságot biztosító szervezeti és ideális szakmai, személyi feltételek között a malacok colihásmenését tanulmányozhattam. A vizsgálatok annak tisztázásában segítettek, hogy a korábban megismert és fontosnak tartott toxintermelés mellett a kórokozók bélbeni megtapadása és kolonizációjuk is lényeges. Többek között sikerült egy új adhéziós virulencia faktort (987P) azonosítani és több szempontból jellemezni, mely akkoriban az orvosok és a mikrobiológusok körében is nagy érdeklődést keltett.

– *Ezek a megfigyelések tükröződtek az 1978-ban 100%-os eredménnyel megvédett kandidátusi disszertációban és a későbbi vakcinákban?*

Igen, de ehhez nemcsak az amerikai felfedezések, hanem a további itthoni (elsősorban szombathelyi) kísérleti tapasztalatok is kellettek, melyekre később még kitérek.

– *Milyen újabb szakmai, tudományos feladatokat és kihívásokat jelentett az Országos Állat-egészségügyi Intézetben eltöltött 10 év?*

Itt az általános igazgatóhelyettesi és szakmai szervezési feladatokon (fertőző betegségek diagnosztikájának fejlesztésén, megyei állat-egészségügyi állomási laboratóriumok módszertani felügyeletén) túlmenően egy enterális diagnosztikai laboratóriumot is kialakíthattam. Ebben, a Szombathelyen elkezdett munka folytatásaként – virológusokkal, patológusokkal szoros együttműködésben – több emlősfaj enterális megbetegedéseinek okozóit (pl. *E.colit*, *campylobactereket*, *rotavírusokat*, *coronavírust*, *cryptosporidiumokat*) vizsgáltam. Diagnosztikai munkánkat rendszeres elektronmikroszkópos vizsgálatokkal is kibővítettük. A borjak, kecskék, nyulak és egyéb emlősállatok cryptosporidiosisának, a borjak coronavírus okozta hasmenésének első hazai leírásai, valamint – a Phylaxia illetékes szakemberei segítségével – a borjak és malacok *E. coli* (ill. rotavírus és *E. coli*) hasmenése elleni pilusvakcinák előállítására elsősorban ekkorra tehetők.

– *Milyen eredményeket hozott a második amerikai kutatómunka?*

Egy 1988-ban elnyert OTKA pályázat kapcsán sikerült számos, a sertések választási hasmenését okozó hazai *E. coli*-törzset előbb itthon, majd a National Animal Disease Centerben fenotípus és genotípus szempontjából jellemezni és csoportosítani. A hazai izolátumokon egy újabb adhéziós virulencia faktort (F18ac) fedeztünk fel, és magyarázatot találtunk arra is, hogy ezek a kifejezetten választási hasmenést okozó törzsek az újszülött malacok vékonybelében miért nem telepedhetnek meg. Kiderült, hogy az adhéziós faktoraiknak megfelelő bélreceptorok a kor előrehaladtával és a takarmányváltoztatás által is stimulálva jelennek meg, s teszik az állatokat fogékonyá.

– *Ezen kutatások eredménye a szintén 100%-os eredménnyel megvédett, ún. nagydoktori disszertáció? Mit hozna egy harmadik amerikai út?*

A doktori disszertációban a kinti kutatások eredményein kívül még sok, itthon elvégzett – és néhány még mindig nem közölt – vizsgálat is benne van. Ami a külföldi utat illeti, egyelőre épp

elég itthoni teendőm akad. Külföldi tanulmányútra szívesebben küldöm fiatal munkatársaimat, akiknek PhD-témáját vezetem.

– *Melyek ezek a feladatok, milyen kutatások folynak jelenleg?*

Jelen kutatásaink egy része szintén nemzetközi együttműködésben folyik: egy USA-beli és több európai csoporttal dolgozunk együtt (ún. Phare-, cost- és Fair-programok keretében). Rendkívül fontosak azonban hazai partnereink (biotechnológiai, diagnosztikai, élelmiszer-vizsgáló és közegészségügyi intézetek, valamint egyes mezőgazdasági nagyüzemek) is. A sertés E. colit illetően most elsősorban egy ún. (választási vakcina) kifejlesztésén és az oedemabetegség elleni védekezés lehetőségein dolgozunk. A választási hasmenést okozó – általunk kimutatott – adhéziós faktorok ugyanis szoros rokonságot mutatnak az oedemát okozó törzsek hasonló faktoraival. A genetikailag módosított törzsekkel élő, per os vakcinát szeretnénk kifejleszteni. Az oedematörzsek egyébként összehasonlító kórtani szempontból is igen érdekesek.

Egyre intenzívebben kell foglalkoznunk ezenkívül a salmonellosissal, különösen a baromfi-salmonellosissal és a fertőzöttséget segítő egyes virulenciafaktorokkal. Ezen túl az állományok fertőzöttségét csökkentő egyes módszereket is tanulmányozzuk, ha lehet továbbfejlesztjük. A közeljövőben pl. egy európai program keretében a salmonellosis ellen új típusú vakcinák kifejlesztését megalapozó kutatásokba kezdünk. Kidolgoztunk továbbá olyan módszertani ajánlásokat, melyek a termelés különböző fázisaiban a fertőzöttség megelőzését, ill. ellenőrzését célozzák, s ezzel népegészségügyi helyzetünk javulását és exportképességünk fenntartását szolgálják.

– *Ezeket nagy örömmel hallom, hiszen többször kritika tárgya az alapkutatásokra koncentráló, a gyakorlati problémák megoldására kevésbé figyelő kutató. A gyakorlati problémák iránti érzékenységedet minnek köszönheted?*

A diagnosztikai intézetekben végzett 20 évi munka során – szerencsés indításnak és kiváló munkatársaknak köszönhetően – rengeteget tanultam, s ezek a tapasztalatok egy életen át elkísérnek. Az egyetemi tanulmányok és az ottani munka során professzoraimtól és munkatársaimtól gyakorlatra figyelmet és kutatói érzékenységet egyaránt tanulhattam.

Ami az MTA Állatorvos-tudományi Kutatóintézetét illeti, az alapkutatási feladatok megoldása mellett mindig is sokat nyújtott a gyakorlat és az igazgatás számára. Elegendő csak a vírusos szarvasmarha-betegségekre, a baromfipestis-, a Derzsy- és az Aujeszky-vírus-kutatásokra, ill. vakcinákra, vagy a Mycoplasma- és halkórtani kutatásokra utalni. Ennek az intézeti hagyományoknak és az azt képviselő kiváló kutatók segítségének köszönhetően itt is nagyon hamar otthon érezhettem magam. Mindezért érvényesnek hiszem a doktori értekezésem köszönetnyilvánítása elé írt evangéliumi idézetet: „Némely mag pedig a jó földbe esék” (Mk. 4:8.).

– *Kevesen tudják, hogy a BSE- és scrapie-monitoring hazai bevezetésében is jelentős szereped volt.*

Valóban sikerült – még jóval az 1996. évi információrobbanás (Creutzfeldt-Jakob új kórforma) előtt – egy amerikai-magyar együttműködés keretében hiteles, az ország mentességét igazoló felmérést szervezni, s az illetékes szakemberek tollából megjelentetni. A felmérést a miskolci intézet 1964. évi hazai scrapie-közlése is indokolta, a lehetőséget pedig BARTHA DR. bovin herpesz témájú pályázata kínálta, melybe – javaslatomra – a szóban forgó felmérést is beépít-

hettük. A munkát már – az illetékes diagnosztikai szakemberekkel – az amerikai specialista végezte el, melynek később állat-egészségügyi igazgatásunk és élőállat-exportunk nagy hasznát vette.

- *E valóban kiemelkedő jelentőségű kutatási eredmények kapcsán kérdezem: a jelenlegi kutatási feltételek biztosítják-e hasonló nagy eredmények elérését?*

A hazai, így az akadémiai kutatások is nehéz körülmények között folynak. Nálunk az egy lakosra jutó nemzeti összjövedelemből a kutatásra fordított összeg kevesebb, mint tizede a fejlett országokéinak. Az MTA a közelmúltban nagyon feszes „konszolidációs” tervet hajtott végre, melyre korábban utaltam: számos intézetet összevont, és csökkentette az intézetek létszámát is. Ez önmagában nem oldja meg a problémákat. Ilyen körülmények között az intézetek keresik a kapott költségvetési támogatás kiegészítési módját, s ez intézetünk esetében is 40-50%-ot teszi ki. E törekvésünkben egyre kevésbé támaszkodhatunk hazai erőforrásokra, ezért a rendkívül sok munkát jelentő külföldi pályázatok összeállításán is egyre többet fáradoztunk. Szerencsére intézetünk korábbi évtizedekben kiépült széles körű nemzetközi kapcsolatai e tekintetben is javítják esélyeinket. A fent említett témákra való tekintettel ugyancsak örülnék, ha a jövőben a Földművelésügyi Minisztérium is érdemlegesen tudná támogatni az állat-egészségügyi kutatásokat – többek között intézetünkben is. Ismételten hallani, hogy országunk további fejlődésének kulcskérdése a kutatási feltételek, köztük a rendkívül alacsony kutatói bérek javítása. Erről azonban nemcsak beszélni kellene, hanem egyszer már cselekedni is. Csak így várhatók a jövőben kimagasló kutatási eredmények.

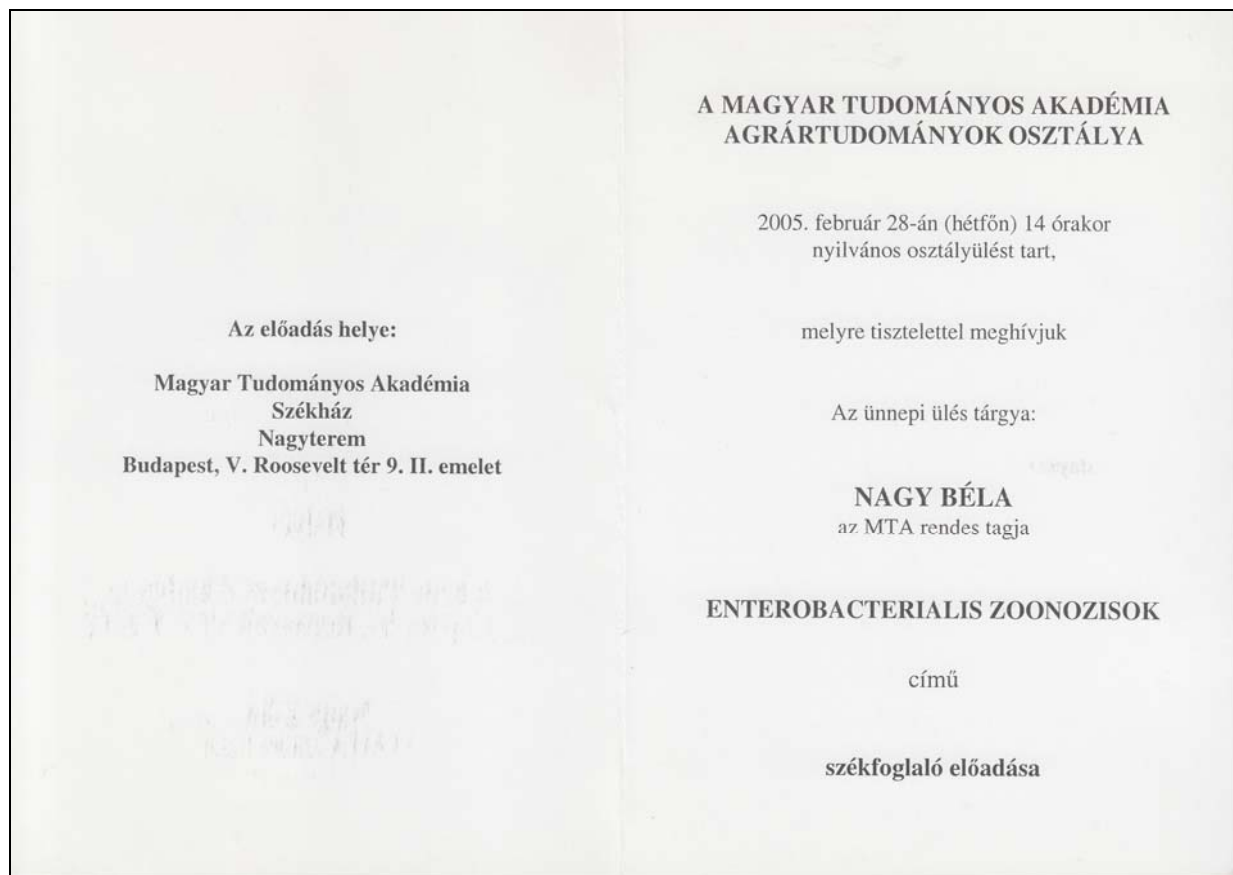
- *Kutatói és vezetési, szervezési munkád mellett eddig is számos tudományos-társadalmi feladatot vállaltál: 20 éve dolgozol a Magyar Mikrobiológiai Társaság vezetőségében, 15 éve az MTA Állatorvos-tudományi Bizottságában (pl. 6 éve elnöke vagy a Salmonella albizottságnak), 5 éve vagy a MTA köztestületi tagjai által választott közgyűlési küldött, kezdettől fogva tagja az MTA Doktori Tanácsának, az elmúlt ciklusban tagja voltál a MOÁE elnökségének és a Sertés-egészségügyi Társaság vezetőségének, legújabban tagja vagy az Acta Veterinaria szerkesztőbizottságának, egyetemünk kutatási bizottságának, és számos egyéb hazai és külföldi szakmai testületnek. Mindezt miért, és honnan veszed hozzá az időt és erőt?*

A megtisztelő feladatokat nehéz elhárítani, bár – őszintén szólva – szeretnék kevesebbet vállalni. Ha mégis vállalni kell, ebben – egy családi örökségnek is tekinthető – nemes értelemben vett „szolgálatkészség” vezet. Az időt és energiát is jelentős részben a családi támogatásnak, megértésnek köszönhetem. Szerencsés voltam és vagyok közvetlen munkatársaim, tanítómestereim, hazai és külföldi szakmai barátaim tekintetében is, akiken nevét – a méltatlan kihagyás veszélye nélkül – felsorolni itt lehetetlen volna. Semmim nincs tehát, amit csakis magamnak köszönhetek, s ami a jövőt illeti, értelmes, közös célokért, egymást megbecsülő munkatársak között még jó ideig szívesen dolgoznék.

- *Ehhez további sok sikert kívánok! Köszönöm az interjút!*

Dr. Visnyei László

Meghívó Nagy Béla székfoglaló előadására

Meghatározó szakemberek életrajzai, méltatásai

1.	Dr. Abonyi Lajos	1960
2.	Dr. Buzna Dezső	1961
3.	Dr. Benedek László	1965
4.	Timár István	1968
5.	Dr. Hodosy József	1969
6.	Dr. Nyiredy István	1970
7.	Dr. Vizy László	1971
8.	Dr. Széky Antal	1977
9.	Dr. Buza László	1980
10.	Dr. Szűcs Lajos	1980
11.	Dr. Nemeséri László	1980
12.	Dr. Héjj László	1982
13.	Dr. Csontos László	1984
14.	Dr. Quarini László	1995
15.	Dr. Kovács Gyula	1996
16.	Dr. Glávits Róbert	2011
17.	Dr. Juhász Balázs	1969
18.	Dr. Szécsényi István	1977
19.	Dr. Süveges Tibor	1989

* Megjegyzés: 1–16. az évszám nyugdíjba menetelük, 17–19. az intézetből való eltávozásuk éve.

Tartalom

BEVEZETÉS	238
DR. ABONYI LAJOS (1900–1978)	239
† Dr. Abonyi Lajos (1900–1978)	239
Abonyi Lajos	241
DR. BUZNA DEZSŐ (1899–1976)	242
Buzna Dezső dr. (1899–1976)	242
† Buzna Dezső halálhíre	243
DR. BENEDEK LÁSZLÓ (1907–1965)	244
Benedek László dr. (1907–1965)	244
DR. TIMÁR ISTVÁN (1910?–1968)	246
DR. HODOSY JÓZSEF (1904–1974)	247
Nyugdíjazások	247
Dr. Hodosy József	247
Hodosy József Dr. (1904–1974)	248
DR. NYIREDY ISTVÁN (1904–1988)	250
A gyémántdiplomás Nyiredy István dr. köszöntése	250
† Dr. Nyiredy István (1904–1988)	251
DR. VIZY LÁSZLÓ (1904–2000)	254
A 90 éves „nagy öregek”	254
Köszöntés Dr. Vizy László köszöntése 90. születésnapja alkalmából	256
† Dr. Vizy László halotti értesítője	256
Gyászbeszéd – Farnos, 2001. január 6.	257
In memoriam † Dr. Vizy László (1904–2000)	258
DR. SZÉKY ANTAL (1904–1982)	260
Dr. Széky Antal (1904–1982)	260
DR. BUZA LÁSZLÓ (1914–1987)	263
Buza László dr. nyugalomba vonult	263
† Elhunyt Buza László	264
DR. SZŰCS LAJOS (1919–2003)	266
Dr. Szűcs Lajos halotti értesítője	266
DR. NEMESÉRI LÁSZLÓ (1924–)	267
DR. HÉJJ LÁSZLÓ (1922–2005)	268
Héjj László	270
Javaslat a Tolnay-díjra történt felterjesztéshez	270
Héjj László köszöntése 75. születésnapja alkalmából	271
Aki képtelen munka nélkül élni	272
† Héjj László dr. halotti értesítője	274
Gyászbeszéd, 2005. szeptember 1.	275
DR. CSONTOS LÁSZLÓ (1922–1995)	276
Dr. Csontos László nyugdíjba vonult	276
Csontos László dr. tudományos munkássága	277
† Dr. Csontos László halotti értesítője	279
† Dr. Csontos László (1922–1995)	279
DR. QUARINI LÁSZLÓ (1938–2012)	282
DR. KOVÁCS GYULA (1942–2010)	283

DR. GLÁVITS RÓBERT (1949–)	284
Derzsy-díj '98	284
A patomorfológiai vizsgálatok szerepe az állat-egészségügyi intézetek diagnosztikai tevékenységében	284
DR. JUHÁSZ BALÁZS (1918–1997)	291
Dr. Juhász Balázs nyugállományba vonult	291
† Dr. Juhász Balázs halotti értesítője	294
In memoriam †Dr. Juhász Balázs (1918–1997)	295
DR. SZÉCSÉNYI ISTVÁN (1914–2001)	297
Dr. Szécsényi István ny. főállatorvos ünnepi visszaemlékezése az Országos Állategészségügyi Intézet 1985. április 2-i ünnepélyén	298
† Dr. Szécsényi István halotti értesítője	301
DR. SÜVEGES TIBOR (1931–)	302
Új szakember a Phylaxia-Sanofinál	303
Dr. Süveges Tibor kéziratos életrajzi adatai	305
Ötvenhárom év az állat-egészségügy szolgálatában	306

Bevezetés

Nyugdíjba menetelük sorrendjében ide azokat az állatorvosokat vettem, akiknek a munkája akár mint osztályvezetőké, akár mint szakállatorvosoké, meghatározó jelleggel rányomta bélyegét az állategészségügyi intézetek valamilyen tevékenységére.

Quarini László dr. és Kovács Gyula dr. szerepeltetését az Orvosi Hetilap 1996. 137. évf. 32. sz. 1765–1767. oldalain „A Magyar Orvosíró és Képzőművész Kör (MOKK) tevékenységéről a 20 éves jubileum kapcsán” Hankiss János dr. által megjelentetett tájékoztató is indokolja, mely a külföldiek hasonló tevékenységéről is említést tesz.

Dr. Szabó István

DR. ABONYI LAJOS (1900–1978)**osztályvezető (1949–1982), nyugdíjba menetel éve: 1960**

Az OÁI toxikológiai és gyógyszer-ellenőrzési osztálya 1949-ben létesült. Vezetőjéül Abonyi Lajost nevezték ki. Az új osztály laboratóriumainak kialakításában, berendezésében, a szükséges vizsgálati módszerek kiválasztásában és alkalmazásában a toxikológiai területén Geörch Ferencre, Miklovich Miklóstra, Hilbert Károlynéra, a gyógyszerellenőrzésben Geörch Ferencre és Berend Györgynére támaszkodhatott.

A diagnosztikai esetek felderítésében a társosztályokkal igen jó kapcsolatot tartott.

Több éven át igen jó szándékkal dolgozott, mint szakszervezeti funkcionárius is.

Nyugállományba helyezése elég hirtelen következett be. Mind Kádár Tibor, mind az osztály egyes dolgozói Juhász Balázsban olyan osztályvezető megtalálását remélték, aki a vizsgálatokat és kutatásokat Abonyinál jobban fel tudja lendíteni. Mivel Juhász addig nem volt hajlandó a helyét elfoglalni, amíg Abonyi ott van, utóbbinak néhány hónapot egy „mondvacsinált” státuszban kellett eltöltenie.

Dr. Szabó István

† Dr. Abonyi Lajos (1900–1978)

Forrás: *Állategészségügyi és Takarmányozási Közlemények*, 1978. 14 (3). 138–139.

1978. április 10-én 77 éves korában váratlanul elhunyt *dr. Abonyi Lajos* aranydiplomás állatorvos, az Országos Állategészségügyi Intézet nyugalmazott osztályvezetője. Több mint fél évszázadot töltött a magyar állatorvostudomány szolgálatában, de ugyanakkor a magyar kynológusok is joggal magukénak vallják.

Földeákon 1900. július 18-án született szülei kilencedik gyermekeként. Édesapja egy személyben állatorvos és gazdatiszt volt, s így nem meglepő, hogy *Abonyi Lajos* már a szülői házból hozta nagy állatszeretetét. Az elemi iskolát Földeákon, a gimnáziumot Makón végezte, és 1920-ban iratkozott be az Állatorvosi Főiskolára, ahol 1925. februárjában állatorvosi oklevelet kapott. Doktori diplomáját 1929-ben szerezte meg. 1925. január 1-től a belorvostani klinikára került, mint gyakornok és Marek professzor mellett dolgozott. Rövidesen tanársegéd, majd adjunktus lett. Beosztása szerint a poliklinikán is tevékenykedett, ahol mestere *dr. Rajtsits* [helyesen: *Raitcsits*] *Emil* tanár volt, a kynológia terén is elismert tudós és szakíró, aki az ambulatórium és poliklinika vezetése mellett az Állatkert egészségügyi teendőit is ellátta. *Rajtsits* 1934-ben bekövetkezett halála után mindkét munkakörét *Abonyi Lajos* vette át, miután tanárát 1927 óta az állatkerti munkaterületen is gyakorta helyettesítette. Közel 40 éven át foglalkozott állatkerti állatorvosi teendőkkel, amely kedvenc munkaterülete volt, mert úgy ítélte, hogy állatkerti állatorvosnak nemcsak szép feladat, de sokoldalúságánál fogva különleges szolgálat, főleg azért, mert örökké új problémákat nyújt, és állandó gondolkodásra késztet. Különösen vonatkozott ez a harmincas évek elejére, amikor még az állatkerti állatorvosi irodalom nem alakult ki. A vadállatok iránti szeretet mellett *Abonyi Lajosban* kialakult a kutyák iránti érdeklődés és vonzalom is. *Rajtsits* nyomdokába lépve nemcsak állatorvosként foglalkozott a kutyákkal, hanem részt vállalt a hazai kynológiai szakirodalom megteremtéséből,

s az első számtól kezdve aktív munkatársa és szerkesztő bizottsági tagja volt a „A Kutya” című szakfolyóiratnak. Különösen a magyar kutyafajták ügyének volt lelkes képviselője és sokat tett annak érdekében, hogy ezeket a fajtákat ne csak itthon, hanem külföldön is megismerjék, értékeljék. A kuvasz standardizálója volt, így az állatrendszertanban az egész világon azt olvashatjuk a kuvasz név után, hogy „*Canis familiaris undulans hungaricus*. Abonyi L., 1935”. A kynológia terén szerzett elévülhetetlen érdemeit a MEOE babérkoszorús jelvényvel jutalmazta.

A Poliklinika vezetése, majd rövid idejű állami szolgálat után 1938-ban a Chinoin gyár szolgálatába lépett, ahol állatorvos szakértőként működött 1949-ig, amikor a földművelésügyi miniszter elrendelte, hogy az Országos Állategészségügyi Intézetben elsősorban az állatgyógyászati készítmények ellenőrzése céljából kémiai osztályt kell szervezni. A Chinoinban végzett évtizedes munkája és a gyógyszergyártás területén szerzett gyakorlati tapasztalata alapján megbízást kapott az osztály felállítására és vezetésére. Az 1950-ben megindult ellenőrző munka tapasztalatai alapján az osztály feladata kibővült, munkáját a háziállatok mérgezési eseteinek vizsgálatára is kiterjesztették. A munka szakszerű ellátása mellett *Abonyi dr.* kutatómunkával is foglalkozott. Beosztottjait, ifjabb munkatársait segítőkészen irányította s osztályáról közös munka eredményeként több – a gyakorlatot érdeklő – méregtani szakdolgozat került publikálásra. 12 évi intézeti munka után 1962. január 1-vel ment nyugdíjba. Az intézetben kifejtett tevékenységéért többszörösen Kiváló Dolgozó kitüntetésben részesült. Munkatársai nemcsak a nagy tudású, gyakorlatiasan gondolkodó szakembert becsülték személyében, hanem szerették is csendes, közvetlen, udvarias, mindig segítőkész magatartása miatt. Sokan korainak tartották nyugdíjba vonulását, s igazukat az is bizonyítja, hogy utána még 16 évet tevékenykedett szakterületén, a Chinoin Mezőgazdasági és Állatgyógyászati főosztályán, nyugdíjas munkatársként.

50 éves értékes szakmai működésének évfordulóján 1974-ben az Állatorvostudományi Egyetem „aranydiploma” átadásával is elismerte *dr. Abonyi Lajos* érdemeit.

Tevékeny és sokoldalú, eredményekben gazdag élet zárult le *Abonyi Lajos* elhunytával. Munkája értékét munkatársainak, barátainak, kartársainak és az ebtenyésztők nagy taborának hálás emlékezése is őrzi.

Temetése 1978. április 21-én volt a Farkasréti temetőben, ahol a sírnál összesereglett nagyszámú gyászoló előtt *dr. Sárkány Pál*, a Mezőgazdasági Kiadó igazgatója, mint a MEOE elnöke és az FCI tanácsosa tartott személyes élményekkel átszőtt emlékbeszédet. *Dr. Abonyi Lajos* kiérdemelte, hogy emlékezetét kegyelettel őrizzék az ebtenyésztők és az állatorvosok egyaránt.

Dr. Szent-Iványi Miklós

Abonyi Lajos

Forrás: *Révai új lexikona*. 1. köt. Babits, Szekszárd, 1996. 36. o.

Abonyi Lajos (1900. júl. 18. Földeák – 1978. ápr. 10. Bp.): állatorvos, biológus, kinológus. – Testvérem Abonyi Sándor (1888–1930) zoológus. – Az Állatorvosi Főiskolán végzett (1925), doktorált (1929). – Az Állatorvosi Főisk. munkatársa (1929-től), a belgyógyászati ambulatórium és poliklinika vezetője (1934–1938), a Föv. Állat- és Növénykert állatorvosa, főállatorvosa (1934–1964), a Chinoin Gyógyszer és Vegyszeti Termékek Gyára állatorvos-szakértője (1938–1949), az organoterápiás termékek gyártásával és állatgyógyászati készítmények termelésével fogl., az Orsz. Állategészségügyi Int. kémiai osztályának megszervezője (1949), a toxikológiai és gyógyszer-ellenőrző oszt. vezetője (1950–1961). – A m. kutyafajták első szakszerű leírója, 1935-ben a kuvasz első standardizálója, a M. Ebtenyésztők Orsz. Egyesülete örökös díszelnöke. – A Kutya c. lap szerkesztőbiz. tagja; kinológiai, toxikológiai cikkei a Magyar Állatorvosok Lapjában (1951–1958), a Gyógyszerészetben (1957-től) jelentek meg.

F. m.: Urobilin lovak, szarvasmarhák és kutyák vizeletében. (Bp. 1929); Amit a kutyáról mindenkinek tudni kell. Többekkel. (Bp., 1937); Az állategészségügy szervezete, intézményei és feladatai. (Bp., 1957).

Irod.: Szent-Iványi Miklós: A. L. (Nekr. M. Állatorvosok Lapja, 1978).

DR. BUZNA DEZSŐ (1899–1976)

osztályvezető (1933–1961), nyugdíjba menetel éve: 1961

Dr. Buzna Dezső m. kir. állategészségügyi tanácsosi rangban az Országos Állategészségügyi Intézetbe 1933-ban került. Csontos Kolozsvárra helyezésekor bízták meg az oltóanyag-ellenőrzési osztály vezetésével, amit az osztály megszűnéséig ellátott. Kb. 1943-tól 1956-ig az igazgató távollétében igazgatóhelyettesi (ilyen status nélkül) tevékenységet is végzett. Az oltóanyagellenőrző osztály megszűnése után 1961. december 31-ig, nyugdíjazásáig az akkor szervezett antigéntermelő és előkészítő osztályt vezette. Nyugdíjba menetele után még évekig részt vett a hal- és méhbetegségek osztályának bakteriológiai vizsgálataiban.

Korának bakteriológiai, szerológiai vizsgálataiban volt különösen járatos, de sokat tanulmányozta a baromfipestist is. Nevéhez fűződik a salmonellák izolálása „U” csőben és Magyarországon elsőnek írta le Hodosyval a vírus-interferencia jelenséget.

Vezette 1926-tól 1929-ig a Duna-Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara bakteriológiai és diagnosztikai laboratóriumát.

1976. november 7-én, 78 éves korában hunyt el.

Dr. Szabó István

Buzna Dezső dr. (1899–1976)

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1977. 32 (1). 66.

1976. november 7-én, 78 éves korában, váratlanul elhunyt *Buzna Dezső dr.*, az Országos Állategészségügyi Intézet nyugalmazott osztályvezetője. Előtte 3 nappal még korábbi munkahelyén régi kollégái és ismerősei hosszan beszélgettek Vele. Különös érdeklődéssel hallgatta tájékoztatásunkat az Intézet új laboratóriumi épületéről és az általa még ismert kollégákról, valamint korábbi munkatársairól szóló híreket. Sem Ő, sem mi nem gondoltuk, hogy többet nem beszélgethetünk egymással, és ígéretünkhöz híven nem vezethetjük majd végig az új laboratóriumainkon. Búcsúzáskor pedig ezt hangsúlyozottan kérte.

Buzna Dezső 1899. január 15-én Nagytapolcsányban (akkori Nyitra megye) született, kilencgyermekes földműves családból. 1917-ben érettségizett és 1921-ben állatorvosi, 1922-ben állatorvosdoktori oklevelet szerzett. 1925-ben letette az állatorvosi tisztvizsgát.

1921-től 1926-ig az Állatorvosi Főiskola bakteriológiai tanszékén volt tanársegéd. 1926-ban állami állatorvossá nevezték ki, és 2 évig a kecskeméti Duna-Tiszaközi Mezőgazdasági Kamaránál, majd az Állami Oltóanyagtermelő Intézetnél dolgozott. 1933-ban helyezték az Országos Állategészségügyi Intézetbe, ahol főleg szerodiagnosztikai és oltóanyag-ellenőrzési feladatokat látott el 1961. december 31-ig, nyugalomba vonulásáig. Ezzel egyidejűleg a „Mezőgazdaság Kiváló Dolgozója” miniszteri kitüntetésben részesült.

Nyugalomba vonulásával nem szűnt meg az Intézettel való kapcsolata. Több mint 5 éven át folyamatosan részt vett az Intézet hal- és méhbetegségek osztályának bakteriológiai vizsgálataiban. Ugyanannyira az Intézet közelében maradt, mint amilyen közel lakott az Intézetünkhöz. A Fővárost felszabadító 1945-ös hadműveletek idején is naponta bejárt munkahelyére,

és ezzel nagymértékben hozzájárult az Országos Állategészségügyi Intézet javainak megmentéséhez.

Kellemes, megértő, állásfoglalásaiban határozott kolléga volt. Kortársai és fiatalabb kollégái egyaránt szerették. Az utóbbiaknak ő volt a „Dezső bácsi”. Ennek ellenére a vezetése alatt álló területen rendet tartott és fegyelmet követelt. Az Állatorvos Szakszervezetnek megalakulásakor tagja lett. Részt vett a Népfront Bizottság munkájában, az Intézetben szervezett politikai oktatásokon, a szakmai továbbképzéseken és szaküléseken egyaránt. Tudományosan jól felkészült szakember volt. Mindig érdeklődött a tudományos munka iránt. Rendszeresen képezte magát, munkaterületének szakirodalmát figyelemmel kísérte. Mindig foglalkozott valamilyen témával, ahhoz adatokat, megfigyeléseket gyűjtött és annak érdekében kísérleteket végzett. Összesen mintegy 80 közleménye jelent meg hazai, részben külföldi szaklapokban. Közleményeiben a bakteriológia és járványtan különböző területeit művelte. Egyes általa kidolgozott laboratóriumi vizsgáló módszerek éveken keresztül használatban voltak. Népgazdasági szempontból legkiemelkedőbbek azok a vizsgálatai, amelyeket 1945 után a baromfipestis elleni védekezés érdekében végzett és 7 szakdolgozatában közölt.

Az Intézethez való ragaszkodása példaképpül, szakirodalmi munkássága emlékül marad.

Sz. I. [Szabó István] dr.

† Buzna Dezső halálhíre

Forrás: *Állategészségügyi és Takarmányozási Közlemények*, 1977. 13 (1). 46.

1976. november 7-én 78 éves korában, váratlanul elhunyt dr. Buzna Dezső, az Országos Állategészségügyi Intézet nyugalmazott osztályvezetője. Hamvait november 24-én a Farkasréti temetőben helyezték a családi sírboltba.

1899. január 15-én Nagytapolcsányban (az akkori Nyitra megyében) született. 1921-ben állatorvosi, 1922-ben állatorvosdoktori oklevelet szerzett. 1925-ben letette az állatorvosi tisztvizsgát. 1921-től 1926-ig az Állatorvosi Főiskola Bakteriológiai Tanszékén volt tanársegéd, 1926-ban állami állatorvossá nevezték ki és 2 évig volt a kecskeméti Duna–Tisza közti Mezőgazdasági Kamaránál, majd az Állami Oltóanyagtermelő Intézetnél dolgozott. 1933-ban helyezték az Országos Állategészségügyi Intézetbe, ahol főleg szerodiagnosztikai és oltóanyagellenőrzési feladatokat látott el 1961. december 31-ig, nyugalomba vonulásáig.

A Phylaxia régebbi dolgozói kegyelettel emlékeznek az elhunytára, aki – annak idején, amikor még nem volt külön oltóanyagellenőrző intézet – az oltóanyagok, illetve azok termelésének hivatalos állami ellenőrzését végezte nagy szakértelemmel és szigorral. Szigorúsága célirányos volt, de mellette megtartotta és viselkedésében mindig kinyilvánította kollegiális, baráti érzelmeit, humánusát.

Dr. Benedek László (1907–1965)

szakállatorvos (1948–1965), nyugdíjba menetel éve: 1965

Dr. Benedek László m. kir. állategészségügyi tanácsost 1944. áprilisában helyezték az Országos Állategészségügyi Intézetbe, ahonnan mindjárt a Magyar Oltóanyagtermelő Intézethez osztották be. A 2. világháború befejeztével oltóanyagtermelési kormánybiztos volt, majd saját szérumtermelőt létesített. Többek között itt dolgozott Kollonay Endre, Szent-Iványi Tamás és Bugyáki Lajos.

Az oltóanyagtermelésnek a Phylaxiában való összpontosításakor, 1948-ban az Országos Állategészségügyi Intézetbe helyezték, s itteni állomáshellyel a baromfipestis elleni védekezés megszervezésére és irányítására kapott megbízást. Ennek sikeres befejezése után az intézet (tej-) bakteriológiai osztályára került be. Főleg a tőgygyulladások bakteriológiai kórjelzésével és kutatási szinten – osztályvezetőjétől függetlenül – a brucella baktériumok antigén-szerkezetével és immunogén tulajdonságaival foglalkozott. Utóbbi kutatásait egyedül végezte, egyéni koncepciókra alapította, eredményei a gyakorlatban sem és a tudományos eredmények közt sem hagytak különösebb nyomot.

Dr. Szabó István

Benedek László dr. (1907–1965)

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1965. 20 (7). 333–334.

1965. május 16-án 58 éves korában elhunyt *Benedek László dr.*, az Országos Állategészségügyi Intézet nagynevű szakállatorvosa. Halála az Intézet dolgozói körében osztatlan részvétet és megdöbbenést váltott ki.

Benedek László dr. pályafutását gyakorló állatorvosként kezdte. Lelkiismeretes, pontos munkájával környezetének őszinte megbecsülését vívta ki. Mint fiatal állatorvos, kutatómunkával is foglalkozott. Nevéhez fűződik hazánkban a *sertéspestis* ellen, malackorban, csak vírussal való immunizálás lehetőségének kutatása és ennek a módszernek kísérleti bevezetése. Ezekben az időben a sertéspestis elleni vérsavó előállításának kérdésével is foglalkozott. Szűkebb hazájában a tőgyvizsgálatokra jól bevált és ma is általánosan használt dúsító eljárást dolgozott ki a *májmetelypeték kimutatására*. Ugyanott foglalkozott a *szarvasmarha-pasteurellosissal* is, és megállapította, hogy ez a betegség Erdélyben jellegében sokkal hevenyebb és jóval nagyobb mortalitású, mint Magyarországon, továbbá, hogy a kórokozóként ott kimutatott Pasteurella-szerű baktériumok több vonatkozásban eltérnek a klasszikus *Past. Multi-septicától*. Erdélyben, majd hazánkban a szarvasmarhák között egy új vírusos betegséget állapított meg, amelyről az utóbbi időkben valószínűvé vált, hogy az a mucosal disease-zel közeli vonatkozásban van. A felszabadulás után kormánybiztosi minőségben újjászervezte a hazai oltóanyaggyártást, majd az általa alapított *Oltóanyagtermelő Intézet* elismert, eredményes munkássága révén tevékenyen hozzájárult különösen a fertőző sertésbetegségek kártételeinek csökkentéséhez. Ugyancsak kormánybiztosi minőségben eléggé nem értékelhető munkát végzett 1948-ban a rendkívüli károkat okozó *baromfipestis* elleni aktív immunizáló

oltásoknak az egész országra kiterjedő megszervezésével, és az oltóanyag előállításának irányításával. Ennek a mintaszerű oltási akciónak köszönhető, hogy a baromfipestises megbetegedések kormánybiztosi minősége alatt elhanyagolható számra csökkentek.

Benedek László dr. 1949 végén az Országos Állategészségügyi Intézet Tejbakteriológiai Osztályára került. Itt először a *mastitis-streptococcusok* rutin bakteriológiai diagnosztikájának kidolgozásában vezető szerepet vitt. Részt vett abban az évekig tartó hatalmas szűrővizsgálatban is, amely tehénállományunk tőgy-pathogen baktériumokkal való fertőzöttségének számszerű megállapítását célozta. Tudományos munkásságának nagyobb részét azonban a *brucellosis* kapcsolatos kutatásai tették ki, amelyek során, sajnálatos módon, súlyos fertőzés is érte. A brucellosis körében végzett vizsgálódásai egyrészt közvetlenül a szérodiaosztika tökéletesítését szolgálták (precipitációs próba, a *Bendtsen*-féle ABR-antigén előállítása, a vérsavós ABR-próba). Nagyra értékelhetők a brucellosis allergiájára vonatkozó kutatásai is („Brucergen” nevű diagnosztikum). A szakkörök érdeklődését méltán felkeltették azok a kutatásai is, amelyek a sósavas főzéssel feltárt baktériumok antigénszerű viselkedésére, a brucellákban és általában a baktériumokban kimutatható ún. „C-anyag” jelenlétére, ennek az immunizálás, valamint az allergiás reakció kialakításában való szerepére, kémiai természetére vonatkoztak.

Benedek László dr. munkássága a magyar állategészségügy szempontjából kimagaslóan értékes volt. Munkája révén karunkban általános megbecsülésben volt része. Vonzó, közvetlen egyénisége, jó kedélye pedig mindazoknak a szeretetét váltotta ki, akiknek módjuk volt Vele közelebbi kapcsolatba kerülni. Igaz, melegszívű ember volt, akihez senki sem fordulhatott úgy, hogy ne segített volna rajta. Fenntartás nélküli segítőkészségének számtalan tanújelét adta különösen akkor, amikor oltóanyagtermelő intézete volt. Karunkat és közvetlenül az Országos Állategészségügyi Intézetet *Benedek László* halálával nagy veszteség érte. Amidőn búcsút veszünk Tőle, ígérjük, hogy emlékét kegyelettel megőrizzük.

Nyiredy István

DR. TIMÁR ISTVÁN (1910?–1968)

szakállatorvos (1960–1968)

Dr. Timár Istvánt szakállatorvosi minőségben 1960. július 1-én nevezték ki az Országos Állategészségügyi Intézet akkor szervezett járványügyi osztályára (melynek vezetését Kovács József-re bízta). Részt vett a fertőző betegségek elleni országos küzdelemben, elsősorban a sertéspestis és a brucellosis felszámolásában. A járványtani osztály megszűnése után a gümőkór- és brucellosismentesítési osztályra került. Nem volt párttag. Jó és lelkiismeretes szakember volt, a diagnosztikai osztályokkal korrekt kapcsolatot tartott. A sertéspestis felszámolásában következetes és mindig naprakész tevékenységének meghatározó szerepe volt. Sajnos korán, 1968. február 29-én, 58 éves korában meghalt.

Dr. Szabó István

DR. HODOSY JÓZSEF (1904–1974)

**a baromfibetegségek osztályának vezetője (1943–1969),
nyugdíjba menetel éve: 1969**

Dr. Hodosy József 1926–28 között az Állatorvosi Főiskola járványtani tanszékén gyakornok, majd tanársegéd. 1929-ben megbízást kapott az állami ellenőrzés alá helyezett baromfitelepek állategészségügyi szolgálatának ellátására, s 1930-ban m. kir. állatorvossá nevezték ki és az Országos Állategészségügyi Intézetbe osztották be. Itt dolgozott 1936-ig. Innen járási állatorvosnak Salgótarjánba, majd Losoncra kerül, ill. Murakeresztúr munkahellyel részt vett a Héjj József dr. kormánybiztos által irányított fertőző sertésbénulás elleni védekezésben. (Az átmenetileg visszacsatolt Muraközben volt elterjedt betegség, de szórványosan fertőződött Zala- és Vas megye határos területe is. A védekezés központja Murakeresztúr volt, mert az itteni „Benkó-Húsüzem” dolgozta fel a fertőzött és fertőzésre gyanús sertéseket.)

Az Országos Állategészségügyi Intézetbe 1943-ban kerül vissza és 1969. június 30-i nyugalomba meneteléig a baromfibetegségek osztályát vezette. A baromfibetegségek országosan elismert szakértője volt. Jogi érzéke az átlagot igen meghaladta, ezért nyugdíjba menetele után is alkalmazta az Intézet peres ügyek szakvéleményezésére.

Azok a fiatalabbak, akik e téren kapcsolatban kerültünk vele, igen sokat tanulhattunk tőle.

Dr. Szabó István

Nyugdíjazások**Dr. Hodosy József...**

Forrás: *Az állategészségügyi intézetek évkönyve, 1969–70.* Budapest, OAI, 1972. 33.

Dr. Hodosy József, a Baromfibetegségek Osztályának vezetője 1969. június 30-i hatállyal nyugalomba vonult.

Állatorvosi oklevelét 1926-ban szerezte. Közvetlen utána az Állatorvosi Főiskolán volt gyakornok, majd tanársegéddé nevezték ki. 1929-ben az állami ellenőrzés alatt álló baromfitelepek állami felügyeletével bízták meg. 1930-ban nevezték ki az Országos Állategészségügyi Intézetbe. 6 éves megszakítással folyamatosan az intézet szolgálatában állott. Bár az intézet legtöbb munkaterületét ismerte és átmenetileg a fertőző sertésbénulás elleni védekezéssel, majd oltóanyag-ellenőrzéssel is foglalkozott, mégis elsősorban a baromfi-egészségügyi kérdések szakértője volt. Olyan baromfi-egészségügyi szakemberré vált, aki a baromfitenyésztés gazdasági és tenyésztési gyakorlatát is igen jól ismerte. Az e téren kifejtett munkásságát mind a gyakorlatban dolgozó tenyésztők és állatorvosok, mind az elméleti kutatók országosan elismerték. Nagy része volt abban, hogy 1949-ben a baromfipestis kártételeit sikerült megfékezni. Munkatársaival együtt elsőnek tett lépéseket az elölt és a csökkent virulenciájú baromfipestisvakcinák alkalmazására. 1954-ig 10 dolgozatban közölte a baromfipestis elleni védekezés terén önállóan és munkatársaival közösen végzett kutatásainak megállapításait. Összesen mintegy 20 dolgozata jelent meg. Ezenkívül számos népszerű és ismeretterjesztő közleményt írt. Különösen a baromfi-egészségről számos szak- és ismeretterjesztő előadást tartott. Az utolsó

években főleg a szavatossági ügyek felé fordult az érdeklődése. Számtalan jogvita ügyben adott bírósági szakvéleményt. Nyugdíjba vonulásával sem szakította meg az intézettel a kapcsolatot, továbbra is részt vesz a baromfi-egészségügyi kérdésekben adott szakvélemények kialakításában.

1961-ben a „*Mezőgazdaság Kiváló Dolgozója*” miniszteri, 1969-ben a „*Munka Érdemrend bronz fokozata*” kormánykitüntetésben részesült.

Nyugdíjba vonulásáig hosszú időn át az SZB. Számvizsgáló Bizottságának elnöke volt.

Az intézetben kifejtett lelkes és eredményes szakmai tevékenységét ezúton is megköszönve kívánjuk, hogy minél jobb egészségben még sokáig élvezze a megérdemelt pihenést.

Hodosy József Dr. (1904–1974)

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1975. 30 (1). 23.

Hodosy József dr. az Országos Állategészségügyi Intézet Baromfibetegségek Osztályának nyugalmazott vezetője 1974. szeptember 10-én Budapesten meghalt. Családja, barátai, ismerősei és volt munkatársai fájdalommal és tisztelettel búcsúztak Tőle 1974. szeptember 24-én a rákoskeresztúri temetőben.

Hodosy József 1904. szeptember 19-én Komáromban született parasztcsaládból. Elemi és középiskolai tanulmányait Komáromban végezte, ugyanitt érettségizett. 1926-ban állatorvosi, 1928-ban állatorvosdoktori oklevelet szerzett, és még ebben az évben állatorvosi tisztvizsgát tett. 1926-tól 3 éven át az Állatorvosi Főiskolán gyakornok, majd tanársegédként dolgozott. 1929-ben kapott megbízást az állami ellenőrzés alá vont baromfitelepek állategészségügyi felügyeletére, és *mint állami állatorvost az Országos Állategészségügyi Intézetbe osztották be.* 1936-ban a murakeresztúri határbelépő állomáson az állatorvosi szolgálat ellátásával bízták meg, 1938-tól 1940-ig salgótarjáni, majd losonci járási állatorvos volt. 1941-ben Nagyszöllősre helyezték megyei állatorvosnak, majd 1942-ben a fertőző sertésbénulás elleni védekezés miniszteri biztosa mellé Muraszombatra rendelték ki. 1943-ban visszahelyezték az Országos Állategészségügyi Intézetbe, és attól fogva *1969. június 30-i nyugdíjba vonulásáig folyamatosan az intézet szolgálatában állott.*

Bár átmenetileg oltóanyag-ellenőrzéssel is foglalkozott, és mint akkor a legtöbb állatorvos, ismerte az intézet legtöbb korábbi munkaterületét, mégis igazán a *baromfi-egészségügyi kérdések tapasztalt szakértőjeként* vált ismertté. Olyan szakember volt, aki a baromfitenyésztés gazdasági és tenyésztési gyakorlatában is rendelkezett tapasztalatokkal. Az e téren kifejtett munkásságát mind a gyakorlatban dolgozó tenyésztők és állatorvosok, mind az elméleti kutatók országosan elismerték.

Nagy része volt abban, hogy 1949-ben a *baromfipestis* kártételeit sikerült megfékezni. Munkatársaival együtt elsőnek tett lépéseket az elölt és a csökkent virulenciájú baromfipestis-vakcinák alkalmazására. 1954-ig 10 dolgozatban közölte a baromfipestis elleni védekezés terén önállóan és munkatársaival végzett kutatásainak megállapításait.

Összesen mintegy 20 dolgozata jelent meg. Ezenkívül számos népszerű és ismeretterjesztő közleményt írt. Különösen a baromfi-egészségügyről számos szak- és ismeretterjesztő előadást tartott. Az utolsó években főleg a szavatossági ügyek felé fordult az érdeklődése. Számtalan

jogvitás ügyben adott bírósági szakvéleményt. Nyugdíjba vonulásával sem szakította meg az intézettel kapcsolatát, továbbra is részt vett a baromfi-egészségügyi kérdésekben adott szakvélemények kialakításában.

1961-ben a „Mezőgazdaság Kiváló Dolgozója” miniszteri, 1969-ben a „Munka Érdemrend bronz fokozata” kormánykitüntetésben részesült. Nyugdíjba vonulásáig hosszú időn át az SzB Számvizsgáló Bizottságának elnöke volt.

Hodosy József dr.-t az Országos Állategészségügyi Intézetben baromfi-egészségügyi téren végzett szakmai tevékenysége folytán az ország állatorvosai és baromfitenyésztő szakemberei jóformán valamennyien ismerték és lelkiismeretes, segítőkész munkájáért becsülték. Bár 70 év szép életkor, mégis váratlan volt halála; reumatikus fájdalmak miatt ugyan sokat szenvedett, de aktív pályája során betegség miatt alig maradt távol a munkától, és nyugdíjba vonulása után is teljes szellemi frissességgel és aktivitással vett részt egyes szakkérdések megoldásában. Józan ítélőképességét, igazságot kereső véleményadásait kénytelenek leszünk a jövőben nélkülözni, de a Tőle elsajátított ismereteket megőrizzük és ezek emlékét sokakban éltetni fogják.

Szabó István dr.
igazgatóhelyettes

DR. NYIREDY ISTVÁN (1904–1988)

**egyetemi magántanár, az állatorvostudomány doktora,
a (tej)bakteriológiai majd higiéniai osztály vezetője (1929–1933 és 1951–1970), nyugdíjba
menetel éve: 1970**

A mellékelt dokumentumban röviden összefoglaltakhoz annyit fűzök hozzá, hogy a bakteriológiai vizsgálatok és a táptalajkészítés egyes részleteit tőle tanultam. Az élelmiszer- (főleg a tej-) higiénia és a takarmány-mikrobiológia kitűnő művelője volt, mind gyakorlati (technikai), mint tudományos téren.

Sértődöttségének megvolt az oka. Érzékenysége azonban – sajnos – megakadályozta abban is, hogy az intézeti szakterületével párhuzamos egyetemi tanszékkal „valamelyes” kapcsolatot is tartani képes legyen.

Az Egyetem élelmiszerhigiéniai tanszékének vezetését 1947-ben egyértelműen vele kívánták megoldani. A Kari Tanács egyhangúlag mellette szavazott, és felterjesztésére ki is nevezték. Börtönéve alatt az Egyetemen 1948. őszén végrehajtott személycseréknek azonban ő is áldozatává vált. Az Egyetem 1986-ban kiadott Bibliographia c. kiadványának 222. lapja tanúsítja, hogy 1947–1948-ban – hivatalosan – ő volt a tanszékvezető.

Fehér asztalnál kellemes társalgó volt. A Zala-megyei magánállatorvosi időszakából igen őszinte örömmel emlegette praxis-élményeit.

Szabó István

A gyémántdiplomás Nyiredy István dr. köszöntése

Forrás: *Állatorvosi Közlemények*, 1988. 24 (2). 164–165.

Dr. Nyiredy Istvánt, az állatorvostudomány doktorát, az Országos Állategészségügyi Intézet nyugalmazott osztályvezetőjét gyémántdiplomája megszerzése alkalmából tanítványai, régi munkatársai 1987. december 17-én az Állategészségügyi Intézet klubjában bensőséges hangulatú összejövetelen köszöntötték.

Nyiredy István dr. 1904-ben született. Az Állatorvosi Főiskolát 1927-ben végezte el jeles eredménnyel.

A tudományos és oktató munka iránti készséget és szeretetet a szülői házból hozta magával, hiszen édesapja maga is gazdasági akadémiai igazgató tanár volt. Így szinte természetes, hogy az egyetemi stúdiumok végeztével belklinikai gyakornokként a főiskolán marad és közben elnyeri a berlini Állatorvosi Főiskola egy éves ösztöndíját. Járványtant és élelmiszer-higiénit tanul. 1929-ben „summa cum laude” doktorál és mint magyar királyi állatorvos az Országos Állategészségügyi Intézet egyik alapító tagja lesz.

1933-tól 1947-ig oktat a mosonmagyaróvári Gazdasági Akadémián, 1935-től nyilvános rendes tanárként. Emellett kutat is. Rövid ideig magánállatorvosként dolgozik, majd 1951-től ismét az Országos Állategészségügyi Intézetben folytatja munkásságát. Megszervezi és vezeti a bakteriológiai osztályt, majd 1970-ben 43 évi szolgálat után nyugállományba vonul.

Szakmai tevékenysége a tejipari és az állatorvosi mikrobiológia igen széles körét öleli fel. Tudományos munkásságáért 1952-ben a kandidátusi, 1955-ben az állatorvostudomány doktora akadémiai tudományos fokozatot nyeri el a TMB-től.

Intézeti állatorvosként már nem oktatott, ám a szakma szeretetéről és tiszteletéről úgy adott példát a mellette dolgozó munkatársainak, hogy az nemcsak szakmai, de magatartásbéli tanítás is volt. *Nyiredy István dr.* azon kevesek közé tartozik, akit több állatorvos generáció tagjai ma hálával és büszkén tartanak Mesterüknek.

Ezért is volt külön öröm számunkra, hogy Őt vendégül láthattuk, feleleveníthettük a közös munka emlékeit, örülhettünk felvillanyozódó jó hangulatának és csodálhattuk szellemi frissességét.

Amikor tisztelettel gratulálunk egy példás élet szakmai munkáját díszítő gyémánt diplomájához, szeretettel kívánunk számára jó egészséget és még sok nyugodt, békés évet.

(*Dr. Etter László*)

† Dr. Nyiredy István (1904–1988)

Forrás: *Állatorvosi Közlemények*, 1988. 24 (3). 261–262.

1988. március 23-án 84 éves korában elhunyt *dr. Nyiredy István*, az állatorvostudomány doktora, az Országos Állategészségügyi Intézet bakteriológiai osztályának nyugalmazott vezetője.

Nyiredy dr. 1904. március 25-én született Magyaróváron értelmiségi családban. Édesapja gazdasági akadémiai igazgató volt, valószínűleg a szülői példa is hatást gyakorolt a fiú pályaválasztására.

Középiskoláit Kassán, Miskolcon és Budapesten végezte. Érettségi után letöltötte katonai idejét és 1923-ban beiratkozott az Állatorvosi Főiskolára, ahol 1927-ben jeles minősítésű oklevelet szerzett. A Főiskola belklinikájára nevezték ki gyakornoknak. Az 1928/29-es tanévet ösztöndíjasként a berlini Állatorvosi Főiskolán töltötte, *Bongert* professzor tanszékén. A járványtan mellett itt már az élelmiszerhigiéné is tanulmányozta. Ösztöndíjas tanulmányútjáról visszatérve 1929 júliusában az Országos Állategészségügyi Intézetbe helyezték. Ugyanezen év novemberében „summa cum laude” minősítéssel megszerezte a doktori oklevelet, majd jeles eredménnyel letette az állatorvosi tiszti vizsgát és m. kir. állatorvossá nevezték ki. 1935-ig volt az intézet munkatársa. Ez idő alatt a tejtermékek bakteriológiai ellenőrzésének megszervezésére kirendelték a Tejtermékek Ellenőrző Állomásához. 1934-től a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Mezőgazdasági és Állatorvosi Karának állatorvosi osztályán a tejhigiéné oktatá és szigorlatot tartott, egyben a tejhigiéné osztályt vezette.

1935-től 1946-ig Mosonmagyaróváron dolgozott a Gazdasági Akadémián, ill. Mezőgazdasági Főiskolán. Gazdasági akadémiai rendes tanárrá nevezték ki az állategészségügyi és járványtani tanszék élére. Tanszékvezetői tevékenysége mellett megbízást kapott a magyaróvári Tejgazdasági Kísérleti Állomás vezetésére. Ez utóbbit 1940-ig irányította.

1940 júliusában a József Nádor Műegyetem állatorvosi osztályán „*A tejtermékek előállítása, különös tekintettel az egészségügyi követelményekre*” témával egyetemi magántanárrá habilitáltak.

1946-ban áthelyezték az Agrártudományi Egyetem budapesti mezőgazdasági karára és főiskolai nyilvános rendes tanárként megbízták az állategészségtani tanszék megszervezésével és vezetésével. Ezen megbízatás alól 1948-ban fölmentették. Közben, mint oly sokak számára akkoriban, *Nyiredy dr.* számára is nehéz időszak következett. Bizonyítatlan, személyes vádaskodás alapján a Népbíróság 1947-ben két és fél évi börtönre ítélte. 1948-ban Köztársasági Elnöki egyéni kegyelemben részesült. Két évig a Zala megyei Tótszerdahelyen, majd Becsehelyen magánállatorvosként működött.

1950-ben Budapestre jöhetett, tanműhely főnökké nevezték ki az Állatorvos Szaksegéd Képző Iskolába. Innen 1951-ben áthelyezéssel ismét visszakerült első munkahelyére az Országos Állategészségügyi Intézetbe. Előbb laboratóriumi szakállatorvosként dolgozott a diagnosztikai osztályon, majd esztendő múltával osztályvezetőként megszervezte a tejbakteriológiai osztály munkáját és az 1970-ben történt nyugállományba vonulásáig ennek az osztálynak az élén állt.

Pályája kezdetétől kutatómunkával is foglalkozott, fő területe a mikrobiológia, ezen belül a bakteriológia és a mikológia volt. Munkássága az állatorvosi mikrobiológia igen széles területét ölelte föl. A tejtermékek bakteriológiai ellenőrzése szükségszerűen vezette a tőgygyulladások oktanának, kórjelzésének és a beteg tőgyből származó tej összetételének vizsgálatára. A tőgy gyulladással állapottának jelzésére *dr. Stirlingné dr. Mócsy Máriával* együtt kidolgozott Mastitest-próba mind a mai napig a leggyakrabban használt vizsgáló módszer ezen a területen. Új diagnosztikai eljárásokat vezetett be a szarvasmarha-brucellosis és -gümőkór vizsgálatában is.

Az intézet feladatainak bővülésével szélesítette osztálya vizsgálati repertoárját. A keverék-takarmány gyártás, a nagyobb takarmánykészletek tárolása szükségessé tette a takarmányok mikrobiológiai minőségének ellenőrzését. Kidolgozta és alkalmazta az ehhez szükséges ma is érvényes módszereket és minősítési alapelveket. Vizsgálati eredményeiről tudományos közlemények és előadások sokaságában számolt be és témadokumentációk összeállításával is segítette az állategészségügyi szakemberek tájékozódását. Tudását természetes közvetlenséggel adta át tanítványai és munkatársai számára.

Tudományos munkásságáért az MTA Tudományos Minősítő Bizottsága 1953-ban az állatorvostudomány kandidátusa címmel tüntette ki, az 1955-ben benyújtott értekezésével pedig elnyerte az állatorvostudomány doktora fokozatot.

Egy külföldi és egy hazai aspiráns témavezetője volt. A TMB felkérésére nyugdíjasként is többször vállalt opponensi feladatot és bíráló bizottsági elnöki tiszteletet. Hosszú időn át volt elnöke az MTA Élelmiszerhigiéniai Szakbizottságának, valamint tagja több tudományos társaságnak és egyesületnek.

A Magyar Mikrobiológiai Társaság 1974-ben az állatorvosok közül – *dr. Köves Jánossal* együtt – elsőként tüntette ki a ***Manninger Rezső-émlékéremmel***. Az állatorvosképzés és továbbképzés, a tejhigiénia, a mastitis diagnosztika és a takarmányhigiénia területén végzett kiemelkedő munkásságáért az Állatorvostudományi Egyetem Tanácsa 1977-ben ***Marek József-émlékérem*** kitüntetésben részesítette.

Nyugdíjas évei alatt is mindig segített, ha erre kérték, de sem személyét, sem véleményét soha nem erőltette senkire.

Személyében egy kitűnő megfigyelő képességű, szigorú logikával gondolkodó, az összefüggéseket átlátó, pedáns eleganciával dolgozó, nagy műveltségű, szerény tudóst veszített el a magyar állatorvos társadalom, amelynek kiemelkedő egyénisége volt.

Családjának tagjai, barátai, ismerősei, tisztelői, volt kollégái és tanítványai kísérték utolsó útjára április 15-én a Farkasréti temetőben. Ravatalánál egykori munkahelye az Országos Állategészségügyi Intézet képviselőjében tanítványa és a bakteriológiai osztály élén utóda, *Etter László* búcsúztatta.

Nyiredy István dr. – sokunknak szeretett és tisztelt Pista bácsi – emlékét kegyelettel ápoljuk, a tőle kapott tudást tovább visszük.

(Dr. Etter László)

DR. VIZY LÁSZLÓ (1904–2000)

a szerológiai osztály vezetője (1929–1971), nyugdíjba menetel éve: 1971

A dokumentációkban foglaltakhoz annyit, hogy az utóbbi években gyakran (évenként 3–4-szer, majd havonta kb. kétszer) meglátogattam. Mindig szívesen vette. Az Intézet helyzete és szakmai kérdések érdekelték. Korábbi szakterületének problémái (természetesen az akkori szintre alapozottan) élénken foglalkoztatták.

Életvitelét látásának elvesztése csak valós arányban korlátozta. Életkedve töretlen volt. Búcsúzásakor többször azzal küldte ismerőseinek az üdvözlését, hogy „mondd meg, jól vagyok, nem vagyok beteg”.

Megnyilatkozásaiban sokkal felszabadultabb volt, mint korábban hitték (hittük) róla. A vele ma folytatott beszélgetések arról győztek meg, hogy szerénysége és puritánsága mellett igen öntudatos ember, elégedett és kiegyensúlyozott.

43 éven át igen értékes intézeti-laboratóriumi munkát végzett. Tapasztalatait, ismereteit készséggel adta át fiatal munkatársainak és közölte is azokat.

Nőtestvérével és sógornőjével éltek közös lakásban és háztartásban.

Még Süveges Tibor és Varga István szokták meglátogatni, ill. velük találkozik templomba menetelei során. 1995 után havonta legalább kétszer meglátogattam haláláig. Halálának az oka hasúri daganat volt. Ez bélelzáródást okozott, amit műtétileg (egy bélszakasz kiiktatásával megszüntettek), a daganathoz azonban nem nyúltak. Utána még fél évet élt.

Dr. Szabó István

A 90 éves „nagy öregek”

Tisztelettel köszöntjük vasdiplomásainkat

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1994. 48 (2). 126–127.

Ha lépteik meg is lassúbbodtak, látásuk-hallásuk csökkent, és nem csak a koruk hajlott, jellemük egyenes, szellemük tiszta, élénk és egészséges. Köztünk élnek, tudunk Róluk, követjük sorsukat. Szeretjük Őket. Nem csak koruk, de „életteljesítményük” miatt is – messze az átlagon felül – érdemesek a kitüntetésre. Ők a „nagy iskola”, az Állatorvosi Főiskola világhíres „nagy mestereitől” tanulták a szakmát.

Szinte egyidősek: *Sajó Sándor* 1993-ban, *Révész Kálmán* idén januárban töltötte be a 90-et. *Vizy László* a legfiatalabb: decemberben lesz 90. Három különböző férfiú és életpálya. Abban azonban életkoruktól eltekintve – egyek, hogy szakmai elhivatottságuk, kari szolidaritásérzésük és emberi karakterük érdemesíti Őket arra, hogy a „nagy” díszítőjelző mindhármuknál odakerüljön az öreg szócska elé. Szakmánk egy-egy területén élvonalbeli, úttörő munkát végezve – igenis felnézünk Rájuk.

A 90. születésnap megemlékezés alkalmat ad e sorok írójának, hogy – szakmai curriculumuk rövid bemutatása révén – példaként állítsa Őket a fiatal generációk elé. Ifjabb kollégái, barátai nevében hadd kívánjak erőt, egészséget mindhármuknak. Köszönjük Nektek, amit tettetek. *Révész Kálmán, Sajó Sándor és Vizy László!* Isten éltesse Benneteket!

Ha lépteik meg is lassúbbodtak, látásuk-hallásuk csökkent, és nem csak a koruk hajlott, jellemük egyenes, szellemük tiszta, élénk és egészséges. Köztünk élnek, tudunk Róluk, követjük sorsukat. Szeretjük Őket. Nemcsak koruk, de „életteljesítményük” miatt is – messze az átlagon felül – érdemesek a kitüntetésre. Ők a „nagy iskola”, az Állatorvosi Főiskola világhíres „nagy mestereitől” tanulták a szakmát.

Szinte egyidősek: *Sajó Sándor* 1993-ban, *Révész Kálmán* idén januárban töltötte be a 90-et. *Vizy László* a legfiatalabb: decemberben lesz 90. Három különböző férfiú és életpálya. Abban azonban életkoruktól eltekintve – egyek, hogy szakmai elhivatottságuk, kari szolidaritásérzésük és emberi karakterük érdemesíti Őket arra, hogy a „nagy” díszítőjelző mindhármuknál oda-kerüljön az öreg szócska elé. Szakmánk egy-egy területén élvonalbeli, úttörő munkát végezve – igenis felnézünk Rájuk.

A 90. születésnap megemlékezés alkalmat ad e sorok írójának, hogy – szakmai curriculum rövid bemutatása révén – példaként állítsa Őket a fiatal generációk elé. Ifjabb kollégái, barátai nevében hadd kívánjak erőt, egészséget mindhármuknak. Köszönjük Nektek, amit tettek. *Révész Kálmán, Sajó Sándor és Vizy László!* Isten éltesen Benneteket!

Holló Ferenc

[...]

Vizy László dr. 1904. december 29-én Farnoson (Pest m.) született. A M. Kir. Állatorvosi Főiskolán 1928-ban kapott állatorvosi oklevelet. 1931-ben doktorált és állatorvosi tiszti vizsgát tett.

1929. április 1-jétől 1971 végéig – tehát közel 43 éven át – egyfolytában az Országos Állat-egészségügyi Intézet dolgozója volt (egyetlen élő alapító tagja az intézetnek!). Az első években különböző (baromfi-egészségügy, parazitológia, szerológia stb.) szakterületeken dolgozott. 1942-től az intézet szerológiai részlegét, majd osztályát vezette nyugdíjba vonulásáig (azaz 30 éven át). Szakterületén munkatársaival együtt végzett vizsgálatai jelentősen hozzájárultak a II. világháború során hazánkba is behurcolt takonykór és tenyészbénaság felszámolásához, majd a brucella- és leptospiromentosis elterjedéséhez. A tenyészbénasággal, a lovak rhinopneumonitisével, a leptospirosissal, a trichinellosissal és a gümőkórral kapcsolatban mintegy 30 – elsősorban szerológiai tárgyú – szakközleménye jelent meg, és e témakörökben több tudományos és továbbképző előadást tartott.

A laboratóriumi hálózat fejlesztése során szükségessé vált szerológusgenerációt ő nevelte ki. Közülük került ki közvetlen utódja, a területi állat-egészségügyi intézetek, az állat-egészségügyi állomások számos szerológusa. Annak idején neve nemcsak az állatorvosok, hanem a határterületen kutató orvosok körében is jól ismert volt. Utóbbiak is gyakran felkeresték – elsősorban módszertani – tapasztalatcsere céljából.

Szakmaszeretete, lelkiismeretes munkavégzése, szorgalma és csendes, puritán egyénisége az intézet dolgozóinak példaképpé szolgált.

Szabad idejében bélyeggyűjtéssel foglalkozott és hosszabb időn át társadalmi aktivistája volt a Magyar Állatorvosok Bélyeggyűjtő Körének.

Holló Ferenc

Köszöntés Dr. Vizy László köszöntése 90. születésnapja alkalmából

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1995. 50 (4). 253.

Dr. Vizy László nyugalmazott osztályvezetőt 90. születésnapja alkalmából, 1994. december 28-án tisztelettel és szeretettel köszöntötték az Országos Állat-egészségügyi Intézetben. *Vizy László* vasdiplomás állatorvos (laudációja megjelent a *Magy. Állatorv. Lapja* 1994/2. számának 126–127. oldalán) az intézet egyetlen életben lévő alapító tagja, 43 évig volt aktív dolgozója, ebből 30 éven át a szerológiai részleg, majd osztály vezetője.

A bensőséges baráti összejövetelnek – mely az óév búcsúztatását is szolgálta – a Vele folytatott közvetlen beszélgetés nemcsak élménydús meleg hangulatot kölcsönzött, hanem azt szinte szakmai tapasztalatcserévé változtatta. Szóba került az intézet jelenlegi munkája, elsősorban a szerológiai vizsgálatok és módszerek alakulása. Az ünnepelt megosztotta a jelenlévőkkel (lásd a képen) gazdag pályafutásának emlékeit. Különös figyelmet keltett a többi alapító tagra való visszaemlékezése. A kölcsönös érdeklődés szülte beszélgetés azzal zárult, hogy az a közeli jövőben a szerológiai laboratóriumban folytatódik a közvetlenül érdekeltekkel.

Dr. Glávits Róbert

† Dr. Vizy László halotti értesítője

„Az a véleményem, hogy a jelen szenvedések nem mérhetők
az eljövendő dicsőséghez,
mely nyilvánvalóvá lesz rajtunk.” (Róm. 8.18.)

Szomorú szívvel, de az örök élet reményében tudatjuk, hogy

Dr. nagyóhaji Vizy László

gyémántdiplomás állatorvos, az Országos Állategészségügyi Intézet nyugalmazott osztályvezetője
96 éves korában, szentségekkel megerősítve 2000 december 28-án elhunyt.

Szeretett halottunkat a római katolikus egyház szertartása szerint 2001. január 6-án,
szombaton 13:30 órakor helyezzük örök nyugalomba a család sírkertjében, Farnoson.

Lelki üdvéért az engesztelő szentmiseáldozatot a Kaniziusz Szent Péter kápolnájában mutatjuk be
2001 január 6-án délután 17 órakor (IX. kerület, Gát utca 4.).

Gyászolják:
Unokahúga Dr. Simon Gyuláné Vizy Éva és családja, unokaöccse Vizy Zsigmond és családja, valamint rokonai, volt
munkatársai, barátai.

Drága emlékét szívünkben őrizzük!

Cím: Dr. Simon Gyuláné Bp. 1124, Tornalja utca 1/b. Vizy Zsigmond Bp. 1062 Andrassy út 87-89.

Gyászbeszéd – Farnos, 2001. január 6.

Igen tisztelt Gyászoló Család, rokonok, volt munkatársak, barátok és mindazok akik szerették és tisztelték dr. Víz László arany-, gyémánt-, vas- és rubindiplomás állatorvost, az Országos Állategészségügyi Intézet nyugalmazott osztályvezetőjét.

Az Ő koporsója mellett állunk! Az Országos Állategészségügyi Intézet nevében búcsúzómon eltöltött életét, munkatársainak mindenkor önzetlenül nyújtott támogatását, szereteteiről való gondoskodását és vallásos hitét, joggal idézhetjük nevében ezt a néhány bibliai sort:

„Ama nemes harcot megharcoltam, futásomat elvégeztem, a hitet megtartottam. Végezetül eltételek nekem az igazság koronája, melyet megad nékem az Úr, ama napon, az Igaz Bíró. (Pál II. levele Timotheushoz 4. 7–8.)

1904. december 29-én itt, Farnoson született. Iskoláit azonban Budapesten végezte és a Madách gimnáziumban érettségizett. Állatorvosi oklevelet 1928-ban kapott, s mindjárt az akkor létesített Országos Állategészségügyi Intézetben helyezkedett el, ahol 1971. évi nyugdíjazásáig dolgozott. Itt készítette el egyetemi doktori értekezését, majd tiszti vizsgát tett. 1942-ig az Intézet legkülönbözőbb munkaterületein foglalkoztatták. 1942-től a szerológiai osztályt vezette. E feladatkörben munkája nagymértékben hozzájárult a 2. világháború során behurcolt takonykór és tenyészbénaság felszámolásához. Utána pedig a brucella- és leptospira-mentesítés, valamint a rhinopneumonitis elleni védekezés érdekében végzett diagnosztikai munkát jelentős fejlesztő kutatást.

Számos szerológiai módszert dolgozott ki, ill. módosított, több ilyen jellegű újítását fogadták el. A trichinellosis, az echinococcosis és a tuberculosis szerodiagnosztikája terén végzett – jórészt – fejlesztő-kutató tevékenysége az emberorvosi laboratóriumokban is ismertté tették nevét. Pályájának aktív szakában neve egybeforrott a szerológiai diagnosztikával. Szerológus generációkat nevelt. Közülük kerültek ki utódai, valamint a területi állategészségügyi intézetek és állomási laboratóriumok szerológusai.

Az Intézetben eltöltött 43 éves szolgálatának utolsó szakaszában főleg a tuberculosis immunológiájával foglalkozott. Ezen kutatásainak elgondolásai azonban nem voltak beilleszthetők az éppen folyamatban lévő országos gümőkórmentesítés irányelveinek következetes végrehajtásába. Ezért az akkori állategészségügyi irányító szervek nem értékelték annyira, mint Ő szerette volna.

Emberi magatartásáért, munkaszeretetéért, segítőkészségéért és mindig a jobb, tökéletesebb munkavégzésre törekvéséért munkahelyén becsülték, tisztelték és szerették.

Szórakozásként bélyeggyűjtéssel foglalkozott. Hosszabb időn át társadalmi aktivistája volt a Magyar Állatorvosok Bélyeggyűjtő Körének.

Víz Lászlót 1949 elején ismertem meg, amikor az Országos Állategészségügyi Intézetbe kerültem. Ő akkor már 20 éves diplomával rendelkezett és a szerológiai osztályt vezette, de ismerte az Intézet valamennyi munkaterületét. Nem voltam közvetlen munkatársa, közös témán sem dolgoztunk, de minden nap találkoztunk valamilyen formában. Nyugdíjba menetelem óta rendszeresen meglátogattam, az utóbbi években egyre gyakrabban. Talán ennek eredményeként megtisztelt azzal, hogy a rubindiplomájának átvételekor – csökkent látóképességére tekintettel – kísérője lehettem.

Szellemi frissességét haláláig megőrizte. Szakmánk, az Intézet és volt munkatársai felől mindig érdeklődött. Látogatásaim végén mindig azzal búcsúzott: „Mindenkint üdvözlök, aki

még emlékszik rám! A hölgyeknek kézcsókom!” Mivel közel 30 év telt el nyugdíjbamenetele óta, sajnos egyre kevesebbeknek tudtam átadni szívből jött üzenetét.

Emlékét tisztelettel és szeretettel megőrizzük, amíg élünk olyanok, akik ismertük. Neve azonban továbbra is, legalább addig fennmarad, míg áll az Intézet jelenlegi épülete. Ott olvasható ugyanis az Országos Állategészségügyi Intézet alapító tagjai sorában az épület halljának márványlappal borított falán.

„Ilyen az ember. Egyedüli példány.
Nem élt belőle több és most sem él
s mint fán se nő egyforma-két levél,
a nagy időn se lesz hozzá hasonló.
(...)
Akárki is volt ő, de fény, de hő volt.
Mindenki tudta és hirdette: ő volt.”
(Kosztolányi: Halotti beszéd)

Dr. Szabó István

In memoriam

† Dr. Víz László (1904–2000)

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 2001. 123 (4). 249.

2000. december 28-án, egy nappal a 96. születésnapja előtt elhunyt DR. VÍZ LÁSZLÓ arany-, gyémánt-, vas- és rubindiplomás állatorvos, az Országos Állategészségügyi Intézet nyugalmazott osztályvezetője. A római katolikus egyház szertartása szerint 2001. január 6-án a család sírkertjében, Farmoson helyezték örök nyugalomba. Rokonsága mellett részt vettek temetésén az Országos Állategészségügyi Intézet munkatársai, barátai, tisztelői. Ravatalánál volt munkatársai nevében alulírott emlékezett mind emberileg, mind szakmailag gazdag intézeti életútjára.

1904. december 29-én született Farmoson. Iskoláit Budapesten végezte, a Madách gimnáziumban érettségizett. Állatorvosi oklevelet 1928-ban kapott. Mindjárt az akkor létesült Országos Állategészségügyi Intézetben helyezkedett el, ahol egyfolytában 1971. évi nyugdíjazásáig dolgozott. Itt készítette el doktori értekezését, majd tiszti vizsgát tett.

1942-ig az Intézet diagnosztikai részlegének mindegyik területén foglalkoztatták. 1942-ben a szerológiai osztály vezetésével bízták meg. E feladatkörében végzett munkája nagymértékben hozzájárult a 2. világháború során behurcolt takonykór és tenyészbénaság felszámolásához. Utána jelentős munkát és fejlesztő kutatást végzett a brucella- és leptospiramentesítés és a rhipnopneumonitis elleni védekezés érdekében. Társ szerzőkkel közleménye jelent meg a házinyulak és a lovak tuberculosisáról, majd érdeklődését egyre inkább a tuberculosis immunológiai kérdései kötötték le. Az e téren végzett kutatásainak eredményeiről külföldön is beszámolt. Elgondolásai nem voltak azonban beilleszthetők az országos gümőkórmentesítés irányelveinek következetes végrehajtásába. Ezért az akkori állategészségügyi irányító szervek nem értékelték annyira, mint ő szerette volna.

Az Intézetben eltöltött 43 éves szolgálatának utolsó 3 évtizede egybeforrott a szerológiai diagnosztikával. Ennek fejlesztése és korszerűsítése érdekében több módszert dolgozott ki, illetőleg módosított, ilyen természetű újítását is elfogadták. A trichinellosis, az echinococcosis és a tuberculosis szerodiagnosztikája terén végzett – jórészt fejlesztő-kutató – tevékenysége az emberorvosi laboratóriumok figyelmét is felkeltette. Szerológus generációkat nevelt. Közülük kerültek ki munkahelyi utódai, a területi állategészségügyi intézetek és részben az állomási laboratóriumok szerológusai.

Szórakozásként bélyeggyűjtéssel foglalkozott. Hosszabb időn át társadalmi aktivistája volt a Magyar Állatorvosok Bélyeggyűjtő Körének. Nem nősült meg, de lakásában meghitt családi közösségben együtt élt testvérhúgával és bátyja családjával, akik idős korában, majd életkorához képest rövid betegsége idején mindvégig szeretettel vették körül és messzemenően gondoskodtak róla. Szellemi frissességét – látásának erős csökkenése ellenére – haláláig megőrizte. Szakmánk, az Intézet és munkatársai felől mindvégig érdeklődött. Kórházban csak néhány napot töltött. Megelégedett, boldog, hívő ember volt. Szerette az életet, szerette az embereket. Csendben, békésen tért meg Teremtőjéhez.

Emlékét tisztelettel és szeretettel megőrizzük, amíg élünk olyanok, akik ismertük. Neve azonban tovább is, legalább addig fennmarad, amíg a jelenlegi intézeti épület. Ott olvasható ugyanis az Intézet halljának márványlappal borított falán az Országos Állategészségügyi Intézet alapító tagjai sorában.

Dr. Szabó István

DR. SZÉKY ANTAL (1904–1982)

**az állatorvos-tudomány kandidátusa,
a kórszövettani osztály vezetője (1937–1940 és 1950–1977),
nyugdíjba menetel éve: 1971**

Azon túl, amit megemlékezésemben rögzítettem, aláhúzottan meg kell ismételnem, hogy Széky dr. rendkívüli célszerűséggel figyelte a humán mikroszkópos kórbonctan fejlődését és ezzel késés nélkül lépést tartott.

Az OÁI-ben a kórszövettani diagnosztikai vizsgálatok és kutatások technikai és elméleti megszervezője volt. Különösen a központi idegrendszer vírus okozta betegségeinek diagnosztikailag jelentős elváltozásait térképezte fel, és ezek ismeretét ültette át fiatal munkatársaiba. Igen magas szinten művelte és műveltette a színes mikrofotográfiát. Sokat tett az elektronmikroszkópos vizsgálatok technikai alapfeltételeinek megteremtéséért és az ELMI munka beindulásáért. Saját és munkatársai munkáját egyaránt jól szervezte.

75 éves koráig (nyugdíjba menetele után szerződéssel) dolgozott, még az utolsó években is igen fiatalos lendülettel.

Több – egyszerre egy-kettő – fiatal munkatárs tanult mellette. Igen megválogatta őket. Sokat tanulhattak tőle, de nem volt könnyű alkalmazkodniok és az ismereteket ellesniök.

Dr. Szabó István

Dr. Széky Antal (1904–1982)

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1983. 38. (1.) 55–56.

1982. augusztus 31-én meghalt Széky Antal dr., az Országos Állategészségügyi Intézet ny. osztályvezetője, az állatorvostudományok kandidátusa, aki a kórszövettant az intézet diagnosztikai és kutatómunkájának széles területén rendkívül magas színvonalra emelte.

Budapesten, 1904. június 4-én született. Az Állatorvosi Főiskolán 1926-ban abszolvált, 1928-ban szerzett oklevelet, 1934-ben szövettani témában doktorált és 1937-ben tett állatorvosi tiszti vizsgát. Szakmai életpályája nemcsak hosszú, de igen gazdag is volt változatosságokban és eredményekben egyaránt. Több mint 50 évet töltött aktív munkában, amely 3 egymástól különböző időszakra oszlott.

Az első 10 évet az Állatorvosi Főiskolán, majd annak jogutódján, a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem állatorvosi karának élet- és szövettani tanszékén töltötte előbb gyakornok, aztán tanársegéd, majd adjunktus volt. A tanszék részére általános és részletes szövettani demonstrációs anyagot állított össze. Saját egyetemi doktori disszertációjának elkészítése mellett aktívan részt vett 20 állatorvos-doktori értekezés kidolgozásának irányításában.

Az állatorvosi tiszti vizsga letétele után, 1937-ben állami állatorvosnak nevezték ki. Ilyen minőségben *a következő 13 esztendőből* először 3 évet az Országos Állategészségügyi Intézetben dolgozott. A további 10 évben különböző helyeken (Mór, Gyékényes, Sopron, Kiskunfélegyháza, Barcs, Csáktornya, Alsólendva és ismét Gyékényes) járási állatorvosi és belépőállomási vezető állatorvosi munkaköröket töltött be.

Véglegesen 1950-ben került az Országos Állategészségügyi Intézetbe, ahol most már nyugdíjbamenetelig, 1977. július 31-ig dolgozott. Ez alatt a 27 év alatt az intézet kórszövettani osztályát vezette. Tevékenysége nagymértékben meghatározta az osztály munkáját, amit viszont mindig a rutin diagnosztikai feladatokhoz és az időszerű kutatásokhoz szabott. Az általa vezetett osztály az intézet legszervezettebb részlege volt.

Magyarországon elsők között vetette fel automata festő és beágyazó gépsorok beszerzését, valamint olyan fagyasztó mikrotom üzembe helyezését, amelynek tárgyasztala elektromos hűtésű, s így feleslegessé teszi a sokszor körülményes szénsavas fagyasztást. Az Országos Állategészségügyi Intézet új laboratóriumi épülettel való bővítése során sok energiát fektetett abba, hogy az intézet korszerű elektronmikroszkópot szerezzen be, és annak használata a diagnosztikai munkába minél előbb és minél célszerűbben beépülhessen.

A normál szövettan gyakorlati oktatásában eltöltött 10 év rendkívül jó alapot adott ahhoz, hogy később a kórszövettant 27 éven át *szinte utolérhetetlen színvonalon* művelje. Számptalan új technikai eljárást próbált ki és vezetett be, egyeseket a gyors gyakorlati diagnosztika érdekében módosított. Saját maga is több gyakorlatias módszert dolgozott ki. Budapesten majdnem valamennyi orvosi kórszövettani és elektronmikroszkópos laboratóriummal szoros szakmai kapcsolatot tartott. Az ezeken a helyeken szerzett tapasztalatait rendkívül gyorsan hasznosította.

Széky Antal majdnem három évtizedes intézeti tevékenysége nemcsak az osztályáéval folyt egybe, hanem az intézet egészének munkájával is. Mindvégig az ott folyó diagnosztikai (az ő szóhasználata szerint: „rutin”) feladatokhoz és kutatómunkához kapcsolódott. Ennek megfelelően hisztokémiai módszerekkel tanulmányozta az újszülött malac vékonybeléből az emésztetlen, nagy molekulájú fehérjék felszívódását. E vizsgálatok során honosították meg a feltekeresztelt hosszabb vékonybélszakaszból egy metszet készítését. A 70-es években foglalkozott a gümőkór szövettanával, a Marek-féle betegség kórfejlődésével és a mycotoxicosisok – elsősorban a különböző állatfajokban a fusariotoxicosis okozta kórfolyamatok – kórszövettanával. Egy korábbi és az utóbbi két témában társszerzőkkel írt egy-egy munkáját az MTA akadémiai díjjal tüntette ki.

Célratorő munkájának eredménye volt, hogy az Országos Állategészségügyi Intézet kórszövettani laboratóriumának felszereltségét, vizsgálómódszereit és megállapításait mind a külföldi, mind a hazai, mind a humán, mind az állatorvosi szakkörök messzemenően elismerték. Az évek során összeállított igen értékes *demonstrációs anyagát* pedig *csodálattal szemlélték*, munkánkban többen is felhasználtuk.

Széky Antal dr. az állatorvosi és az összehasonlító kórszövettan egyik legkiválóbb hazai művelője volt. Ismereteivel és vizsgálataival a kollektíven végzett diagnosztikai és kutatómunkák színvonalát mindig jelentősen emelte. A virológiától a toxikológiáig a kórtan legkülönbözőbb területein dolgozó kutatók – intézeten belül és kívül egyaránt – keresték vele a kollaboráció lehetőségét. Tudományos munkásságának eredményeit több mint 80 szakközlemény és a kandidátusi értekezése tartalmazza. Foglalkozott a trichinellosis fejlődési ciklusával, a listeriosisnak, a juhok enterotoxaemiájának és a sertések fertőző elhalásos bélgyulladásának, a malacok haemolyticus sárgaságának kórszövettanával. Hazánkban elsőként alkalmazta a szarvasmarhameddőség vizsgálatára a csikkürettel vett biopsziás minták szövettani vizsgálatát. Ez a munkája külföldön is nagy visszhangot keltett. Jelentős részt vállalt a leptospirosis, a mételegy, a bárányok szív- és vázizomelfajulásának, valamint a szarvasmarha demodicosis egyes kérdéseinek tanulmányozásában. Feldolgozta a lovak és a sertések *B. pyosepticum* okozta megbete-

gedésének, a nyulak myxomatosisának kórszövettanát. Kezdetől fogva, de különösen 1957 óta behatóan foglalkozott a sertések különféle (vírusos, baktériumos és más eredetű) agyhártya-, agyvelő- és gerincvelő-gyulladásaiival, azoknak differenciál-diagnosztikájával. Ehhez az idegszövet finomabb elváltozásainak kimutatására a humán területen használatos eljárásokat részletesen tanulmányozta és adaptálta. Meghonosította a frontális síkban vágott teljes agyvelő-metszetek készítését, amely eljárással lehetővé vált az agyvelő-elváltozások előfordulási helyének pontos meghatározása és térképezése, vagyis a különböző eredetű agyvelőgyulladások predilekciós helyeinek megállapítása. E témakörökben több előadást tartott és közleményt írt. A sertés agyvelőjében előforduló szövettani elváltozások differenciál-diagnosztikai értékeléséről 1971-ben kandidátusi értekezésben számolt be igen értékes képanyaggal. Sajnos az az elgondolása, hogy kiegészítve az anyag atlasz formájában is az érdeklődők széles rétegének rendelkezésére állhasson, nem valósult meg.

A Budapesten 1974 szeptemberében rendezett Orvosi Neuropatológiai Világkongresszus szervezőbizottságának tagja, a kongresszus összehasonlító neuropatológiai szekciójának pedig titkára volt. Évtizedeken át részt vett a patológus szakcsoport munkájában, több időszakban annak vezetőségi tagja volt.

Kimagasló szakmai munkásságáért háromszor részesült miniszteri kitüntetésben és megkapta a Munka Érdemrend ezüst fokozata kormánykitüntetését.

Bármennyire is hosszúnak tűnik azonban az a 78 év, amennyit élt, és bármennyire változatos és eredményeiben gazdag volt is az a szakmai út, amelyet befutott, aránylag rövid volt, aktív szolgálati idejének mindössze egytizedét tette ki az az öt esztendő, amelyet nyugdíjas állományban töltött. Sajnos hamarosan megromlott az egészségi állapota, és többször, hosszasan is betegeskedett. Súlyos betegségeit nagy türelemmel viselte. Halála előtt pár héttel – amikor utoljára találkoztam és beszéltem vele – még bizakodóan nyilatkozott egészségi állapotának alakulásáról, és jó hangulatban szötte magánéletének terveit. Sajnos azonban betegségének súlyosbodása a vártnál hamarabb bekövetkezett.

Széky Antalt az Országos Állategészségügyi Intézet saját halottjának tekintette. Hamvasztás után 1982. szeptember 23-án a Farkasréti temetőben helyezték örök nyugalomba. Utolsó útjára rokonain kívül sok barátja, ismerőse és tisztelője kísérte el. Az állategészségügyi intézetek és a volt munkatársak nevében alulírott búcsúztatta. Emlékét megőrzi barátai, tanítványai, volt munkatársai, de legfőképpen és legtovább munkásságának eredményei. Köszönjük tevékeny életének ezt a hagyatékát, és hálával gondolunk rá, amikor ezt az örökséget kamatoztatjuk.

Szabó István dr.

DR. BUZA LÁSZLÓ (1914–1987)

**a hal- és méhbetegségek osztályának vezetője (1957–1980),
nyugdíjba menetel éve: 1971**

A rövid nekrológiájában foglalt szakmai tevékenységét érdemes kiegészíteni annak aláhúzásával, hogy a kétféle szakterület állategészségügyi vonatkozásainak (kórjelzés, védekezés) az állatorvosi karhoz kapcsolásában Buza kitartó szorgalmának, továbbképző és ismeretterjesztő munkájának döntő szerepe volt.

Míg ő ezt a harcot megharcolta, munkatársai közül többen (pl. Szakolczai, Kovácsné Gayer Éva, Békési, Csaba) jó hal- és méhbetegségek szakemberekké nőttek ki magukat. A tudományos ismeretterjesztésnek mind társasági (pl. MAE, Méhész-szövetkezetek), mind az írott sajtó (pl. Halászat, Méhészet) szintjén sikerült elfogadtatni az állatorvosoknak a közreműködését, szerepét.

Az Intézetben általa vezetett diagnosztikai és kutatómunkát külföldi rendezvényeken is többször képviselte. Az Intézetünkbe látogató külföldiek ezt többször tanulmányozták

Dr. Szabó István

Buza László dr. nyugalomba vonult

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1981. 36 (7). 445.

Buza László dr., az Országos Állategészségügyi Intézet Hal- és Méhbetegségek Osztályának vezetője 1980. augusztus 1-vel nyugalomban vonult. Sikerekben gazdag, közel 45 munkás év után kezdte el megérdemelt pihenését.

Buza László dr. 1914-ben Kolozsvárott született. Az Állatorvosi Főiskolán 1937-ben kitűnő minősítésű állatorvosi, 1939-ben pedig „summa cum laude” minősítésű állatorvosdoktori oklevelet szerzett. Pályáját a Járványtani és Bakteriológiai Tanszéken kezdte gyakornokként, majd ugyanitt tanársegéd lett. A felszabadulás után egy ideig a Sertéstenyésztő Vállalat állatorvosaként Békéscsabán dolgozott; 1951-ben a Debreceni Állategészségügyi Intézet állományába került, és laboratóriumi vezető szakállatorvosként elsősorban a baromfi betegségeivel foglalkozott. 1957-ben áthelyezték az Országos Állategészségügyi Intézetbe, ahol a hal- és méhbetegségek diagnosztikai munkáinak megindításával, a Hal- és Méhbetegségek osztályának megszervezésével, majd 1966-tól ennek az osztálynak vezetésével bízták meg. Közel 30 éves állategészségügyi intézeti szolgálat után innen vonult nyugalomba.

A járványtani szemléletet és a mikrobiológiai munka alapjait *Manninger* professzor mellett sajátította el, és ez útravalóként minden szakmai tevékenységében végig is kísérte. A tanszéken szerzett tapasztalatait különösen akkor hasznosította, amikor életpályájának fő feladatával, a hal- és méhbetegségek diagnosztikai munkáinak megszervezésével bízták meg. Feladatát példamutató szorgalommal és lelkesedéssel látta el. Kiindulásképpen áttanulmányozta a vonatkozó irodalmat, és felvette a kapcsolatot mindazokkal, akik a témában addig tevékenykedtek. Nemcsak a kórmeállítás kérdéseit tanulmányozta, hanem adatokat gyűjtött a hal- és méhbetegségek rendszetének kialakításához is. Munkájának eredményeképpen fokozatosan

megindult először az Országos Állategészségügyi Intézetben, majd a területi állategészségügyi intézetekben is a diagnosztikai munka, ami jelenleg a magyar állategészségügy hal- és méh-egészségügyi tevékenységének alapját képezi. Ezzel egyidejűleg *Buza dr.* előbb országosan, majd nemzetközileg is elismert szakemberré vált.

Ezt a munkáját fémjelzi a hazai és külföldi folyóiratokban megjelent 168 tudományos, illetve ismeretterjesztő közleménye, az itthon és külföldön tartott számtalan előadása, az Apimodia Méhkórtani Bizottságában, az Országos Méhészeti Tanácsban, a FAO Nemzeti Bizottságának Halászati Szakbizottságában, a Halászat c. szaklap szerkesztőbizottságában betöltött tisztsége.

Szakterületét tudományos-társadalmi vonatkozásokban is képviselte. 1962 óta a MAE Állatorvosok Társasága hal- és méh-egészségügyi szakosztályának titkára, majd elnök; a MAE halászati szakosztályának vezetőségi tagjaként is tevékenykedett és szerzett újabb híveket a hal- és méhbetegséggel foglalkozó szakemberek táborának.

Munkájának eredményét sokszor jutalmazták és számos alkalommal erkölcsi elismerésben is részesült. Ezt a Mezőgazdaság Kiváló Dolgozója, a Kiváló Dolgozó, a Kiváló Munkáért kitüntetések, a MAE aranykoszorús jelvénye, a Kiváló Méhész arany fokozat és a Sötér Kálmán Jelvény arany fokozata bizonyítja.

Buza László dr. egész tevékenysége alatt magas szintű szakmai munkát végzett. A hal- és méhbetegségek területén állatorvos-generációk szakmai fejlődését és munkáját biztosította. Kívánjuk, hogy megérdemelt pihenését még hosszú időn át jó erőben és egészségben élvezze, és széles körű szakmai tapasztalatával továbbra is segítse a hal- és méh-egészségügy területén dolgozókat.

Szokolczai József dr.

† Elhunyt Buza László

Forrás: *Halászat*, 1988. 34 (1). 28.

Dr. Buza László főállatorvos, az Országos Állategészségügyi Intézet nyugalmazott osztályvezetője, 1987. május 5-én, életének 73. évében váratlanul meghalt.

Dr. Buza László 1914-ben született Kolozsváron. Az Állatorvosi Főiskolán 1937-ben állatorvosi, 1939-ben pedig állatorvos doktori oklevelet szerzett. A felszabadulásig a Főiskola Járványtani és Bakteriológiai Intézetében gyakornokként, majd tanársegédként dolgozott. A felszabadulás után egy ideig a Sertésenyésztő Vállalat szakállatorvosaként Békéscsabán végzett széleskörű munkát, majd 1951-ben a debreceni-, 1957-től pedig az Országos Állategészségügyi Intézetbe nyert beosztást. Itt a hal- és méhbetegségek diagnosztikai munkájának megindításával, a Hal- és Méh-egészségügyi Osztály megszervezésével, majd ennek az osztálynak a vezetésével bízták meg. Közel 30 évi állategészségügyi intézeti szolgálat után 1980. augusztus 1-én innen vonult nyugalomba.

Szakmai tevékenységét bizonyítja hazai, valamint külföldi folyóiratokban megjelent 168 tudományos, illetve ismeretterjesztő közleménye, itthon és külföldön tartott számtalan előadása, a FAO Nemzeti Bizottságának Halászati Szakbizottságában, a MAE Állatorvosok

Társaságának Hal- és Méhegészségügyi Szakosztályában, a Halászat Szerkesztő Bizottságában betöltött számos tisztsége.

Eredményes munkáját sokszor jutalmazták és erkölcsi elismerésben is részesült. Ezt a „Mezőgazdaság Kiváló Dolgozója”, „Kiváló Dolgozó”, „Kiváló Munkáért” kitüntetések, a MAE aranykoszorús jelvénye bizonyítják.

Nyugdíjasként is megőrizte aktivitását. Továbbra is dolgozott a Halászat Szerkesztő Bizottságában, széleskörű tapasztalatai közreadására irodalmi összeállításokat készített. Régi munkahelyét rendszeresen látogatta. Ez év április 23-án járt utoljára az Országos Állat-egészségügyi Intézetben. Aranydiplomájának szeptemberi átvételére készült, terveiről beszélt, melyek megvalósítását hirtelen halála örökre megakadályozta. Emlékét kegyelettel megőrizzük.

Dr. Szakolczai József

DR. SZÜCS LAJOS (1919–2003)

szakállatorvos (1960–1980), nyugdíjba menetel éve: 1980

Művelt, becsületes, korrekt munkatárs volt. Némi elégedetlenség kísérte világszemléletét, intézeti és egyéni életét. Amit gondolt kimondta. Legtöbb főnökével szembe került.

Az 1965–1974 között megjelent intézeti évkönyveket szerkesztette. Nyugdíjba menetele után az intézetet elkerülve élt Solymáron, 1995-ben Veszprémbe költözött. (Az utóbbi helyen első házasságából származó fiával élt.)

Dr. Szabó István

Dr. Szűcs Lajos halotti értesítője

*„Ama nemes harcot megharcoltam,
futásomat elvégeztem,
a hitet megtartottam.”
(II. . Tim. 4;7)*

Fájdalommal, de Isten akaratában megnyugodva tudatjuk mindazokkal,
akik ismerték és tisztelték, hogy

Dr. SZÜCS LAJOS
med.vet.et rer.nat.

földi életének 84. évében 2003. június 15-én csendesen elhunyt.

Felejthetetlen halottunk hamvait **2003. július 10-én 13 órakor**
Solymáron a temető urnafalába helyezzük nyugalomra.

EMLÉKÉT ÖRÖKKÉ MEGŐRIZZÜK!

DR. NEMESÉRI LÁSZLÓ (1924–)

**a parazitológiai osztály vezetője (1951–1980),
nyugdíjba menetel éve: 1980**

Osztályvezetőségének idejére esett a parazitológiai munka kibontakozása és tetőzése. Főleg felmérő- és szűrővizsgálatokat végeztek. Az eredményeket több cikkben foglalta össze és értékelte (lásd az évkönyveket) egyedül vagy társszerzővel. A hullák és hullarészek parazitológiai vizsgálatában, a komplex-kórjelzésekben inkább munkatársai (Holló, Gesztessy) vettek részt. A Hollóval közösen közép-káderek részére írt „Háziállataink fontosabb parazitás betegségei” c. könyv (1966) éppolyan kedvező fogadtatást nyert, mint az „Állatorvosi parazitológiai diagnosztiká”-juk (1961). Utóbbi német és spanyol változatban is megjelent (l. az évkönyvekben).

Kezdeményezője volt az intézeti évkönyvek sorozat létrehozásának, az első évkönyveket szerkesztette.

Az Intézet 40. éves jubileumi tudományos ülésének szervezésében jelentős szerepet vitt.

Szolgálati idejének a végén a parazitológiai vizsgálatok főleg az állomási laboratóriumokba tevődtek át, ezért a parazitológiai osztály önállósága megszűnt. Ezzel egyidejűleg Nemeséri aktivitása is jelentősen alábbhagyott, egészsége is megromlott és korán nyugállományba került.

Dr. Szabó István

DR. HÉJJ LÁSZLÓ (1922–2005)

osztályvezető (1949–1982), nyugdíjba menetel éve: 1982

Intézeti szakmai tevékenységének a lényegét tömören összefoglaltam abban a két laudációban, amelyet 1993-ban kitüntetéséhez, majd 1997-ben 75 éves születésnapjának megünnepléséhez illetékesek felkérésére írtam. Amint azokból kiderült, Héjj László igen hasznos tagja volt az intézetnek, de úgy is mondhatnám – az intézeteknek. Az említett céloknak megfelelően fogalmazottak azonban csak az egyik oldalt mutatják be. A másik oldal érdekében egy-két – szubjektív – gondolattal azokat ki kell egészítenem, mert különben a gyűjteményem egészébe nem illene bele.

Héjj László jó közepes képességű, szakmai fejlődésében is közepesen törekvő, de becsületesen szorgalmas, meghatározott feladatok végzésére mindig kész kolléga volt. Hiányzó ismereteit széles baráti-ismeretségi köréből mindig összegyűjtötte, pótolta. Akart jól – elsősorban az „elvárásoknak” megfelelően – dolgozni, de kutatómunkára különösebben nem törekedett. Pozíciót azonban el akart érni, de az ütközések elől mindig finoman kitért. Feltétlenül Budapesten akart maradni, mert családi körülményei miatt vidékre nem mehetett. Lehetett volna ugyanis igazgató a békéscsabai vagy a miskolci intézetben, amelyeknek beruházásait igen jól lebonyolította.

Amikor a kórbonctanon dolgozott, Csontos és Hirt tanár urak a fertőző gyomor- és bélgyulladás kísérleteinek technikai részét (kiszállások, boncolások, bakteriológiai vizsgálatok, adatgyűjtés stb.) nagymértékben rábízták. Ezt olyan odaadással végezte, hogy magunk között a betegséget az akkor divatba jött nagybetűs rövidítéssel CSHH-nak (Csontos, Hirt, Héjj) neveztük el.

Az állategészségügyi intézeteknek az OMMI-hoz tartozása idején összekötő (ma úgy mondanánk, hogy „ügyvivő”) szerepet töltött be az OMMI és az Intézet között. Az OMMI igazgatójával, Takács Imrével kitűnő kapcsolata alakult ki. Az Intézet akkori vezetője is meg volt elégedve ügyintézésével.

Amikor az emlős-kórbonctani osztályon többen voltunk már jól begyakorolt szakemberek, javasolta a juhbetegségek, majd az elvetélések diagnosztikájának a leválasztását, hogy saját külön területe legyen. Amint ez ellenállásba ütközött, elállt szándékától. Buzna dr. nyugdíjba menetele aztán segített, mert elvállalhatta az antigéntermelő osztály vezetését, noha ezen a területen addig nem dolgozott. Ebből aztán hamarosan kialakult a gümőkór- és brucellózis-mentesítési osztály, neki igen testhezálló feladatkörrel. Szerintem jól csinálta.

Állandóan talpon volt, szinte nyüzsgött a gyakorlat, az Intézet, az állomások, a témával valamilyen formában foglalkozó szervek között, de legfőképpen a Minisztériumban. A mentesítés minden csinját-binját, megbeszélte velük.

Mindegyiknek ismerte a munkáját, véleményét, arról a másikat tájékoztatta. Sokáig azt hittem, hogy ezt kívánják tőle, ma is úgy hiszem, hogy jól csinálta, pedig a végén megunták és a felelőség elhárítás módjának tartották.

Mozgékony élete persze azzal is járt, hogy mindig jól értesült volt. Ezt a szerepét is jól játszotta, értesüléseit ügyesen csak illetékesek között hintette el.

Munkatársaihoz való viszonyát kifogástalannak tartottuk. Nemigen bántott meg senkit. Ezért, ha szóba került valamilyen társadalmi, pl. szakszervezeti funkcióra, a dolgozók igen nagy többsége rá szavazott.

Párttag nem volt. Politikailag soha sem exponálta magát.

Már nyugdíjba menetele után a gümőkór-mentesítés terén végzett eredményes munkájáért megkapta a Munka Érdemrend arany fokozata kitüntetését és 1993-ban elnyerte a Tolnay Sándor-díjat is. (Korábban számos intézeti, MÉM és szakszervezeti elismerésben és kitüntetésben részesült.)

Nem véletlen, hogy Héjj Lászlóról 3 év óta, mióta ezeket a „történeti visszaemlékezéseket” írom, nem mertem megfogalmazni a gondolataimat. Ugyanígy vagyok Mocsári Endrével is (Őt is azonban majd meg kell próbálnom, mert különben érdemeinél alacsonyabb értékelésekkel maradhat fenn tevékenysége.) Pedig mindent egybevetve, meghatározó – vagy inkább jellegzetes szerepet betöltő – szakembere volt az Intézetnek. Beosztásomnál fogva igen sok kollégát kellett minősítenem. Általában őszintén, a valóságnak megfelelően szoktam megfogalmazni a véleményemet és természetesen mások véleményének figyelembe vételével is. Ezeket a minősítéseket ismertetni, egyetértés jeléül aláíratni kellett a minősítéssel. Az volt a gyakorlatom, hogy a fogalmazványomat megmutattam és kértem az állásfoglalását, hogy miben nem ért egyet, vagy hol érzi azt hiányosnak, hol szorul kiegészítésre. Az egyik közvetlen munkatársam (Sz. Gy.) pl. nagyokat nyelt, amikor elismerve jó diagnosztikai megérzéseit és még jó szándékú szorgalmát is, azt olvasta magáról, hogy nem tartom vezetésre alkalmasnak. Azt tapasztaltam ugyanis, hogy munkája hasznosul, de csak akkor, ha olyan ember felügyeli, akitől elsősorban szakmailag tart, akit maga fölött lévőnek ismer el. Ahogy korosodott – folyamatos párttag lévén – megpróbálták az egyik osztály vezetését rábízni. Nem tudott azonban megfelelni sem felettesei és beosztottjai, sem a szakmai követelmények szempontjából. Másik esetben egyik vidéki intézeti igazgató írta alá kissé lehangoltan minősítését, amelyet túl keménynek (szigorúnak) tartott. Ennek ellenére mindkettőjünkkel még hosszú időn át jól dolgoztunk együtt. Persze az is előfordult, hogy egy másik intézet igazgatója minősítésének elolvasásakor, talán kissé el is pirulva azt mondta: „Ha ez valóban így van, akkor nagyon köszönöm”. No, mindezt azért kellett leírni itt, mert Héjj Lászlót – nem emlékszem, kellett-e minősítenem, – Mocsári Endrét biztosan nem tudtam volna, és ma sem tudnám meggyőződéssel minősíteni. Többek között azért, mert mindkét személy esetében a saját véleményemet igen ellentétesnek érzem a köz véleményével szemben (az említett két személyt ellenkező előjellel).

Más volt a helyzet persze akkor, ha laudációról, kitüntetési, jutalmazási felterjesztésről volt szó. Ilyenkor ugyanis a pozitív tevékenység kidomborítása szükséges. Ilyent mindkettőről többször is írtam. Mindkettőnek voltak bőven pozitívumai, s ezért az említett javaslatok megfogalmazása nem volt nehéz. A minősítés azonban más, akkor a legjobb belátással a teljes igazságra törekedtem.

Ezek után Héjj Lászlóra visszatérve, őt – a laudációkban megfogalmazottak mellett – semleges, eléggé színtelen, felszínesen gondolkodó és tevékenykedő embernek tartottam. Rendkívüli alkalmazkodó képességgel rendelkezik és a „szél ellen soha sem próbált...”.

Kihasználta – amennyire éppen felkínálták neki – édesapja magas FM beosztását, sőt sógora miniszterelnökségét is, persze csak igen finoman. Annyira semleges volt politikailag is, hogy őt a származása ellenére a kemény időszakban se bántotta a párt és ugyanakkor tagnak sem akarta beszervezni, mint másokat. Úgy elégedtek meg vele a pártfunkcionáriusaink

és a párt által delegált vezetőink, amilyen, de ebben a formában maximálisan kihasználták. Nemcsak a MÉM-be járt túl sokat és gyűjtötte az állásfoglalásokat a gümőkór-mentesítés vitás kérdéseiben, valamint a legkülönbözőbb értesüléseket, hanem kőbányai részlegünkre osztályvezetősége idején hozzá járt ki Ványi italozni is. Amikor meg újra egy telepre kerültünk, éveken át reggelenként már jóval munkaidő előtt várta Ványit, aki szintén korán járt be. Valamilyen okkal-móddal mindig beállított, valami híryanaggal mindig várta az előszobájában. Ugyanakkor Ványi csúnyán meg-megalázta. S mindezt eltűrte, szinte lepergett róla. Nem tudom igazam volt-e, de Ványival szembeni legnagyobb ellenszenvemet éppen Héjj Lászlóval való viselkedése váltotta ki bennem. (Effele okai vannak annak is, hogy Ványival külön foglalkozik ez a gyűjtemény.)

Mindezeket a történelem kedvéért írtam le. Hogy érthető legyen, hogy a különben általam is igen megnyerő viselkedésűnek tartott „úri” ember intézeti tevékenységének meggyőződszerű ismertetése miért nehéz.

Dr. Szabó István

Héjj László

Javaslat a Tolnay-díjra történt felterjesztéshez

Dr. Héjj László az Országos Állategészségügyi Intézet nyugalmazott osztályvezetője 1922-ben, Enyingen született. Állatorvosi, majd nem sokkal később **állatorvosdoktori oklevelet 1944-ben Budapesten szerzett. Állatorvosi tisztvizsgát 1948-ban tett.**

Oklevelének megszerzése után 5 évig tanársegédként, majd mint FM fogalmazó, illetve segédtitkár kirendeléssel az Egyetem szülészeti, sebészeti klinikáján és állattenyésztési tanszékén dolgozott. **Az Országos Állategészségügyi Intézetbe 1949. május 1-én nevezték ki, ahonnan 33 évi folyamatos szolgálat után 1982-ben ment nyugdíjba.**

Az Intézetben több szakterületen dolgozott, de jelentősebben az emlős-kórbonctani és a szarvasmarha-gümőkór és brucellamentesítési osztályon. Tevékenységéből három feladatkör ellátása emelhető ki:

1. A nagyüzemi állattenyésztés kialakulása idején végzett diagnosztikai és szaktanácsadói munkája. Főleg a sertés- és juhbetegségekkel és az elvetélések kórjelzésével foglalkozott. Részt vett a sertésdizentéria oktanának tanulmányozásában és a fertőző sertésbénulásra gyanús esetek tisztázásában.
2. Az állategészségügyi intézetek hálózatának fejlesztése során a Békéscsabai és Miskolci Állategészségügyi Intézet építkezésének, berendezésének, valamint működésük megindításának szakmai irányítása.
3. A szarvasmarha-állományok gümőkór- és a szarvasmarha-, valamint a sertésállományok brucellamentesítésének érdekében kifejtett diagnosztikai, szervező és tanácsadói tevékenysége, amely magába foglalta a gyakorlatnak és a MÉM irányító tevékenységének összekötő egybehangolását is. Az Intézetben erre a célra létesített osztályt megszervezte és mindvégig vezette. Bekapcsolódott a szarvasmarha-gümőkór egyes diagnosztikai kérdéseinek, pl. a paraallergiás reakciók okának tisztázására irányuló kutatásokba. Munkakörének témáiból több előadást tartott itthon és külföldön.

Mintegy 25 szakközleménye jelent meg. Német és francia nyelvtudásával mindig segítette munkatársainak szakirodalmi tájékozódását. Hosszabb időn át referált ilyen nyelvű szaklapokban megjelent közleményeket.

Diagnosztikai, valamint gümőkór- és brucellamentesítési témakörben igen sok helyszíni vizsgálatot és szaktanácsadást végzett. Ezekkel a gyakorlat egyértelmű elismerését vívta ki. Munkahelyén kötelességtudásáért, szolgálatkészségéért, udvarias és kellemes modoráért egyaránt becsülték és szerették.

Külső szervekkel igen jó kapcsolatot tartott. Mind az Intézetben, mind a gyakorlatban és hivatalokban szívesen működtek vele együtt.

Párttag nem volt, de a társadalmi munka végzésétől nem zárkozott el. A szakszervezetben vállalt különböző funkcióinak ellátásával is elnyerte munkatársai bizalmát.

Munkáját az Intézet vezetősége és a felettes szervek egyaránt többször elismerték és ki-tüntették.

Nyugdíjba menetele után még mintegy 10 éven át a Pfizer Tudományos Központ szaktanácsadójaként szolgálta a magyar állategészségügy érdekeit és kamatoztatta korábbi munkája során szerzett szakmai tapasztalatait és kapcsolatait.

Budapest, 1993. július 8.

Dr. Szabó István

Héjj László köszöntése 75. születésnapja alkalmából

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1997. 119 (7). 438–439.

Az Állatorvos-tudományi egyetem, az Állat-egészségügyi Igazgatástani és Agrár-gazdaságtani Tanszék, valamint a MOÁE Állat-egészségügyi Igazgatási és Igazságügyi Társasága 1997. február 13-án ünnepi szakülést rendezett. Az ünnepi szakülés megrendezésének legfőbb motívuma két olyan köztisztelőben álló és az egész hazai állatorvosi kar által tisztelt és szeretett kolléga köszöntése volt, akik a közelmúltban léptek be életük 75. esztendőjébe. DR. DR.H.C. LAMI GYULA ny. egyetemi tanár és DR. HÉJJ LÁSZLÓ ny. osztályvezető főállatorvost ünnepelte a szép számban – az ország minden részéből – összejött hallgatóság. A MÁL szerkesztősége azzal, hogy – teljes terjedelemben – közli a jubilánsok méltatását, maga is a gratulálók sorába áll, és kollegiális-baráti érzésekkel üdvözli LAMI professzort és HÉJJ főállatorvost.

[...]

Kedves HÉJJ LÁSZLÓ *főállatorvos kollégánk!* – kezdte a másik laudátor, majd méltatta HÉJJ DR. munkásságát.

DR. HÉJJ LÁSZLÓ Enyingen született, ahol édesapja járási állatorvos volt. Állatorvosdoktori oklevelet 1944-ben szerzett, tisztivizsgát 1948-ban tett. Pályája elején 5 évig az egyetem szülészeti, sebészeti klinikáján és állattenyésztéstani tanszékén dolgozott mint tanársegéd, ill. mint kirendelt FM-fogalmazó, majd segédtitkár.

Az Országos Állat-egészségügyi Intézetbe 1949. május 1-én nevezték ki, ahonnan 34 évi folyamatos szolgálat után – 60 éves korában – 1982-ben ment nyugdíjba. Hosszabb ideig az emlískórbonctani, az antigéntermelő és előkészítő, valamint a szarvasmarhagümőkór- és brucellosismentesítési osztályon dolgozott. Az utóbbi két osztály vezetője volt.

Az emlískórbonctani osztályon főleg a sertés- és a juhbetegségekkel és az elvetélések kórjelzésével foglalkozott. Részt vett a sertések akkor fertőző gyomor- és bélgyulladásának, ma sertédizentériának nevezett betegségének oktani kísérletes tanulmányozásában.

Az intézettől mind a gyakorlat, mind a központi irányítás által igényelt, vagy éppenséggel elrendelt helyszíni kiszállásokra mindig készséggel vállalkozott. A nem egyszer igen kényes feladatokat megbízhatóan és fegyelmzetten látta el. E téren a területi intézetek munkáját is készséggel segítette.

Sikeresen irányította a békéscsabai és a miskolci állat-egészségügyi intézet építkezését, berendezését és munkájának elindítását. Sőt, a szombathelyi intézet létesítésének kezdésekor is közreműködött.

Legmaradandóbbat a szarvasmarha-állományok gümőkór- és a szarvasmarha-, valamint a sertésállományok brucellosismentesítése terén – mintegy két évtizeden át – végzett munkájával alkotott. Megszervezte és vezette az erre a célra létesített osztályt. Ebben a munkában szervező- és kapcsolatteremtő képessége jól érvényesült. Hasonlóan jó kapcsolatot tartott fenn az adott témában kutatást végző kollégákkal, akiknek főleg a paraallergiás reakciók okainak kiderítésére végzett munkájába maga bekapcsolódott. A mentesítés célkitűzéseiről, módszereiről és eseményeiről itthon és külföldön több előadást tartott.

HÉJJ LÁSZLÓ intézeti munkája igen hasznosan kisugárzott az egész ország állategészségügyének alakulására, és nevét az egész országban ismertté tette. Mind közvetlen munkahelyén, mind a gyakorlatban kötelességtudásáért, szolgálatkészségéért, udvarias és kellemes modoráért tisztelték és szerették. Eredményes munkásságát az intézet és a felettes szervek egyaránt kitüntetésekkel többször is elismerték.

Nyugdíjba menetele után – immár 15 éven át – a korábbi tapasztalatait és kapcsolatait a Pfizer Tudományos Központban, majd a Földművelésügyi Költségvetési Irodában hasznosította, ill. ma is hasznosítja.

Dr. Szabó István – Dr. Tekes Lajos

Aki képtelen munka nélkül élni

Forrás: *Állatorvosi Kamarai Hírek*, 1998 (4). 34.

Dr. Héjj László nyugalmazott osztályvezető főállatorvosra nagy szeretettel és tisztelettel gondol az egész állatorvos-társadalom. Vannak, akik egyetemi tanársegédként vagy az Országos Állat-egészségügyi Intézet munkatársaként ismerték meg, mások mint minisztériumi főállatorvost vagy a Pfizer Tudományos Központ szaktanácsadóját köszönthették munkája során. Tudományos előadásaival bejárta az egész országot, az agráregyetemeket, sőt külföldön is megismerték sokoldalú szakmai felkészültségét. Tartott előadást Jénában, Varsóban, Wrocławban és Bukarestben.

Héjj László 1922. március 29-én született. Édesapja állatorvos, édesanyja tanítónő volt. Két évig magántanulónaként végezte el az elemi két első osztályát édesanyja keze alatt úgy, hogy 5 évesen már iskolás volt. Ezért mondta mosolyogva, hogy „mindenhol mindig én voltam a legfiatalabb, az elemiben, a gimnáziumban, azt egyetemen, sőt az első hat között diplomáztam, így egy évig voltam az ország legfiatalabb állatorvosa, majd az évfolyamról először dokto-ráltam, így lettem a legfiatalabb doktor. Most talán még annyit, hogy közben voltam egy darabig a legfiatalabb aranydiplomás. A folytatás a jövő titka.”

Gimnáziumi tanulmányait Budapesten végezte a Trefort utcai Gyakorló Főgimnáziumban. Pályaválasztása nem volt nehéz, mivel gyermekkorától rendszeresen járt édesapjával és örömét lelte az ő gyógyító tevékenységében. Még egyetemi hallgató korában kirendelték a Mura-vidékre a sertésbénulás megfékezésére. 1943 nyarán jött egy rendelet, hogy aki három klinikai tárgyból leszigorlatozik, állatorvosi tevékenységet folytathat. Így került ismét a Mura-vidékre helyettesítő állatorvosként. 1944-ben szerzett állatorvosi diplomát. Rövid ideig szülőfalujában, Enyingen körzeti állatorvosként dolgozott, majd tanársegédi kinevezést kapott a Szülészeti Klinikára. Akkor a Poliklinika a szülészethez tartozott, így nagyon változatos munkát kapott feladatul. A nagy gyakorlattal rendelkező Cseh Sándor vezette be a szakma rejtelseibe. Naponta 2-3, néha még öt műtétet is végeztek. Az élet azonban tartogat meglepetéseket. A HM-ből jött egy leirat az egyetemre, hogy minden tanszék terjesszen fel egy tanársegédet, akit véglegesen felmentenek a katonai szolgálat alól. Hetzel professzor úr a három tanársegéd közül Héjj László felmentését kérte, aki ezek után rövidesen megkapta a SAS-behívót. A huszároknál teljesített szolgálatot. Az oroszok elől Németországba települt át a lovasság. Mivel jól beszél németül Héjj doktor, így a környékben a német gazdák állatainak gyógykezelését is ellátta, mert a környékben, ahol táboroztak, mindegyik állatorvos katonai szolgálatot teljesített.

Amikor a hadifogságból hazatért, a tanársegédi állását már betöltötték, így került az FM-be miniszteri fogalmazónak. 1949-ben volt a nagy tisztogatás, amikor ő is az eltávolítandók listájára került. Kádár Tibor, az akkori osztályvezető az Országos Állat-egészségügyi Intézetbe helyezte. Először a szerológiára, majd a szövettanra és a parazitológiára került. Később a kórbonctanon kötött ki. Erről így nyilatkozik:

– Itt egy nagyon kellemes szakmai együttes volt, élén Szabó Istvánnal, aki nem ismert elvégezhetetlen munkát, megoldhatatlan feladatot, ha kellett, éjszakákon át olvasott, gyűjtötte az irodalmi adatokat, de addig nem nyugodott, míg az adott problémát nem sikerült megoldani. Öröm volt vele dolgozni. Nem azt nézte, hogy mikor van vége a hivatalos munkaidőnek, csak egy célja volt, hogy legyen biztos diagnózis, amit az akkori politikai nagyságok sem vonhatnak kétségbe.

Tíz és fél évi intézeti munka után ismét a minisztérium állományába került.* Kardeván László, az FM Állat-egészségügyi Osztályának vezetője a szarvasmarha-állományok gümőkórtól való mentesítésének irányításával bízta meg. A munka soká tartott, hiszen 18 év kellett, mire befejeződött az állomány mentesítése. Sok gondot okozott a visszafertőződés, aminek fő oka a téeszék egyesítése utáni szarvasmarha-állomány cseréje, mozgatása. A gümőkór-

* Félreértett információ: Héjj László továbbra is az Intézet státuszában volt, és az Intézet osztályvezetőjeként ment nyugdíjba 1982-ben – *Sz. I.*

I. AZ ORSZÁGOS ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZET

mentesítés közben megkezdődött a brucellamentesítés is, ami már nyugdíjba vonulása után fejeződött be.

Különleges feladatként kapta a békéscsabai és miskolci állat-egészségügyi intézetek megépítését, berendezését és felszerelését. Mindkét intézet kiválóan látja el feladatát.

Munkája elismerését több kitüntetéssel honorálták. Négy alkalommal kapott Mezőgazdaság Kiváló Dolgozója kitüntetést, 1982-ben a Munka Érdemrend arany fokozatát és 1993-ban a Tolnay Sándor miniszteri kitüntetést.

1946 júniusában vette feleségül Antall Editet. Két lánya és négy unokája van. Nyugdíjazása után sem maradt munka nélkül. A Pfizer Tudományos Központban helyezkedett el mint állatorvos szaktanácsadó. Amikor betöltötte a 70. életévét, ismét nyugdíjazták. Mivel képtelen munka nélkül élni, így boldogan vállalta felkérésre a Földművelésügyi Költségvetési Irodában a munkát, ahol mind a mai napig dolgozik.

Tapolca, 1998. szeptember 6.

DR. BARTALIS IMRE
ny. állat-egészségügyi főtanácsos

† Héjj László dr. halotti értesítője

Isten akaratában megnyugodva a család
és az Állami Állategészségügyi Szolgálat tudatja, hogy

D R . H É J J L Á S Z L Ó
GYÉMÁNTDIPLOMÁS ÁLLATORVOS

az Országos Állategészségügyi Intézet ny. osztályvezetője
2005. augusztus 13-án, életének 84., házasságának 60. évében
hosszú betegség után a szentségekkel megerősítve elhunyt.

Hamvainak elhelyezésére 2005. szeptember 1-én, délután 16 órakor
a Felső-Krisztinavárosi Plébánia (XII., Apor Vilmos tér) urnatemetőjében
római katolikus szertartás keretében kerül sor.

Gyászolják: felesége, sz. Antall Edith, lányai Edit és Klára,
unokái Jeszenszky Zsolt, Jeszenszky Réka, Gémes Alma, Gémes Tamás,
testvére Héjj Ervin és felesége Bükhely Éva, veje Jeszenszky Géza.

AZ ELHUNYAT AZ ÁLLAMI ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI SZOLGÁLAT SAJÁT HALOTTJÁNAK TEKINTI.
KOSZORÚ ELHELYEZÉSÉRE NINCS LEHETŐSÉG.

Gyászbeszéd, 2005. szeptember 1.

Tisztelt Gyászoló Család!

Az eltávozott családtagról, barátról a visszamaradók rengeteg emléket őriznek meg. Ezek az emlékek azonban csak a családban, ismerősök körében átélte eseményekről és az azokban szereplő emberről szólnak.

Arról, hogy valaki milyen volt, a hivatása gyakorlása során és **milyen eredményeket ért el**, a családtagoknak, barátoknak és nem a szakterületen dolgozóknak lehet, hogy nem kielégítő az ismerete és ennek hiányában erre vonatkozóan esetleg megfelelő emlékek sem marad az eltávozotról. Hogy ezt a hiányt pótoljam, a családtagról, a barátról tárolt emléképeket szeretném kiegészíteni az állatorvos-társadalomban Dr. Héjj László szakmai tevékenységéről fennmaradt emlékekkel.

Az Országos Állategészségügyi Intézetbe 1949. május 1-én nyert kinevezést, az Egyetemen előzőleg eltöltött ötévi munkát követően és ott nyugdíjba vonulásáig 33 évet dolgozott.

1. Az Intézetbe kerülését követően az intézet hagyományainak megfelelően több szakterületen dolgozott. Munkássága elején főleg **a sertések és juhok vetéléseinek** diagnosztikájával, **a sertésdizentéria** oktanának tanulmányozásával és a **fertőző sertésbénulásos** esetek tisztázásával foglalkozott.
2. Az intézeti hálózat fejlesztése során feladata volt **két vidéki intézet építkezésének**, berendezésének és működésük beindításának szakmai irányítása. A kapott feladatokat megelégedésre, magas színvonalon teljesítette.
3. A legmaradandóbban azonban a **szarvasmarha-állományok gümőkór** és a szarvasmarha, valamint sertés állományok brucellamentesítése terén – mintegy két évtizeden át – végzett munkájával alkotta. Megszervezte és vezette az erre a célra létesített osztályt, amelynek a feladata diagnosztikai, szervező-irányító és tanácsadói jellegű volt.

Munkája során megvalósította a központi irányítás és a gyakorlati munka példaértékű összehangolását. Számos előadást tartott a mentesítés módszeréről és eredményeiről idehaza és külföldön. A témában 25 szakközleménye jelent meg.

Tevékenysége igen **pozitívan befolyásolta** az egész ország állategészségügyének alakulását és **nevét az egész országban ismertté tette**. Munkájával egyértelmű elismerést váltott ki és annak eredményeként Magyarország szarvasmarha-állományainak gümőkór-mentességét a Nemzetközi Járványügyi Hivatal is elismerte. Számos kitüntetésben részesült.

Munkastílusát a kötelességtudat, a szolgálatkészség az udvariasság és a jó modor jellemezte.

Kiváló emberi tulajdonságaihoz kiváló szakmai tudás párosult.

Az intézeti éveket követően a Pfizer Tudományos Központban illetve a Földművelésügyi Költségvetési Irodában tevékenykedett tovább, ahol a korábban szerzett tapasztalatait és kapcsolatait is az Állategészségügyi Szolgálat érdekében hasznosította.

Kedves Laci! Egy életen át való fáradozásod az állategészségügyért nem volt hiábavaló. Tetteiden keresztül neved az állatorvos társadalom történetében örökre fennmarad. Büszkék vagyunk arra, hogy ismerhettünk és dolgozhattunk veled.

Tekes Lajos

DR. CSONTOS LÁSZLÓ (1922–1995)

a virológiai (fő)osztály vezetője (1957–1984), nyugdíjba menetel éve: 1984

1957-ben Kádár Tibor, akkori igazgatónk, azt kérdezte tőlem, hogy ismerem-e Csontos Lászlót és mit tudok róla, mert az Intézetbe szeretne kerülni. Én csak az édesapját ismertem, Csontos Lászlót egyáltalán nem, mint gyakornokra sem emlékeztem, addigi pályájáról, sorsáról nem tudtam semmit.

Kádár Tibor nem kérte, hogy érdeklődjem utána, hisz nyilván már eldöntötte, hogy Csontos József fiának helye van az Intézetben. Mivel azonban szinte nap mint nap a hivatalos munka után Szent-Iványi Tamással együtt dolgoztunk kutatásainkon, egyszer szóba került és ő teljes információval rendelkezett. Emlékezetem szerint olyasfélét mondott, hogy igen jó képességű ember, jól jártok vele, csak ludovikás tiszt volt, és ennek a nyomait magán viseli.

Míndez beigazolódott. Csontos eleinte közvetlen mellettem dolgozott, de később is egymás közelében tevékenykedtünk. Kitűnően, megbízhatóan és eredményesen dolgozott, amint a mellékelt dokumentumok is bizonyítják. Az Intézetünkben a vírustenyésztésen alapuló vírusdiagnosztikát és kutatást ő indította el, az emlős kórbonctani osztályról levált vírusdiagnosztikai osztályt ő szervezte meg, annak akkori berendezése, a zárt és nem zárt vírusrészleg elkülönülése két külön szinten az ő elgondolása szerint valósult meg.

Sokat, pontosan dolgozott. Vírusizolálásra, savópár-vizsgálatokra törekedett. Segítségével állt talpon átmenetileg a halvirológia is.

Sajnos végig sok tekintetben rajta maradt a ludovikás „máz”. Sértődöttségét nem vetkőzte le. Ezen is múlt, hogy nem szerezte meg azt a tudományos fokozatot, amit pedig felkészültsége és munkája alapján megérdemelt volna

Dr. Szabó István

Dr. Csontos László nyugdíjba vonult

Forrás: *Állategészségügyi és Takarmányozási Közlemények*, 1985. 1. 74–75.

Dr. Csontos László, az Országos Állategészségügyi Intézet virológiai főosztályának vezetője eredményekben gazdag szakmai pályafutás után nyugállományba vonult.

Csontos László dr. 1922-ben Nyíregyházán született. Középiskolai tanulmányait Budapesten végezte, majd érettségi után, 1940-ben katonai szolgálatra vonult be. A leszerelése után, 1946-ban megkezdett állatorvosi tanulmányait 1950-ben fejezte be kitűnő minősítéssel. Pályáját a Phylaxia Állami Oltóanyagtermelő Intézetben kezdte, majd 1953-ban a Budapesti Fővárosi Tanács mezőgazdasági osztályán, ezt követően pedig a Budapesti Baromfi Feldolgozó Vállalat kísérleti laboratóriumában dolgozott. 1957-től nyugállományba vonulásáig az Országos Állategészségügyi Intézetben teljesített szolgálatot.

A több mint negyedszázados termékeny intézeti tevékenysége alatt kezdetben a kórbonctani osztályon dolgozott, ahol nagy kitartással végzett szakmai munkája mellett a háziállatok vírusos betegségeivel kapcsolatos diagnosztikai és kutatómunka állt érdeklődésének középpontjában.

Az általa 1963-ban megszervezett vírusdiagnosztikai laboratóriumot igen jó felkészültséggel és szervezőkészséggel oly mértékben kifejlesztette, hogy 1968-tól indokoltta vált annak önálló osztályként, 1983-tól pedig főosztályként való működése. A több mint két évtizedes tevékenysége alatt állatorvos-virológus generációk sorát nevelte ki, és tanította a rendkívül sokrétű intézeti feladatok ellátására.

A napi diagnosztikai munka mellett kiterjedt kutatói tevékenységet is folytatott. Kutatómunkájában elsősorban nem az elméleti virológia kérdései, hanem a mindennapos gyakorlattal szorosan összefüggő kérdések, a nagy gazdasági kárt okozó vírusos betegségek oktatásának, kórfejlődésének és az ellenük való védekezés lehetőségeinek vizsgálata foglalkoztatta.

Úttörő vizsgálatokat végzett a sertés Aujeszky-féle betegségének kórfejlődésével, járványtanával és immunológiájával kapcsolatosan. Dr. Szent-Iványi Tamás akadémikussal megteremtették a TGE diagnosztikáját, és a külföldi próbálkozásokat közel egy évtizeddel megelőzve kidolgozták a szájon át alkalmazható TGE-vakcinát. Kiterjedt diagnosztikai és kutatómunkát végzett – többek között – a borjak vírus okozta megbetegedései, a hazai loállományokban járványszerűen jelentkező lóinfluenza oktana, a baromfi-reo- és -adenovírusok oktani szerepének tisztázása, és a halak vírusos betegségei terén is. A világon elsőként izolálta és határozta meg a liba-adenovírusokat. Tevékenyen részt vett az Aujeszky-féle betegségtől való „Mentesítési irányelvek” kidolgozásában, és irányította az azok továbbfejlesztését megalapozó kutatásokat. Megjelent közleményeit és az e témakörben tartott előadásait, eszmecseréit külföldön is nagyra értékelték. 1970-ben a WHO Animal Virus Characterization Committee felkérte, hogy vegyen részt a madarak adenovirusaival foglalkozó munkacsoport munkájában. Sokrétű szakmai tapasztatait 1971 és 1974 között először Törökországban, majd Cipruson, 1979 és 1981 között pedig ismét Törökországban FAO-szakértőként is kamatoztatta.

Kimagasló munkásságát 1962-ben és 1970-ben a „Mezőgazdaság Kiváló Dolgozója”, majd 1982-ben „Kiváló Dolgozó” kitüntetés adományozásával is elismerték.

Egy-egy időszakban értékes munkát fejtett ki az MTA Állatorvostudományi Bizottsága különféle virológiai témákat vizsgáló ad hoc bizottságaiban, 1983-ban pedig a MOTESZ Magyar Mikrobiológiai Társasága vezetőségi tagjai sorába választották.

Most, hogy eredményes szakmai pályafutása után a munkát a jól kiérdemelt pihenés váltja fel, kívánjuk, hogy egészség kísérje további életútját, és reméljük, hogy gazdag tapasztalataival nyugdíjasként továbbra is támogatja munkánkat.

(Dr. Mocsári Endre)

Csontos László dr. tudományos munkássága

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1993. 48 (5). 301–302.

CSONTOS LÁSZLÓ 1922-ben Nyíregyházán született. Középiskolai tanulmányait Budapesten a piaristáknál végezte, majd érettségi után 1940-ben a Ludovika Akadémia hallgatója lett. Állatorvosi tanulmányait 1946-ban kezdte meg. 1949-ben – annak ellenére, hogy évfolyamelső volt – az egyetemről kizárták, de ősszel újra felvették, így egyetemi tanulmányait 1950-ben befejezhette, kitűnő minősítéssel.

Pályáját a Phylaxia Állami Oltóanyagtermelő Intézetben kezdte. Itt 1952-ben egy oltási balesetért őt vonták felelősségre, letartóztatták és szabotázs címén 1 évre ítélték, melyet fellebbezés folytán 4 hónapra mérsékeltek. Ennek az esetnek az árnyéka végigkísérte egész aktív pályafutását. 1953-ban a Budapesti Fővárosi Tanács mezőgazdasági osztályán, ezt követően pedig a Budapesti Baromfi-feldolgozó Vállalat Kísérleti Laboratóriumában dolgozott.

1957-től nyugállományba vonulásáig az Országos Állat-egészségügyi Intézetben teljesített szolgálatot.

A több mint negyedszázados termékeny intézeti tevékenysége alatt kezdetben a kórbonctani osztályon dolgozott, ahol nagy kitartással végzett szakmai munkája mellett a háziállatok vírusos betegségeivel kapcsolatos diagnosztikai és kutatómunka állt érdeklődésének a középpontjában. Az általa 1963-ban megszervezett vírusdiagnosztikai laboratóriumot igen jó felkészültséggel és szervezőkészséggel oly mértékben kifejlesztette, hogy 1968-tól indokolttá vált annak önálló osztályként, 1983-tól pedig főosztályként való működése. A több mint két évtizedes tevékenysége alatt állatorvos-virológus generációk sorát nevelte ki és tanította a rendkívül sokrétű intézeti feladatok ellátására.

A napi diagnosztikai munka mellett kiterjedt kutatói tevékenységet is folytatott. Kutatómunkájában elsősorban nem az elméleti virológia kérdései, hanem a mindennapos gyakorlattal szorosan összefüggő kérdések, a nagygazdasági kárt okozó vírusos betegségek oktatának, kórfejlődésének és az ellenük való védekezés lehetőségeinek a vizsgálata foglalkoztatta.

A baromfiiparban eltöltött idő alatt a libák listeriosisával és a pasteurellosis furazolidonnal való kezelésével kapcsolatban végzett eredményes kutatómunkát.

Úttörő vizsgálatokat végzett a sertés Aujeszky-féle betegségének a kórfejlődésével, járványtanával és immunológiájával kapcsolatosan. Szent-Iványi Tamás akadémikussal megteremtették a TGE diagnosztikáját, és a külföldi próbálkozásokat közel egy évtizeddel megelőzve kidolgozták a szájon át alkalmazható TGE-vakcinát. A TGE-vakcina mellett kidolgozta a juhok ún. Stamp-vírus okozta elvetélése elleni vakcinát. Belga kutatókkal egy időben, 1978-ban Benyeda dr.-al felismerték a koronavírus okozta, a TGE-hez igen hasonló bántalmat, és azt a TGE-től elkülönítették. Kiterjedt diagnosztikai és kutatómunkát végzett – többek között – a borjak vírus okozta megbetegedései, a hazai lóállományokban járványszerűen jelentkező lóinfluenza oktatana, a baromfi reo- és adenovírusok oktatani szerepének a tisztázása és a halak vírusos betegségei terén is. Kezdeményezte az Aujeszky-féle betegségtől való mentesítést, és tevékenyen részt vett a „Mentesítési irányelvek” kidolgozásában, és irányította az azok továbbfejlesztését megalapozó kutatásokat.

ÁLDÁSY és BARTHA DR.-ral a világon elsőként írták le a borjak adenovírus okozta légző- és emésztőszervi megbetegedését. Nevéhez fűződik a szarvasmarhák IBR-vírus okozta légzőszervi megbetegedésvírus izolálásával igazolt első hazai előfordulásának leírása, valamint a világon elsőként izolálta és határozta meg a liba adenovírusait.

Megjelent közleményeit és az e témakörben tartott előadásait, eszmecseréit külföldön is nagyra értékelték. 1970-ben a WHO Animal Virus Characterisation Committee felkérte, hogy vegyen részt a madarak adenovírusával foglalkozó munkacsoport munkájában. Sokrétű tapasztalatait 1971 és 1974 között először Törökországban, majd Cipruson, 1978 és 1981 között pedig ismét Törökországban, FAO szakértőként is kamatoztatta. 1978-ban és 1984-ben az Office Internationale des Epizooties Párizsban, majd Bécsben tartott ülésén a TGE előfordulásáról, az ellene való védekezésről, ill. az Aujeszky-féle betegség előfordulásáról, az

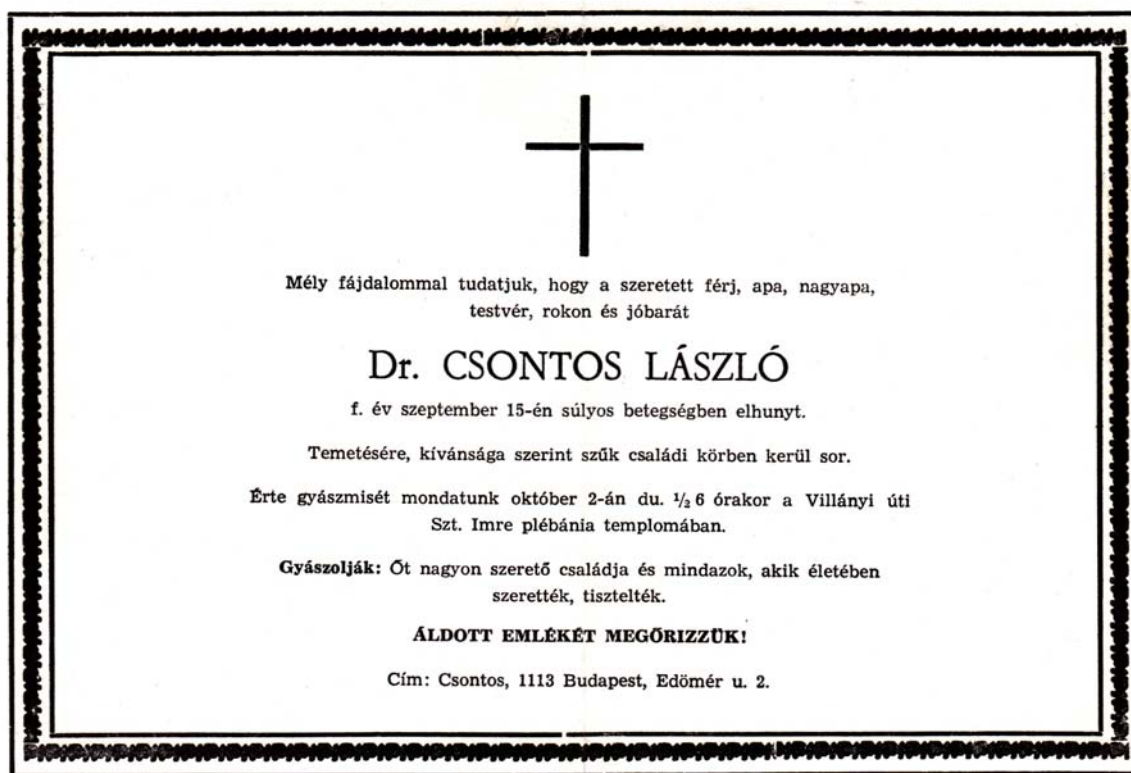
ellene való védekezésről és a mentestésről korreferátumban számolt be, az első témában Mocsáry Endrével közösen. 1977-ben meghívottként az USA-ban sertéseken jelentkezett Aujeszky-féle betegségről rendezett ténymegállapító konferencián tartott előadást.

Szakközleményeinek a száma 48. Részt vett két témadokumentáció megírásában is: SZENT-IVÁNYI TAMÁSSAL az afrikai sertéspestisről, ill. BARTHA ADORJÁN és ÁLDÁSY PÁL szerzőtársakkal a szarvasmarhák vírusos légző- és emésztőszervi megbetegedéseiről.

1962-ben és 1970-ben a Mezőgazdaság kiváló dolgozója, majd 1982-ben Kiváló dolgozó kitüntetésben részesült.

Dr. Szabó István

† Dr. Csontos László halotti értesítője

† Dr. Csontos László (1922–1995)

Csontos László emlékének ajánlva

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1996. 51 (10). 581.

Úgy ment el, ahogy élt: csendben, visszahúzódóan, mintegy „magánügyként”. Akik csak felületesen ismerték, nagyon udvarias, de inkább zárkózott, nehezen oldódó embernek vélték. Sarkazmussal fűszerezett, metszően szellemes humorát sokan félreértették és igaztalanul mizantrópnak tartották. Ez azonban családi hátterével és neveltetésével sem fért volna össze, miután édesatyjától szerénységet és puritán gondolkodásmódot, édesanyjától mély vallásosságot

tanult. Ezt egészítették ki a piaristák példamutató lelkiismeretességre, a Ludovika Akadémia pedig erős öntudatra ébresztés mellett fegyelmezettségre és önfeláldozó kötelességteljesítésre neveléssel.

Nyíregyházán, 1922. február 21-én született. DR. CSONTOS JÓZSEF egyetemi m. tanár fiaként eredetileg nem kívánt atyja nyomdokaiba lépni, ezért a piaristáknál tett kitűnő érettségi vizsga után a katonai pályát választotta. A Ludovika Akadémia kitüntetéssel végzett „aks”-át 1943-ban avatták hadnaggyá, katonai karrierje azonban a II. világháború befejeztével véget is ért. Igazolták, de a honvédség, kötelékéből végkielégítéssel el is bocsátották. Ezek után csak szállítómunkásként tudott elhelyezkedni. Egyetlen kiút maradt számára: felvételt nyerni egyetemünkre. Évfolymelsőként, kiváló eredménnyel szerezte meg diplomáját (1951). Életútját továbbra is a Sors irányította. Az Oltóanyag-termelő Intézet laboratóriumában kezdett dogozni, a koncepciók perék idején azonban egy „véletlen” oltási baleset jó alkalmat adott a volt ludovikás tiszt kompromittálására. Felelőssé tették, 1 év börtönbüntetésre ítélték, ahonnan amnesztiával, büntetésének letöltése előtt szabadulhatott, és bár az ellene lefolytatott szégyenletes bírósági eljárás minden írásos nyomát eltüntették, ez a meghurcoltatás elegendő volt ahhoz, hogy az egyetem egyik legtehetségesebb, szépreményű hallgatóját örökre elzárja egyetemi rang vagy tudományos fokozat elnyerésének a lehetőségétől.

Alacsony beosztásban töltött, négy éven át tartó kálvária után léphetett végre az Országos Állat-egészségügyi Intézet állományába (1957). Innen főosztályvezetőként ment nyugdíjba 1984-ben. A közben eltelt 27 év a szorgalmas önképzéssel és odaadó lelkiismeretességgel végzett, megfeszített munka és az ily módon kivívott, nagyszerű eredmények korszaka. Tevékenységéből kiemelkedik az Országos Állat-egészségügyi Intézet vírusdiagnosztikai osztályának megszervezése, munkájának beindítása és magas szintre emelése; munkatársak kiválogatása és betanítása, lényegében az intézetben a szövettenyésztesen alapuló vírusdiagnosztika megteremtése. A kezdetleges laboratóriumból nagy létszámmal dolgozó, korszerűen felszerelt főosztállyá fejlődést eredményező kiváló szervező munka mellett CSONTOS LÁSZLÓ eredményes kutatómunkát is folytatott. Önállóan és munkatársaival közösen kidolgozott tudományos vizsgálatainak eredményét a MÁL 1993/5-ös számának 301–302. oldalán összefoglalva olvashatjuk. Az ott felsoroltakból is látható, hogy munkássága teljes egészében az állatorvosi vírusdiagnosztika fejlesztését, tökéletesítését, jelentőségének mind szélesebb körben való elfogadtatását szolgálta.

Kerülte a nyilvános szereplést, ezért előadásainak, közleményeinek száma nem nagy; mondanivalója azonban annál értékeesebb, hiszen mindegyik önálló vizsgálatokra épült eredeti, új megállapításokat közöl. Érthető ezek után, hogy a jó megjelenésű, angolul és németül kifogástalanul beszélő mikrobiológusra a külföld felfigyelt, s ily módon CSONTOS DR. nemcsak kiküldött szakértőként képviselhetette hazánkat számos (Líbia, Francia-, Német-, Spanyol-) országban, hanem felkért előadóként is szerepelhetett Koppenhágában (1964), Cambridge-ben (1969), Moszkvában (1969), az USA-ban (1978) megrendezett kongresszusokon és konferenciákon, majd több éven át FAO-szakértőként, utána újból éveken át kutató virológusként Törökországban és Cipruson.

A külföldön elismert és nagyra becsült virológust itthon – miután bármiféle politikai szerepléstől szigorúan távol tartotta magát – kimagasló szakmai eredményei ellenére nem halmozták el kitüntetésekkel. Három alkalommal részesült Kiváló Dolgozó jutaloméremben, a

tudományos eredmények elismeréseként odaítélhető Csontos József és Aujeszky Emlékérmet azonban már nyugdíjasként, utóbbi éppenséggel röviddel elhunytá előtt vehette csak át. Budapesten, 1995. szeptember 15-én halt meg. Temetésén is csak családjának tagjai voltak jelen.

Kár, hogy három tehetséges gyermeke közül egyik sem folytatja az apa és nagypapa hivatását, s ezért elhunytával egy kialakulóban levő állatorvos-dinasztiától is búcsúznunk kell. A búcsú azonban nem jelent feledést. Neve, emléke kitörölhetetlenül fennmarad az állatorvosi vírusdiagnosztika történetében.

Dr. Karasszon Dénes

DR. QUARINI LÁSZLÓ (1938–2012)

a bakteriológiai osztály szakállatorvosa (1963–1995),
nyugdíjba menetel éve: 1995

Ahogy Marcis tanár úr idejében volt az Intézetnek „lordja” (Döhrman Henrik dr.), ugyanígy később volt az intézetnek karikaturista (Quarini) és irodalmár (Kovács Gyula) állatorvosa.

Quarini a Héjj László vezette gümőkór- és brucellamentesítési osztályra nyert felvételt, de onnan hamarosan a bakteriológiai osztályra került és kordedvezményes nyugdíjba meneteléig (1995) ott dolgozott.

Osztályvezető-helyettesi besorolást ért el és ebben a minőségében átmenetileg vezette is az osztályt. Osztályvezetővé azonban nem nevezték ki.

A rutin diagnosztikai munkát Nyiredytől jól elsajátította. Különösen a takarmány-mikrobiológiai (baktérium és gomba) vizsgálatokban tett szert nagy gyakorlatra. Ezekben ismeretei több osztályvezetőjét meghaladták. Az osztályra került fiatalabb dolgozók (kollégák és asszisztensek) Nyiredy után elsősorban tőle tanulhattak. Kutató-fejlesztő tevékenysége azonban elenyésző volt. (L. az évkönyvekben található irodalmi jegyzéket.)

Különb. művelt, jó képességű szakember, de – finoman szólva – kissé kényelmes. Persze lehet, hogy ebben súlyos cukorbetegsége is közrejátszott.

Karikaturistaként igen termékeny volt. Legkedveltebb figurája jó barátja, Kovács Gyula dr. volt. Tőle kértem néhány terméket, melyek közül illusztrálásul hármát választottam ki.

Dr. Szabó István

DR. KOVÁCS GYULA (1942–2010)**állatorvos, könyvtárkezelő (1964–), nyugdíjba menetel éve: 1996**

A hasonló nevű állatorvos anatómus professzor fia. Amikor Gyula született, apjával együtt dolgoztam a sebészeti és szemészeti klinikán.

Gyula bácsi is a művészetekben járatos ember volt. Kitűnően fényképezett, rajzolt és zenélt. Gyula fia az irodalom vonzáskörében nőtt fel. Érettségi után azonban nem volt lehetősége irodalmi pályára lépni, így apja kedvéért állatorvosi diplomát szerzett.

Ismeretségünk révén került az Intézetbe. Alapképzettsége jó volt. Hosszabb időt az emlési-diagnosztikai osztályon töltött, részben mellettem. Rövidebb ideig dolgozott a bakteriológiai és a vadegészségügyi osztályon. Mindegyik osztályon a rutin munkát megismerte és jól végezte. Ennél jobban azonban sem az állatorvoslás, sem az intézeti munka nem érdekelte. Az irodalom iránti vonzalmából annyira nem engedett, hogy ez szinte korlátozta az állatorvosi tudományos munka iránti érdeklődésében. A kutatómunkában az intézeti állatorvosok részéről megszokott részvételtől szinte elzárkózott.

Nem tudom kinek a tanácsára vagy talán az irodalmi érdeklődése miatt Szentmihályi a megüresedett könyvtárosi állást vele töltötte be. (Ekkor én már nem voltam aktív.)

Sajnos, mint könyvtáros sem bontakozott ki. Lassan leélt az Intézetben mind szakmai, mind nem szakmai életpályáját, és sem ő nem volt elégedett, sem az Intézet nem tudta képességeihez mértén alkotó szakemberré formálni.

A folyóiratok, általában a könyvtár használata révén gyakran találkozunk, elég jó barátságban vagyunk. Nem tartom a korábban vázolt meghatározó személyiségnek. A gyűjteményembe verseit akartam bevenni. A rendelkezésemre bocsátottak közül négyet választottam ki:

Dr. Szabó István

Boncolás

Aki magának mindene,
a kórboncnoknak már csupán
csak lép, tüdő, máj, szív
s talán egy vérzéses vese!

(1964)

Nyugtató

Mozaik az élet,
testem s lelkem.
Sok a kromoszóma!
Elfér bennem

(1965)

Pályatévesztettek

Bonckés vagy toll a munka eszköze...
Úgy ér valamit: Nem is kezded,
hanem a lelked dolgozik veled!

Mert így: Munka – a lélek öröme.
S küzdőképes – látom – csak az lehet,
kinek munka, öröm s kenyér is egy.

(1969)

Freud szerint

A lelkünk érthető,
'mi benne van: Való!
S ha mindezt tudjuk is,
ez – Freud szerint – megnyugtató.

(1975)

DR. GLÁVITS RÓBERT (1949–)

**az MTA doktora, az MTA köztestületének tagja,
nyugdíjba menetel éve: 2011**

Derzsy-díj '98

Forrás: *Ad us. vet.* 1998. (3). 8.

Az idei Derzsy-díjat a zsűri dr. Glávits Róbertnek, az Országos Állategészségügyi Intézet munkatársának ítélte oda a baromfibelegységek kórtanával kapcsolatos széles körű kutatásai elismeréseké. A 49 éves szakembernek önállóan és társszerzőkkel együtt magyar és idegen nyelven 186 dolgozata(i) jelent meg, nemcsak a baromfiégeszségüggyel kapcsolatosan. Előadásában rövid áttekintést adott eddigi munkáiról. Foglalkozott a kis- és növendék libák egyes baktériumok és mycoplasmák okozta bántalmaival, a mycotoxicosisokkal, a tyúkok gumboroi-betegségével, a velogén baromfipestis vírus által okozott elváltozásokkal különféle immunstátuszú tyúkokban, a Marek-betegség korai, ún. átmeneti bénulással járó kórképevel, a bursadependens lymphocytákból kiinduló tyúkdaganatokkal, a tojótyúkok tojánhéjképződésének zavaraiival, a gyöngycsibék reovírus okozta hasnyálmirigy-gyulladásával, a barbari kacsza parvovírus okozta megbetegedésével, és ennek elkülönítő kórjelzésével. Külön kitért a madarak immunszerveinek embrionális (magzati) fejlődésére, utalva a tojásba történő (in ovo) vakcinázás lehetőségére. Beszámolt arról, hogy a madárembrió a kísérletesen tojásba történt fertőzésekkel szemben a kikelést megelőző napokban már bizonyos mértékű immunológiai válaszreakciókra képes.

A patomorfológiai vizsgálatok szerepe az állat-egészségügyi intézetek diagnosztikai tevékenységében

Beszélgetés *Glávits Róbert dr.-ral*

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1994. 49 (7). 438–441.

Abból az alkalomból, hogy *a közelmúltban jelent meg Glávits Róbert kollégánk 100. dolgozata* a Magyar Állatorvosok Lapjában, szeretném Öt, de elsősorban munkásságát, valamint a laboratóriumi diagnosztikai munka nehézségeit, szépségeit az olvasóknak bemutatni.

A beszélgetést talán az is indokolja, hogy a gyakorló állatorvos kollégák ritkábban kerülnek vele személyes kapcsolatba, mivel az általa művelt patomorfológia vizsgálati eredményei beépülnek az Országos Állat-egészségügyi Intézet alapdiagnosztikai (emlőskórbonctani, baromfi-egészségügyi és vadegészségügyi) osztályainak vizsgálati eredményeibe. Emiatt, valamint azért, mert tevékenysége sokrétű és jelentősen hozzájárul az Intézet diagnosztikai és kutatómunkája szakmai színvonalának emeléséhez, a beszélgetés során megfogalmazódott gondolatok szélesebb szakmai körben is érdeklődésre tarthatnak számot.

Hadd emlékeztessen T. Olvasóimat a *Nagy Attila dr.-ral* folytatott beszélgetésre (MÁL, 1994/1), amelyben nem is egy helyen található utalás arra, hogy az állat-egészségügyi

intézetek az ismert okokból, több elismert szakember eltávozása miatt „kiürültek”, és fennáll a reális veszélye annak, hogy megszűnik a szakmai kontinuitás. *Glávits* kollégámmal való beszélgetés közben viszont örültem és boldog voltam, hiszen ilyen fiatal, törekvő és lelkes szakemberek, mint Ő – bizony számíthatunk rá –, helyrebillenthetik a „kimozdult” egyensúlyt. Az előszóban kedves kötelességemnek tartom elsősorban Glávits dr.-nak megköszönni a nagyon tartalmas feleleteket. De itt szükséges hangsúlyozni *Sályi Gábor dr.* kollégám érdemi szerepét e beszélgetés megszületésében. Ő – szerkesztőbizottságunk legaktívabb tagja és lelkes „áges” – gyakori találkozásunk egyikén „megsúgta” nekem az interjú lehetséges alanyának nevét, és sokat segített a kérdések megválasztásában, valamint cizellált, szakmailag is helytálló szövegének kialakításában.

Holló Ferenc dr.

A dolgozatok témáin átfutva, meglepő azok sokszínűsége. Ebből következhet az a kérdés, hogy témaválasztásod általában mennyire tervezett?

A témák említett sokszínűsége az intézeti diagnosztikai munka sokszínűségéből adódik, és így mintegy „visszatükrözi” azt. A diagnosztikai intézetekben ugyanis *a gyakorlati élet által felvetett problémákkal*, a különböző állatfajokban előforduló, különféle oktanú – fertőző és nem fertőző eredetű – megbetegedések *kórhatározásával* kell nap, mint nap foglalkoznunk. Ezek közül az újszerű, vagy a típusostól eltérő kórképek diagnosztizálása és az ezzel járó sokirányú differenciáldiagnosztikai tevékenység rendszerint kutatómunkát is igényel. Tulajdonképpen így jöttek létre mindazok a közlemények, amelyek az elmúlt másfél évtizedben a hazánkban újonnan megjelent, vagy eddig még kevésbé ismert kórképek leírását tartalmazzák. A témaválasztást természetesen ezekben az esetekben az élet produkálta, és így az nem is lehetett előre tervezett. A dolgozatok másik része meghatározott kérdések megválaszolását célzó *állatkísérletekkel kapcsolatos* vizsgálatokat tartalmaz. Ezek többnyire tervezett alap- vagy alkalmazott kutatásokat végző munkacsoportokban való részvétel eredményeként jöttek létre.

Vannak-e megszokott munkacsoportok, amelyekkel dolgozol, vagy azok többnyire egy adott probléma megoldására állnak össze?

Az országos és a területi intézetek belső szervezeti felépítése nagyon kedvező egy adott állat-egészségügyi probléma komplex tanulmányozására. A járványtani, a patomorfológiai, az immunológiai, a bakteriológiai, a virológiai, a parazitológiai vagy a biokémiai-toxikológiai feladatkört ellátó szakemberek egy épületen belüli munkálkodása szinte kínálja annak lehetőségét, hogy konkrét esetekben azonnal *spontán együttműködés*, „konzílium” és ennek eredményeként a témával kapcsolatos szakirodalmi ismeretek és vizsgálómódszerek célszerű felhasználása létrejöhessen. Ily módon a munkacsoport összetételét mindig *az adott eset jellege* szokta meghatározni. Emellett azonban egyetemünk egyes tanszékein, valamint az MTA Állatorvos-tudományi Kutatóintézetében dolgozó szakemberekkel is rendszeres az együttműködésem.

Hogy tudnál jellemezni egy kreatív „team”-et?

Egy kreatív munkacsoport tagjainak inspirációját az adott feladat lehető legjobb megoldására való törekvés, a felvetődött vagy feltett kérdés sikeres megválaszolása határozza meg. Ennek kimunkálása során a különböző szakterületeket képviselő szakemberek a saját területükön igyekeznek az általuk összegyűjtött irodalmi adatokkal és vizsgálataik eredményeivel a közös cél eléréséhez hozzásegíteni, részeredményeikkel lelkesítve a csoport többi tagját is. Ily módon gyakori az, hogy az egyes szakemberek felváltva vagy párhuzamosan jelentenek „húzóerőt” a csoport többi tagja számára, és viszont.

Hogyan látod a patomorfológiai vizsgálatok szerepét a rutin diagnosztikai munkában?

A rutin diagnosztikai tevékenység célja a különféle megbetegedések okának (okainak) meghatározása, lehetőséget teremtve ezzel a hatékony védekezés vagy terápia alkalmazásához. A diagnózis azonban az esetek túlnyomó többségében csak akkor hasznosul az említett módon, ha gyorsan megszületik, mert az adott állatállomány többi, veszélyeztetett egyede csak ekkor védhető a megbetegedéssel szemben.

A patomorfológiai (makroszkópos kórbonctani, valamint fénymikroszkópos és elektronmikroszkópos szövettani) vizsgálatok a mindennapi diagnosztikai munkában alapvető szerepet töltenek be. Egyrésztől ugyanis gyorsaságuk révén optimális esetben (a kórbonctani vizsgálat szinte azonnal, a fénymikroszkópos szövettani vizsgálat 24 órán belül, az elektronmikroszkópos *pedig – negatív kontraszt technikával – ugyancsak 24 órán belül) már jóval a kórok meghatározása előtt utalnak az illető oktani tényezők szerepére, lehetővé téve ezáltal a legsürgősebb védekező lépések megtételét. Gondoljunk csak a sejtzárványok képzésével is járó vírusos betegségekre, vagy degeneratív elváltozásokat előidéző takarmányozási eredetű toxikus megbetegedésekre. Utóbbi esetben például a gyors diagnózis alapján elvégzett azonnali takarmányváltoztatással jelentős gazdasági kár előzhető meg. Ezenkívül számos betegség ismert, amelyeknél a kórokozók kimutatása hosszadalmas, esetleg nincs is rá gyakorlatias módszer, ugyanakkor az általuk előidézett elváltozások felismerése *kórjelző értékű.**

Példaként említhető a fertőző sertésbénulás vagy a csirkék fertőző agy- és gerincvelőgyulladás, hiszen a központi idegrendszer elváltozásai egyértelműen kórjelző értékűek, tehát megállapításuk gyors diagnózist eredményez, viszont a kórokozó vírus izolálása hosszabb időt vesz igénybe. Meg kell említeni továbbá a gümőkórt vagy az ún. spongiform encephalopathiákat, így a juhok surlókórját (scrapie), a szarvasmarhák hazánkban még nem megállapított spongiform encephalopathiáját (BSE), vagy a nyércek fertőző encephalopathiáját is.

A patomorfológiai vizsgálatok alapvető szerepe a diagnosztikai munkában – még mindig a fertőző betegségeknél maradván – olyankor is nélkülözhetetlen, amikor különböző ágensek (vírusok, baktériumok, gombák stb.) izolálásakor azok kórtani szerepét szeretnénk reálisan megítélni.

A klasszikusnak tekinthető Koch-postulátum valamennyi kritériumának ellenőrzésére – nevezetesen az izolátum azonos fajú állatba történő visszajuttatására és ily módon a kórkép reprodukálására – ugyanis nincs lehetőség.

Segítséget nyújt azonban annak ismerete, hogy az izolált ágens létrehozott-e a gazdaszervezetben olyan patológiai elváltozást, amely annak kórtani szerepét bizonyíthatja. Az ilyen

jellegű adatok figyelmen kívül hagyása, és egy-egy kimutatott „kórokozó” szerepének egyoldalú értékelése – előbbiek figyelembevétele nélkül – diagnosztikai tévedések, ellentmondások forrása lehet.

A nem fertőző eredetű betegségek kórhatározásában – pl. a különböző szervek, szervrendszerek degeneratív, gyulladással járó vagy daganatos megbetegedései esetén – a patomorfológiai vizsgálatok szerepének külön hangsúlyozása – úgy érzem – szükségtelen.

A diagnosztikai elektronmikroszkópia – főleg az ente ralis megbetegedések vírusos (pl. parvo, rota, corona) eredetének vagy hátterének felderítésében, ill. egyes vírusizolátumok fázisvizsgálatakor – a további teendők irányának meghatározásával nyújt gyors, gyakran nélkülözhetetlen segítséget. A fénymikroszkóppal orientált elektronmikroszkópos vizsgálat kialakított rendszere nemcsak lényegesen hatékonyabbá tette e módszernek az oktani körjelzésben betöltött szerepét, hanem jelentősen csökkentette – az adott szövetminta területének célirányos kiválasztásával – a vizsgálat költségeit is.

Mindezek hozzájárultak ahhoz, hogy az állat-egészségügyi intézetekből az utóbbi 15 évben közlésre került témák patomorfológiai vonatkozásai ultrastrukturális mélységig kerülhettek kimunkálásra.

Tudnál-e néhány visszatérően jelentkező, lényegesnek tűnő kórképet, tünetegyüttest vagy akár szervi elváltozást említeni, amelynek oktani diagnózisában, elkülönítő körjelzésében nem sikerült előbbre jutnunk?

Ilyen leleteket, kórképeket a gyakorlati élet rendszeresen produkál, és ezek kóroktanának tisztázása újra és újra „kihívást” jelent a vele foglalkozók számára. Ide sorolnám az újszülött, ill. szopós borjak szívizomfibrosist – amely főként a 70-es években jelentkezett tömegesebben –, ezenkívül a különböző emlősfajok egyedeiben esetenként előforduló – bizonyíthatóan nem vírusos eredetű – vérzéses diathesisel járó megbetegedéseket, vagy egyes bőrgyulladásokat, az elvetélt szarvasmarhamagzatok májfibrosist, a szopós borjak félheveny, nem gennyes vesegyulladását, a sertés- vagy lúdállományokban tömegesen jelentkező teméketlenséget, a víziszárnyasok gyakori szisztémás amyloidosisát, a brojlercsirkék 2–3 hetes életkorban jelentkező, vérzéses májdystrophiában megnyilvánuló tömeges elhullásait, továbbá a malabsorption syndrome vagy stunting disease (fertőző satnyaság) néven ismert kórkép kóroktanát, továbbá a növendék ludak vázizom-elfajulását és sántaságát, valamint egyes vadon élő vagy egzotikus, állatkerti állatokban, ill. halakban észlelt, eddig nem közismert kórképeket. Soroljam még ... ?

Hogyan ítéled meg a MÁL-ban megjelent dolgozatok külföldi lap a gyakorló kollégák érdeklődését még jobban kielégítem?

A Magyar Állatorvosok Lapja a világ különböző részein, az állatorvosi felsőoktatási, kutató- vagy diagnosztikai intézmények könyvespolcain megtalálható, és olvasottságát az egyes megjelent cikkekre érkező nagyszámú, különböző helyekről küldött különlenyomat-kérés és esetenként bővebb reflexiók is jelzik. A MÁL-ban megjelent cikkekre való hivatkozások a szakirodalomban azonban nem tükrözik az előbbiekben vázolt érdeklődést, amely helyzeten

– megítélésem szerint – a bővített, angol nyelven közölt összefoglalók, valamint az ábrák és táblázatok angol nyelvű magyarázatai lényegesen javítani fognak.

A hazai gyakorlati állatorvoslás számára közvetlenül is hasznosíthatónak érzem az egy-egy kérdéskör átfogó ismertetését tartalmazó szemleccikket, ezenkívül új kórképeknek a védekezési, ill. gyógykezelési lehetőségekre is kiterjedő leírását, továbbá a napjainkban előretörő kisállat- és kedvencállat-tartás problémáival, klinikai és gyógykezelési vonatkozásaival foglalkozó közleményeket.

Hogyan látod viszont a napi rutin diagnosztikai eredményekben azoknak a cikk formájában is megjelent alkalmazott kutatásoknak az eredményeit, melyek az elmúlt 20 évben az állategészségügyi intézetekből kerültek ki?

A cikk formájában is megjelent alkalmazott kutatások eredményei közül az új kórképek leírásával kapcsolatban elvégzett részletes patomorfológiai és kóroktani vizsgálatok rendszerint tisztázták az illető betegség legfontosabb diagnosztikai kérdéseit. Ilyen megbetegedések ismételt jelentkezésekor ismertek voltak már a legfontosabb járványtani adatok, klinikai tünetek és makroszkópos kórbonctani elváltozások. Tisztázódott az is, hogy melyek azok a szöveti elváltozások, amelyek a megbetegedés során kialakulnak a szervezetben, és ezek felismeréséhez mely szervek vizsgálata indokolt. Meghatároztuk a differenciáldiagnosztikai szempontból szóba jövő egyéb betegségek kizárásának lehetőségeit. Megismertük továbbá a kóroktani tényezők direkt vagy indirekt kimutatásához vezető legcélszerűbb utakat, lehetőségeket is. Mindezeket a lépcsőfokokat egyébként először minden betegség diagnosztizálása esetén végig kell járni – függetlenül attól, hogy e lépcsőfokok végigjárásának eredményei közleményben is napvilágot láttak-e vagy sem –, és a továbbiakban az így megszerzett tapasztalatokat valamennyi intézet hasonló szakterületen dolgozó szakembereivel egyeztetni kell. Ez nem csupán a célszerű és hatékony diagnosztikai tevékenységhez, hanem az országos diagnosztikai hálózatban az *egységes szemléletű szakmai véleményalkotáshoz* is elengedhetetlen.

Azok a közlemények, amelyek tervezett kutatásokat végző munkacsoportokban való részvétel során állatkísérletek eredményeit dolgozták fel, oly módon is hasznosulnak, hogy mintegy modellként lehet azokat tekinteni a rutin vizsgálatok során. Utóbbiaknál ugyanis többnyire különböző tényezők, gyakran különféle kórokok együttes hatásának eredményeként létrejött patomorfológiai elváltozásokkal találkozunk.

Ezek reális megítéléséhez, ill. a különböző tényezők hatására létrejött elváltozások „szétválogatásához” szinte az egyedüli támpontot adják azok a modellkísérleti eredmények, amelyek során egy-egy kóroktani tényező „tisztá” hatását önállóan, ellenőrzött körülmények mellett tanulmányoztuk.

Igen sok olyan gyakorlati eset van, amelyek tanulságai széles szakmai érdeklődésre tarthatnának számot, de sem a gyakorló, sem az intézeti kollégák, sem mások nem közlik le. Véleményed szerint ez többnyire milyen okokra vezethető vissza?

Én is úgy látom, hogy szakmai szempontból nagy értékek mennek ily módon veszendőbe. A gyakorló kollégák szempontjából nem vagyok illetékes nyilatkozni. Az egész országra kiterjedő, egységes metodikával és szakmai szemléletben tevékenykedő *diagnosztikai intézetek*

„szűrőjén” is sokkal több, érdeklődésre számot tartó ismeretanyag akad fenn, mint amennyi publikációként közkinccsé válik. Ezeken az eseteken túlmenően azonban számtalan olyan adat és eredmény is megszületik, amelyek nem csupán az érintett állat vagy állomány tulajdonosa és kezelő állatorvosa számára jelentenek segítséget, hanem területi vagy országos összesítésben vagy összehasonlításban szerteágazó hasznosítási lehetőségeket rejtenek. Utalhatnak itt egyes betegségek előfordulásának tájegységek, évszakok, állományméretek, a tartás és a takarmányozás eltéréseivel egybevetett adataira, klinikumának, vagy az általa előidézett veszteségeknek a megnyilvánulására, ill. mértékére. Ezenkívül az ezekből izolálható kórokozók antigénszerkezeti vagy egyéb tulajdonságainak, antibiotikum érzékenységének stb. összehasonlítási lehetősége ugyancsak hatalmas ismeretforrást képvisel.

Mindezen felvázolt vagy itt meg sem említett szakmai értékszerzési lehetőségekkel az intézetek hálózata – feladatköréből és a tőle igényelt vizsgálatok elvégzéséből fakadóan – csupán potenciálisan rendelkezik. Ezen adatok kigyűjtése, összesítése vagy egyéb irányú vizsgálatok elvégzése és ismertetése azonban különböző, főként objektív okok miatt nem történik meg, talán mivel ezeket az intézetektől nem igénylik, és ezzel kapcsolatban a szükséges feltételrendszert sem biztosítják. Az okok elemzése azonban meghaladná e beszélgetés tárgyát és kereteit.

Külföldi lapokban milyen gyakorisággal és hol publikálsz?

Közleményeim közül eddig 19 jelent meg külföldi szaklapokban, közülük 6 a Journal of Veterinary Medicine-ben, 5 az Avian Pathology-ban, a továbbiak pedig a Veterinary Microbiology-ban, a Veterinary Immunology and Immunopathology-ban, az Immunology-ban, az Avian Disease-ben, a Laboratory Animal Science-ben és a Diseases of Aquatic Organisms-ban.

Van-e szakmai szempontból „kedvenc” lektorod, vagy milyen is a jó lektor?

A számomra szimpatikus lektori vélemény egy adott kézirat bírálata során általános értelemben és szakmai összefüggéseibe is behelyezve értékeli annak eredményeit. Minősíti azok újszerűségét a témakörrel kapcsolatos irodalmi adatok tükrében. Részletesen elemzi a módszerek és a kapott eredmények leírásának pontosságát, hitelességét és szakszerűségét. Adott részletelnél megjelöli az alternatívaként szóba jövő pontosabb vagy szakszerűbb leírást.

Felülbírálja a levont következtetések megalapozottságát. Kitér a mellékletek (ábrák, táblázatok stb.) értékelhetőségére, a formai követelmények megtartására és a szakmai írásmód helyességére. Az ilyen típusú lektori vélemények mindig szakmai élményt, számos maradandó tanulságot jelentenek számomra. Példaként *dr. Kardeván Andor* professzor úrnak vagy sokunk „házi” lektorának, *dr. Szabó István* tanár úrnak a véleményeire hivatkozhatnék.

Jelenleg hány, pályázat útján elnyert kutatási témán dolgozol?

Jelenleg 5 olyan kutatási témán dolgozom, amelyekben az illető témák vezetői együttműködésre kértek fel.

Végül egy személyes jellegű kérdés. Hogyan lesz valaki kórboncnok, ill. kórszövettanász – „non fit, séd nascitur” –, vagyis nem lesz, hanem születik?

Valóban a patológusi (ezen belül a boncolási, a szövettani és az elektronmikroszkópos) munka igényel bizonyos személyes affinitást, valamint a munkastílusban megnyilvánuló tulajdonságokat. Itt elsősorban aprólékos pontosságra és egyidejűleg az összefüggésekbe való behelyezés készségére és igényére gondolok. Ilyen munkastílust tanultam édesapámtól, néhai *dr. Glávits Istvántól*, aki Zala megyében körzeti állatorvosként napi munkájáról rendszeres, pontos feljegyzéseket vezetett. Egyetemi jegyzeteit – amelyek közül néhányat ma is őrzök – áttekinthetőségével, valamint a benne található illusztrációk, ábrák, magyarázatok minőségével példaértékűnek érzem. A patológiai munka azonban csak a felületes külső szemlélő számára tűnhet – a gyógyítással szemben – túlságosan „száraznak”, monotonnak. Számomra az intézetben a boncolás során észlelt elváltozások az adott esettel összefüggésben megfigyelt járványtani és klinikai adatok értelmezéséhez adnak támpontot. A szövettani vizsgálatok leletei a kórokozó és a szervezet dinamikus viszonyába engednek betekintést, ahol például a fertőzés bemeneti kapujában vagy már a különböző szervekben a „küzdelem nyomai” az „erőviszonyokról”, a „csata lefolyásáról és kimeneteléről” – egyszersmind a kórokozó patológiai tulajdonságairól – árulkodnak. Az elektronmikroszkópos vizsgálat pedig szubcelluláris szintű biokémiai, kóréletteni vagy citogenetikai történésekről, ill. intracellulárisan szaporodó vagy más típusú kórokozók finomabb morfológiai jellemzőiről szolgáltat adatokat.

A személyes affinitás és a munkastílusban megnyilvánuló tulajdonságok mellett azonban a kórboncnoki pályához a csak hosszú évek során megszerezhető, folyamatosan gyűjtögetett elméleti ismeretek is alapvetően szükségesek.

Végezetül hadd köszönjem meg a megtisztelő beszélgetés lehetőségét.

DR. JUHÁSZ BALÁZS (1918–1997)**osztályvezető (1961–1969), az intézetből való távozás éve: 1969**

Juhász Balázs dr. 8 évig, 43–51 évesen dolgozott az Intézetben.

A mellékelt dokumentáció részletesen foglalkozik Juhász Balázs élettani és biokémiai kutató és oktató munkájával. Kimaradt belőle Szegedi Béla vegyész odaadó közreműködésének említése, aki Juhász Balázst agrároktatói, állategészségügyi és állattenyésztési kutatói munkahelyein végigkísérte. Sajnos ennek csak 5 sora (nem egészen egy huszada) foglalkozik az intézeti (osztályvezetői) tevékenységével; mintha csak tükrözni akarná, hogy ez a 8 év – legalábbis intézeti szempontból – nem képezte pályafutásának eredményekben gazdag, szívéhez közel álló részét. A toxikológiai és gyógyszer-ellenőrzési osztály feladatkörének ellátását a vártak megfelelően nem lendített fel (*l. Abonyinál is!*). Az alap- és keveréktakarmányok annak idején szükségessé vált ellenőrző vizsgálatában a kémiai módszerek kialakításában azonban hasznosan vett részt. Korábban kezdett kutatásainak folytatása rutindiagnosztikai tevékenységénél sokkal eredményesebb volt.

Kádár Tibor igazgató állásfoglalásait elég rámenősen igyekezett befolyásolni (szerencsére nem sok sikerrel).

Az intézeti nagyszámú rutinmunka értelmét nem ismerte fel. Talán azért, meg az Állattenyésztési Kutatóintézetben a kifejezetten kutató jellegű munka vonzása miatt távozott.

Dr. Szabó István

Dr. Juhász Balázs nyugállományba vonult

Forrás: *Állatorvosi Közlemények*, 1988. 24 (2). 158–159.

Dr. Juhász Balázs az állatorvostudomány doktora, c. egyetemi tanár, az Állattenyésztési és Takarmányozási Kutatóközpont (Gödöllő) Takarmányozási Kutatóintézete élettani osztályának (Herceghalom) vezetője 1987. április 30-án nyugállományba vonult.

1918-ban Szegeden született, édesapja *Juhász Balázs*, az orosházi Állami Polgári Iskola igazgatója és az Orosházi Múzeum alapítója volt. A szentesi reálgimnáziumban érettségizett 1936-ban A József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Állatorvosi Osztályán 1941-ben szerezte meg diplomáját, majd felvették az Élettani Intézetbe egyetemi gyakornoknak. 1942-ben benyújtotta a „*Ca anyagforgalom sajátossága különböző háziállatokban*” című disszertációját, aminek alapján állatorvosdoktorrá avatták és kinevezték egyetemi tanársegédnek.

1944 februárjában bevonult katonának, 1945 januárjában szovjet hadifogságba esett, ahonnan 1947 szeptemberében került haza és visszatért az Élettani Intézetbe, ahol 1948-ban kinevezték adjunktusnak. Közben – meghívásra – élettani konzilárius lett *Petrovskij* sebészprofesszor mellett – aki akkor a IV. Sebészeti Klinika vezetője volt – az általa létesített Kísérleti Sebészeti Osztályon, ahol állatműtétekben, kísérletes munkákban segédkezett.

1953-ban az Állatorvostudományi Főiskoláról a MÉM áthelyezte az akkor alakuló Húsipari Állatorvosi Ellenőrző Szolgálat bakteriológiai laboratóriumába szakállatorvosnak. 1954-ben

pályázat útján a földművelésügyi miniszter kinevezte az Agrártudományi Egyetem Állattenyésztési Karának állatételtani tanszékére tanszékvezető egyetemi docensnek.

1955-ben az MTA Tudományos Minősítő Bizottsága – vizsgakötelezettségének elengedése mellett – „*Az epeutak fiziologiája*” című disszertációjának benyújtása és sikeres megvédése után az állatorvostudomány kandidátusává nyilvánította.

1958 szeptemberében áthelyezték a Debreceni Mezőgazdasági Főiskola állatbonctan és élettani tanszékére vezető egyetemi docensnek.

Munkásságát kezdettől fogva az oktató-nevelő és kutatótevékenység jellemezte. Az ötvenes évek elején az állatorvosképzésben ő indította el újra a biokémiai jellegű kutatásokat, sőt a diszciplína oktatását is kezdeményezte. Először az élettan tárgy keretébe beépítve hangzott el egy-egy biokémiai vonatkozású előadás, majd az 1951–52-es tanévtől már önállóan szerepelt a „Biokémia” című tantárgy elméleti és gyakorlati oktatása. Hét egyetemi biokémiai tárgyú jegyzetet írt és elsőként írta meg *Kuthy Sándorral* a Biokémia című tankönyvét (1953), amely nemcsak az állatorvosi egyetemen, hanem más fakultásokon (az orvosegyetemeken és az ELTE-n) is évekig tankönyvként szerepelt. Az állatorvosok közül az elsők között volt, aki biokémiával, kísérletes fiziológiával behatóan foglalkozott és e tudományág művelését élethivatásának tekintette.

1961 elején saját kérésére kinevezték az Országos Állategészségügyi Intézet Mérgezés- (később Toxikológiai) és Gyógyszerellenőrző Osztályára osztályvezetőnek. Az egyre növekvő rutinmunkák elvégzése mellett benyújtotta „*A takarmányok N-tartalmú vegyületeinek sorsa és jelentősége a kérődzők anyagforgalmában*” című doktori értekezését, amelynek sikeres megvédése után a Tudományos Minősítő Bizottság 1964. január 30-án kelt határozatával az állatorvostudomány doktorává nyilvánította.

1969-ben a MÉM megbízta – *Tangl Harald* utódként – az Állattenyésztési Kutatóintézet élettani főosztálya vezetésével, majd ugyanott 1975-ben tudományos tanácsadó lett. 1978-ban az Állatorvostudományi Egyetemre címzetes egyetemi tanárrá nevezte ki a miniszter.

*Dr. Juhász Balázs*nak magyar és idegen (német, angol, francia, orosz, spanyol) nyelven eddig 220 közleménye jelent meg. Külföldön 76, itthon több mint 250 tudományos előadást tartott. 13 könyvet, egyetemi jegyzetet, illetőleg könyvrészletet írt.

Számos hazai, nemzetközi társulatnak és bizottságnak a tagja, így az MTA Állattenyésztési Bizottságának, a Magyar Agrártudományi Egyesület több társaságának, a Magyar Élettani Társaságnak, a Takarmányozási Kutatóintézet Igazgatótanácsának, az Állatorvos Fiziológusok, Farmakológusok és Biokémikusok Világszövetségének, a KGST Takarmányozási Bizottságának, a Nemzetközi Atomenergia Ügynökség Takarmányozásélettani Bizottságának, az Archiv of Animal Nutrition kiadói Bizottságának, a Német Demokratikus Köztársaság Élettani Társaságának, a Német Szövetségi Köztársaság Élettani Társaságának és a Szlovák Élettani Társaságnak.

Juhász Balázs tanszékvezetői és kiváló oktatói munkájáért két ízben is miniszteri dicséretben részesült, 1965-ben a belügyminiszter tüntette ki méregtani munkájáért és a nyomozások hatékony segítéséért a *Közbiztonsági Érdemérem bronz fokozatával*. Kétszer is (1963, 1975) elnyerte a *Mezőgazdaság Kiváló Dolgozója* kitüntetést és 1983-ban a *Munka Érdemrend bronz fokozatát* adományozta részére a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa. Több

munkatársával együttesen három ízben is elnyerte a mezőgazdasági és élelmezésügyi miniszter külön jutalmát a gyakorlatban megvalósított kutatási eredményekért.

Juhász Balázs tevékeny munkássága során először az epebeömlés mechanizmusával foglalkozott, majd a kanca vemhességének korai megállapítása volt kutatómunkájának célja. Vizsgálatokat végzett az intraarterialis transzfúzió lehetőségével. Ennek a munkájának eredményeit egy többkötetes műben foglalta össze. Kutatta a vízterek, a vízforgalom és a veseürítés mechanizmusát.

Behatóan foglalkozott a kérődzők N-anyagforgalmával, az ammónia abban betöltött szerepének központi jelentőségével. Új, egyszerű, gyors ammónia mikromeghatározást dolgozott ki egyes takarmányok, a bendőtartalom, a vér, a vizelet stb. ammónia koncentrációjának vizsgálatára. Megállapította, hogy a kérődzőkben például éhezés során a bendő ammónia koncentrációja jelentősen növekszik s ez a bendő mozgásaira gátló hatással van. A felszívódott ammónia a májban karbamiddá alakul. A túl nagy mennyiségben felszívott ammóniát a máj nem tudja idejében karbamiddá feldolgozni, a perifériás vérben a koncentrációja oly mértékben növekedik, hogy az már mérgező lehet. Karbamiddal folytatott további újszerű vizsgálatok eredményei arra ösztökélték, hogy ebben a témában jobban elmélyedjen. Végül is e vizsgálatai új karbamid készítmények forgalomba hozatalát segítették elő, amelyek közül több – találmányként – ma is kereskedelmi forgalomban szerepel.

Ezt követően a takarmánnyal felvett könnyen emészthető szénhidrátok sorsával foglalkozott a kérődzők anyagforgalmában. Megállapította, hogy ezekből nagyobb mennyiség felvétele után nemcsak illózsírsavak, hanem tejsav is keletkezhet. A sok tejsav erősen csökkenti a bendőtartalom pH-ját és felszívódva jól disszociáló sav lévén, acidosist okoz.

A Dán Tudományos Akadémia 1965-ben pályázatot hirdetett „*A tejsav szerepe a kérődzők anyagforgalmában*” címmel. Erre tanulmányt nyújtott be és 77 pályázó közül munkáját a legjobb kísérletes munkának nyilvánították. Ezt követően több meghívást kapott külföldre e témában vendég előadások megtartására. Bejárta az összes szocialista ország élettannal, takarmányozással foglalkozó központjait és tanulmányúton volt Ausztriában, Egyiptomban, az NSZK-ban, Dániában, Angliában, Portugáliában és az USA-ban is.

Sokat foglalkozott az aminosavak – főleg a metionin és lizin –, valamint a nátrium és kálium anyagcseréjével. Több dolgozatot írt a borjak és bárányok előgyomrainak, továbbá a malacok gyomrának emésztőtevékenységéről. Az itt nyert eredményeit a gyakorlat a borjak és bárányok korai elválasztásának módszerében hasznosította. Tanulmányozta a biológiailag aktív vegyületek hatásmechanizmusát, azok antagonistá vagy szinergista viselkedését. Behatóan foglalkozott a nyulak emésztésével, azok aminosav igényével, különös tekintettel az angóra-nyulak gapjútermelésére.

A legutóbbi időben érdeklődése kiterjedt a hazánkban termesztett, nagy fehérjetartalmú és hozamú, de toxikus anyagokat tartalmazó növényfajták (csillagfürt, egyes repcefélék) különféle detoxikálási folyamatokon átesett daráinak takarmányozásban való felhasználására.

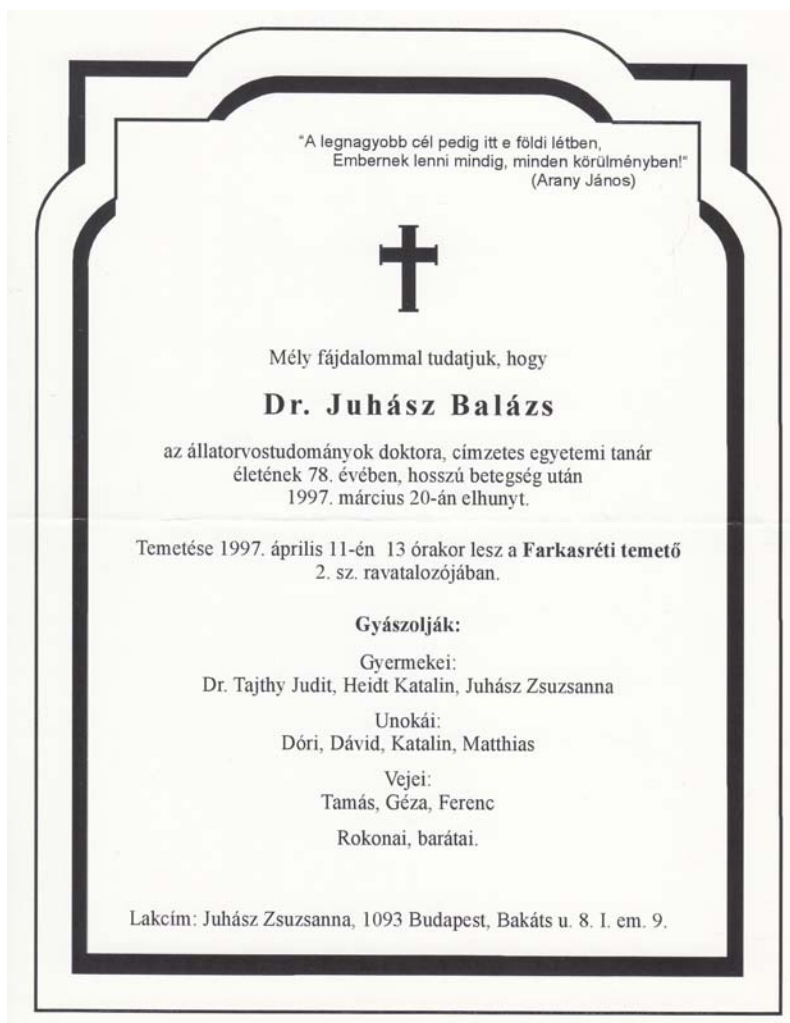
A Tudományos Minősítő Bizottság megbízásából 3 magyar és 3 külföldi aspiránsnak volt a tudományos munkában vezetője, akik sikerrel vizsgáztak és védték meg kandidátusi értekezésüket. Sokszor töltött be különféle funkciót kandidátusi vagy doktori cselekmény során. A TMB Állattenyésztési és Állatorvosi bizottságának 12 évig volt tagja.

Juhász dr. legutóbbi munkahelyén 18 éven át munkatársaival karöltve nagyon fontos, gyakorlati értékű kutatómunkát végzett, de ugyanakkor az intézet fejlesztéséhez hozzájárult

műszerek és gépek beszerzésével, új laboratóriumok felállításával, modern metodikák – például izotóp analitikai technika – alkalmazásával.

Dr. Juhász Balázs nyugállományba helyezésével aktív tudományos munkáját nem fejezte be, mint tudományos tanácsadó az ÁTK Takarmányozási Kutatóintézete élettani osztályán ma is több kutatási téma vezetője. Jó egészséget és további sok sikert kívánunk munkájához.

† **Dr. Juhász Balázs halotti értesítője**

In memoriam**† Dr. Juhász Balázs (1918–1997)**

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1997. 119 (7). 442–443.

Ismét gyászol a hazai állatorvos-társadalom. Életének 78. évében, 1997. március 20-án elhunyt DR. JUHÁSZ Balázs, az állatorvos-tudomány doktora, c. egyetemi tanár. Temetésére április 11-én a Farkasréti temetőben került sor, családja, rokonai, barátai, volt munkatársai jelenlétében. Először e sorok írója emlékezett meg az elhunytól. „Az Állatorvos-tudományi Egyetem nevében mélyen megrendülve és nagyon szomorú szívvel búcsúzom DR. JUHÁSZ BALÁZSTól, intézményünk egykori kedves oktatójától, későbbi c. egyetemi tanárától, az egyetem Marek József-emlékérmének birtokosától. Még négy éve sincs, amikor a feldíszített aulában a kitüntetés átadásakor alkalmam volt méltatni személyét és pályafutását. Akkor nem sejtettük, hogy a sors ilyen szűk marokkal mérí számára a hátralevő időt. Most itt állunk ravatala előtt, s a döbbenet és gyász érzése szorítja össze szívünket.

JUHÁSZ BALÁZS 1941-ben szerezte meg állatorvosi diplomáját. Azt követően az Állatorvos-tudományi Egyetem jogelődjének élettani tanszékére került tanársegédként. Az ígéretesen induló életpályát azonban csakhamar katonai szolgálat szakította meg. A háború végén a Kárpát-medencében kialakult történelmi léghuzat messzire, szovjet hadifogságba sodorta el, ahol három hosszú és viszontagságokkal teli évet töltött. A fogságból szerencsésen hazatérve joggal remélhette, hogy most már zavartalanul folytathatja kényszerűségéből megszakadt pályafutását az állatélettan területén. Azonban ismét csalódnia kellett. A történelem újólal gáncsot veteti neki: mondvacsinált politikai okokra hivatkozva távoznia kellett az egyetemről, sőt ezután kényszerű áthelyezések egész sora következett. Gondoljuk el, alkotó ereje teljében, az ötvenes-hatvanas években *hat* munkahelyen teljesített szolgálatot! Megannyi költözés, megannyi új feladat, megannyi új kutatóhely és munkacsoport szervezése! És JUHÁSZ BALÁZS mindig helyállt. Szinte a csodával határos, hogy mennyi eredmény fűződik ehhez a korszakához. Különleges érdeme, hogy az ötvenes évek elején Ő kezdeményezte egyetemünkön a *biokémia* tárgy oktatását, és annak első előadója volt. KUTHY SÁNDORral írt Biokémia c. kitűnő tankönyve több egyetemen évekig kötelező segédanyagként szerepelt. 1955-ben a kandidátusi, 1964-ben az akadémiai doktori fokozatot szerezte meg. 1965-ben elnyerte a Dán Tudományos Akadémia pályázatát.

Ő volt a hazai experimentális állatélettan első markáns képviselője. Ehhez kitűnő manuális készsége is hozzásegítette. DOSZTOJEVSZKIJ szerint az orosz regényírók GOGOL köpenyéből bújtak elő. Nos, elmondható, hogy aki széles e hazában kérődzésélettannal, bendőkutatással foglalkozott, az a JUHÁSZ BALÁZS által emelt várra építkezett, és szellemi muníciójának gyökerei is onnan eredtek. A mai napon sem lehet dolgozatot írni az ammóniatoxikózisról, vagy a lactacidaemiáról anélkül, hogy ne történjen említés Juhász és munkatársainak ide vonatkozó klasszikus vizsgálatairól. Munkásságát mindig is a gyakorlat szolgálatába állította. ARANY JÁNOS szavai messzemenően érvényesek tevékenységére: „Nem volt szellemfukar, ki rideg falak közt / Gyűjt a penésznek halott tudományt.” Nem, az Ő tudományos eredményei a mai napig is elevenen hatnak.

Őszinteség, nyílt szókimondás jellemezte a nehéz, embert próbáló időkben is, amikor a simulékonyság, sőt az alakoskodás a könnyebb túlélés eszközeként szolgált. Csalthatatlan szemmel

ismerte fel – a nála jóval fiatalabbakban is – az emberi és szakmai értékeket, és készségesen nyújtott támogató kezet számukra. Távol állt tőle az irigység, a szakmai féltékenység. Alkattában, lényében derűs ember volt. Barátkozó, tréfálkozó, pillanatok alatt meleg légkört tudott teremteni maga körül.

Feleségének, Éva asszonynak, a nagyszerű társnak, akivel több mint négy évtizedet töltött együtt jóban és rosszban, korai és váratlan halála azonban nagyon megtörte. Ezt valójában soha nem tudta kiheverni. A legutóbbi években a korábban népszerű társasági ember visszahúzódott, otthonülővé és befelé fordulóvá vált. Be kell vallani, hogy mi sem próbáltuk meg kirángatni ebből a visszavonultságból. Most már sajnos késő...

Juhász Balázs viszontagságos, akadályoktól terhes, de mégis szép életpályája egy jellegzetesen kelet-közép-európai értelmiségi sorsot tükröz, a Lajtán inneni régióban. Felidézi bennem Párizs címerét, ahol egy, a hullámokkal birkózó hajó látható, s alatta a jelmondat: „Fluctuat, nec mergitur”, vagyis „Hánykolódik, de nem süllyed el.” Az Ő hajója is túlélte a viharokat, és tengereket hódított meg. Most behajózott egy kikötőbe, ahonnan – és ezt fáj kimondani – nincs visszatérés. A kikötőben minden csendes, ide már nem törnek be az óceán viharai, itt nem fenyegetnek a Szküllák és Kharüdiszek tengeri veszedelmei. Itt nyugalom van és békeség. Most már csak a mi szívünk háborog, az itt maradottaké, akik az apa, a nagypapa, a jó barát, a kedves munkatárs elvesztésén bánkódnak tehetetlen fájdalomban.

Kedves Balázs! Most eltűnsz előttünk testi mivoltodban, de az arcod, szeretetreméltó lényed megmarad lelkünk mélyén örök ismerősnek. Ismét a költő szavait idézve: „Meghalt. Nem hal meg az érdem / Messze jövendőnek szüli örökbe fiát.”

„Isten Veled, nyugodj békében!” – fejezte be búcsúját e sorok írója.

Ezután DR. GUNDEL JÁNOS igazgató, az elhunyt utolsó munkahelyének, az Állattenyésztési és Takarmányozási Kutatóközpontnak nevében búcsúzott DR. JUHÁSZ BALÁZSTÓL. Részletek gyászbeszédéből.

„Az utódok szomorú kötelessége, hogy időről időre, egy-egy koporsó mellett megállva búcsúzzanak valakitől, aki örökre eltávozott. Ez a búcsú sohasem könnyű, és így van ez most is. Nekem különösen nehéz búcsúzni, mert Juhász Balázs egyszerre volt számomra szakmai példakép, és talán mondhatom, atyai jó barát is, aki sokszor szigorúan, ám mindig segítőkész szándékkal, és befejezésül többnyire valamilyen vidám dologgal irányított pályámon. Azt hiszem, ez volt számomra az ő egyéniségének legfőbb tanulsága.

Éppen ötven évet ívelt át munkássága állatorvosi oklevelének megszerzésétől 1991-ig, végleges visszavonulásáig, és ebből 21 évet tölthettünk vele együtt. Ez idő alatt intézetünk élettani osztályának vezetője volt, méltó utódként az intézetalapító TANGL FERENCnek és az élettani osztály alapítójának, TANGL HARALDnak. Rendkívül szerteágazó és eredményes takarmányozás-élettani és biokémiai tudományos munkásságát tanúsítja mintegy 180 közleménye, 13 könyve, több száz előadása, továbbá több minisztériumi és kormány kitüntetése.

Most, amikor az ÁTK Takarmányozási Intézetének valamennyi munkatársa nevében búcsúzom dr. Juhász Balázstól, az állatorvos-tudomány doktorától, csak még egyszer megköszönni tudom azt az időszakot, amit együtt tölthettünk, amit tanulhattunk tőle, és csak azt ígérhetem, hogy emléket megőrizzük. Nyugodjék békében.”

Dr. Kutas Ferenc

DR. SZÉCSÉNYI ISTVÁN (1914–2001)

**az állattenyésztés és állategészségügy osztályának vezetője (1969–1977),
az intézetből való távozás éve: 1977**

Az Oltóanyagtermelő Intézetből került az Intézetbe. Murányi Ferenc után (aki Sályit követte) került a boncolóba. Majd elment az MTA „szakmai referensének”. (Ekkor helyére a szerológiai Romváry került.) Mint ilyen, lényeges tevékenységet fejtett ki az Állategészségügyi Kutatóintézet létesítésének előkészületeiben. 1949-ben (még Csontos idejében) újra visszakerült az Intézetbe és a boncolóban korábban betöltött vezető beosztását kapta vissza. Romváry ugyanis ekkor már a Kutatóintézetbe készült.

Az akkori osztály- (részleg-) vezetők közül leginkább Szécsényi vette fel Hirt kezdeti lendületét. Hirt törekvéseit sok jó ötlettel támogatta. Jó kapcsolatuk eredményeként megbízta – az OÁI-ben függetlenül – a kaposvári beruházásunk irányításával, és rövidesen kinevezték a Kaposvári Állategészségügyi Intézet igazgatójának. Ide kitűnő szakembergárdát toborzott össze. De csak rövid ideig vezette az Intézetet, mert személyi torzsalkodások (ebbe csak Hódy nem keveredett bele) miatt felmentették. A Sernevál alkalmazta Budapesten. Visszakiváncozott azonban az Intézetbe. Kádár Tibor először a szerológiára, majd a baromfibelegészség osztályára osztotta be. Sem Hodosy osztályvezetővel, sem későbbi beosztottjai egy részével nem tudott közös nevezőn (összeütközések nélkül) dolgozni.

Hodosy nyugdíjba menetele után a baromfibelegészség osztályának vezetője lett. Ehhez megfelelő felkészültsége volt. A helyzetével azonban nem volt megelégedve olyannyira, hogy 1977-ben az FM főosztályvezetőjének (Dénes Lajos) is ki kellett jönni egy osztályvezetői értekezletre annak eldöntése végett, hogy Szécsényit valóban sérelem érte-e egyik munkatársával szemben. Mivel úgy érezte, hogy nem szolgáltatott neki igazságot, (két évvel a nyugdíjkorhatára előtt) felmondott, és elment a hernádi téesz-hez, ahol jelentős volt a baromfiágazat.

Ezektől az aprócska, de ismétlődő torzsalkodásoktól eltekintve jó, és a baromfi-egészségügy terén országosan elismert szakember volt, szervező képességgel is rendelkezett, csak épp a munkatársai jelentős részével nem találta meg a kapcsolatot.

A baromfikolera járványtanában új szemléletet alakított ki. Ez később igazolódott. Baromfi-egészségügyi igazságügyi szakértőként sokat tevékenykedett, csak éppen nem tudta kellőképpen különválasztani az egyéni és a hivatalos intézeti véleményadást. Mindamellet kár, hogy lemondott osztályvezetői munkaköréről. Az Intézet jó szakemberét veszítette el, ő pedig viszonylag jó munkahelyet hagyott el. Úgy tűnik, hogy a hernádi téeszben sem tudott megtapadni. Igaz erre már nem is volt sok ideje. Úgy látom, ma sem a téesz, hanem szívesebben az Intézet nyugdíjasának tekinti magát.

Dr. Szabó István

Dr. Szécsényi István ny. főállatorvos ünnepi visszaemlékezése az Országos Állategészségügyi Intézet 1985. április 2-i ünnepélyén

Forrás: gépirat

Kedves Kartársnők, Kartársak, kedves volt Munkatársaim!

Szívesen és örömmel teszek eleget annak a kérésnek, hogy a mostani ünnep és jelentős évforduló alkalmával visszaemlékezzem Önök előtt Intézetünk történetének 40 évvel ezelőtti igen nehéz és az 1940-es évek végének és az 1950-es évek elejének gondterhes időszakára. Ez a visszaemlékezés alkalmat ad arra is, hogy lemérjük az azóta megtett utat, és értékeljük azt a jelentős fejlődést, amelynek szemtanúi lehetünk. Én magam bár 1939-ben mint – ahogy akkor nevezték – napszámbéres állatorvosként az intézeti szerológián dolgoztam, katonai szolgálat és azt követő hadifogság után csak 1947-ben tértem vissza az Intézetbe. Szükséges volt tehát, hogy olyan régi munkatársak tapasztalatait és élményeit is meghallgassuk, akik közel 40 évvel ezelőtt is az Intézet dolgozói voltak. Ezt tette lehetővé az a megbeszélés, amelyre Nagy Béla dr. igazgatóhelyettes kollégám meghívására jöttünk össze. Beszélgetésünk résztvevői voltak Szabó István dr., Pintér Sándor dr., Besze Ilona, akiről sokan talán nem is tudják, hogy az akkori szerológia egyik erőssége volt és Németh Józsefné, az egész Intézet mamikája. Róla, aki a legtöbb megpróbáltatást szenvedte el, még a későbbiekben is szólni fogok. Visszaemlékezésem során tehát igyekszem saját élményeimet a tőlük hallottakkal is kiegészíteni.

Az 1940-es évek elején az Ország lakossága az akkor már dúló háborút alig vette észre, csak azok a családok aggódtak és gyászoltak, amelyeknek egyes tagjai ebben az értelmetlen háborúban részt venni kényszerültek. Az Intézet a katonai szolgálat alól felmentett állatorvosaival is zavartalanul végezte mindennapi feladatát. Voltak állandó jellegű dolgozói, akik közül meg kell említenem az Intézetet alapító Manninger professzor közvetlen munkatársai közül Marczis Árpád dr.-t, Csontos József dr.-t, Buzna Dezső dr.-t, Vizy László dr.-t, később Hodosy József dr.-t. A felsoroltakon kívül időnként még több állami állatorvos töltött kirendeltként rövidebb-hosszabb időt az Intézetben. Állandó volt az a laboránsgárda, melynek tagjai a vizsgálatokhoz alapvetően szükséges kiegészítő tevékenységet végezték, így a táptalaj-konyha vezetője Németh József, felesége, feleségének testvére Simon néni, továbbá Heidrich bácsi.

Az Intézet sorsa a továbbiak során természetesen az Ország helyzetének megfelelően alakult. Ahogy a háború közeledett az akkori magyar határokhoz, megkezdődtek a bombázások, és egy ilyen bombázás az Intézet sorsát is megpecsételte. 1944. július 27-én is megszólaltak a légvédelmi szirénák és az Intézet dolgozói a pincébe vonultak. Nem volt jól kiépített óvóhely, a pince csupán fedezék lehetett. Néhány perc múlva megremegett a föld, a bombasorozatból egy a Tábornok utcára esett, ez nem robbant fel, a következő az Intézet jobb szárnyát döntötte romba, egy következő a Járványtani Intézet bal szárnyára esett, de ez sem robbant fel. Az Intézet elpusztult részében voltak az emeleten a könyvtár és az adminisztrációs helyiségek, a földszinten pedig Némethék lakása. Képzeljük el, mit érezhet az, aki úgy gondolja, hogy rövid időre elhagyja megszokott, berendezett, kedves otthonát és amikor egy negyedóra múlva visszatér, lakása helyett csak gerenda és téglahalmazt talál, mindene nyomtalanul, végleg megsemmisült.

Ezt a pusztulást láthatjuk az akkor készült képeken. Az Intézet dolgozói mindössze néhány méternyire voltak a beomlott pincétől, így szerencsére megmenekültek, életben maradtak. Az intézeti munkához alapvetően szükséges táptalaj konyha és a laboratórium egy része épen maradt, és amint Németh néni elmondotta, a bombatámadás utáni napon az intézeti munkát már folytatták. Az akkori dolgozók, köztük éppen a mindenét elvesztett Németh család nagy lelkiérőről és kötelességtudatról tettek tanúbizonyságot.

A budapesti harcok megszűnte után ilyen helyzetből kellett mindent újra kezdeni. A nagy háborús állapotmozgatók és a közigazgatás átmeneti teljes szünetelése miatt fertőző állapotbetegségek nagymértékben elterjedtek és az egyébként is kis létszámú, megmaradt állatállomány egészségét veszélyeztették. Így különösen sok gondot okozott a sertéspestis, a fertőző sertésbénulás, a baromfipestis, a malleus és az oltások elmaradása következtében a kutyák veszettsége. Utóbbi különösen az erdélyi határvidéken olyan nagymértékben jelentkezett, hogy – amint visszaemlékezem – a 40-es évek végén szinte naponta állapítottam meg veszettséget. A minisztériumi főhatóság irányításával ezeknek a betegségeknek a megszüntetését támogató munka az intézet dolgozóira hatalmas feladatot rótt. Elmondhatjuk azonban, hogy a gyakorlatnak nyújtott segítséget rövidesen teljes siker koronázta.

Milyen is volt akkor az intézeti élet? Milyen munkafeltételek mellett kellett a feladatokat megoldani? Hatalmas kampánymunkát végeztünk, így pl. az egész Ország lóállományának szerológiai vizsgálatát ismételten malleusra és tenyészbénaságra. A folyósón ebben az időben kisebb hegyeket képeztek az egész Ország területéről érkezett vérminták. A hadifogságból hazaérkező, laboratóriumi munkában valamennyire is jártas állatorvosok mind ide kaptak beosztást. A rengeteg vérvizsgálat és az ezekhez szükséges anyagok elkészítése mellett a vérvételi csövek mosogatása, csomagolása és postázása igen nagy megterhelést jelentett az összes dolgozónak. Ma is nehezen érthetően anyagihiány azonban nem akadályozta a munkát.

Nagy feladatot jelentett az alakuló nagyüzemi állományok állategészségügyi problémáinak megoldása, talán még emlékezünk arra, hogy a termelőszövetkezetek megalakulásakor a belépő tagok baromfi, sertés és szarvasmarha állományaiból alakult ki az első közös állomány. Az így összetelepített csoportokban azután természetesen mindazok a fertőző betegségek felléptek, amelyek abban az időben, hazánkban előfordultak. Innen, ilyen körülmények közül indult a nagyüzemi állategészségügy, amelynek mai színvonala kialakításához az Intézet nagymértékben hozzájárult.

Talán a mostaninál lényegesen kisebb intézeti létszámmal magyarázható, hogy az átélt nehéz idők egymáshoz közelebb hozták, jobban összekovácsolták a dolgozókat, nagyon szegények voltunk, a fizetés a hónap végéig csak a legszükségesebbek fedezésére volt elegendő, mégis a munka mellett élénk volt a társadalmi élet. A nagyobb ünnepeket az Intézetben mindig megünnepeltük. Szintén részt vettek a dolgozók családtagjai is, így mindannyian közelről ismertük egymást. A gyermeknapokon az „intézeti gyerekek” részére műsoros est volt, ajándékot kaptak, és Abonyi dr. a Szakszervezet vezetője a Cirkusz vállalattól kölcsönkért mackóval és kisvasúttal szórakoztatta őket. Egy alkalommal még álarcosbált is rendeztünk. Ne gondoljuk azonban, hogy mindez a munka rovására történt volna, sőt ez a légkör inkább kedvezően hatott. A mai értelemben vett „munkafegyelem” szót legalább is itt az intézetben nem ismertük. Mindenki számára természetes volt, hogy azt a feladatot, amit rábíztak, a legjobb tudása szerint, lehetőleg minél előbb, pontosan és lelkiismeretesen el kell végeznie, meg kell oldania, akár ellenőrzik, akár nem. És itt ismét

meg kell emlékezni a mindig és mindenki számára segítőkész Németh néniről, aki mindig kedvesen, fáradhatatlanul, azonnal és pontosan, megbízhatóan teljesítette minden hozzáforduló kérését, nem nézve azt, hogy a kérés szigorúan feladatköréhez tartozik-e, vagy sem. Ha kellett, naponta tízszer sietett a postára csomagokkal, táviratokkal. A sietést szó szerint kell érteni, mert lassan menni nem látta őt soha senki. A jutalma szeretet és megbecsülés volt.

A személyi kultusz időszakát az Intézetben is megéreztük, így az üzemekhez hasonlóan nálunk is volt a reggeli munkakezdés előtt Szabad Nép baráti kör, Nazarova-mozgalom, Vorosin-mozgalom. Az utóbbiak azt jelentették, hogy a munkaidő megkezdése előtt 5 perccel már mindenkinek munkaruhában, a munkahelyén kellett lennie, illetve ügyelnie kellett környezete tisztaságára. Ezen kívül – bár erre nálunk szükség nem volt – pontos munkanaplót kellett vezetni óránként napi tevékenységünkről, és ezt két ellenőr, egy állatorvos és egy laboráns időnként ellenőrizte.

A megalakuló termelőszövetkezeteknek közvetlenül fizikai munkával is nyújtottunk segítséget, így pl. egy alkalommal teherautókon elvitték az Intézet összes dolgozóját Süllysápra kapálni. Ne gondoljuk azonban, hogy ez a szokatlan tevékenység nélkülözött minden vidámságot. Akkoriban divatosak voltak az úgynevezett „csasztuskák”. Ennek Pellérdy László dr. volt a mestere. Intézeti rendezvényeken kerültek felolvasásra és senki sem maradt ki belőlük. Az egyik néhány sorára most is emlékezem. A könnyen verejtékező Hodosy dr.-ról a következőket írta:

„Ho Ho Hodosy, tyukászoknak csősze,
Igazgyöngyöt csepegtettél süllysápon a földre”

A szakmai feladatok az elmúlt 40 év alatt tulajdonképpen nem változtak lényegesen, viszont részleteikben kibővültek, a munka feltételei azóta összehasonlíthatatlanul kedvezőbbé váltak. Az Intézet mindig a minisztériumi Főhatóság terveinek, céljainak megvalósítását segítette elő. Akkor is feladat volt a helyszíni tanácsadás és a közvetlen segítségnyújtás a gazdaságoknak. De ehhez kezdetben csak a katonaságtól kiselejtezett jeep állt rendelkezésre, ami nyáron még aránylag alkalmas munkaeszköz volt, a téli hónapokban azonban – az autók fűtését akkor még nem találták fel – az ajtószegélyeket takaróval szigetelve, magunkat pokrócokba burkolva jártuk a termelőszövetkezeteket és állami gazdaságokat. Őszintén mondhatom, hogy az Intézet állatorvosainak az egész Ország szakemberei előtt és a gazdaságok vezetői előtt nagy tekintélyük volt és munkánk során a megbecsülésnek számos jelével találkozhattunk. A napi diagnosztikai munka mellett – ugyanúgy, mint ma is – az Intézet állatorvosainak feladata volt a felmerülő újabb és újabb állategészségügyi problémák megoldásának keresése, a kutató munka, ami már akkor is jelentős gyakorlati eredményeket hozott.

Az Intézet ebben az időben még nem tagolódott osztályokra, csupán munkakörökben látta el feladatát. Ilyen munkakör volt a primus inter pares kórbonctan és bakteriológia, a szerológia, a baromfiegészségügy és az oltóanyag ellenőrzés. Az Intézet állatorvosai a különböző munkaköröket időnként egymást felváltva is ellátták és ez azzal az előnnyel járt, hogy gyakorlatuk, képzettségük és szemléletük általánosabb lett, alkalmasakká váltak a felmerülő problémák többoldalú megközelítésére és a feladatok összefüggésükben történő vizsgálatára.

Kedves intézeti dolgozók! Egy ilyen rövid visszapillantás természetesen nem adhat teljes képet egy korszak minden jellemzőjéről, mégis talán így is bizonyítéka az akkori helyállásnak és bemutatása annak az alapnak, amelyre a mai Intézet hatalmas fejlődése felépülhetett. Az Intézet azóta is ismételten elismert kiváló munkát végez. Én kívánok Önöknek további eredményes tevékenységet, az elvégzett munka sikerének örömét és mindenekelőtt ehhez a legfontosabb feltételt, békét és azt, hogy az Intézet soha többé ne kényszerüljön olyan megpróbáltatásokat átélni, mint amilyenek a 40 évvel ezelőttiek voltak.

† Dr. Szécsényi István halotti értesítője

<p>„Te adtad Öt nekünk Uram, hogy boldogítson minket. Te vetted el, s mi zúgolódás nélkül adtuk vissza Neked. Ő csak távol van, és mindenki, aki hazatér az Úrhoz, a családban marad.”</p> <p>(Szent Jeromos)</p>	<p style="text-align: center;"></p> <p>Mély megrendüléssel, de Isten akaratában megnyugodva tudatjuk, hogy</p> <p style="text-align: center;">Dr. SZÉCSÉNYI ISTVÁN gyémántdiplomás állatorvos</p> <p>életének 85. évében, hosszas betegség után, 2001. március 1-én elhunyt.</p> <p>Drága halottunkat 2001. március 14-én, 14 órakor a r. katolikus egyház szertartása szerint a Fiumei úti temetőben helyezzük örök nyugalomra.</p> <p>Engesztelő szentmisét 2001. március 14-én, 15 órakor mutatunk be a temető kápolnájában.</p> <p>Soha el nem múló szeretettel és mély fájdalommal gyászolják felesége, leánya, veje, unokái, dédunokái, testvérei, rokonai és barátai.</p> <p>Cím: Dr. Szécsényiné, 1089 Budapest, Orczy u. 26.</p>
---	---

DR. SÜVEGES TIBOR (1931–)

**az emlős- kórbonctani (fő)osztály vezetője (1970–1990),
az intézetből való távozás éve: 1989**

1954. február 15-én került az Országos, majd 1955. szeptember 1-én az akkor induló Miskolci Állategészségügyi Intézet kórbonctani osztályára, melynek 1957-ben a vezetője lett. Ebben az időszakban önállóan és társszerzőkkel 10 szakközleménye jelent meg, melyek közül az erdei (róka-) veszettséggel és a juhok surlókérdésének hazai előfordulásával foglalkozó cikkek a legjelentősebbek.

1965-től ismét az Országos Állategészségügyi Intézet dolgozója, 1970. január 1-től 1990. augusztus 3-ig az emlőskórbonctani osztály vezetője. Közben 2 évig az Egyetem (Járványtan) alkalmazta. Fél évet Mongóliában, kétszer kb. 2–2 évet Kubában töltött szakértőként. Ezalatt a diagnosztikai munkájával kapcsolatos témákban mintegy 40 kórtani, járványtani vonatkozású szakközleményt jelentetett meg, zömmel társszerzőkkel. Az 1991-ben megjelent „Juhegészségtan” kézikönyvet szerkesztette és annak a fertőző betegségek fejezetét írta.

Utolsó kubai kiküldetése után, 1990. augusztus 4-én az Állatorvostudományi Egyetem kórbonctani tanszékére távozott, ahol már korábban egyetemi docensi címet kapott. Innen 1995 végén nyugállományba vonult, de már a felmentési ideje alatt, szeptember 4-től szaktanácsadói munkát vállalt a Phylaxia-Sanofi Oltóanyagtermelő Rt-nél. Erről az „Ad us. Vet.”-ben megjelent beszélgetés tanúskodik.

Süveges Tibor dr. a maga idejében igen értékes és hasznos tagja volt mind a Miskolci, mind az Országos Állategészségügyi Intézetnek. Színvonalas diagnosztikai munkáját különösen a gyakorlat értékelte. Sok továbbképző előadást is tartott. Amikor itthon volt, biztonsággal lehetett munkájára támaszkodni. 1970-ben az adott lehetőségek között ő látszott legalkalmasabbnak a kórbonctani-diagnosztikai osztály vezetésére. A további években ennek a választásnak a helyességét igazolva láttam. Sajnos azonban a jó munkával főleg csak kitaposott utakon járt, legfeljebb azzal a különbséggel, hogy az osztály hullaanyagának kórszövettani bírálatát is végezte (akkor ez a váltás más területeken is megszerveződött, de felkészültségénél fogva ezt Süveges másoknál nagyobb mértékben meg tudta valósítani). Az osztály diagnosztikai anyagának feldolgozásáról tökéletesen gondoskodott. Sokat dolgozott, sok helyszíni vizsgálatot végzett (főleg csak egyedül). Munkáját nem kötötte szorosan a munkatársaiéhoz. Utóbbiakkal nem sokat konzultált, főleg nem vitázott szakmailag sem. Egyébként feletteseivel és beosztottjaival egyaránt kijött, de iskolát nem nevelt. Nem tudnék mondani olyan fiataalt, aki mellette bontakozott ki. Pedig 20 év alatt sok munkatársa volt.

Dr. Szabó István

Új szakember a Phylaxia-Sanofinál

[Interjú Dr. Süveges Tiborral]

Forrás: *Ad. us. vet.*, 1996. 1 (2).

Közelmúltban a Phylaxia-Sanofi szakembergárdája új kollégával erősödött. Bizony erősödött, mert Dr. Süveges Tibor személyében tapasztalt és alapos kórbonctani és járványtani ismeretekkel rendelkező szakember került vállalatunk fejlesztési igazgatóságára.

Gondolom, az idősebb kollégák jól ismerik ténykedésedet, szakmai eredményeidet és a fiatalabb generáció is sokat tanult tőled az egyetemen, de azért megkérnélek, néhány szóban mutasd be magad és szakmai múltadat, mondd el, mi indított arra, hogy ezt a szakterületet válaszd?

Az egyetem (akkor még Állatorvostudományi Főiskola) elvégzése után azonnal az Országos Állategészségügyi Intézetbe kerültem. Minthogy még hallgatóként részt vettem egy bakonyi erdészcsalád halálos megbetegedését követően, Kotlán professzor által szervezett és irányított, a trichinella köztigazdáinak felderítését célzó parazitológiai expedícióban, nyilvánvaló volt, hogy pályámat az intézet parazitológiai osztályán kezdjem. Az akkori, egyébként igen helyes gyakorlat szerint azonban kezdő kollégáknak az intézet valamennyi szakterületét meg kellett ismerni. Így néhány hónap múlva a kórszövettani, majd a kórbonctani osztályra helyeztek. Kb. 2 évig tartó ottani előképzést követően pályafutásomat az akkor alapított Miskolci Állategészségügyi Intézetben folytattam. Az ottani diagnosztikai munkában eltöltött 10 év életem talán legszebb és szakmai szempontból legtermékenyebb időszaka volt. Visszakerülve a központi intézetbe, kb. egy évig ismét a kórszövettani osztályon dolgoztam. Egyetemünk és az intézet vezetőinek megegyezése értelmében adjunktusi beosztásban vendégoktatóként két és fél évet a járványtani tanszéken töltöttem. A megegyezett időszak lejártával rövid ideig az intézet baromfibetegségek osztályán, 1971-től pedig a kórbonctani osztályon, később az állathigiéniai munkával is kiegészült főosztályon osztályvezetőként, majd főosztályvezetőként működtem. 1985-ben a juh betegségek patológiájának oktatására, c. egyetemi docensi címet kaptam egyetemünk kórbonctani tanszékére. 1990-ben főállásban is a kórbonctani tanszékre kerültem, ahol az oktatás mellett a diagnosztikai munka irányítására kaptam megbízatást. Időközben összesen 7 évet töltöttem külföldön nagyobb részt Kubában. Elnézést kérek a hosszú felsorolásért, azonban érzékeltetni szerettem volna, hogy szakmai pályafutásomat, leszámítva az egyetemi éveket, elsősorban rutin-diagnosztikai tevékenységgel töltöttem. Végeredményben szerencsésnek mondhatom magam. Idehaza és külföldön is olyan intézményekben dolgozhattam, amelyekben volt lehetőségem szakismereteimet gyarapítani (köztük trópusi betegségeket is megismerni) és azokat gyakorló kollégáinknak továbbképző előadásokon, ezenkívül az egyetemi oktatásban, továbbá tudományos közleményekben, könyvekben (köztük a nemrég megjelent „Juhegészségtan”-ban) közreadni.

Amikor csatlakoztál a Phylaxia-Sanofihoz azt vállaltad, hogy a jövőben hozzájárulsz vállalatunk szolgáltatási körének kiterjesztéséhez. Pontosan milyen módon kívánod ezt elősegíteni?

Korábbi munkahelyeimen időszakonként találkoztam vakcinázásokkal, esetenként gyógyszeres beavatkozással egybeeső, ritkábban azokkal össze is függő állatmegbetegedésekkel és

elhullásokkal. Az egyéni érdekeltségre alapozott mai gazdasági viszonyaink között, az állati termelést hátráltató, vagy csupán csekély mértékben is akadályozó bármely beavatkozás, valakinek nemcsak gazdasági, hanem morális-etikai szempontból is hátrányos lehet. Feltétlenül szükséges ezért ezeket az eseteket mind az oltóanyagokat, gyógyszerkészítményeket előállító vállalat, mind a felhasználó és a közreműködő állatorvos kolléga érdekében is becsületesen tisztázni. Igen fontosnak tartom, hogy a termékelőállító folyamatosan kísérelje figyelemmel termékei hatékonyságát, tudjon és saját üzemi vizsgálatai alapján győződjék meg az esetlegesen felmerülő problémákról is. Ezeken túlmenően a vállalat elhatározta vevőszolgálatát termékei szakszerűbb és azt is merném mondani szélesebb körű felhasználása érdekében bizonyos állománydiagnosztikai vizsgálatokkal kiegészíteni. Ennek keretében helyszíni vizsgálatokkal (a termelési adatok, a kiesések okának elemzésével, boncolásokkal) és szelektált vizsgálati anyag laboratóriumi feldolgozásával igyekszünk a gazdaságos termelést akadályozó állategészségügyi gondokat kideríteni és a megoldáshoz szükséges vakcinázási, gyógykezelési módszerekre javaslatot tenni. Az ilyen természetű vizsgálatokhoz nélkülözhetetlen bizonyos speciális laboratóriumi háttér. Úgy látom ennek anyagi feltételei a vállalatnál adóttak. Szakmai ismereteimet, kollegiális-baráti kapcsolataimat, ezeknek a célkitűzéseknek az érdekében kívánom kamatoztatni.

Ez részben talán visszatérés a „nagy előd” működéséhez, üzleti filozófiájához?

Valóban mind ez talán nem is visszatérés, hanem felújítása a régi Phylaxia szellemének. Az egykori Phylaxiában ugyanis működött egy diagnosztikai osztály, ahol magas szintű patológiai munka folyt. Egyes fertőző betegségek első hazai leírása és több betegség kórfejlődéstanának tanulmányozása az osztály dolgozóinak nevéhez fűződik. Nem csupán tudományos munkájukat tartom kiemelkedőnek. Ahhoz, hogy egy vállalat termékeinek igazi értékét ismerje, hogy munkatársai tudományos megállapításokat tehessenek és azok a gyakorlatban hasznosulhassanak, – mint ahogy azt elődeink tették – szoros kapcsolatot kell tartani a gyakorló kollégákkal. Munkám során ezt a szellemet szeretném érvényesíteni.

Ez azt jelenti, hogy ezen túl gyorsabb, pontosabb diagnózist tudtok felállítani, és ennek eredményeképpen *hatékonyabb, specifikusabb kezelési, oltási, illetőleg megelőzési programot képes a Phylaxia-Sanofi vásárlóinak kínálni?*

Úgy gondolom, hogy az eddig elmondottak alapján erre a kérdésre egyértelmű igennel lehet válaszolni.

Jelentenek-e ezek a kiterjesztett diagnosztikai vizsgálatok többletköltséget vállalatunk ügyfélkörének?

A vizsgálatok térítésmentesek. A Phylaxia-Sanofi ügyfélkörét többletkiadással nem terhelik. Látszólag többletköltséget jelentenek a vállalatnak. Én azonban úgy vélem, hogy ez a kiadás hosszabb távon az ilyen szakszolgálattal kibővített kereskedelmi versenyben bőven megtérül.

Köszönöm a beszélgetést, érezd jól magad vállalatunknál. Eredményes munkát és jó egészséget kívánok.

Dr. Süveges Tibor kéziratos életrajzi adatai

Munkahelyeim

1954. február 15. – 1955. augusztus 31.

Országos Állategészségügyi Intézet
(Parazitológiai, Kórszövettani, Kórbonctani osztályai)
szakállatorvos

1955. szeptember 1. – 1965. április 30.

Miskolci Állategészségügyi Intézet kórbonctani osztály
(1957-től osztályvezető)

1965. május 1. – 1967. május 31.

Országos Állategészségügyi Intézet kórszövettan
(szakállatorvos)

1967. június 1. 1969. május 31.

Állatorvostudományi Egyetem Járványtani Tanszék
(egyetemi adjunktus)

1969. június 1. – 1969. december 31.

Országos Állategészségügyi Intézet baromfibetegségek osztálya
(szakállatorvos)

1970. január 1. 1990. augusztus 3.

Országos Állategészségügyi Intézet kórbonctani osztály,
majd kórbonctani és állathigiéniai főosztály
(néhány hónapig megbízott, majd véglegesített osztályvezető, később főosztályvezető)

1990. augusztus 4. – 1995. december 30.

Állatorvostudományi Egyetem kórbonctani tanszék
(c. egyetemi docens, diagnosztikai vezető)
öt alkalommal legjobb gyakorlati oktató

1995. szeptember 4. (már a felmentési idő alatt)

Phylaxia-Sanofi
nyugdíjas szaktanácsadó

Ötvenhárom év az állat-egészségügy szolgálatában*

Dr. Varga István beszélgetése Süveges Tibor dr.-ral

Forrás: *Kamarai Állatorvos*, 2007. (3). 83–85.

Több mint egy fél évszázada ismerem dr. Süveges Tibor-t, s ennek alapján állíthatom, hogy nem az az ember, aki kéri vagy elvárja, hogy ebben a rangot jelentő rovatban ő is helyet kapjon. Annak bizonyítására nincs szükség, hogy azon kivételes kartársaink közé tartozik, aki még fél évszázadon túl is eredeti szakterületén teljes állásban dolgozik, mégpedig azzal az eredményességgel, amit a hazánkban általa elsőként megállapított és leírt, sokféle kór-oktanú betegségek egész sora fémjelez. Örömmre szolgált, hogy a fölkerést nem hátrította el, s teljesítését meg is indokolta az alábbiakban.

Nem hiszem, hogy létezik olyan gondolkodó és némi biológiai ismeretekkel is rendelkező ember, aki élete alkonyán ne végezne számvetést önmagában. Ne fontolgatná, tett-e valami hasznosat családjá és a tágabb emberi közösség javára. Rendkívül idegen tölem emberi tulajdonságaim, szakmai tevékenységem önértékelése. A végelszámolás másnak, másoknak a feladata. Hogy a Kamarai Állatorvos szerkesztőségének a kérésére életrajzi adataim összefoglalására vállalkozom, annak köszönhető, hogy életkorom folytán azért mégis foglalkozom ezekkel a kérdésekkel. Estéknént, amíg nem jön álom a szememre, számtalanszor újra átélem az elemi iskolás, gimnazista, egyetemista éveimet, és eszembe jutnak állatorvosi pályám legszebb emlékei.

Légy szíves vázold ezeknek a diploma megszerzéséig terjedő szakaszát!

Az Esztergom-Komárom megyei Tokodon, földműves családban születtem 1931-ben. Abban a viszonylag kis létszámú faluban 1937-ben 41-en iratkoztunk be az elemi iskola első osztályába. Az akkori iskolai rendszer szerint a tokodi négy elemi elvégzése után tíz évesen beiratkoztam az Esztergomi Szent Imre Herceg Reálgymnáziumba. Az időközben Temesvári Pelbártra keresztelt gimnáziumban érettségiztem 1949-ben jeles eredménnyel. Középiskolai tanárain igazi, művelt pedagógusok voltak. Nem csak tanítottak, beszámoltattak, hanem neveltek és az életre is felkészítettek bennünket. Az érettségi évében azonnal felvettek az akkor még Agrár tudományi Egyetem Állatorvos-tudományi Karára.

Életszemléletemet, szüleimhez, nevelő tanárimhoz, a tanuláshoz, munkatársaimhoz és a munkához való viszonyomat életre szólóan kora ifjúságom élményei határozták meg. Szülőfalum, Tokod az Esztergomtól 10 km-re, kissé délnyugati irányban, a Gerecse keleti nyúlványai, a Gete és a Hegyeskő által határolt csodálatos ősi magyar település.

Számomra valóban a szülőfalut jelenti. Abban az időben ugyanis még minden falusi gyerek, így én is, odahaza és nem szülőotthonban született. Életem leghosszabb időszakának a gimnáziumi nyolc évet éreztem. Bejáróként, a kedvezőtlen közlekedési viszonyok miatt minden nap reggel fél hatkor kellett felkelnem és délután öt órakor érkeztem haza. Ez a körülmény nemcsak mentálisan, hanem fizikailag is nagyon igénybe vette a tizenéves gyereket. A nehézségeken mindig átsegített szüleim egyszerű, a dolgozó emberre jellemző, szorgalmas, példászerűen tisztességes, becsületes életének példája. Ez jellemezte egyébként szülőfalum mind földet művelő, mind a gyárban, bányában dolgozó egész lakóközösségét. Mint a hasonló

* Kiegészítés dr. Szabó István gyűjteményéhez. (a szerk.)

körülmények között élő többi fiatalnak, a nyári tanulmányi szünetekben nekem is részt kellett vállalnom szüleim nehéz munkájában. Ennek az embert formáló tevékenységnek életem folyamán igen nagy hasznát vettem. A nehéz fizikai munkához képest nem jelentett gondot az egyetemen az éjfélélig tartó tanulás és a „kitüntetésből” végzett kubikus munka az építő-táborokban. Életem legnehezebb időszaka az egyetemi négy és fél év volt. Ez ugyanis egybeesett hazánk történelmének egyik legszomorúbb időszakával. A nehézségeket nem a tanulás, hanem a hazuról érkező és a Budapesten is hallható szomorú hírek, valamint az egyetemre is kiterjedő, meg nem szűnő osztályharc következményei jelentették. Tisztességesen tanuló, becsületesen élő, köztük közvetlenül a végzés előtt álló hallgatók sokaságát távolították el az egyetemről. A kizárás indokai olyanok voltak, amelyek miatt szinte kivétel nélkül minden tanuló örök bizonytalanságban érezte magát. Mindezek után nagy megkönnyebbülést jelentett, amikor is az utolsó négyéves és az első államvizsgás évfolyam hallgatójaként 1954 januárjában megkaptam állatorvosi diplomámat. Megemlítem, hogy a Főiskolán kitűnő parazitológiai szigorlat után Kotlán professzor meghívott a bakonyi Szentgálon általa szervezett és irányított parazitológiai expedícióba. A három hétig tartó munka feladata annak kiderítése volt, hogy mely vadon élő állatok, elsősorban erdei kistrágyacsálók lehetnek a trichinellák rezervoárjai, amelyek az emberi megbetegedésekért felelős vaddisznó fertőződését okozhatják.

Nem gyakorló állatorvosnak készültél vagy – a fentiek alapján – esetleg parazitológusnak?

Vidéki származású lévén, mindenképpen gyakorló állatorvos szerettem volna lenni. Sorsom azonban másként alakult. Diplomámat egy hosszadalmas lefolyású betegségből való lábadozás szakában vehettem át, és ebben a helyzetben felelőtlenség lett volna a fizikailag is nehéz, gyakorlati munkát vállalni. Ennek, nemkülönben annak köszönhetően, hogy a már említett parazitológiai expedícióban a laboratóriumi és tudományos munka szele is megérintett, diplomám kézhezvételét követő hónapban jelentkeztem és felvételt nyertem az Országos Állategészségügyi Intézetbe. Az igen hasznos intézeti gyakorlatnak megfelelően minden újonnan belépő diplomásnak valamennyi osztály munkájával meg kellett ismerkedni. Így hosszabb-rövidebb időt töltöttem a Parazitológiai, a Szerológiai, a Kórszövettani és az Emlős Kórbonctani Osztályokon. Ottani munkatársaim, szakmai vezetőim (dr. Szabó István, dr. Széky Antal, később dr. Áldásy Pál) és a diagnosztikai munka jellege szerettették meg velem igazán az állatorvosi szakmát. Nincs annál jobb és szakmai szempontból felemelőbb érzés, mint amikor a jellegzetes patológiai, patohisztológiai elváltozások, vagy a kórokozó mikrobiológiai módszerekkel történő kimutatása alapján sikerül valamely betegséget biztonságosan megállapítani, vagy új tudományos megállapítást tenni. Semmisen tudja az embert közelebb hozni a teremtés folyamatához, mint az ilyen tevékenység (Selye).

Fiatalkori szakmai irányítóimtól tanultam, s magam is mindig azt képviseltem, hogy a diagnosztikai intézeteknek, az intézetekben dolgozó kollégáknak a gyakorlatot kell segíteni. Csaknem kétéves előképzés után, 1955-ben, az akkor megnyílt Miskolci Állategészségügyi Intézetbe kerültem szakállatorvosként, majd a Kórbonctani Osztály vezetőjeként. Az ott eltöltött tíz év életem legszebb és szakmai szempontból talán legtermékenyebb időszaka volt. 1965-ben visszakerültem az Országos Állategészségügyi Intézetbe. Kezdetben a Kórszövettani, rövid ideig a Baromfi-egészségügyi Osztályon, majd 1970-től 1985-ig a Kórbonctani Osztály, az utolsó két évben a Kórbonctani és Állathigiéniai Főosztály vezetőjeként teljesítettem szolgálatot. 1966 és 1969 között a Mészáros János professzor által vezetett Járványtani Tanszéken adjunktusként oktattam.

Hosszabb időn át külföldön vállaltál munkát; szólnál ennek szakmai eredményeiről?

Az intézeti vezetők támogatásával több évet töltöttem külföldön szaktanácsadóként: két-két alkalommal hosszabb időt Kubában, rövidebbet Mongóliában és két hetet Vietnámban. A külföldön eltöltött idő nem csak szaktanácsadói tevékenységet, hanem egyúttal önképzési lehetőséget is jelentett. Több olyan betegséget (a malleust, szarvasmarhában a pasteurella okozta vérzések vérfertőzést, a Clostridium haemolyticum előidézte vérfestékvizelést, babesiosisokat, az afrikai sertéspestist, sertésben az eperythrozoonosist, a cardiovírusos eredetű encephalomyocarditist stb.) volt lehetőségem klinikailag, kórbonctanilag, kórszövettanilag megismerni, amelyek többsége mostanában nálunk nem fordul elő.

Később ismét, már nem fiatal oktatóként az Egyetem állományába kerültél...

Igen. Kubából való visszatérésemkor – 1990-ben – Vetési professzor meghívott egyetemünk Kórbonctani Tanszékére. Az oktatás mellett első számú feladatomban a tanszéki diagnosztikai tevékenység irányítása volt. Hatvanöt éves koromban – 1995-ben – nyugdíjba mentem, azonban tudományos szaktanácsadóként azóta is főállásban a CEVA-Phylaxia Zrt. Diagnosztikai Szolgáltató Laboratóriumának tevékenységét végzem és irányítom.

Sokéves, széles körben ismert diagnosztikai munkásságodat hogyan tudnád összegezni?

A vizsgálatok térítésmentesek lévén, a diagnosztikai intézetek abban az időben hihetetlen mennyiségű anyagot dolgoztak fel. Nem volt ritka a napi 70-80 emlőshulla kórbonctani és egyéb kiegészítő laboratóriumi vizsgálata. Emellett a tudományos tevékenységnek is időt kellett szentelni. A rutindiagnosztikai munka mellett részben önállóan, részben társszerzőkkel 99 tudományos közleményt, közöttük két könyvrészletet írtam. Az 1990-ben megjelent Juhegészségtan című könyvnek egyik szerkesztője is voltam. Ezek az írások többnyire magyar, kisebb részt angol és spanyol nyelven jelentek meg. Közleményeim tételes felsorolására itt nincs lehetőség. Az idehaza elsőként leírt betegségek közül azonban megemlítem a scrapit, juhban a Pasteurella haemolytica mastitist, a Salmonella abortusovis okozta vetéléseket, a maedit, a tüdőadenomatosiszt, a Clostridium perfringens C okozta enterotoxaemiát (a struck-ot), a báránnyvérhast, az idült rézmérgezést, sertésben a szelénhiányos szív- és csontvázizomdystrophiát, a gastro-oesophagealis gyomorfekélyt, az oedema-betegség és legújabban a circovírus II. okozta betegség hisztopatológiáját, a pneumoconiosist, malacokban a Balantidium coli dysenteriát, baromfiban a Clostridium colinum okozta fekélyes bélgyulladást, a J típusú leukosist, a csirkék sejtzárványos hepatitisének hisztopatológiáját. Több összefoglaló közleményt írtam egy-egy betegség vagy betegségcsoport megállapításának módszereiről és az ellenük való védekezés lehetőségeiről. Ilyenek voltak a sertésdysenteria, sertésben a leptospirosisok, a légzőszervi megbetegedések, a fontosabb sertésbetegségek, külön az idegrendszeri tünetekkel járó bántalmak elkülönítő kórjelzése, borjakban az újszülött kori enterális és a növendék kori vírusos eredetű légzőszervi megbetegedések stb.

Tudományos fokozatot nem szereztél, pedig tudományos teljesítményedből nem egy kandidátusi vagy PhD értekezés születhetett volna. Munkád elismertségét miben látod?

Gyakorlati tapasztalataimról és tudományos munkám eredményeiről nemcsak szakcikkben, hanem évente az MTA kutatási bizottsága előtt is beszámoltam, és azokat továbbképző

előadásokon, valamint az egyetemi oktatásban is igyekeztem hasznosítani. Egyéni szakmai érdeklődésemmel és ismereteim gyarapítására irányuló folyamatos törekvésemmel együtt további ösztönzést jelentett számomra, hogy szakmai munkámat előljáróim mindig értékelték, oktatói tevékenységemet pedig az egyetemi ifjúság is messzemenően elismerte. A napi diagnosztikai feladatok teljesítéséért öt alkalommal részesültem a „Mezőgazdaság Kiváló Dolgozója” kitüntetésben. A MAE Állatorvosok Társasága 1982-ben „Aranykoszorús” jelvényvel, 1984-ben pedig a „Mezőgazdaság Fejlesztéséért” elnevezésű emlékéremmel tüntetett ki. A kitüntetésre a Sertés-egészségügyi Szakosztály (amelynek 10 évig titkára voltam), valamint a Szarvasmarha- és Juh-egészségügyi Szakosztályok rendezvényein tartott tudományos ismeretterjesztő előadások, az állatorvostan-hallgatók gyakorlati képzésében való rendszeres részvétel, továbbá az állattenyésztési és állatorvosi gyakorlatban működő szakemberekkel való rendszeres, szoros kapcsolat alapján érdemesített. „Címzetes egyetemi docensi” címet kaptam egyetemünk Kórbonctani Tanszékére 1985-ben, a juhbetegségek patológiája témakör előadására. Nagy meglepéssel tölt el, hogy a Kórbonctani Tanszéken eltöltött éveim alatt a hallgatóság öt alkalommal választott legjobb gyakorlati oktatónak. A Sertés-egészségügyi Szakosztály 1995-ben „Köves”-, 2000-ben a CEVA-Phylaxia Rt. „Pro-Phylaxia”-díjban részesített, 2006-ban pedig „Nádaskay–Hagenlocher-díj”-jal tüntettek ki. A díjat (érmet és a vele járó pénzjutalmat) az alapítvány kuratóriuma annak a két személynek ítéli oda évente, akik az előző évben a MÁL-ban szép magyar nyelven, a gyakorló állatorvosok munkáját segítő legjobb eredeti cikket közölték. Állatorvosi felkészültségem elismerésének és igen megtisztelőnek tekintem, hogy Karunk évek óta záróvizsga- (korábban államvizsga) bizottsági tagnak kér fel. Szakmai pályám befejezése táján szeretettel gondolok szüleimre, akik saját példájukkal fiatal koromtól a tisztességre, becsületre, mások megbecsülésére, szorgalmas tanulásra és kitartó munkára neveltek. Hasonlóan szeretettel emlékezem az elemi, a középiskolai, az egyetemi tanárainra, valamint a pályámon elindító, előbb már név szerint is említett tanítómestereimre. Egyetemi tanáraink közül meg kell említenem Kómár, Kotlán, Manninger, Mócsy és Sályi professzorokat. Külön kiemelem ezek közül Kotlán professzort, aki nemcsak szakterületének világszerte ismert művelője, hanem széles körű általános (irodalmi, botanikai, csillagászati, numizmatikai) műveltsége és a nehéz időszakban is szilárd, elkötelezetlen, emberi magatartása alapján vált példaképemmé. Köszönetemet fejezem ki szeretett családomnak. Feleségemnek (született Mezőfy Erzsébetnek), gyermekeinknek: Ritának és Tündének, akik eltűrték, nem egyszer elszenvedték a munkám iránti elkötelezettségből adódó elfoglaltságomat, a velük talán nem mindig elegendő törődést, türelmetlenségemet. Nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy munkámat családi háttérgondok nélkül végezhessem, nem beszélve arról, hogy lányaim négy szép unokával ajándékoztak meg. Szerencsésnek mondhatom magamat azért is, mert szakmai tevékenységem utolsó – most már csaknem két évtizedét – fiatal kollegajelöltek és kollégák között tölthettem. A fiatalok vidámsága, lelkesedése, látszólagos gondtalansága, kissé engem is megfiatalított. Külön öröm számomra együtt dolgozni azokkal a fiatalokkal, akiket néhány éve még tanítottam, és időközben a szigorlaton izgatottan remegő hallgatóból családot alapított és családjukért tenni vágyó, hasznos tagjai lettek a társadalomnak.

Kedves Tibor! Köszönjük, hogy megismertetted gazdag életutadat e lap olvasóival! Mi mást kívánhatnánk, mint további jó egészséget, szerető családot körében sok örömet!

**Az Országos Állategészségügyi Intézet és
a társintézményei története képekben**

Tartalom

Bevezetés.....	313
Képek az Országos Állategészségügyi Intézet életéből	314
Az Országos Állategészségügyi Intézet Kőbányai részlege (1970–1972).....	336
Nemzetközi kapcsolatok	340
Évfordulók, ünnepek	344
Az állategészségügyi intézetek 20 éve (1946–1965)	344
Az Országos Állategészségügyi Intézet fennállásának 40 éves évfordulója alkalmából rendezett ünnepi szakülés 1969. május 9-én	346
Az 50 éves jubileumi emléklakett átadása a területi intézeti és az intézetekkel szakmai kapcsolatban volt szakembereknek (1978).....	352
Manninger Rezső emléktáblájának leleplezése (1981) az Országos Állategészségügyi Intézetben és emléktáblájának felállítása Sopronban (1982)	359
Az Országos Állategészségügyi Intézet 60 éves fennállásának évfordulója.....	371
Egyéb ünnepek	375
Vizy László köszöntése 90. születésnapja alkalmából (1994. december 28-án az igazgatói irodában).....	380
Tudományos ülés Kotlán Sándor 90. születésnapja alkalmából és halálának 10. évfordulója alkalmából	385
Síremlékek a Farkasréti temetőben	387

Bevezetés

A képek összeállításában teljességre nem törekedhettem és nem törekedtem. Az éppen – és többnyire saját gyűjteményemben – fennmaradt és taláalomra összegyűjthető képeket igyekeztem valamelyest rendszerezni. Lehetőleg nem szerepeltettem olyan képeket, amelyek a gyűjteményben foglalt írásos dokumentumok valamelyikében úgyis megtalálhatók, de azért átfedések előfordulnak. A kiválasztásnál nem a művészi-technikai kivitel részesült előnyben, hanem az emlék, amelyet őriz.

Dr. Szabó István

Képek az Országos Állategészségügyi Intézet életéből

*Az Országos
Állategészségügyi
Intézet bejáratával
szembeni
márványtábla
eredeti felirata
(1928)*

*Az Országos
Állategészségügyi
Intézet régi épülete
(1928)*

*Országos
Állategészségügyi
Intézet az 1930-as
években*

*Ülve: Manningér
Rezső, Csontos József*

*Álló sor: Hodosy
József, Sályi Gyula,
Döhrman Henrik,
Nyiredy István,
Vizy László*

*Az Országos
Állategészségügyi
Intézet fiatal
állatorvosai az 1930-
as évek elején*

*Ülve: Döhrman
Henrik, Vizy László*

*Álló sor: Hodosy
József, Sályi Gyula,
Nyiredy István*

I. AZ ORSZÁGOS ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZET

*Országos
Állategészségügyi
Intézet (1935)*

*Álló sor: Csontos
József, Marcis Árpád,
Sályi Gyula, Balla
Margit, Vizy László*

*Országos
Állategészségügyi
Intézet (1935)*

*Ülő sor: Csontos
József, Manningér
Rezső, Marcis Árpád*

*Álló sor: bal szélén
Vizy László;
jobb szélén Sályi
Gyula, Buzna Dezső*

*A M. Kir. Országos
Állategészségügyi
Intézet dolgozói 1936
februárjában*

*Az ülő sorban balról
jobbra: Vízny László,
Buzna Dezső, Marcis
Árpád, Csontos József,
Sályi Gyula*

*Álló sor: többek közt
Balla Margit,
Korzenszky József*

I. AZ ORSZÁGOS ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZET

*Az Állategészségügyi
Intézet lordja (Döhrman
Henrik) az ügyeleti
szobában (1937)*

*Döhrman Henrik
a szerológián centrifugál*

*Országos
Állategészségügyi
Intézet (1937)*

*Döhrman Henrik
többek mellett Víz
László és Sályi Gyula
társaságában*

*Dr. Marcis Árpád
egyetemi
magántanár, az
Intézet 2. igazgatója
(1943–1946)*

*Országos
Állategészségügyi
Intézet (1944/45)*

*Lebombázott
szárnyak*

I. AZ ORSZÁGOS ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZET

*Az 1945 utáni új tábla
(a körülvevő
dombormű figurák
eredetiek)*

*Dr. Hirt Géza egyetemi
magántanár,
az Intézet 4. igazgatója
(1950–1956)*

*Dr. Hirt Géza egyetemi magántanár,
az Intézet 4. igazgatója (1950–1956)*

Az 1950 évek elején május elseje felvonulás

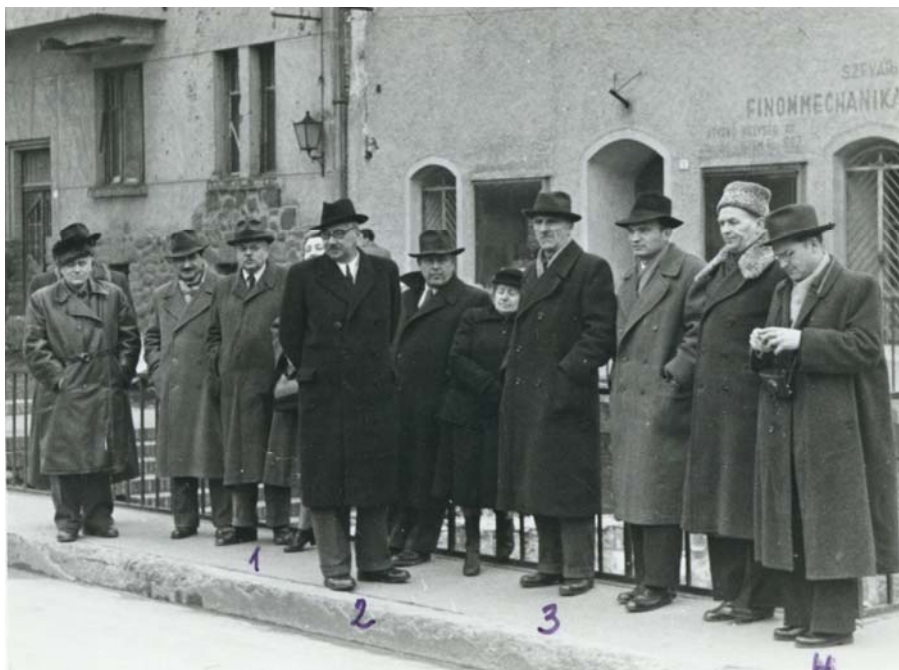

Vannak, akik a zászló helyett a poharat emelik

Felvonuláson az 50-es években. A zászlócskával Német Józsefné („Németh néni” – Németh mami”), aki az Intézet indulásától nyugdíjba meneteléig az Intézet egyik lelelkesebb tagja („mindenese”) volt. A postát vitte, hozta, a táviratokat naponta többször is feladta, a vérvételi csöveket csomagolta és fel- (ki-) adta stb.

I. AZ ORSZÁGOS ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZET

*Állatorvos-
kongresszus
alkalmából rendezett
badacsonyi
kirándulás (1954)*

*Útközben
Székesfehérváron:
1 Mócsi János
2 Manninger Rezső
3 Kotlán Sándor és
4 Kobulej Tibor a
külföldi vendégekkel*

*Országos
Állategészségügyi
Intézet (1954)*

*Az igazgatói szoba
egy része
(a dohányzóasztal és
a székek faváza
eredeti 1929-ből)*

*Országos
Állategészségügyi
Intézet (1954)*

*Táptalajkonyha
az I. emeleten*

*Kovács János, később
Miskolcon, Németh
József és Petrovszki
Andrásné Erzsike,
később Békéscsabán
dolgozott*

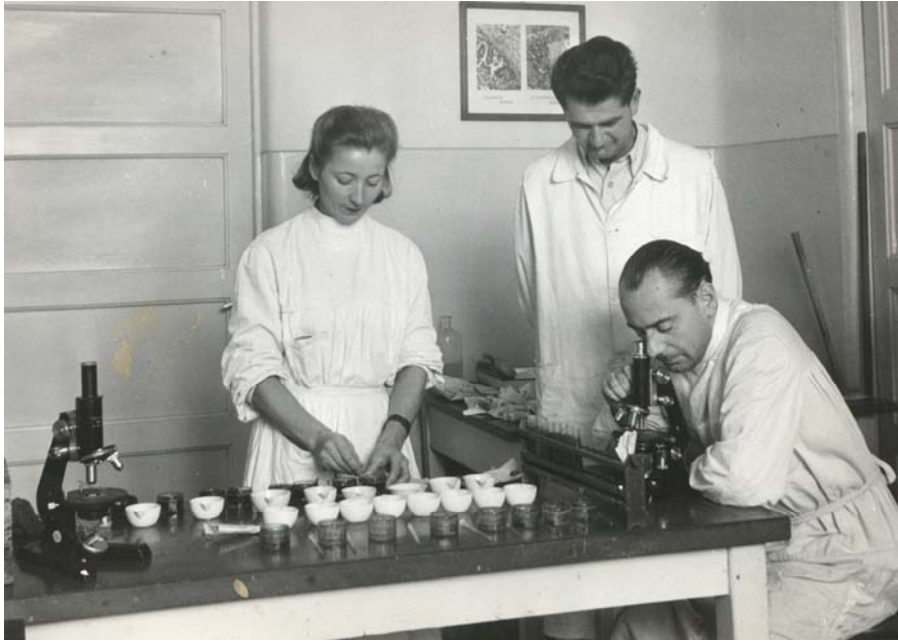

*Országos
Állategészségügyi
Intézet (1954)*

*Kémiai és gyógyszer-
ellenőrzési osztály*

*Középen:
Abonyi Lajos*

I. AZ ORSZÁGOS ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZET

*Országos
Állategészségügyi Intézet
(1954)*

*Parazitológiai osztály
A mikroszkópnál
Nemeséri László,
mögötte áll
Holló Ferenc*

*Országos
Állategészségügyi Intézet
(1954)*

*Baromfi- vérvizsgálat
vájttárgylemezen*

*Beér István és négy
technikus*

*Országos
Állategészségügyi Intézet
(1954)*

*Vérvizsgálat
a szerológián*

*Tóth Béláné és Stirlingné
Mócsy Mária*

*Az Országos
Állategészségügyi Intézet
kórbonctani osztályán az
1950–60-as években
hosszabb időn át együtt
dolgozó állatorvosok az
1978-ban üzembe
helyezett új laborépület
bejárata előtt*

*Balról jobbra: Szemerédi
Gyula, Szabó István,
Héjj László, Csontos
László, Dobai Sándor*

I. AZ ORSZÁGOS ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZET

*Országos
Állategészségügyi
Intézet (1958)*

*Összedolgoznak.
(Kádár Tibor
igazgató és
Szabó István
igazgatóhelyettes)*

*Országos
Állategészségügyi
Intézet (1958)*

Boncoló

*Szemerédi Gyula,
Szabó Judit (Egriné),
Bándy M. Pál*

*Országos
Állategészségügyi
Intézet (1958)*

Boncoló

*Héjj László,
Csontos László és
Szemerédi Gyula*

*Országos Állategészségügyi Intézet
(1958)*

Boncoló

Szabó István és Koza József

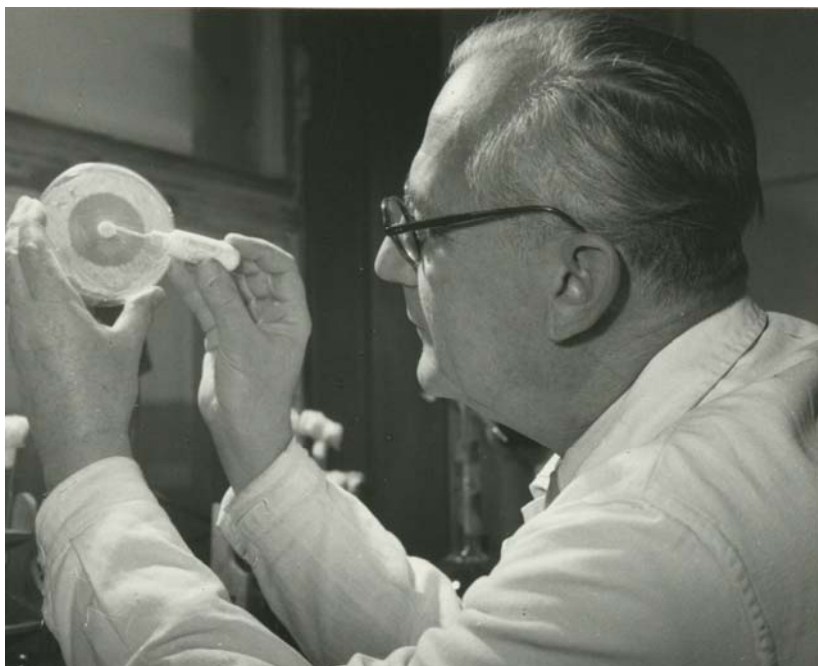

*Ő is alapító tag...
Hódosy József –
a baromfi-egészségügyi
osztály vezetője*

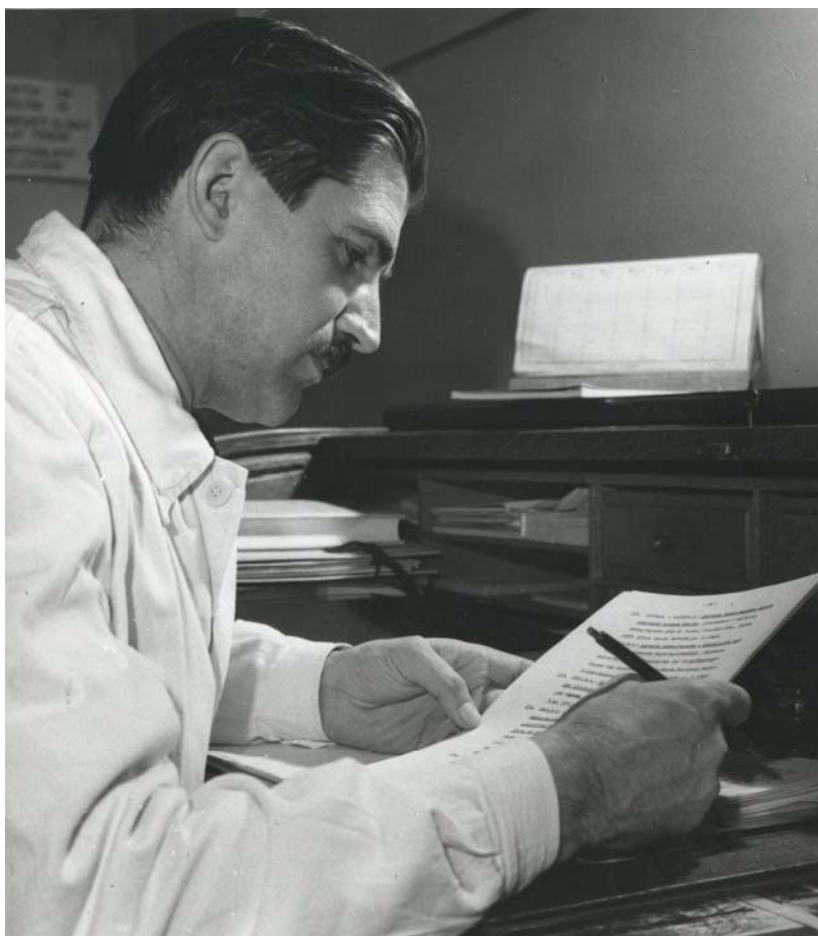
*Osztályvezető értekezlet
az igazgatói szobában
(1958)*

*Balról jobbra: Kádár
Tibor, Nemeséri László,
Nyiredy István, Abonyi
Lajos, Pornói Rezső
(Gh), Hódosy József, Vízny
László, Szabó István*

*Országos Állategészségügyi
Intézet (1958)*

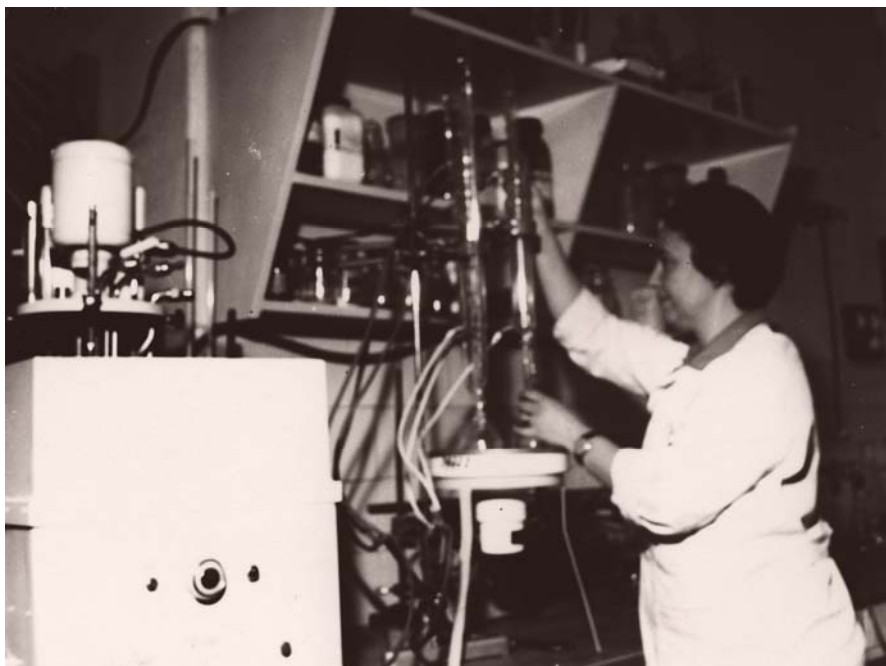
*Nyiredy István
a tejbakteriológiai (higiéniai)
osztály laboratóriumában*

*Országos Állategészségügyi
Intézet (1958)*

*Szabó István a kórbonctani
osztály irodájában az
alapításkori redőnyös
íróasztalnál*

I. AZ ORSZÁGOS ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZET

*Országos Állategészségügyi
Intézet (1958)*

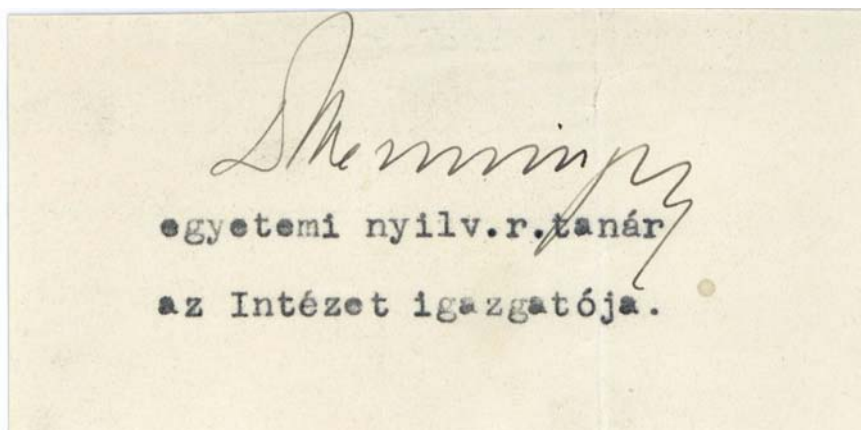
*Hilbertné Miklovich
Magdolna kémikus munka
közben*

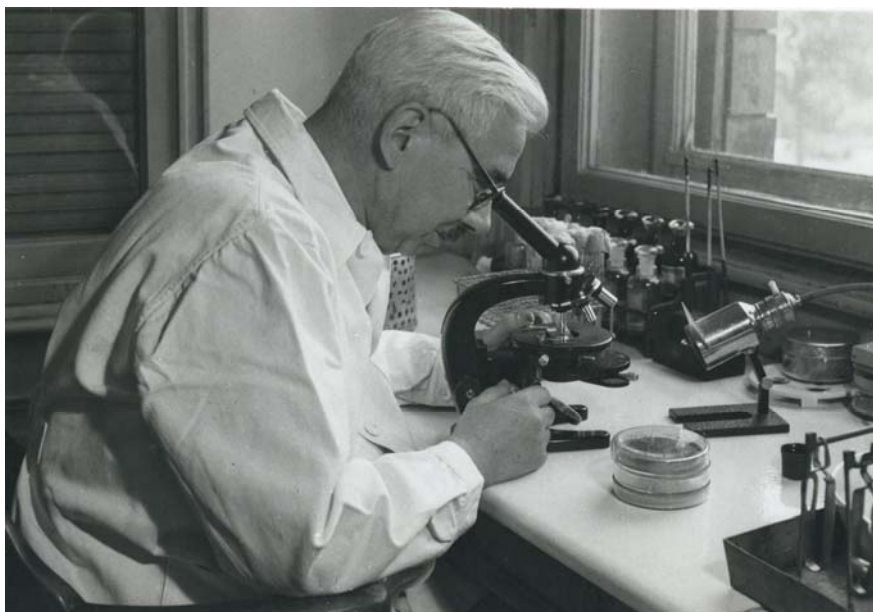
*Országos Állategészségügyi
Intézet (1960-as évek eleje)*

*Manninger Rezső akadémikus,
az Intézet alapító igazgatója a
járványtani olgozósobájában*

*Közlése szerint íróasztalát
Hutýrától örökölte, ezért nem
engedte kicserélni*

*Manninger Rezső
aláírása (1960)*

*Országos Állategészségügyi
Intézet (1960)*

*Manninger Rezső
a laboratóriumban*

*Manninger Rezső
vidéki sertésszálláson*

I. AZ ORSZÁGOS ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZET

Helyszíni vizsgálat Heves megyében (1960)

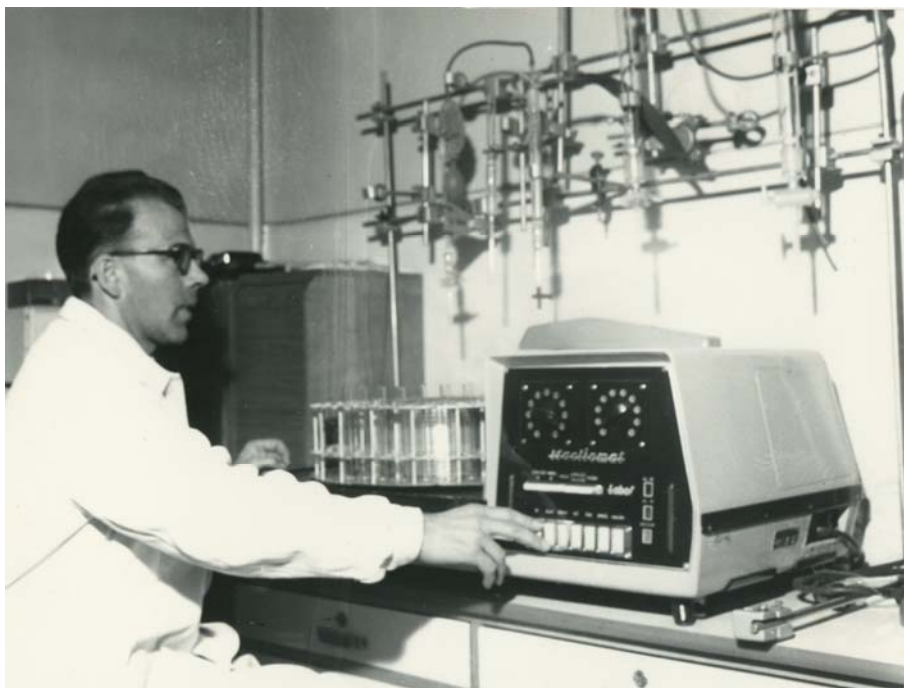
Középen Manninger Rezső, mellette balra Sályi Gyula, jobbra Záhorszki Dezső

Országos Állategészségügyi Intézet Bakteriológiai osztály (1974)

Balról: Romváryné Szailer Erzsébet, Sellyeyné Sándor Gabriella, Quarini László, Szemerédi Gyula

Jobbról: Vörös Jenőné (Jutka), Juhász Judit

*Országos
Állategészségügyi Intézet
(1974)*

*Tuboly Sándor,
a szerológiai osztály
vezetője*

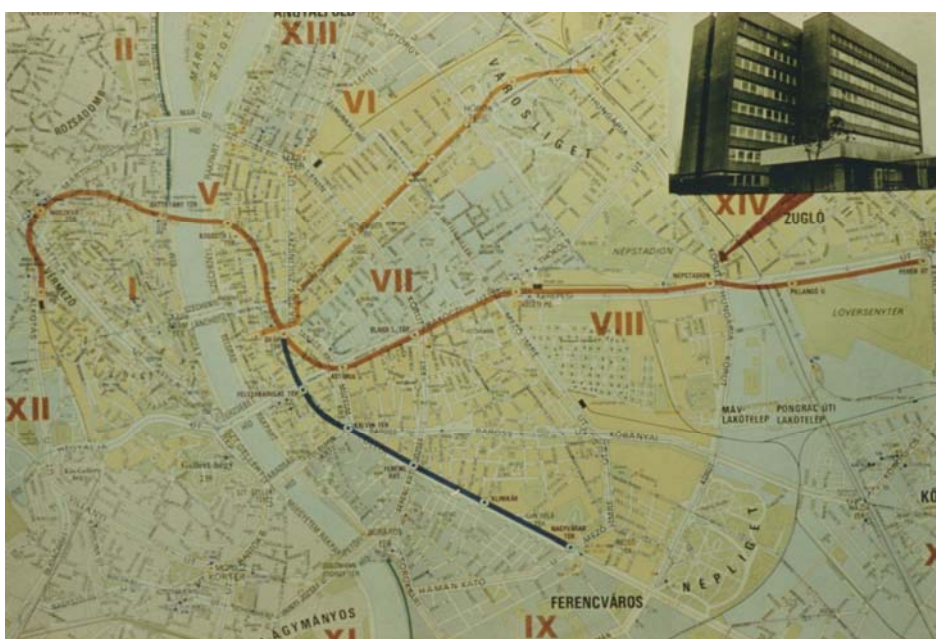
*Országos
Állategészségügyi
Intézet (1974)*

*Juhász Balázs
a toxikológiai és
gyógyszerellenőrzési
osztály vezetője*

I. AZ ORSZÁGOS ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZET

*Az Országos
Állategészségügyi
Intézet új központi
laboratóriumi
épülete (1978)*

*Az Országos
Állategészségügyi
Intézet fekvése
Budapest térképén a
METRO Népstadion
megállója közelében
(1978)*

*Az Országos
Állategészségügyi
Intézet (1980)*

*Az eredeti épület
felújítása után,
új bejárattal*

*Az Országos
Állategészségügyi
Intézet (1980)*

*Az eredeti bejárat
a felújítás után*

**Az Országos Állategészségügyi Intézet Kőbányai részlege
(1970–1972)**

*A Kőbányai részleg
épületegyüttese*

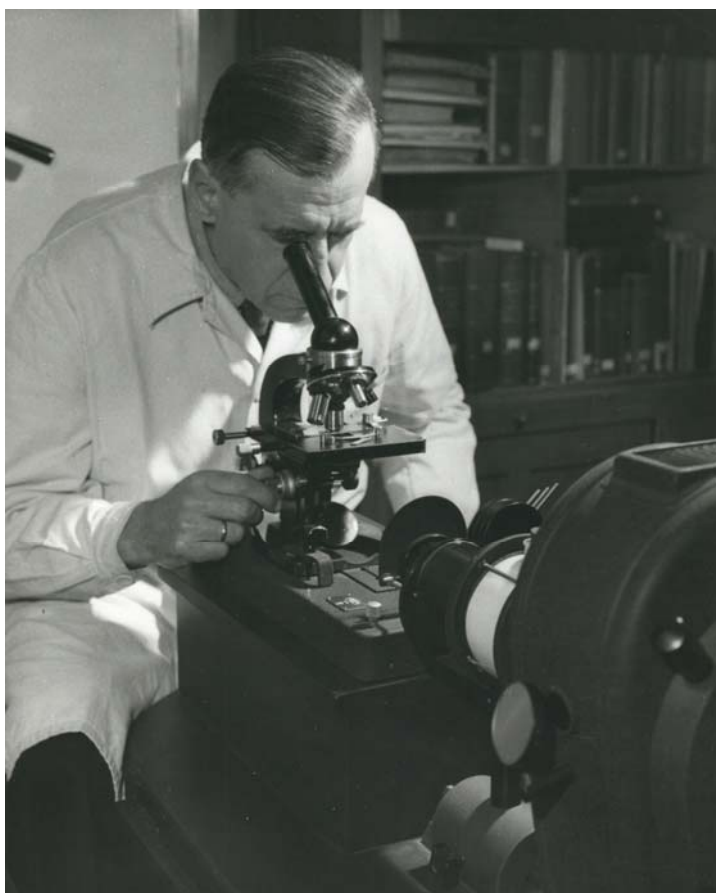
*Balról jobbra: raktár,
virológia, Flórián
Ambrus lakása,
szerológia és gümőkór*

*A Kőbányai részleg
ebédlője*

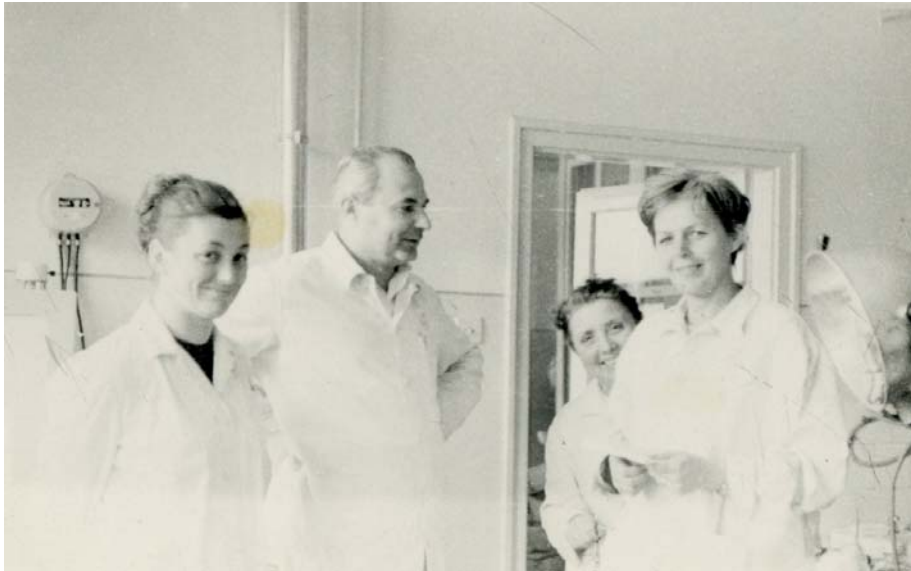
*Vízny László
a Kőbányai részleg
szerológiai osztályán*

*Benedek László
a Kőbányai részleg
bakteriológiai osztályán*

*A főnök is dolgozik...
Vízny László
a Kőbányai részleg
szerológiai osztályán*

*Középen Kiss Zoltán
a Kőbányai részleg
szerológiai osztályán*

*Vizy László és Héjj
László a Kőbányai
részleg irodájában*

*Mocsári Endre a
Kőbányai részleg
virologiai osztályán*

Nemzetközi kapcsolatok

*Nemzetközi
kapcsolatok (1960)*

*Manninger Rezső
Sabin professzorral
(USA)*

Nemzetközi kapcsolatok (1960)

*Manninger Rezső búcsút vesz Sabin
professzortól (Szent-Iványi, Koch* és
Bartha társaságában)*

**Koch Sándor orvos (OKI), a Salk-,
majd a Sabin-vakcina magyarországi
termelésének megvalósítója)*

*Nemzetközi kapcsolatok
(1960)*

*TGE szaktanácsadói
úton az NDK-ban (1960)*

*Balról:
J. Beer járványtan
professzor (Berlin),
Ósz Gyula,
Szabó István*

*Nemzetközi kapcsolatok
(1962)*

*Manninger Rezső
Szkrajbin
akadémikussal (SZU)
(a képen még: Frau
Dobberstein és
Rusznyák István)*

*Nemzetközi kapcsolatok
(1962)*

*TGE szaktanácsadói úton
az NDK-ban*

*Balról:
Ősz Gyula FM sertés eü.
főelőadó, Szabó István,
Hussel professzor
(Leipzig),
NDK minisztériumi
főállatorvos (Berlin)*

*Nemzetközi kapcsolatok
(1963)*

*A Hannoveri Állatorvos
Kongresszus alkalmával
szakmai kirándulás a
Lohmann cégnél
(Cuxhaven)*

*Magyar résztvevők:
Kojnok János, Mészáros
János, Szabó István,
Tóth Béla*

*Nemzetközi kapcsolatok
(1963)*

*A Hannoveri Állatorvos
Kongresszus alkalmával
szakmai kirándulás a
Lohmann cégnél
(Cuxhaven)*

*Magyar résztvevők:
Kojnok János, Mészáros
János, Szabó István,
Tóth Béla*

Évfordulók, ünnepek

Az állategészségügyi intézetek 20 éve (1946–1965)

Tudományos ülés az Országos Állategészségügyi Intézetben, 1965. szeptember 24

Tudományos ülés (1965)

*Elnökségben:
Hajdu Gusztáv és
Kádár Tibor*

*Előadó:
Hodosy József*

Tudományos ülés (1965)

*A hallgatóság között:
Nyiredy István,
Nemeséri László,
Hajdu Gusztáv,
Karátson Dezső*

Tudományos ülés (1965)

*Elnököl Kádár Tibor igazgató,
előtte Kovács Jenő, Csiszár
Vilmos, Holló Ferenc,
Mészáros János, Hodosy
József; szemben Nyiredy
István, Hoffmann Ferenc,
Juhász Balázs;
mögötte Barabás István*

Tudományos ülés (1965)

*Az akkori igazgatói iroda és
tanácsterem összenyitva*

*A hallgatóságban látható
intézeti dolgozók:
Balogh Tamás,
Lévai Sándor,
Dobai Sándor,
Barabás István*

**Az Országos Állategészségügyi Intézet fennállásának 40 éves évfordulója
alkalmából rendezett ünnepi szakülés 1969. május 9-én**

*Ünnepi szakülés
(1969)*

*Elnöki megnyitó:
Kádár Tibor*

Ünnepi szakülés (1969)

*Első sor:
Manninger Rezső,
Mészáros János*

*Második sor:
Nyiredy István, Takács
Józsefné, Pröhle Éva,
Rátz Ferenc, Romváry
Attila, Sas Barna és
Németh Józsefné*

Ünnepi szakülés (1969)

*A hallgatóság körében:
Széky Antal, Horváth
László, Kemenes Ferenc,
Nyiredy István, Juhász
Balázs*

Ünnepi szakülés (1969)

*A hallgatóság egy másik
csoportjának közepén:
Magyar Károly (↓) Gaál
László (↑) és
a hátulsó sorban az
akkori fiatalok:
Romváry Attila,
Sas Barna, Hőnich
Miklós, Rátz Ferenc,
Malik Galal*

Ünnepi szakülés (1969)

*Az elnökségi asztal egyik vége:
Héjj László, Szabó István,
Kádár Tibor*

*Ünnepi szakülés
(1969)*

*Gyülekezés a
tanácsterem
előtt*

*Az árkádok
egyik oszlopa
mellett:
Bertók Lóránd,
Surján János és
Almási Károly*

Ünnepi szakülés (1969)

*Előadás alatt:
Juhász Balázs, Manninger Rezső,
Lőrincz József, Mészáros János*

Ünnepi szakülés (1969)

*Szünetben:
Szent-Iványi Tamás,
Manninger Rezső,
Tuboly Sándor*

Ünnepi szakülés (1969)

*Szécsényi István
az előadását tartja*

Ünnepi szakülés (1969)

*Nemeséri László
az előadását tartja*

Ünnepi szakülés (1969)

*Buza László
az előadását tartja*

Ünnepi szakülés (1969)

Buzna Dezső a hallgatóság soraiban (a jobb oldali képen mellette Derzsy Domokos)

Az 50 éves jubileumi emlékplakett átadása a területi intézeti és az intézetekkel szakmai kapcsolatban volt szakembereknek (1978)

50 éves jubileum (1978)

*Gyülekezés az
Állatorvostudományi
Egyetem 301. sz.
tanácstermében*

*Gajdács György, Bognár
Károly, Kucsera György,
Tóth Béla, Hódy András,
Holló Ferenc, Szent-Iványi
Tamás, Takács József,
Hódy Andrásné*

50 éves jubileum (1978)

*Gyülekezés az
Állatorvostudományi
Egyetem 301. sz.
tanácstermében*

*Kovács Jenő, Pigler József,
Csukás András, Szent-Iványi
Miklós, Szabó János, Pusztai
Oszkár, Szabó István*

50 éves jubileum (1978)

*Az emléklakettet átveszi:
Dr. Gajdács György,
a Békéscsabai
Állategészségügyi Intézet
igazgatója*

50 éves jubileum (1978)

*Az emléklakettet átveszi:
Dr. Hódy András,
a Kaposvári
Állategészségügyi Intézet
igazgatója*

50 éves jubileum (1978)

Az emléklakettet átveszi:

*Dr. Romváry József,
az MTA Állatorvos-
tudományi Kutató
Intézet tud.*

*főmunkatársa (egykor
az OÁI dolgozója)*

50 éves jubileum (1978)

Az emléklakettet átveszi:

*Dr. Szabó János,
a Debreceni
Állategészségügyi Intézet
szerológiai osztályának
ny. vezetője (egykor az
OÁI szerológusa)*

50 éves jubileum (1978)

*Az emléklakettet átveszi:
Dr. Pusztai Oszkár,
korábban éveken át a
MÉM osztályvezető
főállatorvosa*

50 éves jubileum (1978)

*Az emléklakettet átveszi:
Dr. Csukás András, a
MÉM állategészségügyi
főosztályán a járványügyi
osztály vezetője*

50 éves jubileum (1978)

*Az emléklakettet átveszi:
Dr. Kovács Jenő egyetemi
tanár (egykor az OÁI
dolgozója)*

50 éves jubileum (1978)

*Az emléklakettet átveszi:
Dr. Mészáros János,
egyetemi tanár, az MTA
Állatorvostudományi
Kutató Intézet igazgatója
(1951–52-ben az OÁI
dolgozója)*

*50 éves jubileum
(1978)*

*Az emléklakettet
átveszi:
Dr. Bognár Károly,
az Állatgyógyászati
Oltóanyag- és
Gyógyszerellenőrző
Intézet igazgatója*

*50 éves jubileum
(1978)*

*Az emléklakettet
átveszi:
Dr. Holló Ferenc,
a MÁL
főszerkesztője
(korábban az OÁI
dolgozója)*

*50 éves jubileum
(1978)*

*Az emléklakettet
átveszi:
Dr. Szent-Iványi
Miklós, az
egykori Állami
Vakcinatermelő
Intézet (Zászlós
u.) igazgatója*

*50 éves jubileum
(1978)*

*Az emléklakettet
átveszi:
Dr. Tóth Béla,
a Phylaxia
igazgatója*

**Manninger Rezső emléktáblájának leleplezése (1981) az Országos
Állategészségügyi Intézetben és emléktáblájának felállítása
Sopronban (1982)**

*Manninger-
emléktábla (1981)*

*Dr. Dénes Lajos
miniszterhelyettes
emlékbeszédét
mondja*

*Manninger-
emléktábla (1981)*

*Torday Ferenc
szavalata, mögötte
Szetmiklóssy Csaba
igazgató,
a bejárati ajtónál
Nagy Tibor,
Kádár Tibor és
Várnagy László*

*Manninger-
emléktábla (1981)*

*A három vezető
(Glózik András,
Dénes Lajos és
Szentmiklóssy
Csaba) „még
együtt”*

*Manninger-
emléktábla (1981)*

*Középen
Nyiredy István és
Áldásy Pál*

*Manninger-
emléktábla (1981)*

*Balról jobbra:
Glózik András,
Kemény András,
Quarini László,
Nagy Béla,
Sághy Erzsébet,
Buza László,
Takács Józsefné és
Szabó István*

*Manninger-emléktábla
(1981)*

*Az Intézet halljában:
(az első két sor balról)
Felkai Vilmos,
Kádár Mária, Rátz
Ferenc, Szent-Iványi
Tamás, Szalay Csaba,
Kádár Tibor,
Vizy László, Markos Béla
és Mészáros János*

*Manninger-
emléktábla (1981)*

*Rády Marietta,
Diramerján Onigné,
Máté Zsuzsa,
Ványi András,
Sándor Gabriella,
Gajdács György,
Bagó György*

*Manninger-
emléktábla (1981)*

*Szokolczai József,
Bagó György,
Gyórfi Imre,
Berend Györgyné,
Hilbert Károlyné*

*Manninger-
emléktábla (1981)*

*Tomasovits József
(éjszakás portás),
Csorba Mihály
(„Pipás”)*

Manninger-emléktábla (1981)

*Szakelőadást tart:
Szakolczai József (Hal)*

*Manninger-emléktábla
(1981)*

*Etter László
(Bakteriológia,
mastitis)*

*Manninger-
emléktábla (1981)*

*Az ünnepély
szünetében:
Berend Györgyné,
Szakolczai József
és Bagó György*

*Manninger-emléktábla
(1981)*

*Az ünnepély szünetében:
Vörös Zoltán,
Csaba György,
Holló Ferenc,
Mocsári Endre,
Kádár Tibor*

*Manninger-emléktábla
(1981)*

*Rác Mihály,
Solti Antalné,
Szilágyi Sándor,
Besze Ilona*

*Manninger-emléktábla
(1981)*

*Az ünnepély szünetében:
Solti Antalné,
Etter László,
Kovács Erzsébet,
Szabó Ilona,
Kollár Józsefné,
Simon Józsefné,
Tomkó Józsefné*

*Manninger-emléktábla
(1981)*

*Az ünnepély szünetében:
Belle Katalin,
Hilbert Károlyné,
Zsebő Zsuzsa*

*Manninger-
emléktábla (1981)*

*Élénken figyel:
Gesztessy Tibor,
Gabnai Sándor,
Szojkov Vladov*

*Manninger-emléktábla
(1981)*

*Az előadások után az
ebédlőben:
Erős Tibor és Máté
Zsuzsa (Miskolc)
Sebők Zsuzsa,
Kisgyörgy Zoltán,
Gönye Sándor és
Szalay Csaba
(Szombathely),
Mészáros János*

*Manninger-
emléktábla (1981)*

*Az előadások után
az ebédlőben:
Meder Magdolna,
Mamotsánné
Sólyom Julianna,
Nagy Béla*

*A Manninger
emléktábla
koszorúzásakor
(1990)
emlékbeszédet
mond
Mocsári Endre
igazgató, vele
szemben Szabó
István, Kádár
Tibor, Kisgyörgy
Zoltán és
Vizy László
nyugdíjasok*

*Manninger Rezső
szülőháza Sopronban
(1982) (Várkerület)*

*Manninger Rezső szülőháza Sopronban
(1982) (Várkerület)*

*Emléktábla
Manninger Rezső
szülőházán
Sopronban
(1982)*

Manninger Rezső portréja

*Tóth Sándor szobrászművész
alkotása (1986)*

Az Országos Állategészségügyi Intézet 60 éves fennállásának évfordulója

(Szűk körű házi ünnepély szakmai jelleggel, 1988)

*60 éves évforduló
(1988)*

*A megnyitót tartja
Dénés Lajos
főigazgató*

*60 éves évforduló
(1988)*

*Visszaemlékezés:
Szabó István
(ülve Mocsári Endre)*

I. AZ ORSZÁGOS ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZET

*60 éves évforduló
(1988)*

*Mocsári Endre
(Virologia)*

*60 éves évforduló
(1988)*

Sályi Gábor (Kémia)

*60 éves évforduló
(1988)*

*Rátz Ferenc
(Mikromorfológia)*

*60 éves évforduló
(1988)*

*Körmendy Béla
(Mycobacterium
Referencia
Központ)*

I. AZ ORSZÁGOS ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZET

*60 éves évforduló
(1988)*

*Még az Intézettel
érez: Nagy Béla*

*60 éves évforduló
(1988)*

*Aki a jövőbe tekint:
Tekes Lajos*

Egyéb ünnepek

*Látogatóban Széky
Antaléknál 1980-ban
(Széky Antal, Széky
Antalné,
Szentmiklóssy Csaba,
Szabó István)*

*Szabó István
nyugdíjba
menetelekor
(1983. május 30.)
fiatal kollégái
(barátai) búcsúznak
tőle dolgozó-
szobájában*

*Szabó István
nyugdíjba
menetelekor (1983.
május 30.) kollégái
(barátai) búcsúznak
tőle*

A résztvevők: Mocsári Endre, Kovács Gyula., Szakolczai József, Sztojkov Vladov, Kádár Mária., Szabó István, Sályi Gábor, Molnár Tamás, Nagy György, Glávits Róbert, Rátz Ferenc

*Szabó István
nyugdíjba
menetelekor (1983.
május 30.) kollégái
(barátai) búcsúznak
tőle*

*Az előbbieket és Nagy
Béla*

Szabó István nyugdíjba menetelekor (1983. május 30.) kollégái (barátai) búcsúznak tőle

Az előbbieket és Etter László (Jelen volt még, de a képekről lemaradt: Sághy E. és Fehérvári T.)

A Csontos József (az intézet 3. igazgatója) emlékülés az Állatorvostudományi Egyetem aulájában 1992. október 16-án

*Balról jobbra az első 3 sorban felismerhető: Nagy Eörsné, Holló Ferenc, Mocsári Endre, Szabó István, Sréter Ferenc (USA), Szakolczai József, Vizy László, Tekes Lajos.
Csontos-emlékplakettet kapott: 1992-ben Csontos László és Prohászka László; 1995-ben Mészáros János és Szabó István*

Nyíregyházán Dankó Gyula (áll) előadása utáni ebéden

Dankó előtt szemből láthatók: Hajdu Bertalan, Nagy Béla, Szabó István, Tanyi János, Vetési Ferenc

A Tolnay Sándor-díj átadása Szabó Istvánnak (1996. augusztus 16.)

*A Tolnay Sándor-díj
átadása (1996)
Joó Jenő,
Lakos László FM
miniszter,
Szabó István, Polner
Tibor*

*Szabó István a Magyar
Köztársasági Érdemrend
Lovagkeresztje kitüntetést
veszi át f*

**Vizy László köszöntése 90. születésnapja alkalmából
(1994. december 28-án az igazgatói irodában)**

Vizy László köszöntése

*Tekes Lajos igazgató
köszönti*

Vizy László köszöntése

Nagy Eörsné köszönti

*Vizy László
köszöntése*

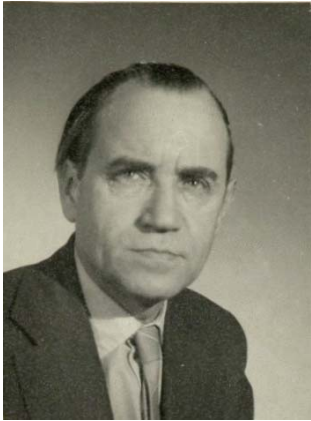
*Sorra járnak a régi
intézeti fényképek*

*Vizy László
köszöntése*

Az ünnepi ital

I. AZ ORSZÁGOS ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZET

*Vízny László a 60-as évek
elején (balra)*

Valamivel később (jobbra)

*Vízny László
90 éves korában otthon*

Vizy László köszöntése

Vizy László két idős volt munkatársa között

Vizy László köszöntése

Vizy László fiatalabb munkatársainak egy csoportja: Nagy György, Sályi Gábor, Bagó György, Glávits Róbert és Csaba György

I. AZ ORSZÁGOS ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZET

*Vizy László
köszöntése*

*Vele szemben áll
Sályi Gábor,
mellette jobbról ülve
Csontos László,
akinek édesapja
Vizyvel együtt az
Intézet alapító tagja*

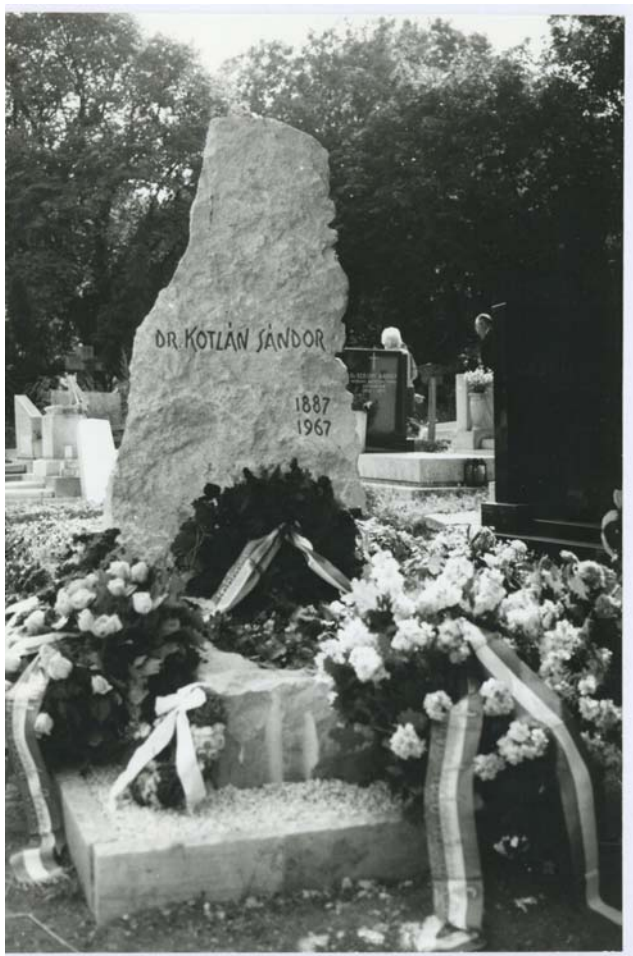
*Vizy László
köszöntése*

*Az ünnepi alkalom
résztevői: Molnár
Tamás, Csaba
György, Csontos
László, Bagó György
(alig látszik), Nagy
Eörsné, Tekes Lajos,
Szabó István, Nagy
György, Glávits
Róbert és Sztojkov
Vladov (aki a
felvételeket készítette)*

**Tudományos ülés Kotlán Sándor 90. születésnapja alkalmából és
halálának 10. évfordulója alkalmából**

*A tudományos ülést
köszönti és Kotlán
Sándor emlékének
adózik az
állategészségügyi
intézetek nevében
Szabó István
igazgatóhelyettes
(1977. június 9–10.)*

*Kotlán Sándor síremléke a Farkasréti
Temetőben*

*Kotlán Sándor
síremlékénél
Várnagy László tartja
síremlékavató beszédét*

Síremlékek a Farkasréti temetőben

*Dr. Manninger Rezső és
dr. Manninger Rezsőné
(NV/Csont; 517)*

*Dr. Csontos József
(9; 1; 302)*

*Dr. Kádár
Tiborné és
dr. Kádár Tibor
(1;1; 209)*

*Dr. Kádár Tiborné és
dr. Kádár Tibor
(1;1; 209)*

*Dr. Abonyi Lajos
(7-A; 2; 31)*

Dr. Abonyi Lajos (7-A; 2; 31)

I. AZ ORSZÁGOS ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZET

*Nyiredy István Dr.
(108; 1; 107)*

*Dr. Buza László
(6-1; 1; 29')*

II. A vidéki állategészségügyi intézetek

A vidéki állategészségügyi intézetek története dokumentumokban (cikkekben és képekben)

- **Kolozsvári M. kir. Állategészségügyi Intézet**
- **Debreceni Állategészségügyi Intézet**
- **Kaposvári Állategészségügyi Intézet**
- **Békéscsabai Állategészségügyi Intézet**
- **Miskolci Állategészségügyi Intézet**
- **Szombathelyi Állategészségügyi Intézet**

Tartalom

KOLOZSVÁRI M. KIR. ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZET (1941–1944).....	395
DEBRECENI ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZET	397
A Debreceni Állategészségügyi Intézete története cikkekben	398
Beszámoló a Debreceni Állategészségügyi Intézet 5 éves működéséről	398
Beszámoló a Debreceni Állategészségügyi Intézet 10 éves működéséről	402
Beszámoló a Debreceni Állategészségügyi Intézet 20 éves működéséről	406
†Ratalics László dr.	410
Az állategészségügyi intézetek szerepe állategészségügyünk fejlődésében	411
Beszámoló a Debreceni Állategészségügyi Intézet 25 éves működéséről	415
†Hajdu Gusztáv dr. (1911–1976)	419
Temesi Zoltán (1918–1981)	421
Dr. Temesi Zoltán halotti értesítője.....	422
Dr. Tanyi János kitüntetése Hutýra-emlékéremmel	423
Hengl Rezső dr. nyugállományba vonult	423
Hírek [Dr. Tanyi János vezetői megbízása]	425
40 éves a Debreceni Állategészségügyi Intézet	426
[Hír koszorúzásról].....	428
Dr. Hajdu Gusztáv emlékülés a Debreceni Állategészségügyi Intézetben	428
Hajdu Gusztáv emlékezete	429
A Debreceni Állategészségügyi Intézet két munkatársa Miniszteri Elismerő Oklevelet kapott.....	431
Dr. Tanyi János az MTA doktora	432
Meghívó és program a Debreceni Állat-egészségügyi Intézet fennállásának 50. évfordulójára.....	434
Ötven éve alakult.....	435
†Hajdu Gusztáv (1911–1976)	435
†Hengl Rezső (1928–1999).....	437
Dr. Tanyi János nyugállományban.....	438
Zárszó	440
A Debreceni Állategészségügyi Intézete története képekben	441
Épületek.....	441
Események, életképek	446
A Debreceni Állategészségügyi Intézet 10 éves jubileuma	446
Életképek (1959–1972)	447
A Debreceni Állategészségügyi Intézet 25. éves jubileumának megünneplése.....	450
Egyéb megemlékezések, ünnepek	452
Síremlékek Debrecenben.....	459
KAPOSVÁRI ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZET	461
A Kaposvári Állategészségügyi Intézete története cikkekben	462

Beszámoló a Kaposvári Állategészségügyi Intézet 10 éves működéséről.....	462
A Kaposvári Állategészségügyi Intézet 20 éves működése	467
A Kaposvári Állategészségügyi Intézet 25 éves működése	472
Hódy András dr. nyugállományba vonult	476
40 éves a Kaposvári Állat-egészségügyi Intézet	477
Meghívó – Dr. Hódy András 75 éves.....	480
Dr. Hódy András 75 éves	480
Dr. Hódy András halotti értesítése	481
A Kaposvári Állategészségügyi Intézete története képekben	482
Épületek, életképek	482
Ünnepek	489
A Kaposvári Állategészségügyi Intézet jubileumi, 45 éves emlékülése (1996)	489
A 75 éves Hódy András köszöntése (1997)	493
BÉKÉSCSABAI ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZET	498
A Békéscsabai Állategészségügyi Intézete története cikkeken.....	499
Prokopovitsch Ottó nyugalomba vonult.....	499
†Dr. Prokopovitsch Ottó (1911–1975).....	500
Dr. Gajdács György a Békéscsabai Állat-egészségügyi Intézet igazgatója nyugállományba vonult	500
Meghívó az Intézet 50. évfordulójának ünnepi megemlékezésére	502
Új szakember a Phylaxia-Sanofinál	502
A Békéscsabai Állategészségügyi Intézete története képekben.....	504
MISKOLCI ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZET	505
A Miskolci Állategészségügyi Intézete története cikkeken	506
A Miskolci Állategészségügyi Intézet.....	506
Áldásy Pál dr. igazgató Eötvös Lóránd-díjas	507
Meghívó ünnepi ülésre – 30 éves a Miskolci Állategészségügyi Intézet.....	509
30 éves a Miskolci Állategészségügyi Intézet.....	509
30 éves a Miskolci Állategészségügyi Intézet.....	511
Búcsúztató dr. Áldásy Pál nyugállományba vonulása alkalmából.....	513
Áldásy Pál dr. nyugállományba vonult	515
†Áldásy Pál dr. (1928-1988).....	517
†Áldásy Pál dr. (1928-1988).....	520
A Magyar Mikrobiológiai Társaság 1998. évi nagygyűlésének programja Áldásy Pál emléküléssel	521
Mikrobiológus-találkozó Miskolcon	522
Mikrobiológusok miskolci kongresszusa	522
Meghívó Dr. Áldásy Pál emléktábla-avató ünnepségére	523
Áldásy emlékülés és emléktábla-avatás	524
Dr. Áldásy Pál tudományos munkássága	526
Áldásy Pál mint intézetvezető, pályatárs és barát	529
Áldásy Pál-emlékszámok	532

II. A VIDÉKI ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZETEK TÖRTÉNETE DOKUMENTUMOKBAN

A Miskolci Állategészségügyi Intézete története képekben	533
Épületek, életképek	533
Ünnepek	537
SZOMBATHELYI ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZET	541
A Szombathelyi Állategészségügyi Intézet története cikkekben	542
Meghívó a szombathelyi Állategészségügyi Intézet fennállásának 20 éves évfordulója alkalmával 1992. május 19-én rendezett tudományos ülésre.....	542
Tolnay Sándor díj	543
A Szombathelyi Állategészségügyi Intézet története képekben	544

KOLOZSVÁRI M. KIR. ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZET (1941–1944)

Forrás: Kivonat Marcis Árpád: A kolozsvári Magyar Királyi Állategészségügyi Intézet (11 képpel) című cikke alapján. *Közlemények az összehasonlító élet- és kórtan köréből*, 1942/43. 31 (2). 58–72.

Kolozsvárott 1933/1935-ben épült és 1935. július 1-től működött a „Laboratorul de microbiologie Veterinara” néven létesített oltóanyagtermelő és diagnosztikai intézet. Az intézet élén egy állatorvos-igazgató állott, aki mellett még 3 állatorvos és 10 kisegítő személyzet látta el a szolgálatot. Ez az intézet elsősorban az állatok fertőző betegségei ellen állított elő oltóanyagokat (vakcinákat) és diagnosztikai vizsgálatokat végzett. Erdély sérumszükségletét bukaresti, magyar és német eredetű – állandóan raktáron tartott – sérumokkal egészítették ki.

Amikor nyilvánvalóvá vált, hogy Kolozsvár a magyarok birtokába kerül, a románok minden mozgatható eszközt és berendezési tárgyat elvittek, így az intézetből is, a könyvtárnak, néhány laboratóriumi helyiségnek és a vendégszobának a bútorain kívül. A magyar katonai közigazgatás a m. kir. földművelésügyi miniszternek ajánlotta fel az intézmény átvételét. Dr. Bánffy György miniszter úgy döntött, hogy az intézetet az erdélyi állategészségügyi helyzet megszilárdítása és fejlesztése érdekében fenntartja, és korszerűen berendeztet. Ugyancsak ő 1941. július 9-én kelt 15.193/1941. (V.1.) számú rendeletével adott utasítást az intézet mielőbbi üzembe helyezésére. A tatarozási, átalakítási munkálatok tervszerű előkészítésével, megindításával és ellenőrzésével, valamint az intézet szakszerű berendezésével dr. Marcis Árpád egyetemi magántanárt, a Magyar Királyi Országos Állategészségügyi Intézet osztályvezetőjét bízták meg. A törvényhozás az 1941. évi erdélyi költségvetésben 60.000 pengőt, az 1942. évi költségvetésben pedig a még szükséges átalakításokra és berendezésre további 50.000 pengőt irányzott elő.

A románok által épített intézet egy emeletes főépületből és egy földszintes melléképületből állt. A 30,08*10,70 méter alapú főépületnek egy fő- és két mellékbejárata volt. A főbejárat vezetett az intézet hivatali és laboratóriumi helységeinek előterébe, illetve onnan a hosszanti közép folyosójára, ahonnan a 18–30 nm alapterületű laboratóriumok nyíltak. A mellékbejáratok egyike az intézet vezetőjének (4 szobás), másik a bentlakó állatorvosnak (3 szobás) emeleti lakásához és a könyvtárhoz vezető lépcsőházba nyílt. Mindkét lépcsőházból be lehetett jutni azonban a földszinti közép folyosóra is. A földszinti közép folyosóról vezetett a lejárát az alagsorba, ahol a mosogató, a táptalajkonyha, a raktárak, a hűtőszoba, a mosókonyha, valamint a házfelügyelettel megbízott altiszt szoba-konyhas lakása volt elhelyezve.

A 52*8 méter alapú melléképületben kísérleti állatszobák, a boncoló, a hullahamvasztó, a kocsiszín és a lóistálló voltak.

Mint ahogy a tüzelőanyag tárolására nem volt sem pince, sem más helyiség, 1941-ben a melléképület mellé építettek egy 6*16,6 méteres raktárt, amelyben elfért egyévi tűzifa. A fűtés ugyanis az Intézet egészében fafűtésű cserépkályhával történt. A hullahamvasztást is fatüzelésű cserépkemencében végezték.

A telek 1 kat. hold és 631 négyszögölnyi volt a város III. kerületében, valószínűleg a város szélén, mert hátulról nem is utca, hanem szabad terület határolta. A városi gázvezeték pedig az Intézetből 700 méterre ért véget, ezért a laboratóriumi berendezéseket villany-, illetve fűtésre rendezték be. A bakteriológiai munkákhoz denaturált szesszel táplált Bartel-féle Bunsen-lámpákat és egyszerű szeszégőket használtak.

Az Intézetben az egyik legszebb helyiség a könyvtár volt, bár csak 260 könyvvel indult, mert a románok a könyveket elvitték. A berendezése azonban megmaradt, s a legkényesebb igényeket is kielégítette. Ez a mintegy 60 nm alapterületű helyiség nemcsak olvasásra, hanem tanácskozássra, szakülésekre, tanfolyamokra, előadások tartására is nagyon alkalmas volt. Ennek megfelelően ellátták vetítógéppel, vetítővászonnal, nagyítókészülékkel stb. A lóistállóban egy lovat és két birkát tartottak vérvétel céljából. A lóval azonban intézeti fuvarozásokat is végeztek.

Az Intézet működési területét és feladatkörét a m. kir. földművelésügyi miniszter az 1941. december 2-án kiadott 240.830/1941 FM számú rendelete határozta meg. E szerint illetékessége Beszterce-Naszód, Bihar, Csík, Háromszék, Kolozs, Maros-Torda, Szilágy, Szolnok-Doboka és Udvarhely vármegyéknek, valamint Kolozsvár, Marosvásárhely és Nagyvárad thj. Városoknak a területére terjedt ki.

Feladata, illetve munkaköre nagyjából megegyezett a budapesti intézetével.

Az intézetben végzett vizsgálatok díjazásáról a 33.976/1929 FM és az ennek módosításáról szóló 245.000/1941 FM számú rendelet intézkedett. Ennek megfelelően díjtalanul történt a hatóságok és a m. kir. állatorvosok által felülvizsgálat céljából beküldött anyagok vizsgálata, az állami, hatósági intézetek és intézmények által küldött minták vizsgálata, végül az állatorvosok által magánfél érdekében kizárólag kórjelzés céljából küldött anyagok vizsgálata, kivéve a magánfél érdekében sorozatos vizsgálatokat.

A kolozsvári m. kir. állategészségügyi intézet az OÁI igazgatójának szakfelügyelete alatt állott. Vezetésével Marcis Árpád dr. állategészségügyi főtanácsost, egyetemi magántanárt bízták meg (akit 1943-ban dr. Csontos József váltott fel), és az intézetbe osztották be dr. Döhrmann Henrik m. kir. főállatorvost és Derzsy Domokos m. kir. állatorvost. Ezenkívül még további 6 fő (köztük Koza József laboráns, később Debrecenben, majd Budapesten boncmester) tartozott az Intézet személyi állományába.

Az intézet szakemberi igen szoros kapcsolatot tartottak a gyakorlattal, különösen az oda-rendelt m. kir. állatorvosokkal (pl. dr. Kollonay Endre ker. főfelügyelővel és dr. Benedek László járási állatorvossal). Közös tanulmányozták az Erdélyben honos problémákat, így az erdélyi pasteurellosist, a szarvasmarha keratoconjunctivitisét (Erdélyben népies nevén az „ülemér”-t) és az Aujeszky-vírus sertésmagzat-károsító hatását. Dolgozataik részben az *Állatorvosi Lapokban*, részben a Kolozsvárott megjelenő *Mezőgazdasági Szemle* c. lapban jelentek meg.

DEBRECENI ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZET

Létesítve: 1949. február 1. a Földművelésügyi Miniszter 8605-185.400/1949. II. 2. b. FM számú rendeletével

Illetékességi kör: Hajdu-Bihar, Szabocs-Szatmár- Bereg és Szolnok megyék (1953-ig Békés megye is)

Épült: 1948–1949

Névváltozások:

- 1950–1951 az OMMI Debreceni Állategészségügyi Osztálya
- 1987–1988 a Hajdu-megyei Állategészségügyi és Élelmiszervizsgáló Állomás
Állategészségügyi Intézete
- 1988–1991 Állategészségügyi és Élelmiszervizsgáló Szolgálat Debreceni
Állategészségügyi Intézete

Igazgatók:

- 1948–1949 Murányi Ferenc dr.
- 1949–1972 Hajdu Gusztáv dr.
- 1972–1988 Hengl Rezső dr.
- 1989–2000 Tanyi János dr.

A Debreceni Állategészségügyi Intézete története cikkekben

Beszámoló

a Debreceni Állategészségügyi Intézet 5 éves működéséről

Dr. Hajdu Gusztáv, az intézet igazgatója

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja* 1955. 10 (4). 141–143.

Az elmúlt év február 1-én volt öt éve annak, hogy a Debreceni Állategészségügyi Intézet hivatalosan, minden ünnepélyes külsőség nélkül megkezdte működését. Az alábbiakban szeretném ismertetni az Intézet megalakulásának történetét és 1954-ig kifejtett működését.

A felszabadulás után, mint ismeretes, csupán a budapesti Országos Állategészségügyi Intézet működött. A nagyüzemi állattenyésztés fokozatos kialakulása, állatállományunk egészségének fokozottabb védelme egyre inkább megkövetelte a budapesti intézethez hasonló intézmények hálózatának kiépítését. Pártunk és kormányunk felismerve az állategészségügyi intézetek jelentőségét, már a 3 éves terv beruházásai között is biztosította egy újonnan felállítandó intézet pénzügyi fedezetét, mely lehetővé tette az első vidéki intézet létesítését, mégpedig az országnak azon a részén, ahol a települési és közlekedési viszonyok miatt az állattartók és állatorvosok legnehezebben tudtak megfelelő kapcsolatot tartani a nagy távolságra fekvő budapesti intézettel. Ugyanakkor szükségesnek mutatkozott a túlterhelt budapesti intézót tehermentesítése is. Ilyen megfontolások alapján esett a választás Debrecenre.

1948-ban az FM ház- és telekvásárlása folytán mintegy 1960 négyszögöl területen megindulhatott az építkezés, amely ugyanabban az évben annyira előrehaladt, hogy már augusztus 1-től az Intézet – nem hivatalosan – megkezdhette működését, és 1949 őszén, még a 3 éves tervben, a felépítése teljesen befejeződött. *Az Intézet* jelenleg – pavilonszerűen elhelyezett – 6 épületből áll.

1. Az egyemeletes főépület földszintjén a különböző laboratóriumok, a táptalajkonyha, az iroda és raktárhelyiségek vannak elhelyezve, az emeleten pedig könyvtárszoba és igazgatói lakás van.

2. A boncolótermet és a kísérleti állatok helyiségeit magába foglaló épület.

3. Az istállóépület 2 nagyobb helyiségében nagy állatok részére 3–3 állás, a kis állatok részére pedig 5 helyiség van.

4. A telepfelügyelői épületben 2 összkomfortos (1 egyszobás és 1 kétszobás) lakás épült az intézet telepfelügyelője és egyik állatorvosa részére.

5. A másik utcára néző – állatorvoslakásul szolgáló – épület kétszobás, összkomfortos.

6. A garázsépület 2 személygépkocsi befogadására alkalmas nagyobb helyiségből és 1 szerzőkamrából áll.

Az épületek közül a boncoló és a kísérleti állatház, az istálló, a telepfelügyelői és az állatorvoslakás újonnan épült.

Az Intézet megindításával és megszervezésével kapcsolatos feladatok sikeres teljesítése *Murányi Ferenc dr.*-nak, az Intézet első igazgatójának érdeme, aki 1949. március végén adta át a vezetést a jelenlegi igazgatónak.

Az Intézet feladatkörét legutóbb a 18.107/1951. (XI. 17.) FM sz. r. ügy szabályozta, hogy munkakörébe azoknak a vizsgálatoknak elvégzése tartozik, amelyek a gyakorlatot folytató állatorvosok feladatkörét, illetőleg szakképzettségét meghaladják. Az Intézet felett a felügyeletet a földművelésügyi miniszter gyakorolja, a szakfelügyeletet pedig az Országos Állategészségügyi Intézet igazgatója látja el.

Az Intézet működése kezdetben Békés, Bihar, Hajdu, Szabolcs, Szatmár-Bereg és Zemplén megyék, valamint Békéscsaba és Debrecen városok területére terjedt ki. A megyék későbbi átszervezése folytán ez Békés, Hajdu-Bihar és Szabolcs-Szatmár megyék, valamint Békéscsaba és Debrecen városok területére módosult. A Békéscsabai Állategészségügyi Intézet 1953. november havában történt felállítását követően működési területe *Hajdu-Bihar, Szabolcs-Szatmár megyék, Debrecen város, Szolnok megye kunhegyesi, tiszafüredi, törökszentmiklósi járásaira, valamint Karcag és Kisújszállás városok területére terjed ki.*

Az Intézet – élén állatorvos-igazgató áll – feladatkörének megfelelően osztályokra tagozódik, melyeket vezető szakállatorvosok irányítanak. Jelenleg az alábbi osztályok működnek:

a) *Diagnosztikai osztály.* Ide tartoznak a kórbonctani, kórszövettani és parazitológiai vizsgálatok. Feladata az emlősállatok hulláinak, hullarészeinek boncolása, az ezekkel kapcsolatos bakteriológiai és egyéb – kórszövettani, parazitológiai – vizsgálatok, kísérleti állatoltások elvégzése. Ezenkívül a beküldött bélsárminták, bőrkaparékok, egyéb anyagok: tej-, vízminták stb. bakteriológiai megvizsgálása; valamint szaktanácsadás, szükséghez mérten helyszíni vizsgálatok végzése.

b) *Szerológiai osztály.* Végzi a különböző fertőző betegségek megállapítására irányuló vérvizsgálatokat és a brucellosis fertőzöttség megállapítását célzó tej vizsgálatokat.

c) *Baromfiosztály.* Feladatköre a baromfihullák és ezekből származó szervek vizsgálata boncolás és egyéb kiegészítő vizsgálatok útján. Az állami gazdaságok és kijelölt tsz-ek baromfiállományának baromfi-typhusra irányuló helyszíni vérvizsgálatának ellenőrzése, tuberkulinozása, szükséghez mérten helyszíni vizsgálatok végzése, szaktanácsadás. (Ez az osztály újabb rendelkezések folytán beolvadt a diagnosztikai osztályba.)

d) *Előkészítő osztály.* Előállítja a szükséges különböző táptalajokat. Gondoskodik a vér- és tejevizsgálatokhoz kiküldendő vizsgálati anyagok beszállítására szolgáló különböző eszközök, csövek stb. elkészítéséről, a használt eszközök, üvegneműk és más anyagok megtisztításáról és sterilizálásáról.

Az egyes osztályok munkaköre nincs szigorúan elhatárolva, mivel szükség esetén mindig kisegítik egymást. Az adminisztratív teendőket 1 könyvelő és 1 irodakezelő látja el.

Az Intézetre háruló feladatok megnövekedésével a vizsgálatok száma annyira emelkedett, hogy szükségessé vált a dolgozók létszámának emelése. Míg az 1948. évben az állandó dolgozók létszáma 4, 1949. évben már 7, 1950. évben 9, 1951. évben 8, 1952. évben 11, 1953. évben pedig 19 főből állott. Az állatorvosok létszáma ezen belül 1948-ban 2, 1949-ben 3, 1950-ben 3, 1951-ben 3, 1952-ben 4, 1953-ban 6 volt az igazgatót is beleértve. 1953 végén a 19 fő létszámba 6 állatorvos, 3 restaurátor, 5 felecsér, 3 hivatalsegéd, 1 könyvelő és 1 gépkocsivezető tartozott. 1954-ben az állandó dolgozók létszáma 20 főre szaporodott.

Az elmúlt 5 esztendő alatt, egyes években a beérkezett vizsgálati anyagok mennyiségét az alábbi táblázat tünteti fel (az 1948. évi adatok csak augusztus 1-től értendők):

II. VIDÉKI ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZETEK TÖRTÉNETE DOKUMENTUMOKBAN

Év	Diagnosztikai osztály				Szerológiai osztály				Baromfi osztály			
	Emióshullák és szervek	Kórszövettani vizsgálatok	Bélsárminták	Bőrkaparék-minták	Egyéb vizsgálati anyagok	Emlős -vérminták	Tejvizsgálatok ABR-próbával	Ondóminták	Baromfihullák és szervek	Baromfi-vérvizsgálatok csőpróbával	Helyszíni baromfi-vérvizsgálatok	Baromfi tuberkulinozás
1948	86	–	–	–	–	874	–	4	26	3 1842	–	–
1949	762	2	90	–	24	3 432	–	2	773	18 8988	–	–
1950	1375	–	17 364	15	52	4 689	1 295	37	1064	20 3229	2 3382	25 291
1951	2005	1	5 359	43	172	28 966	45	10	3609	5 4038	33 3590	28 416
1952	3298	45	5 271	26	85	20 837	18 969	32	5927	1613	28 9668	47 609
1953	3989	140	7011	21	234	49 568	17 095	42	5307	966	42 6357	50 067

A fenti táblázat szemléltetően mutatja, hogy – kisebb ingadozásoktól eltekintve – a vizsgálati anyagok, ill. vizsgálatok száma általában évről évre emelkedett. Ezt nemcsak az magyarázza, hogy a körzetünkben, megismerve az Intézet munkáját, mindinkább jobban igénybe vették annak segítségét, hanem az is, hogy állattenyésztésünk fejlődésével mindinkább szaporodtak feladataink is. A vizsgálati anyagok és eredmények részletezését – a beszámoló túlságosan terjedelmessé válásának elkerülése miatt – mellőzöm. Csupán annyit szeretnék megjegyezni, hogy Intézetünk tervszerűen részt vett az állategészségügyre háruló feladatok végrehajtásában. A szerológiai osztály tevékenyen kivette részét a takonykórra és tenyészbénaságra irányuló vérvizsgálatokból és munkájával elősegítette e betegségek felszámolását. A baromfiosztály a baromfityphusra és gümőkórra irányuló következetes, tervszerű helyszíni vizsgálatai révén e betegségek kártételét az állami gazdaságok baromfiállományában a legkisebbre csökkentette. Intézetünk a szocialista szektor állatállományában végzett – a parazitás eredetű betegségek kiderítésére irányuló – nagyobb arányú vizsgálatok kapcsán a beküldött hullák és más anyagok gyors vizsgálatával és a helyes kórisme kialakításával, valamint a helyszíni vizsgálatokkal nagy segítséget nyújt a különböző fertőző és egyéb betegségek elleni küzdelemben.

Bár a *tudományos kutatómunka* nem tartozik az Intézet feladatkörébe, az adott esetekkel kapcsolatban mégis folytak és most is folynak ilyen irányú munkák. Ezt bizonyítja az, hogy 1953-ban már 6 dolgozat jelent meg szakállatorvosaink tollából. Az Intézet megindulása óta összesen 8 szakközlemény és 1 állatorvosdoktori értekezés látott itt napvilágot. Ezek legtöbbje gyakorlati vonatkozású. Különösebb érdeklődésre tarthat számot a lóbabesiosis első hazai megállapításáról szóló közlemény. A tudományos munka terén jó kapcsolataink vannak a debreceni Orvostudományi Egyetem Közegészségtani Intézetével. Ezt az együtt kiadott 2 közös szakközleményünk is bizonyítja.

Az *állatorvosok szakmai továbbképzése* elsősorban a havonként megtartott referáló üléseken történik, ahol külföldi és hazai szakközlemények kerülnek megbeszélésre. Szakállatorvosaink szakmai továbbképzését mintegy 350 kötetes szakkönyvtárunk és 9 külföldi, valamint 10 hazai tudományos folyóirat is elősegíti. Ugyanezt a célt szolgálja a budapesti Intézetben 2 hetenként megtartott osztályok közötti tapasztalatcsere, a megyei állatorvosok részére tartott előadásokon, valamint a Budapesten megtartott különböző szaküléseken és kongresszusokon való részvétel is. Szakállatorvosaink időnként más és más munkakörbe kapnak beosztást, s így az új munkakör elsajátításával is bővíthetik szakmai ismereteiket. *A kisegítő munkaerők szakmai*

kiképzése, ill. továbbképzése előadások és gyakorlatok formájában történik. Itt említhető meg, hogy az FM által 1951-ben Budapesten rendezett 9 hónapos laboránsképző tanfolyamot – mint levelező hallgató – 3 dolgozónk végezte el sikerrel, akiknek előkészítését állatorvosaink látták el. Egyes dolgozókat időnként a budapesti intézetbe küldünk továbbképzés céljából, azzal a céllal, hogy Intézetünk kiegészítő munkaerői lehetőleg minél jobban elsajátítsák egymás munkakörét és hogy szakállatorvosaink részére minél több segítséget tudjanak nyújtani.

Részben a szakmai továbbképzést szolgálják a különböző *munkafelajánlások* és *munkaversenyek* is. Dolgozóink részt vesznek az *újítómozgalomban* is és 2 szakállatorvos újítása pénzjutalomban részesült. 3 újítási javaslat pedig még elbírálás alatt áll. A megtartott *ötletnapokon* beadott ötleteiért több dolgozónk pénzjutalomban részesült.

A helyes kórisme kialakítása érdekében és a gyakorlattal való szorosabb kapcsolat biztosítása végett iparkodtunk minél több alkalommal helyszíni vizsgálatot is végezni, így 1948-ban 4, 1949-ben 12, 1950-ben 21, 1951-ben 33, 1952-ben 47 és 1953-ban pedig már 58 esetben végeztünk ilyen vizsgálatot. Tisztában vagyunk azonban azzal, hogy a gyakorlattal való még szorosabb kapcsolat megteremtése és szakállatorvosaink gyakorlati tapasztalatainak további növelése céljából ezek számát még tovább kell növelnünk. Ebben segítségünkre van az is, hogy 1953 vége óta újra rendelkezünk gépkocsival. Szakállatorvosaink kiszállásaik során gyakran *tartanak kis előadásokat* a szocialista szektor állattenyésztési dolgozói részére a különböző fertőző állatbetegségekről, az ellenük való védekezésről, a helyes állattartásról és takarmányozásról. Eddig 3 alkalommal tartottak *továbbképző előadásokat* megyei állatorvosok részére. 1949-ben 3 szakállatorvosunk az FM megbízásából Debrecenben 14 napos tanfolyamot tartott laikus baromfivérvevők kiképzése céljából. A tanfolyam befejezése után 14 hallgató nyert képesítést. Állatorvosaink részt vesznek a *tsz-patronázmunkában* is. Bár ez a munka különböző okok miatt jelenleg szünetel, rövidesen újra folytatódni fog. Az Intézet állatorvosai megjelennek a debreceni Orvostudományi Egyetem és a Micsurin Agrártudományi Egyesület helyi szakülésein. Az előadást követő vitában több alkalommal mint felkért hozzászólók vettek részt. Intézetünk részt vesz az 1 hónapos gyakorlatra beosztott állatorvos-gyakornokok kiképzésében is.

Örömmel állapítható meg, hogy dolgozóink munkaszelleme, munkafegyelme az eltelt 5 év alatt jó volt. Ennek köszönhető, hogy az Intézet a legnagyobb munkák idején is – sokszor aránylag alacsony létszáma ellenére – a kapott feladatokat mindig teljesíteni tudta. Dolgozóink közül 3 állatorvos, 3 restaurátor, a könyvelőnk és 3 felcser jó munkájáért pénzjutalomban is részesült.

Munkánk jó elvégzését elősegítik a havonként megtartott *termelési értekezleteink* is, ahol közösen tárgyaljuk meg munkafeladatainkat és problémáinkat. Ezeken már több takarékoságot célzó ötlet hangzott el és került azután megvalósításra. Itt említem meg, hogy különösen *Temesi Zoltán dr.* szakállatorvos, valamint *Lukács Istvánné* és *Tóth Sándor* restaurátorok jó munkája és ötletei következtében már 4 éve magunk tudjuk ellátni kísérletiállat-szükségleteinket, és ezzel jelentős összeget takarítunk meg.

Dolgozóink kényelmesebb munkaviszonyainak és kulturális igényeinek biztosítására felettes hatóságunk 1955. évre oly összegű beruházást engedélyezett, hogy abból ebédlő, egy új öltöző és mosdóépület létesüljön.

A fentiekben iparkodtam összefoglalni Intézetünk eddigi működésének történetét. Talán elfogultság nélkül meg lehet állapítani, hogy eddigi munkánk során értünk el sikereket. Jól

tudjuk, hogy munkánk még nem teljes; szorosabbra kell fűzni kapcsolatainkat a szocialista szektor gazdaságaival, a magántenyésztőkkel, gyakorló kartársainkkal. Ennek érdekében arra törekszünk, hogy a helyszíni vizsgálataink számát növeljük, újra megszervezzük a tsz-patronázmunkánkat, még jobban felkaroljuk az újítómozgalmat és nem utolsósorban többet foglalkozunk a tudományos munkával is. Szüntelenül fokozva és gyarapítva tudásunkat, kollektív munkával minden bizonnyal elérjük, hogy Intézetünk jelentősen hozzájárul állategészségügyünk és ezen keresztül mezőgazdaságunk további fejlődéséhez.

Beszámoló **a Debreceni Állategészségügyi Intézet 10 éves működéséről**

Dr. Hajdu Gusztáv

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja* 1959. 14 (12). 434–436.

Debrecen, 1959. november 20.

November 20-án a Debreceni Déri-Múzeum impozáns előadótermében a Debreceni Állategészségügyi Intézet fennállásának 10. évfordulója alkalmából *ünnepi szakülésre* gyűlt össze kb. 300 állatorvos. Hajdu-Bihar és a szomszédos megyék állatorvosain kívül sokan eljöttek még messze Dunántúlról is. Ott láttuk *Pusztai Oszkár* FM igazgatót is. Az ünnepi szakülésen *Manninger Rezső dr.* egyet. tanár, akadémikus tartott előadást a sertések fertőző gyomor-bélgyulladásáról. Az általános érdeklődéssel kísért, vetített képes előadást számos hozzászólás követte. Ezután *Hajdu Gusztáv dr.* igazgató számolt be az Intézet 10 éves működéséről. A jubiláló Intézetet, dolgozóit s vezetőjét számosan üdvözölték, így: *Juhász Gyula* Hajdu-Bihar megye Tanácsa, *Kellermann Márton* a Debreceni Mezőgazdasági Akadémia igazgatósága, *Manninger Rezső dr.* az Állatorvostudományi Főiskola Tanácsa, *Kondor László dr.* a Debreceni Orvostudományi Egyetem, *Szabó László dr.* a Szabolcs-Szatmár megyei Á. G. igazgatósága, *Mészáros János dr.* az Állategészségügyi Kutató Intézet és *Kádár Tibor dr.* az Országos és a vidéki Állategészségügyi Intézetek képviselőjében és nevében. Végül *Kádár dr.* átadta a „Mezőgazdaság Kiváló Dolgozója” kitüntetést *Temesi Zoltán dr.* osztályvez. szakállatorvosnak, a „Miniszeri Dicséretéről” szóló okmányt és pénzjutalmat pedig *Lukács Istvánné* és *Tóth Sándor* laboránsoknak, akik hárman az Intézet legrégebbi dolgozói. Az Aranybika étteremben megrendezett közös ebéd után számosan megtekintették az Intézetet.

Jól esett látni, hogy a legrégebben fennálló vidéki állategészségügyi intézet milyen erős gyökeret eresztett, egyre inkább *szakmai központja* Hajdu-Bihar, Szabolcs-Szatmár és Szolnok megyék állatorvosainak, milyen jó a kapcsolata az illetékes orvosi és mezőgazdasági szervekkel. Kicsi, de lelkes gárdája mindenütt ott van, ahol segíteni kell és lehet. Nem véletlen, hogy az Intézet szakmai referáló ülései is oly látogatottak. Az állategészségügyi intézetek a diagnosztikai munkában, a betegségek elleni védekezés hatékonyabbá tételében, a gyakorlati fontosságú kutatások megoldásában a magyar állategészségügy biztos támaszai.

*

1959. február 1-én volt 10 éve annak, hogy a Debreceni Állategészségügyi Intézet – mint hazánk első ilyen vidéki intézete – a 8605–185.400/1949. II. 2. b. F. M. sz. rendelet alapján

hivatalosan megkezdte munkáját. Miután működésének első 5 évéről a M. Áo. L. 1955. évi 4. számában már részletesen beszámoltam, most csak főleg az azóta létrejött nagyobb változásokat, eseményeket, valamint az Intézet 10 éves működéséből levonható tanulságokat és következtetéseket szeretném ismertetni.

Pártunk és kormányunk segítő gondoskodása folytán Intézetünk a legutóbbi esztendőben *beruházások* következtében újabb épületekkel gyarapodott, ill. átalakítások folytán tovább bővült. Így 1955-ben 147 000,- Ft-os beruházással új öltöző- és mosdóépület létesült (férfi és női öltözővel, ill. zuhanyozóval, étkezőhelyiséggel és kultúrteremmel), melynek különálló felvonulási épületét megtartottuk és raktárnak használjuk. – 1958-ban 90 000,- Ft-os beruházás keretében a főépületben és a boncolóépületben történt átalakítások folytán 3 laboratóriumi helyiséggel és 1 igazgatói szobával bővült az Intézet. – 1959-ben pedig 337 000,- Ft-os beruházás keretében már majdnem teljesen elkészült a 2 lakást magában foglaló új épület, amely az intézeti dolgozók lakásproblémáját oldja meg.

A legutóbbi 5 évben jelentősen gyarapodott az Intézet *szakmai felszerelése* is. Ennek értéke az 1954. évi 465 000,- Ft-ról az 1958. év végéig 618 000,- Ft-ra emelkedett. Nyugodtan elmondhatjuk tehát, hogy most már rendelkezünk mindazokkal a helyiségekkel és felszerelésekkel, amelyek az eredményes szakmai munka elvégzéséhez szükségesek.

Az Intézet *működési területe* 1955. október 1-én – a békéscsabai és miskolci intézetek megalakulása után – megváltozott. Jelenleg *Szabolcs-Szatmár, Hajdu-Bihar és Szolnok megyék, valamint Debrecen megyei jogú város területére* terjed ki.

Szervezetileg is történtek az utóbbi években változások. A baromfiosztály megszüntetése folytán az osztályok száma csökkent, s jelenleg *2 osztályra* tagozódik az Intézet. A *diagnosztikai osztály* végzi az állati hullák és hullarészek vizsgálatát, kórbonctani, bakteriológiai, kórszövettani eljárásokkal és kísérleti állatoltásokkal, valamint az állati eredetű élelmiszerek laboratóriumi vizsgálatát is. Feladata még a helyszíni vizsgálatok elvégzése és szakvélemény adása. A *szierológiai-parazitológiai osztály* ellátja a beérkezett vér-, ondó-, tejminták sierológiai vizsgálatát és az egyéb sierológiai jellegű munkákat, valamint az összes szükséges parazitológiai természetű vizsgálatot. Feladata még a baromfityphus-vérvizsgálatok szűrőpróbaszerű ellenőrzése, helyszíni kiszállások elvégzése és szakvélemény adása. Ellenőrzi a baromfikeltető állomásokat és a parazitológiai szűrőállomásokat. Az osztályok munkájához a szükséges pénzügyi és anyagi fedezetet a *pénzügyi csoport* biztosítja, mely 1 pénzügyi előadóból és 1 adminisztrátorból áll.

Az intézeti dolgozók *létszáma* a baromfiosztály megszűnésével és a baromfi-vérvizsgálatoknak a gyakorló állatorvosok hatáskörébe történt átadásával az 1954. évi 20 főről 1955-ben 15 főre csökkent (megszűnt 1 állatorvosi, 3 felcseri és 1 hivatalsegédi állás). Az élelmiszervizsgálatokkal kapcsolatos újabb feladatok és más egyéb új feladatok (baromfikeltető-állomások és mintaközségek ellenőrzése, befulladt tojások bakteriológiai vizsgálata, trichomonas-vizsgálatok stb.) folytán az utóbbi évben azonban a létszám újra emelkedett és jelenleg 17 főből áll (6 állatorvos, 1 áeü. felcser, 4 laboráns, 3 kisegítő munkaerő, 1 pénzügyi előadó, 1 adminisztrátor és 1 gépkocsivezető).

Az elmúlt 10 év alatt az egyes években beérkezett *vizsgálati anyagok* mennyiségét az alábbi táblázat tünteti fel. (A teljesség kedvéért az 1948. évi adatok is fel vannak tüntetve, amelyek augusztus 1-től értendők.

II. VIDÉKI ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZETEK TÖRTÉNETE DOKUMENTUMOKBAN

Év	Diagnosztikai osztály				
	Emlőshullák és szervek	Baromfihullák és szervek	Tojások	Kórszöveti vizsgálatok	Egyéb vizsgálati anyagok
1948	86	26	–	–	–
1949	762	773	–	2	24
1950	1375	1064	–	–	52
1951	2005	3594	15	1	172
1952	3298	5836	91	45	85
1953	3989	5194	113	140	234
1954	2142	1905	35	60	139
1955	2170	2215	162	271	139
1956	2288	2707	4 903	271	991
1957	1755	1614	7 177	304	514
1958	1897	3301	16 492	626	725

Év	Szerológiai és parazitológiai osztály									
	Emlős vérminták	Tejvizsgálatok ABR-próbával	Ondóminták	Baromfi-vérviszsg. csőpróbával	Helyszíni baromfi-vérviszsg.	Baromfi-tuberkulózis	Bélsárminták	Bőrkaparek-minták	Trichin-vizsg.	Helyszíni vizsgálat
1948	874	–	4	31 842	–	–	–	–	–	4
1949	3 432	–	2	18 988	–	–	90	–	–	12
1950	4 689	1 295	37	20 3229	23 382	25 291	17 364	15	–	21
1951	28 966	45	10	5 4038	333 590	28 416	5 359	43	–	33
1952	20 837	18 969	32	1 613	289 668	47 609	5 271	26	–	4
1953	49 568	17 095	42	966	426 357	50 067	7 011	21	–	58
1954	39 798	10 570	11	457	155 595	42 142	21 426	19	880	47
1955	28 176	5 175	10	209	3 246	–	41 528	32	474	32
1956	10 402	3 193	5	297	2 2087	9 17	14 882	23	75	68
1957	7 899	2 334	48	–	3 1204	–	13 194	17	112	90
1958	7 372	2 240	57	93	2 5948	–	22 414	13	49	81

A táblázat szemléltetően mutatja, hogy a vizsgálati anyagok száma 1954-ig általában fokozatosan emelkedett, ettől kezdve azonban – a békéscsabai intézetnek 1953-ban, a miskolci intézetnek 1955-ben történt megindulásával kapcsolatosan – a vizsgálatok száma csökkent. Az 1956. évi ellenforradalom az Intézet munkájában is okozott zavarokat, ez kitűnik az egyes vizsgálati anyagoknak csökkenéséből, mely még 1957-ben is megmutatkozott. Azóta azonban a vizsgálatok száma általában újra emelkedő irányzatot mutat. A helyszíni baromfi vizsgálatok és tuberkulózisok száma azért csökkent erősen, mivel ezeket most már a gyakorló állatorvosok végzik. A vér- és tejvizsgálatok száma a brucellosis elleni kötelező ilyen irányú vizsgálatok megszűnésével évről évre ugyancsak csökken. Emelkedő irányzatot mutat viszont az emlős- és baromfihullák, valamint a tojások vizsgálatának száma. Ez arra utal, hogy e legfontosabb vizsgálati ágakban egyre jobban igénybe veszik az Intézet segítségét.

A vizsgálati anyagok és eredmények részletezését helyszűke miatt mellőzöm. Csupán annyit jegyeznek meg, hogy az Intézet mindig tervszerűen részt vett az állategészségügyre háruló különböző feladatok végrehajtásában (takonykórra, tenyészbénaságra és brucellosisra, valamint baromfityphusra irányuló vérvizsgálatokban, a szocialista szektorok állományában végzett

parazitológiai vizsgálatokban stb.), és így munkájával elősegítette a különböző állatbetegségek felszámolását, ill. kártételeik csökkentését. A beküldött hullanyagok és más vizsgálati anyagok gyors vizsgálatával és a helyes kórisme kialakításával, valamint a helyszíni vizsgálatokkal és tanácsadásokkal nagy segítséget tud nyújtani a különböző fertőző és egyéb betegségek elleni küzdelemben.

A tudományos kutatómunka nem tartozik ugyan szorosan az Intézet feladatkörébe, de természetszerű, hogy az adott esetekkel és vizsgálati anyagokkal kapcsolatban ezzel is foglalkozunk a kurrens munka mellett. Szakállatorvosaink tollából a 10 év alatt összesen 18 – főleg gyakorlati vonatkozású – szakközlemény és 1 állatorvosdoktori értekezés jelent meg, jelenleg pedig még további 3 szakközlemény vár megjelenésre. Különösebb érdeklődésre tarthat számot szakmai szempontból a *lóbabesiosis* és a *juhok vírus okozta abortusának első hazai megállapításáról* szóló 1953-ban, ill. 1958-ban megjelent 1–1 szakközleményünk. Örömmel állapítható meg, hogy a tudományos munka terén is jó kapcsolataink vannak a Debreceni Orvostudományi Egyetem Közegészségtani Intézetével és a Hajdu-Bihar megyei KÖJÁL-lal. Ezt a már eddig megjelent 2 közös szakközleményünk is igazolja.

Állatorvosaink szakmai továbbképzése elsősorban a házi referáló üléseken történik, ahol külföldi és hazai szakközlemények kerülnek ismertetésre. Ezt segíti elő több mint 750 kötetes szakkönyvtárunk, valamint az Intézetünk részére járó 13 külföldi és 9 hazai szakfolyóirat is. Ezekon kívül az egyes intézetek közötti félévenként megtartott közös tapasztalatcsere, a különböző szaküléseken, kongresszusokon, tudományos ankétokon való megjelenés, továbbá a munkabeosztások időnkénti megváltoztatása is a szakmai továbbképzés céljait szolgálja. A gyakorlattal és főleg a gyakorló állatorvosokkal való jó szakmai kapcsolat, jó viszony és kölcsönös tapasztalatcsere biztosítása céljából 1955 tavaszán bevezettük az ún. *havi nyilvános szakmai referáló üléseket*, amelyeket azóta – a nyári hónapok kivételével – mindig rendszeresen megtartottunk. Ezekon szakállatorvosaink ismertetik az újabb és érdekesebb külföldi szakközleményeket, de a gyakorló állatorvosoknak is mindig alkalmuk van gyakorlati tapasztalataikat és problémáikat ismertetni. E referáló ülések népszerűségét bizonyítja az, hogy azokon néha az Intézet működési területén kívül eső megyékhez tartozó állatorvosok is megjelennek és a résztvevők száma átlagosan 30–40 között szokott lenni.

Állatorvosaink szakmai továbbképzését szolgálja az is, hogy iparkodunk a *helyszíni kiszállások* számát mindinkább fokozni, hogy így a gyakorlattal minél szorosabb kapcsolatunk legyen. Ezt nagyban elősegítette az, hogy már régebben is gépkocsival rendelkezünk. Amióta pedig ez év elejétől kezdve új gépkocsit kaptunk, a helyszíni kiszállások száma szinte ugrás-szerűen emelkedett.

Megemlítendő, hogy állatorvosaink tevékenyen részt vesznek a *szakmai továbbképzésben* is. Több alkalommal tartottak továbbképző előadásokat állatorvosok, laikus baromfi-vérvizsgálók részére, utóbbiak számára gyakorlati bemutatókkal. Az Intézet vezetője a debreceni Mezőgazdasági Akadémián 4 évig az állatbonctan és élettan meghívott előadója volt. Minden évben 15–20 állatorvosgyakornok tölti el Intézetünkben kötelező 1 hónapos járványtani gyakorlatát. Állatorvosaink részt vesznek a tsz-patronázmunkában is.

A külfölddel is van némi szakmai kapcsolatunk. Szovjet, bolgár, román és kelet-német állatorvosok több ízben is meglátogatták Intézetünket. Az elmúlt évben a nagyváradi Állatorvosi Laboratórium és Intézetünk vezetője kölcsönösen 10–10 napos hazai, ill. romániai tapasztalatcserén vettek részt. Kívánatos volna, hogy Intézetünk szakállatorvosai részére is

biztosítsanak hivatalos külföldi tapasztalatcseréket, hogy ezek által szakmai képzettségük fejlődhessen, és a külfölddel való kapcsolataink is jobban megerősödhesse.

A kisegítő munkaerők szakmai továbbképzése a munkahelyeken történő egyénenkénti foglalkozáson kívül az utóbbi években heti 2 órai elméleti és gyakorlati oktatás formájában történik. Időnként főleg a budapesti, kisebb részben a többi vidéki intézetekben 1–2 hetes szakmai tapasztalatcseréken vesznek részt. Szakmai továbbképzésüket szolgálja az is, hogy időnként munkahelyeiket megcseréljük.

Örömmel állapítható meg, hogy az elmúlt 10 év alatt dolgozóink *munkafegyelme* ellen komolyabb kifogás nem merült fel, sőt jó munkájukért a legtöbben már több ízben is részesültek dicséretben és pénzjutalomban. *Temesi Zoltán dr.* osztályvezető és *Lázár Anna* pénzügyi előadó kiváló munkájukért „Kiváló Dolgozó” kitüntetést kaptak, míg az intézet vezetője a „Mezőgazdaság Kiváló Dolgozója” kitüntetésben részesült. Munkánk jó elvégzését biztosította az is, hogy dolgozóink mindig részt vettek és részt vesznek a különböző munkafelajánlásokban, újtómozgalomban, s számos takarékoságot célzó ötletet adtak be. A rendszeresen tartott termelési értekezleteinken közösen megbeszéljük feladatainkat és problémáinkat, hogy ily módon is javítsuk munkánkat.

Természetesen tisztában vagyunk azzal, hogy eredményeink mellett még bőven vannak hiányosságaink is, így még szorosabbra kell fűznünk a gyakorlattal való kapcsolatainkat, különösen a szocialista szektor gazdaságaival, állattenyésztőinkkel és gyakorló kartársainkkal. Fokoznunk kell a helyszíni kiszállások számát, többet kell foglalkoznunk tudományos kutatómunkával is és nem utolsósorban állandóan gyarapítanunk kell szakmai felkészültségünket. Dolgozóink egészséges munkaszelleme biztosíték arra, hogy munkánkat évről évre jobbra és eredményesebbé tudjuk majd tenni.

Beszámoló

a Debreceni Állategészségügyi Intézet 20 éves működéséről

Dr. Hajdu Gusztáv

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja* 1969. 24 (12). 327–329.

Ez év február 1-én volt 20 éve annak, hogy intézetünk hivatalosan megkezdte működését. Miután az első 10 év munkájáról e lap 1959. évi 12. számának 434–436. oldalán annak idején már részletes beszámoló jelent meg, ezért most elsősorban csak az azóta eltelt újabb 10 év alatt bekövetkezett változások, események és az elért eredmények ismertetésére kerül sor.

Intézetünk *fő feladata* továbbra is azoknak a vizsgálatoknak elvégzése maradt, amelyek a gyakorlatban működő állatorvosok munkakörét meghaladják. Ez az elsősorban diagnosztikai jellegű munka 1959 óta tovább bővült. Felsőbb rendelkezés alapján ugyanis még ebben az évben megkezdtük a különféle *tápok* és alapanyagaiknak bakteriológiai vizsgálatát, 1961-ben megindultak a *méh-* és *halvizsgálatok*, 1968 óta pedig *virologiai* vizsgálatokat is végzünk. *Működési területünk* változatlanul Hajdu-Bihar, Szabolcs-Szatmár és Szolnok megyére, valamint Debrecen megyei jogú városra terjed ki.

Feladataink és vizsgálati anyagaink növekedése szükségessé tette, hogy *szervezetileg* is változások jöjjenek létre. Ezért 1963 elején *diagnosztikai osztályunkon* belül külön *emlős- és*

baromfírészleg alakult, míg ugyanakkor a *szerológiai és parazitológiai* osztály kebelében *méh- és haldiagnosztikai* részleg létesült. 1968 elején külön *vírusdiagnosztikai osztály* kezdte meg működését, és így jelenleg 3 osztályunk van. Előrelátható azonban, hogy a további fejlődés folyamán a jelenlegi részlegek külön osztályokká alakulnak át, és sor kerül majd egyes új osztályok (élelmiszerhigiéniai, biokémiai) felállítására is. Ugyancsak szükség lesz a működés anyagi feltételeit biztosító jelenleg csupán 2 főből álló *pénzügyi csoport* létszámnövelésére is.

Az emlős- és baromfírészleg különválását 1963-ban gyakorlatilag is sikerült biztosítani azáltal, hogy a kapott 100 000 Ft felújítási összegből a boncolóépületünkben levő 2 kísérleti állatszobát a baromfírészleg számára boncolóhelyiséggé, ill. laboratóriummá alakítottuk át. A kitelepített kísérleti állatok részére ugyanakkor istállóépületünkben 3 kis állatszobát létesítettünk, és 4 új sertésólat is építettünk. Az 1964-ben kapott 100 000 Ft összegből 60 000 Ft értékben felújíthattuk intézetünk elavult elektromos hálózatát, míg a fennmaradó összegből és az 1965-ben részünkre biztosított 130 000 Ft felújítási összegből további átalakításokat és karbantartási munkákat végeztettünk, továbbá betonjárdákat létesítettünk. 1966-ban 84 000 Ft összegből kicserélték intézetünk régi gáz- és vízvezeték-hálózatát. 1967-ben 600 000 Ft-os beruházás keretében istállóépületünkben modern vírusdiagnosztikai laboratórium létesült. Végül 1968-ban 330 000 Ft összegű beruházásként intézetünk összes épületeibe bevezették a földgázfűtést.

A fentiekből látható, hogy felettes hatóságunk állandóan gondoskodott intézetünk további fejlesztéséről és bővítéséről, s így mindinkább jobb és kényelmesebb körülmények között végezhetjük erősen megszorított munkánkat. Ugyanakkor állóeszközaink száma is öröndetesesen nőtt. Ennek köszönhető, hogy épületeink és állóeszközaink értéke az 1958. évi 1 600 000 Ft-ról 1968 végére kerekén 7 400 000 Ft-ra emelkedett. (Ebből 1 829 000 Ft az állóeszközök, a többi az ingatlanok értéke.)

Dolgozóink létszámát felettes hatóságunk a növekvő feladatokkal kapcsolatban fokozatosan növelte. Amíg 1958 végén 17 fős létszámmal rendelkezünk (köztük 6 állatorvos), addig 1968 végén létszámunk már 30 főt tett ki (9 állatorvos, 1 pénzügyi főelőadó, 1 előadó, 1 műszaki ügyintéző, 11 laboráns, 6 kisegítő, 1 gépkocsivezető).

A fennállásunk óta évenként az intézetünkbe érkezett anyagok, valamint az általunk végzett *vizsgálatok mennyiségét* a *táblázat* mutatja. Megjegyezzük, hogy az 1948. évi adatok csak augusztus 1. óta értendők.

A táblázat szemléltetően mutatja, hogy vizsgálati anyagaink mennyisége a gyakorlatilag legfontosabbakat (emlős-baromfihullákat, bakteriológiai, szerológiai vizsgálatokat) illetően általában állandóan nőtt. Bizonyos hullámlások azért észlelhetők. Ezek egyrészt a békéscsabai intézet 1953 végén történt megalakulásával (addig Békés megyéből is intézetünkbe küldték a vizsgálati anyagokat), másrészt az 1956-os eseményekkel vagy más okokkal függték össze. A helyszíni baromfi-vérvizsgálatok és baromfi-tuberkulózisok elvégzését 1954 végétől kezdve a gyakorló állatorvosok, ill. a keltetőállomások vérvizsgálati brigádjai vették át. Az állatorvosi ambulanciák megalakulása után fokozatosan csökkent az intézetbe küldött parazitológiai és méhvizsgálatok száma. A helyszíni vizsgálatok gyakorisága a mindenkori állategészségügyi helyzetnek a függvénye.

A végzett munka fontosabb adatai

Év	Emlős hullák és szervek	Baromfi-hullák és szervek	Kórszövettani	Bakteriológiai	Virologiai	Parazitológiai	Szerológiai vizsg.	
			vizsgálatok				emlős	baromfi
1948	46	26	–	40	31 656	–	862	31 656
1949	590	773	2	198	188 988	90	3 434	188 988
1950	876	1 064	–	550	203 229	17 379	6 021	203 229
1951	1392	3 594	1	747	54 038	5 452	29 021	54 038
1952	2703	5836	45	771	1 613	5 305	39 838	1 613
1953	3053	5194	140	1 255	966	7 061	66 704	966
1954	1805	1905	60	496	457	22 340	50 367	457
1955	2011	2 215	271	422	209	42 072	33 361	209
1956	2308	2 707	271	5 085	297	15 769	13 600	297
1957	1755	1 614	304	7 539	–	13 475	10 281	–
1958	1897	3 301	626	16 915	93	22 778	9 669	93
1959	3563	5 634	365	20 683	217	15 432	7 498	217
1960	3668	9 365	1090	25 073	255	16 797	5 897	255
1961	4312	11 860	1846	29 109	2	13 403	3 338	2
1962	4191	9 387	2971	30 737	–	11 656	24 366	–
1963	3529	8 853	2984	29 524	41	5 850	24 686	41
1964	3539	11 428	3057	42 929	2	4 828	24 663	2
1965	3134	13 939	2578	53 436	125	5 058	21 222	125
1966	4216	19 093	4183	59 826	7	8 725	47 035	7
1967	4312	19 237	3019	57 967	–	8 112	60 336	–
1968	4678	14 928	2931	39 580	40	6 260	75 301	40

Év	Helyszíni baromfi vérvizsg.	Baromfi tuberkulózis	Hal-	Méh-	Helyszíni vizsg.	Tudományos közlemények száma
			vizsgálatok			
1948	–	–	–	4	–	–
1949	–	–	–	12	1	–
1950	233 82	25 291	–	21	2	–
1951	333 590	28 416	–	33	1	–
1952	289 668	47 609	–	47	–	–
1953	426 357	50 067	–	58	6	–
1954	155 595	42 142	–	47	–	–
1955	32 46	–	–	32	4	–
1956	22 087	917	–	83	2	–
1957	31 204	–	–	103	1	–
1958	25 948	–	–	91	3	–
1959	30 069	3 052	–	243	4	–
1960	95 538	–	–	251	2	–
1961	81 252	–	4	240	3	1230
1962	22 516	–	29	162	1	6051
1963	3 320	–	18	182	2	14280
1964	1 980	–	27	189	5	8360
1965	4 571	–	155	282	3	8625
1966	–	–	776	228	5	3026
1967	–	–	219	154	6	2912
1968	–	–	192	201	6	1011

Jegyzet: A bakteriológiai vizsgálatok fő részét a befulladt tojások, kisebb részét a tej-, hús- és tápminták, a parazitológiai vizsgálatok többségét a bélsárminták, kisebb részét a trichinella-vizsgálatok és tasakváladék-minták adják.

A tudományos *kutatómunka* mindig szorosan összefüggött a beküldött vizsgálati anyagokkal és a gyakorlatban jelentkezett problémákkal. Fennállásunk óta 57 tudományos közleményünk jelent meg (köztük 4 angol, 3 pedig német nyelven). Több betegség első hazai megállapítása vagy első hazai leírása intézetünk szakembereinek nevéhez fűződik. Egyes esetekben testvérintézeteink szakemberei voltak társszerzőink. Ilyenek: a *ló-babesiosis* (1953), a juh vírus okozta elvetélése (1958), a *Corynebacterium* okozta juhvetélések (1959), a szarvasmarha gombák okozta vetélése (1960), a tyúk szívhalála (1963), a szopós malacok tömeges tüdőlépfeneje (1964), a csirkék tollal borított bőrének baromfihimlője (1964), a juh *actinobacillosisa* (1965), a *harcsa kopolyúrothadása* (1967), a *ló stachybotryotoxicosisa* (1968). A nagyüzemi állattenyésztés kialakulásával mindjobban előtérbe kerültek a tartási és

takarmányozási tényezőkkel kapcsolatos megbetegedések, így különösen az anyagforgalmi, parazitás bántalmak, a különféle gyomor-bélgyulladások, valamint megnőtt a gombák okozta betegségek száma és jelentősége is. Tudományos közleményeinkben iparkodtunk a gyakorlati problémák megoldásához néhány értékes adat és megfigyelés közlésével hozzájárulni (pl. a libainfluenza, a liba mikózisa, a juh pasteurellosisa, a ponty kopoltyúrothadása stb.). Tudományos közleményeinken kívül állatorvosaink 10 *ismeretterjesztő közleményt* írtak, és 53 *előadást* is tartottak, az utóbbiakat elsősorban a gyakorló állatorvosok, részben pedig az állattenyésztő szakemberek részére. Mindezek részletes ismertetését, valamint a vizsgálati anyagaink feldolgozásának eredményeit az 1962 óta kétévenként megjelenő *évkönyveink* tartalmazzák.

A gyakorlattal való minél szorosabb együttműködést szolgálják *helyszíni kiszállásaink* is, amelyeket az egyes problémák vizsgálata, megoldása és tanácsadás céljából nemcsak gyakorló állatorvosaink és a különböző gazdaságok kérésére, hanem sokszor a magunk elhatározásából is végzünk azért, mert természetszerű, hogy az egyes betegségeket csak a helyszínen lehet jobban megismerni, tanulmányozni, és a velük kapcsolatos problémákat esetleg meg is oldani. Ebben nagy segítséget jelentett, hogy megfelelő gépkocsival is rendelkezünk. Állatorvosaink olykor személyesen is segítettek az egyes járványok elleni védekezésben. Így 1953-ban 4 szakállatorvosunk, 1965-ben pedig 1 állatorvosunk vett részt több héten át a ragadós száj- és körömfájás elleni küzdelemben.

Szintén a gyakorló állatorvosokkal való szorosabb szakmai együttműködést szolgálják és nagyon jól beváltak az általunk 1955 tavaszán elsőnek bevezetett *havi nyilvános intézeti referáló ülések* is. Ezeken nemcsak szakállatorvosaink ismertetik az újabb külföldi és hazai szakmai megállapításokat, az intézetünkben végzett kísérleteket, hanem gyakorló kartársainknak is mindig módjuk van elmondani értékes gyakorlati tapasztalataikat és megfigyeléseiket. Sikerüket bizonyítja, hogy átlagosan 30–40 állatorvos (több esetben orvos és állattenyésztési szakember is) vesz ezeken részt. A debreceni orvosi intézményekkel (Orvostudományi Egyetemmel, KÖJÁL-lal) egyébként is jók a kapcsolataink, ezt eddig megjelent 6 közös szakközleményünk is igazolja. Évente 15–25 állatorvostan-hallgató tölti el intézetünkben kötelező egyhónapos járványtani gyakorlatát, akiket a vizsgálati anyagok demonstrálásán kívül a helyszíni vizsgálatok alkalmával is iparkodunk gyakorlatilag képezni. Minden évben néhány gyakorló állatorvost is részesítünk laboratóriumi szakmai továbbképzésben.

Munkánk eredményes elvégzésének nélkülözhetetlen előfeltétele, hogy intézetünk minden dolgozója, de elsősorban természetesen szakállatorvosaink szakmailag állandóan képezzék magukat. Állatorvosaink *szakmai továbbképzését* szolgálják egyrészt a már eddig is jól bevált módszerek (a kórbonctani esetek közös megbeszélése, házi referálások, a különféle szaküléseken, ankétokon való részvétel), másrészt a testvér- vagy más állategészségügyi intézményekben történő szakmai tapasztalatcserék, továbbképzések, esetenként egyes szaktan-folyamok elvégzése. *Külföldi tanulmányúton* eddig 3 állatorvosunk vehetett részt a környező szocialista államokban összesen 4 alkalommal. Szovjet, lengyel, kelet-német, román és bolgár szakemberek többször tettek látogatást intézetünkben.

Laboránsaink szakmai továbbképzését egyrészt az intézeti házi tanfolyamok és a munkahelyeken történő egyéni foglalkozás, másrészt intézeti tapasztalatcserék, valamint a 3 éves orvosi laboránsképző tanfolyam elvégzése biztosítja. Jelenleg 3 laboránsunk rendelkezik ilyen végzettséggel, négyen pedig 1971-ben fejezik be ezt a tanfolyamot. Dolgozóink szakmai

továbbképzését segíti elő 1858 kötetes, kerekén 226 000 Ft értékű *könyvtárunk* és a részünkre jelenleg járó 7 külföldi és 11 belföldi szakfolyóirat is.

Annak elbírálása, hogy munkánk mennyiben eredményes, természetesen nem lehet feladatunk. Úgy véljük azonban, hogy szerénytelenség nélkül állíthatjuk azt, hogy a helyes diagnózisok felállításával, gyors közlésével, a szaktanácsok adásával sikerült már eddig is milliós értékvesztéseket, számos jelentős állatkárt megakadályozni. Jóleső érzés, hogy munkánkat felettes hatóságunk is elismerte akkor, amikor 2 állatorvosunkat kormánykitüntetésben, 5 más dolgozónkat miniszteri kitüntetésben, 2 további dolgozónkat pedig miniszteri dicséretben részesítette. Jóformán minden dolgozónk kapott már jó munkájáért pénzdíjazalmat, jutalomudulást, egyesek már több alkalommal is.

Annak ellenére, hogy intézetünk az elmúlt 20 év alatt jelentős fejlesztésben részesült, mégis meg kell állapítani, hogy a jelenlegi épületeinkben, sajnos, már nincs mód a további fejlődésre. Az újabb feladatok (pl. a most elrendelt kémiai vizsgálatok) elvégzéséhez már nem tudunk helyiségeket biztosítani. Ezért már most szükségünk lenne egy új laboratóriumi főépületre, esetleg egy új intézet létesítése is indokolt lenne. Tudjuk, hogy az állategészségügy fejlesztéséről szóló párt- és kormányhatározat intézeteink további fejlődését is előírja. A budapesti és vidéki testvérintézeteink bővítése és fejlesztése részben már folyamatban is van, a Dunántúl nyugati részén pedig új állategészségügyi intézet létesül. Intézetünk fejlesztésére is sor fog tehát kerülni. Miután a most kiépülő megyei állategészségügyi állomások minden bizonnyal átvesszik majd az eddig általunk végzett tömegvizsgálatok nagy részét, sokkal több időnk és alkalmunk lesz majd – egyes diagnosztikai vizsgálatok további ellátása mellett – a kutatómunka és egyéb speciális (vírusdiagnosztikai, élelmiszerhigiéniai, biokémiai stb.) vizsgálatok elvégzésére. Ismerve dolgozóink szakmai felkészültségét, jó munkaszellemét és lelkesedését, biztosak vagyunk abban, hogy a ránk bízott feladatokat ezután is becsülettel ellátjuk.

† Ratalics László dr.

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1966. 21 (8). 376.

Ratalics László dr., a Debreceni Állategészségügyi Intézet osztályvezető szakállatorvosa június 4-én 40 éves korában elhunyt. *Ratalics dr.* halála az állatorvosi kar nagy vesztesége, vele egy szorgalmas, szerény, egyben tehetséges állatorvos távozott az élők sorából. Élete derekán, tüdővérzés következtében halt meg. Munkatársai és az Intézethez tartozó megyék állatorvosai szerették, becsülték.

Ratalics László nemcsak az intézeti rutindiagnosztikai munkából vette ki maximálisan a részét, hanem a nagyüzemek állategészségügyét is nagymértékben segítette tanácsaival, helyszíni vizsgálatain során. A tudományos munka terén is, részben önállóan, részben társ-szerzőkkel együttműködve több, eddig hazánkban ismeretlen állatbetegség – a juh vírus-abortusa, a tyúk szívhalála, a szopós malacok tömeges tüdő-anthraxa, a juh actinobacillosisa, a vadászó görény Aujeszky-féle betegsége – megállapításában szerzett nagy szakmai érdemeket.

Nagy részvét mellett temették el. Az FM Állategészségügyi Főosztálya és a testvér intézetek képviselőjében *Kádár Tibor dr.*, a Debreceni Intézet dolgozóinak nevében *Hajdu*

Gusztáv dr. búcsúzott az elhunyttól. A Galambsport debreceni egyesülete nevében, amelynek *Ratalics dr.* az utóbbi években elnöke volt, szintén búcsúbeszéd hangzott el.

H. G. [Hajdu Gusztáv] *dr.*

Az állategészségügyi intézetek szerepe állategészségügyünk fejlődésében

Dr. Hajdu Gusztáv dr.*

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1970. 25 (6). 292–294.

Amikor hazánkban a múltban az állatorvosi szolgálatot államosították, az állategészségügyi igazgatásnak nem volt egy olyan külön tudományos intézete, ahol összpontosítva, egy helyen végezték volna el mindazokat a vizsgálatokat és felülvizsgálatokat, amelyek a gyakorlatban működő állatorvosok feladatát és munkakörét meghaladták, ezért azokat az Állatorvosi Főiskola egyes tanszékei látták el. Miután azonban ezeknek az intézeteknek a fő feladatuk az oktatás, és létszámuk is kicsiny volt, érthető, hogy munkájukban emiatt nagy túlterhelés jelentkezett. Ezen nem segített az sem, hogy a járványtani és a bakteriológiai intézetekbe kiegészítésként „m. kir. Állatorvosokat” rendeltek ki. Az Állatorvosi Főiskola bakteriológiai, járványtani és kórbonctani intézetei végezték a beküldött állati hullák, hullarészek vagy más vizsgálati anyagok hivatalos felülvizsgálatát, a kórbonctani intézet látta el a veszetséggel kapcsolatos mikroszkópos vizsgálatokat és kísérleti állatoltásokat, a járványtani intézetben történtek a takonykórra, tenyészbénaságra és más betegségek felderítésére irányuló szerológiai vizsgálatok, itt vizsgálták tőgygümőkór gyanúja esetén a beküldött tejet, a bakteriológiai intézetben ellenőrizték az állatgyógyászatban használatos oltóanyagokat, itt készítették a malleint, a tuberkulint és végezték a veszetség elleni védőoltási kísérleteket is.

A fentiekből érthető, hogy mennyire szükség volt már egy olyan, a felsorolt teendőket egymaga ellátó intézetre, amely elsősorban diagnosztikai munkája révén nagy segítséget jelentett volna a gyakorlatban működő állatorvosok számára. Felejtethetetlen Tanítómesterünknek, Manninger Rezső professzornak elévülhetetlen érdeme, hogy ezt már korán felismerve fáradhatatlanul dolgozott egy ilyen intézet megvalósításán. Az első világháború utáni években az anyagiak hiánya miatt egy ideig késett ugyan elgondolásának kivitelezése, de később sikerült mégis az anyagi feltételeket biztosítani. Miután pedig az Állatorvosi Főiskola rektora és tanári kara megfelelő telket is biztosított a Tábornok utcában az intézet létesítésére, a földművelésügyi miniszter Manningert 1927 nyarán külföldi tanulmányútra küldte, amelynek során alkalma volt részletesen tanulmányoznia a hasonló célt szolgáló intézeteket. Hazaérkezve elkészítette az intézet vázrajzát, és felterjesztette részletes elképzeléseit és javaslatait. Ezek alapján készültek el az Országos Állategészségügyi Intézet tervei és részletes költségvetése. Építkezése 1928. július 24-én kezdődött meg és 1929-ben fejeződött be. Igazgatójául Manninger Rezső dr. professzort nevezték ki, akinek neve bel- és külföldi tudományos körökben már egyaránt jól ismert volt, és az Ő addigi tudományos működése és páratlan agilitása biztosítéka volt annak, hogy az intézet vezetését a legjobb kezekre bízták. *Manninger* 1943-ig állt az intézet élén.

Az intézet megindulásakor írt ismertető cikkében *Manninger* az alábbiakban jelölte meg annak rendeltetését: jó és pontos *diagnosztikai munka, oltóanyag-ellenőrzés és kutatómunka*. E feladatok ellátására akkoriban 2 osztály (a diagnosztikai és oltóanyag-ellenőrző) létesült. Mint cikkében olvashatjuk: „...külön osztálya az intézetnek a kutatómunkára nem lesz, de nincs is szükség reá,

* A Járványtani Tanszéken dolgozott 1936–1939 között.

mert az intézet szakszemélyzetének minden tagja megtalálja a két jól felszerelt osztály keretén belül is annak lehetőségét, hogy az állatkórtan legkülönbözőbb ágaiba tartozó kérdésekkel behatóan foglalkozhassék. Valóban értékes munkát a vizsgálóállomási teendők ellátása közben is csak az olyan szakember végezhet, aki maga is tevékenyen részt vesz tudománya fejlesztésében”. Talán érdemes most az idézett gondolatokkal kapcsolatban néhány szót szólni arról, hogy intézeteink hogyan valósították meg eddig a kitűzött feladatokat, és mennyiben tudtak munkájukkal hozzájárulni állategészségügyünk fejlődéséhez.

Tudjuk azt, hogy 1948-ig – a vidéki állategészségügyi intézetek létesítésének kezdetéig – az Országos Állategészségügyi Intézet egyedül látta el e feladatokat. Munkájáról *Manning* évenként rendszeresen beszámolt az Állatorvosi Lapok hasábjain, ezért felesleges lenne erről most részletesen szólni. Talán röviden csak annyit említhetünk meg, hogy a diagnosztikai munka jó részét az első 10 évben a veszettségi vizsgálatok alkották. A vizsgált sertés- és baromfihullák száma évente 500–1000 körül mozgott. Miután megindulása után rövidesen az intézetet megbízták az államilag ellenőrzött baromfitelepek állományának baromfitífuszra és gümőkórra irányuló vizsgálatával is, évenként kb. 60–80 000 baromfivérminta került ilyen szempontból vizsgálatra és kb. 30–50 000 baromfit tuberkulinoztak az intézet szakemberei. A szerológiai vizsgálatok zömét a takonykórra és brucellosisra irányuló vizsgálatok képezték.

A felszabadulás után a súlyos veszteségeket szenvedett állatállományunkban tömegesen jelentkeztek különböző fertőző betegségek (takonykór, tenyészbénaság, veszettség, sertés- és baromfipestis). A nagyarányú állatmozgatás és a különböző tartási és takarmányozási hibák fellobbantották a feltételeken kórokozó mikroorganizmusok által előidézett betegségeket, és jelentősen megszorodtak a különböző parazitás bántalmak is. Mindez óriási munkát rótt állategészségügyünkre, és ebből derekasan kivette részét az intézet is. Elég utalni arra, hogy a takonykór és a tenyészbénaság felszámolása céljából több millió szerológiai vizsgálatot kellett végeznie. A diagnosztikai munka gyors ütemben nőtt és differenciálódott, a szakembereknek is specializálódni kellett, és így kialakultak a különböző osztályok. Az emlős-, a baromfiosztály, a parazitológiai, a kórszövettani, a szerológiai osztály után 1949-ben a mérgezési és gyógyszerellenőrzési osztály, 1950-ben a tejbakteriológiai osztály, 1957-ben a hal- és méhbetegségekkel foglalkozó részleg, 1959-ben a járványügyi osztály (ez 1967-ben megszűnt), 1962-ben a gümőkór-mentesítési, végül a vírusdiagnosztikai osztály alakult meg.

Az állategészségügygel szemben támasztott mindinkább nagyobb követelmények tették szükségessé a vidéki intézetek felállítását is. Így került sor 1948-ban a debreceni, 1951-ben a kaposvári, 1953-ban a békéscsabai és 1956-ban a miskolci intézet létesítésére. A közeljövőben Szombathelyen fog felépülni hasonló intézet, ugyanakkor folyamatban van a jelenleg működő vidéki intézetek fejlesztése is. Munkájukat elsősorban szintén a diagnosztikai tevékenység jellemzi, tagozódásuk hasonló a budapesti intézetéhez, elsősorban emlős- és baromfiosztályokkal, szerológiai, parazitológiai, hal- és méhészeti osztályokkal, ill. részlegekkel rendelkeznek, de már kialakult vagy kialakulóban van a vírusdiagnosztikai, valamint a kémiai osztály is.

Az intézetek diagnosztikai tevékenységét és annak számbeli növekedését legyen szabad az alábbi táblázat adataival szemléltetnem.

Az állategészségügyi intézetek diagnosztikai vizsgálatainak számszerű növekedése

	1962	1969
Emlőshullák	19 332	18 055
Baromfihullák	57 794	87 845
Halhullák	992	2 906
Méhvizsg.	44 511	25 495
Kórszövettani vizsg.	13 424	20 486
Parazitológiai vizsg.	81 201	39 261
Bakteriológiai vizsg.	129 089	212 221
Szerológiai vizsg.	255 844	716 210
Mérgezési stb. vizsg.	3 731	6 080
Vírusdiagnosztikai vizsg.	–	4 142
Összesen	605 918	1 132 701
Helyszíni vizsg.	1 285	1 505

Láthatjuk, hogy a vizsgálatok száma – az emlőshullákétól eltekintve – általában erősen emelkedett. A méh- és parazitológiai vizsgálatok erősebb csökkenését az magyarázza, hogy ezek jó részét az utóbbi években fokozatosan az állatorvosi rendelők vették át.

A fokozott követelményeknek megfelelően az intézeti dolgozók létszáma is megnövekedett. Így pl. a budapesti intézet kezdeti 10 fős létszáma 1969 végére 130 fölé emelkedett, míg a vidéki intézetek kezdeti 6–10 fős létszáma az elmúlt év végére átlagosan 30–33 főre nőtt.

Úgy gondoljuk, az elmondottak és a csak kiragadott statisztikai adatok is ékesszólóan bizonyítják azt a hatalmas fejlődést, amelyet az intézetek diagnosztikai tevékenységük során elértek. Ugyanakkor talán szerénytelenség nélkül állíthatjuk, hogy az eddigi működésük során kiküldött több millió diagnózis sok milliós veszteségtől óvta meg népgazdaságunkat, és jelentékenyen hozzájárult állategészségügyünk további fejlődéséhez. Úgy véljük, vizsgálataink és kórisméink révén gyakorló kartársaink is hathatós segítséget kaptak a különböző fertőző és nem fertőző betegségekkel vívott sokszor igen nehéz harcukban. A velük való jó szakmai kapcsolat nagymértékben segítette munkánk eredményességét. Ebben a tekintetben is iparkodtunk megfogadni Manninger tanácsait, amelyeket többek között az 1931-ben megjelent „Vizsgálatok a sertéspestisről és a malacok hevenyész paratyphusáról” című szakközleményének befejező részében is kifejtett: „Szükség van arra, hogy a gyakorló állatorvosok és a laboratóriumok szoros együttműködésben álljanak egymással, mert hiszen a kórjelzést biztosító összes adatoknak egy részét a gyakorló állatorvosoknak, másik részét pedig a laboratóriumoknak van módjukban különleges körülmények révén és a rendelkezésükre álló speciális eszközök igénybevételével megszerezni.” Ezt a jó együttműködést elősegítették a helyszíni kiszállások is, amelyek a helyi viszonyok megismerése folytán sokszor tették könnyebbé a helyes kórisme kialakítását.

Az oltóanyag-ellenőrzéssel kapcsolatos feladatokat egyedül az Országos Állategészségügyi Intézet látta el. Évente mintegy 200 műszaki számú vakcinát és 50 szérumot ellenőrzött, oltási balesetek esetén megvizsgálta a kifogásolt oltóanyagokat és kipróbálta az egyes fertőző betegségek megelőzésére és gyógyítására kidolgozott oltási módszereket és eljárásokat. Ez a munkája az Állatgyógyászati Oltó- anyagellenőrző Intézet 1952-ben történt megalakulásával megszűnt. A mallein és a baromfitífusz-antigén előállítását pedig ezután rövidesen a Phylaxia vette át.

Ami most már a harmadik feladatkört, a kutatómunkát illeti, úgy gondoljuk, ebben a tekintetben sem kell az intézetek szakembereinek szégyenkezniük. Az Országos Állategészségügyi Intézet fennállásának első 25 évében, 1953-ig bezárólag – a doktori értekezéseket is beleértve – 355 tudományos dolgozat jelent meg. A további években már a vidéki intézetek is bekapcsolódtak a kutatómunkába, és közleményeikkel együtt 1969 végéig még további 560 szakcikk látott napvilágot. Utóbbiak közül 128 a vidéki intézetekből került ki, éspedig Debrecenből 61, Miskolcra 34, Kaposvárról 20, Békéscsabáról pedig 13. Az eltelt 40 év alatt tehát intézeteinkből összesen 915 tudományos közlemény jelent meg. Ezek sokféle és igen szerteágazó kutatás eredményeit foglalják össze, egy részük külföldi szaklapokban is közlésre került. Természetesen különböző tudományos értékű dolgozatokról van szó, de hathatós bizonyítékai annak, hogy az intézetek szakemberei iparkodtak eleget tenni *Manninger* harmadik célkitűzésének is, azaz rutinmunkájuk mellett állandóan és behatóan foglalkoztak a gyakorlati élet által felvetett problémákkal és a különböző tudományos kérdésekkel. Azt talán szerénytelenség nélkül megállapíthatjuk, hogy ezek a kutatások előrevitték szaktudományunkat, és hisszük, hogy egyes esetekben komoly segítséget jelentettek gyakorló kartársainknak is.

A kutatómunka részletes ismertetésére természetesen most nem vállalkozhatunk, csupán utalunk arra, hogy azokat a diagnosztikai munka adataival és eredményeivel együtt régebben szaklapunkban, 1961 óta pedig a kétévenként megjelenő intézeti évkönyveinkben is részletesen ismertettük. Mégis szeretnénk néhány olyan betegséget felsorolni, amelyek hazánkban éppen az állategészségügyi intézetek diagnosztikai és kutatómunkája révén kerültek először megállapításra, részint más intézetek, elsősorban az Egyetem tanszékeinek jelentős közreműködésével. Ilyenek: a ló vírus-abortusa, a ló-babesiosis, a ló stachybotryotoxosis, a borjak adenovírusok okozta tüdő- és bélgyulladás, a szarvasmarha bedsoniák okozta sporadikus agy- és gerincvelőgyulladás, a rhinotracheitis agyvelőgyulladásos alakja, a tehének *Ps. aeruginosa* okozta mastitise, a juhhimlő tüdő- és veseformái, a juh enterotoxaemiája, a juh vírus okozta elvetélése, a juh surlókórja, a juh actinobacillosis, a bárányok *Cl. perfringens* okozta vérhasa, a kosok fertőző mellékhere- és heregyulladása, a malacok fertőző elhalásos bélgyulladása, az újszülött malacok haemolyticus icterusa, a malacok oedema-betegsége, a malacok vírusos hasmenése, a szopós malacok tüdőlépfenéje, a sertés torzító orrgyulladása, a sertés mycotoxicus eredetű péraduzzanata, a sertés oesophagealis gyomorfekélye, a sertés-, a szarvasmarha- és a juh-demodicosis, a konyhasómérgezés okozta eosinophil-sejtes agyhártya- és agyvelőgyulladás, a listeriosis és a Voldagsen-paratífusz egyes kórformái, a generalizált kutya-cryptococcosis, a csibék fertőző agy- és gerincvelőgyulladása, a tyúk szívhalála, a libainfluenza, az aflatoxin okozta mérgezések, a harcsa kopoltyúrothadása, a méh atkakórja, a sertés, a juh és a baromfi methaemoglobin-aemiája stb. Sok közlemény értékes adatokat szolgáltatott egyes, már ismert betegségek kór-oktanához, kórfejlődéséhez, kórbonctanához és az ellenük való védekezéshez.

A kutatómunkában egyes esetekben gyakorló kartársaink is részt vettek, de szakembereinknek jó kapcsolatuk van más intézményekkel is, így pl. az Állatorvostudományi Egyetem tanszékeivel, elsősorban a járványtani és a kórbonctani tanszékkel, az MTA Állategészségügyi Kutató Intézetével, valamint orvostudományi és más intézményekkel. A külföldi szakemberek is mindig szívesen érdeklődnek intézeteink munkája iránt, és így érthető, hogy egyes külföldi intézményekkel is igen jó és szoros kapcsolat alakult ki, amely kölcsönös látogatásokban és tapasztalatcserékben nyilvánul meg.

Szakembereink mindig tevékeny részt vállaltak a *szakmai továbbképzésben* is. Eddig 25 önálló kiadványt, köztük több szakkönyvet, valamint közel 600 ismeretterjesztő cikket írtak, míg a tudományos és ismeretterjesztő előadások száma közel 2000 körül van. Egyes tudományos előadások külföldi szaküléseken és kongresszusokon hangzottak el. Mindezek hozzájárultak intézeteink munkájának bel- és külföldi megismeréséhez, másrészt a gyakorlatban dolgozó kartársaink szakmai ismereteit is bővítették. Szigorló állatorvosaink kötelező járványtani gyakorlataik alkalmával gyarapíthatják szakmai tudásukat intézeteinkben.

Befejezésül talán érdemes még külön néhány szót szólni intézeteinknek a *laboratóriumi állatorvosok képzésében* való szerepéről. Egyesek néha abban a téves hitben élnek, hogy a laboratóriumi szakemberképzés egy könnyű, rövid folyamat, elegendő ehhez néhány hónapot eltölteni valamely intézetben. A dolog azonban távolról sem ilyen egyszerű. Ahhoz, hogy valakiből valóban jó laboratóriumi szakember váljék, elsősorban veleszületett hajlam szükséges. Nagyon kell szeretnie ezt a munkát, állandóan képeznie kell magát, és mindig nyomon kell követnie az állatorvostudomány fejlődését, hogy munkáját mindig a legmagasabb szinten végezhesse. Nagyfokú hivatásszeretet, sok türelem, állandó önképzés, jó önkritika szükséges ahhoz, hogy hosszú évek alatt valóban jó laboratóriumi szakember váljék belőle. Aki ezt a pályát választja, lemond ugyan az anyagi előnyökről, de gazdag lesz szellemi javakban, és pályája végén meglesz az a jóleső tudata, hogy munkája révén egy parányi téglával hozzájárulhatott az állatorvostudomány hatalmas épületéhez. *Manninger* professzor „iskolája” ilyen típusú intézeti szakembereket nevelt. Nagyon örvendetes, hogy intézeteink volt szakemberei megtalálhatók állategészségügyünk legkülönbözőbb területein, így pl. a MÉM Állategészségügyi Főosztályán, az Állatorvostudományi Egyetem professzorai és tanszermélyzete között, az MTA Állategészségügyi Kutató Intézetében, más intézményekben, a gyakorlatban, sőt a most megalakuló állategészségügyi állomások laboratóriumaiban is, egyesek pedig éppen vezető beosztásban vannak. Így nőtt terebélyes fává a *Manninger* professzor által annak idején elültetett kis cserje, és ez a biztosítéka annak, hogy az a szellem, amelyet Ő honosított meg intézeti szakembereink munkájában, továbbra is megmarad és élni fog, s így még további jelentős szakmai sikerek forrása lesz.

Beszámoló a Debreceni Állategészségügyi Intézet 25 éves működéséről*

Hengl Rezső dr. igazgató

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja* 1975. 30 (2). 82–84.

A Debreceni Állategészségügyi Intézet 1949. február 1-én – 25 évvel ezelőtt – kezdte meg működését az ország első vidéki állategészségügyi intézeteként. Bár intézetünk jubileuma az év elejére esett, mégis úgy gondoltuk, hogy legméltóbban a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 57 éves és otthont adó városunk – Debrecen megyei város – felszabadulásának 30. évfordulójával együtt ünnepelhetjük intézetünk jubileumát, hiszen elválaszthatatlan ezektől az évfordulóktól intézetünk léte, jelene.

* A Debrecenben 1974. nov. 2-án megrendezett jubileumi ünnepségen elhangzott előadás.

II. VIDÉKI ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZETEK TÖRTÉNETE DOKUMENTUMOKBAN

Anyaintézetünk, az Országos Állategészségügyi Intézet 1929 májusában nyílt meg az ország első állatorvosi diagnosztikai intézeteként, átvéve az akkori Állatorvosi Főiskola járványtani, bakteriológiai és kórbonctani intézeteinek laboratóriumi diagnosztikai feladatait. Az Országos Állategészségügyi Intézetet mindazoknak a speciális vizsgálatoknak az elvégzésére hívták életre, amelyek az állategészségügyi intézkedések eredményes végrehajtásához szükségesek, és amelyek a gyakorlatban működő állatorvosok lehetőségeit meghaladják. Lényegében az állategészségügyi igazgatás területén működő állategészségügyi intézménynek szánták. Az anyagi lehetőségek, majd később a II. világháború nem engedték – bár akkor tervezték – vidéki intézetek létesítését. Erre csak felszabadulásunk után kerülhetett sor.

A háború alatt megmaradt állatállomány állategészségügyi helyzete romlott. A fertőző állatbetegségek fellángoltak, amelyeket vissza kellett szorítani. Az állategészségügy területén jelentkező helyreállítási munka igen nagy mértékben igényelte a laboratóriumi diagnosztikai munkát. Pl. csak a takonykór és tenyészbénaság leküzdése miatt több millió szerológiai vizsgálatot kellett végezni. Komoly laboratóriumi kapacitást igényelt azonban más fontos betegség, pl. a baromfipestis, a sertéspestis visszaszorítása is. Ugyanakkor a tervgazdálkodás bevezetése, a mezőgazdasági üzemek egyre erőteljesebb kialakulása, a betegségek megelőzésének előtérbe kerülése egyre sürgetőbbé tette a vidéki intézetek létrehozását. Ilyen körülmények között és előzmények után került sor már a 3 éves terv során a Debreceni Állategészségügyi Intézet alapítására, amelyet később más vidéki intézetek is követtek.

A Földművelésügyi Minisztérium 1948-ban Debrecenben megvásárolt a Széchenyi és a Bornemissza utca által határolt városrészben egy telket, a rajta levő lakó- és melléképületekkel. Az évek során kisebb beruházásokból épült egy kórbonctani épület, szociális épület, lakások, majd az egyik melléképület átalakításából vírusdiagnosztikai laboratóriumot létesítettünk. Tulajdonképpen a kisebb építkezések és az átalakítások egy pavilonrendszerű telep kialakítására adtak lehetőséget. Kezdetben a jelentkező igényeket ez kielégítette, az egyre növekvő feladatoknak azonban ma már nehezen felel meg. 25 éves jubileumunk alkalmából örömmel számolhatok be arról, hogy a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium, ismerve rossz körülményeinket és feladatainkat, hozzájárult intézetünk beruházásából történő rekonstrukciójához, amely a Városi Tanács segítségével és megértésével előreláthatóan az 1977. évig megtörténhet.

1949-ben összesen 7 dolgozóval, köztük 3 állatorvossal kezdte meg intézetünk a működését. Ma már *39 dolgozó, köztük 10 állatorvos* és egy vegyész, 4 osztály keretében tevékenykedik.

Intézetünk feladatai lényegében megegyeznek az Országos Állategészségügyi Intézet alapításakor meghatározott feladatokkal. Elsősorban a bejelentési kötelezettség alá tartozó fertőző betegségek kórmegállapítása a feladatunk, de természetesen, hogy ezen a fontos, de ma már viszonylag szűk területen túl egyre többet kell foglalkoznunk bejelentési kötelezettség alá nem tartozó fertőző és nem fertőző állatbetegségek kórjelzésével. Működési területünk Hajdu-Bihar, Szabolcs-Szatmár és Szolnok megyére terjed ki. E három nagy megyében közel 900 000 számosállatot tartanak, amelynek túlnyomó többsége – állatfajtól függően 60–90%-a – nagyüzemben van. Közel 500 termelőszövetkezet, 25 állami gazdaság és 64 egyéb nagyüzem, sok-sok háztáji gazdaság állatállományának állatorvosi teendőit 125 üzemi és 340 állomási állatorvos végzi, akik napi megelőző és gyógyító munkájukhoz igénylik és igénybe is veszik intézetünket.

Munkánk szemléltetésére néhány adatot szeretnénk megemlíteni. Emlősdiagnosztikai és a Baromfibetegségek Osztálya az elmúlt 25 évben közel 500 000 *kórbonctani, kórszövettani vizsgálatot* végzett. A Higiéniai és Általános Diagnosztikai Osztályunk 2 000 000-nál több *szserológiai és bakteriológiai vizsgálatot* végzett. Az 1968-ban létesült Vírusdiagnosztikai Osztályunk és a múlt évben létrehozott Biokémiai és Toxikológiai Laboratórium is évenként több ezer vizsgálatot végez. Ünnepségünk idején már túljutottunk a 3 millió vizsgálaton, a 3500 helyszíni kiszálláson, amelyeknek túlnyomó többsége a mezőgazdaság szocialista átszervezésének időpontjától történt. Ez érthető, hiszen már korábban is, de különösen a megyei állategészségügyi állomások létrejötte óta egyre tevékenyebben kapcsolódunk be a különböző megelőzési munkákba, és vállalunk részt a járványok leküzdésében, egyes fertőző betegségektől való mentesítésben.

A termelőszövetkezeti mozgalom egyre gyorsabb fejlődése, az új gazdaságirányítási rendszer bevezetése, a tudományos és technikai forradalom, amelyben élünk, meggyorsította a fejlődést az állattenyésztésben is. Megváltoztak az igények az állategészségügy iránt is. Új és kevésbé ismert betegségek jelentkeznek, amelyeket a több helyről összegyűlő tapasztalatok figyelemmel kísérésével és átadásával, diagnosztikai és kutatómunkáinkkal segítünk felszámolni vagy megoldani az *üzemek, a gyakorló állatorvosok* számára. Nem szeretnénk, és nem akarunk megrekedni a laboratórium keretei között. A terápiát segítő közvetlen laboratóriumi diagnózisainkon túl *állandó kapcsolatot* tartunk fenn az állategészségügyi állomásokkal, Egyetemünkkel, az üzemekkel és az üzemekben működő agrárszakemberekkel is. Az elmúlt évek során *belső szervezeti felépítésünket* úgy igyekeztünk átalakítani, hogy a legszorosabb partneri kapcsolat alakulhasson ki az állategészségügyi állomások ágazati szakállatorvosaival, akiknek a legteljesebb áttekintésük van egy-egy állatfaj állategészségügyi helyzetéről, és akik legjobban ismerik állatfajágazatuk fejlesztési koncepcióit. Már az iparszerűen termelő, szakosított állattenyésztő telepek kialakításakor, majd benépesítésükkor és azóta is állandó információs *kapcsolatot* tartunk fenn, ami a járványos betegségek előrejelzésétől az egyes betegségektől való mentesség ellenőrzéséig szinte átfogja az állategészségügy minden területét. Egy-egy állatorvosunk oklevelet szerzett a szarvasmarha-, a sertés-, ill. a baromfi-egészségügyi szakon, és így a posztgraduális képzés keretében is igyekeztünk felkészülni a szakosított telepek komplex problémáinak megoldására.

Az állomási laboratóriumok létrejöttét követően, a kezdeti útkeresés után sikerült kialakítani az *ésszerű munkamegosztást*, amelynek keretében elsősorban azokat a laboratóriumi munkákat végeztük, amelyek megbetegedéssel kapcsolatosak, beleértve a tartás és takarmányozás ártalmait is, de ezen túlmenően szigorúan meghatározott rendszer szerint együttműködünk a szarvasmarhák brucellosistól, a sertések brucellosistól és leptospirosistól való mentesítésében, és ellenőrizzük az elért mentesség fennállását. Baromfitífusz, veszettség, baromfipestis jelentkezése esetén állandó kapcsolatban vagyunk a gyakorló állatorvosokkal és az állategészségügyi állomásokkal. A Vírusdiagnosztikai Laboratórium létrehozása óta pedig egyes vírusos betegségek visszaszorítása terén is szervezettebb együttműködést alakítottunk ki a gyakorló és az igazgatásban működő kollégáinkkal. Így az Aujeszky-féle betegséggel, a vírusos borjú- és baromfibetegségekkel kapcsolatban egyre több vírusizolálási és vírusszserológiai vizsgálatot végzünk. Az étellel, a gyakorlattal való aktív kapcsolatra törekszünk intézetünk megalapítása óta. Ennek talán legszebb példája az, hogy a baromfitenyésztési ágazatban történő minden fejlesztésnél, programnál ott voltunk, és részvételünkre partnereink is mindig számítottak.

A gyakorlattal való kapcsolatunkat tükrözik kutatási eredményeink is. *Több betegség első hazai megállapítása fűződik kutatóink nevéhez.* Többek között a ló-babesiosist, a juhok vírus okozta elvetélését, a tyúkok szívhalálát, a ló, a szarvasmarha stachybotryotoxicosisát, a csirkék vírusos vesegyulladását, az A-típusú influenzavírus okozta madárbetegségeket, a sertés mycotoxicus eredetű péraduzzanatát először írtuk le hazánkban. A területünkön oly sok veszteséget okozott, malacok vírusos hasmenését is először állapítottuk meg az országban. Az első kísérleteket mi végeztük a libainfluenza kóroktanának tisztázására, és először vetettük fel annak vírusos eredetét.

E kutatási eredményeket olyan intézeti állatorvosok neve fémjelzi, mint *Hajdu Gusztáv dr. c. egyet. tanár*, intézetünk hosszú időn át volt igazgatója, *Ratalics László dr.* fiatalon elhunyt osztályvezetőnk, *Temesi Zoltán dr.* osztályvezetőnk, intézetünk egyik alapító tagja, vagy a fiatalabb generációból *Tanyi János dr.* osztályvezető, az állatorvostudományok kandidátusa és *Dankó Gyula dr.* osztályvezető.

E kutatási eredmények mellett számos más, jelentős tudományos megállapítást is tettünk, amit intézetünkől megjelent 84, részben idegen nyelvű tudományos közlemény, köztük egy állatorvosdoktori disszertáció és egy kandidátusi értekezés tanúsít. Szakmai működésünk elismerése, hogy évenként 10–20 szigorló állatorvos tölti nálunk járványtani gyakorlatát. A Debreceni Agrártudományi Egyetemen folyó képzésben évek óta részt veszünk. Korábban *Hajdu Gusztáv dr. c. egyet. tanár*, jelenleg *Tanyi János dr.* osztályvezető adja elő az Állategészségtan tárgyat és vezeti a gyakorlati foglalkozásokat. Szoros kapcsolatot tartunk fenn az Állatorvostudományi Egyetem néhány tanszékével, különösen a Járványtani és a Kórbonctani Tanszékkel. Megtisztelő és számunkra igen hasznos, hogy több témában végezhetünk közös vizsgálatokat az MTA Állategészségügyi Kutató Intézetével, a Phylaxia kutatóival. Az utóbbi években egyre erőteljesebb kapcsolatunk alakult ki a Debreceni Orvostudományi Egyetem több intézetével. Természetes és magától értetődő, de e helyen is meg kell emlékezni az anyaintézetünk és az állategészségügyi társintézetekkel fennálló rendszeres együttműködésünkről, amely nélkül sem diagnosztikai, sem kutatási tevékenységünk nem lenne teljes. Egy-egy témában közösen végeztünk kutatást a Szabolcs-Szatmár és a Hajdu-Bihar megyei Állategészségügyi Állomással is. Emellett rendszeresen folytatunk módszertani kutatást is vizsgálati módszereink tökéletesítésére, gyorsabbá tételére. Az MTA Állatorvostudományi Bizottsága előtt évenként 4–5 témáról adtunk számot. Végül, de nem utolsósorban több éve végzünk közös kutatómunkát a debreceni Biogal Gyógyszergyár Kutatási Főosztályával.

Intézetünk kapcsolatai túlnyúlnak működési területünk, sőt az ország határain is. Több állatorvosunk tett tanulmányutat a Szovjetunióban és a népi demokratikus országokban, valamint Angliában, és neves szovjet, NDK-beli, finn, bolgár, lengyel, egyiptomi és más külföldi szakemberek keresték fel intézetünket rövidebb-hosszabb időre, és számos tudományos közleményünk különlenyomatát kérték meg tengeren túli országokból is.

Intézeti tevékenységünk során összegyűlt tapasztalatainkat több éven keresztül *referáló ülések* formájában igyekeztünk eljuttatni a gyakorló állatorvosok számára. Az elmúlt években pedig a Magyar Agrártudományi Egyesület keretein belül szaküléseken, megyei és járási továbbképzéseken tartott előadásokkal bővítettük ismereteiket és igyekeztünk ráirányítani figyelmüket a legújabb tudományos eredményekre. 17 ismeretterjesztő közleményünk látott

napvilágot és 93 előadást tartottunk. Helyszíni kiszállásainkat is igyekeztünk felhasználni ismeretterjesztésre, elsősorban az üzemek nem állatorvosi képesítésű dolgozói részére.

Részt vállaltunk az *állategészségügyi állomások laboratóriumi szakszemélyzetének kiképzésében* és továbbképzésében. Rendszeres szakmai kapcsolatot tartunk fenn az állomási laboratóriumokkal, módszereket adunk át részükre és igyekszünk elősegíteni az alkalmazott vizsgáló módszerek egységességét. Így az állomási laboratóriumok szakmai felügyelete mindennapos munkakapcsolaton alapul.

Intézetünk 25 éves jubileuma alkalmából tisztelettel és büszkén kell megemlékezni azokról a kollégáinkról, akik az eltelt negyedszázad alatt intézetünk dolgozói voltak és tevékenységükkel hozzájárultak intézeti munkánk kiteljesedéséhez, így *Murányi Ferenc dr.*-ről, intézetünk első igazgatójáról, aki rövid debreceni működése után az MTA Állategészségügyi Kutató Intézetbe került. *Hajdu Gusztáv dr.* c. egyet, tanárról, aki 23 éven át vezette intézetünket, akinek elvülhetetlen érdemei vannak az intézet megszervezésében és munkájának kibontakoztatásában. *Buza László dr.*-ről, aki több évi debreceni működése után az Országos Állategészségügyi Intézetbe került a hal- és méhkórtani osztály élére. Hosszabb ideig működött eredményesen intézetünkben *Bálint István dr.* vámosgyörki körzeti állatorvos, *Papp Miklós dr.* kandidátus, a Phylaxia Kutatási Osztályának állatorvosa, *Rénes Imre dr.* és *Tasi Zsolt dr.* üzemi állatorvos, *Kudron Endre dr.*, a Szombathelyi Állategészségügyi Intézet osztályvezetője, *Lázár Anna* pénzügyi főelőadó.

Kegyelttel kell megemlékezni *Pellérdy László dr.*-ről, az állatorvistudományok doktoráról, *Ratalics László dr.* osztályvezetőről, *Tóth László dr.* szakállatorvosról, *Makoldi Sándorné* laboránsról, *Szincsa Ferenc* kiségitőről, akik intézetünk dolgozói voltak, de, sajnos, már nem lehetnek körünkben. Az ő példájuk ad erőt ahhoz, hogy tovább haladjunk.

Az elmúlt 25 év munkájáról még vázlatosan is nehéz számot adni. Negyed század a történelem időmértékével mérve rövid idő, mégis az elmúlt időszak gyökeres átalakulást hozott a mezőgazdaság életében, a mi munkánk pedig attól elválaszthatatlan. Igyekeztünk megfelelni hivatásunknak e gyorsan változó korszakban. Erőnkhez mérten nagy utat tettünk meg, de ehhez nagyon sok segítséget is kaptunk.

Létszámunk, anyagi, technikai felszereltségünk évről évre nőtt. Bár munkakörülményeink nem jók, és műszerállományunk is korszerűsítésre szorul, reméljük, hogy rekonstrukciónk megvalósítása után még többet és még jobbat tudunk adni, amihez szakmai ismereteinket is igyekszünk állandóan bővíteni. Bízunk abban, hogy főhatóságunk, a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium, szakmai felettesünk, az Országos Állategészségügyi Intézet, székhelymegyénk és -városunk állami és társadalmi szervezeteinek vezetői, Egyetemünk, a hozzánk tartozó üzemek vezetői és dolgozói, valamint állatorvos kartársaink továbbra is megadják azt a sok anyagi, erkölcsi és szakmai segítséget, amelyet eddig is megkaptunk, és ezúttal is köszönünk. Köszönjük azt a bizalmat, amelyet éreztünk az elmúlt 25 évben, s amely erőt adott szakmai, emberi terveink valóra váltásához.

† Hajdu Gusztáv dr. (1911–1976)

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1976. 31 (10). 674.

1976. július 1-én, türelemmel viselt szenvedés után, elhunyt *Hajdu Gusztáv dr.* a Debreceni Állategészségügyi Intézet nyugalmazott igazgatója, c. egyetemi tanár.

1911. október 13-án született Temesváron. 1930-ban iratkozott be a budapesti Állatorvosi Főiskolára, ahol 1934-ben jeles eredményű állatorvosi oklevelet szerzett. Diplomájának megszerzése után a Főiskola Szülészeti Klinikáján kezdte meg állatorvosdoktori értekezésének készítését. Disszertációjának témája miatt rövidesen a budapesti Országos Állategészségügyi Intézetbe került gyakornoknak. Itt 1936 októberéig dolgozott, majd *Manninger Rezső* professzor meghívására a budapesti József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Állatorvosi Osztályának járványtani tanszékén előbb egyetemi gyakornok, majd egyetemi tanársegéd lett. 1936-ban „summa cum laude” jelzéssel állatorvosdoktori oklevelet szerzett. 1938-ban pedig kitűnő eredménnyel tette le az állatorvosi tiszti vizsgát. 1939-ben állami állatorvosi szolgálatba lépett. Rövid ideig Sopronban és Nyírbátorban helyettesített, majd Kisújszállásra nevezték ki járási állatorvosnak, 1949-ben a Földművelésügyi Minisztérium az Országos Állategészségügyi Intézetbe helyezte. Néhány hónap elteltével a nem sokkal korábban alapított Debreceni Állategészségügyi Intézet igazgatójává nevezték ki. 38 évi szolgálat után 1972-ben innen vonult nyugállományba. A Debreceni Agrártudományi Egyetemen 1953–1957-ig az állatbonc- és élettan előadója, 1961-ben az állatbonctani, élettani és állategészségtani tanszék megbízott tanszékvezetője volt. Haláláig rendszeresen részt vett az Egyetem oktató munkájában. 1966-ban az Egyetemi Tanács javaslatára a Földművelésügyi miniszter c. egyetemi tanári címet adományozott részére.

Nagyon képzett, elméleti és gyakorlati kérdések iránt egyaránt érdeklődő, kiváló szervező, vezető, oktató és kutató volt. Kutatásai elsősorban az intézetben jelentkező gyakorlati problémák megoldásával, a fertőző állatbetegségekkel voltak kapcsolatban. A Tiszántúl állattartásában oly jelentős juhbetegségekkel különösen szívesen foglalkozott. Így a vírusos elvetélés, az enterotoxaemia, actinobacillosis, enzootitás tüdő-adematisis *első hazai megállapításai, illetve kórjelzéseinek kialakítása fűződik nevéhez.* Emellett jelentősek voltak a ló-babesiosisban tett megállapításai is. Kutatási eredményeiről hazai és külföldi szaklapokban jelentek meg tudományos közlemények.

A felszabadulás után munkájának jelentős részét az *új debreceni intézet* megszervezése tette ki. A fiatal intézmény eredményesen vette ki részét már az első években is a háborús károk visszaszorításából. Később a mezőgazdaság szocialista átszervezése, a nagyüzemek kialakulása után az újonnan jelentkező állategészségügyi gondok megoldásában is igen hasznosan tevékenykedett. Munkatársaival együtt lépést tartott a legújabb tudományos ismeretek megszerzésében és azok gyakorlati alkalmazásában. Munkája nyomán kiteljesedett a diagnosztikai és kutatómunka. Fiatal laboratóriumi állatorvosok egész sora az ő segítségével ismerkedett meg az intézeti munkával, és vált jól képzett laboratóriumi állatorvossá. Bátortólása, útmutatása ösztönözte a fiatal állatorvosokat az igényes, a napi rutinfeladaton túlmenő kutatómunkára is. A gyakorló állatorvosokkal, Egyetemünkkel, az állategészségügyi intézményekkel igen széles körű, szívélyes és barát kapcsolatot alakított ki. Derús egyénisége – kiváló munkáján túl – széles körben ismertté tette. Bizalommal, tisztelettel és megbecsüléssel

fordultak hozzá idősebb és fiatalabb kollégák életük és munkájuk kisebb-nagyobb gondjaival. Mindig kész volt a segítségre.

Elfoglaltsága mellett jelentős volt *társadalmi és közéleti tevékenysége* is. Nevéhez fűződik a Magyar Agrártudományi Egyesület első vidéki állatorvosi szervezetének megalakítása; haláláig elnöke, illetve tiszteletbeli elnöke volt az Állatorvosok Társasága Hajdu-Bihar megyei Szakosztályának. Több éven át tagja az etikai bizottságnak is.

Tudományos munkássága, vezető, szervező, társadalmi és közéleti tevékenységének elismeréseként 1954-ben a Mezőgazdaság Kiváló Dolgozója miniszteri kitüntetésben, 1961-ben a Munka Érdemérem, 1970-ben a Munka Érdemrend arany fokozata kormánykitüntetésben részesült. A Magyar Agrártudományi Egyesület vezetősége kiváló egyesületi és tudományos munkásságáért 1964-ben aranykoszorús jelvénnel tüntette ki és 1972-ben a legmagasabb egyesületi elismerést, a Hutýra Ferenc Emlékéremet kapta meg.

Kora, egészségi állapota miatt 1972-ben felmentését kérte az intézet vezetése alól, de a jól megérdemelt pihenést nem sokáig élvezhette. Halála nagy veszteség az állatorvos-társadalom, az állategészségügy, az intézetek számára. A kiváló állatorvosnak, a mindig segítőkész embernek és jó barátoknak emlékét tisztelettel és kegyelettel megőrizzük.

Hengl Rezső dr.

Temesi Zoltán (1918–1981)

osztályvezető (1942–1978)

Temesi Zoltán nyugdíjba meneteléről és haláláról nem találtam írásos híryanagot. Még az évkönyveinkben sem került említésre. Lehet, hogy ismert szerénysége tiltakozott ellene, de az is lehet, hogy velem együtt a közvetlen illetékesek megfeledeztek róla. Ebben felelősséget érzek és nagyon szégyellem, mert nemcsak évfolyamtársak voltunk, hanem az intézeti munka során – úgy érzem őszinte – szakmai barátság is kialakult köztünk.

Temesi Zoltán dr. egyike volt azoknak, akiknek munkája és személyisége egyaránt meghatározó jellegű volt elsősorban a debreceni, de közvetve az összes állategészségügyi intézet tevékenységében. Szerette a munkáját, de még talán a munka is szerette őt. Megbecsülte munkatársait, őszintén örült azok minden sikerének. Az állategészségügyet szolgálta.

Az OAI-ben kezdte állami állatorvosi szolgálatát. A Debreceni Állategészségügyi Intézet alapító tagja volt; lényegében *Murányi Ferenc dr.*-ral indították el ennek az intézetnek a diagnosztikai munkáját. Bár nagyon ismerte az intézeti munka minden csínját-bínját, intézetvezetést nem vállalt (részben egészségi okokból). Munkájának elismerését jelzi, hogy viszonylag korán (1975-ben) elnyerte a Hutýra Ferenc-emlékérem kitüntetését.

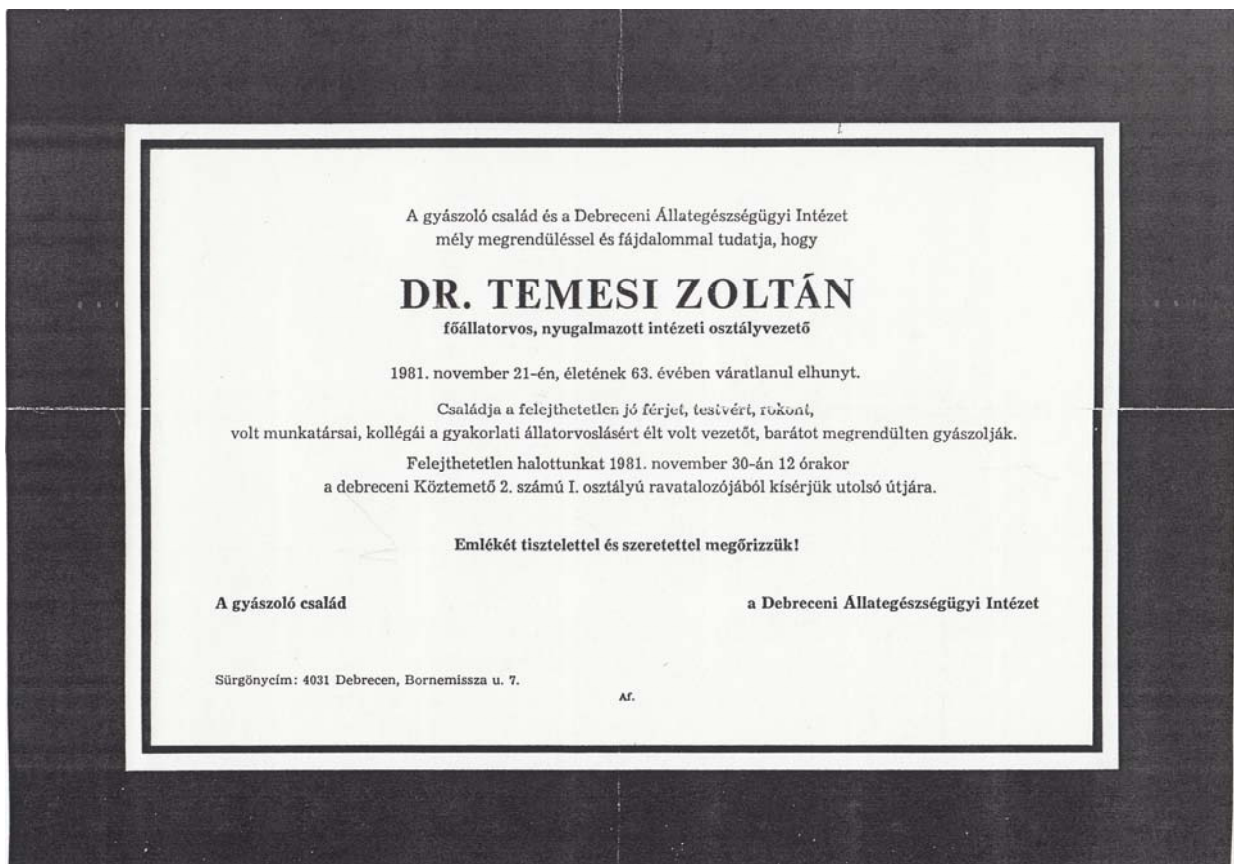
Kezdetben általában kórbonctani-bakteriológiai diagnosztikai vizsgálatokat végzett, majd az intézeti munka tagozódása után a baromfi-egészségügy területén dolgozott. Figyelemmel kísérte azonban az intézet egész tevékenységét. Igen jó megfigyelő volt. Megfigyeléseit jól raktározta és igen szívesen vitatta meg másokkal és adta át az érdeklődőknek. Az intézetek közötti tapasztalatcsere-értekezletek igen aktív résztvevője volt.

Önként, korán ment nyugállományba. De azután is – hisz az intézet területén lakott – naprakész konzultációs kapcsolatban volt a szakemberekkel.

Ha debreceni kiküldetéseim során a Bikában éjszakáztam, többnyire együtt vacsoráztunk és éjszakákba nyúlóan kísértük egymást haza (el- és vissza-), mert nem akart vége szakadni a szakmai beszélgetésünknek. Munkatílusának egyik jellemzője volt: „Mi a gyakorló kollégákat szolgáljuk ki. Foglalkozzunk bármivel, ha egy kolléga bejön, és vizsgálati anyagot hoz, vagy tanácsot kér, azonnal, a legjobb képességünkkel kell a rendelkezésére állnunk.” Ezt a szemléletet nevelte bele munkatársaiba, de mi – kortársai – is elsajátítottuk tőle.

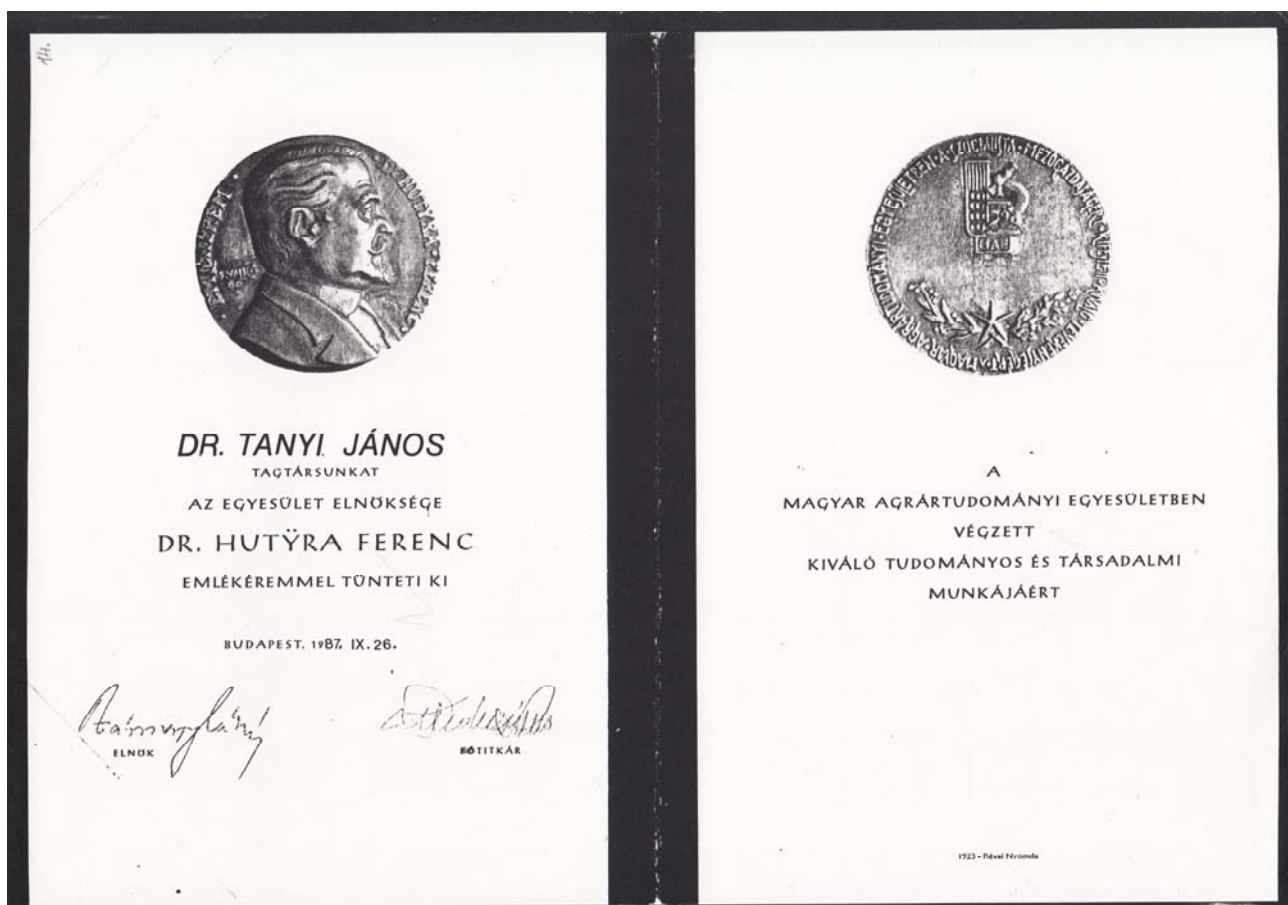
Dr. Szabó István

Dr. Temesi Zoltán halotti értesítője

Dr. Tanyi János kitüntetése Hutyra- emlékéremmel

1987. szeptember 26.

Hengl Rezső dr. nyugalomába vonult

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1989. 44 (3). 150.

Hengl Rezső dr. az ÁÉSZ Debreceni Állategészségügyi Intézetének igazgatója, az állategészségügyi szolgálatban eltöltött több mint 36 esztendő és intézeti igazgatói tevékenységének 16 éve után 1989. január 1-jén nyugalomba vonult.

Dr. Hengl Rezső 1928. április 4-én született Martonvásáron. Elemi és középiskolai tanulmányait Budapesten végezte, majd 1952-ben állatorvosi oklevelet szerzett. Első munkahelye a Hajdu-Bihar megyei Nagykereki, majd Berekböszörmény volt. Már 1955-ben járási főállatorvos Polgáron. 1964 elején Hajdu-Bihar megye főállatorvosává nevezték ki, majd az 1967-ben létesült Állategészségügyi Állomás igazgatója lett. 1972-ben vette át a Debreceni Állategészségügyi Intézet vezetését.

Egymásba fonódó munkahelyein az előző posztokon szerzett tapasztalatait gazdagon kamatoztatta. Éles szemű, világos gondolkodású kitűnő szakembernek ismertük meg, aki tapasztalatát, tudását, mindig csiszolta. (Erről többek között 1977-ben szerzett állategészségügyi igazgatási és szervezési szakállatorvosi oklevele is tanúskodik). Mégsem a szűkebb szak-

területre fektette munkájának fő hangsúlyát – ott engedte dolgozni beosztott szakembereit –, inkább összerendezte, helyreigazította, kifejezésre juttatta az elért eredményeket. Elsősorban a szakmai fejlesztés területén, a folyamatos építkezésben, műszaki előrehaladásban igyekezett kamatoztatni képességeit. Így már az 1970-es évek első felében behatóan foglalkozott a gépi adatfeldolgozással, amelynek szerves folytatásaként nagy hozzáértéssel és ügyszeretettel ápolta és magas szintre fejlesztette a számítógépes intézeti tevékenységet. Jelentős műszaki érzékét már diákkorában is megcsillogtatta (plessziméterét *Mócsy* professzor hallgatóinak gyakorta felemlegette), de különösen az állomás, majd az intézet építésénél érvényesítette. Szinte minden téglá, felszerelés vagy műszer elhelyezésénél, üzembeállításánál hozzáértően jelen volt, nagy törődéssel ellenőrizte, egyeztette a munkálatokat, megoldásai, tanácsai előnyös változásokat eredményeztek.

A különböző szintű állami, párt és gazdasági szervezetekkel mindig rendezett, jó kapcsolatokat ápol, s mindenütt számon tartották. Különösen szakszervezeti vonalon jutott el a legmagasabb szintekig, ahol véleményét figyelembe vették, helyenként alapul szolgált olyan döntésekben, amelyeknek előnyös hatásait valamennyien már az eredet ismerete nélkül élvezhettük. Az évek folyamán több állandó és ad hoc bizottság választotta tagjai sorába. Többek között 1974-ig tagja volt az MTA Állatorvostudományi Bizottságának, 1973-ig az Országos Állategészségügyi Tanácsnak, 1976-ig a Magyar Állatorvosok Lapja szerkesztőbizottságának. Ma is részt vesz a Közalkalmazottak Szakszervezete, a MAE Állatorvosok Társasága központi vezetősége, az Állategészségügyi és Élelmiszervizsgáló Szolgálat keretében működő igazgatótanács, a DAB orvosbiológiai szakbizottsága munkájában. Elnöke a MAE Állatorvosok Társasága Hajdu-Bihar megyei szervezetének. Több ad hoc bizottság hasznosíthatta széles látókörét, nyugodt ítélőképességét (népi ellenőrzés, MÉM bizottságok).

Munkáját, eredményeit számos kitüntetés ismerte el: 2 ízben a Mezőgazdaság Kiváló Dolgozója (1964, 1970), majd 1986-ban a Kiváló Munkáért kitüntetésben részesült. A Munka Érdemrend ezüst fokozata (1965), a Honvédelmi Érdemérem fokozatai (1970, 1972, 1986), a Szakszervezeti Munkáért elismerés (1982), valamint a Hutýra-émlékérem elnyerése (1981) jelezte vezetői, szakmai és társadalmi tevékenységének nagyrabecsültségét.

Családjának egyetlen nem pedagógus tagjaként szakmai és emberi példájával egész életén át tanított. Bölcs nyugalmát, okos kivárásait, segítő tanácsait, irányítását a jövőben sem kell nélkülöznie intézetünknek, hiszen azon kevesek közé tartozik, aki folytathatják és szívesen folytatják munkájukat nyugállományba vonulásuk után is „volt” munkahelyükön. Nagy tapasztalata, gyakorlata, előrelátása csak hasznunkra lehet, közösségünk csak nyerhet további tevékenységével. Most azonban az unokákkal gyarapodott családnak, a nagyapai teendők ellátásának szentelheti ideje nagyobb részét.

Őszintén kívánjuk, hogy töretlen szellemi és testi frissességét őrizze meg még sok esztendőn át önmaga öröme, családja, munkatársai és az egész állatorvosi kar javára.

A Debreceni Állategészségügyi Intézet munkaközössége 1988. december 1-jén köszöntötte Hengl dr.-t és köszönte meg eddigi hasznos tevékenységét bízva a jövőbeni segítőkészségében.

Tanyi János dr.
igazgató

Hírek [Dr. Tanyi János vezetői megbízása]

Forrás: *Állategészségügyi Közlemények*, 1989. 25 (3). 231.

Dr. Tanyi Jánost 1989. január 1-től az ÁÉSZ Debreceni Állategészségügyi Intézetének vezetésével bízták meg.

Tanyi János 1937. május 7-én született a Hajdu-Bihar megyei Polgár községben. 1961-ben az Állatorvostudományi Egyetemen kitűnő „vörös” diplomával állatorvosdoktor lett. 1961–64 között a Szolnok Megyei Állami Gazdaságok Igazgatóságán és a Szolnok megyei Palotási Állami Gazdaságban dolgozott. 1964. szeptember 1. óta jelenlegi munkahelyén, a Debreceni Állategészségügyi Intézetben (ma ÁÉSZ Debreceni Állategészségügyi Intézete) dolgozik. 1966-ban az Emlősdiagnosztikai Osztály, 1969 óta az akkor létesült Vírusdiagnosztikai Osztály (ma Virologia) vezetője.

1973-ban az Állatorvostudományi Egyetemen szarvasmarha szakállatorvosi diplomát szerzett.

1972-ben megbízták a Debreceni Agrártudományi Egyetemen az Állategészségtan, 1976-ban az Állathigiénia c. tárgyak oktatásával, 1974-ben és 1978-ban Állategészségtan, 1976-ban az Állattartás higiénia c. jegyzetei jelentek meg. Egyik szerzője volt a Mezőgazdasági Kiadónál 1984-ben megjelent Állategészségtan könyvnek, amely az Agrártudományi Egyetemeken ma is kötelező tankönyv. Az Állategészségtan c. jegyzet 2. kiadását nívódíjjal tüntették ki. A mezőgazdasági és élelmezésügyi miniszter 1979-ben a Debreceni Agrártudományi Egyetemen, az Állatélettani és Állategészségtani Tanszéken, az Állategészségtan-állathigiénia tárgykör oktatása számára címzetes egyetemi tanár címet adományozta. 1981-ig látta el a két tárgy oktatását.

1973-ban influenza kutatásaiért a Magyar Tudományos Akadémia elnökének kutatási jutalmát nyerte el.

1974-ben Madárinfluenza-vírusok előfordulása Magyarországon c. kandidátusi értekezésével elnyerte az állatorvostudományok kandidátusa tudományos fokozatot.

1977–81 között szír állatorvos-aspiránsa volt, *dr. Mohammed Alimadi* személyében, aki a víziszárnyasok baromfipestise témában 1981-ben eredményesen védte meg kandidátusi disszertációját.

Dr. Mohammed Alimadi ma Szíria egyetlen állatorvosi fakultásának dékánja.

1984-ben 3 hónapot töltött a szíriai Al Baath Egyetem Állatorvosi Fakultásán, Hanta városában, ahol a szakállatorvos-képzésben nyújtott segítséget.

1987-ben a MAE Állatorvosok Társasága Hutýra-emlékéremmel tüntette ki.

A Debreceni Akadémiai Bizottság orvosbiológiai és mezőgazdasági szakbizottságainak több munkabizottságában, a MAE Állatorvosok Társasága megyei szervezetében, az utóbbi néhány évben a MÉM–MTA Állatorvostudományi Bizottságában állandóan, több ad hoc bizottságban esetenként végez szakmai tevékenységet.

Közel 25 éves intézeti szakmai tevékenysége során egyetemi jegyzetkből, könyvrészletből, pályázatokból és szabadalmakból álló eddig 19 önálló kiadványa, nagyjából hazai folyóiratokban 65 tudományos és 13 ismeretterjesztő közleménye jelent meg.

Néhány fontosabb szakmai eredménye:

- a fácánok fertőző gége- és légcsőgyulladásának első európai leírása,
- a juhok hólyagos bőrgyulladásának addig ismeretlen bőrformájának megfigyelése,
- valamennyi állatfaj influenzája tanulmányozásának eredményei (a gyöngytyúkoknak a világon elsőként felismert influenzája, több madárfaj influenzájának első hazai ismeretése, a sertésinfluenza hazai leírása),
- több állatfaj paramyxo-herpes vírusainak (galambherpesvírus okozta betegség, IBR vírusos tömeges vetelés szarvasmarhákban) tanulmányozásával elért eredmények,
- mentesítési eljárásokban való részvétel (pl. 1972–75 között már 89 kelet-magyarországi telep felmérése során mentesítési eljárásokat végeztek Aujeszky-féle betegségre),
- egy-egy állatfaj (kacsa, pulyka, borjú) több betegségére irányuló megelőzési-védekezési eljárások kimunkálása, adaptálása stb.

1971-ben Kiváló Dolgozó, 1981-ben intézeti Kiváló Dolgozó, 1988-ban Kiváló Munkáért miniszteri kitüntetést kapott.

Nős, felesége középiskolai tanár, a debreceni Új Élet Parki Általános Iskola igazgatója, három fiú gyermekük van.

40 éves a Debreceni Állategészségügyi Intézet

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1989. 44 (6). 364.

1989. február 1-jén csendes jubileuma volt a Debreceni Állategészségügyi Intézetnek. Az ország első vidéki intézeteként 40 évvel ezelőtt kezdte meg működését. Múltunk tisztelete és a jövőbe vetett hitünk kötelez bennünket arra, hogy egy pillanatra megálljunk és e helyen szinte képletesen emlékezzünk a 40 évre.

A Debreceni Állategészségügyi Intézet már 1948 második felében is végzett tevékenységet, de a földművelésügyi miniszter rendelete működésének kezdetét 1949. február 1-re tette. Kezdetben a Tiszántúl nagy része illetékességi területéhez tartozott. A Békéscsabai és a Miskolci Állategészségügyi Intézet létrejötte után azonban kialakult a mai vizsgálóterülete: *Szabolcs-Szatmár, Hajdu-Bihar, Szolnok* megyék.

A kezdetben 7 dolgozót foglalkoztató és két osztályból álló intézmény (diagnosztikai, szerológiai-parazitológiai) *ma már 5 osztály keretében 50 dolgozóval* tevékenykedik, mintegy 10 szakterületre specializálódva. Az intézet fejlődésében jelentős állomások voltak: 1965-ben külön osztállyá szerveződött a baromfiosztály, 1969-ben megalakult a virológiai, majd 1974-ben a kémiai osztály. A pavilonszerűen elrendezett, részben nem erre a célra létesített épületekben működő részlegek 1981-ben impozáns, új négyemeletes főépületbe költöztek. A régi épületeket lakássá, illetve az intézet tevékenységét kiegészítő helyiségekké alakították át.

A vizsgálati anyagok száma szinte egyenletesen emelkedett az 1980-as évek közepéig. Az állatlétszám fokozatos csökkenésével, a díjtételek későbbi bevezetésével, az általános elszegényedéssel párhuzamosan azonban némi megtorpanás következett be. A fejlődést nem segítették azok a rövidtávúnak bizonyult átszervezések, amelyek az 50-es évek elején, majd 1987-ben értek bennünket. Ezek a különös változások viszonylag kevés vérvesztéssel és talán nagyrészt regenerálható sebekkel jártak. A korábban tisztán költségvetésből gazdálkodó

intézmény előbb maradvány-, majd 1987-től eredményérdekeltségű szervvé, 1989. január 1-jétől pedig a 8 intézményt, közöttük 6 diagnosztikai intézetet is tömörítő *Állategészségügyi és Élelmiszervizsgáló Szolgálat* Debreceni Állategészségügyi Intézeteként részben önálló, önfinanszírozó intézménnyé szerveződött.

Az intézet vizsgálatianyag-száma már az 1970-es évek elején meghaladta a 200 000-et, majd 1981 óta szinte minden évben 400 000 fölé emelkedett. Ez a szám az elmúlt 2 évben mintegy 20–25%-kal csökkent, s némi további csökkenés ismert okokból a közeljövőben is várható. Bár költségvetésünk és létszámunk alig haladta meg a 6 diagnosztikai intézet költségvetésének és létszámának a 10%-át, az összes intézeti vizsgálatnak mi mégis mintegy 20%-át végeztük, amely bizonyos években és osztályokon még nagyobb arányú volt.

Tartózkodni szeretnénk számok és statisztikák élettelen felsorolásától, mégis néhány adat mondhat valamit az olvasónak: több önálló kiadvány (pályázat, egyetemi jegyzet, tankönyv- és könyvrészlet, szabadalom) mellett 172 tudományos, 27 ismeretterjesztő közlemény, az intézet vizsgálati-kutatási anyagából 212 előadás hangzott el különböző fórumokon. Ezek a munkák tanúsítják alma materünkkel, más állategészségügyi intézményekkel, a debreceni egyetemek néhány tanszékével létrejött esetenkénti vagy rendszeres kapcsolatunkat. Bár sajátos helyünk, műszerezettségünk, speciális feladataink nem tették lehetővé elmélyedt, hosszú távú kutatásokat, nem is vágyhattunk tudományos babérokra, mégis a napi gyakorlat porában felsejlő gyöngyszemek felismeréséből, összegyűjtéséből származott eredmények a fenti munkák mellett 3 kandidátusi értekezést is kiérleltek. Munkatársaink korábban is, jelenleg is szívesen segítettek-segítenek a különböző egyetemeken, tanintézményekben, továbbképzéseken előadásokkal, különböző tevékenységekkel. A tartósan és minden bizonnyal nem eredménytelenül végzett munkát 2 címzetes egyetemi tanár címmel is elismerték. Nem kis büszkesége intézetünknek, hogy 1961 óta kiadott 42 Hutýra-émlékéremből eddig 4 intézetünk dolgozóinak jutott (*Hajdu Gusztáv, Temesi Zoltán, Hengl Rezső, Tanyi János* doktorok).

A többmillió vizsgálat és eredményközlő levélszám, a már 5000-et közelítő helyszíni kiszállás és szaktanácsadás, hisszük, hogy sok segítséget jelentett a gazdaságoknak, a bennünk bízó gyakorló kollégáknak. Van néhány betegség, amelyek tisztázásában feladatainkon túl is sokat fáradoztunk, esetenként elsőként állapítottuk meg hazánkban. Ilyenek: a lóbabesiosis, a juhok chlamydiák okozta abortusa, a ló és a szarvasmarha stachybotriotoxicosisa, valamint más gombás, vagy gombatoxikózisos megbetegedések, a különböző állatfajok influenzáinak, herpes- és paramyxovírus-fertőzéseinek vizsgálata, a Morel-féle betegség, a borjak és bárányok agykérgi elhalása, a juhok szimmetrikus agytörzsi elhalásának első hazai megállapítása, a campylobacteriumok által okozott kórképek tisztázásában, mentesítésekben való aktív részvétel, részben vagy egészben intézeti dolgozóink nevéhez fűződik.

Eredményeink egy részében, megalapozásában volt dolgozó társaink is nagy szerepet játszottak, akik ma más munkahelyen működnek, vagy már nyugdíjasok. „Halottaink is egyre többen.” Meghatódva emlékezünk közöttük is *Hajdu Gusztáv dr.* igazgatóra, *Temesi Zoltán dr.* és *Ratalics László dr.* osztályvezetőkre, akik életük nagyobb részét intézetünkben és intézetünkért töltötték.

A most tevékenykedőkre az a nem kis feladat vár, hogy elődeinkhez méltóan, nehéz anyagi helyzetben, többszöri átszervezés után teljesítsék eredményesen szép és hitük szerint fontos munkájukat mezőgazdaságunk és karunk javára, amelyre érettnek és késznek remélik magukat.

A 40 évünk iránti megbecsüléssel és a jövőbe vetett hittel kérjük szakmai közvéleményünk további bizalmát és segítségét a következő évtizedekre is.

Dr. Tanyi János
igazgató

[Hír koszorúzásról]

Forrás: *Állategészségügyi Közlemények*, 1989. 25 (3). 240.

Az ÁÉSZ Debreceni Állategészségügyi Intézetének vezetői az intézmény alapításának 40. évfordulója alkalmából koszorút helyeztek el három jeles állatorvos sírján, akik munkásságukkal kiemelkedő érdemeket szereztek az intézet fejlesztésében, szakmai színvonalának biztosításában.

A koszorúk szalagjain az alábbi felirat olvasható: Hálás szívvel emlékezik *Dr. Hajdu Gusztáv* igazgatóra, *Dr. Ratalics László* osztályvezetőre, *Dr. Temesi Zoltán* osztályvezetőre a negyvenéves Debreceni Állategészségügyi Intézet.

Ebből az alkalomból nyugdíjas találkozóra is sor került, amelyen az elmúlt két évtized során nyugdíjba vonult 12 intézeti munkatárs is részt vett.

Dr. Hajdu Gusztáv emlékülés a Debreceni Állategészségügyi Intézetben

1991. október 16–17.

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1992. 47 (5). 226–227.

Kétnapos tapasztalatcsere keretében emlékülést rendezett a Debreceni Állategészségügyi Intézet *Hajdu Gusztáv*, az intézet alapító igazgatója születésének 80. évfordulóján. Az eseményről közleményben számolt be a megyei napilap, a Hajdu- Bihari Napló.

Hajdu Gusztáv dr. az 1948-ban vidéken *elsőként* létesült Debreceni Állategészségügyi Intézet kialakítója, megszervezője, vezetője volt, *24 éven át igazgatóként állt az intézet élén.* Az európai műveltségű kiváló szakember emléke előtt az ország diagnosztikai intézetei és a Debreceni Állat-egészségügyi Intézet osztályai szakelőadásokkal tisztelegtek.

Az emlékülésen jelen volt *Simor Ferenc dr.*, az FM állat-egészségügyi és élelmiszer-ellenőrző főosztályának vezetője, Hajdu-Bihar, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Jász-Nagykun-Szolnok megyéből nagyszámú állatorvos, valamint az intézetek munkatársai. Az előadások után a résztvevők megkoszorúzták az 1976-ban elhunyt Hajdu Gusztáv sírját.

Az emlékülést *Tanyi János dr.* igazgató *Hajdu Gusztáv* életét és munkásságát ismertető, méltató előadása nyitotta meg. Az emlékbeszédet az alábbiakban teljes terjedelmében közreadjuk.

Hajdu Gusztáv emlékezete

Október 13-án lehetett volna 80 éves *Hajdu Gusztáv dr. c.* egyetemi tanár, a Debreceni Állategészségügyi Intézet 1949–1972 között volt igazgatója. Még köztünk lehetne. Gazdag tapasztalatait, széles látókörét, mély emberségét azonban már több mint másfél évtizede nélkülöznünk kell.

Hajdu Gusztáv 1911. október 13-án született Temesváron. Édesapját, aki katonai főtisztviselő volt, néhány évenként áthelyezték, ezért elemi és középiskoláit több helyen végezte (Szeged, Baja, Kalocsa, Keszthely). 1930-ban a Budapesti Állatorvosi Főiskola hallgatója lett. 1934-ben szerzett állatorvosi diplomát. Rövid ideig a Főiskola szülészeti klinikáján, majd az Országos Állat-egészségügyi Intézetben dolgozott. 1936-ban *Manninger* professzor meghívta a járványtani tanszékre előbb gyakornoknak, majd tanársegédi kinevezési kapott. A járványtani tanszéken fejezte be *Adatok a lóbrucellózis elterjedtségéhez hazánkban c.* doktori értekezését, amellyel „Summa cum laude” minősítésű állatorvosdoktor lett. A *Manninger* professzor mellett töltött 2 év meghatározó volt az életében. A továbbiakban lépteit, cselekedeteit *manningeri* mértékkel mérte, sűrűn kért tőle tanácsokat, és mint legmagasabb elismerést emlegette, hogy *Manninger* tanársegéde lehetett.

1938-ban kitűnő minősítésű tiszti vizsgát tett, és 1939-ben állami állatorvosi szolgálatba lépett. Rövid ideig Sopronban és Nyírbátorban helyettesített, majd Kisújszálláson lett járási főállatorvos. 1944-ben a katonai szolgálat, majd többéves grúzai hadifogság szakította meg ígéretesen ívelő pályáját.

Visszakerült ugyan 1948-ban, hadifogsága után, néhány hónapra Kisújszállásra, de FM-rendelettel 1949 januárjában az Országos Állat-egészségügyi Intézetbe rendelték, hogy 1949 márciusában a néhány hónapja létesített Debreceni Állat-egészségügyi Intézet igazgatói teendőit vegye át az eltávozó első igazgató, *Murányi Ferenc dr.-től*, aki mindössze néhány hónapot töltött Debrecenben. Az intézet szervezése, fejlesztése szinte teljesen Rá maradt, vidéki intézet kialakítására hazánkban még példa sem volt. Mindez az egyre előnytelenebbül alakuló 1940-es évek végén, az 1950-es években a hazai sajátos politikai, társadalmi, gazdasági légkörben. Már az ötvenes, de még inkább az azt követő években szervezettségben, létszámban, műszerezettségben, de eredményekben is gyorsan gyarapodott az intézet. Az egyre több megbízható diagnózis mellett, *Hajdu Gusztáv* kis szellemi centrummá alakította az intézetet, ahová a gyakorló állatorvosok szívesen jártak újabb ismereteket szerezni, tapasztalataikat kicserélni, szakmai és emberi gondjaikra-bajaikra megoldást keresni.

Példás volt az, hogy a vizsgálati anyagok közül a lényegesebbeket naponta konzultálta az intézet állatorvosaival, ami nagyszerű tájékozódást és rendszeres továbbképzést jelentett mindannyiunknak. Időközönként referáló üléseinkre összegyűltek a három megye érdeklődő kollégái. Szoros kapcsolatot tartott fenn a Debreceni Orvosegyetem néhány tanszékével, a KÖJÁLLal, az Agráregyetem egyes tanszékeivel. Rendszeresen tanácsot kért az Állatorvostudományi Egyetem egyes tanszékeitől, a Kutatóintézettől, az Országos Állat-egészségügyi Intézettől, később a megalakuló vidéki intézetektől. Indokolatlan szerénység lenne azonban elhallgatni, hogy Tőle, később gyakorlottabb munkatársaitól és tanítványaitól a rutinvizsgálatokon túl szinte az egész országból kértek segítséget állat- és közegészségügyi vonatkozású kérdésekben egyaránt. Iskolateremtő egyéniség volt. A fiatal szakemberekkel a tudományos vezető klasszikus módszerrel törődött, kiválasztásukra, kiképzésükre, tudományos fejlődésük figyelemmel kísérésére nagy gondot fordítva. A tehetséges, szorgalmas fiatalokat támogatta, eredményeiket értékelte,

elismerte. Az arra érdemes idősebb kollégákat tisztelte, véleményükre igényt tartott és azt döntéseinél figyelembe vette. Iskolájának tagjai szakterületükön gyakran nemcsak hazánkban voltak elismert képviselői: *Temesi Zoltán, Ratalics László, Dankó Gyula, Sári Imre* nevét kell itt említenem. Nemcsak a rutinmunkában volt kitűnő, hanem a gyakorlati problémák megoldásában is gyakran végzett kutatásokat. Nem véletlen, hogy területünkön a juhbetegségekkel foglalkozott leginkább behatóan és nagy hozzáértéssel, így az akkor vírusosnak mondott (ma chlamydiák okozta) elvetélés, az enterotoxaemia, az actinobacillosis, az enzootiás tüdőadenomatosis első hazai megállapítása, ill. kórjelzésének kidolgozása fűződik az Ő és munkatársai nevéhez. A lóbetegségek is kedvelt területeihez tartoztak, közülük a lóbabesiosissal foglalkozott legtovább.

Nemcsak kiváló diagnosztika és szervező volt, hanem a figyelmet lebilincselő, lényeglátó előadó is. Az intézeti tevékenységgel összefüggő megbeszélései, előadásai, tanításai mellett már 1953-tól a Debreceni Agrártudományi Egyetemen az állatbonc- és élettani előadásokat is Ő tartotta egészen 1957-ig, sőt, 1961-ben átmenetileg az állatélettani tanszék vezetésével is megbízták. 1966-ban az Egyetemi Tanács javaslatára a földművelésügyi miniszter számára *c. egyetemi tanár* címet adományozott munkájának, tevékenységének elismeréseképpen. Az 1972-es nyugdíjazása után az intézeti munkában nem vett részt, ugyanakkor még halála évében is készséggel és örömmel munkálkodott az agráregyetemi oktatásban.

Politikai tevékenységet egyáltalán nem folytatott, nem értett, nem érthetett egyet, főleg az 1950-es évek emberi és társadalmi torzulásainak embertelenségével. A társadalmi közéleti tevékenységtől azonban nem zárkózott el. Ő alakította meg a Magyar Agrártudományi Egyesület első vidéki állatorvosi szervezetét, az Állatorvosok Társasága Hajdu-Bihar megyei csoportját, amelynek elnöke, majd haláláig tiszteletbeli elnöke volt. Tagja volt az etikai bizottságnak is.

Összetett tevékenységét magas kitüntetésekkel ismerték el. Már 1954-ben a Mezőgazdaság kiváló dolgozója lett, 1961-ben a Munka Érdemérem, 1970-ben pedig a Munka Érdemrend arany fokozatát kapta. A Magyar Agrártudományi Egyesület 1964-ben aranykoszorús jelvénnel, 1972-ben pedig Hutýra Ferenc-emlékéremmel jutalmazta.

A háború, a hadifogság, a háború utáni nehéz időszakok átvészélése, az intézeti szervezés nehézségei elkoptatták szervezetét, főként szíve már alig negyvenéves korában jelzett. Ezért 1972-ben korára és egészségi állapotára tekintettel 38 évi szolgálat után nyugdíjba vonult. Csak néhány évig élvezhette azonban a nyugdíjas éveket, 1976-ban 2–3 hónapon keresztül egyre súlyosbodó szívelégtelensége vetett véget életének.

Hajdu dr.-t az intézetben állandó készültség-feszültség tartotta szinte örök nyugtalanságban, a nagy felelősségtől, az örökös többlet akarástól nem tudott szabadulni. Ha az intézetet elhagyta, kiszállások vagy baráti találkozások során derűs hangulatú, anekdotázó, jóságos idős úr volt. Szinte egyetlen hobbija volt: a szakmája. Mindene volt az intézeti munka, a szakma, az állatorvosi kar.

Iskolateremtő egyénisége, mély tudása és emberszeretete lassan már csak idősebb kollégái emlékében él, és távolodik, elmosódik az időben. Szorgalma, hite, szakma- és emberszeretete mégis itt van elsősorban a Debreceni Állategészségügyi Intézet és az intézetek, de tulajdonképpen a magyar állatorvosi kar munkáiban, tevékenységében, az Ő alapozását, szervezését – ugyan egyre névtelenebbül, ma is hasznosítjuk. Értékes munkáját, derűs egyéniségét nem feledjük, és évtizedek távlatából is mindent köszönünk Neki.

Tanyi János dr.

A Debreceni Állategészségügyi Intézet két munkatársa Miniszteri Elismerő Oklevelet kapott

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1997. 119 (7). 440.

A kitüntetést DR. JUSZKU ISTVÁN főosztályvezető-helyettes adta át a Debreceni Állat-egészségügyi Intézetben 1997. május 13–14-én rendezett, kétnapos intézeti bakteriológiai tapasztalatcserén.

DR. BAJMÓCZY ENDRE 1972-ben szerzett állatorvos-doktori oklevelet és egy szűk éves gyakorlatban eltöltött idő után, 1973 közepén a Debreceni Állat-egészségügyi Intézetbe került. Itt 1977-ben a Higiéniai Osztály (mai Bakteriológiai-Immunológiai Osztály) vezetője lett, 1981 óta az Emlősdiagnosztikai Osztályt vezeti.

BAJMÓCZY DR. idén már 25 éve dolgozik az állat-egészségügyi szolgálatban. A rendkívül magas színvonalon képzett munkatárs pontosságával, igényességével, átlátó és elemző képességével *kiváló diagnosztikai* készségéről tesz nap mint nap tanúságot. A keleti országrész nehéz járványtani helyzetében folyamatosan olyan diagnosztikai munkásságot fejt ki, amely munkatársaira is átsugárzik, meghatározó az intézet tevékenységében. Állandóan, részben öntevékenyen fejlesztett ismeretei a keleti országrész gyakorló állatorvosainak adott tanácsaiban is gyakran hasznosulnak. A napi rutinmunka gondos elvégzése mellett nevéhez fűződik néhány betegség első hazai felismerése, vagy országos jelentőségű *tudományos szakmai munkában* való részvétele is.

DR. FAZEKAS BÉLA 1979-ben szerzett állatorvos-doktori oklevelet és 2 éves, az MTA Állatorvos-tudományi Kutatóintézetének keretében, de helyileg a Debreceni Állat-egészségügyi Intézetben végzett tevékenysége után, 1981 óta ténylegesen is az intézet dolgozója. 1981–87 között az Emlősdiagnosztikai Osztályon kifejtett egy évtizedes munkájának napjainkra jelentős eredményei vannak. Nagy szorgalommal és körültekintéssel készítette elő és segítette az osztály ma már színvonalas *műszerezettségének* kialakítását. Sokat tett a módszerek adaptálásában, továbbfejlesztésében. A napi rutinmunkában hatékonyan segíti a gyakorló állatorvosokat, gazdaságokat, gazdákat. Ezen túl azonban nagy problémaérzékenységgel figyeli azokat a biokémiai, toxikológiai természetű gondokat, amelyek nem kellően tisztázottak vagy újszerűek, ugyanakkor jelentősek Magyarországon. Az utolsó 4 évben a fuzariotoxikózisok közül a *fumonizin-B1 toxin* jelenlétét, hatásait *elsőként* tisztázta Magyarországon a természetes esetek tanulmányozásával és a mesterségesen létrehozott kórképek elemzésével. Ennek a toxinnak az állat- és közegészségügyi jelentősége a nemzetközi és az ő vizsgálati alapján is igen nagy, amelyet következetes szakszerűséggel tisztázott és a rendelkezésre álló fórumokon közre adott. Bár munkája egészében is elismerést érdemel, a fumonizin-B1 toxikózis jelentőségének felismerése, hazai vizsgálati lehetőségei rutinszerű végzésének kidolgozása, kórtani elemzése kiemelkedő.

A nagy szorgalmú, példás intézeti magatartású és családi életet élő *kiváló szakember meghatározó egyénisége* a Debreceni Állat-egészségügyi Intézetnek.

Dr. Tanyi János

Dr. Tanyi János az MTA doktora

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1998. 120 (12). 760.

Október 22-én védte meg DR. TANYI JÁNOS c. egyet, tanár, a Debreceni Állat-egészségügyi Intézet igazgatója doktori téziseit „Egyes állatbetegségek diagnosztikai eredményeinek és járványtanának értékelése” címmel. TANYI DR. a hazai diagnosztikai szakemberek mai nemzedékének a legsokoldalúbb, legelismerettebb képviselője, aki a diagnosztikai és a kutatómunka mellett jelentős

nevelő, iskolateremtő, szervező, irányító és ismeretterjesztő tevékenységet is kifejt. Kutatói és diagnosztikai tevékenységét fémjelzi számos betegségnek az első hazai felismerése és leírása. E mellett helyi vagy országos védekezési és mentesítési eljárások kidolgozásában és bevezetésében is nagyon hasznos, nélkülözhetetlen segítséget adott a gyakorlatban dolgozó állatorvosoknak és az állami szolgálatnak. Olvasóink is az ő nevét ismerhetik a legjobban, hiszen az eddig írt 105 tudományos közleménye közül 68-at (!) a Magyar Állatorvosok Lapjában jelentetett meg, amelyek döntő többsége nem elméleti vagy laboratóriumi technikákra vonatkozó ismereteket, hanem gyakorlatban jelentkező problémák megoldási módját közölte. Mint azt az egyik, nem állatorvos opponense is kiemelte, TANYI DR. eddigi tevékenysége a progresszív hazafiság mintaképe is. Elsőrendű volt számára, hogy új eredményeit mindenekelőtt a hazai, hasonló problémákkal küzdő állatorvosokkal közölje magyar nyelvű szaklapban, holott szakcikkei – azok minősége alapján – nagyobb nemzetközi elismertséget hozó, külföldi lapokban is közölhetők lettek volna. Lapunk nemzetközi citációjának jelentős része az ő írásaira vonatkozik. A másik, szintén elismerésre méltó hazafiúi magatartása az, hogy nemzetközi ismertségét és elismertségét nem hosszú ideig tartó, zavartalan és kiváló technikai feltételeket biztosító külföldi kutatómunka eredményeként vívta ki magának, hanem itthon, a honi problémáknak a megoldása, a diagnosztikai napi robotmunka végzése mellett, nem világszínvonalú technikai és anyagi feltételek között.

A tiszteletre méltó számú és értékű tudományos közleményei mellett egyedül vagy társ-szerzőkkel 23 kiadványt (könyvrészletet, egyetemi jegyzetet stb.) adott közre. Ismeretterjesztő írásainak száma 23. Tudományos előadások során 200 alkalommal gazdagította az állatorvosok, agrárszakemberek, orvosok stb. ismereteit és járult hozzá az állat- és közegészségügyi problémák megoldásához.

TANYI DR. nemcsak jeles kutató, hanem eredményes intézetvezető és aktív közéleti személyiség is. Az általa vezetett intézet munkatársai közül ez évben ketten szereztek PhD tudományos fokozatot, valamint számos tudományos szervezetben fejt ki tevékenységet. A MOÁE alelnöke, tagja az MTA Állatorvos-tudományi Bizottságának, a Debreceni Akadémiai Bizottság több munkabizottságának és Lapunk szerkesztőbizottságának is.

Amikor a gratulálók hosszú sorába a szerkesztőségünk – az olvasók nevében is – helyért kopogtat, egyben őszinte szívvel megköszönjük a Lapunknak adott eddigi segítséget, a nagyszámú kéziratot, a precíz lektorálást és a másokat is írásra ösztönző aktivitást. Reméljük, hogy mindez tovább folytatódik!

-VII- [Visnyei László]

Meghívó és program a Debreceni Állat-egészségügyi Intézet fennállásának 50. évfordulójára

1999. február 3.

A Debreceni Állat-egészségügyi Intézet
(Db. Bornemissza 3-7) munkatársai 1999. febr. 3-án
a délutáni órákban (és bármikor) örömmel
várják és tájékoztatják a munkájuk iránt érdeklődőket
laboratoriumaikról, műszereikről,
módszereikről és tevékenységükről.

Köszönetet mondunk a régió állatorvosainak,
szervezeteinek, Intézményeinek, cégeinek a
Dr. Hajdú Gusztáv bronz-emléktábla létrehozásában
nyújtott anyagi segítségéért.

Az emléktábla Lakatos Aranka művésznő alkotása.

50 éves

a Debreceni Állat-egészségügyi
Intézet

MEGHÍVÓ

A Debreceni Állat-egészségügyi Intézet,
a Magyar Országos Állatorvos Egyesület,
a Hajdú-Bihar, a Jász-Nagykun-Szolnok és
Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei
Állat-egészségügyi és Élelmiszer-ellenőrző Állomások,
a Magyar Állatorvosi Kamara Hajdú-Bihar,
Jász-Nagykun-Szolnok, Szabolcs-Szatmár-Bereg
megyei Szervezetei
a Debreceni Akadémiai Bizottság Állattenyésztési
Munkabizottsága

tisztelettel meghívja

**a Debreceni Állat-egészségügyi Intézet
fennállása 50. évfordulójára
rendezett tudományos ülésére**

Az ülés helye: A Debreceni Akadémiai Bizottság
székháza, Debrecen, Thomas Mann u. 49.
Az ülés kezdete: 1999. február 3. 10.00 óra

PROGRAM:

Dr. Tanyi János igazgató:
Az 50 éves Debreceni Állat-egészségügyi
Intézet

Dr. Bistyák Andrea-Dr. Hortobágyi Eleonóra osztályvezető:
Mycotoxinok és mycoplasmák okozta
tojástermelési zavarok lúdban

Dr. Turcsányi Ibolya-Dr. Matiz Katalin mb. osztályvezető:
A sertésekben előforduló Serpulina-fajok
meghatározása a bakteriológiai rutindiaosztikában

Dr. Kecskeméti Sándor osztályvezető - **Dr. Kiss István**:
A szarvasmarha vírusos hasmenése

Dr. Fazekas Béla osztályvezető:
Sertés fuzariotoxikózisok

Dr. Bajmócy Endre osztályvezető - **Dr. Bacsadi Árpád-
Dr. Kiss István-Dr. Glávits Róbert**:
A sertés proliferatív enteropathiái

Ötven éve alakult

Forrás: *Hajdu-Bihari Napló*, 1999. február 4., csütörtök. 3.

Debrecen (P.A.) – A Debreceni Állat-egészségügyi Intézet volt Magyarországon az állat-egészségügy első vidéki centruma. Éppen 50 éve, 1949. február elsején kezdte meg a működését.

„A II. világháborút követően az állatlétszám gyors növekedése, a fokozott járványveszély, valamint a szövetkezetek állományában tapasztalt jelentős veszteségek nehéz helyzetbe hozták az állatorvosokat. A gyakorló kollégák munkájukhoz tudományosan megalapozott, műszeres laboratóriumi háttérrel is igényelték” – utalt a kezdetekre Tanyi János, az intézet igazgatója, a DAB-székházban tartott szerdai sajtótájékoztatóon.

A II. világháború előtt csupán a fővárosban, majd az 1940-es évektől Kolozsváron működött erre alkalmas intézmény, ezek azonban az akkori közlekedési eszközökkel nehezen elérhetőek voltak. És megszületett a megoldás: a földművelésügyi miniszter alapító okirata. Az intézet a kezdetektől fogva kórmegállapító, diagnosztikai tevékenységet folytatott, és ma is ez a fő területe.

A három megyét (Hajdu-Bihar; Jász-Nagykun-Szolnok; Szabolcs-Szatmár-Bereg) átfogó intézet a közegészségügyi feladatok mellett környezetvédelmi feladatokat is ellát, 53 főt foglalkoztat, és mintegy 500 állatorvost szolgál ki.

Munkatársaik az elmúlt 50 évben több mint 10 millió vizsgálatot végeztek el, és a napi feladatok mellett tudományos munkára is mindig maradt idejük.

† Hajdu Gusztáv (1911–1976)

Emléktábla-avatás

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1999. 121 (6). 359.

1999. február 1-jén, a Debreceni Állat-egészségügyi Intézet fennállásának 50. évfordulóján, az intézet földszinti előterében felavatták DR. HAJDU GUSZTÁV (1911–1976) *alapító igazgató* (1949–1972), címzetes egyetemi tanár *bronz emléktábláját*. Az avatási ünnepségen a régió állat-egészségügyi vezetőinek és küldötteinek, valamint az intézet dolgozóinak jelenlétében DR. TANYI JÁNOS igazgató mondott méltató szavakat.

Az emléktáblát az intézet vizsgálóterületét jelentő, Hajdu-Bihar, Jász-Nagykun-Szolnok és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyékre kiterjedő észak-alföldi régió állatorvosai közadakozásából állították, amely az értékek megőrzésére, összetartozásukra és önbecsülésükre való törekvésüket is jelenti. Köszönet illeti a régió állatorvosait, szervezeteiket, intézményeiket, cégeiket a nemes adakozásért.

Az emléktáblán DR. HAJDU GUSZTÁV életnagyságú mellképe, a rá vonatkozó, az alkalmat jelző és az előállítást anyagilag biztosító adatai láthatók. A munka LAKATOS ARANKA, debreceni szobrászművész munkája.

DR. HAJDU GUSZTÁV 1934-ben szerzett „summa cum laude” állatorvos-doktori oklevelet, és 2 évig MANNINGER professzor tanársegéde volt. A nagy tanítómester tudása, egyénisége olyan

hatással volt rá, hogy még idős korában is a legmagasabb elismerésként emlegette, hogy „MANNINGER tanársegéde voltam”. Kitűnő tiszti vizsgája után a gyakorlatban folytatta munkáját, leghosszabban Kisújszálláson szolgált járási főállatorvosként, 1944-es katonai behívójáig. A 4 éves kaukázusi hadifogsága után néhány hónapos, az Országos Állategészségügyi Intézetben töltött idő után, 1949 márciusában nevezték ki a Debreceni Állategészségügyi Intézet élére. Addig az intézet igazgatója DR. MURÁNYI FERENC volt, aki 1948 októberétől lejárt Budapestről, de 1949. március végétől már átadta a feladatokat DR. HAJDU Gusztávnak. Joggal tekinthetjük tehát DR. HAJDU GUSZTÁV 1972 augusztusáig tartó, 23 éves tevékenységét alapítónak, ahogyan azt a bronztábla is mutatja. Hazánk első vidéki intézetének szervezésére, fejlesztésére nem volt etalon, minden HAJDU Gusztávra és kitűnő munkatársaira maradt. A létszámban, műszerezettségben és eredményekben is gyorsan gyarapodó intézetet sikerült hamar kis vidéki szellemi centrummá formálni, ahová a gyakorló állatorvosok, majd a sorra alakuló további vidéki intézetek is szívesen jártak újabb ismereteket, tapasztalatokat szerezni, kicserélni, szakmai, emberi gondjaikra-bajaikra megoldást keresni.

Munkatársaival, különösen a fiatalokkal szívesen és sokat foglalkozott. Az intézet napi vizsgálati anyagának *leglényegesebb eseteit naponta megbeszélte* az intézeti szakemberekkel, a kórelőzményi adatokat, a módszereket, az elkülönítő kórjelzést különösen alaposan elemezve. Élvezetesek voltak az idősebb intézeti kollégákkal esetenként szemben álló vitái, hasznos ütközései, lényeglátása. Odafigyelt azonban az önképzésben már bizonyos utat megtett fiatalabb kollégáira is. Jó néven vette, ha munkatársai a vizsgálatok közötti holtidőt a szakirodalom olvasására kihasználják, ösztönözte a *hazain túl a külföldi irodalom olvasására*, fordítására, az érdekesebb-fontosabb közleményeknek az intézetben (esetenként rövid összefoglalásban a Magy. Állatorv. Lapjában) való közzétételére. Az általa szervezett *referáló ülések* bizonyos időszakban az egyik, néha egyetlen továbbképzési és vitafórum volt országgrészünkben. Nemcsak kiváló diagnosztá volt, de lebilincselő, színes előadó is, ahol a példák gazdag élettapasztalatában gyökereztek. Már 1953-tól előadott a Debreceni Agrártudományi Egyetemen, ahol rövid ideig tanszékvezető is volt, majd címzetes egyetemi tanár. A helyi és országos állatorvosi, agrár- és orvosi intézményekkel fenntartotta, ösztönözte a szoros kapcsolatot. Az intézetek tapasztalatcseréin szellemes humora lebontotta az intézményi és életkori elhatárolódást, pajtási-baráti légkört teremtett az elmélyedt szakmai tanácskozásokon is. A politikai élettől távol tartotta magát, de társadalmi-tudományos körökben szívesen és magas posztokon látott el tevékenységeket. Több magas kitüntetésben is részesült. 38 éves (23 intézeti) szolgálat után ment nyugdíjba. Csupán 4 évig élvezhette a pihenést, gyakran nyugtalankodó szíve már 65 éves korában örökre megpihent.

Dr. Tanyi János

† Hengl Rezső (1928–1999)

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1999. 121 (10). 632–633.

1999. augusztus 6-án, hosszan tartó, súlyos betegség után, DR. HENGL REZSŐ, a Debreceni Állategészségügyi Intézet nyugalmazott igazgatója elhunyt. A kiváló szakembert és vezetőt 1999. augusztus 16-án a debreceni Szent Anna székesegyház altemplomának urnacsarnokában helyezték örök nyugalomra az ország minden részéből odasereglett nagyszámú állatorvos, rokonok, barátok, ismertősök jelenlétében. Hamvainál DR. TANYI JÁNOS mondott búcsúztatót.

„HENGL REZSŐ, a Debreceni Állat-egészségügyi Intézet nyugalmazott igazgatója gazdag életpályát futott be. 1928. április 4-én Martonvásáron született, 1952-ben szerzett állatorvosi oklevelet. Azonnal Hajdu-Bihar megyébe került, amely egész életének színhelye lett. Első munkahelye Nagykereki, majd Berekböszörmény volt, s már 1955-ben járási főállatorvos Polgáron. 1964-ben Hajdú-Bihar megye főállatorvosa, majd 1967-től a Hajdú-Bihar megyei Állat-egészségügyi Állomás igazgatója. 1972-ben a Debreceni Állat-egészségügyi Intézet igazgatójává nevezték ki, amelyet 1988-as nyugdíjazásáig igazgatott. Munkáját azonban intézetünkben ezt követően is folytatta, részben igazgatói tanácsadóként, részben számítógépes rendszerünk szellemi atyjaként. Még ez év első hónapjaiban, már betegen is bejárt, és velünk gyötrődött a mindig újabb problémák számítógépes megoldásán. Igazi menedzser típusú vezető volt. Bár alapos szakismereteit mindig karban tartotta autodidakta módon és szervezett képzés keretében is, mégsem valamely szűkebb szakmai terület specialistája volt. Ott hagyta dolgozni, előre haladni munkatársait. Inkább a szakmai munka szervezésében, fejlesztésében, a belső és külső szakmai és emberi kapcsolatok példaszerű ápolásában volt kimagasló. Az intézmények fejlesztésében az építkezések terén alkotott különösen maradandót. A Hajdu-Bihar megyei Állat-egészségügyi Állomás, majd a Debreceni Állat-egészségügyi Intézet főépülete létrehozásának szakavatott megszállottjaként jelentős műszaki érzékével tárgyalt, indítványozott, utána nézett, változtatott, egyetértett, ahogyan a munka kívánta. Nagy gondot fordított a szakmai igényekre, a praktikusságra, de szem előtt tartotta az esztétikai szempontokat is. A számítógépek elterjedése után szinte az elsők között igyekezett kialakítani, fejleszteni a számítógépek intézeti használatát, amelyet hamar magas szintre emelt és tartott folyamatosan, s még ebben az évben is csiszolgatott.

Nagyon vigyázott az általa vezetett intézmény jó kapcsolatára az állami és társadalmi vezetőkkel, szervezetekkel, állatorvosi és más társintézményekkel. Széles látókörét, alapos szakmai ismeretét, jó ítélőképességét, emberségét hamar felismerték, és több regionális és országos szervezetben igénybe vették. Tagja volt korábban többek között az MTA Állatorvostudományi Bizottságának, az Országos Állat-egészségügyi Tanácsnak, a MAE és a Közalkalmazottak Szakszervezete vezetésének, a Magyar Állatorvosok Lapja szerkesztő bizottságának és más állandó vagy ad hoc bizottságnak.

Több állami és szakmai elismerés jelezte tevékenysége hasznosságát, 2 ízben a Mezőgazdaság Kiváló Dolgozója (1964, 1970), 1986-ban Kiváló Munkáért kitüntetésben részesült. A Munka Érdemrend ezüst fokozatát 1965-ben, a Honvédelmi Érdemérem fokozatait 1970-ben, 1972-ben, majd 1986-ban, a Szakszervezeti Munkáért elismerést 1982-ben, a Hutýra-emlékérmét 1981-ben nyerte el. 1998-ban, 70. születésnapjára Miniszteri Elismerő Oklevelet kapott.

Tevékeny és eredményes szakmai munkáját harmonikus családi élet alapozta, övezte, teljesítette ki.

Valamennyiünk mély fájdalmát az a tudat enyhítheti, hogy egy gazdag, példás szakmai és emberi élet záródott le az ő távozásával. Szorgalmas, áldozatos, hasznos, maradandót alkotó munkájának hatása túléli földi életét. Nyugodjék békében!

Dr. Tanyi János

Dr. Tanyi János nyugállományban

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 2001. 123 (1). 61.

DR. TANYI JÁNOS c. egyetemi tanár, az MTA doktora, a Debreceni Állat-egészségügyi Intézet igazgatója nyugdíjba vonult.

TANYI JÁNOS 1937. május 7-én született Polgáron. 1961-ben az Állatorvosi Főiskolán kitűnő (vörös) diplomát szerzett. 1961–64 között a Szolnok Megyei Állami Gazdaságok Igazgatóságán és a Palotási Állami Gazdaságban dolgozott. 1964 szeptemberében került a Debreceni Állat-egészségügyi Intézetbe, és itt tevékenykedett nyugdíjazásáig. 1966-tól három évig az emlősdiagnosztikai osztályt irányította, majd 1969-től, az akkor létesült virológiai osztályt vezette 2000 szeptemberéig. 1981-ben igazgatóhelyettesi megbízást kapott, 1989-től pedig az intézet igazgatója volt.

Az intézet akkori neves munkatársai a napi diagnosztikai munka mellett mindig intenzíven foglalkoztak kutatásokkal is. A tehetséges fiatal ebben a légkörben a diagnosztikai munka széles területeit ismerte meg, fejlesztette tovább és végzett sikeres kutatásokat. Diagnosztikai sokolda-

lúságát jelzi, hogy az állatorvos-tudomány szinte minden területén – a parazitológiától a toxikológiáig – számos új betegséget vagy kórokozót diagnosztizált és írt le a világon, Európában vagy hazánkban elsőkét. De diagnosztikai és kutatói munkájának igazi színtere a vírusos betegségek. Ezek oktatásának, járványtanának felderítése, az ellenük való védekezés módszereinek kidolgozása területén elért eredményei nevét külföldön is ismertté tették. Különösen az influenzavírusok különféle állatfajokból történő első izolálása jelentős e területen. E témában, a Madárinfluenza-vírusok előfordulása Magyarországon c. kandidátusi értekezését védte meg sikerrel 1974-ben. Kutatásait ezen és más területen is sikeresen folytatta, és Egyes állatbetegségek diagnosztikai eredményeinek és járványtanának értékelése c. disszertációjával az MTA doktora fokozatot szerzett 1998-ban.

DR. TANYI JÁNOS nem csak elméleti kutató. Gyakori kiszállásaival, helyszíni vizsgálataival mindig készségesen, komplex problémaértelmező képességének köszönhetően pedig sikeresen segítette a gyakorlatban jelentkező állat-egészségügyi gondok megoldását.

Tudását, tapasztalatait mindig szívesen osztja meg bárkivel, különösen a fiatalokkal. Már 1972-től tanított a Debreceni Agrártudományi Egyetemen állategészségtant, 1976-tól állat-higiénéért. E témakörökben több egyetemi jegyzetet írt, melyek közül az 1978-ban megjelent Állategészségtan jegyzetet nívódíjjal tüntették ki. Társszerzője a valamennyi agráregyetemen tankönyvként használt Állategészségtan c. könyvnek. 1979-ben a DATE-n c. egyetemi tanári címmel ismerték el oktatói tevékenységét.

A Fischer Verlag által 1992-ben kiadott, nemzetközi szerzőgárdával készült Geflügelkrankheit c. könyvbe 2 fejezetet írt. Különféle tudományos folyóiratokban megjelentetett publikációinak száma 125. Dicséretes, hogy ezek többsége honi lapokban jelent meg, legtöbbször a Magyar Állatorvosok Lapjában, az állatorvosok számára legkönnyebben elérhető helyen.

TANYI professzor 36 évnyi intézeti munkáját nemcsak a nagy munkabírással végzett következetesség, precízesség, maximális teljesítményre törekvés jellemezte, hanem a személyi és a tárgyi feltételek eredményes biztosítása is. Olyan fiatal munkatársi gárdát nevelt és tartott meg maga mellett, akiknek a diagnosztikai munkájára bizton lehet számítani, akik közül többen tudományos minősítést szereztek, élénk és gyümölcsöző nemzetközi kapcsolatokkal rendelkeznek, így nevük ismert a határainkon túl is.

Széles körű és alapos tudásával, pontosságával és megértő emberi kedvességével számos tiszteletet és barátot szerzett. Mindezek a tulajdonságai is hozzájárultak elismertségéhez és tudományos-társadalmi megbízatásaihoz. Tagja a Debreceni Akadémiai Bizottságnak, annak orvosbiológiai és mezőgazdasági szakbizottságainak, több munkabizottságnak, a MAE megyei alelnöke, a MOÁE alelnöke, annak két társaságában (baromfi, sertés) és a Zoonózis Társaságban pedig vezetőségi tag. Alelnöke az MTA Állatorvos-tudományi Bizottságának, tagja a Magyar Állatorvosok Lapja és az Acta Veterinaria Hungarica szerkesztőbizottságának. Közéleti szerepléséhez tartozik az a szám szerint 216 szakmai előadás, továbbképzés, melyeket állatorvosi és orvosi körökben tartott elsősorban saját megfigyeléseiről, vizsgálatairól és kutatásairól.

Tevékenységét eddig Hutýra-éremmel (1987), Derzsy-díjjal (1995) és a Csontos-éremmel (1996) ismerték el. Az általa vezetett intézet 2000-ben kapott Derzsy-díjat.

DR. TANYI JÁNOS az állatorvosi diagnosztika kiemelkedő alakja, a magyar állatorvos-tudomány meghatározó fejlesztője. Mindannyiunk reménye szerint munkáját és tudományos-társadalmi szerepléseit folytatni fogja. Ehhez kívánunk jó egészséget és további sok sikert.

Dr. Fazekas Béla

Zárszó

2000. december 31-ével lezárom a Debreceni Állategészségügyi Intézet történetére vonatkozó dokumentumok gyűjtését, mert

- a) lezárult egy évszázad, sőt évezred,
- b) megünnepeltük az Intézet 50 éves jubileumát,
- c) ez év végén nyugdíjba ment Tanyi János igazgató,
- d) az Intézet új vezetőségével már nincs személyes kapcsolatom. Az Intézet jelenlegi munkatársainak nagy részét egyáltalán nem ismerem. Ilyen kapcsolat hiányában nem lenne módom a gyűjtést folytatni.
- e) három területi intézetet bezártak.

U.i.: Véleményem szerint az Intézet 50 éven át kiválóan működött, az utóbbi években talán elérte szakmai tevékenységének tetőfokát.

Budapest, 2001. január

Dr. Szabó István

A Debreceni Állategészségügyi Intézete története képekben

Épületek

*A Debreceni
Állategészségügyi
Intézet induláskori
épülete (1949)*

*A Debreceni
Állategészségügyi
Intézet későbbi
melléképületei*

II. VIDÉKI ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZETEK TÖRTÉNETE DOKUMENTUMOKBAN

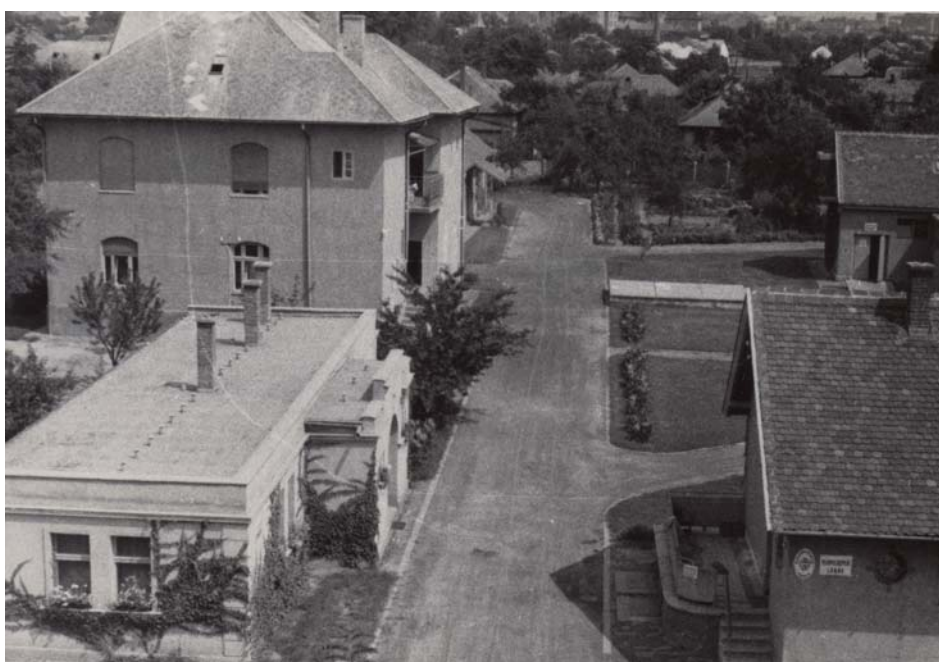
*A Debreceni
Állategészségügyi
Intézet épületei
(1972)*

*A Debreceni
Állategészségügyi
Intézet épületei (1972)*

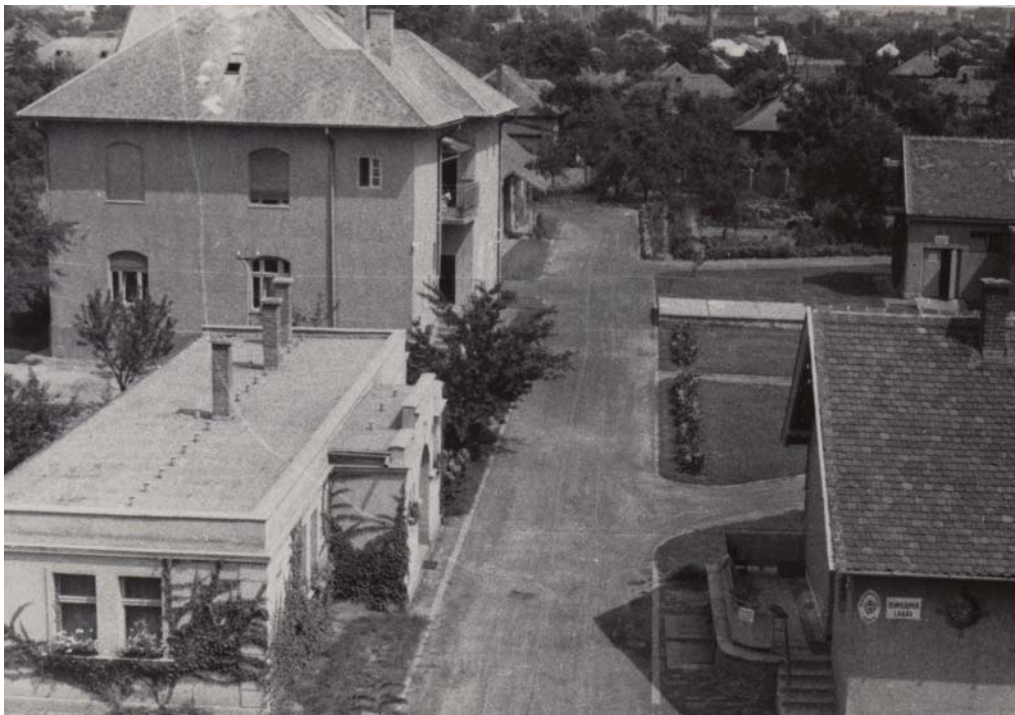
*A Debreceni
Állategészségügyi
Intézet épületei (1972)*

*A Debreceni
Állategészségügyi
Intézet épületei
(1972)*

*A Debreceni
Állategészségügyi
Intézet épületei
(1972)*

*A Debreceni
Állategészségügyi
Intézet épületei
(1972)*

*A Debreceni
Állategészségügyi
Intézet épületei
(1972)*

*A Debreceni
Állategészségügyi
Intézet épületei
(1972)*

Események, életképek

A Debreceni Állategészségügyi Intézet 10 éves jubileuma

*A Debreceni
Állategészségügyi
Intézet 10. éves
jubileuma (1959.
november 20.)*

*Balról jobbra:
Juhász Gyula,
Hajdu Gusztáv,
Manninger Rezső
és Kádár Tibor
feleségeikkel*

Akkor még ilyen kísérleti állat is volt

Életképek (1959–1972)

*A Debreceni Állategészségügyi Intézet udvarán
Manninger Rezső (középen) Hajdu Gusztávval és
Szabó Istvánnal (1959. november)*

*Kihelyezett igazgató értekezlet
Debrecenben (1961)*

*Ülő sor: Hajdu Gusztáv, Kádár Tibor,
Prokopovitsch Ottó*

*Álló sor: Szabó István, Áldásy Pál,
Hódy András, Berényi József (Gh)*

II. VIDÉKI ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZETEK TÖRTÉNETE DOKUMENTUMOKBAN

A kihelyezett igazgatói értekezlet résztvevői az Intézet akkori (1961) szakembereivel

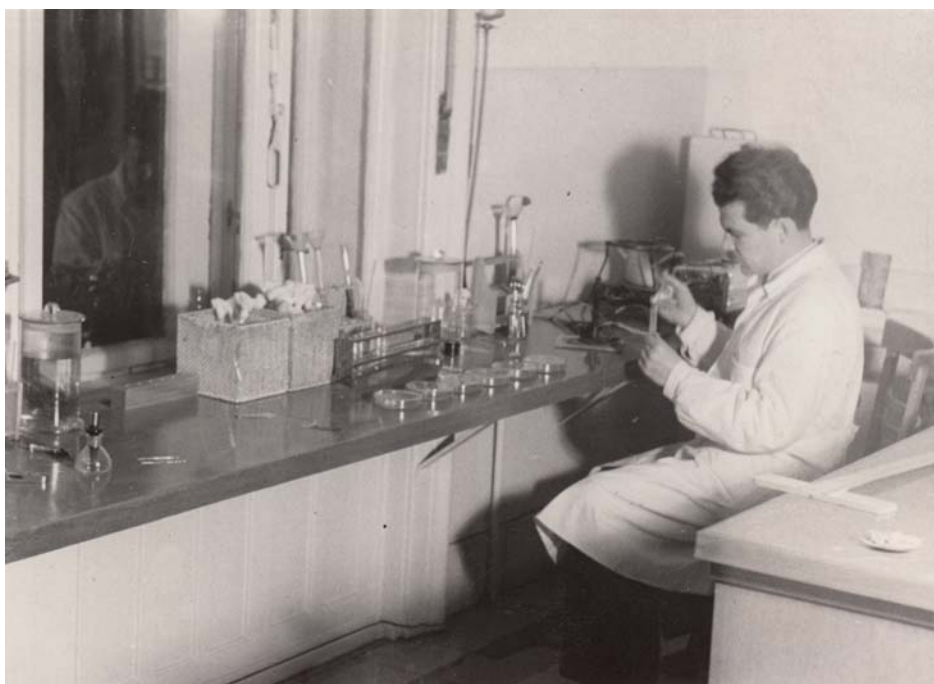
*Az előbbieken kívül:
Ratalics László,
Papp Miklós,
Temesi Zoltán és Szabó János*

*A Debreceni
Állategészségügyi
Intézet dolgozói (1965)*

*Polgári védelmi (LÉGO)
gyakorlat
az Intézetben
(1965 körül)*

*Dr. Temesi Zoltán
a laborjában*

A Debreceni Állategészségügyi Intézet 25. éves jubileumának megünneplése

1974. november 20.

25 éves jubileum

Az elnökségi asztal egyik fele: a kép bal szélén Soós Gábor MÉM államtitkár, jobb szélén Tanyi János osztályvezető, későbbi igazgató

Sárközi Zoltán színművész, Váci Mihály „Minden hatalmat” c. versét szavalja

25 éves jubileum

Az ülésen résztvevők között az első sorban: Hódy András, Hajdu Gusztáv, Szabó István, Belle László, Áldásy Pál, Vörös Lajos (Gh), a második sorban Szerafin János, Kucsera György

25 éves jubileum

*A résztvevők második és első sorában látható:
Temesi Zoltán, Buza László, Tanyi Sándor, Hódy András, Szerafin János,
Hajdu Gusztáv és Szabó István*

25 éves jubileum

Rálátás az ünnepi ülésre

Egyéb megemlékezések, ünnepek

*Dr. Temesi Zoltán
nyugállományba
menetelekor kitüntetést
és jutalmat vesz át
Dr. Ványi András
igazgatótól (1978)*

*Dr. Hajdu Gusztáv
búcsúztatása
(1972. aug. 14.)*

*Dr. Hajdu Gusztáv
a Debreceni
Állategészségügyi
Intézet igazgatója
nyugdíjba vonult*

*Dr. Hajdu Gusztáv
búcsúztatása
(1972. augusztus 14.)*

*Házi ünnepség
keretében Ványi
András, az OAI
igazgatója búcsúztatja*

*Dr. Hajdu Gusztáv
búcsúztatása
(1972. augusztus 14.)*

*Hajdu Gusztávot
az Intézet dolgozói
nevében Szabó János,
az Intézet doyenje
búcsúztatja)*

*Dr. Hajdu Gusztáv
búcsúztatása
(1972. augusztus 14.)
Az új igazgatót,
Hengl Rezsőt
Szabó János
virágcsokorral üdvözi*

*Dr. Hajdu Gusztáv
búcsúztatása
(1972. augusztus 14.)*

*Hajdu Gusztávot
a Szombathelyi Intézet
névében
Nagy Béla igazgató
búcsúztatja*

*Dr. Hajdu Gusztáv
búcsúztatása
(1972. augusztus 14.)*

*Hajdu Gusztávtól
a Szabolcs-Szatmár
megyei állatorvosok
névében Szerafin
János igazgató
búcsúzik*

*Dr. Hajdu Gusztáv
búcsúztatása
(1972. augusztus 14.)*

*Hajdu Gusztávnak
a Kaposvári Intézet
névében Hódy András
igazgató mond
búcsúbeszédet*

*Dr. Hajdu Gusztáv
búcsúztatása
(1972. augusztus 14.)*

*A búcsúbeszéd
kézfogással zárul*

*Dr. Hajdu Gusztáv
búcsúztatása
(1972. augusztus 14.)*

*Hajdu Gusztávtól
a Békéscsabai Intézet
nevében Prokopovitsch
Ottó köszön el*

*Dr. Hajdu Gusztáv
búcsúztatása
(1972. augusztus 14.)*

*Hajdu Gusztávot
a Miskolci Intézet
nevében Áldásy Pál
méltatja*

*Dr. Hajdu Gusztáv
búcsúztatása
(1972. augusztus 14.)*

*Dr. Hajdu Gusztáv,
a nyugalomba vonuló
igazgató beszél*

*Dr. Hajdu Gusztáv
búcsúztatása
(1972. augusztus 14.)*

*Dr. Hajdu Gusztáv,
a nyugalomba vonuló
igazgató beszél*

*Hajdu Gusztáv
búcsúztatása
(1972. augusztus 14.)*

*Balról:
Szabó István, Temesi
Zoltán, Kádár Tibor,
Hajdu Gusztáv, Hódy
András ismerhető fel*

Síremlékek Debrecenben

*A Debreceni Köztemető
főbejárata (1995)*

*Dr. Ratalics László síremléke
(XIV. tábla, 19. sor, 20. sírhely)*

II. VIDÉKI ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZETEK TÖRTÉNETE DOKUMENTUMOKBAN

*Dr. Hajdu Gusztáv síremléke
(XV. tábla, Liget 13. sírhely)*

*Dr. Temesi Zoltán síremléke
(II. tábla, 28. sor, 15. sírhely)*

KAPOSVÁRI ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZET

Létesítve: 1951. április 20.

Illetékességi kör: Baranya, Somogy és Tolna megyék (1972-ig Zala megye is)

Épült: 1950–1951

Névváltozások:

1987–1988 a Somogy megyei Állategészségügyi és Élelmiszervizsgáló Állomás
Állategészségügyi Intézete

1988–1991 Állategészségügyi és Élelmiszervizsgáló Szolgálat Kaposvári
Állategészségügyi Intézete

Igazgatók:

1950–1952 Széchényi István dr.

1953–1954 Holló Sándor dr.

1954–1982 Hódy András dr.

1983–1992 Füleßy Emil dr.

1992–2000 Méhesfalvi József dr.

A Kaposvári Állategészségügyi Intézete története cikkeken

Beszámoló a Kaposvári Állategészségügyi Intézet 10 éves működéséről

Hódy András dr.

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1961. 16 (11). 435–438.

1961. szeptember 23-án Kaposvárott, a Somogy Megyei Tanács nagytermében ünnepi szakülésre gyűlt össze Baranya, Somogy, Tolna és Zala több mint 200 állatorvosa. Az ünnepi szakülést a Kaposvári Állategészségügyi Intézet 10 éves fennállása alkalmából rendezte az Intézet a helyi Szakszervezeti Bizottsággal karöltve. A jubileumi ünnepséget szakelőadás vezette be, amelyet *Manninger Rezső dr.* egyet. tanár, akadémikus tartott „A szarvasmarhák nyálkahártyabetegségeiről”. Az állatorvosok nagy érdeklődéssel hallgatták az igen értékes előadást, majd számos hozzászólás hangzott el és kérdést teltek fel. Az ünnepség második részében *Hódy András dr.*, az Intézet igazgatója ismertette a Kaposvári Állategészségügyi Intézet 10 éves működését. Az ünnepi szakülésen megjelent és a jubiláló Intézetet üdvözölte: *László István dr.*, a Somogy Megyei Tanács elnöke, *Pusztai Oszkár dr.*, a F. M. Állategészségügyi Igazgatósága vezetője; *Kádár Tibor dr.* az Országos Állategészségügyi Intézet igazgatója, *Mészáros János dr.*, az MTA Állategészségügyi Kutató Intézetének igazgatója, *Takács Béla*, a Közalkalmazottak Szakszervezetének megyei titkára, valamint *Egyed Lajos dr.* a Somogy megyei, *Tószegi Imre dr.* a Zala megyei és *Láng Miklós dr.* a Baranya megyei állatorvosok képviselőiben. A jubileumi szakülés után a jelenlévők közös ebéden vettek részt a Kaposvári Béke Étteremben, majd délután együttesen tekintették meg az Állategészségügyi Intézetet.

Az állategészségügyi intézetek hálózatának kiépítése során a Kaposvári Állategészségügyi Intézet – mint a második vidéki intézet – 1951. április 20-án kezdte meg működését. Ezt megelőzően 1928-tól az Országos Állategészségügyi Intézet Budapesten és 1949-től a Debreceni Állategészségügyi Intézet működött. Az egyre növekvő állategészségügyi feladatok tették szükségessé, hogy az ország intenzív állattenyésztő területén, a Dunántúlon is létesüljön intézet, annál is inkább, mivel a debreceni intézet működési területét kivéve az ország egész területéről küldött nagyszámú vizsgálati anyag feldolgozása az Országos Állategészségügyi Intézetet túlterhelte.

Ilyen előzmények után az Intézet felépítéséhez szükséges beruházás már az első ötéves terv célkitűzései között szerepelt. A F. M. telekvásárlása és a pénzügyi fedezet biztosítása után az építkezések a város nyugati részén elterülő, 3407 négyszögölnyi szabad területen 1950-ben meg is kezdődtek, s 1951 áprilisára az Intézet teljesen elkészült. Az építkezésre kijelölt hely feltöltése hatalmas földmunkát igényelt, majd a sík, de teljesen kopár terület befásítása is sok munkával járt.

Az Intézet téglalakú főépülete fiatal park közepén fekszik. Az épület tengelyében hosszanti folyosó választja el az abból két oldalra nyíló laboratóriumi helyiségeket. A főépületben kapott helyet ezenkívül a táptalajkonyha, az iroda, valamint a központi fűtésre szolgáló kazánház. Külön épület a kisállatok háza, ahol a laboratóriumi kísérleti állatok elhelyezésére,

tenyésztésére és elkülönítésére alkalmas helyiségek vannak. Ugyanebben az épületben van a két személygépkocsi befogadására alkalmas garázs és szerszámkamra.

Az Intézettel egy időben épült két 2×2 szobás, összkomfortos ikerlakóház, egyik a készenléti szolgálatot tartó szakállatorvos, másik a telepfelügyelő számára.

A lakásokhoz kert és gazdasági udvar is tartozik.

Az Intézet sikeres megindítása *Szécsényi István dr.*-nak, az Intézet első igazgatójának az érdeme, aki a felszerelések, beszerzések és a működés megszervezése terén fáradhatatlanul tevékenykedett.

A működési szabályzat értelmében feladatunk azoknak az állategészségügyi laboratóriumi diagnosztikai vizsgálatoknak az elvégzése, melyek a gyakorló állatorvos feladatkörét meghaladják, vagy amelyeknek az elvégzéséhez különleges laboratóriumi szakképzettség és felszerelés szükséges.

Az Intézet felett a főfelügyeletet a földművelésügyi miniszter gyakorolja. Az Országos Állategészségügyi Intézet igazgatója az intézet szakmai, gazdálkodási és számviteli munkája felett szakfelügyeletet gyakorol.

Működési területünk Somogy, Tolna, Baranya megye, valamint Pécs megyei jogú város egész területe, 1955. november 1-től kezdődően Zala megye egész területe is.

Az Intézet feladatainak elvégzésére a kívánalmaknak megfelelően osztályokra vagy részlegekre tagozódik, melyeknek élén felelős vezetők, az osztályvezetők (részlegvezető szakállatorvosok) állnak. Jelenleg a következő tagozódásban működik az Intézet.

A *kórbonctani és bakteriológiai* osztály végzi az emlős állatok hulláinak vizsgálatát, kórbonctani, bakteriológiai, szövettani eljárásokkal és kísérleti állatoltással, szükség esetén az állatok tartási helyén. Végzi a tejminták bakteriológiai és egyszerűbb kémiai vizsgálatát, az állati eredetű élelmiszerek, növényi és állati eredetű takarmányok, víz és egyéb minták bakteriológiai vizsgálatát – *A baromfi, a halak és a méhek* betegségeinek osztálya végzi a baromfihullák, tojások, halak, ikrák, méhek és lépek kórjelző vizsgálatát, kórbonctani, bakteriológiai, esetleg szerológiai eljárásokkal és kísérleti állatoltással, szükség esetén az állatok tartási helyén, illetőleg a tógazdaságokban vagy a méhészetben; ellenőrzi a baromfityphuszűrővizsgálatokat és állategészségügyi szempontból a baromfikellető-állomásokat. – A *szserológiai* osztály végzi a vérminták, tej- és ondóminták szerológiai vizsgálatát, valamint egyéb szerológiai munkákat. A *parazitológiai* osztály végzi a hullák, bélsár, bőrkaparék és egyéb vizsgálati anyagok parazitológiai vizsgálatát, szükség esetén helyszíni vizsgálatokkal kiegészítve. Ellenőrzi a parazitológiai vizsgálóállomások munkáját. Az *előkészítő* osztály a vizsgálatokhoz szükséges különféle táptalajok előállításáról gondoskodik. A vér-, tej-, trichomonasvizsgálatokhoz kiküldendő csövek, anyagok, előkészítését végzi, valamint megtisztítja és sterilizálja a használt üvegeket, eszközöket. – A *gazdasági* csoport elkészíti az Intézet költségvetési előirányzatát. Ellátja az Intézet pénz-, anyag-, munkaerő- és beralapgazdálkodási, beruházási és felújítási, továbbá mindennemű pénztári és számviteli teendőit.

Az Intézetbe naponként beérkező vizsgálati anyagok mennyisége az igényeknek megfelelően bizonyos határon belül ingadozik. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy időszakonként vagy bizonyos napokon egyik-másik osztály sokkal több munkát végez, mint amennyit létszáma megenged, tekintettel arra, hogy a romlandó vizsgálati anyagokat a beérkezés napján fel kell dolgozni. Bizonyos feladatok idényszerűen, évszakonként jelentkeznek, nevezetesen a parazitológiai, a hal- és a méhvizsgálatok. Ennélfogva az egyes osztályok munkakörét szigorúan

II. VIDÉKI ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZETEK TÖRTÉNETE DOKUMENTUMOKBAN

elhatárolni nem lehet, hanem egymás kölcsönös segítségével, szükség szerint a munkaerő átcsoportosításával biztosítható a vizsgálati anyagok maradéktalan és gyors feldolgozása.

A dolgozók létszáma 1951-ben 12 volt. Az azóta megnövekedett feladatok ellátására a létszám fokozatos emelése vált szükségessé, így 1952-ben 16, 1953-ban 19, 1954-ben 20 állandó dolgozója volt az Intézetnek. Ez a létszám 1955-ben egy állatorvosi, 3 állategészségügyi felcseri és 1 hivatalsegédi állás megszűnésével 15 főre csökkent, mivel a F. M. XIII. B. 821 – 232/1954. sz. rendeletével 1954. november 1-től kezdődően a működési területen levő szocialista szektor baromfiállományának a jelzett időpontig általunk végzett rendszeres baromfityphus-szűrővizsgálatát, valamint tuberkulózisát a kezelő állatorvosok hatáskörébe utalta. Az Intézet ezeket a vizsgálatokat azóta csak kémpróbaszerűen ellenőrzi.

Az utóbbi 3 esztendő alatt viszont új munkaterületet kapott az Intézet; 1957 óta végzi a trichomonas-vizsgálatokat, a keltetőállomások, valamint a mintaközségek és parazitológiai vizsgálóállomások ellenőrzését, 1958 óta az élelmiszerek bakteriológiai vizsgálatát, ez év január 1-től pedig a hal- és méhbetegségek felderítésére irányuló vizsgálatokat is. E feladatok elvégzéséhez a létszám emelése vált szükségessé. A jelenlegi létszám 19 főből (6 szakállatorvos, 1 áeü. felcser, 5 laboráns, 3 kiegészítő munkaerő, 1 pénzügyi előadó, 2 adminisztrátor, 1 gépkocsivezető) áll.

Az elmúlt 10 esztendő alatt végzett munka számszerű adatait éves csoportosításban táblázat szemlélteti.

Év	Diagnosztikai osztály*					Szerológiai és parazitológiai osztály						
	Emlőshulla és szerv	Baromfihulla és szerv	Egyéb bakteriológiai vizsg.	Szövetteni vizsg.	Egyéb vizsg.	Emlős vérminta	Tejmintá ABR-pórával	Ondóminta	Helyszíni baromfi-vérvizsg.	Baromfi-tuberkulózis	Parazitológiai vizsg.	Helyszíni vizsg.
1951	638	2268	2	–	19	22 391	22	19	175 034	18 910	5 997	38
1952	1972	6783	263	38	28	16 684	7 014	16	247 705	30 855	24 960	70
1953	3015	5417	833	274	167	43 951	14 067	39	210 767	34 390	50 731	143
1954	2498	2107	840	631	249	79 933	16 810	41	102 793	22 265	38 964	87
1955	3572	2305	1648	684	260	35 596	6 694	12	46 943	2 100	42 040	82
1956	1381	4035	1105	400	270	21 519	4 470	27	22 242	–	29 639	102
1957	1070	1467	1441	492	966	9 029	806	23	33 821	67	19 910	95
1958	1952	1019	5420	474	1295	10 166	834	701	38 612	314	19 085	101
1959	1646	2643	5615	462	1025	8 143	860	203	26 392	9 630	13 875	190
1960	2769	6654	7222	400	1134	9 301	913	113	21 118	58	17 981	260

* A kórbonctani és bakteriológiai, valamint a baromfi, a hal és a méh betegségeinek osztálya együtt.

A táblázat adataiból megállapítható, hogy a beküldött vizsgálati anyagok száma 1956-ig általában évről évre emelkedett. Az ellenforradalmi események következtében a vizsgálatok száma csökkent ugyan, mely 1957-ben is megmutatkozott, ettől az időponttól kezdve azonban rohamosan emelkedő tendenciát mutat. A brucellosis elleni kötelező vérvizsgálatok megszűnésével az utóbbi években a vérvizsgálatok száma csökkent, úgyszintén kevesebb a baromfi-vérvizsgálatok, valamint a tuberkulózisok száma is, mivel ezt a feladatot a már említett rendelettel a szocialista szektor kezelő állatorvosai vették át. Feltűnően – csaknem kétszeresére – emelkedett viszont az utóbbi két évben az emlős- és baromfihullák száma, valamint az

élelmiszerek és egyéb állati eredetű termékek bakteriológiai vizsgálata. Ez a rohamos emelkedés nyilván azzal magyarázható, hogy a nagyüzemi gazdálkodásra való fokozatos, majd teljes áttéréssel kapcsolatos állategészségügyi feladatokból az Intézet jelentékeny részt vállalt, továbbá az utóbbi években a megváltozott viszonyok igen sok új állategészségügyi feladat végrehajtását jelentik, melynek laboratóriumi diagnosztikai vonatkozása az Intézet munkájában is természetszerű emelkedést eredményez. Ezek a feladatok a számok tükrében azt jelentik, hogy 1960-ban egy állatorvosra 13 551 vizsgálati anyag jutott, nem számítva a helyszíni kiszállások alkalmával végzett munkát.

Az elmúlt évek során a gyakorló állatorvosok részéről az igény, az Intézet részéről a segítség egyre nőtt. Igyekeztünk megbízható és gyors diagnózissal minden segítséget megadni a fertőző és egyéb betegségek leküzdéséhez, tudatában annak, hogy számtalan gazdasági kárt okozó betegséggel szemben csak a laboratóriumi vizsgálatok eredménye birtokában tud a gyakorló állatorvos eredményesen küzdeni. A szerológiai osztály a brucellosis, a takonykór, a tenyészbénaság; a baromfiosztály a baromfityphus és -gümőkór elleni küzdelemből tevékenyen és jelentős részt vállalt, nagyszámú parazitológiai vizsgálat pedig azt bizonyítja, hogy az ország erősen fertőzött dunántúli megyéiben e vizsgálatok elvégzésére multhatatlanul szükség volt.

Az Intézet eredményes működésének alapvető feltétele *a gyakorlattal való szoros kapcsolat* megteremtése. Különösen fontos a jelen időszakban ennek hangsúlyozása, tekintettel arra, hogy a nagyüzemi gazdálkodásra való áttérés kapcsán, legtöbbször olyan kérdések megoldásában kell segítséget nyújtanunk, melyek a tartás, elhelyezés, takarmányozás terén jelentkeznek. E kérdések esetenként csak az adott helyi lehetőségek mérlegelésével oldhatók meg, ezért amikor szükségesnek látszik, a helyszínen a kezelő állatorvossal együtt igyekszünk egy-egy állami gazdaságban vagy termelőszövetkezetben mutatkozó kártételeket a legkisebbre csökkenteni. A gyakorlatot folytató állatorvosok részéről az igény az utóbbi években e tekintetben erősen megnövekedett. Míg 1958-ban 101, 1959-ben 190 esetben, addig 1960-ban 260 alkalommal végeztünk helyszíni vizsgálatot.

Az Intézet rutinvizsgálatokra van ugyan elsősorban berendezve, s feladata a laboratóriumi diagnosztikai munkák elvégzése, emellett azonban szakemberei kutatómunkával is foglalkoznak. E munkák természetszerűen elsősorban a mindennapos vizsgálati anyagok eseteiből adódnak. Az elmúlt 10 év alatt összesen 15 gyakorlati vonatkozású dolgozat jelent meg szakállatorvosaink tollából, köztük egy állatorvosdoktori értekezés. A motoros keltetőgép üzemből fertőtlenítése c. dolgozat országosan elfogadott újítként látott napvilágot. Jó kapcsolataink vannak a tudományos munka területén a helybeli közközház laboratóriumával, valamint a Somogy megyei KÖJÁL-lal. E kapcsolatok eredményeképpen a Heine-Medin-betegségre vonatkozó szerológiai adatok 1957-ben közös szakközlemény formájában jelentek meg.

Az állatorvosok szakmai továbbképzése szakközlemények, a mindennapos boncolói esetek, valamint a helyszíni kiszállások megbeszélése útján történik. Ezt a célt szolgálják az állategészségügyi intézetekben félévenként megtartott tapasztalatcserék, valamint a havonként megrendezett szakszervezeti továbbképző előadások, tudományos ankétokon, kongresszusokon való részvétel is. A TIT keretében rendezett klubesteken, a Falusi Téli Esték előadássorozat keretében, a megyei továbbképzésen, valamint a szocialista szektor baromfi telepvezetői részére szakállatorvosaink az elmúlt évek során előadásokat tartottak. Több esetben szakmai

bemutatót rendeztünk baromfivérvizsgálók részére, valamint a baromfi tuberkulinozása technikájának elsajátítására. Minden évben 15–20 ötéves állatorvostanhallgató 1 hónapos kötelező járványtani gyakorlatát az intézetben tölti. A szakmai ismeretek bővítésére 409 kötetes intézeti szakkönyvtár áll rendelkezésre, s ugyanazt a célt szolgálja a rendszeresen érkező 8 hazai és 13 külföldi folyóirat is.

A kisegítő munkaerők továbbképzésére szakállatorvosaink az elmúlt évek során heti 2 óra elméleti és gyakorlati oktatást tartottak. Emellett az osztályokon belüli cserékkel biztosítjuk, hogy valamennyi szükséges szakmai ismeretet elsajátítva, szabadságolások, helyettesítések idejére a munka zökkenőmentes elvégzése biztosítva legyen. Ezen kívül lehetőséget nyújtunk a dolgozók részére, hogy a budapesti Országos, valamint a vidéki intézetekben tapasztalatcseréken vegyenek részt, ahol egymás munkamódszereit megismerik, az ott látottakat hasznosítják.

Állatorvosaink tevékenyen részt vesznek a tsz-patronálási munkában is. Egy szakállatorvosunk 1 hónapon át, 1 kisegítő dolgozónk pedig már második esztendeje segíti munkájával a termelőszövetkezetek fejlődését.

Az elmúlt években lengyel, bolgár és keletnémet állatorvosok több alkalommal meglátogatták Intézetünket, az Intézet igazgatója az elmúlt évben tíznapos látogatáson volt az NDK-ban. További szakmai fejlődésünk érdekében mindenképpen kívánatos volna, hogy szakállatorvosaink a jövőben fokozottabban vegyenek részt külföldi tapasztalatcseréken.

Felettes hatóságaink segítő támogatását látjuk azokban a beszerzésekben, építkezésekben és beruházásokban, melyekkel egyrészt munkánk könnyebb végzését segítik elő, másrészt dolgozóink lakásgondjait enyhítik. Az utóbbi esztendőben vegyszerkamrát, szénatárolót, valamint elkülönítő ólakat építettünk, jelenleg pedig raktár építése van folyamatban. Az elmúlt év őszére elkészült egy 2×2 szobás, összkomfortos ikerlakóház közel 400 000 forintos beruházással. Mindezekkel együtt az Intézet ingatlanértéke az 1951. évi 83 148 forinttal szemben 1961-re 144 9716 forintra emelkedett. Jelenleg két négylakásos ikerháza van az Intézetnek.

Igen nagy segítséget jelentett a növekvő helyszíni kiszállások lebonyolítására a 2 és fél évvel ezelőtt kapott új gépkocsi.

Az Intézet szakmai felszerelése állandóan szaporodik. Ezeknek értéke 1951-ben 482 030 Ft volt, az 1961-es érték 749 878 Ft. Az Intézet jelenlegi berendezése és az új műszerek az eredményes szakmai munka elvégzéséhez szükséges feltételeket biztosítják.

Személyi vonatkozásban az Intézet vezetésében az elmúlt 10 év alatt több alkalommal történt változás. Az első igazgatótól, *Szécsényi István dr.*-tól 1953 januárjában *Holló Sándor dr.* igazgató vette át a vezetést, majd 1954 júniusától a jelenlegi vezető irányítja az Intézetet. Ezek a változások nem voltak közömbösek, mégis nyugodtan állíthatom, hogy minden évben elvégeztük a ránk bízott feladatokat, ennek pedig a személyi állomány stabilizálódása és a bizalom megszilárdulása egyik feltétele. Az Intézet begyakorolt szakmai és kisegítő személyzettel működik, akiknek nemcsak munkája, de egymáshoz való viszonya is hosszú időre biztosítani látszik a feladatok jó elvégzéséhez szükséges munkaszellemet.

A jó munkavégzésnek konkrét bizonyítékai is vannak. Az elmúlt évek során több dolgozó pénzjutalmat és dicséretet kapott *Fias Jánosné* állategészségügyi felcser 1956-ban „Kiváló dolgozó” kitüntetésben, dr. Tóth Istvánné kisegítő pedig 1959-ben miniszteri dicséretben részesült. Az Intézet vezetője 1955-ben a „Mezőgazdaság Kiváló Dolgozója” kitüntetést kapta meg.

Dolgozóink részt vettek az újító mozgalomban, a munkafelajánlásokban és munkaversenyekben, s nem egyszer elnyerték az állategészségügyi intézmények vándorzászlaját. A takarékosági szempontok figyelembevételével az Intézet és környékének szépítése terén éveken át nagyértékű társadalmi munkát végeztek, s munkájuk könnyebbé tételét elősegítő ötleteikért több alkalommal pénzjutalomban részesültek. Munkánk jó elvégzése céljából rendszeresen termelési értekezleteket tartunk, ahol munkafeladatainkat és problémáinkat tárgyaljuk meg.

Úgy gondolom, a vázoltak alapján megállapítható, hogy az elmúlt 10 év alatt végzett munka nem volt hiábavaló. Igyekeztünk annyi segítséget nyújtani szocialista mezőgazdaságunknak, amennyi erőnkől jutott. Egészen bizonyos, hogy az elkövetkezendő években megnövekedett feladatok elvégzéséhez még több munkára, még jobb szakmai felkészültségre, a gyakorlattal való még szorosabb együttműködésre lesz szükség. Dolgozóink lelkiismeretes munkavégzése, egymás megbecsülése a biztosítéka annak, hogy a jövőbeni feladatokat sikeresen elvégezzük, s ezzel jelentősen hozzájáruljunk állategészségügyünk s ezen keresztül nagyüzemi mezőgazdaságunk sikeres fejlődéséhez.

Beszámolóm végeztével ezúton is köszönetet mondok az Intézet jelenlegi dolgozóinak és azoknak a volt munkatársaimnak, akik rövidebb-hosszabb ideig az Intézetben működtek.

A Kaposvári Állategészségügyi Intézet 20 éves működése

Hódy András dr.

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1971. 26 (8). 466–468.

A Kaposvári Állategészségügyi Intézet 20 évvel ezelőtt – 1951. április 20-án – kezdte meg működését. Akkor intézetünk volt a második vidéken létesülő, s mind a mai napig a Dunántúl egyetlen állategészségügyi intézete.

Az első 10 évről számot adtunk a Lap 1961. évi 11. számában, most az újabb 10 esztendő feladatairól, a végzett munkáról, valamint azokról az eseményekről számolunk be, melyek az intézet elmúlt 10 esztendejét jellemzik.

A hosszanti folyosóval elválasztott téglalakú főépület ad jelenleg is otthont az egyes laboratóriumi helyiségeknek, amelyeknek bővítésére a helyi adottságoknál fogva eddig nem kerülhetett sor.

Fő feladatunk továbbra is a gyakorló állatorvosok feladatkörét meghaladó diagnosztikai jellegű munkák végzése. Ez a feladat az utóbbi 10 év során is egyre bővült, nevezetesen 1959-től kezdődően végezzük a különféle takarmánykeverékek és alapanyagok bakteriológiai vizsgálatát, 1961-től a hal- és méhkórtani vizsgálatokat, újabban pedig a MÉM Állategészségügyi és Élelmiszerhygiéniai Főosztályának 77.533/1/1970. sz. rendelkezése a vadon élő állatok betegségeinek felméréséhez szükséges laboratóriumi vizsgálatok elvégzését is az állategészségügyi intézetek hatáskörébe utalta.

Mindezeket a feladatokat a megnövekedett állatorvos- és kiségitő létszám, s lényegében a korábbi évekkel azonos munkafeltételek mellett végeztük, változatlanul a működési területünk, Somogy, Tolna, Baranya, Zala megye és Pécs megyei város területére kiterjedően.

Részben az új feladatok elvégzése, részben pedig a vizsgálati anyagok számszerű növekedése szükségessé tette, hogy az elmúlt évek folyamán bizonyos osztályokon belüli átcsoportosítást hajtsunk végre, aminek az volt a célja, hogy az egyes munkakörök körülhatárolása mellett a munkavégzésünket rugalmasabbá tegyük.

Ennek érdekében a 20 esztendő folyamán, a személyi változásokat is figyelembe véve, az egyes részlegek egymáshoz közelálló szakmai igényeinek felméréseivel új munkaterületeket alakítottunk ki. Így a már kezdetben is a *diagnosztikai osztályhoz* mint szerves egységhez tartozott az emlősállatok kórbonctani és bakteriológiai vizsgálata, valamint az ezzel kapcsolatos egyéb kiegészítő vizsgálatok, továbbá az élelmiszer, takarmány, víz stb. bakteriológiai vizsgálata. A szövettani vizsgálatokat is az említett osztály végzi, és felügyel a diagnosztikai és egyéb vizsgálatokhoz szükséges táptalajok elkészítésére. A baromfihullák laboratóriumi vizsgálatára külön helyiséggel nem rendelkezünk, ezért a baromfi-diagnosztikai vizsgálat is az említett komplexum keretén belül történik.

A *parazitológiai* vizsgálatokat eredetileg ugyancsak a diagnosztikai osztály végezte, már a kezdeti években azonban olyan mennyiségben érkezett a vizsgálati anyag, hogy gondoskodni kellett a jelenleg is önállóan működő *parazitológiai részleg* létrehozásáról.

A *szserológiai osztály* az intézet működésének első éveiben is mint külön egység működött, tekintettel arra, hogy már 1951-től kezdődően nagyszámú szűrővizsgálat elvégzése volt a feladata.

Az említett szervezeti felépítésben működött Intézetünk 1961-ig. Ezt követően a hal- és méhdiagnosztikai vizsgálatok is az intézet feladatkörébe kerültek. Az új feladat részben személyi, részben szakmai gondokat jelentett, mivel a hal- és méhkórtani ismereteket jórészt önképzéssel kellett megszerezni, továbbá az új munkahely megteremtése zsúfoltságot eredményezett, mivel a munkavégzés feltételeit a meglévő adottságokból kellett megteremteni. Ennek érdekében átmenetileg nélkülözhető munkahelyeket szüntettünk meg, hogy kialakítható legyen egy közös részleg, amely a parazitológiai, a hal- és a méhkórtani vizsgálatokat együttesen végzi.

Az utóbbi években azonban elsősorban a méh- és a halkórtani vizsgálatok száma olyan mértékben emelkedett és állandósult, hogy a közös részleg keretei szűknek bizonyultak a feladat ellátására. Ennélfogva a jelenlegi megoldást, vagyis olyan átcsoportosítást kellett végrehajtani, melynek során a parazitológiai vizsgálatokat, valamint a *hal- és méhkórtani diagnosztikát* külön részleg látja el.

Mindezeknek a feladatoknak az elvégzéséhez szükség volt a személyi létszám állandó növelésére és a megfelelő felszereléssel való ellátásra.

Dolgozóink létszáma 1951-ben 12 volt. 10 év múlva ez a létszám 19-re emelkedett, jelenleg pedig 27 fő dolgozik az intézetben: 7 szakállatorvos, 1 pénzügyi főelőadó, 1 előadó, 1 adminisztrátor, 1 állatorvos-szaksegéd, 8 laboráns, 6 szakmunkás és 2 gépkocsivezető.

Az elmúlt 20 esztendő alatt végzett munka számszerű adatait éves összeállításban a *táblázat* szemlélteti.

A táblázat adataiból megállapítható, hogy elsősorban az emlős- és baromfihullák, valamint a szerológiai vizsgálatra beküldött vizsgálati anyagok száma általában kisebb-nagyobb hullámzással évről évre emelkedett. 1952-től 1954-ig feltűnően sok volt a szerológiai és a helyszíni baromfi-vérvizsgálatok száma, amely a takonykór és a brucellosis, valamint a baromfitífusz-fertőzöttség intézetek által végzett felderítésére irányult. Mindkét vizsgálat a további években csökkent, mivel egyrészt a nagyarányú szerológiai szűrések befejeződtek,

másrészt pedig 1955-től kezdődően a szocialista szektor baromfiállományának szűrővizsgálata, valamint tuberkulinozása a továbbiakban a kezelő állatorvos feladata lett.

A végzett munka adatai

Év	Emlőshulla és -szerv	Baromfi-hulla és -szerv	Bakteriológiai	Szövetetani	Szerológiai vizsgálat			Helyszíni baromfi-vizsgálat	Baromfi-tuberkulinozás	Parazitológiai	Hal-	Méh-	Helyszíni vizsg.
					vizsgálat	vér	tej						
1951	638	2 268	91	–	22 391	22	19	175 034	18 910	5 997	–	–	38
1952	1972	6 783	291	38	16 684	7 014	16	247 705	30 855	24 960	–	–	70
1953	3015	5 417	1000	274	43 951	14 067	39	210 767	34 390	50 731	–	–	143
1954	2498	2 107	1089	631	79 933	16 810	41	102 793	22 265	38 964	–	–	87
1955	3572	2 305	1908	684	35 596	6 694	12	46 943	2 100	42 040	–	–	82
1956	1381	4 035	1375	400	21 519	4 470	27	22 242	–	29 639	–	–	102
1957	1070	1 467	2407	492	9 029	806	23	33 821	67	19 910	–	–	95
1958	1952	1 019	6715	474	10 166	834	701	38 612	314	19 085	–	–	101
1959	1646	2 643	6640	462	8 143	860	203	26 392	9 630	13 875	–	–	190
1960	2769	6 654	8356	400	9 301	913	113	21 118	58	17 981	–	–	260
1961	2647	5 729	13525	521	8 178	739	115	15 367	650	13 191	68	2 358	270
1962	3063	4 103	12166	1189	28 981	727	101	15 967	–	13 408	115	9 009	203
1963	3004	4 106	12875	1049	29 556	329	90	17 572	–	6 940	291	23 151	201
1964	3089	5 229	15590	1331	24 251	22	10	17 812	–	7 947	646	14 713	265
1965	2248	5 129	13940	1951	50 255	370	28	14 278	–	10 652	715	28 252	278
1966	2885	8 311	16609	2315	64 451	869	59	15 787	–	8 647	1049	5 721	360
1967	2802	7 195	10924	2157	73 169	12 128	47	19 712	–	7 818	476	8 269	323
1968	2983	6 633	12927	1466	107 774	17 710	118	18 307	–	4 757	291	6 502	329
1969	2588	11 547	20050	2275	112 438	5 874	87	15 886	–	7 700	478	4 136	379
1960	3655	23 283	32956	4114	114 152	4 644	101	–	–	6 272	2716	4 194	331

Nagyarányú parazitológiai szűrővizsgálatot végeztünk az 1951–1962. években, amely elsősorban a májmételes fertőzöttség felderítésére irányult.

Az emlőshullák száma az 1962–1964. években, valamint 1970-ben volt a legmagasabb, utóbb pedig, főleg 1970-ben, rohamosan emelkedett a baromfi-diagnosztikai vizsgálatok száma. Ezzel egyidejűleg a bakteriológiai és a kórszövetetani vizsgálatok számában is lényeges emelkedés tapasztalható.

A szerológiai osztályon elsősorban a brucella-mentesítéssel, valamint az exportszállítással kapcsolatos szarvasmarha- és sertésvérminták, valamint a tej- és ondóminták száma az utóbbi 4 esztendőben 100 000 körül mozgott. A vizsgálatok száma és üteme szorosan összefügg a szarvasmarha-állományok minősítésének sorrendjével, valamint a folyamatos exportszállításokkal.

Az 1961-től megindult hal- és méhkórtani diagnosztikai vizsgálatok, főleg az első években, valamint az atkakór felderítésére irányuló szűrővizsgálatok során adtak sok munkát. A már évek óta nagyjából azonos szinten mozgó vizsgálatok azt jelzik, hogy mindkét területen eredményes volt az állategészségügy beavatkozása. Jelenleg elsősorban a halparazitózisok felszámolása adja a legtöbb gondot, az atkakór állandó veszélye mellett.

A vadon élő állatok egészségügyi helyzetének felmérésére 1970-ben öz, mezei nyúl, róka és fácán, valamint mezeinyúl-vérminta került vizsgálatra. A vadásztársaságok, valamint egyéb vadgazdálkodási szervek által küldött lőtt, esetleg betegen vagy elhullva talált vadak diag-

nosztikai vizsgálatát parazitológiai vizsgálattal is kiegészítettük, a mezeinyúl-vérmintákat pedig elsősorban brucellosisra, ezenkívül tularaemiára és leptospirosisra is megvizsgáltuk.

Az ismertett adatok bizonyítják, hogy a gyakorló állatorvosok részéről mutatkozó, egyre növekvő igényeket az intézet igyekezett kielégíteni. A részünkről eredményközléssel adott segítséget rendszerint kiegészítjük a diagnózishoz kapcsolódó tennivalókra történő utalással is.

A gyakorlattal való szoros együttműködésünkhöz szervesen hozzátartozik a *helyszíni vizsgálatok* elvégzése. Az intézet ilyen irányú igénybevétele évek óta egyre inkább fokozódik, ami nemcsak eredményes működésünk alapvető feltétele, hanem jelzi a gyakorlattal való kapcsolat megteremtésének fontosságát és azt, hogy egy-egy bántalom megelőzéséhez vagy felszámolásához a laboratóriumi diagnosztikai vizsgálatok eredményének helyes értelmezése és értékelése esetenként csak a helyi viszonyok mérlegelésével lehetséges.

Intézetünk szakemberei *kutatómunkával* is foglalkoznak, jóllehet elsőrendű feladatunk a diagnosztikai tevékenység elvégzése. E szoros munka kapcsolatban van a rutinvizsgálatok mindennapi eseteivel, és elsősorban a gyakorlatban adódó problémák megoldását célozza, bár a szakcikk között kazuisztikai közlések is szerepelnek.

Az intézet fennállása óta 21 tudományos és 5 ismeretterjesztő közlemény jelent meg állatorvosaink tollából. A tudományos közlemények részint az egyes fertőző betegségekkel kapcsolatosak, részint pedig olyan kérdéseket tárgyalnak, amelyek az üzemszerű állattartás problémái. Így kidolgoztuk a motoros keltetőgép üzemi fertőtlenítését (1954), foglalkoztunk többek között a fiatal pulykák trichomonadosisával (1956), a bárányok között jelentkező paratífuszjárvánnyal (1959), a baromfikolera antibiotikumokkal történő gyógyításával (1961), a mycoplasma-mastitis jelentőségével (1966), az allergiás eredetű bőrelváltozásokkal (1969) stb.

Az ismeretterjesztő közlemények zömmel a nagyüzemi baromfitartással kapcsolatos kérdéseket tárgyalták, és elsősorban a mezőgazdaságban dolgozó szakemberek igényének kielégítését célozták. Hasonló jelleggel állítottuk össze a „Méhegészségügyi ismeretek állatorvosok és méhegészségügyi felelősök részére” c. kiadvány egyik fejezetét, valamint a bejelentési kötelezettség alá tartozó és egyéb fontosabb méhbetegségekkel kapcsolatos ismertetőt.

Az elmúlt 20 esztendőben 78 szakmai jellegű előadást tartottunk. Ezek az előadások az Állatorvostudományi Egyetemen, az állatorvos-továbbképzés során, valamint ankétokon, értekezleteken és a mezőgazdasági nagyüzemek egyes ágazataiban dolgozó szakemberek részére hangzottak el.

A végzett munkánk ismertetése, valamint a vizsgálati anyagok összesítője a 2 évenként megjelenő intézeti évkönyvekben részletesen fellelhető.

A tudományos munka területén jó kapcsolatunk van a helybeli megyei kórház, valamint a Somogy megyei KÖJÁL laboratóriumával. E kapcsolatok eredménye volt az állategészségügyi szakemberek és az állattartással foglalkozó dolgozók brucellás fertőzöttségének felmérésére irányuló szerológiai vizsgálatok elvégzése Somogy megyében, továbbá a *Heine-Medin*-betegségekre vonatkozó szerológiai adatok feldolgozása, amelynek értékelése 1957-ben közös szakközlemény formájában jelent meg. Elvégeztük a tuberkulin és a flein humán vonatkozású összehasonlító vizsgálatát, továbbá vizsgálatokat végeztünk a humántuberkulin, valamint a trichophytiasis szerodiagnosztikájára vonatkozólag. Részt vállaltunk a Hidrológiai Társaság és a Magyar Agrártudományi Egyesület helyi csoportja, a Vöröskereszt Somogy megyei vezetősége és a Kaposvárott alakult Megyei Egészségtudományi Bizottság munkájában,

valamint a Természettudományi Múzeum állattárának faunisztikai célú parazitagyűjtésében, továbbá a zoonózisok jelentkezése esetén együttműködtünk a közös tennivalók végrehajtásában.

Minden évben 15–20 ötéves hallgató vesz részt 1 hónapos járványtani gyakorlaton intézetünkben. Ez idő alatt elsősorban a diagnosztikai osztály munkáját ismerik meg, a vizsgálati anyagok feldolgozása során pedig elsajátítják a kórisme kialakításához szükséges szempontokat. Lehetőséget adtunk számukra, hogy az intézet valamennyi munkaterületén tájékozódjanak, s adott esetben a helyszíni vizsgálatokban is részt vegyenek.

Az intézetben működő állatorvosok továbbképzése a szakirodalom folyamatos tanulmányozása, az intézeti diagnosztikai esetek, valamint a helyszíni vizsgálatok tapasztalatainak megbeszélése, továbbá az állategészségügyi intézetekben megtartott tapasztalatcserék útján történik. Ezt a célt szolgálja a továbbképző előadásokon, tudományos ankétokon, kongresszusokon való részvétel is. 2 állatorvosunk az Állatorvostudományi Egyetemen szervezett 2 éves szakállatorvos-képzésre nyert felvételt.

A kisegítő munkaerők továbbképzésére az elmúlt évek folyamán intézetünk szakállatorvosai heti több órás elméleti és gyakorlati oktatást tartottak. Ezt követően az osztályokon belüli cserékkel biztosítjuk, hogy dolgozóink valamennyi munkaterület szakmai ismereteit elsajátítsák, és a szükséges munkafolyamatokat kölcsönösen megismerjék. További lehetőség a dolgozók részére, hogy a többi intézetben rendezett tapasztalatcseréken részt vehetnek, amelyek során egymás munkamódszerének megismerésével hasznos ismeretekre tesznek szert.

Szakmai fejlődésünket segíti a minden évben újabb anyaggal bővülő szakkönyvtár, valamint több hazai és angol, német, orosz nyelvű szakfolyóirat.

Az elmúlt évek során részt vettünk az NDK szakintézményeinek látogatására szervezett tanulmányúton, valamint egy állatorvosunk Kubában teljesített szolgálatot 2 éven át. Dán, lengyel, jugoszláv, cseh és NDK-beli állatorvos- és állattenyésztő-küldöttség több alkalommal meglátogatta intézetünket. A helybeli Felsőfokú Állattenyésztési Technikum, valamint iskolák, szaktanfolyamok, a biológiai szakcsoportok hallgatói, továbbá szakmai érdeklődők rendszeresen látogatják az intézetet.

Felettes hatóságunk támogatását és elismerését dokumentálja a 20 év alatt állandóan fejlődő laboratóriumi felszerelésünk, valamint azok a kitüntetések és jutalmak, amelyeket dolgozóink az elmúlt évben kaptak. Eddig 3 állatorvos részesült miniszteri kitüntetésben, másik 2 dolgozónk pedig miniszteri dicséretben.

Az elmúlt évben intézetünk ünnepi szakülést rendezett felszabadulásunk 25 éves évfordulója alkalmából. Az ünnepi ülésen felettes hatóságunk, testvérintézményeink, valamint működési területünk képviselői és meghívott vendégek vettek részt. A szakülésen állatorvosaink szakmai előadásokat tartottak, és beszámoltak az intézetben végzett tudományos jellegű vizsgálatokról.

Jóllehet az intézeti munkát nehéz számokban vagy más értékben kifejezni, ennek ellenére biztosak vagyunk abban, hogy gyakorlatilag is realizálódott az intézeti munkavégzés, amelynek jelenlegi vagy még inkább a jövőbeni tennivalói nélkül a mezőgazdaságunk fejlődéséhez szükséges állategészségügyi feltételek nem biztosíthatók. S hogy ezek a feltételek milyen differenciált szakmai igényekkel jelentkeznek, azt éppen az állategészségügyi intézmények napjainkban kibontakozó széles körű hálózatának kiépítése jelzi. Ennek során a meglévő állategészségügyi intézetek fejlesztése mellett a közeljövőben a Dunántúlon (Szom-

bathelyen) új intézet létesül, s így ez az intenzív állattenyésztéssel és a 2 állategészségügyi intézettel rendelkező országrész az intézeti ellátás területi felosztásában is a jelenleginél egyensúlyozottabb lesz.

Az állategészségügy fejlesztésének programjában intézetünk bővítése és új laboratóriumi épület létesítése is szerepel. Az intézet fejlesztése immár halaszthatatlan, mivel az eddigi munkakörülményeinken csak a rendelkezésre álló helyiségek eredeti funkcióinak megszüntetésével, továbbá az egyes munkaterületek átcsoportosításával próbáltunk segíteni, végleges és megnyugtató megoldást azonban csak a fejlesztés megvalósulása eredményez, az évek folyamán megsokszorozódott feladatokat ugyanis lényegében a korábbi keretek között végezzük, az elmúlt 20 évben megháromszorozódott személyi létszámmal. Mivel az adott viszonyok között további fejlődés már nem lehetséges, ezért egyrészt meg kell teremteni a jelenlegi munkavégzés jobb feltételeit, másrészt gondoskodni kell az újabb feladatok ellátásához szükséges laboratóriumi munkahelyekről. A fejlesztés során a jelenlegi osztályok átcsoportosítása mellett *vírusdiagnosztikai*, *élelmiszer-higiéniai*, továbbá *kémiai* vizsgálatok elvégzésére, valamint szélesebb körű *kutatómunkára* kell felkészülni. Ezenkívül az eddig hiányzó szociális létesítmények építéséről is gondoskodni kell.

A folyamatban levő fejlesztésre több millió forintos beruházás rendelkezésre áll. Hisszük, hogy az építkezés és az egyéb munkafeltételek biztosításával a jövőbeni feladatokat maradéktalanul ellátjuk.

Végezetül köszönetet mondok ezúton is az intézet jelenlegi dolgozóinak, és mindazoknak akik az elmúlt 20 év alatt, mint volt munkatársaim az intézetben dolgoztak.

A Kaposvári Állategészségügyi Intézet 25 éves működése

Hódy András dr. igazgató

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1976. 31 (6). 347–349.

Negyedszázad az ember életében is jelentős idő, egy létesítmény fennállásában pedig jó alkalom arra, hogy visszatekintsünk az elmúlt évekre, de egyben a jövő feladataira is gondoljunk. Minden évforduló nemcsak az idő múlását jelzi, hanem egyben számvetés is, amely összegezi a végzett munkát, annak minden örömeivel és gondjával együtt.

A Kaposvári Állategészségügyi Intézet – mint a második vidéki intézet – 1951. április 20-án kezdte meg működését. Ezt megelőzően, 1929-től az Országos Állategészségügyi Intézet Budapesten, majd 1949-től a Debreceni Állategészségügyi Intézet végezte azokat a laboratóriumi-diagnosztikai vizsgálatokat, amelyekhez különleges felszerelés szükséges.

Ilyen előzmények után a felszabadulásunk utáni állategészségügyi helyzet és az ország csaknem egész területét ellátó Országos Állategészségügyi Intézet túlterhelése indokolta, hogy a Dunántúl intenzív állattenyésztő területén is létesüljön intézet.

Intézetünk felépítése az első öt éves terv során a város nyugati részén kijelölt, szabad területen 1950-ben hatalmas földmunkával megkezdődött, és 1951 áprilisában teljesen elkészült. A laboratóriumi helyiségeket magában foglaló, téglalakú fő épülettel egyidejűleg létesült a kisállatok elhelyezésére szolgáló épület, valamint egy ikerlakóház, amely 1960-ban egy újabb ikerházzal bővült.

A kezdetben jelentkező igényeknek megfelelt az intézet, már néhány év múlva azonban nemcsak a laboratóriumi helyiségek száma, felszereltsége, de a személyi létszám is kevésnek bizonyult a növekvő feladatok ellátására. Ezek a gondok egyre súlyosabbá váltak, míg 1972-ben Intézetünk életében lényeges változás történt, 10 millió forintos beruházással ugyanis kétszintes, új laboratóriumi fő épület, kisállatház és garázs épült, továbbá a régi laboratóriumi épület átalakítása is megkezdődött. Az intézeti beruházás 1973 őszén befejeződött, s ennek következtében 1974-től a munkakörülmények megváltoztak. A laboratóriumi munkahelyek megfelelő elhelyezésével, valamint a szükséges felszerelések beszerzésével a korábbi évekhez képest lényegesen jobb viszonyok között végezhetjük feladatainkat.

Munkavégzésünk zömét továbbra is a működési szabályzatban lefektetett *diagnosztikai jellegű munkák* adják. Ez a feladat az elmúlt 25 év során állandóan bővült, ugyanis új munkaterületeket kapott az intézet, nevezetesen időrendi sorrendben a Trichomonas-vizsgálatokat, a keltetőállomások, valamint a parazitológiai vizsgáló állomások ellenőrzését, az állati eredetű élelmiszerek, a takarmánykeverékek és -alapanyagok bakteriológiai vizsgálatát, a hal- és méhbetegségek felderítésére irányuló vizsgálatokat és a vadon élő állatok betegségeinek laboratóriumi vizsgálatát.

Mindezeket, az időközben megnövekedett állatorvos- és kisegítő létszámmal, az új laboratóriumi fő épület átadásáig lényegében a korábbi évekkel azonos munkafeltételek mellett végeztük Somogy, Tolna, Baranya, Zala megye és Pécs megyei város területére kiterjedően. Működési területünk később a Szombathelyi Állategészségügyi Intézet létesítésével Zala megyével csökkent. Jelenleg fő feladatunk a fertőző betegségek kórmegállapítása mellett, a minősítő és szűrővizsgálatok elvégzése, a nagyüzemi állattartással kapcsolatos, bejelentési kötelezettség alá nem tartozó, de gazdaságilag jelentős állatbetegségek prevenciója és körjelzése.

Munkánk szemléltetésére megemlítem, hogy az emlősdiagnosztikai osztály és a baromfibetegségek osztálya az elmúlt 25 évben több mint félmillió kórbonctani, kórszövettani és egyéb kiegészítő vizsgálatot végzett, szerológiai vizsgálatra közel másfélmillió minta érkezett, a helyszíni baromfi-vérvizsgálatok száma 1970-ig több mint egymillió, a parazitológiai vizsgálatok száma közel 400 000, a hal- és méhkórtani vizsgálatok száma pedig 130 000 volt.

1974 óta a vírusdiagnosztikai, valamint a biokémiai-toxikológiai osztály több ezer vizsgálatot végzett. Ezenkívül több mint 5000 helyszíni vizsgálaton vettünk részt.

Az Intézet fejlesztését megelőzően, részben az új feladatok elvégzése, részben a vizsgálati anyagok számszerű növekedése szükségessé tette, hogy a már meglévő osztályokon belül a szakmai igényeknek megfelelően, új munkahelyeket alakítsunk ki. Kezdetben ugyanis a szerológiai vizsgálatokat kivéve, a diagnosztikai osztályhoz tartozott az emlős- és baromfihullák kórbonctani vizsgálatán kívül az élelmiszer, takarmány és víz vizsgálata, a szövettan és a parazitológia, a kiszolgáló egységekkel együtt. A szerológiai osztály – mivel nagyszámú szűrővizsgálatokat végzett – már kezdettől fogva, mint külön osztály működött.

A hal- és méhdiagnosztikai vizsgálatok megindulásakor – 1965-ben – újabb átszervezésre volt szükség, amelynek során a parazitológiai, a hal- és méhkórtani vizsgálatok elvégzésére közös részleget alakítottunk ki. Az állomási laboratóriumok működésével, valamint az intézeti beruházás befejezésével, részben az intézmények között kialakult munkamegosztás, részben

pedig az Intézet két új osztályának létrejöttével szervezeti felépítésünk is megváltozott, amennyiben jelenleg a *kórbonctan-diagnosztika*, a *vírusdiagnosztika-szerológia*, a *biokémia-toxicológia*, valamint a *hal- és méhdiagnosztika* keretében működik valamennyi részleg.

Bár az Intézet korábbi feladatai közé tartozó szerodiagnosztikai, élelmiszerhigiéniai és parazitológiai rutinvizsgálatok zömét ma már a megyei állategészségügyi állomások végzik, működésük óta nem csökkent az intézeti vizsgálatok száma, ami munkánk fokozódó igénybevételével, valamint egy-egy vizsgálati anyag több irányú feldolgozásával magyarázható.

Az állategészségügyi állomások laboratóriumi szakszemélyzetének képzésével hozzájárultunk szakmai ismereteik bővítéséhez, és szoros kapcsolatot alakítottunk ki nemcsak a bejelentési kötelezettség alá tartozó fertőző betegségek közös megállapításában, a brucellosistól, a leptospirosistól, az Aujeszky-féle betegségtől való mentesítéshez szükséges minősítő és szűrővizsgálatok elvégzésében, hanem igyekeztünk segítséget adni a laboratóriumi vizsgálataik során felmerülő problémák megoldásában is.

Feladataink elvégzéséhez elengedhetetlen volt a laboratóriumi vizsgáló eljárások fejlesztése, újabb vizsgáló módszerek bevezetése, az állomási és intézeti osztályok közötti kölcsönös munkakapcsolat megteremtése, továbbá a gyakorló állatorvosokkal már meglévő kapcsolat további bővítése. Természetesen szükség volt a személyi létszám állandó növelésére és a megfelelő felszereléssel való ellátásra is, ami elsősorban az újonnan létesült, 2 új osztály igényeinek kielégítését szolgálta. Dolgozóink létszáma 1951-ben 12 volt, 10 év múlva ez 19-re, 20 év múlva 27-re emelkedett, jelenleg pedig 40 fő dolgozik az Intézetben.

Munkavégzésünk adataiból megállapítható, hogy kisebb-nagyobb hullámzástól eltekintve, általában évről évre emelkedett az emlős- és baromfihullák, valamint a szerológiai vizsgálatra beküldött anyagok száma. A kezdeti években feltűnően sok volt a szerológiai szűrővizsgálat, valamint a baromfitífusz felderítésére irányuló helyszíni vizsgálatok száma. A májmételyes fertőzöttség megállapítására az 1951–1962-es években nagyszámú parazitológiai szűrővizsgálatot végeztünk. Az emlőshullák száma az 1962–1970-es években volt a legmagasabb, az utóbbi időben pedig megnövekedett a baromfi-diagnosztikai vizsgálatok száma. A hal- és méhkórtani vizsgálatok főleg az 1960-as években adtak sok munkát. Jelenleg a halparazitózisok és a gombás eredetű megbetegedések felszámolása okoz gondot.

Jóllehet az Intézet feladata a laboratóriumi diagnosztikai munkák elvégzése, szakembereink azonban *kutatómunkával* is foglalkoznak. Ezek a munkák természetesen a mindennapos vizsgálati anyagok eseteiből adódnak, s így elsősorban a gyakorlat számára hasznosíthatók. Az MTA Állatorvostudományi Bizottsága beszámoló ülésein évenként 3–4 témáról adtunk számot. Adatgyűjtést végeztünk az Állatorvostudományi Egyetem Helmintológiai Kutató Laboratóriumával, továbbá részt vállaltunk a Kaposvári Mezőgazdasági Főiskola *oktatómunkájában*.

Jó kapcsolataink vannak a tudományos munka területén a *helybeli közkórház laboratóriumával*, valamint a Somogy megyei KÖJÁL-lal. Ennek során szerológiai vizsgálatot végeztünk Somogy megyében az állattartással foglalkozó dolgozók brucellás fertőzöttségének felderítésére, továbbá közös szakközleményben jelent meg a *Heine-Medin* betegségre vonatkozó szerológiai vizsgálatok eredménye. Foglalkoztunk a tuberkulin és a flein humán vonatkozású összehasonlító vizsgálatával, valamint a trichophytiasis szerodiagnosztikájával. Együttműködtünk a zoonózisok felszámolásában, továbbá részt vettünk a Hidrológiai Társaság,

a MAE helyi csoportja, a Vöröskereszt Somogy megyei vezetősége és a Kaposvárott alakult Egészségtudományi Bizottság munkájában.

Az Intézet eredményes működésének alapvető feltétele a *gyakorlattal való szoros kapcsolat* megteremtése. Az együttműködéshez szorosan hozzátartozik a helyszíni vizsgálatok elvégzése, különösen a jelen időszakban, amikor az *iparszerű telepek* gazdaságos működéséhez elengedhetetlen a segítségnyújtás olyan kérdések megoldásában is, amelyek nemcsak diagnosztikai jellegűek, hanem a tartással, a higiéniai és a technológiai feltételek megteremtésével és helyes alkalmazásával is kapcsolatosak.

Az Intézet fennállása óta 24 *tudományos* és 8 ismeretterjesztő *közlemény* jelent meg állatorvosaink tollából, köztük egy állatorvosdoktori értekezés. Kidolgoztuk a motoros keltetőgép üzembiztonsági fertőtlenítését (1954), foglalkoztunk többek között a fiatal pulykák trichomonadózisával (1956), a bárányállományokban jelentkező paratyphus-járvánnyal (1959), a baromfikolera antibiotikumokkal történő gyógyításával (1961), a Mycoplasma-mastitis jelentőségével (1966), az allergiás eredetű bőrelváltozásokkal (1969), a szelén felhasználásával (1975) stb.

Az *ismeretterjesztő közlemények* zömmel a nagyüzemi baromfitartással kapcsolatos kérdésekkel foglalkoztak. A nagyüzemi mezőgazdaságban dolgozó szakemberek részére állítottuk össze „A kisállatok egészségvédelme” c. könyv szaporodásbiológiai fejezetét, „A háztáji nyúltenyésztés fejlesztésének módjai és lehetőségei”, valamint „A galambok egészségtana” c. jegyzetet, a „Méhegészségügyi ismeretek állatorvosok és méhegészségügyi felelősök részére” c. kiadvány egyik fejezetét, továbbá a bejelentési kötelezettség alá tartozó és egyéb fontosabb méhbetegségekkel kapcsolatos ismertetőt. Az elmúlt 25 évben 103 *szakmai jellegű előadást* tartottunk. Ezek az előadások az állatorvos-továbbképzés során, ankétokon, értekezleteken, valamint mezőgazdasági szakemberek részére hangzottak el.

Minden évben 15–20 ötéves *állatorvostanhallgató* vesz részt járványtani gyakorlaton Intézetünkben. A diagnosztikai ismeretek elsajátítása mellett lehetőséget adunk számukra, hogy az Intézet valamennyi munkaterületét megismerjék, és esetenként a helyszíni vizsgálatokban is részt vegyenek. Részt vállalt az Intézet a Kaposvári Mezőgazdasági Főiskola oktatómunkájában is.

Szakmai fejlődésünket szolgálja a szakállatorvos-képzésben való részvétel, az intézetekben megrendezett tapasztalatszerések, a kisegítő munkaerők továbbképzése, továbbá a minden évben bővülő intézeti szakkönyvtár, valamint több hazai és idegen nyelvű szakfolyóirat.

Az elmúlt évek során felkerestük az NDK szakintézményeit, továbbá szovjet, lengyel, NDK, cseh, jugoszláv, román és dán állatorvos- és állattenyésztő-küldöttség több alkalommal meglátogatta Intézetünket. Egy állatorvosunk 2 éven át Kubában teljesített szolgálatot.

Felettes hatóságunk támogatását bizonyítja a 25 év során nyújtott állandó segítség, elismerésükről pedig tanúskodik 1 kormány-, 6 miniszteri kitüntetés és 1 miniszteri dicséret, amelyet dolgozóink az Intézet fennállása óta kaptak.

A jubileum alkalmából megemlékezünk azokról a kollégáinkról, akik a negyedszázad alatt dolgozói voltak az Intézetnek, s munkásságuk nagyban hozzájárult annak fejlődéséhez. Így *Szécsényi István dr.-ről*, *Holló Sándor dr.-ről*, az Intézet volt igazgatóiról, *Pintér Sándor dr.*, *Nagy Attila dr.*, *Karasszon Dénes dr.* és *Bándy Pál dr.* osztályvezetőkről, valamint azokról a más munkatársaimról, akik hosszabb-rövidebb ideig dolgoztak az Intézetben. Külön és kegyelettel emlékezünk meg Intézetünk egyik alapító tagjáról, *Madaras Tamás dr.* osztályvezetőről, valamint *Bartel Gyula dr.* szakállatorvosról.

Az intézeti munka felmérése és értékelése számokban aligha lehetséges. Mégis úgy érezzük, hogy mezőgazdaságunk nagy átalakulásában hasznosan tevékenykedtünk, s igyekeztünk munkánkkal elősegíteni a szocialista fejlődést. Tudjuk azt is, hogy a továbbiakban még több munkavégzésre, újabb feladatok megoldására lesz szükség. Biztosak vagyunk abban, hogy az eddig kapott támogatás mellett a jövőben is lelkiismeretes munkával, egymás megbecsülésével a már meglevő, jó munkakörülmények között végezhetjük a ránk bízott feladatokat.

Végezetül ezúton is köszönetét mondok az Intézet jelenlegi és volt dolgozóinak, s mindazoknak, akik a hosszú évek során munkánk elvégzésében segítséget adtak.

Hódy András dr. nyugállományba vonult

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1983. 38 (1). 63.

Hódy András dr., a Kaposvári Állategészségügyi Intézet egyik alapító tagja és 28 éven át igazgatója, 1982 végén nyugállományba vonult.

Abaújszántón, 1922-ben született. Középiskoláit Miskolcon végezte. Állatorvosi oklevelét 1947-ben szerezte, 1959-ben doktorált.

1949 áprilisában nevezték ki az Országos Állategészségügyi Intézetbe, ahol 2 évig túlnyomórészt baromfi-egészségügyi területen dolgozott. Fő feladata a tenyésztőjásokat előállító állományok helyszíni állategészségügyi ellenőrzése, baromfitífusz-mentességre irányuló vizsgálata és az intézetbe küldött baromfidiagnosztikai minták feldolgozása volt. Ennek a munkakörnek az ellátására helyezték át 1951 áprilisában az újonnan épült kaposvári intézetbe. Az ugyanakkor oda áthelyezett másik 5 kolléga néhány év alatt különböző okokból megvált az intézettől, ezért *Hódy dr.* átmenetileg parazitológiai (métélykór), szerológiai (brucellosis) és kórbonctani diagnosztikai vizsgálatokat is végzett. Már 1954-ben – fiatal korában – rábízták az intézet vezetését. Ettől kezdve az addig zaklatottan működő intézet nyugodt mederbe került. *Hódy András dr.* jó emberismerete, józan ítélőképessége és a munka-, valamint a társadalmi kapcsolatok kialakítására és zökkenőmentes fenntartására való készsége s nem utolsósorban jó kedélyállapota és rendezett családi élete segítették, hogy az intézet munkája a hozzá tartozó 3–4 megyében elismerést nyerjen. Fő törekvése az intézet egész munkájának képviselője, az intézet és más szervek jó kapcsolatának biztosítása volt.

Mintegy 20 szacikket, ismeretterjesztő közleményt és irodalmi összefoglalót írt. Ezek kezdetben baromfi-egészségügyi kérdésekkel (pl. a baromfipestissel, coccidiosissal, a baromfikolera gyógyításával, a kacsák staphylomycosisával, a pulykák trichomonadosisával) foglalkoztak, majd az intézeti munka szélesebb területét érintették. Évtizedek alatt hasonló témakörökben több mint 50 szakelőadást tartott. A 70-es évek elején a kaposvári Mezőgazdasági Főiskola előadója volt. *Madaras Tamás dr.* kollégájával újítási javaslatot dolgozott ki a keltetőgépek üzem közbeni fertőtlenítésére. Angol és német nyelvismeretével nemcsak figyelte a vonatkozó szakirodalmat, hanem az intézetbe került fiatal kollégáinak is e téren segítséget nyújtott.

Az 1970-es évek elején sokat fáradozott az intézet fejlesztésén, amely 1974-ben fejeződött be, s eredményeként az egyes laboratóriumok megfelelő elhelyezést nyertek, és felszerelésük is bővült.

Jó munkájáért többször részesült jutalomban. 1955-ben és 1967-ben a „Mezőgazdaság Kiváló Dolgozója” miniszteri kitüntetés, 1973-ban a „Munka Érdemrend ezüst fokozata” kormánykitüntetését kapta.

Társadalmi funkciókat töltött be a Közalkalmazottak Szakszervezetének, a Magyar Agrártudományi Egyesületnek Somogy megyei szervezetében, a Somogy megyei közegészségügyi és járványügyi bizottságban stb. E téren végzett munkája is elismerést váltott ki.

Annak ellenére, hogy az általa vezetett intézetben munkatársainak messzemenő önállóságot biztosított, a Kaposvári Állategészségügyi Intézet eddigi működése és *Hódy András dr.* szakmai pályája, élete és munkássága 3 évtizeden át egymással teljesen összeforrott. Utódjának nem csak leltár szerint adta át az intézetet, hanem hónapokon át megismertette vele a vezetés ma már igen sokoldalú, gyakran bonyolult tennivalóit. Hasonló kellemes munkatársi és baráti gesztusára az intézet dolgozói a jövőben is számítanak. S mindazok, akik ismerjük, akik évtizedeken át együtt dolgoztunk vele, kívánunk neki még további hosszú ideig jó egészséget és örömet szeretett családjá körében, sok sikert a magánéletében.

Szabó István dr.

40 éves a Kaposvári Állat-egészségügyi Intézet

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1992. 47 (5). 229–230.

1951. április 20-án kezdte el működését a Kaposvári Állat-egészségügyi Intézet mint a második vidéki intézet (az első 1949. február 1-jén Debrecenben alakult). Az intézet működési területe Baranya, Somogy, Tolna (1955-től az 1970-es évek elejéig Zala) megyékre terjedt ki. Az egyre növekvő állat-egészségügyi feladatok, a Budapesttől való távolság és a gyakorlattal való közelebbi kapcsolat tették szükségessé, hogy az ország egyik intenzív állattenyésztő körzetében, a Dél-Dunántúlon is létesüljön intézet. Kezdetben emlős- és baromfi-kórbonctani, kórszövettani és kiegészítő bakteriológiai, valamint parazitológiai és szerológiai vizsgálatokat végzett az intézet, majd 1955-től hal- és méhkórtani, egy időszakban élelmiszer-mikrobiológiai vizsgálatok is a feladatkörébe tartoztak. A laboratóriumi diagnosztika fejlődése, a kutatási eredmények és a működési területen felmerülő igények szükségessé tették a 70-es években a virológiai, majd később a kémiai és toxikológiai laboratóriumok kialakítását és beindítását is.

Az 1951-ben elkészült, hosszanti folyosóval ellátott téglalakú főépület, majd a 70-es évek elején derékszögben ráépülő emeletes szárny szolgálta az intézeti feladatok ellátását. 1986-ban az eredeti főépület tetőszerkezetének rekonstrukciója során a tetőtér-beépítés alakította ki az intézet mai arculatát. Az épületegyüttest egy szépen kialakított park veszi körül, 4 évtizedes, többfajta fával és cserjével telepítve. Az intézet telkén még melléképületek (garázsok, raktárak, kísérleti állatházak) és 2–2 szolgálati lakást magában foglaló ház van elhelyezve.

A feladatok határozták meg mindenkor az intézet szervezeti felépítését és a létszámot. Kezdetben a kórbonctani, baromfi-, parazitológiai és szerológiai laboratóriumok, illetve

osztályok, valamint gazdasági csoport működött, majd többszöri feladat- és személyi változás szervezeti átalakítást és átcsoportosítást is eredményezett. Jelenleg az intézeti feladatokat két osztály és egy önálló csoport látja el. A *kórbonctani osztályon* belül a *diagnosztikai csoport* feladata: az emlős-, a baromfi-, a vad-, a halkórbonctani, a méhkórtani, a bakteriológiai, a kórsvövetani, a parazitológiai; a *kémiai csoport* feladata: a kémiai, a biokémiai és a toxikológiai vizsgálatok elvégzése. Az *immunológiai és virológiai osztály* feladata a helyi és keringő ellenanyagok kimutatása, valamint a vírusizolálás és kimutatás. A *gazdasági csoport* látja el a pénzügyi és gazdálkodási, valamint a gondnoki teendőket.

Az intézetbe küldött *vizsgálati anyagok* és az ezekből elvégzett vizsgálatok száma 1951-től 1988-ig dinamikusan emelkedett (a végzett munkáról és annak eredményeiről a részletes adatokat az 1962-től 1993-ig megjelent intézeti évkönyvek tartalmazzák), majd ezt követően évente az előző évhez viszonyítva 20-25-30%-kal csökkent. Az intézet vizsgálati anyagszáma már az 1970-es évek elején megközelítette a 100 ezret, majd 1987–88-ban meghaladta a 200 ezret (1988-ban 230 ezer vizsgálati anyagot dolgoztunk fel, amiből 606 ezer vizsgálatot végeztünk.) Az 1990. évben már csak 128 ezer minta érkezett. Ez kisebb mértékben következménye az állatlétszám csökkenésének. Nagyobb mértékben pedig arra vezethető vissza, hogy a vizsgálatok díjtétellessé váltak, és – főleg anyagi megfontolásból – ritkábban, kevesebb mintát küldenek, csak a legszükségesebb vizsgálatok elvégzését kérik.

A gyakorlattal való szoros együttműködéshez szervesen hozzátartoznak a helyszíni vizsgálatok és a konzultációk. Egyes betegségek megelőzéséhez, felszámolásához nélkülözhetetlen a betegség kórelőzményének, klinikai tüneteinek és tartási, takarmányozási körülményeinek alapos ismerete, a helyi kollégával való szoros együttműködés, mert a laboratóriumi vizsgálati eredményeket csak így tudjuk helyesen elemezni és értékelni.

Az intézet feladata elsődlegesen a rutinvizsgálatok elvégzése, de a mindennapi munka szükségyszerűen kutatási igényeket is támaszt és diagnosztikai-fejlesztési eljárások kidolgozására is ösztönzi a szakembereket. Az elmúlt 40 év alatt szakembereink tollából 43 tudományos és 12 ismeretterjesztő közlemény jelent meg, évente 5–10 szakmai jellegű előadást tartottunk. Már évtizedek óta minden évben 10–15 ötéves hallgató vesz részt 3 hetes járványtani gyakorlaton az intézetben.

A dolgozók létszáma 1951-ben 12 fő, a feladatok és a vizsgálati anyagok szaporodásával a létszám is nőtt, 1987-ben 48 fő, ezt követően csökkent és *jelenleg 32 fő*, ebből 11 diplomás (9 állatorvos, 1 vegyész-biológus és 1 agrármérnök).

40 év alatt 43 diplomás és 150 főt meghaladó asszisztens, adminisztratív és kisegítő munkatárs dolgozott, vagy dolgozik jelenleg is az intézetben. Néhányukat külön kiemelem.

Az intézet első igazgatója *Szécsényi István dr.* volt. Ő irányította az intézet építését, berendezését és elindította munkáját. Rövid ideig *Holló Sándor dr.* vezette az intézetet, majd 28 éven át nyugdíjba meneteléig *Hódy András dr.*, az alapító tagok egyike volt az igazgató.

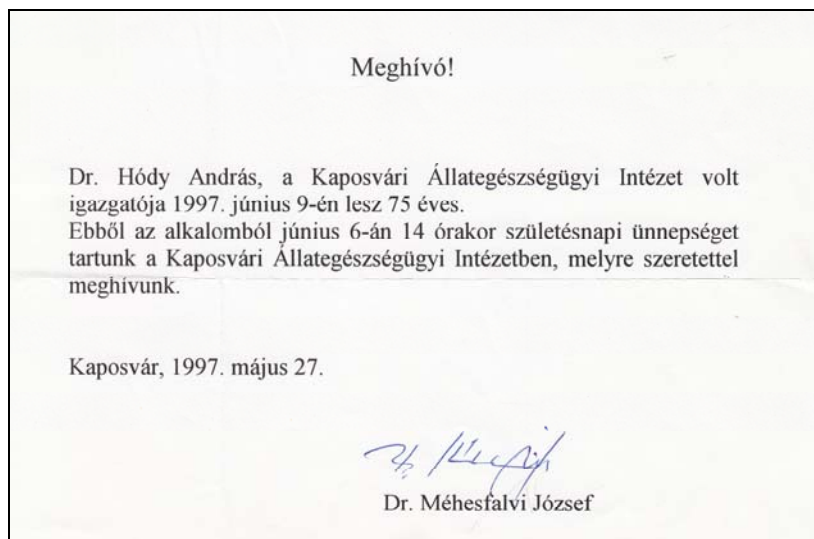
Meg kell említenem még *dr. Tóth Istvánné* asszisztentst, aki alapító tagja volt az intézetnek és 34 év után innen ment nyugdíjba. *Fias Jánosné* asszisztentst, aki 38 évet dolgozott az intézetben, és a jelenlegi munkatársaim közül *Vass Józsefnét*, aki 37 éve, *Ács Máriát*, aki 33 éve és *Ruszka György dr.-t*, aki 30 éve dolgozója az intézetnek, és munkájukkal nagyban hozzájárultak az eddig elért eredményekhez.

Először az 50-es évek elején, majd jelentősebben a 80-as évek végén történt, kellően nem átgondolt, többszöri átszervezések nehezítették a szakmai munka zavartalan ellátását. A korábban tisztán költségvetésből gazdálkodó intézményből, előbb maradványérdekeltségű költségvetési szervvé minősítették az intézetet, majd 1987. július 1-jével a Somogy Megyei Állat-egészségügyi és Élelmiszer-ellenőrző Állomás szervezetébe integrálták. 1988. július 1-jével szervezetileg, majd 1989. január 1-jével gazdálkodás szempontjából is a 8 intézményt, köztük a 6 diagnosztikai intézetet is magában foglaló Állat-egészségügyi és Élelmiszer-vizsgáló Szolgálat (ÁÉSZ) szervezetébe került és eredményérdekeltségű, önálló költségvetési szervként funkcionált. 1991. július 1-jével az ÁÉSZ-t eredményérdekeltségű költségvetési szervből, részben önálló maradványérdekeltségű gazdálkodási egységnek minősítették, a területi diagnosztikai intézetek bankszámláját zárolták, és ezzel részben önálló gazdálkodása is megszűnt. A gazdálkodási rend megváltoztatása és az önálló gazdálkodás megszűnése mérlegkészítésre kötelezte az intézeteket, és az elért eredmények után adózni kellett, ami gazdálkodás szempontjából tovább nehezíti az amúgy is kritikus anyagi körülmények között dolgozó intézetek sorsát. Az első Állatorvos Kongresszus (1991. május 10–11.) határozata alapján küszöbön áll egy újabb átszervezés az ÁÉSZ megszűnésével, ugyanakkor a költségvetési kiadások csökkentése – az összes szakmai indokok ellenére is – veszélyeztetik 40 éves intézetünk létét és fennmaradását.

Mindent el kell követni, követnünk annak érdekében, hogy az Európai Gazdasági Közösség társult tagságával járó magas és igényes állat-egészségügyi követelményeknek megfelelő vizsgáló módszerekkel és eszközökkel rendelkezünk, a jól képzett, specialista szakembereinknek egzisztenciális biztonságot teremtsünk, és ami ennek alapkövetelménye, gazdaságilag fenn tudjuk tartani az intézetet az átalakulóban lévő és jelenleg pénzügyi nehézségekkel küszködő mezőgazdasági környezetben.

Fülessy Emil dr.

Meghívó – Dr. Hódy András 75 éves

Dr. Hódy András 75 éves

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1997. 119 (8). 512

DR. HÓDY ANDRÁS, a Kaposvári Állategészségügyi Intézet nyugállományú igazgatója, egykori alapító tagja június 9-én volt 75 éves. Ebből az alkalomból az intézet aktív és egykori munkatársai bensőséges ünnepség keretén belül, fehér asztal mellett köszöntötték HÓDY DR.-t. DR. MÉHESFALVI JÓZSEF, az intézet igazgatója mondott rövid köszöntőt, melyben a beosztottként együtt töltött 15 év nyugalmát, biztonságát és HÓDY ANDRÁS 28 éves sikeres igazgatóságát emelte ki. Az intézet és a volt munkatársak nevében, megköszönve azt, hogy az intézet 28 évig a nyugalom és a békés munkálkodás szigete lehetett, jó egészséget kívánva veretes zsebórát ajándékoztak HÓDY DR.-nak.

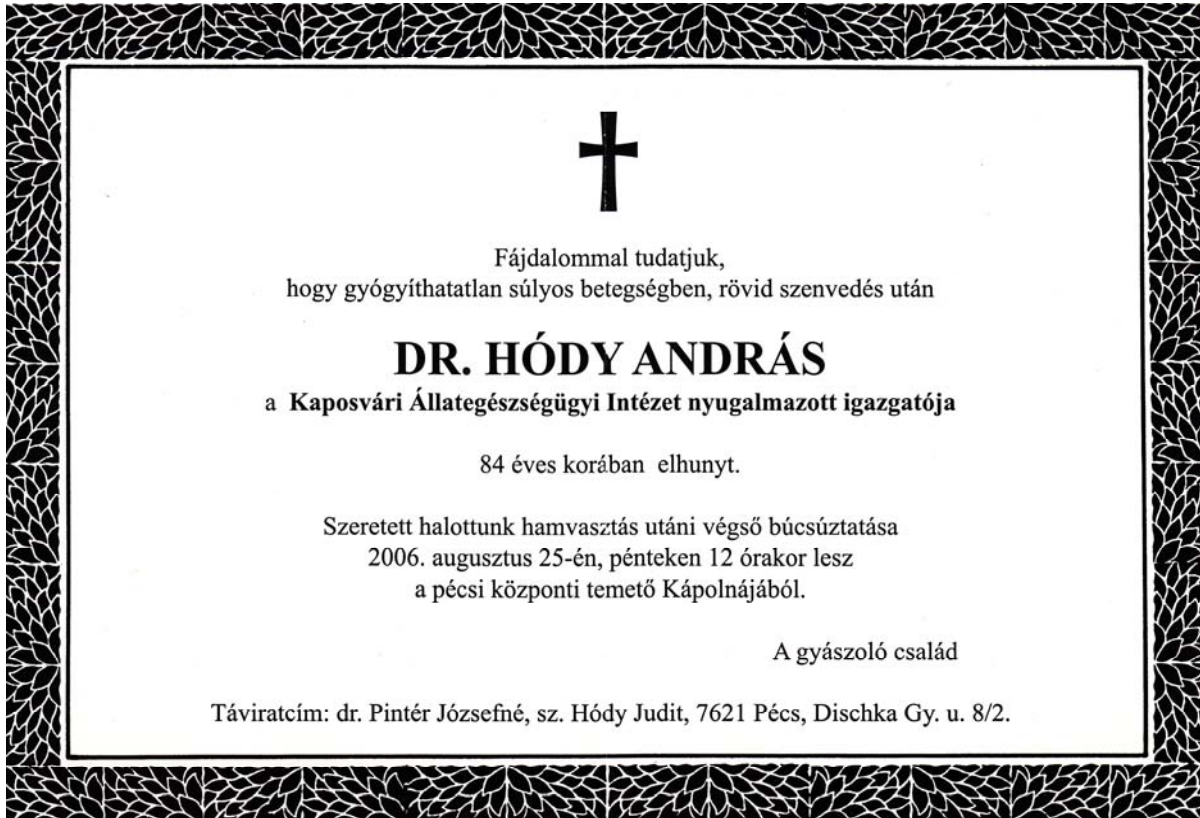
Az ünnepséget megtisztelte jelenlétével DR. SZABÓ ISTVÁN, az Országos Állat-egészségügyi Intézet nyugalmazott igazgatóhelyettese, aki meghatottan emlékezve vissza az együtt töltött évekre, méltatta HÓDY DR. munkásságát, emberi és szakmai rátermettségét. A volt kollégák nevében DR. REINHARDT MIKLÓS, közvetlen utódaként pedig DR. FÜLESSY EMIL köszöntötte az ünnepeltet.

Válaszbeszédében HÓDY ANDRÁS köszönetet mondott a jókívánságokért és meghatottan emlékezett vissza az általa „daliás idők”-nek nevezett évtizedekre.

Dr. Méhesfalvy József

Dr. Hódy András halotti értesítése

2006. augusztus 25.

A Kaposvári Állategészségügyi Intézete története képekben

Épületek, életképek

*A Kaposvári
Állategészségügyi Intézet
induláskori főépülete
(1951)*

*A Kaposvári
Állategészségügyi Intézet
igazgatói irodája*

*A Kaposvári
Állategészségügyi
Intézet boncolója*

*A Kaposvári
Állategészségügyi
Intézet tengerimalac-
háza*

II. VIDÉKI ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZETEK TÖRTÉNETE DOKUMENTUMOKBAN

*A Kaposvári
Állategészségügyi
Intézet
táptalajkonyhája*

*A Kaposvári
Állategészségügyi
Intézet szövettani
laboratóriuma*

*A Kaposvári
Állategészségügyi
Intézet bejárata
a bővítés után (1973)*

*A Kaposvári
Állategészségügyi
Intézet bejárata
a bővítés után (1973)*

*Az 1973. március 20-21-
én tartott
tapasztalatcsere
részvevői a bejárat előtt*

Cséplő Attila, Erdős András, Hadházi Árpád, Dankó Gyula, Gajdács György, Székely Előd, Palya Vilmos, Antal Árpád, Süveges Tibor, Dombi József, Kádár István, Horn Péterné, Molnár Tamás, Szabó István, Nagy György

*Igazgatói értekezlet
1973. március 20-án
a Kaposvári
Állategészségügyi
Intézetben*

*Hódy András,
Szabó István,
Ványi András,
Prokopovitsch Ottó*

*Igazgatói értekezlet
1973. március 20-án
a Kaposvári
Állategészségügyi
Intézetben*

*Prokopovitsch Ottó,
Nagy Béla,
Szabó István,
Hódy András,
Vörös Lajos,
Áldásy Pál*

*A Kaposvári
Állategészségügyi
Intézet bővítése után a
bejárat előtt az intézet
patológusai (1973)*

Székely Előd (Kaposvár), Dankó Gyula (Debrecen), Antal Árpád (Szombathely), Szabó István (Budapest), Dombi József (Miskolc), Süveges Tibor (Budapest); hiányzik Balogh Tamás (Békéscsaba)

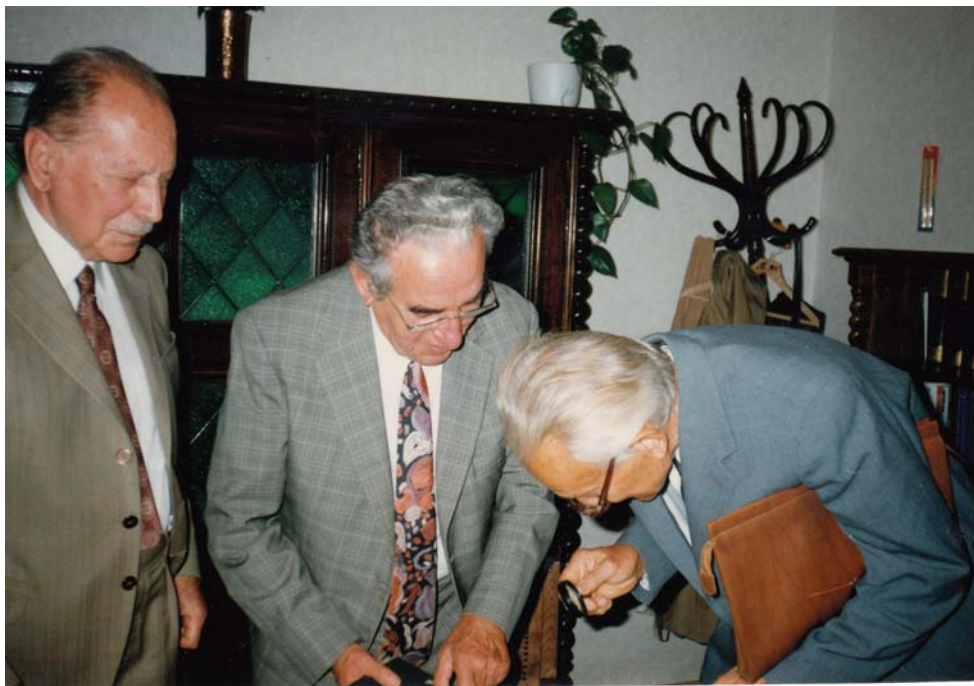

*A Kaposvári
Állategészségügyi
Intézet bővítése után
a bejárat előtt (1973)*

*Szabó István, Áldásy Pál, Prokopovitsch Ottó, Gajdács György, Vörös Lajos, Hódy András,
Ványi András*

Ünnepek

A Kaposvári Állategészségügyi Intézet jubileumi, 45 éves emlékülése (1996)

*A Kaposvári
Állategészségügyi
Intézet jubileumi,
45 éves emlékülése
(1996)*

*Szécsényi István,
Hódy András,
Pintér Sándor
alapító tagok (utóbbi
szerológus)*

*A Kaposvári
Állategészségügyi
Intézet jubileumi,
45 éves emlékülése
(1996)*

*Pintér Sándor
(szerológia)
Nagy Attila
(kórbonctan) és
Héjj László*

*A Kaposvári
Állategészségügyi
Intézet jubileumi,
45 éves emlékülése
(1996)*

*Hódy András,
Héjj László,
Karasszon Dénes
(kórbonctan)*

*A Kaposvári
Állategészségügyi
Intézet jubileumi,
45 éves emlékülése
(1996)*

*Széchenyi Gabriella,
Nagy Attiláné,
Nagy Attila*

*A Kaposvári
Állategészségügyi
Intézet jubileumi,
45 éves emlékülése
(1996)*

*Középen:
Karasszon Dénes
(az 50-es évek elején
rövid ideig a
kórbonctani osztály
vezetője volt), mellette
a felesége*

*A Kaposvári
Állategészségügyi
Intézet jubileumi,
45 éves emlékülése
(1996)*

*Középen:
Székely Előd
(hosszabb ideig
a kórbonctani osztály
vezetője volt)*

*A Kaposvári
Állategészségügyi
Intézet jubileumi,
45 éves emlékülése
(1996)*

*Hódy András az
intézet alapító tagja,
28 éven át igazgatója
és Szécsényi István az
intézet első (alapító)
igazgatója*

*A Kaposvári
Állategészségügyi
Intézet jubileumi,
45 éves emlékülése
(1996)*

*Méhesfalvi József
1992 óta az intézet
igazgatója*

A 75 éves Hódy András köszöntése (1997)

*A 75 éves Hódy
András ny. igazgatót
köszönti Fülessey Emil
ny. igazgató (1982–
1992)*

*A képen még láthatók:
Tóth István ny.
osztályvezető és
felesége Irmuska*

*A 75 éves Hódy
András ny. igazgatót
köszönti Reinhardt
Miklós ny.
osztályvezető*

*A képen láthatók:
bal oldalon
Szabó István,
Hódy Andrásné és
Hódy András;
jobb oldalon
Horn Péterné*

*A 75 éves Hódy
András igazgató
köszöntésekor a volt
munkatársainak egy
csoportja*

*Balról jobbra:
Reinhard Miklós,
Ruszka György,
Székely Előd*

*A 75 éves Hódy
András igazgató
köszöntésekor a volt
munkatársainak egy
csoportja*

*Balról jobbra: Fülessy
Emil,
Horn Péterné,
Tóth Istvánné,
Tóth István,
Benda Tibor*

*A 75 éves Hódy
András megköszöni az
üdvözléseket*

*A 75 éves Hódy
András átveszi Friss
Teréz kémikustól az
ünnepi tortát*

A 75 éves Hódy András feleségével

A 75 éves Hódy András Szabó Istvánnal, aki ugyanannyi ideig (28 év) volt az OÁI igazgatóhelyettese, mint Hódy a Kaposvári Intézet igazgatója

*Dr. Méhesfalvi József
igazgató, aki
korábban (Hódy alatt)
az Intézet felújítását és
bővítését irányította;
az Intézet
vírusdiagnosztikai
osztályát megszervezte
és vezette;
1992 óta igazgató;
a múlt évi (1996)
intézeti jubileumot és
Hódy mostani
köszöntését rendezte*

BÉKÉSCSABAI ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZET

Létesítve: 1953. november 28.

Illetékességi kör: Békés és Csongrád megyék (1955-ig Szolnok megye egy része is)

Épült: 1952–1953

Névváltozások:

1987–1988 a Békés megyei Állategészségügyi és Élelmiszervizsgáló Állomás
Állategészségügyi Intézete

1988–1992 Állategészségügyi és Élelmiszervizsgáló Szolgálat Békéscsabai
Állategészségügyi Intézete

Megszűnt: 2000. december 31., a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter 82/2000.
FVM rendelete alapján

Igazgatók:

1953–1954 Szabó János dr. mb.

1955–1974 Prokopovitsch Ottó dr.

1975–1995 Gyjdács György dr.

1996–2000 Markos Béla dr.

A Békéscsabai Állategészségügyi Intézete története cikkekben

Prokopovitsch Ottó nyugalomba vonult

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1975. 30 (7–8). 582.

Prokopovitsch Ottó dr., a Békéscsabai Állategészségügyi Intézet igazgatója 1975. január 1-én nyugalomba vonult. *Prokopovitsch dr.* a vidéki állategészségügyi intézetek egyik alapító tagja, és a vezetése alatt álló intézet, a 20 évvel ezelőtti kezdeti kibontakozás után, az Ő irányítása mellett lett az ország keleti részének egyik jelentős állategészségügyi centruma.

A nyugalomba vonulásáig eltelt 20 év alatt fáradhatatlanul dolgozott az intézet állandóan növekvő feladatainak maradéktalan teljesítéséért. Minden tevékenységét az egyetemes állategészségügyi szolgálat céljainak vetette alá. Emberi és vezetői magatartásában elsősorban az önzetlenség és a szerénység dominált, és ennek köszönhető, hogy munkatársai előtt, mind az intézeten belül mind a gyakorlatban dolgozó szakemberek körében maradéktalan tisztelet övezi. Szakismereteit, idejét és energiáját elsősorban nem saját előrehaladásának érdekében használta fel, hanem inkább munkatársait, beosztottjait segítette, és az Intézet munkáját igyekezett minden módon előrelendíteni. Irányítása alatt az Intézet mindig lépést tudott tartani a tudomány és a gyakorlat támasztotta újabb követelményekkel. A vezetése alatt álló intézet kutatási tevékenysége eredményeként több tudományos dolgozat jelent meg, és közülük néhány, az egyes állatbetegségek első hazai előfordulását írja le.

Az utolsó három esztendőben fáradságot és erőt nem kímélve munkáját teljesen az Intézet fejlesztésére, az új laboratóriumi épület felépítésének szervezésére összpontosította.

Prokopovitsch dr. szakmai munkája mellett mindig szakított időt a társadalmi és közéleti tevékenységre is. A Közalkalmazottak Szakszervezete Békés megyei Állategészségügyi Bizottságának 1965-től 10 évig elnöke, a MAE Állatorvosok Társasága Békés megyei Szakosztályának 1964-től ugyancsak 10 évig elnöke volt.

Szakmai, vezetői és társadalmi munkásságának elismeréseként 1953-ban és 1961-ben a Mezőgazdaság Kiváló Dolgozója miniszteri kitüntetésben, 1971-ben a Munka Érdemrend ezüst fokozata kormánykitüntetésben részesült. A Magyar Agrártudományi Egyesület vezetősége 1967-ben aranykoszorús jelvénnel tüntette ki.

Korát meghazudtoló fiatalossága és munkaszeretete reméljük, biztosíték arra – bár nyugalomba vonult – ezután is gyakran üdvözölhetjük köreinkben.

Kívánjuk, hogy jó egészségben élvezze a megérdemelt pihenést.

Gajdács György dr.

† Dr. Prokopovitsch Ottó (1911–1975)

Forrás: *Állategészségügyi és Takarmányozási Közlemények*, 1975. 4. 191–192.

1975. szeptember 15-én 64 éves korában tragikus hirtelenséggel elhunyt *dr. Prokopovitsch Ottó*, a békéscsabai Állategészségügyi Intézet ez év január 1-én nyugalmába vonult igazgatója. Gyászoló családja, rokonai, barátai, munkatársai és tisztelői 1975. szeptember 22-én délután 15 órakor a békéscsabai ligeti temetőben adták meg neki a hamvasztás előtti végtiszteletet. A békéscsabai Állategészségügyi Intézet és az állategészségügyi Intézetek nevében hivatali utódja *dr. Gajdács György* igazgató vett búcsút a nem régen még fiatalosan, jó egészségben az intézeti munkát nyugdíjasként is önként segítő munkatárstól.

Dr. Prokopovitsch Ottó 1911. április 13-án született Szumatra szigetén Medan városban, ahol édesapja mérnök volt. Budapesten érettségizett, ugyanitt 1936-ban állatorvosi diplomát szerzett.

Rövid magánállatorvosi munka után 1938-ban meghívták az Egyetem Parazitológiai Tanszéke tanársegédnek, majd 1941 júniusától a Magyar Oltóanyagtermelő Intézet alkalmazásába lépett. Amikor az Intézet Békéscsabán létesített fióközemet, annak megszervezésével és vezetésével *Prokopovitsch* doktort bízták meg. Az államosítással ez az üzem a Phylaxia Állami Oltóanyagtermelő Intézet telepeként tovább működött, s azt megszűnéséig, 1954. június végéig osztályvezetői minőségben vezette. Ez után a nem sokkal korábban létesített békéscsabai Állategészségügyi Intézet igazgatójává nevezték ki.

A békéscsabai Állategészségügyi Intézetben eltöltött 20 éves munkásságát és Békés megyében kifejtett társadalmi és közéleti tevékenységét a Magyar Állatorvosok Lapjának 1975. évi száma ismertette. Szakmai, vezetői és társadalmi munkásságának elismeréseként két alkalommal a „Mezőgazdaság Kiváló Dolgozója” miniszteri kitüntetésben, majd 1971-ben a „Munkaérdemrend” ezüst fokozata kormánykitüntetésben részesült.

A Magyar Agrártudományi Egyesületben végzett munkájáért aranykoszorús jelvénnel tüntették ki.

Dr. Prokopovitsch Ottó pontosan 13 évet töltött el az állatgyógyászati oltóanyag termelésben. E szakterület dolgozói – köztük többen volt munkatársai – búcsúznak tőle és tisztelettel őrizzük emlékét.

Dr. Gajdács György a Békéscsabai Állat-egészségügyi Intézet igazgatója nyugállományba vonult

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1997. 119 (3). 186.

DR. GAJDÁCS GYÖRGY, a Békéscsabai Állat-egészségügyi Intézet igazgatója, az állategészségügyi szolgálatban eltöltött 36 esztendő és intézeti igazgatói tevékenységének 21 éve után 1996. január 1-jén nyugállományba vonult.

GAJDÁCS GYÖRGY 1937. április 29-én Békéscsabán született. Középiskoláit a hódmezővásárhelyi mezőgazdasági technikumban végezte és ugyanott 1954-ben érettségizett. Állatorvosdoktori oklevelét 1959-ben szerezte.

Állatorvosi pályafutását a mai Békéscsabai Állami Gazdaság jogelődjében (a Felsőnyomási Állami Gazdaságban) kezdte, és egy szűk éves megszakítással – amikor a Mesterséges Termékenyítő Főállomás szaporodásbiológusa volt – itt dolgozott 1964-ig. Ez a gazdaság a térség jelentős állattenyésztő bázisa volt, így GAJDÁCS DR.-nak módja volt szinte minden jelentős haszonállatfaj orvoslásában gyakorlatot szerezni.

1964. január 1-jétől áthelyezték a Békéscsabai Állat-egészségügyi Intézetbe, ahol az ugyancsak 1996-ban nyugalomba vonult felesége, DR. PÁLINKÁS EMÍLIA is dolgozott. Intézeti tevékenységét a Kórbonctani Osztályon kezdte, amely aktív pályafutása alatt végig fő érdeklődési területét jelentette.

1967-től két évig Kubában tevékenykedett, ahol egy állat-egészségügyi intézet kórbonctani osztályát szervezte meg. 1970-ben spanyolból felsőfokú nyelvvizsgát tett.

1975. január 1-jétől az elődje nyugdíjazása után az intézet vezetésével bízták meg. Vezetése alatt az intézet sok szép szakmai sikert könyvelhetett el: betegségek első hazai megállapítását, azok diagnosztikai, járványtani tanulmányozását. Önállóan vagy társszerzőkkel több közleményt írt elsősorban a Magyar Állatorvosok Lapja számára, melyek közül a fontosabbak: a tehének *Pseudomonas aeruginosa* okozta fertőző tüdőgyulladásáról és annak előfordulásáról az állami gazdasági tehenészetekben, a juh és a szarvasmarha methaemoglobinaemiájáról, a sertés periarteritis nodosájáról, a ludak sertésorbáncáról, a baromfi vibriohepatitiséről, a sertések vírusos hasmenéséről, a kocasüldők ivarérésének szövettani nyomon követéséről, a trichotecén mikotoxinok okozta szaporodási zavarról nagyüzemben.

Szakmai és vezetői munkája mellett 1977-ben igazgatási-szervezési szakállatorvosi másoddiplomát szerzett.

A Debreceni Agrártudományi Egyetem Hódmezővásárhelyi Főiskolai Karán „címzetes főiskolai tanárként” a fertőző állatbetegségek oktatásában is részt vett és „A fertőző állatbetegségek elleni védekezés” címmel két főiskolai jegyzetet is írt.

Az intézetben végzett munkája mellett sok kiszállást végzett, gazdag tapasztalatait, megfigyeléseit a gyakorló állatorvosoknak is átadta. Az intézethálózat ugyancsak gyakran merített gyakorlatából, tudásából intézeti szakemberek találkozásaikor.

Hálásan köszönjük GAJDÁCS DR.-nak emberöltőt meghaladó szakmai és több mint két évtizedes vezetői tevékenységét, amely szűkebb földrajzi és szakmai területén túl is kisugárzott, s amelynek fényében, melegében valamennyien sütkérezhetünk. Szeretnénk, ha sokáig megőrizhetné szellemi és testi frissességét és kollegiálisa, baráti segítségére továbbra is számíthatnánk.

Dr. Tanyi János
a Debreceni
Állat-egészségügyi Intézet igazgatója

Dr. Markos Béla
a Békéscsabai
Állat-egészségügyi Intézet igazgatója

Meghívó az Intézet 50. évfordulójának ünnepi megemlékezésére

2003. október 2.

Új szakember a Phylaxia-Sanofinál

Bemutatjuk dr. Palya Vilmos, tudományos tanácsadót

Forrás: *Ad us. vet.*, 1998. (1). 9.

Az egyetemet 1961-ben kezdtem, így ahhoz a szerencsés nemzedékhez tartozom, amelynek oktatói voltak Kotlán, Sályi, Manninger professzorok is. Úgy érzem, ezek a kimagasló személyiségek és a körükük csoportosult, példájukat követő néhány oktatónk szakmaszeretete, a tudomány iránti odaadása nagy hatást tett nemzedékem számos tagjára.

Diplomám 1966-ban történt megszerzése után összesen két évet töltöttem gyakorlatban üzemi állatorvosként. 1968-ban kerültem a Békéscsabai Állategészségügyi Intézetben, ahol négy év megszakítástól eltekintve húsz esztendő dolgoztam. Ez az időszak is szerencsésen indult számomra, mert az intézetek szakmai szellemét ebben is sokáig a követő időben Szabó István dr. személye fémjelezte. Erős követelménye volt, hogy az intézeti szakemberek sokoldalúan képzettek, és a munkájukban áldozatkészek, igényesek legyenek. A rendkívül érdekes intézeti munka szoros kapcsolatban volt a gyakorlattal és ez megkövetelte és biztosította, hogy a kutatómunkánk is a legégetőbb gyakorlati problémákhoz kapcsolódott.

A két évtized alatt dolgoztam a kórbonctan, a bakteriológia, a kórszövettan és a toxikológia területén, majd 1974-től a virológiát kezdtem, ezt a távozásomig folytattam.

Az országban megjelent új vírusos baromfibetegségek kapcsán a virológián egyre többször kerültem szembe a vakcinás védekezés kérdéseivel. Ez vezetett először új vakcinák kidolgozásában való részvételhez.

1988-ban a Phylaxia meghívását elfogadva a vírusvakcinák részlegében kezdtem dolgozni.

1990-ben a FAO alkalmazásába léptem. Külföldi munkáim sorát 1981-ben dél-jemeni kiküldetéssel kezdtem, ez majd négy végi tartott. A FAO alkalmazásában 1988-ban Szíriában dolgoztam konzultánsként először, majd ugyanitt újabb két esetben. 1990-től a FAO alkalmazásában tartósan Etiópiába kerültem arra a PANVAC projectre, amelynek feladata az afrikai vakcinatermelő intézetek termékeinek ellenőrzése, technológiáik fejlesztése és szakembereik képzése volt. (Ezen munkák során dolgoztam Kenyában, Szudánban, Szenegálban, Egyiptomban, Maliban, Pakisztánban stb.)

Afrikában a szarvasmarhák között legnagyobb veszteséget okozó keleti marhavész ellen ezidőtájt indult mentesítési kampány. Így egyik kiemelt feladatunk volt, hogy ehhez a mentesítéshez.

A Békéscsabai Állategészségügyi Intézete története képekben

A Békéscsabai Állategészségügyi Intézet szerológiai osztályán Stukovszky Jenő szakállatorvos (1950-es évek eleje)

A Békéscsabai Állategészségügyi Intézet kórbonctani osztályán Dobai Sándor osztályvezető

MISKOLCI ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZET

Létesítve: 1955. október 1-én a 95/1955. számú FM számú utasítás alapján

Illetékességi kör: Borsod-Abaúj-Zemplén és Heves megye

Épült: 1954–1955

Névváltozások:

1987–1988 a B. A. Z megyei Állategészségügyi és Élelmiszervizsgáló Állomás
Állategészségügyi Intézete

1988–1991 Állategészségügyi és Élelmiszervizsgáló Szolgálat Miskolci Állategészségügyi
Intézete

Megszűnt: 2000. december 31., a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter 82/2000.
FVM rendelete alapján

Igazgatók:

1955–1987 Áldásy Pál dr., Szigeti Gábor dr. mb.

1988–1989 Gabnai Sándor dr.

1990–1992 Hajtós István dr., Máté Zsuzsanna dr. mb.

1993–2000 Dombi József dr.

A Miskolci Állategészségügyi Intézete története cikkeken

A Miskolci Állategészségügyi Intézet

Áldásy Pál igazgató, az állatorvosi tudományok kandidátusa

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1957. 12 (6). 167–168.

1955 decemberében nyitotta meg kapuit Magyarország ötödik állategészségügyi intézete Miskolcon. Az Intézet részére Miskolc város a Dóczy utcában, a közismert „Avas”-sal párhuzamosan húzódó, úgynevezett „Kőporos tető”-n, kissé a város szélén, a város központjához azonban mégis közel jelölt ki csaknem 2 kat. hold területet, ahol 1954-ben kezdődött meg az építkezés, közel 3 millió forintos beruházás keretében. Az Intézet tervezéséhez és kivitelezéséhez mindazokat a tapasztalatokat felhasználták, amelyek a már korábban létesült vidéki állategészségügyi intézetek építése és működése közben előnyösnek ígérkeztek. A korszerű követelmények és gyakorlati igények érvényre juttatása, valamint az említett tapasztalatok felhasználása Héjj László dr. érdeme volt, aki a Békéscsabai Állategészségügyi Intézet építésének befejezése után a Miskolci Intézet építésével kapcsolatos nehéz feladatok ellátását is vállalta.

Az Intézethez a laboratóriumi főépület és a kísérleti állatok elhelyezésére szolgáló épület mellett 3, egyenként 2–2 lakásból álló ikerház tartozik. A 44 m hosszú, elülső frontján földszintes, a hátsó fronton pedig emeletes főépületben vannak az egyes laboratóriumok és az egyéb helyiségek: irodák, könyvtárterem, ebédlő, öltözők és mosdók, fényképezőszoba; az alagsorban pedig a raktárak, az oltott kísérleti állatok, a kazánok, mosókonyha, gépkocsiszín stb. Úgyesen elhelyezett és szigetelt fülke, továbbá nagyméretű hűtőszekrény szolgál a vizsgálatra kerülő vagy a már meg vizsgált anyagoknak az elszállításukig történő szagmentes tárolására, s ekként teljesen elkerülhető, különösen a nyári melegek során, a vizsgálati anyagokból származó kellemetlen bűz is. A kórboncolás, kórszövettan, bakteriológia, parazitológia, szerológia, továbbá a táptalaj-konyha, mosogató, a ládabontó és csomagoló külön-külön tágas helyiségben vagy helyiségekben nyert elhelyezést, s így az Intézet minden szakembere kényelmes munkakörülmények között tud dolgozni. A dolgozók létszáma a többi vidéki állategészségügyi intézethez hasonlóan 15 fő, és pedig 5 állatorvos, 4 laboratóriumi asszisztens, 3 hivatalsegéd, könyvelő, irodakezelő és gépkocsivezető. Az Intézet területén lakó állatorvosok és a telepfelügyelő a munkaidő után vagy ünnepnapokon érkező vizsgálati anyagok átvételét és feldolgozását is elvégzik. Az Intézet működési területként a Földművelésügyi Minisztérium Borsod-Abaúj-Zemplén és Heves megyéket jelölte ki, amelyekhez viszonyítva Miskolc központi helyet foglal el és egyúttal közlekedési gócpont is.

Az Intézet ünnepélyes felavatására 1956. október 5-én került sor. Borsod és Heves megye gyakorló állatorvosainak és számos vendégnek részvétele mellett lezajlott ünnepség keretében *Manninger Rezső dr.* Kossuth-díjas akadémikus tartott „A sertésbetegségek differenciáldiagnózisa” címmel előadást, amely után a vendégek megtekintették az Intézetet.

Az Intézet állatorvosai nemcsak a mindennapos laboratóriumi diagnosztikai, „rutin”-munkát végzik, hanem minden alkalmat megragadnak, hogy a legszorosabb kapcsolat alakuljon ki a

gyakorlatban működő kartársak és az Intézet között. Ezért minél többször a helyszínre is kimegyünk minden olyan esetben, amikor gyakorló kartársaink ilyen kéréssel az Intézethez fordulnak, vagy amikor úgy érezzük, hogy a felmerült kérdések megoldását a helyszínen látottak és tapasztaltak elősegíthetik. Ebben az okoz csak időnként nehézséget, hogy nem rendelkezünk állandóan üzemképes gépkocsival, működési területünk egyes helységeit viszont vasúton vagy más módon megközelíteni nagyon körülményes, vagy nem is lehet.

Az Intézet működésének megindulásakor felmerült, de ma már mindegyre kevesbedő kezdeti nehézségeken túljutva, az Intézet állatorvosai céljuknak tekintik azt is, hogy foglalkozzanak olyan, a gyakorlattal összefüggő tudományos kérdések vizsgálatával, amelyek különösen a diagnosztikában jelentenek gyakran problémát. Az Intézet valamennyi dolgozója mindig szem előtt tartja azt, hogy a gyakorlattal való szoros kapcsolat fenntartásával, önmaga és munkatársai szakmai képzésével mindig tökéletesebbé tegye az Intézet szakmai munkáját, s ezáltal hozzájáruljon a magyar állategészségügy jóhírének további ápolásához.

Áldásy Pál dr. igazgató Eötvös Lóránd-díjas

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1977. 32 (4). 207.

Április 4-e előtt örömmel értesültünk arról, hogy *Romány Pál dr.* miniszter a mezőgazdaság néhány kiváló szakemberének, köztük *Áldásy Pál dr.*-nak átadta az 1977. évi Eötvös Loránd-díjat. Ezt a magas kitüntetést a Minisztertanács 1973-ban alapította a népgazdaság szempontjából kiemelkedő, alkotó, irányító, szervező munka elismerésére.

Áldásy Pál 1928-ban született. Egyetemi tanulmányait 1947–1951 között végezte. Szorgalmával, rendszeretével, meggyerő emberi magatartásával az évfolyam legkiválóbb hallgatói közé tartozott. Diplomája megszerzése után néhány hónapot az Országos Állategészségügyi Intézetben töltött gyakornokként, majd a Járványtani Intézetben *Manninger* professzor aspiránsaként az újszülött borjak bélfelrájával, a coli-vérhas kóroktanával és járványtanával foglalkozott. Azóta is sokszor citált kandidátusi értekezését 1956-ban védte meg.

1955 szeptemberében megbízást kapott a *Miskolci Állategészségügyi Intézet* megszervezésére, és kinevezték annak igazgatójává. Azóta is ebben a beosztásban dolgozik. Az általa vezetett Intézet a gyakorlati problémák rendszeres kutatásával, szervezettségével, pedáns rendjével, megkapó esztétikumával nemcsak hazánk egyik legeredményesebb szakmai bázisa, hanem külföldön is jól ismert.

A vidéki állategészségügyi intézetek közül elsőként szervezte meg a *vírusdiagnosztikai* laboratóriumi munkát. Ez az osztály a vírusos betegségek elleni védekezés terén kifejtett tevékenységével hazánkban azóta is irányító szerepet tölt be.

Tíz évvel ezelőtt *biokémiai-toxikológiai* osztályt szervezett, amely jelentősen hozzájárult a különféle anyagforgalmi betegségek gyakorlati diagnosztikai kérdéseinek megoldásához. Külön figyelmet érdemel a nagyüzemi szarvasmarha-állományokban rendszeresen végzett anyagforgalmi vizsgálatok egész sora. A takarmányok rendszeres vizsgálata, kapcsolatban az azt fogyasztó állományok termelési mutatóival, nagyon meggyőző példája annak, hogy egy állatorvosi intézmény milyen eredményesen foglalkozhat a takarmányok és az anyagforgalmi

problémák közötti kapcsolattal. Nagyon elgondolkoztató ez éppen napjainkban, amikor élénk vita folyik a takarmányvizsgálatok szervezeti kérdéseiről.

Intézetében már az 1960-as években kezdődtek el a mikológiai és mikotoxikológiai kutatások (stachybotryotoxicosis, fusariotoxicosisok). Kezdeményezte és irányította a takarmányok gombák okozta minőségromlásával kapcsolatos vizsgálatokat, és egy munkatársának biztosította a lehetőséget e témakörből egy kandidátusi értekezés összeállításához és eredményes megvédéséhez.

Saját szakmai tevékenységének központjában elsősorban a szarvasmarha-, ill. borjúbetegségek kórtani kérdései állottak. Munkatársaival intenzíven foglalkozik a nagyüzemi borjúnevelés állategészségügyi, higiéniai, technológiai kérdéseivel. Tagja volt annak a kutatócsoportnak, amely elsőként mutatott rá és igazolta a *bovin adenovírusok* kóroktani szerepét a borjak vírusos tüdőgyulladásában. Közös munkával kidolgozták a betegség elleni aktív immunizálás alapjait, vakcinájuk az MTA szolgálati szabadalmát élvezi.

A *nyulak myxomatosisának* hazai jelentkezése után munkatársaival együtt behatóan kezdett foglalkozni e betegség elleni specifikus védekezés kérdéseivel. Nem nyugodván a kezdeti sikertelenségekben, 10 éves kutatómunka eredményeként sikerült Intézetében egy olyan oltóanyagot előállítani, amely minden tekintetben előnyösebb az import vakcináknál.

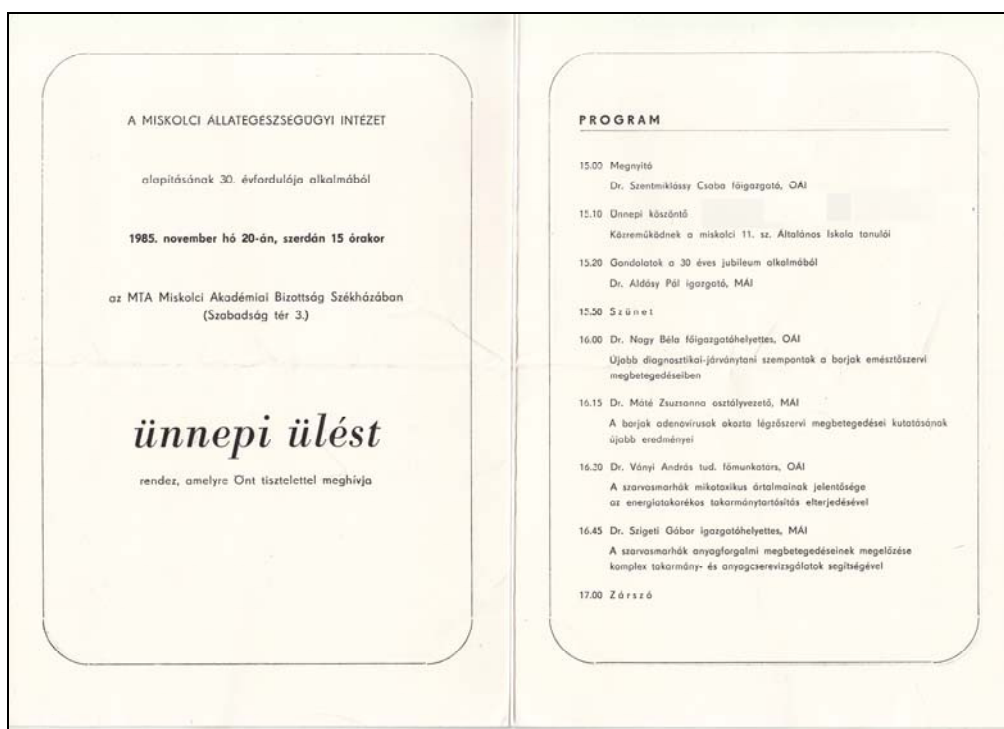
A csak vázlatosan ismertett szakmai tevékenységről eddig számos szakközleményben számolt be, s rendszeres előadója az állatorvosi továbbképzésnek. Ezt ismerte el a Magyar Agrártudományi Egyesület elnöksége a Hutýra Ferenc-émlékéremnek részére történt adományozásával.

Áldásy Pál dr. szervező készségéről is messzemenően bizonyosságot adott. Nemigen van még egy intézetünk, amely annyira rányomná bélyegét a működési területén levő nagyüzemek állategészségügyére. Az Intézet a megyei Állategészségügyi Állomással, az állami gazdaságok megyei főosztályával és ezeken keresztül az egyes nagyüzemekkel példamutató munkakapcsolatban áll. Ennek eredménye, túl a már említett anyagforgalmi problémák megoldásán, egyértelműen mutatkozik meg a gümőkór- és a brucella-mentesítésben, valamint a borjak eredményes felnevelésében is. Az Eötvös Loránd-díj odaítélői méltán vehették ezt figyelembe, hiszen a díj alapítóleveléből kitűnően a várományosok munkájának éppen a gyakorlatot segítő eredményei a legdöntőbbek.

Ezért tölt el bennünket nagy örömmel *Áldásy* kolléga kitüntetése. Személyében egy nagyon eredményes alkotó munka párosul a szerény, megnyerő emberi magatartással, őszintén kívánjuk, hogy a jövőben is hasonló eredményességgel segítse a hazai állatorvosi kutatást és gyakorlatot. Baráti szeretettel kívánunk ehhez nagyon jó egészséget!

Meghívó ünnepi ülésre – 30 éves a Miskolci Állategészségügyi Intézet

1985. november 20.

30 éves a Miskolci Állategészségügyi Intézet

Forrás: *Állategészségügyi és Takarmányozási Közlemények*, 1986. 22 (2). 140.

1955. november 15-én kezdte meg működését az időrendi sorrendben akkor 4. területi állategészségügyi intézet. Működése azóta is a nem kifejezetten mezőgazdasági jellegű Borsod-Abaúj-Zemplén és Heves megyékre terjed ki. Már akkor különbözött ez az intézet a többitől abban is, hogy egészen fiatal – de céltudatosan felkészült – szakemberekkel kezdett dolgozni. A vezetéssel megbízott *dr. Áldásy Pál*, aki nem sokkal előbb az Állatorvostudományi Egyetem járványtani tanszékén *Manninger* professzor mellett szerzett kandidátusi fokozatot, mindössze 27 éves volt, s ma is az intézet élén áll. Jogosan együtt jubilál az intézettel, hisz kettőjük munkája és élete elválaszthatatlanná vált. Csak közben olyan változás történt, hogy ma már a fiatalabbak mellett nagy tapasztalattal rendelkező szakemberek is dolgoznak az intézetben.

1985. november 20-án az MTA Miskolci Akadémiai Bizottsága székházában tartott szűk körű (az intézet dolgozóival együtt kb. 70 fő résztvevő), de igen bensőséges és ünnepélyes szakmai, baráti megemlékezés keretében *Áldásy* igazgató vetett fel néhány gondolatot három évtizedes tevékenységükből. Az intézet két jelenlegi és két korábbi dolgozója pedig rövid előadást tartott a borjak emésztőszervi betegségeinek újabb diagnosztikai és járványtani szempontjairól, a borjak adenovírusok okozta légzőszervi megbetegedéseinek kutatásának újabb

eredményeiről, a szarvasmarhák mycotoxinok okozta ártalmairól és a szarvasmarhák anyagforgalmi megbetegedéseinek komplex takarmány- és anyagcsere-vizsgálatokkal való megelőzésének lehetőségéről. Vagyis olyan témákról és azok egy-két olyan részének a felvillantásával, amelyeknek elkezdésében, megszületésében, eredményes megoldásában a Miskolci Állategészségügyi Intézet szakembereinek úttörő, kezdeményező szerepe, majd azután is folyamatosan jelentős része volt.

Az Országos Állategészségügyi Intézet ajándékát, egy szobrot (*Phanto: Juhos ember*), *dr. Szentmiklóssy Csaba* igazgató adta át meleg szavakkal, jelképezve az intézet munkatársainak másik, a juhegészségügy területén kifejtett kiemelkedő és eredményes tevékenységét. A végzett munka őszinte elismerése és köszönet csendült ki *dr. Glózik András* MÉM-főosztályvezető, *Kopasz Béla*, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Tanács V. B. mezőgazdasági osztályának vezetője és *dr. Écsy Zoltán* főgyógyyszerész üdvözlő szavaiból is.

Dr. Áldásy Pál visszaemlékező gondolatai között említette, hogy az aránylag kis létszámú intézet mintegy 20 szakembere kisebb-nagyobb gyakorlatot, diagnosztikai és kutatói szemléletet szerevezve más munkahelyre távozott. Őket is meghívták e jubileumi ülésre, s a meghívásra a legtöbben el is jöttek. Az intézet jelenlegi és volt dolgozóin, valamint az említetteken kívül a két területileg illetékes megye állategészségügyi és élelmiszer-ellenőrző állomásai és más állategészségügyi intézetek képviselői is megjelentek az ünnepi ülésen.

A közösség ünnepi hangulatát emelte a miskolci 11. számú Általános Iskola tanulóinak köszöntője, amelyben elhangzott *Váci Mihály* „Ha érdemes, ha nem” című verse. Talán ide is illenek és gondolatot ébresztenek ennek a sorai:

„– mindez ma sem volt könnyű,
– s nem lesz könnyű sosem –,
de érdemes volt! – s mindig
érdemes lesz, – hiszem.”

A Phylaxia kiadványa azért is örömmel ad helyt ennek a jubileumi hírnék, mert a Miskolci Állategészségügyi Intézet annak idején részt vett a vállalatunk által forgalmazott Bovin adenovirus vakcina kidolgozásában; a nyulak myxomatosisa elleni védekezésben ma már nélkülözhetetlen Myxovac vakcina pedig elsősorban a 30. évfordulójához érkezett intézet gyakorlati igényekhez igazodó kutatómunkájának eredménye.

(Sz. I. [Szabó István] *dr.*)

30 éves a Miskolci Állategészségügyi Intézet

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1986. 41 (5). 296.

Az MTA Miskolci Akadémia Bizottságának székházában 1985. november 20-án ünnepélyes keretek között emlékeztek a dolgozók és vendégeik az intézet 30 éves fennállására. Az ünnepi ülést *Szetmiklóssy Csaba dr.*, az Országos Állategészségügyi Intézet igazgatója nyitotta meg, majd a miskolci 11. sz. általános iskola tanulóinak színes műsora adott meghitt hangulatot az eseményeknek.

Az intézet 30 éves történetét és azzal kapcsolatos gondolatait *Áldásy Pál dr.*, az intézet igazgatója mondta el szerény szavakkal, amit az esemény kommentátora, az intézet volt dolgozója a maga gondolataival is kiegészít.

A debreceni (1949), a kaposvári (1951), majd a békéscsabai (1953) vidéki állategészségügyi intézeteket követően, sorrendben a negyedikként létesült a miskolci. A tervezésnél és a kivitelezésnél *Héjj László dr.*, az Országos Állategészségügyi Intézet munkatársa szerzett elévülhetetlen érdemeket. *Áldásy dr.* vezetésével az akkori fiatal gárda (*Bálint István, Süveges Tibor, Ványi András* doktorok, *Vöneky Gyuláné* főelőadó, valamint *Kovács János* és neje, laboránsok) sok technikai hiányossággal küszködve 1956. október 15-én nyitotta meg az intézet kapuit. Az első időben a munkatársaknak meg kellett küzdeniük a fiatal koruknak szóló bizalmatlansággal is, amit szorgalmuk, helytálló diagnózisai révén csakhamar leküzdöttek. Borsod-Abaúj-Zemplén és Heves megye állatorvosai, mezőgazdasági nagyüzemei és kistermelői rövidesen elismerték és igényelték közreműködésüket.

A két megye hagyományosan nagy szarvasmarha-állománya az intézet tevékenységét korán a szarvasmarha-betegségek, azon belül pedig a borjak felnevelési betegségei felé irányították. Elsőként a borjak colihusmenésével kapcsolatos kutatások folytak. E téren már számottevő eredményeket könyvelhettek el, amikor a nagyüzemi tartás, az állatok koncentrációja kapcsán az adenovírusok okozta kártételek jelentkeztek. Az Országos Állategészségügyi Intézet mellett – az állategészségügyi laboratóriumok sorában – elsőként a Miskolci Állategészségügyi Intézetben indult meg az adenovírusok kutatásával a vírusdiagnosztikai munka. A törekvéseket hamarosan siker koronázta: *Áldásy* és *Bartha* doktorok kutatócsoportja kidolgozta az adenovírusok ellen ható vakcinát, amelyet a Phylaxia 1972-től folyamatosan gyárt. A kutatói és diagnosztikai tevékenység a borjak és más házi- és vadon élő állatok egyéb vírusok okozta betegségeire is kiterjedt.

1960-tól a mixomatosis okozott országsszerte jelentős gazdasági kárt. Az intézet kutatótevékenysége nyomban ez irányban is elkezdődött. Tízéves kutatómunka eredményeként megfelelően kiválasztott vírustörzsből hatékony vakcinát sikerült létrehozni, amely 1975-től Myxovac néven kerül forgalomba.

Az intézet szakembergárdája kellő időben felismerte a szarvasmarhák anyagforgalmi betegségeinek gazdasági jelentőségét és problémáit is. Elsők között kezdték kutatni a penészes takarmányoknak a szarvasmarhákra, sertésekre és baromfiakra gyakorolt hatását. Több mikotoxin hatását vizsgálták, és jelentőségét számos állatkísérlettel is igazolták. Az intézet működési területén rendkívül gyakran előforduló, szelénhiányra visszavezethető betegségek megelőzése terén számos nagyüzemnek tudtak hatékonyan segíteni.

A keverék, főként pedig a tömegtakarmányok komplex (beltartalmi, mikrobiológiai, toxikológiai) vizsgálatának végzésére az intézetben 1976 óta takarmányvizsgáló laboratórium működik. Munkáját és szaktanácsait számos nagyüzem veszi folyamatosan igénybe, megelégedéssel.

Jubileumi ünnepségükön elsőként Glózik András dr., a MÉM állategészségügyi és élelmiszerhigiéniai főosztályának vezetője méltatta az intézet 30 éves munkásságát. Hangsúlyozta, hogy e tevékenység része a magyar állatorvosi kar kül- és belföldön elért eredményeinek. *Áldásy dr.* átlagon felüli, kivételes képessége, szorgalma és felismerései iskolát hozott létre, amelyben rövidebb- hosszabb ideig a kar néhány jeles tagja is dolgozott, vagy kezdte pályafutását.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Tanács mezőgazdasági osztályának vezetője, *Kopasz Béla* ismertette az intézet együttműködését osztályával, a megyei állategészségügyi és élelmiszer-ellenőrző állomással és a mezőgazdasági üzemekkel. Hangsúlyozta, hogy az intézet 30 éves múltjának időszakára esett a megyében a sertéspestis, a baromfipestis, a szarvasmarhagümőkór, a szarvasmarha- és sertésbrucellosis felszámolása, amelyben az intézet érdemei elvülhetetlenek. A társintézmények nevében is megköszönte a kiváló együttműködést.

A köszöntések után rövid tudományos ülészak következett. Négy, színvonalas előadásban olyan szarvasmarha-egészségügyi témákat ismertettek, amelyek kutatása teljesen, vagy kezdetében az intézet nevéhez fűződött. Ennek keretében elsőként *Nagy Béla dr.*, az Országos Állategészségügyi Intézet igazgatóhelyettese tartotta meg az „Újabb diagnosztikai-járványtani szempontok a borjak emésztőszervi megbetegedéseinek megítélésében” című előadását, amely az ő ide vonatkozó kutatói tevékenységének külföldön is elismert eredményeit villantotta fel a tőle megszokott szerény, mégis kitűnő előadásmódban. Megemlékezett arról, hogy *Áldásy dr.* mindig is igyekezett munkatársaival a jelenségek mögött a lényegyet megláttatni, s ebből a miskolci szellemi műhely egykori és mai tagjai sokat profitáltak. *Máté Zsuzsanna dr.*, az intézet osztályvezetője a borjak adenovírusok okozta légzőszervi megbetegedései kutatásának újabb eredményeit ismertette, beszámolt az adenovírusok elleni vakcina nemkívánatos mellékhatásai kiküszöbölésének módjáról. *Ványi András dr.*, az Országos Állategészségügyi Intézet főmunkatársa „A szarvasmarhák mikotoxikus ártalmainak jelentősége az energia-takarékos takarmánytartósítás elterjedésével” c. előadásában hangsúlyozta az egyes mikotoxinok kártételének jelentőségét. Végül *Szigeti Gábor dr.* az intézet igazgatóhelyettese a „Szarvasmarhák anyagforgalmi betegségeinek megelőzése komplex takarmány és anyagcsere vizsgálatok segítségével” c. előadását tartotta meg. Felhívta a figyelmet a takarmányozás gyakori hibáira, valamint arra, hogy az anyagcserezavarok diagnosztizálása és megelőzése biokémiai és takarmányvizsgálatok nélkül ma már el sem képzelhető.

A jubileumi ülésen és az azt követő meleg hangulatú „állófogadáson” az intézet egykori dolgozói is számosan részt vettek, és felelevenítették az együtt töltött munkás évek emlékeit.

Gabnay Sándor dr.

Búcsúztató dr. Áldásy Pál nyugállományba vonulása alkalmából

Forrás: *Állatorvosi Közlemények*, 1988. 24 (2). 161.

Búcsúztató ünnepséget tartottak a Miskolci Állategészségügyi Intézetben *dr. Áldásy Pál* igazgató nyugállományba vonulása alkalmából. A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Állategészségügyi és Élelmiszer Ellenőrző Állomás 1987. november 20-án szűkebb körű búcsúztató ünnepséget rendezett, amelyről részletes beszámolót – *dr. Szabó István* ny. igazgatóhelyettes tollából – a Magyar Állatorvosok Lapja közöl.

Az ünnepségen az alulírottnak jutott az a megtiszteltetés, hogy *Áldásy dr.* csaknem négy évtizedes, eredményekben és küzdelmekben gazdag munkásságát méltathatta. *Áldásy dr.* a Szombathelyi Premontrei Gimnázium érettségi bizonyítványával lépett be a Magyar Agrártudományi Egyetem Állatorvostudományi Karának kapuján, s ottani tanulmányai során először, mint a Járványtani Intézet externistája ismerkedett meg a bakteriológiával és a járványtannal. 1951-ben kitűnő eredménnyel abszolvált tanulmányai után egy évig az Országos Állategészségügyi Intézetben volt gyakornok, majd *Manninger* professzor aspiránsa lett az Állatorvostudományi Főiskola járványtani tanszékén. Itt készítette el a „*Kórokozó colibaktériumok típusainak meghatározása*” című disszertációját, amely azóta is a hazai szakirodalom egyik klasszikus művének számít. A járványtanon és az intézetben eltöltött évek elkötelezték a fiatal állatok fertőző betegségeinek témája mellett s ez időben máig is tartó szakmai barátságok szövődtek korunk legjelesebbjei közül nem eggyel.

Ilyen előzmények után vette át 1955 őszén az újonnan felépült miskolci intézetet, amelynek élén 32 éven keresztül töretlen hűséggel szolgált a magyar állategészségügyet, állattenyésztést és az állatorvosi kart. Élete az intézet életével hamarosan egybeforr. Egykori munkatársaitól tudom, hogy a diagnosztikai munka mielőbbi kibontakozása érdekében szinte éjt nappallá téve dolgozott. Irányított, tárgyalt, vizsgált vagy ha kellett könyvelt. Fáradhatatlanul tanulmányozta a hazai és külföldi szakirodalmat. Mindezekon túl – néha éjnek idején – jutott arra is energiája, hogy asztalosmesternek is becsületére váló szép virágtartókat készítsen, amelyekkel reggelre az intézet folyosóját feldíszítette.

A lelkes munka meghozta gyümölcsét. Az intézeti vizsgálatok száma az első néhány év során exponenciálisan növekedett. A minőséget pedig jelzi, hogy egymást követték a szebbnél szebb esetleírások, hazai első közlések és számtalan olyan megfigyelés, amelyet nem elsősorban közlemény formájában, hanem intézeti jelentésekben és házi referáló üléseken ismertettek. Már a kezdeti években jelentős eredményeket értek el a háziállatok fertőző eredetű elvetélései oktatásának és megelőzésének tanulmányozásában. A vizsgálatok eredményeként – *dr. Hajdu Gusztáv* debreceni igazgatóval – elsőként hívták fel a figyelmet a penész- és sarjadzógombák okozta elvetélésekre. A vetelésdiagnosztika és reprodukciós bántalmak iránti érdeklődése továbbra is megmaradt, s a legutóbbi időkig e területen is szép eredményeket produkált munkatársaival együtt. Munkatársaival hazánkban elsőként jelezte a sertések torzító orrgyulladásának, valamint a juhok sűrűlókórjának a behurcolását. Az új bántalmak felismerése mellett igyekezett a régebbi gondok orvoslásában is új utakat keresni. Az országban elsőként vezették be a borjak higiénikus elletésének és nevelésének módszerét.

Áldásy dr. és intézete már az első évektől igen jó kapcsolatot alakított ki nemcsak a területen dolgozó állatorvosokkal, hanem az állami gazdaságokkal és a legtöbb termelőszövetkezettel,

azok vezetőivel, szakembereivel is. Szakmailag nyitott volt; szívesen elfogadott együttműködési megkereséseket, eredményes kapcsolatot épített ki több külső intézménnyel. Az együttműködésben ideális partnernek bizonyult; soha nem igyekezett magát előtérbe helyezni vagy a témát kisajátítani. Intézetében gyakoriak voltak a külföldi vendégek, akik az itteni szakmai megbeszélések emlékével évek múlva is szívesen gondoltak vissza *Áldásy dr.*-ra. Nevét sok olyan külföldi kolléga is jól ismeri, aki nem is járt Magyarországon.

A diagnosztikai munka mellett *Áldásy dr.* nagy súlyt helyezett a gyakorló kollégák rendszeres továbbképzésére is. Ennek nagy jelentősége volt, hiszen akkoriban jóval kevesebb szakmai rendezvény volt, mint manapság. Ezért a debreceni kedvező tapasztalatok alapján itt is rendszeresen, lelkes, aktív hallgatósággal szerveztek referáló délutánokat, csaknem két évtizeden keresztül. A miskolci intézet első igazgatója élen járt abban is, hogy az újonnan fellépő, komoly állategészségügyi gondokat jelentő betegségek diagnosztizálásának feltételeit megteremtsék. Az 1962-től rohamosan terjedő vírusos borjúbetegségek felismerése céljából az Állatorvostudományi Egyetem járványtani tanszékének segítségével (*Szent-Iványi dr.* és *Bartha dr.*) kialakította az intézeti hálózat első önálló vírusdiagnosztikai részlegét. Ezt követően láttak napvilágot nemzetközi prioritást is jelentő közlemények a borjú-adenovírus izolálásáról, kórokozóképességének bizonyításáról, az elterjedtség felméréséről és a védekezési módszerekről. Nemsokára megfigyelték a nyulak myxomatosisának első jelentkezését működési területükön. E megfigyelést 10 éves kemény, céltudatos munka követte, amely nemzetközi viszonylatban is elsőrendű myxomatosis vakcina kifejlesztéséhez vezetett. (A bovin adenovírus vakcinát – *Áldásy, Bartha, Máté dr.*-ok szabadalma alapján –, valamint a Myxovac vakcinát – *Áldásy és Máté dr.* szabadalma alapján – a Phylaxia gyártja.) A világirodalomban is egyedülálló tanulmányként jelent meg 1969-ben közleményük (*Áldásy és Máté*) a patkány *Aujeszký*-vírust terjesztő szerepének valószínűtlen voltáról. A modern és hálás virológiai témák mellett továbbra sem kerülték el figyelmét az egyszerűbb eszközökkel is diagnosztizálható betegségek, amelyek a nagyüzemekben ugyancsak tömeges veszteségeket okoztak, mint például a malacok vashiányos anaemiája vagy a parasitosisok. A 60-as évek közepén megkezdték a szarvasmarha brucellosismentesítés előkészítését azzal, hogy felkutatták az alig fertőzött állományokat, s ezekből alakították ki az első mentes telepeket. A nagyüzemi szarvasmarhatelepekről kartotékos nyilvántartást vezettek, amelyre egyéb állategészségügyi adatok is felkerültek, s ezek később nélkülözhetetlen segítséget nyújtottak az állategészségügyi helyzet javításában. Ma már alig emlékeznek arra, hogy *dr. Bánfalvy Erzsébet* lelkes munkájával elsőként könyvelhették el a Borsod-Heves megyei ÁG-ok brucellosis mentességét. 1967-ben – a vidéki intézetek között – *Áldásy dr.* elsőként szervezte meg a kémiai laboratóriumi vizsgálatok beindítását. A „laboratórium”, amelyet kezdetben az intézet könyvtárában kellett berendezni, egy-két év alatt Biokémiai Osztállyá nőtte ki magát. A 60-as évek második felében *Áldásy Pál* (*Dankó Gyulával* közösen) ismét egy új, fontos terület nyitására vett részt, a sertések mycotoxikus eredetű péraduzsanatának felismerésével. A mycotoxinok vizsgálatára később *Szigeti Gábort* tudta megnyerni hűségese és sikeres munkatársnak, aki – támogatásával – ezen a területen nemzetközi elismerésnek örvendő szakemberré lett. A biokémiai és mycotoxikológiai vizsgálatok továbbfejlesztése révén hamarosan eljutottak a takarmányok sokoldalú minőségi vizsgálatáig, valamint a sertés- és szarvasmarha-állományok anyagforgalmának (különösen sav-bázis egyensúlyának) értékeléséig.

A fertőző betegségek azonban továbbra sem maradtak *Áldásy dr.* figyelmén kívül. Irányításával és igen gyakori közvetlen részvételével értékes tapasztalatokat gyűjtöttek a szarvasmarhák és sertések chlamydiák okozta vetéléséről, valamint a *Moraxella bovis* okozta fertőző keratoconjunctivitisről. Folytatták megfigyeléseiket a szarvasmarhák vírusos légző- és emésztőszervi megbetegedéseinek területén. Éveken keresztül ellátták adenovírus vakcinával a működési területüket és néhány távolabbi gazdaság szarvasmarha-állományát.

E közben nagy szakértelemmel és szeretettel irányította, segítette az intézeti munkatársakat, különösen a fiatalokat. Azt hiszem, mi a régi és mostani munkatársai valamennyien mesterünknek mondhatjuk Öt. Intézetének ügyeit példamutató adminisztrációs készséggel intézte, gazdasági és szakmai kérdésekben egyaránt imponáló biztonsággal igazodott el. Kutatóként és irányítóként a legeredményesebbek közé tartozik. Szintetizáló és rendszerező képességét mindenki elismeri.

Igazgatónk – többek között – ahhoz is nagyon jól értett, hogy munkánk iránt hitet és lelkesedést öntsön belénk. Ha jól végeztük feladatainkat, érezhettük őszinte megbecsülését.

A sikerekben gazdag eddigi életpályát jelzi a magas kitüntetések sorozata is: FM *Kiváló Dolgozó* (1956), *Munka Érdemérem* (1963), *Munka Érdemrend bronz fokozat* (1970), a MAE Állatorvosok Társaságának *Hutýra-émlékérme* (1970), amelyet a Társaság hosszú időn keresztül vezetőségi tagságával, a Szarvasmarha-egészségügyi Szakosztály elnöki teendőinek ellátásával is kiérdemelt, majd 1977-ben a kiemelkedő alkotómunkáért adományozott *Eötvös-díj*, végül a *Kiváló Feltaláló aranyplakett* (1979).

Sajnos, ezek a munkás, szép évek elmúltak. Ma azért jöttünk össze, hogy *Áldásy Pál* igazgatónak megköszönjük a több mint három évtizedes munkát, barátságot és segítőkészséget, amelynek mi valamennyien közvetlenül is részesei lehettünk.

Kedves Pali Bátyám, szívből kívánjuk és reméljük, hogy állatorvosi karunknak és a diagnosztikai szakemberek kicsiny táborának – szellemi javaidat velünk továbbra is jó szívvel megosztó – aktív tagja maradsz, tanácsaidal, véleményeddel a jelenlegi gondjaink megoldásában is segítségünkre leszel.

(Dr. Nagy Béla)

Áldásy Pál dr. nyugállományba vonult

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1988. 19 (4). 226.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Állategészségügyi és Élelmiszer Ellenőrző Állomás *Áldásy Pál* nyugdíjba menetele alkalmából 1987. november 20-án bensőséges szakmai-baráti összejevetelt rendezett. A nyugdíjba vonuló *Áldásy Pál dr.* igazgató szakmai és vezetői munkásságát *Nagy Béla dr.* főosztályvezető méltatta, és azt a volt tanítvány, az egykori munkatárs és igazgatótárs, valamint a fiatal barát hálás tiszteletével köszönte meg. *Áldásy Pál* meghatódtan köszönte meg a meleghangú méltatást és köszöntéseket.

Ezen ünnepélyes összejevetelen elhangzottakból és a visszaemlékezésekből egyértelműen az derült ki, hogy *Áldásy Pál* szakmai pályafutása korán ívelt, sajátágosan egyéni és eredményekben igen gazdag volt. 27 éves korában lett és 32 éven át volt a Miskolci Állategészségügyi Intézet igazgatója. Ha az aspiránsi 3 évet nem is számítjuk ide, 33 évig

dolgozott az állategészségügyi intézeti hálózatban. Egyaránt volt igazgató, gyakorlati szakember és kutató. Tevékenységének ezek az oldalai elválaszthatatlanul összefüggtek, egymást kölcsönösen kiegészítették. Az újonnan épült intézet feladatkörét a már korábban működő intézetek tapasztalatainak felhasználásával, de a működési terület adottságaihoz és követelményeihez igazodva látta el. „A kórokozó coli-bacteriumok típusainak meghatározása” című, elsősorban az újszülött borjak colihusmenésével foglalkozó kandidátusi értekezésének témájához kapcsolódóan az első években a felnevelési betegségek okait, főleg a borjúnevelők problémáit tanulmányozta. Az intézethez tartozó két megyében jelentős juhtenyésztés szolgálatának szükségességét hamar felismerte, és erre munkatársainak a figyelmét is ráirányította.

Az intézeti hálózatban 1962-ben elsőnek alakította ki a szövettenyésztésre alapozott vírusdiagnosztikai laboratóriumot, melynek segítségével a borjúbetegségek kutatását is szélesíthette. Intézete élen járt a takarmányok minőségének, főleg mikológiai és kémiai módszerekkel való ellenőrzésében. A területi intézetek közül Miskolcon működött először toxikológiai és biokémiai laboratórium, majd osztály. Az újonnan szervezett és a megüresedett intézeti állásokra e szakterületek iránt fogékony diplomásokat neveztetett ki. Munkatársait a nekik leginkább megfelelő témák kutatására ösztönözte. Ezen belül azonban valamennyiüknek szakmai öntevékenységet biztosított. A társintézetek munkatársaival elsők között mutatott rá a gombák és gombatoxinok állategészségügyi jelentőségére. A nagyüzemi és háztáji nyúltenyésztés legnagyobb veszélyének, a myxomatosisnak a kivédésére olyan hatékony, új vakcinát dolgozott ki, amely nemzetközi viszonylatban is elismerést aratott.

Saját és munkatársainak kutatásaihoz, kísérletes vizsgálataihoz hazai viszonylatban magas szinten megteremtette a kísérleti állattartás feltételeit. Feladatainak, célkitűzéseinek megoldásában nagy előnyt jelentett sokoldalú felkészültsége, technikai készsége és kezdeményező bátorsága. Az éppen időszerű feladatok megvalósítására mindig talált az intézetben megfelelő szakembert, vagy az intézeten kívül segítő, ill. közreműködő partnert. Szoros munkakapcsolatot épített ki a megyei állategészségügyi szolgálattal, annak vezetőivel és területi végrehajtóival, az állattenyésztő gazdaságokkal és a közegészségügyi-járványügyi szervekkel.

Széles körű tudományos-társadalmi tevékenységet is kifejtett. Megalakulása óta tagja a MAE Állatorvosok Társaságának, ennek szarvasmarha- és juhegészségügyi szakosztályának első elnöke volt. Tagja a Magyar Mikrobiológiai Társaságnak, a Miskolci Akadémiai Bizottság Mezőgazdasági-Egészségügyi Szakbizottságának. Több éven át aktív tagja volt az MTA–MÉM Állat-örvostudományi Bizottságnak. Különböző vezetőségi funkciókat töltött be a TIT agrártudományi és biológiai szakosztályaiban. Külföldi (főleg szlovák és NDK) intézetekkel is szoros szakmai kapcsolatot alakított ki.

Több mint 50 szakközleménye jelent meg. Számos tudományos és továbbképző előadást tartott. Több tudományos értekezést opponált. Bírálóbizottságokban többször tagként vett részt. A posztgraduális képzés szervezett egyetemi formájának elindítása előtt a miskolci intézetben havonként rendszeresen tartott referálások nemcsak színvonalasak voltak, hanem az adott időszakban hiányt pótoltak, és a résztvevők szakmai tájékozottságát nagyban elősegítették.

Munkásságát Kiváló Dolgozó (1956), Munka Érdemrend (1963), a Munka Érdemrend bronz fokozata (1970), Eötvös Lóránd-díj (1977), Kiváló Feltaláló aranyfokozata (1979) kitüntetésekkel ismerték el. Kortársai közül elsők között, 1970-ben kapta meg a MAE Dr. Hutýra Ferenc-emlékérmét.

Áldásy Pál dr. intézetvezető tevékenysége, diagnosztikai munkája és kutatási eredményei révén az egész állategészségügyi intézeti hálózathoz kötődött. Neve és személye mégis elsősorban a Miskolci Állategészségügyi Intézetel azonosult, nemcsak idehaza, de a Magyarországon járt sok külföldi kolléga emlékei között is. Pedig szakmai munkássága és tekintélye átlépte a Miskolci Állategészségügyi Intézet működési területét. Előadásra és szaktanácsadásra felkérték az ország több megyéjéből. A járványtani gyakorlatukat az Intézetben töltött szigorló állatorvosok 3 évtized alatt az ország minden területére elvitték bemutató oktatásainak tanulságait. Kár, hogy egészségének – elsősorban látásának – fokozatos romlása miatt az utóbbi években összejöveteleinken egyre ritkábban találkoztunk Vele. Mivel azonban a legutóbbi hónapokban – sikeres szemműtétjei után – javult a látása, minden reményünk meglehet arra, hogy 1987. november 20-án csak az intézetvezetőtől köszöntünk el. *Áldásy Pálnak* mint szakembernek és kutatónak a tapasztalataira, tanácsaira, előremutató meglátásaira ezután is számít a magyar állategészségügy. Kívánunk Neki jobb egészséget, erőt és kiegyensúlyozott nyugdíjas éveket.

Szabó István dr.
c. egyetemi tanár

† *Áldásy Pál dr. (1928-1988)*

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1989. 34 (1). 35–36.

„Nem élt hiába, mert gazdagon osztotta másokra élte kincseit”

Megrendülten fogadtuk a hírt, hogy *Áldásy Pál dr.*, a Miskolci Állategészségügyi Intézet nyugalmazott igazgatója, az állatorvistudomány kandidátusa, Eötvös-díjas, a Munka érdemérem, a Munka Érdemrend bronz fokozata, A Hutýra-emlékérem, a Kiváló Feltaláló arany plakett és más kitüntetések tulajdonosa, valamint számos tudományos és társadalmi szervezet tagja, illetve vezetőségi tagja 1988. augusztus 3-án életének 61. évében elhunyt. Nem régen – a nyugdíjba menetele alkalmából rendezett bensőséges ünnepélyen – még együtt voltunk Vele. Visszatekintettünk szakmai és vezetői munkásságára. Munkatársai, pályatársai és tanítványai tisztelettel és szeretettel köszönték meg sajátos pedagógiai érzékkel nyújtott segítségét, irányítását és emlékeztek a közösen végzett munkára. Akkor még reméltük, hogy gazdag tapasztalatára, éles meglátásaira, tanácsaira ezután is számíthat a magyar állategészségügy [Magy. Áo. Lapja, 1988. 43. (4.) 226]. A halál azonban közbeszólt. *Áldásy Pál* személyében nemcsak az állategészségügyi intézetek hálózata, hanem az egész hazai állategészségügy e tudományát átfogóan és összefüggéseiben művelő, nemzetközileg is elismert szaktekintélyét veszítette el.

Végző búcsúztatása és hamvainak elhelyezése 1988. augusztus 23-án a Miskolci Szentpéteri kapui temetőben volt. A gyászszertartáson a Miskolci Állategészségügyi Intézet jelenlegi és volt dolgozóin kívül számos barátja, kollégája, tisztelője – mintegy háromszázan – az ország minden részéről megjelent. Ott voltak az állategészségügyi intézetek, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei és a Heves Megyei Állategészségügyi és Élelmiszer Ellenőrző Állomás, valamint az MTA Állatorvistudományi Kutatóintézet vezetői és munkatársai. Képviseltette magát a MÉM

állategészségügyi és élelmiszer-ellenőrzési főosztálya, a Phylaxia Oltóanyagtermelő Vállalat és Miskolc Város tanácsa is. Az Állategészségügyi és Élelmiszervizsgáló Szolgálat saját halottjának tekintette.

A temetési szertartás áhítatát szavalat és férfikórus előadta gyászénekek mélyítették. A MÉM állategészségügyi és élelmiszer-ellenőrzési főosztálya, az Állategészségügyi és Élelmiszervizsgáló Szolgálat, az Állatorvostudományi Egyetem Tanácsa, a MAE Állatorvosok Társasága, az egész állatorvosi kar, s ezen belül kiemelten az állategészségügyi intézetek jelenlegi dolgozói és nyugdíjasai – a pályatársak és barátok – nevében *Szabó István dr.*, az Országos Állategészségügyi Intézet nyugalmazott igazgatóhelyettese vett búcsút. Az elhunynak három és fél évtizeden át közeli pályatársa és barátja a szeretet, a tisztelet és a hála jegyében méltatta *Áldásy Pál* emberi és szakmai érdemeit. Beszédének néhány gondolata:

„Dr. Áldásy Pál 1928. január 12-én Szombathelyen, pedagógus családban született. Szülővárosában érettségizett és 1951-ben kitűnő minősítésű állatorvosi oklevelet kapott.

Ugyanennek az évnek az őszén került az Országos Állategészségügyi Intézetbe, ahol az emlőskórbonctani osztályon dolgozott. Bár 1952 és 1953 között az Állatorvostudományi Főiskola járványtani tanszékén ösztöndíjas aspiráns volt, az Intézettel és annak dolgozóival szakmai és baráti kapcsolata megmaradt, sőt erősödött, s így 1955. szeptember 1-jével az újonnan épült Miskolci Állategészségügyi Intézetbe való igazgatói kinevezése a folytonosságot tükrözte. Ezt az Intézetet azután nyugdíjba meneteléig – 32 éven át – vezette.

27 évesen lett igazgató a szerényen felszerelt és újonnan indult intézetben, új munkaterületen, magához hasonló korú munkatársakkal. Sikeres helytállása annak tulajdonítható, hogy igen jó alapképzettséggel ötvöződött Benne és munkatársaiban is a gyakorlat igényelte laboratóriumi diagnosztika az alkalmazott kutatómunka eredményeinek a gyakorlatban való megvalósításával, sőt – ha kellett – irányításával és átültetésével. Közben az Intézet a mindenkori követelményeknek megfelelően fejlődött, felszerelése pedig gazdagodott, korszerűsödött.

Igazgatói kinevezése után az akkori állategészségügyi intézetek vezetői között hosszú időn át Áldásy volt a legfiatalabb. Mégis szakmai és vezetői megbeszéléseken a tapasztalt idősebbek nagyon odafigyeltek fiatal kollégájuk véleményére, álláspontjára. Kezdeményezéseit nemegyszer követték. *Áldásy* ugyanis igen fogékony volt az újra, az időszerűre és kitűzött céljainak megoldási lehetőségeire. Jó érzékkel irányította az intézet gazdálkodását is: tisztán látta a feladatok megvalósításának gazdasági vonzatait.

Igazi szakterülete a bakteriológia, virológia és a járványtanvolt. Kezdeményező és céltudatos tevékenysége azonban jóval szélesebb területre kisugárzott. Munkássága nem merült ki pusztán a labordiagnosztikában és a vele kapcsolatos kutatásban, hanem gyakran – sokszor észrevétlenül – oktató is volt. Előadásokat tartott az Egyetemen és különböző tanfolyamokon; de ezen kívül itt is, ott is, mind az intézetben, mind a gyakorlati külső munkája közben bőkezűen osztotta meg ismereteit és tapasztalatait. Különös képességgel tudott megvilágítani egy-egy kérdést; ha lehetett, meglepő határozottsággal, ha nem, mértéktartással és a tisztázatlan, vitatható részletek felvetésével. A Miskolci Intézet és *Áldásy* neve ismertté vált külföldön is. A hazánkba érkezett szakemberek és kutatók tapasztalatcsere céljából szívesen keresték fel.

Áldásy Pált többnyire röviden „csak” *Áldásynak* emlegették. Nem azért, mert az állatorvosi névtárban nincsen másik Áldásy, hanem talán inkább azért, mert Borsodtól Baranyáig, Csongrádtól Sopronig mindenki ismerte és tudta Róla azt, hogy

– nemcsak intézetvezető, hanem kutató is,

- nem sokat jár külföldön, de lehet Rá hivatkozni ott is,
- rendkívül jó érzékű és gyakorlati járványtanos szakember, de nem téved el egyéb diagnosztikai és védekezési kérdésekben sem,
- hazánkban először igazodott el és igazított el bennünket a coli okozta betegségekben,
- rendkívül gyakorlatias szakértője a borjúbetegségeknek,
- kidolgozta a nyulak myxomatosisa elleni vakcinát,
- munkatársaival együtt a juhbetegségekkel a legtöbbet és legeredményesebben foglalkozott hazánkban,
- az újonnan létesített Miskolci Állategészségügyi Intézetet 2 évtized alatt minden elismerést megérdemlő színvonalra emelte.

Áldásy Pali szerette az élővilágot, a természetet, a növényeket épp úgy, mint az állatokat. Környezetében – kint és bent – az év minden szakában virultak a növények és a virágok. Szébbé, jobbá, színesebbé igyekezett maga körül tenni a világot. Ezért kertészkedett és barkácsolt. Szakmájának értelmesebbé tétele érdekében pedig ésszerűsített, újított, feltalált és oktatott.

Kedves *Áldásy Pali*! Utolsó búcsút kell Tőled venni! Köszönjük a Sorsnak, hogy Veled dolgozhattunk, hogy pályatársaid és barátaid lehettünk. Köszönjük, amit Tőled kaptunk és tanultunk, amit lényedből ránk és a mi munkánkra kisugározta. Ígérjük, hogy – amíg élünk – nem felejtünk el. Emléked talán csak eddig fog élni, de Neved és munkásságod eredményei biztosan sokkal tovább fennmaradnak, mert

„A derék nem fél az idők mohától,
a koporsóból kitör és eget kér.
Érdemét a jók, nemesek és jövőző
Századok áldják.”

(*Berzsenyi*)

Kedves, felejthetetlen kollégánk, pályatársunk és barátunk! Isten Veled! Nyugodjál békében!”

Az Intézet működési területéhez tartozó két megye állatorvosai, tanácsi és pártvezetői nevében *Fehér József dr.* igazgató főállatorvos tisztelgett *Áldásy* igazgató hamvai és emléke előtt, köszönte meg a három évtizeden át közvetlenül vagy közvetve nyújtott munkáját, segítségét.

A valamikori fiatal munkatársai és tanítványai nevében *Nagy Béla dr.* főosztályvezető emlékezett arra, hogy mit jelentett hosszabb-rövidebb ideig *Áldásy dr.* „Miskolci iskolájába” járni. Kiemelte kivételes pedagógiai érzékét, a fiatalabbak iránti fokozott figyelmét, azok munkájának segítőkész irányítását.

A sírnál *Szigeti Gábor dr.* főosztályvezető, a Miskolci Állategészségügyi Intézet volt és jelenlegi munkatársainak nevében búcsúzott megrendülten az embertől, a baráttól, a tisztelettel övezett tudóstól, aki emberi méltóságból, a hivatás iránti feltétlen alázatból és szolgálatkészségből példát mutatott.

Áldásy Pál hamvait befogadó sírhantot ezután elborítottak a virágok, amelyeknek szirmai és levelei bánatosan hajoltak meg a szakadó eső hideg cseppjei alatt.

Szabó István dr.

† Áldásy Pál dr. (1928-1988)

Forrás: *Phylaxia Állatorvosi Közlemények*, 1989. 4. 345.

Megrendültén és kimondhatatlan szomorúsággal fogadtuk a hírt, hogy dr. Áldásy Pál, a Miskolci Állategészségügyi Intézet röviddel ezelőtt nyugalomba vonult első igazgatója, az állatorvostudomány kandidátusa, Eötvös-díjas, a Munka Érdemérem, a Munka Érdemrend bronz fokozata, a Hutýra-émlékérem és számos egyéb kitüntetés birtokosa, 1988. augusztus 3-án hirtelen elhunyt.

Néhány hónapja csupán, hogy őszinte bizakodással fejezhettük ki jókívánságainkat 32 éves, rendkívül eredményes intézeti igazgatói tevékenysége utáni nyugállományba vonulása alkalmából, és kérhettük arra, hogy szellemi javait velünk továbbra is megosztó tagja maradjon állatorvosi karunknak és az intézeti szakemberek kicsiny táborának.

Ez alkalomból az Állatorvosi Közleményekben is méltattuk munkásságát, emberiségét, szakmai kiválóságát és köszöntük meg mindazt, amit több mint három évtizedes intézeti működése alatt Tőle kaptunk. A sors kegyetlen és kiszámíthatatlan végzése folytán ez év augusztus 23-án már csak hamvaitól vehettünk búcsút. Ezen a napon a miskolci Szentpéteri kapui temetőben – az évszakhoz képest „ítéletidőnek” is beillő hideg, viharos, esős idő ellenére – az ország szinte minden tájáról a kollégák, a barátok, a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium állategészségügyi és élelmiszerellenőrzési főosztálya, az Állategészségügyi és Élelmiszervizsgáló Szolgálat, a Phylaxia képviselői, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Tanács VB. mezőgazdasági és élelmezési osztályának, ez utóbbi, valamint Heves és még számos távolabbi megye Állategészségügyi és Élelmiszer Ellenőrző Állomásának, az MTA Állatorvostudományi Kutatóintézetének vezetői, képviselői, valamennyi állategészségügyi intézet jelenlegi és volt vezetői, munkatársai – mintegy négyszázan – jöttek össze, hogy a család és a Miskolci Állategészségügyi Intézet munkatársainak mély fájdalomában őszinte szívvel osztozzanak, s *Áldásy dr.*-től végső búcsút vegyenek.

Az Állategészségügyi és Élelmiszervizsgáló Szolgálat által rendezett temetésen a gyászszertartást bevezető szavaltat és gyászbeszéd után a Szolgálat nagy halottjától a MÉM állategészségügyi és élelmiszerellenőrzési főosztálya, az Állatorvostudományi Egyetem, a MAE Állatorvosok Társasága, valamint az egész állatorvosi kar, ezen belül a szorosabb értelemben vett pályatársak és barátok nevében *dr. Szabó István* ny. igazgatóhelyettes, c. egyetemi tanár búcsúzott, a megrendítő pillanatban is élethűen felvázolva emberi és szakmai teljességre törekvő egyéniségét, munkásságát, kiemelkedően eredményes életútját. Beszédének főbb részeit a Magyar Állatorvosok Lapja közli.

A miskolci intézethez tartozó két megye állategészségügyi, tanácsai és pártvezetése nevében *dr. Fehér József* igazgató tisztelgett *Áldásy dr.* hamvai és emléke előtt, megköszönve mindazt a továbbképzést és segítséget, amit a terület állatorvosai, állattenyésztő üzemei Tőle közvetlenül és közvetve kaptak.

A valamikori fiatalabb munkatársak, a tanítványok nevében az alulírott emlékeztetett arra, mit jelentett *Áldásy dr.* személye és példamutatása mindazoknak, akik hosszabb-rövidebb ideig a „Miskolci Iskolába” járhattak. Kiemelte kivételes pedagógiai érzékét, a fiatalabbak iránti fokozott figyelmét és tapintatát, irányító segítségét, valamint az igazi emberi barátságra és megértésre való természetes készségét.

Végül a földi hamvak végső nyugalóhelyre helyezése előtt *dr. Szigeti Gábor* osztályvezető tolmácsolta a Miskolci Állategészségügyi Intézet volt és jelenlegi munkatársainak megrendült búcsúját. Búcsúzott az embertől, a barátától, a tisztelettel övezett tudóstól, aki emberieségből, a hivatás iránti feltétlen alázatból és szolgálatkészségből a hátrahagyottakat bőséges útravalóval ellátva távozott.

Búcsúbeszédét *Arany János* reményt és vigaszt adó soraival zárta:

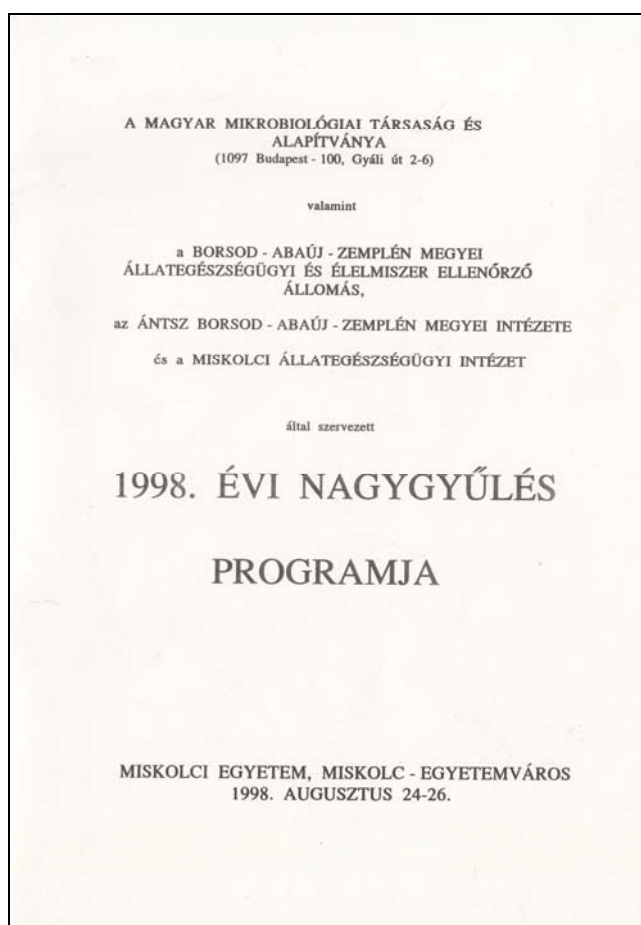
„Nem hal meg az, ki milliókra költi
Dús élte kincsét, ámbár napja múlt;
Hanem lerázván, ami benne földi,

Egy éltető eszmévé finomul,
Mely fennmarad s nőttön nő tiszta fénye.
Amint időben, térben távozik, (...)”

Dr. Nagy Béla

A Magyar Mikrobiológiai Társaság 1998. évi nagygyűlésének programja Áldásy Pál emléküléssel

1998. augusztus 24–26.

Mikrobiológus-találkozó Miskolcon

Magyar tudósok éves nagygyűlése zajlik a napokban

Forrás: *Észak-Magyarország*, 1998. aug. 25.

Miskolc (ÉM-KI) – A Magyar Mikrobiológiai Társaság évente rendezi meg egy-egy vidéki városban éves nagygyűlését. Idén a Miskolci Állategészségügyi Intézet volt vezetőjére, Áldásy Pálra is emlékeztek.

A vírusokkal, baktériumokkal, gombákkal foglalkozó tudomány – a mikrobiológia – mintegy 250 képviselője tanácskozik augusztus 24-e és 26-a közt a miskolci Egyetemvárosban. Az ülés szervezője az 1951-ben alakult Magyar Mikrobiológiai Társaság, valamint a B.-A.-Z. Megyei Állategészségügyi és Élelmiszer-ellenőrző Állomás, az ÁNTSZ és a Miskolci Állategészségügyi Intézet.

A mikrobiológia számos szakterületének képviselőit fogja össze a társaság, s bár az orvosok, az állatorvosok, a bakteriológusok és virológusok különböző területeken végeznek kutatásokat, a jelenlegi tudományos módszerek mégis összekötik ezeket. Minárovits János főtitkár szerint a konferencia ezért kiváló terepet biztosít módszertani tapasztalatcserére.

A főtitkár úgy véli, szerencsésnek mondhatják magukat abból a szempontból is, hogy a mikrobiológia elméleti és alkalmazott kutatása közel áll egymáshoz. Magas színvonalú hazánkban az eredmények ipari felhasználása is, gondoljunk csak a mezőgazdaságra, ezen belül is a borászatra, valamint az állattenyésztésre vagy a gyógyszeriparra.

Az idei konferencián – emlékülés keretében – méltatták Áldásy Pál munkásságát, aki a Miskolci Állategészségügyi Állomást az alapítástól, 1955-től 32 éven át vezette.

KI

Mikrobiológusok miskolci kongresszusa

Forrás: *Déli Hírlap*, 1998. aug. 26.

Először tartja Miskolcon évi nagygyűlését a Magyar Mikrobiológiai Társaság. A Miskolci Egyetemen tegnap délelőtt kezdődött és szerdán zárul a program, amelyet Kobold Tamás, Miskolc polgármestere nyitott meg.

Az itt működő intézmények, az azokban dolgozó szakemberek tevékenységének elismerése, hogy Miskolcot választotta ez évi nagygyűlése színhelyéül a Magyar Mikrobiológiai Társaság – mondta megnyitójában *Kobold Tamás*.

A város polgármestere úgy fogalmazott: van valami jelképes abban, hogy e szerteágazó, az egészségügy, a mezőgazdaság és élelmiszeripar számára meghatározóan fontos tudomány művelői most az ugyancsak sok tudományágot oktató Miskolci Egyetemen rendezik meg konferenciájukat.

Tegnaptól emléktábla örökíti meg azt, hogy a 70 éve született és 10 éve elhunyt *Áldásy Pál* 1955 szeptemberében kapott megbízást az akkorra éppen felépült Miskolci Állategészségügyi Intézet vezetésére. Áldásy Pál vezetésével mint az intézet, mind az ott dolgozók szakmai tekin-

télyt vívtak ki maguknak, amely az igazgató 32 évi irányító munkája után is megmaradt – idézte Szabó Istvánt, az Országos Állategészségügyi Intézet vezetőjét Kobold Tamás. A polgármester arról is beszélt, hogy az értékek megőrzésének fontos szerepe van Miskolc jövőjének tudatos formálásában. Annak a Miskolcénak, amely mások mellett műemléki, művészeti és természeti szépségeivel várja e nagygyűlés résztvevőit is.

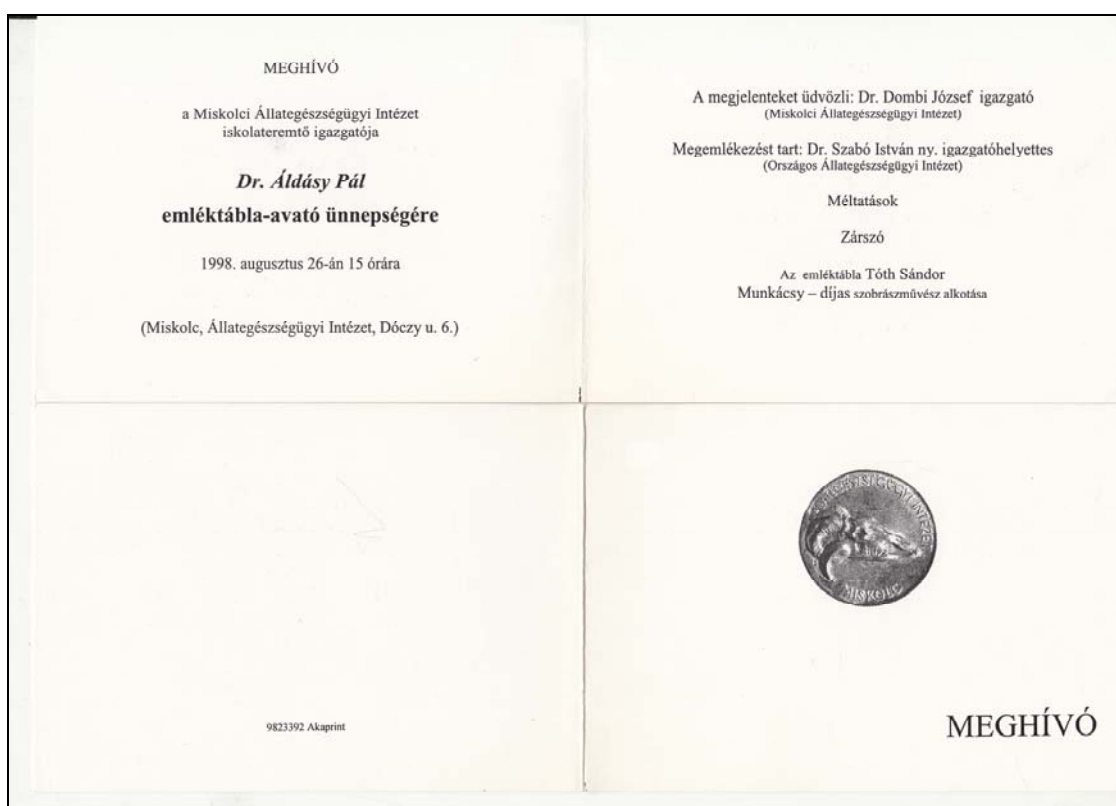
Dr. Besenyei Lajos, az egyetem rektora a vendégeket köszöntve ugyancsak hasznos és kellemes időtöltést kívánt, pár szóban bemutatva a Miskolci Egyetemet, annak sokirányú oktató-kutató munkáját.

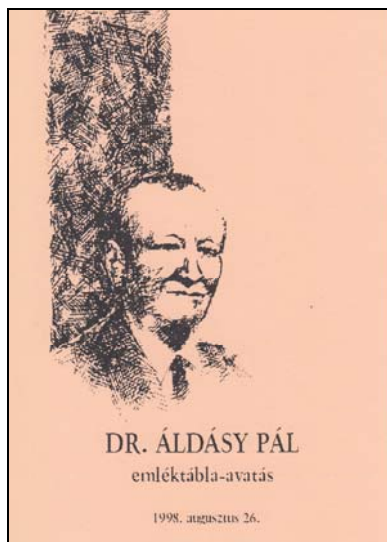
A nagygyűlésen egyebek között a mikológia a molekuláris biológia szintjén, a mezőgazdaság- és élelmiszer-mikrobiológia, a virológia, a bakteriológia témakörökben hangzottak és hangzanak el előadások.

A rendezvény megszervezésében közreműködött a B.A.Z. Megyei Állategészségügyi és Élelmiszer-ellenőrző Állomás, az ÁNTSZ B.A.Z. Megyei Intézete, a Miskolci Állategészségügyi Intézet, illetve mások mellett *dr. Sedlák Mária* megyei tisztifőorvos és *dr. Hajtós István*, megyei igazgatóhelyettes, főállatorvos.

Meghívó Dr. Áldásy Pál emléktábla-avató ünnepségére

1998. augusztus 26.

(Dudás Győző grafikája)

Áldásy emlékülés és emléktábla-avatás*

Miskolc, 1998. augusztus 26.

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1998. 120 (11). 643.

DR. ÁLDÁSY PÁLnak a Miskolci Állat-egészségügyi Intézet igazgatójának 70 évvel ezelőtti születése és 10 évvel ezelőtti elhunya alkalmából a *Magyar Mikrobiológiai Társaság* 1998. évi nagygyűlését augusztus 24–26-án Miskolcon, az Egyetemvárosban rendezte. A helyi szervezők a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Állat-egészségügyi és Élelmiszer Ellenőrző Állomás, valamint az ÁNTSZ Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Intézete voltak. A közel 300 résztvevőjű rendezvényt KOBOLD TAMÁS, Miskolc polgármestere nyitotta meg, külön kiemelve a *Miskolci Állat-egészségügyi Intézetnek* és 10 éve elhunyt első igazgatójának az országgrész állategészségügyére nézve meghatározó jelentőségét. A megnyitót ismertető helyi lapok egyikét idézve, a polgármester arról is beszélt, hogy „az értékek megőrzésének fontos szerepe van Miskolc jövőjének tudatos formálásában”.

A nagygyűlés keretében – a Magyar Mikrobiológiai Társaság virológiai és bakteriológiai szekciói, valamint a Magyar Zoonózis Társaság közös rendezésében – félnapos *Áldásy Pál emlékülésre* került sor, melyen orvosi és állatorvosi, diagnosztikai és kutatóintézetek munkatársai előadásaikkal tisztelegtek a Miskolci Állategészségügyi Intézet korán elhunyt, legendás hírű igazgatójának emléke és munkássága előtt. Az ülést megnyitó és a virológiai előadásokat levezető MÉSZÁROS JÁNOS akadémikus (az MMT alelnöke) az alkalomhoz méltó, emelkedett szavakkal emlékezett meg ÁLDÁSY doktorról, akit a jelenlévők közül is sokakhoz mély szakmai, emberi kapcsolatok fűztek, s akinek segítőkészségében sohasem csalatkoztunk. ÁLDÁSY DR. életművének megítélése azonban túlmutat a személyes kapcsolatokon, hiszen a

* Az emlékülésen elhangzott előadások sajtó alá rendezésében DR. NAGY BÉLA volt a szerkesztőség segítségére. Az emlékülése elhangzott tudományos előadások mindegyikét – helyhiány miatt – e számban nem tudjuk közölni. Decemberi számunkban folytatjuk azok közreadását.

szekcióban számos olyan előadó szerepel, aki őt már nem ismerhette, de életműve előtt tiszteleg, mely életmű „mindaddig hat, míg a mikrobiológiának és az arra épülő járványtannak lesznek művelői”.

ÁLDÁSY PÁL eltávozása miatti hiányérzetünket enyhítette feleségének és közvetlen munkatársának, DR. MÁHÉ ZSUZSA osztályvezetőnek jelenléte, akit az elnök és a szépszájú hallgatóság meleg tapssal köszöntött. A virológiai előadásokat követő bakteriológiai ülés elnöke, DR. CZIRÓK ÉVA, az orvostudomány doktora (az MMT bakteriológiai szekciójának elnöke) az ülés megnyitóján elmondta, hogy ÁLDÁSY PÁL iránti tiszteletből – ezen emlékülés igényeihez igazodva – a szekció egyúttal a szokásos évi (nagygyűléseken belüli) miniszimpóziumát tartja.

Az előadások többségét – közöttük a DR. SZIGETI GÁBOR, kandidátus „In memoriam Dr. Áldásy Pál” c. előadását – ezen emlékszámunkban tesszük közzé. Ezért az ülés szakmai ismeretétől e helyen eltekintünk. Megragadjuk viszont az alkalmat arra, hogy a nagygyűlés helyi szervezőinek – különösen DR. HAJTÓS ISTVÁN kandidátusnak – köszönetünket fejezzük ki.

Ugyanezen nap délutánján az intézetet több mint három évtizeden át vezető, iskolateremtő igazgató emlékét megőrkítő tábla és féldombormű avatására került sor. DR. DOMBI JÓZSEF, intézeti igazgató megnyitó beszéde során a több mint 100 főnyi hallgatóság előtt köszönte meg az emléktábla létrejöttét anyagilag is segítő kolléganők, kollégák és intézetek segítségét, majd az alkotó, TÓTH SÁNDOR, Munkácsy-díjas szobrászművész munkásságára is kitért, mivel a művész már eddig is számos alkotással járult hozzá nagyjaink emlékének méltó megőrkítéséhez.

Az emléktábla mellett DR. SZABÓ ISTVÁN kandidátus, ny. intézeti igazgatóhelyettes tartotta meg – a jelen emlékszámunkban ugyancsak közölt – ünnepi megemlékezését, majd a Magyar *Mikrobiológiai Társaság* nevében PROF. GERGELY LAJOS elnök, az orvostudomány doktora helyezte el koszorúját, s méltatta a gyakorlat és a tudomány számára egyaránt sokat nyújtó életteljesítmény jelentőségét, mely bizonyította, „hogy a végeken is lehet maradandót alkotni” (sokunkban felidézve az idekíváncozó kiegészítést: „de mennyivel nehezebb”). Ezt követően a *Miskolci Állat-egészségügyi Intézet és az MTA Állatorvos-tudományi Kutatóintézete* koszorúinak elhelyezésére került sor. Végül pedig az ünnepség résztvevői a miskolci intézet – régi hagyományainak megfelelő – szíves vendéglátását és gazdagon megterített asztalát élvezve eleveníthették fel közös emlékeiket és újíthatták meg szakmai, baráti kapcsolataikat.

Ezen események hírnökében óhatatlanul is felmerül a gondolat, hogy a mai, különösen feszített tempójú világban szükség van-e ilyen visszatekintésekre, megemlékezésekre? A válasz újra és újra egyértelmű: *igen!*

ÁLDÁSY PÁL DR. életművének áttekintése és egy évtizedes távlatból való, érzelmektől mentesebb, teljességre törekvőbb értékelése számos olyan tanulsággal szolgálhat, melyek – egy élet által hitelesítve – közvetlenül a mának üzennek. Hiszen lehetnek-e ma is aktuálisabb kérdéseink, mint pl. a tudomány és/vagy a gyakorlat szolgálata? ÁLDÁSY DR. megmutatta, hogy ez egy személyben, egyazon életművön belül is nemcsak lehetséges, hanem egyik a másiknak „sine qua non”-ja. Vagy ha a kisebb intézeteinknek, szakmai és tudományos műhelyeinknek a fennmaradásért folytatott küzdelmére gondolunk, ÁLDÁSY DR. és intézete nem ad-e jó példát számunkra abból, hogy nem az intézet vagy a csoport nagysága, műszereinek, módszereinek korszerűsége, a központi vagy perifériás elhelyezkedése az igazi értékmérő, hanem az általa végzett munka és az iránta támasztott reális igények kielégítésének színvonala,

vagyis az adott időszakban az általa betöltött szakmai és tudományos szerep az, ami egy szakmai kollektíva értékét és társadalmi megbecsültségét meghatározza. Hogy ez – sajnos – ÁLDÁSY DR. korában sem mindig volt így, nem von le semmit a megállapítás igazából, melyet a mostani emlékülés és emléktábla-avatás egy évtizedes távlatból is visszaismer.

A volt munkatársak, tanítványok és barátok számára öröm és megtiszteltetés, hogy ezen emlékülés és emléktábla-avató ünnepség aktív részesei lehettek, s hogy a Magyar Állatorvosok Lapja e jeles eseményeket, s azok szakmai vonatkozású anyagát egy Áldásy Emlékszám formájában megőrökíti.

Dr. Nagy Béla

Dr. Áldásy Pál tudományos munkássága

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1998. 120 (11). 645–647.

Amennyiben az olvasó a Magyar Nagylexikont ÁLDÁSY PÁL nevénél felüti, ott a következőket olvashatja:

„Áldásy Pál (*1928. jan. 12. Szombathely, † 1988. aug. 3. Miskolc): állatorvos. A Miskolci Állategészségügyi Intézet igazgatója volt (1955–87). Járványtannal, a kólibaktériumok okozta állatbetegségekkel és a juhok járványos betegségeivel foglalkozott. A nyulak myxomatosis megbetegedése elleni vakcina feltalálója. Újításával megteremtette a magyarországi állategészségügyi labor diagnosztika gyakorlati feltételeit.”

A szócikk sajnálatosan több pontatlanságot is tartalmaz. Így aztán az olvasó alig mérheti fel, hogy ki is volt és mit is tett ÁLDÁSY PÁL, akinek az életrajzi adatai röviden a következők.

Az általános iskolát és a gimnáziumot Szombathelyen végezte, majd tanulmányait az Állatorvos-tudományi Egyetem jogelődjein folytatta, ahol 1951-ben summa cum laude minősítéssel diplomázott. Kezdetben az Országos Állategészségügyi Intézet kórbonctani osztályán dolgozott, majd 1952-től a Járványtani Tanszéken MANNINGER professzor aspiránsa lett. 1955-ben az újonnan létesített Miskolci Állat-egészségügyi Intézet igazgatójává nevezték ki. 1956-ban védte meg értekezését és kapott kandidátusi oklevelet a fiatal igazgató, aki ebben a beosztásban dolgozott 32 éven át, 1987 végéig, amikor egészségügyi okokra hivatkozva, nyugdíjba vonult. Éppen 10 éve, hogy nincs már közöttünk, azonban máig ható szellemi örökséget hagyott ránk.

Szakmai munkásságának vázlatát a következőkben foglalható össze.

1. Borjak baktériumos és vírusos eredetű felnevelési betegségeinek járványtana, diagnosztikája, az ellenük való védekezés lehetőségeinek vizsgálata:
 - a borjak colihasménésével kapcsolatos kutatások;
 - kórokozó colibacteriumok típusainak meghatározása (kandidátusi értekezés);
 - borjak vírusos felnevelési betegségeinek tanulmányozása (VD, IBR, adenovírusok);
 - adenovírusok kórtani szerepének igazolása;
 - hatékony adenovírusvakcina kifejlesztése, 30 000 vemhes tehén kísérleti vakcinázása az észak-magyarországi régióban;

- vírusdiagnosztikai osztály megszervezése (1962).
- 2. Szarvasmarhák fertőző és nem fertőző elvetülésének oktani és kórtani tanulmányozása:
 - vírusok, baktériumok, chlamydiák, gombák szerepének vizsgálata;
 - hiányos mikroelem- és vitaminellátással, toxikus ártalmakkal kapcsolatos vizsgálatok.
- 3. Szarvasmarhák anyagforgalmi betegségeinek megelőzése:
 - vérszérum, tej, vizelet kémiai-biokémiai vizsgálata kórmegállapítás és előrejelzés céljából;
 - takarmányok komplex (beltartalmi, mikrobiológiai és toxikológiai) vizsgálatának megszervezése.
- 4. Mycosisok és mycotoxicosisok előfordulása és jelentősége háziállatok között:
 - stachybotryotoxicosisok, fusariotoxicosisok;
 - takarmányok gomba eredetű minőségromlásai.

A 2., 3. és 4. pontokkal összefüggésben (a területi intézetek között elsőként) szervezett meg:

- biokémiai-toxikológiai osztályt (1967);
 - mikológiai és mikotoxikológiai laboratóriumot (1969);
 - takarmányvizsgáló laboratóriumot (1975).
5. Házinyúl myxomatosisainak járványtani kutatása, attenuált vakcinatörzs kialakítása, a *Myxovak* vakcina kifejlesztése.
 6. Juhok, kecskék egyes fertőző megbetegedéseinek tanulmányozása:
 - juhok sűrűlőkorjának hazai diagnosztizálása;
 - juhok, kecskék varas szájfájásának vizsgálata;
 - juhok *Brucella ovis* okozta megbetegedéseinek vizsgálata, az állományok mentesítése;
 - kosok here- és mellékhere-gyulladásainak kórtani vizsgálata.
 7. Egyéb tudományos, kutatási és fejlesztési munkák:

sertés:	megfigyelések a sertéspestis elleni nyúlvírusvakcina, torzító orrgyulladás, TGE, Aujeszky-vírus témákban;
ló:	pyoseptikaemia hajlamosító tényezőinek vizsgálata;
toxikológia:	növényvédő szerek vizsgálata laboratóriumi állatokon
környezetvédelem:	vágóhídi veszélyes hulladékok felmérése, anyagmérlegek, entomophag fonálférgek kutatása.

Az ezeken a területeken elért teljesítmények természetesen teammunka eredményei, amelyekhez az intézet mindenkori munkatársai, a társintézetek szakemberei, a gyakorlatban dolgozó kollégák közvetlenül vagy közvetve hozzájárultak. Kutatásairól és széles körű tapasztalatairól magas színvonalú hazai és külföldi közleményekben számolt be. A publikálásra nem került témákról pedig nagyszámú előadásban – rendszerint felfokozott érdeklődés mellett – tájékoztatta hallgatóságát. ÁLDÁSYra jellemző volt, hogy jól hasznosítható útmutatásokat is adott, amit lényegkiemelő képessége, szabatos fogalmazása, az ismeretközlés és a meggyőzés rá annyira jellemző harmonikus egysége biztosított. Ugyanakkor a gyakorlati megoldások azonnali megvalósításának a képességével is rendelkezett. Amikor felismerte, hogy kiterjedt biokémiai vizsgálatokra egy területi intézetben is szükség lehet, a könyvtár egyik sarkában már inkubálni is kezdte a jövő biokémiai osztályát.

ÁLDÁSY PÁL tudományos teljesítménye saját munkásságán messze túlmutatott: volt munkatársai, tanítványai, a társ- és rokonintézmények számos képviselője szellemiségét követve,

alkotóan szolgálták és szolgálják az egyetemes állategészségügyet, amelyet az emlékülésre bejelentett nagyszámú előadás is jelez.

Itt utalnék ÁLDÁSY DR.-nak a szakmai munkával kapcsolatos felfogására. Ellentétben a hivatalos nómenklatúrával – amelyben alap- és alkalmazott kutatásokat különböztettek meg – ÁLDÁSY szerint van az *ember* és van a *feladat*. A kettő egymással viaskodik, legyen ez elméleti vagy gyakorlati probléma. A dolgok végkimenetele pedig kétesélyes. A szakmai siker minden ember, különösen pedig a „kutató alkatú” ember természetes igénye. ÁLDÁSY szakmailag igen sikeres ember volt, munkatársait is olyan területek és módszerek felé irányította, amelyekkel a siker reményében küzdhetek meg a feladatokkal.

Ez a szemlélet – különösen egy összetett feladatokat ellátó intézmény menedzselő ember számára – azért is hatékony, mert nem kellett különbséget tennie szakmai, gazdasági, adminisztrációs vagy fizikai dolgozók között, és minden területen a feladatok eredményes elvégzésére motivált.

Szabad legyen ÁLDÁSY pedagógiai érzékével kapcsolatban egy személyes történetet megemlítenem. A 70-es évek kezdetén – mint fiatal intézeti munkatárs – *az állat-egészségügyi jelentőségű gombok* tanulmányozását kaptam feladatul, amelynek egyre inkább akadályát képezte egy jó minőségű mikroszkóp hiánya. ÁLDÁSY DR. ennek megszerzésére ígéretet tett, ám központi forrásból mégsem sikerült azt biztosítani, amit így hozott tudomásomra: A mikroszkóp beszerzésére most nem volt lehetőség, de nem kell bánkódnod, mert nem az a legfontosabb, hogy milyen a mikroszkóp, hanem hogy ki néz bele...! Mindez biztatásként volt felfogható, ami jólesett, 3 év múlva pedig a kevésbé fontos feltétel is teljesült, azaz kaphattam végre egy jó mikroszkópot.

ÁLDÁSY soha nem gátolta, sőt minden eszközzel támogatta a fiatal munkatársak tudományos szárnybontogatását. Pali bácsi és aspiránsvezetőm a házi védelem utáni közös megbeszélésen így vallottak saját szerepükről: „A mi feladatunk a jól húzó és küzdő fiatal kollégák felsegítése a tudomány szekereire. A későbbiekben pedig az, hogy ott mi magunk is jól megkapaszkodjunk, olykor megcsördítsük az ostort, megengedjük a gyeplőt, hadd repüljön a szekér mindannyiunk meglegedésére.”

ÁLDÁSY intuitív, az összefüggések belső törvényszerűségeit ösztönösen megérező, elméleti és gyakorlati kérdések iránt egyaránt fogékony, széles látókörű epidemiológus volt kitűnő előadói, szemléletformáló és tanítómesteri kvalitásokkal. Nagyon tisztelte MANNINGER professzort, a tudományalapító óriások közül pedig KOCH és PASTEUR hatott rá leginkább. Jelentős szerepet vállalt a különféle bizottságokban, a tudományos minősítésben, az állatorvostan-hallgatók oktatásában.

Szakmai és tudományos munkásságáért számos elismerésben részesült, amelyek közül a Kiváló Dolgozó, a Munka Érdemérem, a Munka Érdemrend, a Hutýra-emlékérem, az Eötvös Loránd-díj, a Kiváló Feltaláló Arany Fokozata voltak a legjelentősebbek. A címzetes egyetemi tanár elismerést – amelyet titkon és kimondatlanul remélt – az egyetem támogatása ellenére sem kaphatta meg, azonban a környezetében formálódó és szellemiségét követő iskola tagjai mindig is *professzornak* tekintették.

Most, a volt munkatársak, pályatársak, tanítványok, tisztelők itt vagyunk a MMT szekció-ülésén, hogy megemlékezzünk az alkotó, az állat-egészségügyi diagnosztika területén iskolát teremtő tudós szakemberről, aki munkásságával bizonyította, hogy a „végeken” is lehet

maradandót alkotni. Az elhangzó tudományos előadásokkal ÁLDÁSY PÁL szellemi hagyatéka előtt kívánunk tisztelegni.

Dr. Szigeti Gábor

Áldásy Pál mint intézetvezető, pályatárs és barát

Forrás: *Magyar Állatorvosok Lapja*, 1998. 120 (11). 647–649.

*„Vagyok, mint minden ember: fenség,
Észak-fok, titok, idegenség!
(ADY)*

ÁLDÁSY PÁL 1955 szeptemberében – mindjárt MANNINGER professzor mellett letöltött aspirantúrája után – egészen fiatalon (28 éves korában) kapott megbízást az akkorra éppen felépült Miskolci Állat-egészségügyi Intézet vezetésére. Pályája kezdetét azonban pontosabb 1947-től számítanunk, amikor beiratkozott az egyetemre, ill. 1951-től, amikor állatorvosi oklevelet kapott, és kinevezték az Országos Állat-egészségügyi Intézetbe. Az innen számított és 1987. évi nyugdíjba meneteléig, ill. 1988-ban bekövetkezett haláláig terjedő időtartam egybeesik történelmünk egy társadalmilag, gazdaságilag és politikailag sajátosan ellentmondásos 40 évével. Az ezalatt uralkodó rendszer óriási ellentmondásai – pozitív és negatív vonatkozásaikkal egyaránt – kihatottak az egyes személyek életútjára, lehetőségeire, így ÁLDÁSYéra is.

ÁLDÁSY végig pártonkívüli volt, ami első elhelyezkedésekor – látszólag – hátrányos helyzetbe hozta, nem sokkal később viszont nagyon fiatalon vezetői feladatokkal bízták meg. Ezen munkakörében 32 évig megmaradt, és szóba sem került az alkalmatlansága pártonkívülisége miatt. Mert az intézetet jól vezette és szakmailag figyelemre méltót alkotott. Miközben ezt mindenki tudta, az akkori időszak magasabb elismeréseinek egyike-másika mégsem talált rá.

Munkásságát nagyban befolyásolta – méghez hozzá szerintem pozitívan – az abban az időben kialakult nagyüzemi gazdálkodás. Az iparszerű állattartás, a sok tenyészállat-import és az intenzív takarmányozás nemcsak új, de sokszor igen nehéz problémákkal járt. Külföldi tanulmányútra, tapasztalatszerzésre azonban csak minimális lehetőség volt. ÁLDÁSY természetesen ebből kimaradt. Az itthoni kutatásokra, kísérletes vizsgálatokra viszont a mainál nagyobb lehetőségek voltak, és kedvezett a rendszer az intézeti hálózat lendületes fejlesztésének is. ÁLDÁSY az utóbbiakat igen jól tudta hasznosítani.

Az intézet indulásakor munkatársai valamennyien fiatalok voltak. Mégis hamarosan mind maguknak, mind az intézetüknek szakmai tekintélyt szereztek. Később az eltávozottak helyére és az újonnan szervezett állásokra ugyanígy fiatal – többnyire kezdő – kollegák kerültek, és néhány kivételtől eltekintve gyakran cserélődtek. Sokuknak az intézetben eltöltött évek jelentették a felkészülést további pályájukra. Közülük nevelődtek azok a kollégáink, akik ma is büszkén tartják magukat a „Miskolci (közelebbről az Áldásy-) Iskola” tagjának. Legalább heten lettek szakmánk vezető beosztású művelői, kutatói. Nem hagyható említés nélkül azt sem, hogy annak idején több gyakorló kollegától hallottam, milyen felejthetetlenül értékes volt számukra a miskolci Intézetben eltöltött néhány hetes járványtani gyakorlat.

A társintézetek és más hazai állategészségügyi intézmények külföldi vendégeikkel szívesen keresték fel a miskolci Intézetet, mert példás vendégszeretet mellett itt mindig kaptak valami olyan szakmai élményt, amellyel kapcsolatban később is emlékeztek a Miskolci Állategészségügyi Intézet és ÁLDÁSY PÁL nevére. Néhányan rövid tanulmányútra egyenesen idetértek vissza. Különösen szoros és közvetlen kapcsolata alakult ki az Intézetnek az eperjesi, a drezdai és a stendali intézetekkel. Egyidőben az eperjesi állategészségügyi intézettel az ilyen jellegű együttműködése szinte rendszeressé vált.

Az állategészségügyi intézetek részére meghatározott – időnként módosított és bővített – feladatkörök ellátásában az Áldásy vezette intézet mindig élen járt, de emellett nem hanyagolta el működési területének sajátos igényeit sem. Az intézethez tartozó két megyében jelentős juhtenyésztés szolgálata érdekében pl. kezdettől fogva intenzíven foglalkoztak juhegészségügyi kérdésekkel, s ezek tanulmányozására ÁLDÁSY mindig ráirányította egy-egy fiatal munkatársa figyelmét. Jelképezi ezt az intézetnek 1973-ban TÓTH SÁNDOR szobrászművész által készített emlékműn látható koskopya is.

Az intézeti hálózatban 1962-ben Miskolcon létesült először szövettenyésztésre alapozott vírusdiagnosztikai és víruskutató laboratórium, amelyet közvetlenül maga ÁLDÁSY DR. indított el és később is irányított. ÁLDÁSY Intézete élen járt a takarmányok minőségének ellenőrzésében, mikológiai, mikotoxikológiai és anyagforgalmi problémák vizsgálatában. Ezekre a munkaterületekre – többször állatorvosi státusz terhére – kezdeményezően alkalmazott nem állatorvos diplomásokat, akik a „Miskolci Iskola” légkörében – legalább is szemléletükben – gyorsan „félállatorvosokká” képződtek.

Az éppen időszerű új feladatok megoldására mindig megtalálta a megfelelő intézeti szakembert, vagy – ha erre szükség volt – az intézeten kívüli közreműködőt. Munkatársainak jó érzéssel jelölte ki a nekik leginkább megfelelő munkakört és feladatot: kinek inkább az aprólékos és pontos odafigyelést kívánó rutin-diagnosztikai munkát, kinek az intenciót, szabad, önálló képzeletszármazást is igénylő fejlesztő-kutató tevékenységet. Mind diagnosztikai, mind a kutató-fejlesztő tevékenységet gyakran segítette az Intézet vezetőjének az állattenyésztő üzemekkel és a közegészségügyi szervekkel példamutató partneri kapcsolata.

Mint igazgató jó érzéssel irányította az Intézet gazdálkodását. Mindig időben felismerte a szükséges beruházások gazdasági lehetőségeit.

Az általánosan ismert és eddig érintett széleskörű szakmai feladatokat mind maga, mind Intézete csak úgy tudta elvégezni, hogy a kezdetben művelt bakteriológiai, majd virológiai szakterületén kívül tájékozottá vált az immunológia, a mikológia és az anyagforgalmi kérdésekben is. Ezekben a területeken maga is dolgozott, de főleg kezdeményezett és munkatársait irányította, buzdította. A jelentkező problémák forgatagában találóan fel tudta ismerni az Intézet és a mezőgazdaság számára lényegeseket. A járványtani és diagnosztikai összefüggéseket élesen látta és felderítésüket kézben tartotta.

ÁLDÁSY PÁL a Manninger-iskolának egyik elit tagja volt. Személyében megtestesült az a diagnosztikai intézeti szakember típus, aki Manninger 1928. évi megfogalmazása szerint nem pusztán kutató, hanem a napi folyó vizsgálatok színvonalát azzal biztosítja, hogy önálló tudományos kutatással is foglalkozik.

Elért kutatási eredményeit, gyakorlati tapasztalatait – mivel ezen a téren igen jó meglátásai voltak – közleményeken kívül egyetemi és tudományos üléseken tartott, valamint továbbképző

előadásaival tette közkinccsé. Továbbá azokat hosszabb időn át a szarvasmarha-egészségügyi szakosztály elnökeként is gyümölcsoztette.

Mint az Országos Állategészségügyi Intézet osztályvezetője és/majd igazgatóhelyettese közel 35 éven át voltam ÁLDÁSY PÁL pályatársa, közben egyre inkább barátja. Már aspiráns éve alatt egymás mellett váltottunk színház- (és opera-) bérletet. Amikor gépkocsink lett, a nyári szabadságunkból 1–3 hetet igen gyakran töltöttünk együtt (többnyire kempingezve) a horvát és szlovén tengerpart különböző részein, Erdélyben és Szlovákiában. Együtt másztuk meg a Madarasi Hargitát és kerestük fel a Száva eredését. Persze ilyenkor sem volt beszélgetéseink ritka témája a szakmai tapasztalataink és nézeteink kötetlen cseréje. Ezzel függ össze, hogy ilyen turistaútjaink hasznosságát külföldi intézetek (Eperjes, Zágráb) felkeresésével is gazdagítottuk. Nem nyaraltam a családommal a Mátrában, a Bükkben vagy a Zemplénben anélkül, hogy az ÁLDÁSY házaspár meg ne látogatott volna bennünket. Voltunk együtt néhány külföldi szakmai küldetésen. Már idős fejjel egy hónapot töltöttünk együtt szaktanácsadóként Vietnámban.

ÁLDÁSY PÁL sajátos egyéniség, kimagaslóan jól képzett, széles érdeklődésű és szakmánk széles területét átfogóan művelő szakember volt, aki egyedülállóan jó érzékekkel vezette 32 éven át a rábízott Miskolci Állategészségügyi Intézetet. Szakmai pályánk az Országos Állategészségügyi Intézetbe kerülésétől párhuzamosan futott. Mindkettőnket jellemezte, hogy szerettük és szívesen végeztük a munkánkat. Nagyon kötődünk a magunk intézetéhez, oda mindig haza mentünk és ott többé-kevésbé otthon is voltunk. Összekapcsolt bennünket az is, hogy mindketten szerettük a természetet és „hobbiszinten” kertészkedtünk. Ő ezenkívül sokat és igen ügyesen barkácsolt.

Tíz évvel ezelőtt, ÁLDÁSY PÁL temetésén az fogadtuk, hogy sohasem felejtjük el. Akkor ezt kimondatlanul is úgy gondoltuk, hogy – amíg élünk. Ennek az emléktáblának a felállítása – és ma itt azoknak a megjelenése, akik munkatársai, barátai voltak, akik szerették, tisztelték – azt bizonyítja, hogy valóban nem felejtettük el, de az emléktábla egyúttal azt is biztosítja, hogy a mi „elmenetelünk” után azok, akik majd utánunk jönnek, se felejthessék el Őt, akinek az életpályája egy volt ennek az Intézetnek a kibontakozásával és igen sikeres három évtizedével; akinek a neve egybeforrott a Miskolci Állategészségügyi Intézet nevével.

Természetesen, mint minden életútnak, ÁLDÁSYÉNAK is megvannak a maga tanulságai és üzenetei. Szigeti Gábor megemlékezésében említi egyiket: hogy „a végeken is lehet alkotni”. Egy másikat én is említek: lehet, sőt érdemes nagy feladatokkal megbízni fiatalokat, mert a rátermettek ebben az életkorban tudnak legaktívabban, főképpen pedig hosszú távon alkotni.

Megemlékezésemet hadd fejezzem be KOSZTOLÁNYI „Halotti beszéd”-ének néhány sorával:

„Okuljatok mindannyian e példán.
Ilyen az ember. Egyedüli példány.
Nem élt belőle több és most sem él,
s mint fán se nő egyforma két levél,
a nagy időn se lesz hozzá hasonló.”

Dr. Szabó István

A Miskolci Állategészségügyi Intézete története képekben

Épületek, életképek

*A Miskolci
Állategészségügyi
Intézet induláskori
főépülete (1955)*

*Az Intézet eredeti
egyszintes épülete
felújítás után és az
1969–1970-ben
hozzátoldott
háromszintes új
laboratóriumi épület*

*A Miskolci
Állategészségügyi
Intézet megnyitóján
(1955)*

*Balról jobbra háttal
dr. Buzna Dezső, félig
takarja Karátson
Dezsőt, szemben
Manninger Rezső,
háttal Héjj László,
Kádár Tibor, Szabó
István*

*A Miskolci
Állategészségügyi
Intézet kísérleti
állatháza (1955)*

*A Miskolci
Állategészségügyi
Intézet bakteriológiai
laboratóriuma (1955)*

*Áldásy Pál
a laborban (1955)*

*A Miskolci
Állategészségügyi
Intézet szerológiai
laboratóriumában
Bálint István (1955)*

*A Miskolci
Állategészségügyi
Intézet
táptalajkonyhájában
Kovács János (1955)*

Ünnepek

*Áldásy Pál és
Máté Zsuzsanna
esküvője (1967.
április 2.)*

*Az eperjesi
Állategészségügyi
Intézet látogatása
(1973)*

*Dr. Áldásy Pál
emléktáblájának avatása
(1998. augusztus 26.)*

*Az emlékbeszédet tart
Szabó István, mellette
Dombi József*

*Dr. Áldásy Pál
emléktáblájának avatása
(1998. augusztus 26.)*

*Az emlékbeszédet tart
Szabó István, mellette
Dombi József*

Dr. Áldásy Pál emléktáblája az Intézet eredeti épületének falán (1998)

Dr. Áldásy Pál igazgató (1928–1988) és szülei síremléke a miskolci Szentpéteri kapui temetőben

Dr. Áldásy Pál síremléke

SZOMBATHELYI ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZET

Létesítve: 1972. május 1-én a 22/1972 számú MÉM rendelet alapján

Illetékességi kör: Győr-Sopron-Moson, Vas és Zala megye

Épült: 1970–1972

Névváltozások:

1987–1988 a Vas megyei Állategészségügyi és Élelmiszervizsgáló Állomás
Állategészségügyi Intézete

1988–1992 Állategészségügyi és Élelmiszervizsgáló Szolgálat Szombathelyi
Állategészségügyi Intézete

Megszűnt: 2000. december 31. a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter 82/2000. FVM
rendelete alapján

Igazgatók:

1972–1979 Nagy Béla dr.

1980–1988 Kudron Endre dr.

1989–2000 Gönye Sándor dr.

A Szombathelyi Állategészségügyi Intézet története cikkekben

**Meghívó a szombathelyi Állategészségügyi Intézet fennállásának
20 éves évfordulója alkalmával
1992. május 19-én rendezett tudományos ülésre**

<p>A szombathelyi Állategészségügyi Intézet fennállásának 20 éves évfordulója alkalmával 1992. május 19-én (kedden) 10 órai kezdettel</p> <p>TUDOMÁNYOS ÜLÉST</p> <p>rendez, melyre szeretettel meghívja Önt.</p> <p>A rendezvény helye: Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ Szombathely, Ady tér 5. II. emelet Konferenciaterem</p>	<p>A rendezvény programja:</p> <p>10.00 óra Dr. Szabó István díszelnök köszönti az ülés résztvevőit. Dr. Gönye Sándor: Az Intézet 20 éves működésének áttekintése. Cyőr-Vas-Zala megyék főállatorvosai köszöntik a jubiláló Intézetet Dr. Kudron Endre: Az Intézet 20 éves vírus- diagnosztikai tevékenysége. Dr. Mocsári Endre: A vaccinázás árnyékában folyó Aujeszky-mentesítés lehetőségei. 11.20 - 11.30 Szünet Dr. Szalay Dénes: A kórbonctani vizsgálat szerepe az Intézet diagnosztikai munkájában. Dr. Gönye Sándorné: A szarvasmarha-leptospirosis előfordulása és a leucosis-mentesítés tapasztalatai. Dr. Gönye Sándor: A jelentősebb toxikológiai és anyagforgalmi megbetegedések az intézeti vizsgálatok tükrében. Dr. Nagy Béla: A cryptosporidiosis humán és állategészségügyi jelentősége. 13.00 Zárzó</p>
---	---

Tolnay Sándor díj

1992 oklevél

A Szombathelyi Állategészségügyi Intézet története képekben

*A Szombathelyi
Állategészségügyi
Intézet (1972)*

*(1995-re ezek a kis
fenyők elérték az
épület magasságát)*

*A Szombathelyi Állategészségügyi
Intézet bejárata (1972)*

*A Szombathelyi
Állategészségügyi
Intézet (1972)*

*Az ajtón belül
(előtér)*

A hátsó udvar

II. VIDÉKI ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZETEK TÖRTÉNETE DOKUMENTUMOKBAN

Az alapító tagok (Nagy Béla, Antal Árpád, László István, Barcza György, Berta György) az udvar hátsó részét parkosítják (1972)

A Szombathelyi Állategészségügyi Intézet igazgatói irodájában dr. Nagy Béla igazgató (1972)

*A Szombathelyi
Állategészségügyi
Intézet indulásakor
a gazdasági vezető
szobája*

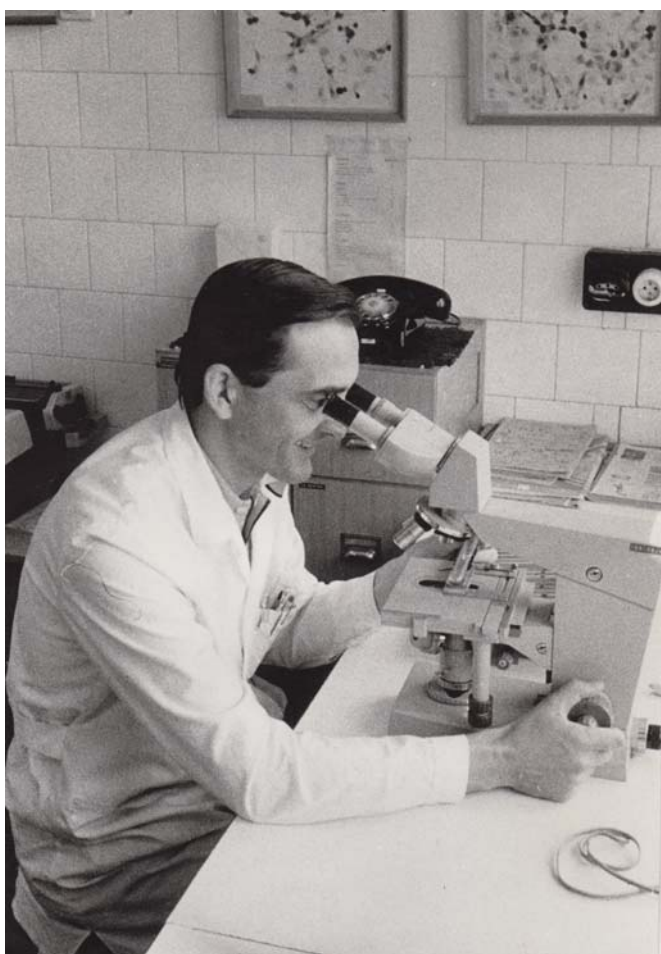

*Dr. Gönye Sándor
osztályvezető*

II. VIDÉKI ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZETEK TÖRTÉNETE DOKUMENTUMOKBAN

*Dr. Antal Árpád
osztályvezető*

*Kudron Endre dr. a virológiai osztály vezetője
(1980–1988-ig igazgató)*

*Dr. Nagy Béla
igazgató a kialakítás
alatt lévő
laboratóriumban
mikroszkópos
vizsgálatot végez*

*A kórbonctani
laboratóriumban
a mikroszkópnál
Antal Árpád
osztályvezető*

II. VIDÉKI ÁLLATEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZETEK TÖRTÉNETE DOKUMENTUMOKBAN

*A toxikológiai
laboratóriumban
Gönye Sándor
osztályvezető*

A műhelyben

Baráti látogatás a szombathelyi intézetben

*Szabó István,
Szalay Csaba Dénes*

*A könyvtárban
Gönye Sándorné,
Kudron Endre,
Nagy Eörsné*

Függelék
Az állategészségügyi intézeteket
érintő szabályozások

Tartalom

A 31.000/1929. FM. sz. körrendelet az Országos Állategészségügyi Intézet létesítéséről.....	555
A m. kir. Földművelésügyi miniszternek 33976/1929. H1-2. sz. rendelete az 1927. évi XI. t-c. alapján létesített M. kir. Országos Állategészségügyi Intézetben végzett vizsgálatok díjazásának szabályozása tárgyában	556
A földművelésügyi miniszter 95/1955. (Mg. É. 36.) FM számú utasítása Miskolcon állategészségügyi intézet létesítéséről és az állategészségügyi intézetek működési területének újabb kijelöléséről.	558
A mezőgazdasági és élelmezésügyi miniszter 22/1972. (MÉM É. 47.) MÉM számú utasítása Szombathelyen állategészségügyi intézet létesítéséről és az állategészségügyi intézetek működési területének újabb kijelöléséről	559
A Minisztertanács 21/1987. (VII. 10.) számú rendelete az állategészségügyi intézetek létesítéséről szóló 175/1951. (IX. 22.) NT számú rendelet hatályon kívül helyezéséről.....	560
A mezőgazdasági és élelmezésügyi miniszter 9/1988. (VI. 30.) MÉM rendelete az állategészségügyi és élelmiszerellenőrző felügyeletről.....	561
A mezőgazdasági és élelmezésügyi miniszter 689/1988. sz. határozata az Állategészségügyi és Élelmiszervizsgáló szolgálat (ÁÉSZ) létesítéséről.....	564
Az FM 6363/2/1992. és 6363/3/1992. sz. határozata az ÁÉSZ megszüntetéséről és jogutódjairól	565
Tájékoztató az Állategészségügyi és Élelmiszervizsgáló Szolgálat megszüntetéséről és a jogutódként létrehozott Intézetekről.....	568
A földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter 82/2000. (X. 13.) FVM rendelete állategészségügyi intézetek megszüntetéséről.....	572

**A 31.000/1929. FM. sz. körrendelet az
Országos Állategészségügyi Intézet létesítéséről**

(R. T. 1929. 234.)

Forrás: *Földművelésügyi jogszabályok gyűjteménye*. 4. köt. Hernádi Árpád Adó-,
Illeték- és Közigazgatási Szakkönyvkiadó, Budapest, 1949. 601–602.

Értesítem Alispán (Polgármester) urat, hogy az 1927. évi XI. tc.-ben nyert felhatalmazás alapján „Országos Állategészségügyi Intézet”-et létesítettem.

Az Intézet hatáskörébe tartoznak mindazok a tudományos vizsgálatok és felülvizsgálatok, amelyek a gyakorlatban működő állatorvosok munkakörét meghaladják. Ezek:

1. a bejelentés kötelezettsége alá tartozó állatbetegségek, vagy ilyenek gyanúja esetén hivatalból szükséges, vagy magánfelek által kért hatósági felülvizsgálat;

2. veszettség gyanúja esetén az agyvelő kórszövettani vizsgálata és kísérletes állatoltás;

3. bejelentési kötelezettség alá tartozó állatbetegségek esetén váladékok (tej, hörgőváladék, genny stb.) bakteriológiai vizsgálata, valamint víz, takarmányok és egyéb anyagok vizsgálata, állategészségügyi szempontból;

4. bejelentési kötelezettség alá tartozó betegségek (takonykór, tenyészbenáság,) esetén szerológiai vizsgálatok;

5. bejelentési kötelezettség alá nem tartozó betegségek esetén hulláknak, hullarészeknek, vérnek, váladéknak, víznek, takarmánynak stb. kórbonctani (kórszövettani), bakteriológiai, szerológiai és parazitológiai vizsgálata;

6. az állatorvoslásban használatos oltóanyagok, szérumok, valamint más baktériumos eredetű készítmények állami ellenőrző vizsgálata;

7. oltási balesetek esetén a kifogásolt oltóanyagok vizsgálata;

8. kísérletes oltások végzése állati fertőző betegségek ellen és ilyenek ellen ajánlott oltási módszerek és gyógyszerek kipróbálása;

9. kutató munka, különösen tudományos vizsgálatok a fertőző állatbetegségek oktanának és az ellenük való védekezés módjának kiderítése.

A fentebb felsorolt vizsgálatokat és felülvizsgálatokat, amelyeket eddig a budapesti állatorvosi főiskola bakteriológiai, járványtani és kórbonctani intézeteiben végeztek, az említett időtől kezdve az Országos Állategészségügyi Intézet lesz illetékes végezni.

Megjegyzem, hogy tudományos (nem hivatalos) vizsgálatra szánt állati hullákat, hullarészeket és egyéb vizsgálati anyagokat az Országos Állategészségügyi Intézetten kívül továbbra is lehet, sőt az eredményes oktatás és tudományos kutatás érdekében kívánatos és szükséges az állatorvosi Kar említett intézeteibe is küldeni.

A m. kir. Földművelésügyi miniszternek 33976/1929. H1-2. sz. rendelete az 1927. évi XI. t-c. alapján létesített M. kir. Országos Állategészségügyi Intézetben végzett vizsgálatok díjazásának szabályozása tárgyában

Forrás: *Állategészségügy*, 1929. 7. 112–113.

A m. kir. földművelésügyi miniszternek 33976/1929. III-2. számú rendelete az 1927. évi XI. t-c. alapján létesített M. Kir. Országos Állategészségügyi Intézetben (Budapest VII. ker. Tábornok utca 2.) végzett vizsgálatok díjazásának szabályozása tárgyában.

A m. kir. Országos Állategészségügyi intézetben díjtalanul történik a hatóságok és a m. kir. állatorvosok által felülvizsgálat céljából beküldött anyagok vizsgálata, továbbá az állami hatósági intézetek, intézmények által beküldött anyagok vizsgálata végül az állatorvosok által magánfél érdekében kizárólag kor jelzés céljából beküldött anyagok vizsgálata, kivéve a magánfél érdekében sorozatos vizsgálatra beküldött anyagok vizsgálatát (pl. ha több állatból küldenek vért valamely fertőző anyaggal való fertőzöttség megállapítása végett).

Díjtételek.

A vizsgálati díjak a végzett munka arányához mérten a következők:

1. Emlős állatok hullájának boncolása 5–12 pengő.
2. Baromfi hullájának boncolása 1–2 pengő.
3. Serologiai vizsgálat emlős állat vérével vérpróbaként 2–7 pengő.
4. Serologiai vizsgálat baromfi vérével vérpróbaként 0–40 pengő.
5. Hullarész, vér, váladék vagy ürülék mikroszkópos vizsgálata 4–7 pengő.
6. Hullarész, vér, váladék vagy ürülék részletes bakteriologiai vizsgálata (mikroszkópi vizsgálat és ternyésztés állatojtás) 5–10 pengő.
7. Hullarész, vér, váladék vagy ürülék szövettani vizsgálata vagy bonyolultabb parazitológiai vizsgálata 10 pengő.*
8. Víz vizsgálata állategészségügyi szempontból (eltekintve kémiai vizsgálattól) 4–20 pengő.
9. Takarmány vizsgálata állategészségügyi szempontból (eltekintve a kémiai vizsgálattól) 4–20 pengő.
10. Boncolási jegyzőkönyv szerkesztésének díja a bélyeg-illetékeken kívül 10 pengő.
11. Fertőtlenítőszer hatásának a vizsgálata 20-200 pengő.
12. Ojtóanyagtermelő intézetek és más laboratóriumok anyagainak időszakai állami ellenőrző vizsgálata esetén
 - a) vakcina vizsgálata bakteriologiai módszerrel állatojtás nélkül 5 pengő;
 - b) vakcina vizsgálata bakteriologiai módszerrel és állatojtással 10 pengő;
 - c) szérum vizsgálata (eltekintve sertéspestis szérumtól) sterilítésre 10 pengő;
 - d) szérum vizsgálata (eltekintve sertéspestis szérumtól) sterilítésre 10 pengő;
 - e) sertéspestis elleni szérum vizsgálata sterilítésre és hatékonyságra műszaki számonként 40 pengő.

[...]

14. Amennyiben a vizsgálat végrehajtásánál állatkísérletre is szükség van, meg kell téríteni a kísérleti állatok árát, azok takarmányának árát, különösen költséges vizsgálatoknál pedig az elhasznált egyéb (főleg vegyi) anyagok árát is.
A sertéspestis elleni szérum kipróbálásához szükséges sertéseket és azok takarmányát az illető ojtóanyagtermelő intézet köteles adni.
15. A vizsgálati díjat, valamint a boncolási jegyzőkönyv bélyegilletékét a vizsgálatot, illetve a boncolást kérő fél köteles megtéríteni.
Az intézet a vizsgálati díjakról a vizsgálati anyag tulajdonosának vagy beküldőjének díjjegyzéket küld, amelyben felszámított díjak 8 napon belül megtérítendőek. Ismételt sürgetésre be nem fizetett vizsgálati díjat közigazgatási úton kell behajtani.
16. Különös méltánylást érdemlő esetben, nevezetesen, ha a vizsgálatnak közérdekből vagy tudományos szempontból is jelentősége van, az intézet igazgatójának jogában áll a vizsgálati díjat mérsékelni vagy egészen elengedni.

Jelen rendelet azonnal hatályba lép.

Budapest, 1929. június 10.

Dr. Mayer
államtitkár

**A földművelésügyi miniszter 95/1955. (Mg. É. 36.) FM számú utasítása
Miskolcon állategészségügyi intézet létesítéséről és az állategészségügyi
intézetek működési területének újabb kijelöléséről.**

Forrás: *Mezőgazdasági Értesítő*, 1955. 6 (36). 536.

XIII. A. 657-53/1955

Előadó: Dr. Lázár Jenő

1. A 18.107/1951. (XI. 17) FM számú rendelet 2. §-ában felsorolt feladatok ellátására Miskolcon újabb állategészségügyi intézetet létesítettem. Az Intézet működését 1955. október 1-én megkezdi.

2. Az állategészségügyi intézetek működési területét az alábbiak szerint jelölöm ki:

Országos Állategészségügyi Intézet: Bács-Kiskun, Fejér, Győr-Sopron, Komárom, Nógrád, Pest, Vas és Veszprém megye, továbbá Budapest főváros területe;

Békéscsabai Állategészségügyi Intézet: Békés és Csongrád megye, továbbá Szeged megyei jogú város területe;

Debreceni Állategészségügyi Intézet: Hajdu-Bihar, Szabolcs-Szatmár és Szolnok megye, továbbá Debrecen megyei jogú város területe;

Kaposvári Állategészségügyi Intézet: Baranya, Somogy, Tolna és Zala megye, továbbá Pécs megyei jogú város területek; Borsod-Abaúj-Zemplén és Heves megye, továbbá Miskolc megyei jogú város területe;

Miskolci Állategészségügyi Intézet.

3. A 336/1953 (Mg. É. 60.) FM számú utasítás hatályát veszti.

Budapest, 1955. évi augusztus hó 18. napján

Erdei Ferenc s. k.

A mezőgazdasági és élelmezésügyi miniszter 22/1972. (MÉM É. 47.) MÉM számú utasítása Szombathelyen állategészségügyi intézet létesítéséről és az állategészségügyi intézetek működési területének újabb kijelöléséről

Forrás: *MÉM Értesítő*, 1972. 23 (47). 922.

1. A 18.107/1951. (XI. 17.) FM számú rendelet 2. §-ában, valamint az 5/1962. (II. 7.) FM számú rendelettel kiadott Állategészségügyi Szabályzatban az állategészségügyi intézetek tennivalóiként felsorolt feladatok ellátására Szombathelyen újabb állategészségügyi intézetet létesítek. Az intézet működését 1972. november 1. napján kezdi meg.

2. A Szombathelyi Állategészségügyi Intézet az Országos Állategészségügyi Intézet igazgatójának felügyelete alá tartozik.

3. Az állategészségügyi intézetek működési területe az alábbi:

- Országos Állategészségügyi Intézet: Bács-Kiskun, Fejér, Komárom, Nógrád, Pest és Veszprém megye, továbbá Budapest főváros területe;
- Békéscsabai Állategészségügyi Intézet: Békés és Csongrád megye területe;
- Debreceni Állategészségügyi Intézet: Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár és Szolnok megye területe;
- Kaposvári Állategészségügyi Intézet: Baranya, Sopron és Tolna megye területe;
- Miskolci Állategészségügyi Intézet: Borsod-Abaúj-Zemplén és Heves megye területe;
- Szombathelyi Állategészségügyi Intézet: Győr-Sopron, Vas és Zala megye területe.

4. Ez az utasítás 1972. november 1. napján lép hatályba; egyidejűleg a 95/1955. (Mg. É. 36.) FM számú utasítás hatályát veszti.

Dr. Soós Gábor s. k.
a miniszter első helyettese

**A Minisztertanács 21/1987. (VII. 10.) számú rendelete
az állategészségügyi intézetek létesítéséről szóló
175/1951. (IX. 22.) NT számú rendelet
hatályon kívül helyezéséről**

Forrás: *Magyar Közlöny*, 1987. (27). 488.

1. §

Az állategészségügyi intézetek létesítéséről szóló 175/1951. (IX. 22.) MT számú rendelet hatályát veszti.

2. §

Ez a rendelet kihirdetése napján lép hatályba.

Berecz Frigyes s. k.
a Minisztertanács elnökhelyettese

**A mezőgazdasági és élelmezésügyi miniszter 9/1988. (VI. 30.) MÉM
rendelete az állategészségügyi és élelmiszerellenőrző felügyeletről**

Forrás: *Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Közlöny*, 1988. 39 (13). 346–347.

Az állami pénzügyekről szóló 1979. II. törvény 36. § (1) bekezdés *c)* pontjában kapott felhatalmazás alapján az érdekelt miniszterekkel, valamint érdekképviselői szervek vezetőivel egyetértésben a következőket rendelem:

1. §

(1) Az állategészségügy, az élelmiszer-, dohány- és a borellenőrzés, valamint a takarmányellenőrzés külön jogszabályban meghatározott hatósági feladatait a megyénként és a fővárosban szervezett szakigazgatási intézményként működő állategészségügyi és élelmiszerellenőrző állomások látják el.

(2) A bor ellenőrzésével kapcsolatos külön jogszabályban meghatározott hatósági feladatokat országos hatással az Országos Borellenőrző Állomás [az (1) és (2) bekezdésben megjelölt szervek a továbbiakban együtt: állomás] látja el.

2. §

Az állomások 1988. december 31-ig eredményérdekeltségű, 1989. január 1. napjától pedig maradványérdekeltségű és részben önálló költségvetési rendszerben gazdálkodhatnak, és a pénzügyi, költségvetési közös feladataikat költségvetési irodájukon keresztül látják el.

3. §

Az állomás élén igazgató áll. Az igazgató felett a munkáltatói jogokat az állomás székhelye szerinti illetékes megyei (fővárosi) tanács végrehajtó bizottsága mezőgazdasági és élelmezésügyi feladatot ellátó szakigazgatási szervének vezetője a mezőgazdasági és élelmezésügyi miniszter (továbbiakban: miniszter) egyetértésével gyakorolja.

4 §

(1) Az állomások központi irányítását a miniszter látja el, és ennek keretében az állomás részére

- a)* állategészségügyi akciók megszervezésére és végrehajtására;
- b)* fertőző állatbetegségek megelőzésére, terjedésének megakadályozására, illetve felszámolására teendő intézkedésekre;
- c)* emberre vagy állatra veszélyes kórokozók behurcolásának, illetve kivitelének megakadályozása érdekében teendő intézkedésekre;
- d)* veszélyes állatgyógyászati gyógyszerek, oltóanyagok, diagnosztikai készítmények, fertőtlenítő anyagok zárolására;
- e)* egészségre ártalmas élelmiszerek forgalmának megtiltására;

f) járványveszély esetén személyek, anyagok, eszközök, más megye területére, illetve – nemzetközi egyezményeknek megfelelően – a szomszédos országokba történő átcsoportosítására utasítást adhat.

(2) A miniszter határozza meg az állomások

a) a megyei (főváros) tanácsi szervekkel összehangolt feladatait és ellenőrzi azok végrehajtását,

b) nemzetközi kapcsolatait,

c) szervezeti és működési szabályzatát.

5. §

(1) Az állomások helyi irányítását a megyei (fővárosi) tanács végrehajtó bizottsága mezőgazdasági és élelmezésügyi feladatokat ellátó szakigazgatási szerv vezetője (a továbbiakban: szakigazgatási szerv vezetője) látja el.

(2) A helyi irányítás keretében a szakigazgatási szerv vezetője a jogszabályok keretei között

a) beszámoltatja az állomás vezetőjét annak tevékenységéről valamint – a miniszter által kiadott feladattervek keretei között – meghatározza az állomások helyi célkitűzésének megfelelő éves feladatait, és figyelemmel kíséri azok végrehajtását,

b) figyelemmel kíséri az állomások hatósági tevékenységét,

c) elősegíti a szakigazgatási szervek és az állomások együttműködését,

d) a tanács és a végrehajtó bizottság határozatának végrehajtására, valamint egyéb helyi feladatok megvalósítására az állomás vezetője részére – a minisztérium egyidejű tájékoztatásával – utasítást adhat.

(3) A körzeti állatorvosok működési területükön kötelesek a mezőgazdasági és élelmezésügyi feladatot ellátó helyi szakigazgatási szervvel együttműködni.

6. §

(1) A hatósági feladatokat elsőfokon

a) állategészségügyi feladatkörben a hatósági állatorvosi,

b) az élelmiszer-, a bor-, dohány- és a takarmányellenőrzési ügyekben a hatósági állatorvos, illetőleg területi felügyelő látja el.

(2) Állategészségügyi, élelmiszer-, bor-, dohány- és a takarmányellenőrzési hatósági ügyekben felettes szerv

a) hatósági állatorvos illetőleg területi felügyelő esetén a megyei (fővárosi) állategészségügyi és élelmiszerellenőrző állomás igazgatója, a bor ellenőrzésével kapcsolatos ügyekben az Országos Borellenőrző Állomás igazgatója,

b) a megyei (fővárosi) állategészségügyi és élelmiszerellenőrző állomás, illetőleg az Országos Borellenőrző Állomás esetén a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium.

7. §

(1) Ez a rendelet 1988. július 1-án lép hatályba.

(2) E rendelet hatálybalépésével egyidejűleg a mezőgazdasági és élelmezésügyi szakigazgatási intézményekről szóló 18/1973. (XII. 29.) MÉM rendelet, valamint az ezt módosító 26/1983. (XII. 29.) MÉM, a 9/1984. (XII. 29.) MÉM és a 14/1985. (X. 21.) MÉM rendeletek, az Állategészségügyi és Élelmiszerellenőrző Szolgálat létesítéséről és feladatairól szóló 4/1987. (VII. 10.) MÉM rendelet, továbbá az Országos Borminősítő Intézetről szóló 4/1978. (MÉM É. 9.) MÉM utasítás az ezt kiegészítő 6/1984. (MÉM. É. 14) MÉM utasítás hatályát veszti.

Váncsa Jenő s. k.,
mezőgazdasági és élelmezésügyi miniszter

A mezőgazdasági és élelmezésügyi miniszter 689/1988. sz. határozata az Állategészségügyi és Élelmiszervizsgáló szolgálat (ÁÉSZ) létesítéséről

Az állami pénzügyekről szóló 1979. évi II. törvény 36. § (1) bekezdés c) pontjában kapott felhatalmazás alapján a következő határozatot adom ki:

1. 1988. július 1. napjával Állategészségügyi és Élelmiszervizsgáló Szolgálatot (a továbbiakban: ÁÉSZ) létesítek. Az ÁÉSZ a hatósági feladatok ellátását kivéve jogutódja a MÉM Állategészségügyi és Élelmiszerellenőrző Szolgálatának.
2. Az ÁÉSZ jogi személy, budapesti székhelyű önálló költségvetési szerv, feladatait részben önálló szervezeti egységein keresztül látja el.
3. Az ÁÉSZ keretében budapesti, békéscsabai, debreceni, kaposvári, miskolci és szombathelyi székhelyű állategészségügyi intézetek, Állatgyógyászati Oltóanyag- és Gyógyszervizsgáló Intézet, valamint Élelmiszervizsgáló Intézet működnek.
4. Az ÁÉSZ irányítását, felügyeletét a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium látja el.
5. Az ÁÉSZ eredményérdekeltségű költségvetési rendszeren gazdálkodik, kiadásait saját bevételeiből fedezi. Élén igazgató áll. Az ÁÉSZ szervezetét, működési rendjét, a munkáltatói jogok gyakorlását a minisztérium által jóváhagyott szervezeti és működési szabályzat tartalmazza.
6. Az ÁÉSZ egész országra kiterjedő tevékenységi köre:
 - a) az állategészségügyi és élelmiszerellenőrző felügyelet által kért diagnosztikai vizsgálatok végzése, kiemelten a különösen veszélyes kórokozókka kapcsolatos vizsgálatok végzésére, az ezekhez szükséges diagnosztikum előállítására, illetőleg beszerzésére;
 - b) az állami készletben tartott oltóanyagok hatékonyságának vizsgálata, a szakterület kutatási-fejlesztési tevékenységének koordinálása, referencia laboratóriumi tevékenység és a szabványbázis intézményi feladatok ellátása;
 - c) az állategészségügyi és élelmiszerellenőrző felügyelet információs rendszerének működtetése;
 - d) élelmiszerhigiéniai és minőségi vizsgálatok végzése;
 - e) az állatbetegségek, elhullások és csökkent termelőképességek okainak megállapítására irányuló általános laboratóriumi diagnosztikai vizsgálatok végzése;
 - f) diagnosztikai anyagok, eszközök, és módszerek kutatása, fejlesztése, termelésfejlesztő eljárások kidolgozása, szaktanácsadás;
 - g) állatgyógyászati oltó, kórjelző anyagok, gyógyszerek forgalomba hozatal előtti ártalmatlansági, tisztasági és hatékonysági vizsgálata;
 - h) az importált és exportra szánt tenyészállatok és szaporító anyagaik előírt laboratóriumi vizsgálata;
 - i) 1980. december 31-ig az állategészségügyi és élelmiszerellenőrző állomások továbbá az Országos Borellenőrző Állomás gazdálkodásával, pénzellátásával kapcsolatos teendők ellátása.
7. E határozat megküldésével a törzskönyvi hatóságot közvetlenül értesítem.

Budapest, 1988.

Váncsa Jenő

**Az FM 6363/2/1992. és 6363/3/1992. sz. határozata az ÁESZ
megszüntetéséről és jogutódjairól**

FM 6363/2/1992.

Az állami pénzügyekről szóló, 1990. évi CIV. Tv. 53. §-ával módosított 1979. évi II. Tv. 36. §-ának (5) bekezdésében kapott felhatalmazás alapján a – pénzügyminiszterekkel és az érdekképviselői szervvel egyetértésben – a következőket

h a t á r o z o m :

1) 1992. április 1. napjával az Állategészségügyi – és Élelmiszervizsgáló Szolgálat (Budapest, XIV. ker., Tábornok utca 2.) megszüntetem, egyidejűleg jogutódként a – külön határozatokkal létrehozott –

- Országos Állategészségügyi Intézetet, a
- Békéscsabai Állategészségügyi Intézetet, a
- Debreceni Állategészségügyi Intézetet, a
- Kaposvári Állategészségügyi Intézetet, a
- Miskolci Állategészségügyi Intézetet, az
- Szombathelyi Állategészségügyi Intézetet, az
- Országos Élelmiszervizsgáló Intézetet, és az
- Állatgyógyászati Oltóanyag- és Gyógyszer-ellenőrző Intézetet

jelölöm ki.

2) 1992. április 1. napjával az Állategészségügyi és Élelmiszervizsgáló Szolgálat létesítéséről szóló 24 511/1991. számú földművelésügyi miniszteri határozat hatályát veszti.

3) E határozat megküldésével a Pénzügyi és Számítástechnikai Intézetet közvetlenül értesítettem a törzskönyvi nyilvántartásból való törlés végett.

Budapest, 1992. március 22.

(dr. Gergátz Elemér) s.k.

FM 6363/3/1992.

Az állami pénzügyekről szóló 1990. évi CIV. Tv. 53. §-ával módosított 1979. évi II. Tv. 36 §-ának (5) bekezdésében kapott felhatalmazás alapján a – pénzügyminiszterrel és az érdekképviselői szervvel egyetértésben – a következőket

h a t á r o z o m :

1) 1992. április 1. napjával Országos Állategészségügyi Intézetet (továbbiakban: intézet) létesíték.

2) Az intézet székhelye és címe: Budapest, XIV. kerület, Tábornok utca 2.

3) Az intézet az „Országos Állategészségügyi Intézet, Budapest” feliratú, közepén a Magyar Köztársaság címerét ábrázoló, számozott, szabályszerűen nyilvántartott körbélyegzőt használja.

4) Az intézet jogi személy, részben önálló költségvetési intézmény, amelynek irányítását a földművelésügyi miniszter látja el.

5) Az intézet gazdasági felügyeletét, pénzügyi feladatait az önálló költségvetési intézményként működő Földművelésügyi Költségvetési Iroda látja el.

6) Az intézet a 8520. számú szakágazatban maradványérdekeltségű költségvetési rendszerben gazdálkodik; kiadásait részben saját bevételeiből fedezi.

7) Az intézet élén igazgató áll, aki felett a munkáltatói jogokat a földművelésügyi miniszter gyakorolja.

8) Az intézet szervezetét, működési rendjét, az igazgató munkáltatói jogainak gyakorlását a földművelésügyi miniszter által jóváhagyott szervezeti és működési szabályzat tartalmazza.

9) Az intézet egész országra kiterjedő alaptevékenysége:

- a földművelésügyi miniszter megbízása alapján egyes vagy meghatározott járványos, illetve egzotikus állatbetegségek diagnosztikai vizsgálata;
- a vizsgálatokhoz szükséges diagnosztikumok beszerzése vagy előállítása;
- a járványmegelőző figyelőrendszer (monitoring system) kidolgozása és működtetése;
- referencia laboratóriumi feladatok ellátása;
- a fertőző, a parazitás, a gazdaságilag jelentős egyéb állatbetegségek valamint a zoonózisok gépi nyilvántartása és az adatok értékelése.

10) Az intézet Budapest fővárosra továbbá Bács-Kiskun, Fejér, Komárom-Esztergom, Nógrád, Pest és Veszprém megye területére kiterjedő alapeladatai:

- az állategészségügyi és élelmiszerellenőrző felügyelet által megrendelt diagnosztikai vizsgálatok;
- a zoonózisok felderítésével és leküzdésével összefüggő diagnosztikai vizsgálatok;
- az állatok és szaporító anyagaik forgalmazásával, a fertőző betegségektől való mentesítési program végrehajtásával, és a mentesség ellenőrzésével kapcsolatosan előírt laboratóriumi vizsgálatok;
- diagnosztikumok beszerzése vagy készítése;
- diagnosztikai célú takarmányvizsgálatok;
- egyéb laboratóriumi feladatok ellátása;
- az állategészségügyi intézményi-szakértői és szaktanácsadói tevékenység.

11) Az intézet további feladatai:

- a földművelésügyi miniszter által meghatározott állatbetegségek laboratóriumi diagnosztikai módszereinek a nemzetközi előírások szerinti meghonosítása, elterjesztése és tesztelése;
- egyéb állategészségügyi laboratóriumi módszerek kidolgozása és fejlesztése;

- az oktatásban, a továbbképzésben, a szakirányú kutatás-fejlesztésben és a környezetvédelemben való közreműködés.

12) Egyéb, a földművelésügyi miniszter által meghatározott feladatokat végez, aki részére a tevékenységéről időszakos jelentési kötelezettséggel tartozik.

13) Az intézet jogutódja a megszüntetett Állategészségügyi és Élelmiszervizsgáló Szolgálat szervezeti egységeként – a Budapest, XIV. kerület, Tábornok utca 2. sz. alatt – működött Országos Állategészségügyi Intézetnek, ennek ingó és ingatlan vagyona valamint a részvételével megkötött szerződésekben foglalt jogok és kötelezettségek tekintetében.

14) Jelen határozatom a közzététel napján lép hatályba; rendelkezéseit 1992. április 1. napjától kell alkalmazni.

15) E határozat megküldésével a Pénzügyi és Számítástechnikai Intézetet közvetlenül értesítettem a törzskönyvi nyilvántartásba vétel végett.

Budapest, 1992. március 22.

(dr. Gergátz Elemér) s. k.

Tájékoztató az Állategészségügyi és Élelmiszervizsgáló Szolgálat megszüntetéséről és a jogutódként létrehozott Intézetekről

Forrás: *MÉM értesítő*, 1992. 43 (14). 355–357.

1. A földművelésügyi miniszter az állami pénzügyekről szóló, 1990. évi CIV. Tv. 53. §-ával módosított 1979. évi II. Tv. 36. §-ának (5) bekezdésében kapott felhatalmazás alapján – a pénzügyminiszterrel és az érdekképviselői szervekkel egyetértésben – 1992. április 1. napjának hatályával a 6363/2/1992. számú határozatával az Állategészségügyi- és Élelmiszervizsgáló Szolgálatot (Budapest XIV., Tábormok utca 2.) megszüntette, egyidejűleg jogutódként a – külön határozatokkal létrehozott –

- Országos Állategészségügyi Intézet, a
 - Békéscsabai Állategészségügyi Intézetet, a
 - Debreceni Állategészségügyi Intézetet, a
 - Kaposvári Állategészségügyi Intézetet, a
 - Miskolci Állategészségügyi Intézetet, a
 - Szombathelyi Állategészségügyi Intézetet, az
 - Országos Élelmiszervizsgáló Intézetet, és az
 - Állatgyógyászati Oltóanyag- és Gyógyszerellenőrző Intézetet
- jelölte ki.

2. 1991. április 1. napján hatályát veszti az Állategészségügyi és Élelmiszervizsgáló Szolgálat létesítéséről szóló 24 511/1991. számú földművelésügyi miniszteri határozat.

3. A jogutód intézetek

- a Magyar Köztársaság címerét ábrázoló, számozott, szabályszerűen nyilvántartott körbélyegzőt használják,
- jogi személyek, költségvetési intézmények, amelyek irányítását a földművelésügyi miniszter látja el,
- gazdasági felügyeletüket, pénzügyi feladataikat a Földművelésügyi Költségvetési Iroda látja el,
- a 8520. számú szakágazatban költségvetési rendszerben gazdálkodnak; kiadásait részben saját bevételeikből fedezik,
- élükön igazgató áll, aki felett a munkáltatói jogokat a földművelésügyi miniszter gyakorolja,
- szervezetét, működési rendjét, az igazgató munkáltatói jogainak gyakorlását a földművelésügyi miniszter által jóváhagyott szervezeti és működési szabályzat tartalmazza.

A jogutód intézmények feladatai

4. A 6363/3/1992. számú határozattal létesített **Országos Állategészségügyi Intézet** székhelye és címe: Budapest XIV., Tábormok utca 2.

a) A földművelésügyi miniszter megbízása alapján egyes vagy meghatározott járványos, illetve egzotikus állatbetegségek diagnosztikai vizsgálata;

- a vizsgálatokhoz szükséges diagnosztikumok beszerzése vagy előállítása;
- a járványmegelőző figyelőrendszer (monitoring system) kidolgozása és működtetése;
- referencia laboratóriumi feladatok ellátása;

- a fertőző, a parazitás, a gazdaságilag jelentős egyéb állatbetegségek, valamint a zoonózisok gépi nyilvántartása és az adatok értékelése.
- b) Az intézet Budapest fővárosra továbbá Bács-Kiskun, Fejér, Komárom-Esztergom, Nógrád, Pest és Veszprém megye területére kiterjedő alapfeladatai:
 - az állategészségügyi és élelmiszerellenőrző felügyelet által megrendelt diagnosztikai vizsgálatok;
 - a zoonózisok felderítésével és leküzdésével összefüggő diagnosztikai vizsgálatok;
 - az állatok és szaporító anyagaik forgalmazásával, a fertőző betegségektől való mentesítési programnak végrehajtásával, és a mentesség ellenőrzésével kapcsolatosan előírt laboratóriumi vizsgálatok;
 - diagnosztikumok beszerzése vagy készítése;
 - diagnosztikai célú takarmányvizsgálatok;
 - egyéb laboratóriumi feladatok ellátása;
 - az állategészségügyi intézményi-szakértői és szaktanácsadói tevékenység.
- c) Az intézet további feladatai:
 - a földművelésügyi miniszter által meghatározott állatbetegségek laboratóriumi diagnosztikai módszerinek a nemzetközi előírások szerinti meghonosítása, elterjesztése és tesztelése;
 - egyéb állategészségügyi laboratóriumi módszerek kidolgozása és fejlesztése;
 - az oktatásban, a továbbképzésben, a szakirányú kutatásfejlesztésben és környezetvédelemben való közreműködés.

5. A 6363/8/1992. számú határozattal létesített **Országos Élelmiszervizsgáló Intézet** székhelye és címe: Budapest IX. Mester u. 81.

- a) Az intézet egész országra kiterjedő alaptevékenységi köre:
 - *A földművelésügyi miniszter megbízásából*
 - = meghonosítja és elterjeszti a nemzetközi élelmiszervizsgáló módszereket;
 - = szervezi és működteti a nemzetközi előírásoknak megfelelő élelmiszerbiztonsági – így a toxikológiai, és radiológiai – figyelő rendszert (monitoring system);
 - = egységes ellenőrzési és vizsgálati módszereket dolgoz ki az állategészségügyi és élelmiszer ellenőrző felügyelet részére; ezeket folyamatosan korszerűsíti, végrehajtásukat teszteli, igazodva a nemzetközi gazdasági kereskedelmi feladatokhoz és vállalt kötelezettségeinkhez;
 - = végzi az állati eredetű élelmiszerelőállító üzemek export minősítését;
 - = referencia laboratóriumi tevékenységet végez.
 - *Az állategészségügyi és élelmiszerellenőrző felügyelet megbízásából szakértőként*
 - = közreműködik az új élelmiszerelőállító üzemek létesítési eljárásaiban;
 - = szakvéleményt ad élelmiszerhigiéniai kérdésekben;
 - = végzi az élelmiszerek előállítására szolgáló gépek és berendezések higiéniai minősítését.
- b) Ellátja a szakterületének szakértői-intézményi és szaktanácsadói feladatait.
- c) Közreműködik a szakirányú oktatásban, továbbképzésben, kutatás-fejlesztésben és a környezetvédelemben.

d) Közreműködik az állategészségügyi és élelmiszerellenőrző adatszolgáltatási és információs rendszer működtetésében.

6. A 6363/9/1992. számú határozattal étesített **Állatgyógyászati Oltóanyag- és Gyógyszerellenőrző Intézet** székhelye és címe: Budapest X. Szállás utca 8.

a) Az intézet egész országra kiterjedő alaptevékenységi köre:

- *A földművelésügyi miniszter megbízásából* egyes meghatározott járványos állatbetegségek megelőzésével és felszámolásával összefüggő diagnosztikai vizsgálatok valamint szakértői tevékenység, továbbá a hazai és nemzetközi előírások szerint
 - = a kizárólag állatgyógyászati gyógyszereket, oltó- és kórjelző anyagokat (továbbiakban készítmények) előállító vállalatoknál a gyártás, a berendezések, a helyiségek és a raktározás alkalmasságának,
 - = e vállalatoknál a készítmények forgalomba hozatali engedélyében foglaltak megtartásának,
 - = az import oltóanyagok tisztaságának és ártalmatlanságának a forgalomba hozatala előtti,
 - = a hazai gyártású valamint az állami készletre vásárolt import oltóanyagok hatékonyságának, tisztaságának és ártalmatlanságának,
 - = az import és hazai készítmények törzskönyvi mintáinak vizsgálata;
 - = a törzskönyvi dokumentációk véleményezése és időszakos felülvizsgálata.
- *Az állategészségügyi és élelmiszerellenőrző felügyelet megbízásából*
 - = a forgalomba hozott készítmények mintáinak,
 - = a minőséghibás és lejárt szavatosságú készítmények felhasználhatóságának,
 - = a készítmények felhasználása során történt oltási balesetek, mérgezések vagy a gyógyhatás-elmaradás az okainak – az illetékes szakhatósággal közös – vizsgálata.

b) Közreműködik a szakirányú oktatásban, továbbképzésben, kutatás-fejlesztésben és a környezetvédelemben.

c) A készítmények termelésével, ellenőrzésével és felhasználásával kapcsolatos szakértői feladatot lát el.

d) A 6/1981. (IV. 12.) MÉM számú rendelet 68. §-ában meghatározott feladatiban első fokú hatóságként járt el.

7. A 6363/4/1992. számú határozattal létesített **Békéscsabai Állategészségügyi Intézet** székhelye és címe: Békéscsaba Szabolcs u. 34.

Az intézet alaptevékenysége Békés és Csongrád megye területére terjed ki.

8. A 6363/5/1992. számú határozattal létesített **Debreceni Állategészségügyi Intézet** székhelye és címe: Debrecen, Bornemissza utca 3–7.

Az intézet alaptevékenysége Hajdú-Bihar-Jász-Nagykun-Szolnok és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területére terjed ki.

Az intézet feladata a referencia laboratóriumi tevékenység is.

9. A 6363/6/1992. számú határozattal létrehozott **Kaposvári Állategészségügyi Intézet** székhelye és címe: Kaposvár, Cseri út 18.

Az intézet alaptevékenysége Baranya, Szolnok [helyesen: Somogy] és Tolna megye területére terjed ki.

10. A 6363/11/1992. számú határozattal létrehozott **Miskolci Állategészségügyi Intézet** székhelye és címe: Miskolc I. Dóczy József u. 6.

Az intézet alaptevékenysége Borsod-Abaúj-Zemplén és Heves megye területére terjed ki.

11. A 6363/7/1992. számú határozattal létrehozott **Szombathelyi Állategészségügyi Intézet** székhelye és címe: Szombathely Zanati út 7/a.

Az intézet alaptevékenysége Győr-Moson-Sopron, Vas és Zala megye területére terjed ki.

12. A 7–11 pontokban foglalt intézetek alaptevékenysége:

- a járványmegelőző figyelőrendszerben való részvétel;
- az állategészségügyi és élelmiszerellenőrző felügyelet által megrendelt diagnosztikai vizsgálatok;
- a zoonózisok felderítésével és leküzdésével összefüggő diagnosztikai vizsgálatok;
- az állatok és szaporító anyagaik forgalmazásával, a fertőző betegségektől való mentesítési programok végrehajtásával és a mentesség ellenőrzésével kapcsolatosan előírt laboratóriumi vizsgálatok;
- a vizsgálatokhoz szükséges diagnosztikumok beszerzése vagy készítése;
- diagnosztikai célú takarmányvizsgálatok;
- egyéb laboratóriumi feladatok ellátása;
- a fertőző, a parazitás, a gazdaságilag jelentős állatbetegségek valamint a zoonózisok nyilvántartási rendszerében való közreműködés;
- az állategészségügyi intézményi-szakértői és szaktanácsadói tevékenység.

13. A 7–11 pontokban foglalt intézetek további feladatai:

a földművelésügyi miniszter által meghatározott állatbetegségek laboratóriumi diagnosztika módszerinek a nemzetközi előírások szerinti meghonosítása;
egyéb állategészségügyi laboratóriumi módszerek kidolgozása és fejlesztése;
az oktatásban, a továbbképzésben, a szakirányú kutatás-fejlesztésben és a környezetvédelemben való részvétel.

14. A 4–11 pontokba foglalt intézetek a földművelésügyi miniszter által meghatározott, egyéb feladatokat is végeznek. E tevékenységükről a földművelésügyi miniszter részére jelentési kötelezettséggel tartoznak.

15. Az ismertetett határozatok közzétételének napja: 1992. június 15.

**A földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter 82/2000. (X. 13.)
FVM rendelete állategészségügyi intézetek megszüntetéséről**

Forrás: *Földművelésügyi és vidékfejlesztési értesítő*, 2000. 51 (22). 1290.

Az állategészségügyről szóló 1995. évi XCI. törvény 26. §A (1) bekezdésének *k)* pontjában, valamint az államháztartásról szóló 1092. évi XXXVIII. törvény (a továbbiakban: Áht.) 94/A. §-ának (3) bekezdésében foglalt felhatalmazás alapján, figyelemmel az Áht. 90 §-a (1) bekezdésének *c)* pontjában foglaltakra – a pénzügyminiszterrel egyetértésben – a következőket rendelem el.

1. §

(1) A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium felügyelete alá tartozó, részben önálló költségvetési intézményként működő Békéscsabai Állategészségügyi Intézetet, a Szombathelyi Állategészségügyi Intézetet és a Miskolci Állategészségügyi Intézetet feladataik más szervezetben történő hatékonyabb teljesítése érdekében – Áht. 90. §-a (1) bekezdésének *c)* pontja – 2000. december 31. napjával megszüntetem.

(2) A megszünt állategészségügyi intézetek jogutódai

- a) a Békéscsabai Állategészségügyi Intézet esetében a Debreceni Állategészségügyi Intézet,
- b) A Miskolci Állategészségügyi Intézet és a Szombathelyi Állategészségügyi Intézet esetében az Országos Állategészségügyi Intézet.

2. §

Ez a rendelet a kihirdetését követő 8. napon lép hatályba.

Dr. Torgyán József s. k.
földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter